Ion Mânzatu

povestitorul

Ion Mânzatu

POVESTITORUL

Iaşi, 2010

Câte lumi să fie în Univers, ca până la urmă să rămână doar una?

Pârâul acela străvechi, altă dată pierdut pe fundul unui lac bogat, abia dacă mai purta un fir de apă. În unele locuri malurile lutoase ţineau aproape, iarba creştea înaltă, se apleca peste unde şi le ascundea cu totul. Din hăţişul verde de buruieni, aspru şi bogat, ţâşneau ici, colo flori rozalii cu un parfum discret, dar foarte ademenitoar pentru insectele de tot felul. Pentru insecte forfoteau broaştele pe sub ierburi, bălăcindu-se, curtându-se, veghind şiret zborul vreunei gâze. Hăţişurile felurite dobândiseră cu timpul o dezordine sălbatică şi supărătoare pentru spiritul unui orăşean nevolnic, mereu tentat să tundă, să plivească, să taie, să tragă la sfoară. Desigur, aici, pentru un astfel de spirit, totul scăpase de sub control, se destrăbăla într-o mare neorânduială. Din loc, în loc, pe lângă trunchiuri de cătină sălbatică, câte o salcie plângătoare îşi apleca crengile până aproape de vârful ierburilor şi ascundea discret o palmă, două de pământ. Într-un astfel de loc, ca să întregească dezordinea, se aciuaseră câţiva boschetari, care căraseră oarece pietre, bătătoriseră pământul câţiva metri pătraţi şi încropiseră o vatră sărăcăcioasă. Se strângeau doar către noapte lângă flăcările tremurătoare, şi de cele mai multe ori adormeau după o ceartă arţăgoasă, în zgomot de voci sparte, răguşite, care se linişteau greu. Era viaţa lor de vară. Se instalau de cum dădea colţul ierbii, cum se zbicea pământul şi puteau să-njghebe o tabără de noapte. Apăreau către asfinţit, uneori cu toţii, alteori răzleţi, aciuându-se sub salcia ce putea să-i adăpostească. Nu erau decât patru, trei bărbaţi şi-o femeie; o femeie tânără, foarte tânără se putea spune, cu toate că sub nici o formă nu realizai cam ce vârstă are, şi doar momâile sânilor mici te duceau cu gândul la ceva feminin.

Luna mai se sfârşea, şi-n după amiaza caldă lumina îşi schimba înfăţişarea pe nesimţite. Fusese o zi însorită şi către prânz totul strălucea înfocat; poteca prăfoasă, năpădită ici, colo de ierburi, firele proaspete ale plantelor crescute viguros, solzii apei ce vălureau neregulat, frunzele sălciilor, sau a cătinei sălbatice. Era cald şi totul era proaspăt, era tânăr, abia scăpat pe deplin în primăvară. Primii maci înfloriseră şi întăreau un sentiment de siguranţă, un imbold spre bucurie, spre răsfăţul luminii strălucitoare. Asta fusese către prânz, pentru că acum lumina se schimbase, bătea spre un galben molatic, ca prefirată prin miere. Căldura se domolea, o simţeai cum se ridică agale din ţărână, înfierbântând firele de iarbă. Glasul insistent al unui cuc se muta de colo, colo semn că-şi căuta loc sub soare.

Sprijinită cu spatele de trunchiul salciei, tânăra femeie privea pungile de plastic din faţa ei. Le suflecase la gură şi cerceta pe rând conţinutul fiecăreia. Stătea pe vine, aproape atingând pământul, cu genunchii la gură, cu coatele sprijinite în rotulele proeminente, frecându-şi îngândurată obrazul de antebraţul subţire. Fuma o ţigară fără filtru şi aproape la fiecare fum scuipa firele de tutun ce i se lipeau de buze. Trăgea fumul adânc, îşi freca obrazul de antebraţ şi privea nehotărâtă conţinutul pungilor: ceva oase, câteva bucăţi de carne crudă, nişte mezeluri ce se iţeau dintre afumături şi bucăţi de slănină, iar în ultima pungă ceva legume amestecate de-a valma. Era evident c-ar fi vrut să încropească o cină dar nu se putea hotărî ce anume să facă. Parcă ar fi făcut ceva gustos, de sărbătoare, dar prea era multă muncă, bătaie de cap. Nici să perpelească la repezeală cărnurile n-ar fi vrut şi simţea un fel de sfârşeală care n-o lăsa să ia o hotărâre. Se ridică şi cotrobăi în fundul unei boccele, scoase o doză de bere, o desfăcu şi bău îndelung, însetat. O clătină apoi, să-şi dea seama cât mai rămăsese, râgâi zgomotos şi-şi aprinse o nouă ţigară. Îşi privi picioarele fără motiv, privea labele mici încălţate în nişte pantofi sport, un fel de tenişi ceva mai de soi; îşi mişca vârfurile şi aştepta să se întâmple ceva. Apoi un gând îi trecu prin minte şi plecă în susul pârâului să adune lemne pentru foc. Lângă firul apei se simţea umezeala, care la ora asta nu era încă răcoroasă, dar ridica un parfum amestecat, în care se simţeau şi delicatele flori, şi sevele din firele de iarbă, dar şi izul de putreziciune al mâlului. Femeia privi malul în susul apei cercetând mulţimea florilor primăvăratice, apoi se apucă şi culese cam doi pumni de flori amestecate. Îi plăcea tare mult să-şi facă ceai dimineaţa din florile astea, aşa proaspete, aşa pline de lumina zilei. Ieşea un ceai parfumat care-i lua cu mâna mahmureala de cu seară, un ceai ca o sevă trasă direct din pământ, cu toată puterea lui, cu toată vlaga, cu toată sămânţa pe care o are el acolo înlăuntrul lui. Îi plăcea să se gândească la sămânţa pământului, se gândea la ceva care era ca şi sămânţa bărbatului, dar nu întocmai; era mai deplină, mai adâncită în simţuri. Nu ştia de ce, dar o treceau fiori când se gândea la sămânţa pământului. Cucul se auzea când deasupra ei, aproape, când hăt în cine ştie ce colţ al cerului. Femeia a chicotit, a băgat mâna în buzunarul pantalonilor şi-a strâns banii, scuturând pumnul şi împingându-l în sus. Voia să-i arate cucului prin stofa pantalonului că are bani. Anul acesta a prins-o cu bani. Muncise peste zi la o doamnă, făcuse curăţenie; lună făcuse nişte acareturi de pe lângă ditamai căsoaia, nişte acareturi de vară în care să stătea musafiri mai nepoftiţi, mai de mâna a doua. Rude sărace de pe la ţară, ori cunoştinţe de ocazie, spunea doamna, o femeie ce i s-a părut cumsecade cu ea. O femeie care a mai chemat-o şi la sfârşitul lunii ce va să vină, c-a fost

mulţumită de munca ei. Dacă toată vara va munci la casa aia poate să strângă ceva bani. Era grijulie cu banii câştigaţi. Pentru mesele ei se mulţumea cu ce aduna de prin pieţe, de pe la negustorii din cartier, care-i dădeau ce-ar fi trebuit să arunce, sau cu ce agoniseau bărbaţii. Erau zile când nu mânca nimic, dar nu se îndura să cheltuiască. Aşa era de mică, aşa învăţase de la fata ce-o hotărâse să rămână pe stradă, îi arătase canalele, îi arătase cum să-şi capete dreptul ei, dar şi cum să ia cu hapca la cea mai mică ocazie. Măi întâi lipsise de acasă ziua; pleca dimineaţa, venea seara, apoi a început să lipsească cu zilele şi parcă nu s-ar fi întâmplat nimic, nimeni n-o băga în seamă. Încetul cu încetul s-a înstrăinat cu totul şi nu s-a mai întors. Mai primea ceva veşti întâmplător, veşti pe care nu le băga în seamă, şi nimeni n-o căutase vreodată, nimeni din familia ei.

S-a întors sub salcie cu braţele pline de lemne, a băut restul de bere şi s-a simţit vlăguită. S-a uitat din nou la cărnurile întinse pe jos, musca începuse să se adune, aşa c-a strâns punga cu mezeluri, a legat-o la gură şi-a atârnat-o într-un cui pe care-l bătuse cineva în trunchiul copacului. Carnea şi oasele le-a aruncat într-o oală, a adus apă de la pârâu şi s-a pregătit să facă focul.

Trenul a tras la peron scârţâind îndelung. Vagoane vechi, scâlciate de timp şi de efort, s-au oprit obosite la peronul pustiu, vagoanele unui tren ce mergea ore-n şir, ziua şi noaptea, monoton, hurducat, scrâşnit. Din tren coborâră trei persoane. Atât, trei persoane. Una dintre ele, un bărbat de aproape şaizeci de ani se opri la scara vagonului şi cercetă gara proaspăt renovată. Strălucea gara de vopselele noi, de materialele lucioase, glazurate, sclivisite. O gară străină acum pentru el, un om care trăise în oraşul acesta mult. O!, mult, mult timp, şi care pierduse ore lungi aici în gara altă dată familiară, prietenoasă, cu nopţi în care călătorii se amestecau cu cheflii veniţi pentru un ultim pahar, sau pentru o masă întârziată. Altceva nimic, decât un motiv pentru prelungirea petrecerii, pentru întâlniri care păreau întâmplătoare, dar care, de fapt, erau căutările înfrigurate ale unor oameni singuri, care-şi doreau să petreacă alte câteva ore în compania unor convivi cu care să vorbească. Doar să vorbească şi-atât despre rosturile unei lumi cu care nu prea se împăcau, de care se înstrăinau pe măsură ce venea bătrâneţea. Şi începeau conversaţiile lungi, amestecate, întrerupte; dezbateri aprinse, sau domoale, după cât de încinse erau spiritele. Mesele micului restaurant erau mai tot timpul ocupate în tot lungul nopţii, şi când soarele se ridica

deasupra vagoanelor, iar chelnerii ridicau scaunele pentru ora de pauză obligatorie, grupurile se destrămau ştiind că în viaţa lor este ceva sigur, ceva ce nu se va schimba niciodată: restaurantul gării. Dar, uite, în gara asta, restaurantul dispăruse, fusese desfiinţat. În faţa omului stătea o construcţie străină, rece, distantă, cu totul lipsită de farmecul boemei de altă dată. El nu văzuse niciodată gara aceasta atât de pustie, pe peroanele ei nu se aflau decât cei trei călători ce coborâseră amorţiţi de lunga călătorie. Adică doi, plus el. Şi cei doi se îndreptau grăbiţi spre ieşirea din gară, aproape alergau, căutând să dispară, să se afunde în vâltoarea unor interese numai de ei ştiute. Era o senzaţie stranie, nefirească să stai şi să priveşti o gară complet goală. O gară. Oare ce însemna o gară pustie ca asta? Senzaţia de sigurătate, de străin, de abandon începea să devină paralizantă. Îl secătuia pur şi simplu, îl îndemna să caute primul tren cu care să iasă din lumea aceasta pe care n-o cunoaştea sub nici un chip. Ce semnificaţie subtilă o mai fi având contactul cu oraşul ce-i adăpostise copilaria şi prima tinereţe? Când trenul s-a pus în mişcare şi s-a urnit spre depou, omul a rămas complet singur, în locul pustiu. O siluetă întunecată, neclară în mijlocul spaţiului deşert. Geamurile gării străluceau în soarele dimineţii; şinele aruncau sclipiri molatice din loc în loc; stâlpii peroanelor, proaspăt vopsiţi, reflectau fantomatic fiece mişcare a păsărilor ce ciuguleau sprinţar pe peroane, printre pietrele terasamentului. Panourile electronice de afişaj, clipeau necontenit menţinând pentru nimeni anunţuri care curgeau la nesfârşit. Era un tablou foarte trist, şi omul se simţea cumplit de singur şi de nesigur în gara aceasta. Lipsise din oraş douăzeci şi cinci de ani, şi dorul, chemarea sângelui îl făcuseră să-şi dorească aprig momentul revederii, al revenirii sale definitive. Călătoria asta nu era întâmplătoare, momentul ei fusese ales cu grijă, omul se pregătise minuţios, amânase, aşteptase, căutase momentul cel mai prielnic, cel mai bogat. Momentul acela care trebuia să prilejuiască o reîntâlnire emoţionantă, explozivă. O întâlnire care să consume energii sfâşietoare, ca nişte focuri de artificii; cu multe, cu foarte multe, cu nesfârşit de multe emoţii, de toate felurile, de toate nuanţele; unele subtile, intime, altele zgomotoase, la vedere, spectaculoase. Dar el stătea acum într-o gară pustie, rece, proaspăt vopsită, strălucitoare şi străină. Hotărât lucru asta nu era gara oraşului său. Nu era de fel gara sa! Bărbatul îşi prinse chingile sacului de spate pe umeri şi se grăbi să părăsească locul pustiu. Dorea să-şi regăsească oraşul după atâta amar de vreme. Mersul său semăna mai degrabă cu o fugă oarbă, bezmetică, fără orizont, o fugă care încerca să-l scape din strânsoarea frustrării pe care o resimţea înfiptă tot mai adânc în suflet. Gara fusese zeci de ani spaţiul familiar al oraşului, generaţii întregi îşi perindaseră destinele prin

interiorul ei: plecări pline de speranţe, spre zări care neapărat puteau schimba ceva, care puteau aduce ceva; o experienţă, o soluţie, o nădejde; sau veniri, uneori ale învinşilor, alteori ale victorioşilor împăunaţi de succes, dar de fiecare dată exista în gară simţământul unei îmbrăţişări familiale de bun venit. Şi dintr-o dată spaţiul acesta se transformase într-un loc inert, ce pe deasupra părea cu totul nefolositor, ieşit din viaţa oraşului, rupt din cursul destinelor lor, al celor care îşi potriveau speranţele cu o aventură care începea şi se sfârşea aici. Bărbatul pătrunse în holul central şi pentru câteva minute urmări jocul rândunelelor ce cuibăreau sub tavanul înalt, arcuit. Alt rând de cuiburi peste cele distruse de intervenţia nepăsătoare a oamenilor. Se părea că doar ele sunt interesate să aducă gara aceasta în condiţia ei veche, s-o apropie de viaţa firească. Se răsucea pe călcâie urmărind zborul aparent fără noimă al păsărilor şi-l încerca o firavă speranţă: se poate ca odată, cândva, gara să devină din nou locul unde oamenii oraşului să se regăsească, să-şi alăture existenţele vorbind despre câte cele: nevoi, bucurii, nădejdi, să-şi alunge singurătăţile legând vorbe, născând povestiri. Avea, poate, să curgă iar noianul de întâmplări trecute de la unul la altul, comentate, cu soluţii propuse în pripă sau desprinse din alte vieţi, ce se rostuiseră după aceleaşi tipare. Poate că va deveni din nou gara aceasta plămânul sănătos al oraşului, care va respira suflul lumii largi, aspirându-l adânc, sănătos, şi-l va sufla în afară până hăt, departe, împestriţând omenirea cu seminţele zburătăcite ale acestor locuri. Chipul omului se lumină privind zborul viguros ale păsăretului harnic. Nu-i nimic, îşi spuse, totul este trecător.

Stătea pe terasa largă, podită cu scândură veche, adusă din inima pădurilor. O găsise la un cantonier silvic, care o păstra de ani de zile, sperând să-şi duşumească toată casa după ce-i va mai adăuga un rând de odăi şi tot nu se hotăra dacă să înalţe un etaj sau să se tragă cu ele mai lângă poala pădurii, rânduindu-le sub streaşina copacilor pe care-i iubea de copil. Apoi venise năpasta: fiul lui s-a prăpădit în spital. A murit cu zile copilul, şi nu se ştia a cui vină fusese; că a doctorilor, că a sortii, doar că el a scos trupul mic într-o raclă tocmită din lemn de nuc. L-a scos şi l-a înmormântat, iar viaţa lui s-a schimbat de-atunci. Umbla mereu prin tribunale din dorinţa de a se lumina, de a şti de partea cui e dreptatea. Se pierdea tot mai mult în hăţişul ridicat de hârtii şi uitase de casă, de gândurile avute pentru gospodărie. Se lăsase în voia durerii, vindea tot, alergând după un vis în care se arăta că odată şi-o dată se va lumina, şi va şti că dreptatea stă de-o parte sau de alta. Aşa găsise ea scândura asta lucrată cu multă grijă de mână gospodăroasă, o

pusese pe terasă cu muncitori de nădejde, o şlefuise sârguincios şi-o lăcuise atât cât să-şi arate lumina ei cea de dinlăuntru, o lumină desprinsă parcă dintr-o dimineaţă a unui început de toamnă. Un început de toamnă când soarele îşi potriveşte căldura printre pale subţirele de vânt şi te îndeamnă să-ţi întinzi obrazul, să închizi ochii şi să stai fără nici un gând, amăgindu-te că iarna-i încă departe. În dimineaţa asta, stătea pe terasă şi-şi privea nepoţica cum se juca pe peluza întinsă. Cumpărase casa acum mulţi ani, doar pentru că avea peluza asta care se lărgea până departe spre lizieră. O ravenă, pe care o umpleau din când în când torenţii veniţi din coama dealului, mărginea latura dinspre est a casei. Pe maluri creşteau, în şir lung, mulţime de aluni şi desişul era un rai al veveriţelor care deveneau din ce în ce mai obraznice pe măsură ce vedeau că nimeni nu le interzice nimic, ba dimpotrivă, pe bucăţi de scândură lăsate în iarbă, apăreau nuci şi bucăţi de morcov, sau felii de mere. Cumpărase casa atunci când era însărcinată cu fiica ei, şi când văzuse că lumea începea s-o ia razna. Nu fusese nici prea vorbăreaţă la viaţa ei, nici prea sentimentală. Îi plăcea să-şi provoace momente intense, să le trăiască la maxim, apoi se retrăgea ca o vacă mare şi bleagă la rumegat. Femeia zâmbi gândului care-i spunea că aşa şi arată acum: o vacă mare şi bleagă. O vacă mare, bătrână şi bleagă care priveşte un ghem de carne neastâmpărat ce se-nvârteşte ca un titirez pe peluză. De-o bucată de vreme vedea viu, tot mai viu, amintiri ale tinereţii, de pe vremea când era studentă şi mergea să facă ciubucuri la un cioplitor de cruci. Era un prilej pentru ei, studenţii de la sculptură, să-şi facă mâna şi ceva bani lucrând porumbei, îngeri, ghirlande de flori, sau cioplind literele unor fraze imbecile pe care piatra trebuia să le suporte ani de-a rândul. Făceau toate astea pe bani chinuiţi, după ce se certau ore în şir cu stăpânul atelierului din coasta cimitirului central al oraşului. Un atelier micuţ, în fundul unei curţi largi. Pe lângă gardul înalt din panouri de tablă, ce odinioară fuseseră verzi, zăceau pietrele brute aşteptând cuminţi ziua când se vor transforma. O magazie lungă din scândură se termina cu două cămăruţe scunde. În una era biroul stăpânului, iar în cea de a doua se trăgeau iarna lucrătorii, venind din magazia neîncălzită, acolo unde se cioplea pe vreme rea. În mijloc era un godin străvechi şi focul lui dezmorţea cât de cât atmosfera. Băncuţe din lemn de brad puteau fi aduse lângă tabla fierbinte, şi astfel puteai să-ţi dezmorţeşti mâinile, picioarele, şi să te gândeşti cu groază că trebuie să te întorci la piatra şi uneltele îngheţate. Nu oricine rezista la meşterul ciufut, mare cât un munte, care putea să care pietroaie cât lumea şi să ţi le pună în faţă explicându-ţi mai apoi ce-ar trebui făcut. Nu prea ştia să deseneze meşterul şi nici prea multă fantezie n-avea. Învăţase ca ucenic un număr de forme şi le combina după bunul lui simţ. Ştia că aici se pun

porumbei, aici merge un înger, sau doi, şi toate le legi c-o ghirlandă cu trandafiri, sau cu lalele, sau, pentru cele mai scumpe, câţiva ciorchini de liliac. Liliacul era mândria lui, nimănui nu-i izbutea asemenea liliac: bătut, viu, parcă bine mirositor. Pe studenţi îi aduna pentru persoanele cu obrazul subţire, pretenţioase, care nu se mulţumeau cu îngeri şi porumbei, şi nici cu ghirlandele de flori, fie ele şi de liliac. Ăştia era clineţi mai rari, nu-ţi puteai ţine atelierul cu nădejdea la ei, veneau rar şi cu pretenţii; aducea fotografii sau desene şi cereau să li se facă lucrări care-l depăşeau pe sărmanul meşter ce transpira din greu, şi-şi trecea agale mâna prin păr, adunând asupra frunţii un moţ cârlionţat, care de ud ce era se lipea de pielea ridată. Când îl vedeau aşa, studenţii ştiau c-a dat de greu şi se repezeau să-l jupoaie cerându-i sume neobrăzate, iar omul surâdea stânjenit şi tuşea scurt şi des. Mai apoi se uita drept în ochii tânărului şi-i spunea scurt: „Mai du-te, mă…!” Niciodată nu termina de spus, se întorcea pe călcâie şi pleca de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Atunci ei se ţineau scai de el până când îl apucau furiile şi începea să ţipe cu vocea-i baritonală, de se auzea peste stradă, în casele scunde cu ferestre mici în patru cercevele. Doar peste stradă avea vecini meşterul, pentru că atelierul era aşezat într-un cot pe care-l făcea un mic pârâu, un fir de apă care se strecura în oraş nebăgat în seamă. Venea imediat după un pod rutier, acolo unde se forma un triunghi, a cărui latură mare era chiar cursul apei, cu malul terminat într-un zid înalt de vreun metru şi zece. Oare câte ore petrecuse scuipând în apă, alături de colegii ei? Stăteau călare pe zidul betonat şi scuipau printre frunzele de cătină. Era un colţişor pe cinste, ferit de o mică dependinţă, unde meşterul ţinea sculele mai grele. De peste zid se ridica un dud negru, bătrân şi roditor, la umbra căruia se retrăgeau să fumeze şi să-şi tragă sufletul, sau să spargă gâtul unei sticle cu tărie. De cum se făcea primăvară şi până toamna târziu, când erau alungaţi de frig sau de vreme, aici îşi petreceau timpul când nu ciopleau. Aveau renume prost la şcoală, printre colegii care strigau după ei; „cioclii” sau „groparii”, dar nimeni nu se sfiea să participe la chefurile plătite cu banii de pe cruci şi de pe lespezi de morminte. Se ştia că ei sunt ăia mai săraci, nevoiţi să trudească la un negustor de mobilier funerar. Ei nu-şi puteau permite să stea în atelierele maeştrilor, să tragă cu ochiul, să afle răspunsuri şi să-şi facă loc în lumea ce odată şi-o dată va fi stăpânită de noua generaţie. „Mă uit la ăştia bătrâni – spunea unul, care deja îşi aranjase să rămână preparator şi ştia că va face carieră didactică –, mă uit cum îmbătrânesc pe zi ce trece. E de necrezut cum rămân în urmă, cum nu mai ţin pasul cu tendinţele vremii. Stau la ei în atelier, şi-i văd cum freacă aceleaşi lucruri de sute de ori, doar, doar or da de ceva ce n-au mai făcut. Se usucă, domnule! Ştim - şi eu, şi ei - că am să le iau locul. Eu am să

fiu acela! Toată lumea ştie asta, dar ei se poartă ca şi cum şi-ar petrece nemurirea pe culoarele şcolii, cu mine târându-mă în coada lor. Stau noaptea şi fac socoteli: cam câţi ani mai au până la pensie. Acum încă sunt puternici şi nu poţi să-i clinteşti, că sunt şi-n senat, şi conduc toate catedrele. Voinţa lor e lege şi sunt tare vicleni, ştiu să se aranjeze ca să ne ţină pe noi, ăştia tineri, deoparte. Regula lor este: oricare dintre noi să fie, doar ăştia tineri să fie ţinuţi la locul lor. Nu poţi să-i clinteşti încă. Dar când or să înceapă să iasă la pensie venim noi, tinerii – da, da, tinerii! - şi schimbăm lucrurile din temelii. Atunci are să fie un altfel de învăţământ, pe alte principii. Abia atunci au să poată adevăratele talente să fie educate cum se cuvine, şi ţara asta va ieşi la lumină. Băi, lăsaţi dracului crucile şi mormintele alea şi veniţi să ne sprijiniţi să ajungem la conducere, că pe urmă noi vom avea grija voastră. Dacă facem echipă poate scăpăm mai repede, poate putem să-i trimitem acasă mai repede, înţelegeţi?! Mai re-pe-de!!. Sunteţi artişti, ce dracu' vă tot învârtiţi printre ciocli?!" Adinei nu-i plăcea tipul, venea dinspre el mirosul perfid al şarpelui, dar nici nu-şi prea bătea capul cu el. Era singura fată din grupul de la atelierul de cruci. Patru băieţi şi ea, singura fată, şi doar voinţa sa conta. Acum îşi dădea seama că uneori era de-o cruzime fără rost. O cruzime născută din sentimentul ei de superioritate nestăpânită pe care i-o dădea inconştienţa tinereţii. Avea o fire năvalnică şi dominatoare care se impunea ca fulgerul. Era greu să fie stăpânită şi, de cele mai multe ori, preferau s-o lase în boii ei. Chiar şi meşterul îi trecea cu vederea lucruri pentru care băieţii ar fi plăti din greu. Simţea libertatea asta şi se purta necruţător, tiranic. Ajunsese un fel de stăpână a locului, cu temperamentul ei băieţos, coleric, şi toate poftele trebuiau să-i fie îndeplinite, iar viaţa din atelier se petrecea după regulile ei. Îşi aducea aminte de sărmanul ucenic, cât să fi avut? Vreo paisprezece ani, nu mai mult. Era o seară de primăvară timpurie, o seară care mai venea cu îngheţ uşor, o crustă subţire prindea pământul umed. Terminaseră o comandă cu pretenţii a unui avocat care se învârtea printre cămătari şi proxeneţi. Omul ştia bine regulile clanurilor şi-i jupuia de fiecare dată când dădeau de bucluc. Aparent erau prieteni buni, el şi clienţii lui, dar s-ar fi muşcat de beregată la cea mai mică ocazie. Doar că ştia prea multe avocatul, ştia multe, dar era om tăcut şi viclean. Avea vreo patruzeci şi cinci de ani şi s-a gândit că trebuie să se ocupe de locul de veci, care nu trebuia să fie oricum, ci pe măsura personalităţii sale. Când a venit şi le-a spus ce vrea s-au crucit! Avea un dosar cu poze şi schiţe făcute de mâna lui. A întins totul pe masa largă din magazia unde lucrau şi-a început să vorbească de parcă ar fi fost la tribunal. Lua poze marţiale, făcea gesturi largi, modula vorbele cântat, încercând mereu să sublinieze ce i se părea important. Ridica poza sau schiţa şi câteva

minute vorbea despre semnificaţiile respectivei în ansamblul lucrării, despre rolul ei, despre simbolistica ce va rămâne peste veacuri. Meşterul era distrus!, în toată cariera lui de vreo treizeci de ani nu avusese aşa client. Nimic nu înţelegea, dar ştia că avocatul nu se uită la bani. Ar fi plătit şi luna de pe cer, dacă i se făceau poftele. Toată speranţa lui erau studenţii. După plecarea avocatului s-au certat vreo patru ore de la bani. Meşterul ţipa ca-n gură de şarpe, înjura birjăreşte şi ţinea strâns băierile pungii. Studenţii în frunte cu ea, cu Adina, voiau să-şi bage mâna până la coate în portofelul pietrarului. Doamne, ce scandal de pomină a fost! Până la urmă au obosit, meşterul a adus câteva sticle şi spre dimineaţă toată lumea părea mulţumită. Doar Adina mai mustăcea, şi-l ameninţa că n-a terminat cu el aşa uşor. Jumătate de an munciseră la mofturile domnului avocat, dar în seara aceea de primăvară îşi primiseră plata, cu mult peste aşteptări, pentru că, pe lângă ceea ce le promisese meşterul, avocatul dăduse fiecăruia un plic cu o primă consistentă. „Eu, domnii mei, şi onorată amazoană, consider că munca artistului trebuie plătită generos. Pentru că trebuie să ţinem cont de anii ce trec peste operă, de generaţiile care se vor bucura. Oamenii sunt trecători, şi doar semnele artistului stârnesc aduceri aminte, şi alimentează poveşti despre cei care s-au stins de mult. Să nu credeţi că din vanitate am vrut un monument atât de impozant, că nu despre mine ţin să se vorbească în viitorime, ci despre epoca aceasta pe care noi o împlinim astăzi, cu slabele noastre puteri. Iar asta n-ar fi fost nicidecum posibil fără talentul şi ştiinţa dumneavoastră. Ceea ce aţi primit este un mic stimulent pentru ca să nu uitaţi să vă străduiţi şi mai mult.” Şi-a ţinut-o aşa vreo trei sferturi de oră, spre disperarea băieţilor care erau cu gâtlejul uscat. Dar la plecare, de parcă ar fi ştiut, avocatul şi-a trimis şoferul c-o canistră de douăzeci de litri dintr-un merlot de Bohotin şi lumea s-a dezlănţuit. Spre miezul nopţii, Adina a început să-l urmărească pe ăla micu' care nu bea nici un strop, şi care părea să fie foarte atent la discuţiile din ce în ce mai aprinse. Băieţii aveau probleme mari cu diferitele stiluri ale sculpturii şi nu se puteau sub nici o formă hotărî asupra ordinii. Iar mai presus de toate s-a încins o bătălie crâncenă asupra lui Michelangelo. Dar Adina nu avea ochi decât pentru ucenicul care părea vrăjit pur şi simplu. Se vedea de la o poştă că nu înţelege nimic, dar că vorbele celorlalţi trec prin sufletul lui, lasă urme. Uneori ar fi vrut să spună şi el ceva, dar se abţinea repede, luându-şi seama. Ea, Adina îl găsise pe puşti aici, era ucenic de ceva vreme, şi până în seara aia nu-l băgase în seamă. Lasă că şi el era mereu ca o umbră, foarte tăcut, căutând să fie mereu folositor, să anticipeze de ce ar fi avut nevoie omul pe care îl ajuta. Era cel mai tânăr dintre lucrătorii meşterului, cu totul trei la număr: o namilă de talia pietrarului, care nu ştia decât să taie blocurile

brute în forma stabilită; un individ alunecos, care lăsa oricând munca pe seama altuia, şi puştiul acesta aciuat de undeva de la ţară. Fata băuse şi ea destul, de altfel era renumită pentru că ţinea la băutură, şi-nconjurată de băieţii ei, la chefuri, momeau câte-un bărbat care nu-i cunoştea tăria, şi pe urmă se-alegea doar cu o batjocură pe cinste. Grupul acesta făcea cam totul împreună şi ajunseseră de temut, nu se dădeau în lături de la nimic, dacă ei se simţeau bine. Destul de străini de atmosfera şcolii, nu participau la viaţa acesteia decât atât cât era necesar să-şi ia examenele, iar lucrările lor erau printre cele mai bune. Mulţi dintre profesori erau nemulţumiţi de-a dreptul pentru această independenţă, pentru această boemă rebelă, şi proclamau o soartă cruntă în viitor. Erau comparaţi continuu cu studenţii care participau activ la viaţa şcolii şi care se întreceau în a urma modelul propus de profesor, care cereau sfaturi şi nădăjduiau în ajutorul maeştrilor. Pe când ei erau întotdeauna exemplul negativ şi viu, folosit pentru a lumina calea celorlalţi.

În seara asta, puştiul o excita, Adina îl voia neapărat, abia în seara asta a început să-l observe, a început să vadă cum creşte bărbatul din copilul de ieri. Simţea zbuciumul lui vis-a-vis de discuţiile aprinse, simţea întrebările ce-i stăteau pe buze, lămuririle de care ar fi avut nevoie, şi agitaţia asta a lui o excita. Chipul puştiului spunea limpede tot ce se petrecea în mintea lui. Ochii lui mari şi obrazul care se mişca după simţămintele surprinzătoare care se năşteau la vorbele băieţilor îi spuneau Adinei despre mirările necontenite care ard sufletul ucenicului. Era excitată şi curioasă, aşa că s-a ridicat de pe scaunul ei şi s-a aplecat până aproape de fruntea lui. „Câte clase ai tu?” – a întrebat cu voce domoală. „Am patru clase, doamnă. Că tata… Că eu trebuia să stau cu vacile, doamnă. Tata trebuia să mai muncească şi pe la oameni şi…” Băiatul a amuţit, privind-o lung cu ochii lui de un albastru întunecat. Adina a simţit furnicături adânci şi ştia că băiatul acesta va fi al ei în noaptea asta. Acum, cât mai repede. Când şi-a dat seama că băieţii nu sunt în stare să mai observe nimic, la înşfăcat de-o mână şi l-a împins în aerul rece de-afară. L-a dus direct în spatele magaziei, pe malul pârâului, sub dudul încă desfrunzit, şi l-a tras către ea. Băiatul era înlemnit, de emoţie n-avea curajul, şi nici ştiinţa, să facă ceva. Adina şi-a lăsat sarafanul să-i cadă în glezne, l-a silit apoi să păşească între picioarele ei. Şi-a înfipt mâna în pantalonii lui şi-o clipă a încremenit de surpriză, pentru că băiatul era foarte dotat. Simţea în mână tăria instrumentului încă crud, ce mai avea nevoie de timp. L-a tras puternic către ea şi s-a înfipt îndârjit. Îl ţinea cu palmele mari de fese şi-l trăgea tot mai puternic, tot mai aprig, se mişca scurt, tăios, şi pur şi simplu a explodat dintr-o dată. Nu se aşteptase ca totul să se întâmple atât de repede şi atât de violent. Au fost lungi, au fost scurte momentele când a pierdut legătura cu

realitatea, când doar vibraţii era întreg corpul ei? S-a simţi atât de adânc femeie şi atât de adânc pătrunsă de bărbat, şi-a fost pentru pentru prima oară când a trecut cu mult dincolo de pragul unui act sexual. Toate senzaţiile erau paroxisitice, şi Adina avea scurte viziuni, fulguraţii de imagini fără legătură între ele, carnea se întărise, furnicături adânci îi muresecau trupul, scurte spasme o străbăteau. Simţea nevoia să ţipe şi pentru că nu putea, îl muşca pe băiat de gât, îl simţea cum se trage încercând să scape de muşcătura care doare. Apoi totul s-a liniştit treptat, femeia, revenind cu încetul la realitate, a dat de băiatul înţepenit între picioarele ei; o adiere a plăcerii mai stăruia, i se plimba prin trup alintându-l, răcorindu-l. S-a tras scurt în lături şi-a împins trupul nemişcat, tânărul s-a împleticit, împiedicându-se de sarafanul mototolit la glezne. Adina îl privea şi ştia că bietul copil nu înţelesese nimic, totul fusese prea repede, el n-apucase să termine. Niciodată n-a putut să-şi explice gestul care a urmat: privind scula lui în erecţie, fata i-a lovit-o scurt, şfichiuit cu arătătorul. L-a văzut cum se chirceşte de durere şi l-a lăsat acolo. Plecând împăunată şi toropită, a intrat în atelier şi-a strigat la băieţii care erau gata să se încaiere deja: „Alo!, turmă. Alooo!!! Toată seara aţi spus numai prostii. Toate prostiile din capul vostru s-au vărsat pe podeaua meşterului. Mi se face greaţă. Mâine o să pută grozav în atelierul ăsta. Sunteţi nişte genii de cartier, nişte genii de după blocuri. Aşa că, am plăcerea să beau cu voi în noaptea asta. Cine nu se simte în stare, se duce frumuşel acasă, să nu se facă de râs. Repede. Număr până la trei, după aia nimeni n-are scăpare.” Băieţii au chiuit, şi-au întins paharele spre umplere, şi, într-un târziu, ucenicul cel mic s-a strecurat pe neobservate şi s-a aşezat la locul lui, gata să asculte mai departe.

De trei zile se închisese în biroul lui de la decanat şi toată lumea era alarmată şi zăpăcită. Profesorul, pur şi simplu se încuiase pe dinăuntru şi refuza să deschidă. O grămadă de zvonuri apăreau şi dispăreau înghiţindu-se unele pe altele. Fusese un gest cu totul surprinzător, neaşteptat, pentru că venea de la un om care dominase atâta amar de vreme mica lor lume. La vârsta lui, avea vreo cincizeci şi doi de ani, mai rupea încă inimile unor studente care ar fi dat orice să petreacă o noapte în patul lui. Înalt, întotdeauna extrem de elegant şi mirosind discret a parfumuri scumpe, păşea cu pas egal şi elastic pe stradă, sau pe culoarele şcolii. Femeile simţeau venind dinspre el, nelămurit, o chemare ce le aprindea curiozitatea, ca să nu mai vorbim de imaginaţia puştoaicelor care abia intraseră în hora erotismului, şi care nu s-ar fi dat în lături de la

aventuri exotice. Mai ales că era burlac, nu fusese niciodată însurat, nu se ştia mai nimic despre viaţa sa privată pe care o păzea cu străşnicie. Circula o snoavă confuză, pe care fiecare o modela după bunul său plac, o snoavă despre o relaţie de pe vremea când era tânăr preparator. Se spune că avusese câteva luni o relaţie cu o studentă din anul terminal. Totul şfârşise brusc în condiţii suspecte şi misterioase. O întreagă literatură se născuse din relaţia asta, pentru că nici profesorul şi nici fata nu dăduseră vreo explicaţie. De fiecare dată când cineva dorea să afle amănunte, cei doi deveneau ambigui, evazivi şi evitau diplomatic subiectul. Multe din femeile refuzate de bărbatul atât de râvnit scorniseră poveşti despre neputinţă, despre dimensiuni ruşinoase ale „socotelii", despre porniri sado şi câte şi mai câte. Oricum, povestea aia fusese singura ce avusese ceva ecou public. Profesorul, pe măsură ce înainta în vârstă, devenea din ce în ce mai râvnit. E drept că şi tânăr fusese un bărbat frumos, dar timpul săpa în el toate semnele care adună femeile, care le ademenesc, fără ca acestea să poată rezista. Din păcate nimic nu era de făcut, bărbatul îşi întărea singurătatea pe măsură ce îmbătrânea. Acum, la vârsta aceasta, era cel mai râvnit, pentru că erau ultimele lui zile de mascul, şi femeile îşi doreau să-l încerce măcar o dată. Doar o dată. Iar el părea să nu bage de seamă nimic, mereu concentrat asupra carierei. Necruţător fusese în modul cum evoluase. Încă de foarte tânăr calculase cu precizie fiecare mişcare, învăţase temeinic fiecare protocol, şi-l respecta cu sfinţenie, îşi alesese întotdeauna cu grijă tabăra, intrase în politică, adică făcuse totul ca să-şi netezească drumul, iar acum nimeni nu se îndoia că va fi următorul rector. Era redutabil în bătăliile pe care le ducea şi n-avea strop de milă faţă de adversar, pur şi simplu simţeai bucuria cu care-l striveşte, şi cum o face public. Cu cât mai mulţi martori, cu atât mai multă publicitate. Studenţii nu-l iubeau foarte tare, dar se temeau să se pună cu el, aşa că acceptau stilul său plat, fără culoare; o sumă de informaţii seci, nimic altceva şi multe dintre ele vechi, nefolositoare, ieşite din uz. Pentru el totul se oprise la câteva personalităţi din tinereţea sa, multe dintre ele profesori ai săi, pe care fusese obligat să-i studieze. Repeta la nesfârşit nişte principii răsuflate dintr-o altă lume, dintr-o eră care se ura pe ea însăşi. Era un profesor prost care avea o carieră strălucită. Aceasta fusese adevărata sa vocaţie: să imagineze un mod infailibil de a face carieră. Nici un gest oportunist sau obedient nu era uitat, nici un gen de lovitură, sau vreo manevră, nici o modalitate de manipulare nu erau lăsate de-o parte. Ştia totul, Profesorul, şi mai ştia să studieze cu atenţie fiecare hârtie venită de la vreun for. Toate aceste hârtii erau treptele pe care îşi clădea fiecare etapă. Pentru toate acestea era foarte temut în şcoală, iar colegii săi, de cum aflau că el îşi doreşte ceva se grăbeau să-l lase

să obţină, pentru că nu avea nici un rost să te opui. Nu te alegeai decât cu necazuri, cu daraveli care-ţi luau o groază de timp să le îndrepţi.

Şi dintr-o dată povestea asta cu el care se închide în cabinetul său de decan şi refuză să iasă. De trei zile n-a deschis uşa, n-a răspuns la telefon, nici la e-mailuri. Toţi colegii săi se temeau cel mai mult şi mai mult să nu afle presa. Putea fi cine ştie ce manevră scornită pentru vreo lovitură în care avea nevoie de multă publicitate. Avea nevoie de presă pentru a se aşeza pe un piedestal şi-ai trimite pe ei, pe toţi, pe linia a doua. Cu toţii se gândeau la ce făcuseră în ultima vreme, îşi puneau febril ordine în hârtii, îşi scriau cu toţii planul cursurilor, îşi completau condicile, mă rog, se pregăteau de ce era mai rău. Profesorul nu făcea niciodată ceva gratuit şi nici în folosul obştii, cu toate că mereu vorbea despre faptul că trebuie să existe o gândire colectivă şi acţiuni purtate întru folosul tuturor. Mereu vorbea despre echipă, despre efortul comun. Ajungea să strige, să dădea exemple din istorie, de pe la alte universităţi de succes, dar în tot timpul acesta avea grijă să aşeze rezultatele pe panoul său de onoare. Aşa că toate lumea se întreba, ce dumnezeu pune la cale, acum?! Cariera lui se apropia de apogeu, la următoarele alegeri va fi ales rector, era şeful filialei judeţene a unui partid şi una dintre figurile marcante din conducerea centrală, prim-vicepreşedinte, sau ceva de genul acesta; în fapt omul din umbră care hotăra multe din direcţiile de urmat. Ce mai punea la cale? Ce voia să obţină acum folosindu-i pe ei? Secretara sa nu înceta să sune pe toate telefoanele, să-i trimită sms-uri, întrebându-l de hrană, de somn, de alte nevoi, dar biroul era mut şi ei ascultau pe la uşi să înţeleagă dacă mai trăieşte sau s-a prăpădit, doamne fereşte! Abia în aceste trei zile au înţeles pe deplin, cu toţii, câtă putere are acest om. Câtă putere are asupra lor, şi, în acelaşi timp, au înţeles pe deplin cât de tiranică fusese ascensiunea lui. Absenţa sa fizică, claustrarea aceasta voită, întărise şi mai mult imaginea forţei cu care îi domina. Nici unul dintre ei n-ar fi recunoscut asta faţă de ceilalţi, dar grija cu care rostuiau amănuntele birocratice, modul cum verificau iară şi iară ca toate detaliile funcţionăreşti să fie în cea mai perfectă ordine, grija asta trăda spaima că omul acesta poate să le dea viaţa cu totul peste cap. Recunoşteau în felul acesta indirect că erau legaţi indisolubil, erau la discreţia voinţei unui om mic, ambiţios, capricios, egofil. Îşi dădeau pe deplin seama abia acum că sunt cu totul vânduţi unui om, unui singur om. Se priveau cu alţi ochi. De cum se vedeau, liste lungi de păcate, de laşităţi, de compromisuri se înşiruiau în minţile lor, şi fiecare îl condamna pe celălalt pentru slăbiciunea rostogolită cu sârg de-a lungul timpului. Întâmplarea asta pusese o oglindă în faţa lor, şi începuseră să se vadă aşa cum erau de fapt, cum deveniseră. Din nefericire era prea târziu,

fiecare dintre ei era prins adânc în mlaştina aceasta, şi oricum ar fi evoluat lucrurile ei trebuiau să-şi termine existenţa profesională în felul acesta. Nu mai aveau nici o şansă să schimbe ceva, ba, dimpotrivă, ei trebuiau să lupte acum ca nimic să nu se schimbe, pentru că ştiau bine, nu ar face faţă unor condiţii noi. Prea mult timp, prea mulţi ani se antrenaseră în sistemul acesta, iar acum, ca nişte soldaţi orbi, executau din reflex ordinul primit.

La sfârşitul celei de a patra zi, uşa cabinetului se deschise şi în prag stătea drept, relaxat, Profesorul. Aparent fără nici un motiv, secretara s-a ridicat în picioare şi-l privea pe omul acesta atât de temut. Trecuseră patru zile de când stătea închis în biroul său şi el arăta de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Costumul era ca scos din cutie, nici o cută pe sacou, sau pe pantaloni. Colţul discret al batistei albe, întotdeauna albă şi probabil uşor scrobită punea în evidenţă culoarea stinsă a stofei foarte scumpe. Cămaşa avea piepţii netezi, imaculaţi, iar cravata cu nodul dublu, strâns perfect atingea baza de jos a centurii, nici un milimetru mai sus sau mai jos. Obrazul bine ras avea o prospeţime matinală, arăta odihnit şi relaxat ca în fiecare zi. Femeia ştia că omul nu mâncase nimic de patru zile, pentru că plecase seara foarte târziu, aproape de miezul nopţii, iar dimineaţa, înainte de şapte, era la serviciu aşteptând un semn din biroul zăvorât. Cu tot acest post, cu toate zilele petrecute în biroul care nu avea o canapea, sau un fotoliu mai larg, acest om arăta impecabil. Era impresionată; nu, nu se putea spune aşa. Era înfricoşată. Un tremur abia simţit îi străbătea tot corpul şi încerca din răsputeri să facă faţă situaţiei. „Mâine dimineaţă la ora unsprezece să convoci o şedinţă cu toate catedrele. O seară bună, Angela.” Profesorul ieşi, cu pasul său elastic şi măsurat din totdeauna. Rămasă singură, femeia a simţit cum o presiune uriaşă a ieşit pe uşă odată cu omul acela. Stătea în picioare şi-o podidise plânsul, plângea cu faţa îngropată în mâini, iar în mintea ei se conturau clar gândurile pe care încercase de atâta amar de vreme să le oprime. Acum nu se mai putea face nimic, după toată situaţia prin care trecuse în aceste patru zile nu mai putea să nu recunoască ceea ce începuse să ştie de ani buni, de foarte mulţi ani. Ea terminase ştiinţe politice, facultate pe care n-a înţeles niciodată de ce a făcut-o. Probabil pentru că-i plăcuse cum sună: „Ştiinţe politice”, părea un domeniu foarte misterios şi plin de responsabilitate. Foarte repede a înţeles că nu are nici o legătură cu ceea ce încercau profesorii ei s-o înveţe. Mulţi dintre ei, la rândul lor nu ştiau cu ce se mănâncă ştiinţele astea politice, totul se desfăşura după instrucţiunile venite de la minister, după materialele găsite te miri pe unde şi după ce mai prindeau pe internet. A trecut prin cei trei ani tocind cu disperare în sesiuni, iar când totul s-a terminat a refuzat să se gândească la un master, sau alte născociri

academice. Ea avea nevoie de-o slujbă, ştia asta, o slujbă care s-o scoată din condiţia de aspirant. Aspirant la ce? La cai verzi pe pereţi, la vise că va intra în diplomaţie, că va fi în echipa vreunui politician de succes? Că va contribui la propăşirea ţării? Cu ceea ce învăţase în facultate nu se putea conduce nici o dugheană; şi mai grav era că nici nu ştia dacă era ea de vină sau sistemul. Vorbea mereu urât despre facultate, deşi ştia că ea se aruncase orbeşte, fără să gândească, fără să se întrebe care-i va fi viitorul, şi cu toate acestea nu voia s-o recunoască în ruptul capului. Când a auzit de postul ăsta a simţit că aici va fi viaţa ei. Universitatea de Arte! Adică un loc doar cu oameni aleşi, cu artişti şi cu studenţi capabili, talentaţi, curajoşi, boemi. O! Doamne, ce lume?! Ce lume aleasă! S-a încredinţat cu totul Domnului, cu rugi fierbinţi. Mergea zi de zi la Mitropolie şi aprindea lumânări, se ruga îndelung şi apoi se întorcea acasă să studieze bibliografia de concurs. Sistemul de tocit deprins în anii facultăţii i-a prins acum teribil de bine şi s-a prezentat excelent la concurs. Dar şi relaţiile unchiului, ca şi un plic groscior cu bani, de care a aflat peste ani, au contribuit la succesul ei. Femeia se lăsă pe scaun şi plânse îndelung aşa cum o făcuse de multe ori în cei douăzeci şi trei de ani de slujbă.

Un peisaj haotic se întindea la picioarele lui. Forfota maşinilor care ieşeau sau intrau în parcări, grupurile de indivizi ce vorbeau zgomotos, chioşcurile felurite la care oamenii târguiau nimicuri, toate acestea îl făceau să înţeleagă că venise într-un oraş pe care nu-l cunoştea. Dar cel mai mult îl irita mirosul. Oraşul acesta îşi schimbase cu totul mirosul. De acolo, din înălţimea celor câteva trepte, simţea un miros străin care-i comunica brutal zădărnicia călătoriei. Acum se întreba pentru ce voise să vină în acest oraş? Ce-l mai lega de el, după atâta amar de vreme - douăzeci şi cinci de ani sunt o viaţă de om, care te leagă şi te dezleagă de multe fapte şi gânduri. După şocul din gară, mirosul nou al oraşului acesta îl buimăcise. Se simţea confuz şi după câţiva paşi se lovi de zgomotul cumplit al intersecţiei. Mulţime grăbită, maşini, claxoane, voci stridente, tramvaie scârţâind în curbe, negustori şi mici meseriaşi, vânzători de ziare, strigătele samsarilor de la diferitele microbuze plecând spre cele patru zări. Toată hărmălaia aceasta, harnică, interesată, insistentă, îl făcu să se oprească şi să privească stânjenit. Bulevardele se lărgiseră şi putea vedea

până departe cum se prelungeşte viermuiala, pornită de faptele mărunte, necesare ale unei zile a oraşului. Privea în lungul străzilor largi, pornite din intersecţie şi-şi dădea seama că tot ceea ce vedea el acum, era de fapt lumea năzuinţelor secrete ale cetăţenilor acestuia. El vedea rezultatul, efectul unor cauze ce nici nu puteau fi presupuse. Acum putea să înţeleagă mai bine că o lume se stinsese cu totul sub apăsarea alteia care ţâşnise viguros. „De fapt, îşi spunea, la rându-mi, şi eu sunt rezultatul gândurilor mele. Nu eu le gândesc pe ele, ci ele se înfiripă pe nesimţite din diferitele adâncuri ale fiinţei mele, sunt izvorâte din diferitele nevoi ce mor şi se nasc în fiinţa mea, în fiecare clipă, în fiecare clipă; şi, dintr-o dată, se împlinesc cu claritate, mi se impun. Iar eu cred că le-am inventat, că le-am izvodit din multă inteligenţa mea, când eu sunt doar motivul pentru care ele se străduie să ia formă. Atâta doar: motivul. Eu sunt doar rodul gândurilor mele, care încearcă să mă pună în acord cu ceea ce se întâmplă în jurul meu. Şi dacă sunt mai curios, şi dacă iscodesc mai adânc, şi dacă scormonesc prin realitate, atunci gândurile mele sunt nevoite să prindă forme tot mai surprinzătoare, iar eu mă bucur, crezând că inteligenţa mea a crescut peste noapte. Asemenea lucru se petrece oraşului, care este oglinda necruţătoare a cetăţenilor lui, tot aşa cum gândurile mele sunt oglinda neiertătoare a firii mele, a modului cum îmi trec viaţa.” Aşa gândea, şi pur şi simplu nu se mai putea desprinde din intersecţia aceea. Stătea şi privea totul de parcă ar fi fost la un muzeu, unde chipurile pictate ar fi prins viaţă şi s-ar fi pornit să-şi împlinească destinele numai pentru a se face mai bine înţelese. Privea uneori larg peste mulţime, sau, alteori, se pornea să iscodească vreun chip preocupat cu treburile lui. Oricum ar fi fost, putea să îngheţe în imagini fiecare moment al realităţii care se desfăşura în faţa lui. Să le întoarcă astfel pe simeza de pe care se desprinseseră cu insolenţă. Bătrânul covrigar, sau tânărul care vindea ochelari de soare ieftini, alt bătrân stând în faţa unui cântar, femeia subţire, sprinţară, de la micul chioşc de ziare, un negustor de gablonţuri care lucra diverse fleacuri pe genunchi, şi trecători, mereu alţi trecători, grăbiţi, curioşi, indiferenţi, apatici, ori din cei ce trebuiau să piardă timpul cumva. Femeia tânără şi frumoasă, ispititoare, domnul scrobit, purtând o geantă scumpă plină ochi de interese, studenţii cu bagaje nefireşti de mari, pensionari cu plase îngreunate, meseriaşi alergând după ceva trebuincios, copii cu gura căscată la forfotă. „Şi fiecare gest al lor face oraşul acesta, pe care-l văd eu acum, iar ei nici măcar nu ştiu asta, nu realizează, fiind în mijlocul existenţei. Nu ştiu nimic nici despre durerea mea, despre surpriză, pentru că acum mulţi ani am lăsat un alt oraş, şi deci alţi oameni, în aceea noapte a despărţirii.” Acum trebuia să ia o hotărâre. Stătea şi se întreba dacă mai are rost să rămână, după ce a înţeles limpede că nu va mai găsi

nimic din ceea ce şi-ar fi dorit; sau e mai bine să plece, să se piardă, să se afunde în bucuria drumului, a călătoriei. Doar gândul vechiului său atelier îl ţinea, pentru că acolo se puteau izvodi nişte poveşti pe care simţea nevoia să le spună. Doar asta-l ţinea. Altminteri ar fi plecat în clipa următoare, s-ar fi pierdut neştiut, aşa cum şi sosise.

Soarele începea să se întărească şi scântei surprinzătoare izbucneau de peste tot, din parbrize, din geamurile locuinţelor, din pereţii cortină ai clădirilor noi, din vitrine. Era un joc obositor care se suprapunea peste zgomotele de tot felul ale străzii. Simţea tot mai mult nevoia unui loc liniştit, retras. Simţea nevoia să ajungă undeva, unde să aibă în faţă un chip cunoscut, o ceaşcă de cafea şi amintiri despre eroicele tinereţi. Pentru că tinereţea este întotdeauna eroică.

Părăsi intersecţia fără să mai bage în seamă lumea din jurul său. Mergea agale fără vreo ţintă precisă, undeva, vag, în sufletul său se strecura nevoia de a revedea locul unde fusese ucenic de la treisprezece ani. Voia să meargă prima dată la bătrânul atelier, era un mod de a închide un cerc al spiralei, şi de a porni un altul care îl va purta din nou spre necunoscut. Micul atelier din coasta cimitirului unde învăţase să cioplească piatra, acolo i se hotărâse destinul. Oricum, tot ce se petrecuse odinioară acolo era fum, mai erau doar amintiri aciuate în sufletele câtorva oameni care îşi legaseră existenţa câtva timp de oportunităţile ce li se ofereau. Lui, pentru că era sărac, neştiutor şi tare dornic să înveţe ceva, altora pentru că erau pricepuţi, dar şi celor nepăsători care puteau face foarte bine orice altceva.

Îşi spuse că cel mai bine ar fi să meargă de-a lungul râului şi apoi să se abată pentru a ajunge la vechiul atelier. Spera să regăsească un strop din liniştea de altă dată, mergând pe lângă firul apei, departe de forfota străzii.

- Mamă, da’ eu de ce n-am tată, ca Irina, sau ca Manuela? Fetiţa venise de la şcoală cu părul în dezordine şi pantalonii murdari.

- Mai bine spune-mi cu cine te-ai bătut? Şi după aia o să dezbatem şi problema tatălui. Se aşteptase tot timpul. Ştia că odată şi odată avea să vină şi întrebarea asta. Era totuşi surprinsă, era parcă prea devreme. Se gândise că astfel de întrebări vor veni mai spre adolescenţă şi vor putea fi discutate ca între oameni maturi. Atunci, se gândea ea, explicaţiile vor fi raţionale, logice şi nu vor lăsa răni foarte adânci. Poate nu vor lăsa răni de loc. N-avea de gând să evite o astfel de

discuţie, doar că acum îi venea peste mână să vorbească cum ar fi vrut ea. Să explice absenţa aceasta totală a unui tată din casa lor.

- L-am caftit pe Alin, pentru că mi-a spus că sunt o zdreanţă fără tată. Şi că dacă vrea, el îl aduce pe taică-său la şcoală şi-o să vorbească cu directorul să mă mute în ultima bancă.

- Ar trebui să-ţi dau vreo două pentru metodele tale violente, dar pentru că-i vorba de Alin…Şi totuşi m-ar bucura să nu mai aud despre încăierări. Ce maniere sunt astea să sari la bătaie una, două?

- Păi, dacă mă enervează cu scornelile lui…

- În regulă, du-te şi te spală.

Voia să câştige timp. Voia să găsească maniera corectă pentru a vorbi cu fiica ei despre tatăl acesteia. În acelaşi timp se bucura că povestea plecase de la Alin, pentru că părinţii acestuia erau nişte oameni de ispravă. La prima bătaie dintre copii, se întâlniseră şi stabiliseră să nu se amestece decât dacă lucrurile devin serioase. Altminteri n-avea nici un rost să pună gaz pe foc. Alin era cam gură bogată şi cam lăudăros, călca în străchini adeseori, iar tatăl său socotea că astfel de corecţii îl mai pot tempera, iar maică-sa îşi plesnea palmele şi striga: „De ce dumnezeu nu s-a găsit şi pentru tine o fetiţă care să mi te stâlcească în copilărie. Poate te-ai mai fi curăţat de obiceiurile rele!” Iar bărbatul râdea şi-i dădea una peste fund. Adina încerca să nu recunoască în sinea ei, că această armonie familială o face uşor invidioasă, că o râcâie. Era foarte adevărat că părinţii lui Alin erau singurul cuplu cunoscut în care totul mergea de minune. Probabil erau una dintre perechile acelea rare, izolate care-şi petreceau viaţa într-o armonie plină de tot felul de jocuri, de coduri cu semnificaţii intime, singulare, cu totul de neînţeles pentru ceilalţi. Fiecare anticipa nevoile celuilalt, erau mereu prevenitori şi – culmea – mereu cu simţul umorului, mereu puşi pe mici şotii aluzive în care se amesteca şi tandreţe, şi-un pic de răutate, dar, mai ales nevoia fiecăruia de a-şi păstra libertatea. Adina îşi spunea că o astfel de pereche nu există, pur şi simplu ceea ce vedea ea este menit să-i aducă aminte că viaţa în cuplu este o mizerie, în care încetul cu încetul te pierzi în chinuri, ca într-o mlaştină. Voise şi ea, la un moment dat, un bărbat pentru ea, numai al ei, dar totul fusese făcut pe lumea asta să-i ţină departe unul de altul. Când şi-a dat seama că nicicum nu se va putea să-l aibă pe omul acela, şi-a dorit un copil. Un copil putea să fie al ei, ba mai mult, era parte din ea, o va purta mai departe de-a lungul generaţiilor. Pentru asta trebuia să-şi aleagă doar un mascul arătos, sănătos, viril, pe care să-l pună la treabă până îşi va împlini menirea. Dar, mai trebuia ca masculul acesta să fie unul care să nu te înduioşeze, care să

nu te înduplece şi să sfârşeşti cu el ţinându-se de fusta ta pe motivul copilului. Trebuia un mascul de unică folosinţă. Aşa hotărâse ea: de unică folosinţă. Era în ultimul an de facultate când a apărut această dorinţă a copilului. O vreme scurtă a şovăit, intuia că vor urma nişte responsabilităţi care-i vor schimba viaţa, dar pe măsură ce gândea mai temeinic, lucrurile intrau într-un firesc al lor şi toate gesturile ei nu făceau altceva decât să împlinească faptul. Era o perioadă când aveau mult de lucru la atelierul cioplitorului, iar ea parcă se mutase în atelierul dărăpănat, pentru că aranjase cu pietrarul să-i dea voie să-şi facă şi lucrarea de licenţă la el. Îşi pusese în gând ca lucrarea ei să fie una dintre cele care nu se pot arunca într-un colţ, care nu va putea fi închisă într-o magazie şi mutată de colo, colo ani de zile, purtând un număr de inventar. Lucrarea ei trebuia să fie expusă, şi să rămână o mărturie a trecerii prin şcoala aceasta. Muncea mult şi îndârjit spre disperarea băieţilor, pentru că-n tot timpul acesta era ciufută rău, şi ei nu aveau decât de tras ponoasele. După părerea lor nebunia asta cu lucrarea pentru licenţă a Adinei începuse prea devreme. Abia în toamnă vor intra în ultimul an, aşa că aveau timp berechet, dar pe femeia asta nimeni n-o putea întoarce dintr-ale ei. Comenzile obişnuite, lucrarea de licenţă şi gândul la copilul pe care-l voia din ce în ce mai îndârjit, o făceau pe Adina greu de suportat. Dar ceea ce o scormonea cel mai adânc era faptul că nu găsea bărbatul potrivit pentru copilul acela. Încetase orice aventură şi urmărea cu alţi ochi fiecare bărbat, cu gândul doar la neplăcerile de după momentul când îi va spune despre copil. Pentru că nu voia ca bărbatul să nu ştie, să se ascundă. Trebuia să fie un târg cinstit, el să ştie că va avea un copil asupra căruia să nu aibă nicicând, nici un fel de pretenţii. Ăsta era lucrul cel mai de temut, şi se temea foarte mult de slăbiciunea bărbaţilor, de asta nu se putea hotărî. Şi peste toate frământările astea a venit întâmplarea cu preotul.

Era dimineaţa devreme şi Adina era destul de morocănoasă pentru că dormise ca vai de ea în biroul patronului. Acum muncea la lucrarea de diplomă când a auzit pe cineva tuşind la spatele ei. S-a întors şi l-a văzut pe preot. Înalt, uşor adus de spate, cu nişte cearcăne uriaşe de sub care pleca o barbă lungă şi frumos pieptănată. Era într-un antiriu neagru şi-şi ţinea mâinile împreunate. Se uita spre lucrarea ei cu capul aplecat pe-o parte şi cu ochii mijiţi.

- Cu ce vă pot fi de folos?

- Doamne ajută! – spuse preotul cu glasul uşor cântat. Avea o voce plăcută, de tenor pe care se vedea că şi-o educase să poată modula cu convingere toate sublinierile pe care el le considera

necesare, toate sublinierile cu care să atragă atenţia asupra unor momente subtile ale credinţei. Doar că Adina nici nu credea în Dumnezeu şi nici nu-i iubea foarte tare pe popi.

- Bună dimineaţa.

Preotul tăcea şi se uita la lucrarea ei, care era încă un bloc de piatră din care ea începuse să dea jos grosul. Remarcase şi ea că piatra aia degaja o presimţire, ca un abur, ca un miros ispititor care te îndeamnă şi te atrage, şi de fiecare dată când se apropia de ea o apuca o spaimă cumplită. I se făcea inima cât un purice, pentru că ştia că ajunge un gest greşit, o clipă de neatenţie ca totul să se ducă de râpă. Îşi dorea nespus ca presimţirea să prindă forme, să se însufleţească, să se nască independentă şi liberă. Ea trebuia doar s-o călăuzească şi-n felul acesta să se umple de voluptate. Cu toate că ştia bine Adina: iubirea asta este numai acum, la început, că mai apoi materia se va opune, va dori să-şi impună voinţa ei neclintită, aspiraţia ei pentru un destin unic şi independent, şi toate astea împotriva năzuinţelor ei. Cu toate că ştia tot ce va urma, acum se îmbăta cu gândul că de data asta va izbuti fără oprelişti. Piatra se va supune de data asta, se va lăsa, presimţirea formei va împlini întru-totul imaginea ce zăcea în sufletul ei, adânc. Nici măcar nu voia să accepte îndoiala care se strecura, drăcoasă, perfidă. De ce să trebuiască mereu să treacă prin momentele acelea de suferinţă, când vedea că materialul nu mai ascultă de voinţa ei şi că-şi croieşte singur soarta, folosindu-se doar de mâinile ei, de sufletul ei, de gândurile ei? Şi ea nu mai poate face nimic, trebuie doar să muncească, să muncească şi să renunţe la ceea ce zace adânc în fiinţa ei, pentru forma acesta care se impune, care iese singură la lumina zilei, dispreţuitoare, triumfătoare, tiranică.

- Ziceţi, care-i problema? Spuse tăios pentru că nu-i plăcea de loc ca preotul să se zgâiască la lucrarea ei. Doriţi să comandaţi vreo lucrare? Aveţi un mormânt? Vă trebuie o cruce?

- A nu, mie nu. Am venit cu un sătean de pe la noi, care doreşte o lespede pentru o criptă. Şi o biată cruce, dacă se poate. Ceva cât mai simplu. Să nu coste mult.

- Şi dacă se poate să fie toată ornată cu îngeri şi ghirlande, să fie repede şi gratis. Aşa-i?! Eu nu pot să fac nimic, trebuie să aşteptaţi să vină patronul. Cu el vă împăcaţi.

Preotul se făcu că nu aude, privea îndelung piatra la care lucra Adina. La un moment dat lăsă capul în jos, învârtindu-şi degetele mari cu repeziciune. Ridică ochii, o privire străvezie trecu prin Adina undeva departe. Preotul se răsuci şi spuse din mers:

- Doamne ajută, domniţă. Mulţumesc. Doamne ajută!

Habar n-avea atunci că întâlnirea asta îi va fixa cursul vieţii. Îl va desena cu o mână fermă, va limpezi arătările tinereţii, le va transforma, va arunca cât acolo o grămadă de lucruri spectaculoase, tulburi, dar nefolositoare. Habar n-avea că i se va arăta dintr-o dată o cale, iar din momentul alegerii lumea va avea alte înţelesuri, multe, multe dintre ele foarte palide, şterse, un fel de zvonuri pe care pur şi simplu nu le mai bagi în seamă.

Tonel privea tulbure fundul paharului în care mai stăruiau nişte resturi de bere. Atât mai era de băut: bere. Şi pe el deja îl leşuise la stomac berea asta. O simţea până-n gât, dar îi ajunsese la lingurică senzaţia de greaţă. Avea nevoie de o tărie ca să stingă porcăria asta, care se mai şi încălzise pe deasupra.

- Maricico, dă fă şi tu nişte bani, să luăm ceva de băut. Ceva adevărat, nu căcatu' ăsta de bere.

Femeia ridică ochii şi-l privi lung. Ceilalţi doi aşteptau aţâţaţi scandalul. Tonel înnebunise dacă îi cere bani Maricicăi. Păi, Maricicăi nu-i ceri bani, că se lasă cu scatoalce, ştia toată lumea asta. Ştia şi Tonel, dobitocul! Femeia îl privea fără să spună nimic. În prima clipă a vrut să-l înjure şi să-i spună că dacă nu se potoleşte o să-l cârpească. Pe urmă şi-a amintit că Tonel muncise peste zi ca nimeni altul. Avuseseră noroc, şi ea mai mult decât băieţii. Acum stăteau sub salcie, adunaţi lângă vatra focului. Mâncaseră pe săturate, beau bere şi doar spinările erau mai ţepene ca de obicei de la atâta cărat. Căraseră, frate, toată ziulica, descărcaseră camioane în piaţă. Mai întâi, în zorii zilei venise unul de pe la Oituzul unguresc cu cartofi, când ei erau deja înfiinţaţi şi aşteptau ceva de muncit. Acum era sezonul, că la piaţa de en gros veneau legumele, veneau fructele, şi aşa va fi toată vara. Era rost de ceva bănuţi şi pe deasupra tot felul de chilipiruri, de învârteli. Maricica îi sculase cu noapte-n cap, nu se zărea geană de lumină când femeia trăsese de ei. Înjurând ca la uşa cortului, îi pusese în picioare şi-i împinsese către piaţă. Bărbaţii n-aveau nici un chef după băutura de cu seară, dar nu puteai să scapi de gura ei, ba şi de ghionturi, că nu se sfia de loc. După ce descărcaseră camionul de cartofi, venise un domn, trecut bine de şaptezeci de ani şi-i luă la o grădină pe care o avea în afara oraşului. Maricica se uita mereu lung la el, pentru că i se părea cunoscut. Pe omul acesta îl mai văzuse undeva, dar nu-şi putea aduce aminte unde şi cu ce ocazie. Bătrânul stătuse lângă ei tot timpul şi nu-i tăcuse gura, îi ţinea din scurt, voia ca lucrurile să se facă după un anume tipic, şi sub nici un chip altfel. Întâi explica ce trebuie făcut, apoi repeta arătând fiecare lucruşor şi enumera operaţiile. Stătea înapoia ta şi dacă te

abăteai o centimă sărea cu gura la tine şi te punea s-o iei de la capăt. Dacă n-ar fi fost Maricica, bătrânul rămânea cu marfa în grădină, pentru că cei trei bărbaţi începuseră să se enerveze şi erau gata, gata să-şi bage picioarele în ei de bani. Când erau aproape gata a văzut-o pe femeia la care făcuse curăţenie şi care o plătise bine, şi-i mai dăduse şi nişte haine pe deasupra. „Săru-mâna!", i-a spus bucuroasă c-o vede şi atunci şi-a adus aminte că bătrânul este bărbatul acestei femei şi-l zărise pentru o clipă la o fereastră a casei. „Doamne, cum se nimeresc lucrurile!" – îşi spuse şi se arătă şi mai supusă faţă de femeie, pentru că ştia că aşa se mai poate căpăta cu ceva. Când erau gata să plece, femeia a chemat-o deoparte şi i-a adus aminte că săptămâna viitoare trebuie să vină la curăţenie, apoi i-a dat cincizeci de lei avans doar pentru ea, şi-a rugat-o să aibă grijă că bărbaţii ăia i se par cam nespălaţi, şi cam delăsători. Când a venit seara, Maricica nu-şi încăpea în piele, făcuse aproape două sute de lei, şi cu ce mai avea strâns se gândea c-o să poată depune la bancă aproape trei sute cincizeci de lei, iar ei îi mai rămâneau nişte leuşteni pentru cheltuieli mărunte. Gândul la banii adunaţi i-a umplut ochii de lacrimi, se uita acum la Tonel care muncise săracul cel mai mult şi cârtise cel mai puţin. Când aia doi erau gata, gata să plece, el sărise cu gura şi-i abătuse de la gândul lor. „Na mă, Tonele! Na, d-aici douăzeci de lei ca să iei şi nişte ţigări." Maricica a băgat mâna în sân, a scos o pungă de plastic în care avea un teanc de bani, împăturiţi frumos. A ales două hârtii de zece şi i le-a întins lui Tonel. „Da' să nu dea dracu' să stai o veşnicie, că şi nouă ne arde gâtleju' Pe urmă, mâine trebuie să ne sculăm cu noaptea-n cap, c-avem treabă, mă!" Tonel a zbughit-o bucuros, acum nu se mai gândea de fel la faptul că tot ce câştigase se prăpădise peste zi. Nu ştiu cum dracu' se făcea, dar nici un ban nu se ţinea de el, cum îi câştiga, cum îi cheltuia. N-apuca să pună şi el ceva de-o parte aşa cum făcea Maricica. De fapt nici n-o chema Maricica, aşa îi spusese unu de prin canale, un oligofren. Pe mă-sa ăluia o striga lumea Maricica-cur-de-fier, că era o curvă ordinară. Da' ce ştia el, cu mintea lui puţină? El cum vedea o femeie, striga după ea: Maricica. Pe şefa lor o chema Nicoleta Fieraru, iar ai ei aveau casă pe lângă malul râului, într-un cartier de dărăpănături. Dar ea nu mai fusese acolo de ani de zile şi ei, adică el, Tonel, Buzatu şi cu Petrică erau bucuroşi că stau împreună. O păzeau ca pe ochii din cap, şi nu prea îi ieşeau din vorbă. E drept că se iscau scandaluri mai în fiecare zi şi aproape că se-ncăierau, dar era mai mult din cauza băuturii. Când se troscăiau, le clocotea sângele şi se ciorovăiau, iar Maricica la toţi le ţinea piept şi se înfigea în ei de le mergeau fulgii. Avea mână grea şi era singura care avea voie să dea, ei, bărbaţii, doar cu gura. Nu îndrăznea unu' să mişte în front, că erau cu gândul numai' la ce fusese înainte de-a veni Maricica. Jale mare!

Foamete şi frig, frăţicule, şi nopţi pe la arestu' poliţiei, cu bulane pe spate. Ce să mai vorbim?! Tonel se gândea la toate astea în timp ce mergea repede îmboldit şi de pofta după una mare. Acesta era primul lucru pe care o să-l facă, cum trece podul, intră-n barul pieţii şi dă pe gât o tărie. E dreptul lui, că face drumul. Pe urmă se poate îngriji şi de ţigări şi de sticla pentru tovarăşi. Ştia că nu trebuie să piardă vremea pentru că intră în gura femeii şi altă dată nu mai capătă el bani de la ea. Avea ţinere de minte şi nu te ierta, ţi-o arunca în obraz tocmai când îi venea ei la ţanc.

În timpul acesta, Maricica scormonea jeraticul focului ce stătea să se stingă şi se gândea că mâine o să depună banii ăştia la bancă. Avea ce să depună la bancă şi ca de fiecare dată o încerca o bucurie aproape sălbatică. Ea avea ce să depună la bancă, nu ca amărâţii ăştia cu care-şi ducea zilele. Erau băieţi buni, dar n-aveau decât băutura-n cap, tot ce câştigau se ducea pe băutură. Ea avea cont la bancă şi ştia că la o adică ar putea să scoată nişte bani. N-o făcuse niciodată şi nici n-avea de gând. Bani ăia nu erau pentru cheltuieli, nici ea nu ştia pentru ce erau, nu ştia de ce strânge banii, că de cumpărat nu voia să-şi cumpere nimic, nici n-avea nevoie, că avea de căpătat, sau găsea la ghene tot ce avea nevoie. Despre mâncare era mai greu pe iarnă, da acum cât mergea piaţa, se învârteau. Pe urmă ea se aranjase cu nişte patroni de pe la prăvăliile de cartier şi tot ce ar fi trebuit ei să arunce că expira: mezeluri, carne, conserve i le dădeau ei. Avea traseele bine ştiute, şi azi la unul, mâine la altul, aduna ce le trebuia pentru burdihan. Banii ce se câştigau rămâneau în parte pentru băutură şi ţigări. Chestia era că nu se câştigau bani în fiecare zi, şi Maricica hotărâse că acum cât era sezonul trebuiau să stea cât ţi-e ziulica de lungă la piaţă şi să sară imediat cum se iveşte ceva de muncit. Îi pusese pe ai ei să-i fugărească pe toţi ăia de le curgeau mucii prin piaţă. Asta era piaţa lor, aici doar ei trebuiau să descarce şi să care. Aranjase tira cu şeful pieţii, iar cei mai mulţi dintre pieţari se obişnuiseră cu ei, că seara făceau locul lună fără plată şi sâmbăta spălau pavajul cu furtunul, mai erau cu ochii în patru după şuţi şi după golănime, aşa că toată lumea era mulţumită. Maricica se putea gândi că toată vara şi toată toamna putea să depună câte un gologan în contul ei de la bancă. Începuse să facă treaba asta cu vreo trei ani în urmă, împinsă de fata aia care o dusese-n canale. „Fă, să nu fii proastă, cum sunt ăştia toţi, fă ce-i face să câştigi un ban şi pune-l la bancă. Acolo e sigur, fă. Nu se ştie niciodată când ai să ai nevoie de un gologan, când te paşte un necaz, o nevoie. Banu-i ban, fă: deschide uşi. Nu te uita la ăştia de-i vezi aşa trecând pe stradă, sau în maşini, cei mai mulţi aleargă doar să pună mâna pe ceva, iar ăilalţi sunt nişte amărăşteni ca şi noi. Dar oricum or fi, iau banu' de la orice, fă! Nu se

uită! Ban să fie.” O dusese la bancă şi-i arătase cum se face cu hârtiile de-acolo. La început o făcea mai mult de gura ei, că aia ştia când şi-o trăgea cu vreo unul pe bani, sau când i-o freca şi venea la ea să meargă la bancă. Acum habar n-avea pe unde mai e prietena ei, plecase în străinătate. „Mă duc, fă, să văd cum e şi pe alte meleaguri. C-or fi canale peste tot, şi-o bucată de pâine tot ciordesc eu de pe undeva. Şi camionagii, îs camionagii peste tot.” Plecase femeia fără paşaport, fără acte, fără nimic. A plecat şi n-a mai ştiut nimeni de ea. Iaca au trecut trei ani de atunci şi nici măcar o veste. Nimeni prin canale nu ştia ceva despre soarta ei. Se topise. Dar Maricica făcea totul de parcă femeia mai era lângă ea şi-o urmărea, îi intrase ei în obişnuinţă chestia asta. Păi, vreme de vreo cinci ani nu se dezlipiseră nici zi, nici noapte şi umblau amândouă peste tot de parcă erau siameze. Învăţase toate vicleniile de la ea, şi mai ales, învăţase să fie necruţătoare. Păi, cât a stat prin canale, pe la blocurile neterminate, sau pe la fabricile alea de se vindeau la fier vechi, dacă n-ar fi fost ea, ar fi luat-o pe cocoaşă rău de tot. Pe urmă şi cu bărbaţii, tot ea a şcolit-o. Pe la cinşpe ani, când a început, a ţinut-o din scurt şi-o sfădea tot timpul ca să-nveţe cum să le ia banii din start, şi să-i facă să-şi dea drumu’ una, două, să n-apuce bine. Mai ales dacă erau matol, îi făcea la bani ca fulgerul şi-i lăsa cu pantalonii în vine, ca pe nişte labagii. Că bărbatul ăsta e tot: trei jeturi şi-un tremurat. Tot ea a învăţat-o să se ferească de perverşi, a învăţat-o să-i miroase de la distanţă şi să dispară din calea lor, pentru că a nu ştii niciodată cum e cu ăştia, dacă-i apucă pot face şi moarte de om. Beată dacă era, sau trează, Maricica ştia acum că avusese învăţătură bună şi chestia asta cu banca era asupra de măsură. E drept că a înţeles greu, şi putea spune că nici acum n-a priceput cu totul chestia asta cu contul. La început socotea că-i o mare prostie ca, în loc să te bucuri de bani, care şi aşa erau puţini şi ca vai de capul lor, tu să te duci şi să-i dai la alţii. Tu dădeai bani, iar ăia îţi dădeau o hârtie cu care poţi să te ştergi la cur. Ea nici nu le păstra, cum ieşea din bancă cum arunca hârtia mototolită. Se dusese la început pentru că ştia că este aşteptată afară de prietena ei care se iţea pe geam să vadă ce face înăuntru, dacă cumva o trage pe sfoară şi doseşte banii. Pe urmă se obişnuise cu chestia asta, iar după vreun an şi jumătate s-a gândit o dată la suma care se adunase în contul ei şi au trecut-o fiorii. Pur şi simplu nu-i venea să creadă că ea, Maricica din canale are atâţia bani. S-a întors la bancă şi a întrebat-o pe femeia de la ghişeu câţi bani are ea în cont. A ascultat cifra şi a repetat-o, femeia i-a confirmat şi-atunci un fior puternic a străbătut-o, o emoţie aşa de mare că simţea cum îi tremură mâinile. Din ziua aia, Maricica abia aştepta să facă un ban ca să se ducă la bancă şi să-l pună în cont. S-a făcut şi mai strânsă la mână şi a început să caute câştiguri. Chestia

aia cu bărbaţii nu-i plăcea, nu-i plăcuse niciodată în mod deosebit, şi-o făcea doar când simţea un îndemn aşa de prin foale. Atunci era bună că se potolea şi câştiga şi-un ban, dar, mai ales în ultima vreme, o cam apuca scârba, i se cam făcea greaţă. Pe urmă a descoperit pieţele şi faptul că se poate câştiga. A trecut prin toate pieţele din oraş, le ştia ca pe buzunarul ei, dar aici la en gros era cel mai bine, şi-i descoperise şi pe băieţi. Maricica îi privea pe cei doi bărbaţi care-şi împărţeau ultimele gâturi de bere şi dintr-o dată a înţeles un lucru de neînchipuit acum câtăva vreme. A înţeles că acum putea face nişte planuri, se putea gândi la ce va fi mâine, şi la ce va fi poimâine. Ştia că poate face asta datorită banilor de la bancă. Nu ştia ce va face cu banii de la bancă, probabil că nu va face niciodată ceva cu banii de la bancă, dar acum trebuia să se gândească la ziua de mâine pentru că trebuia să depună bani în cont. Trebuia să depună mereu nişte bani în cont, ca femeia aia să-i spună de fiecare dată o cifră, pe care ea s-o repete şi funcţionara s-o confirme. Maricica îşi supse buza de jos, gândind că era un joc plăcut, al naibii de plăcut.

Soţul o privea peste ochelari, o măsura din cap până în picioare şi zâmbea cu mâhnire. „Va să zică, iar am plâns la serviciu, iar ni s-au înecat corăbiile din cauza decanului şi a ciracilor din facultate. Iar am confundat coada vacii cu ştampila primăriei.” Bărbatul împinse planşeta la care lucra, veni către ea şi-o sărută scurt pe buze. „Hai, mergi mătăluţă de-ţi pune nişte veşminte uşurele. Maşina o să fie gata în cincisprezece minute cel mult, şi-ai să vezi asfinţitul soarelui ronţăind ceva gustos şi sorbind oarece vinişor. Hai, nu pierde vremea că soarele nu te aşteaptă pe tine.” Angela se lăsă împinsă de la spate spre dormitor, cuprinsă de senzaţia aceea de siguranţă care o alina, care stingea durerea, acea senzaţie ce pur şi simplu o abătea de la dezamăgirile ei. Habar n-avea el cât de bine îi făcea, chiar dacă nu puteau fi alungate cu totul mâhnirile, durerea, decepţiile. În momentele acestea îi mulţumea în gând, doar în gând, pentru firea lui calină. Se cunoscuseră cam la doi ani după ce ea devenise secretara facultăţii, trecea atunci prin cea mai crâncenă criză din viaţa ei. Se prăbuşise totul şi nu ştia de unde să înceapă, încotro să se îndrepte, unde poate fi găsită o oarecare rază de speranţă. După decepţia cu facultatea sa, venise spre funcţia aceasta atât de râvnită ca la Mecca. O mulţime de visuri şi de speranţe se ridicaseră şi stăruiau în mintea ei, plămădise nopţile tot felul de planuri şi ştia că ea avea să fie cu siguranţă pe măsura oamenilor acelora atât de faimoşi şi de deosebiţi. Privea lumea în care izbutise să intre cu

o continuă mirare şi încântare. Se întâlnea pe coridoare cu oameni despre care citise în presă, pe care îi văzuse la televizor, despre care circulau felurite zvonuri minunate. Vorbea oricui despre munca ei şi despre funcţia pe care o avea, despre responsabilităţi. Doamne!, era secretara Facultăţii de Arte Plastice, Decorative şi Design. Niciodată nu s-a întâmplat să spună titlul prescurtat cumva, îl pronunţa întotdeauna cu grijă, subliniind cuvintele cu luare aminte. Fiecare literă făcea parte din demnitatea ei, din mândria de a fi ajuns să se bucure de un astfel de privilegiu. După vreo şase luni, însă, o spaimă tainică a început să-şi facă loc, o spaimă pe care se străduia din toate puterile s-o alunge. Inventa motivaţii, încerca să interpreteze totul pentru a menţine entuziasmul începutului, erau momente când pur şi simplu refuza să vadă, refuza să accepte. Cu toate astea simţea cum începe să fie copleşită de evidenţe, lumea ei mirifică stătea să se prăbuşească şi doar încăpăţânarea putea s-o menţină, asemenea unei construcţii de mucava, frumos vopsită dar care se clatină la fiecare adiere de vânt. Zi după zi începuse să bage de seamă că oamenii aceia erau departe de a fi ceea ce-şi imaginase ea, ceea ce văzuse, ceea ce citise sau auzise. Iar mărunta comunitate a universităţii nu era nici pe departe acea lumea care să plămădească speranţe, să viseze, să umple oraşul de înfăptuiri neobişnuite, studenţii ei să fie oameni educaţi de nişte spirite cu totul iscoditoare, spectaculoase. Cam după doi ani şi-a dat seama că studenţii îi încurcă teribil pe domnii profesori, şi asta a făcut ca tot ce apărase atâta vreme să se prăbuşească brusc, iar ea nu mai ştia încotro s-o apuce. Se legase de postul acela, se închisese în el ca într-o chilie atâta amar de vreme şi acum nu mai avea curajul să privească în largul lumii şi să încerce altceva. Pur şi simplu ştia că oricum ar fi, ea va rămâne în postul acela toată viaţa şi atunci începuseră crizele. Nimeni nu bănuia nimic din frământările tinerei femei, doar că la terminarea programului, Angela se închidea în birou şi plângea amarnic. La fiecare nouă dovadă a faptului că trăieşte într-o lume de falsuri, de mărunte atacuri meschine, nejustificabile, de manevre jenante, de orgolii trufaşe şi zgomotoase, se închidea în birou şi plângea. Când la cunoscut pe Anton trăia perioada cea mai dramatică, era momentul în care şi-a dat seama că nu se mai poate minţi, şi că ceea ce i s-a părut a fi o lume a speranţei, nu era decât o biată cloacă în care viermuiau nişte prăpădiţi mânaţi de amărâte ambiţii. Şi asta o îndurera cel mai tare: amărâtele ambiţii. Ea voise pentru ei ambiţii uriaşe, obraznice, insolente, care să răstoarne universul, să schimbe lumea, să croiască viitorul după alte tipare şi se trezise într-o baltă plină de deşertăciuni. Fiecare alerga doar după bani, căutând mereu să facă o mică manevră care-i să-i aducă un plus la plicul lunar. Făceau asta cu justificări pompoase, cu dosare groase, cu

cărţi scrise într-o săptămână, cărţi care nu spuneau nimic, dar erau doldora de lungi citate din oameni celebrii, iar studenţii erau obligaţi să le cumpere şi, uneori, chiar să le citească. În scurte perioade de timp se formau grupări care se destrămau tot atât de repede, ca să se refacă altcum, susţinute de alte interese. Toţi vorbeau în numele studenţilor, dar fiecare ştia că tocmai aceştia îi încurcă, cu pretenţiile lor de a fi educaţi le fură din timp, din energie, din posibilitatea de a extinde manevrele. Tot ce făceau era de suprafaţă, venea din frustrările unei tinereţi neizbutite, neconsumate, dar, mai ales erau plini de dispreţ. Zilnic auzea plângerile lor despre generaţiile care refuză să înveţe, care sunt lipsite de interes, şi mereu se gândea la ea, cum la început ar fi vrut mult să înveţe, dar nu pe de rost, nu de parcă ar fi recitat într-o litanie lucruri pe care le ştia, care nu-i spuneau nimic, nu-i ofereau nici un orizont. Din cauza asta era mereu depăşită de cei zeloşi să imite maimuţărelile profesorului care urmărea cu totul altceva decât să marcheze un drum pentru ucenicul său, pentru învăţăcelul ce ar trebui să devină cândva un om liber. Ea gândea că ar trebui ca în anii aceştia să înveţe mijloacele, tehnicile meseriei sale, asta i-ar aduce demnitatea şi mândria, ar simţi din plin toate atributele atât de împovărătoare ale libertăţii, pe urmă totul ar depinde de ea şi de puterile pe care i le-a dat Dumnezeu. Ea ar fi vrut doar, ca cineva să-i deschidă nişte uşi, s-o înveţe să vadă, să se poată apropia de fapte ascunse, interzise până atunci nu printr-o lege, nu printr-un ucaz, ci pentru că până atunci nu ştia să vadă astfel. Să-i ofere cheia şi s-o lase să pătrundă încetul cu încetul în miezul unui univers pe care să-l poată apoi modela cu mâinile ei. Simţea acelaşi lucru la studenţii de azi, mai ales la studenţii de azi, şi mai suferea odată, aşa cum suferise când realizase ce mare prostie făcuse că se luase după un vis. Doar că suferinţa ei era acum cu mult mai dureroasă pentru că ea ştia bine şi chinurile trecerii prin anii aceştia, dar şi ce se va întâmpla cu cei mai mulţi după aceea. De asta se închidea Angela în biroul ei la sfârşitul programului, pentru că altminteri nu ar fi avut niciodată curajul să vorbească cuiva despre ceea ce vede şi ce înţelege. În zilele alea l-a cunoscut pe el, şi dragostea lor a fost una teribil de liniştită. Anton era informatician şi lucra la un centru de calcul. Nici el nu avea o viaţă tocmai normală, pentru că la serviciu lucrurile o luaseră razna rău de tot. Firmele îşi făceau propriile lor structuri informatice, centrul se privatizase şi tindea să devină un fel de prăvălie care vindea şi cumpăra orice, iar el nu se pricepea de fel la astfel de treburi. Atâta doar că Anton era o minte tare lucidă, pentru el întâmplările vieţii se desfăşurau după motivaţii precise, iar el prefera să se gândească mereu la soluţii şi nu la cuvinte. Când Angela i-a vorbit prima dată despre durerile ei şi a început să plângă, bărbatul a luat-o în braţe, a dus-o în pat şi-a

iubit-o îndelung, meticulos şi nespus de tandru. Apoi, când erau amândoi istoviţi, el a început să-i explice că serviciul nu este făcut să te implici în felul acesta, aşa cum face ea. Spre surprinderea Angelei a vorbit mult în seara aceea, a încercat să fie convingător, să fie limpede. Când i s-a plâns a doua oară, a privit-o peste ochelari, ca şi azi, a zâmbit şi i-a spus: „Mă! Ţie a început să-ţi placă.” Iar Angela a izbucnit în râs printre lacrimi, s-a aşezat pe genunchii lui şi şi-a descărcat sufletul, vorbindu-i despre faptul că-i vine foarte greu să trăiască fără nădejde, văzând cum lucrurile se usucă tot mai rău zi de zi, şi nici o rază de speranţă nu apare de niciunde. I-a vorbit, şi i-a tot vorbit despre durerile ei zilnice, despre cum se adâncesc pe măsură ce trece timpul şi cum nu vede măcar un licăr de speranţă. Abia după vreo cinci ani avea să afle că Anton fusese concediat tocmai în ziua aia.

Pentru că nu avuseseră copii se aveau unul pe altul, iar firea lui clădise cu migală o atmosferă comodă, blajină în care se putea curăţa de toată zgura de afară. Când şi-au dat seama că nu pot avea copii, Angela a voit să se zbată, să se supună tuturor chinurilor, ca să afle ce trebuie făcut, dar Anton a oprit-o. Dacă aşa fusese să fie, dacă aşa voise Dumnezeu, trebuia acceptată voia lui, şi nu trebuiau puse întrebări, nu trebuia scormonit, ca să stârneşti şi mai mult durerea şi necredinţa. Un timp se gândise la o adopţie, apoi modul de a fi a lui Anton a îndepărtat-o şi de această faptă. Cu timpul a început să înţeleagă firea bărbatului, nevoia lui de a face ca totul să fie simplu, esenţial de simplu. Atunci când lucrurile sunt simple se aşează firesc într-o matcă şi te poartă spre mulţumire, spre bucurie. Dar oamenii se îndărătnicesc să complice totul, să creeze haos pentru o bucurie de moment, şi din clipa aceea nimic nu-şi mai poate găsi firea. Lucrurile complicate nu se pot aşeza într-o matcă a lor, asta a înţeles Angela de la bărbatul ei, pe măsură ce anii treceau şi ei îmbătrâneau potrivindu-se tot mai mult unul altuia. Un singur lucru nu putea schimba Angela: durerea adâncă a nereuşitelor ce se consumau în jurul ei, şi de fiecare dată venea sfâşiată ca să găsească ocrotire, să fie oblojită cumva şi s-o poată lua de la capăt.

După cum arăta bătrânul salcâm, tuns ca o cătană de ciclul întâi, lucrurile se schimbaseră mult pe aici. Se opri să privească copacul sub care cu mult timp în urmă aşteptase tremurând de emoţie un verdict. Venise de mână cu naşul său, primenit din cap până în picioare, pregătit de maică-sa, care-l frecase cu o bucată de cârpă, dată cu săpun de casă, pe gât, pe urechi, pe mâinile asprite timpuriu. Nu se simţea în largul său în cămaşa albă, scrobită peste măsură, în pantalonii

negri din stofă subţire şi tenişii pe care putea să-i încalţe numai la sărbători. Naşu-său îi spusese să stea acolo, sub salcâmul umbros, să nu se mişte. Umbra copacului trecea cu mult peste trotuarul îngust, pavat ca şi strada cu piatră de râu. O stradă îngustă şi liniştită, mărginită peste drum de atelier de garduri joase peste care se vedeau margaretele înalte şi regina nopţii. Pe toată strada se împrăştia încă un parfum dulceag în aerul umed, care începea să se încălzească. Era bine sub umbra salcâmului, era răcoare şi trotuarele care fuseseră stropite şi măturate de către gospodari miroseau a proaspăt. Era o lume care avea alte reguli ca la ei acasă, se vedea asta; reguli mai aspre, mai temeinice, iar el simţea continuu fiori de emoţie şi de stânjeneală. Îl aduseseră să-l bage ucenic la domnul acesta care avea o pietrărie. Cică făcea cruci pentru morminte şi, pentru el, totul suna ciudat, misterios; îi dădea fiori. Stătea sub salcâmul mare şi umbros cu spaima cuibărită în suflet. Nu ştia nimic despre cioplitul pietrei sau despre vreo altă meserie. Tot ce ştia el era legat de pământ şi de vite, mai ales de vite, pentru că îşi petrecuse multă vreme cu ele. Acum se gândea la crucile de piatră, şi că el nu ştie cum se fac crucile astea. Cum are să se descurce atunci? Mai mult ca sigur că n-are să se descurce şi să vezi atunci necazuri. Îi venea în minte mereu cimitirul din sat, aşa cum îl vedea când era cu vacile sus pe coama dealului. Printre copaci răzleţi se vedeau crucile foarte mici, iar mormintele abia dacă se zăreau. Cam asta era un cimitir pentru el la vârsta aia. Avea treisprezece ani şi c-o zi înainte taică-său îi spusese că vor pleca la oraş, şi că pe el o sa-l bage ucenic la un pietrar, dacă o avea noroc. În sfârşit, după lungă vreme, naşu-său venise să-l ia şi l-a băgat într-o curte largă, plină de bolovani înalţi. L-a dus în faţa unui om voinic, foarte înalt, cu palme uriaşe şi cu o voce groasă. Când omul deschidea gura şi vorbea, îi îngheţa sângele în vine, aproape că nu înţelegea ce spune atât de tare îi suna vocea omului. L-a măsurat acesta un timp şi pe urmă s-a tras deoparte cu naşu-său, au vorbit între ei, şi din ziua aia a rămas acolo. În primele luni acolo a şi dormit, până când i-au găsi o gazdă nu departe de atelier. Trecuse o viaţă de om şi Serghei tare ar fi vrut ca meşterul să fie azi la atelier. Ar fi aflat veşti din tot acest timp cât el fusese plecat şi i-ar fi ascultat vocea joasă, tunătoare. Când a împins poarta, primul lucru pe care l-a văzut a fost meşterul care stătea pe o bancă, stătea cu spatele sprijinit de perete şi cu un baston între picioare. Scormonea cu vârful bastonului în pământul bătătorit. Nici până azi nu asfaltase curtea, în fiecare an se lăuda că nu-l mai apucă toamna fără să pună asfalt şi când începeau ploile se apuca să înjure ghinionul şi lipsa de vreme.

- Ziua bună, gospodarule! Meşterul ridică ochii, trecuse bine de şaptezeci de ani, se cam scofâlcise-n obraji şi mai scăzuse în greutate. Ridică ochii, îl privi pe Serghei, bătu cu bastonul în pământ şi se trase mai deoparte pe bancă.
- Nici n-ar trebui să-ţi dau bună ziua.
- Nu te supăra, meştere, ştii că niciodată n-am fost om bun.
- N-ai fost pe dracu'. Da' şi puşlama ai fost, nimic de zis. Stai jos.
- Mulţumesc! Cum merge?
- Da, mă, dar un telefon măcar, în atâta amar de vreme. Hai, să zicem nu atunci când erai sculă, că de… Da' pe urmă?! Merge cum ştii, dar acum se ocupă fiu-meu, eu doar mă-nvârt de când am avut accidentu', şi a trebuit să mă operez şi să-mi pun fiare la şold.

Dinspre meşter venea un miros de detergent scump şi Serghei îşi dădu seama că tot mai simte energia pornită din omul acesta. Era ca atunci, în adolescenţă când se simţea în siguranţă lângă meşter doar pentru că era energia aia care izvodea din trupul lui masiv. Îl ştia mare, aspru, bolovănos, dar şi ocrotitor cu cei din preajma lui. Avea felul lui de a înţelege să se poarte, moştenit probabil din familia veche, de oameni cu puţină carte, de mahalagii care învăţaseră temeinic legile cartierului, alea despre care se vorbea puţin, despre care cu toţii ştiau, doar că: „se cade", sau „nu se cade."

- Ai făcut schimbări, aici.
- Făcut.
- Mai vin studenţii?
- Vin, da' mai puţini. Mai mult puşlamale, oameni fără căpătâi care simt că-i rost de parale. Şi târguiala se poartă altfel, după alte reguli. Dracu' ştie ce s-a întâmplat cu lumea asta de se izmeneşte într-un asemenea hal. Bătrânul scociora pământul cu vârful bastonului, îl ţinea cu ambele mâini şi-i înfigea vârful cât putea de adânc, îl răsucea, făcea o gaură, apoi cu alta o astupa pe prima. Când se sătura, bătătorea ţărna cu talpa şi-o lua de la capăt. Serghei s-a ridicat de pe bancă şi-a pornit să vadă atelierul atras de un iz care-i era atât de familiar. Mirosuri amestecate de cremene, uleiuri arse, lemn bătrân şi sudoare de om, de piele de la şorţurile groase şi de câte şi mai câte materiale care se amestecau zilnic. A început să se învârtă în curtea largă, privea lucrările în diferite stadii, cam aceleaşi lucruri ce făcuseră şi ei ani de zile: porumbei, îngeri dolofani, trandafiri, lalele şi liliac, lespezi grele cu literele desenate cu cărbune, texte lungi sau scurte despre virtuţile răposatului. Apoi şi-a amintit de cotlonul din spatele magaziei. A fost

surprins să vadă schimbările, apăruse o bancă şi pământul era acoperit de un strat gros de mozaic alb, două scrumiere înalte, modelate din tablă groasă, dar cel mai trist era că dudul fusese tăiat şi umbra lui nu mai proteja ungherul. Dintr-o dată şi-a adus aminte de noaptea aceea cu Adina înfierbântată rău de alcool. S-a văzut chircit de durere, când femeia l-a lovit crunt, neaşteptat. Se ţinea cu mâinile de podoabe, strângea din dinţi şi nu putea să-şi stăpânească hohotul de râs. Afurisită muiere! O mai simţea încă, cu toată durerea, simţea alcătuirea fierbinte, moale şi umedă în care era mereu tras de palmele mari şi puternice, apoi spasmele ei şi zvâcnetul final, când s-a smuls şi l-a împins într-o parte. Iar gestul cu lovitul, fusese pentru el unul de mare intimitate, un fel de complicitate golănească, în consecinţă dură, necruţătoare. Nu ibovnica, nu amanta, nu curva fusese, ci tovarăşa, camaradul de toată isprava, cel în care trebuie să ai cea mai mare încredere. Simţise cum îl cuprinde bucuria că ajunsese să treacă într-o altă stare a vieţii, iar lovitura aceea era botezul, credea atunci, era vama pe care trebuia s-o plătească. Serghei, copilul, râdea ţinându-şi strâns organele ca să-şi aline durerea, dar ştia că atunci când totul va trece, el va fi de acum bărbatul Serghei. Pe măsură ce arsura din vintre i se potolea, începea să simtă că-l muşcă frigul. Şi-a ridicat pantalonii, s-a aranjat şi un timp s-a gândit dacă face să se întoarcă la petrecere. Oamenii ăia vorbeau atât de frumos, erau atât de deştepţi încât nu s-a putu abţine şi s-a întors, s-a aşezat pe scaunul lui, dar n-a mai fost nimic interesant, pentru că Adina se dezlănţuise şi-i ţinea pe toţi din scurt. La o vreme erau beţi mangă, vorbeau doar pentru ei, nimeni nu asculta nimic şi şi-au găsit refugiul în cântece porcoase. Dar, pentru el, oamenii aceia erau dintr-o altă lume, spuneau de multe ori vorbe pe care nu le înţelegea şi cuvinte c-un miez pe care n-avea curajul să creadă că l-a pătruns pe de-a-ntregul. Iar vorbele făceau să se zbată aprins în sinea lui o nevoie teribilă de a se lămuri odată. Ar fi vrut să-i întrebe pe ei, dar n-avea curajul, şi de multe ori ştia că nici măcar nu ar şti cum să întrebe. Începuse să poarte în el o continuă nelămurire, cu toate că devenea tot mai atent la discuţiile lor, căuta să le fie prin preajmă, să privească desenele, să citească cu greu fraze din cărţile groase şi pline de poze grozave. Se străduia să-şi astâmpere cât de cât curiozitatea care devenea tot mai adâncă şi-şi pusese nădejdea în Adina, dar fata era parcă mai nepăsătoare după întâmplarea aceea, mai rece şi mereu îi îngheţa întrebarea pe buze. Din când în când îi mai iscodea pe băieţi, fără folos însă. Se alegea doar cu o zeflemea, cu îndemnul de a fi folositor, îndemânatic, el, ucenicul dintr-un atelier de pietrărit. Serghei înţelegea că lui nu-i va fi dat să ajungă în rândul lor, pentru că-i lipsit de carte şi toată viaţa lui nu va fi altceva decât un muncitor. Avea de-acum paisprezece ani, muncea de un an, începuse să

deprindă una, alta, dar trecuse vremea şcolii şi toată ştiinţa lui se va aduna din vorbele oamenilor de prin jur şi din ceea ce putea fura privind la munca celor pricepuţi. Nu suferea din cauza asta, aşa îi fusese dat lui, aşa îi fusese rostuită lui viaţa, doar că rămânea mereu curiozitatea neastâmpărată ce nu-l lăsa să se împace cu acea curgere a faptelor. Mereu se pomenea întrebând, aproape fără să vrea, şi mereu primea o zeflemea şi totul se stingea într-un hohot de râs. Totul în afară de nelămurirea lui care devenea şi mai grea.

S-a aşezat pe banca meşterită din scânduri groase, şi-a băgat de seamă că zidul de cătină era mai bogat şi mult mai înalt. Din poziţia aceea putea vedea doar cerul cu norii rari şi nestatornici care-şi schimbau formele mereu, mereu. Gândurile sale au prins a se limpezi, au început să apară înţelesuri, le aduceau întâmplările din curgerea timpului. De atunci, din zilele când era un ucenic la pietrar şi până în momentul acesta de răgaz, pe o bancă de lemn. Se lumina acum sensul vieţii sale, şi voia să se bucure de asta, pentru că acum ar fi putut să facă o alegere. Putea din nou să facă o alegere, una care venea dintr-un moment adânc de luciditate. Aşezat pe bancă, privind forma compactă a plantelor bătrâne, începea să treacă dincolo de limita fiinţei sale şi astfel putea să înţeleagă că tot ce făcuse fusese pentru că era dominat de imaginea lui din nefire. Toată viaţa voise să fie egal cu această imagine a lui în adâncul nefiinţării, că alesese de timpuriu ca modelele sale omeneşti să fie doar aceia care-l ajutau cumva să ajungă tot mai aproape de această imagine a lui în splendoarea ideală a nefiinţei. După ea alergase toată viaţa, renunţase pe rând la tot ce omeneşte ar fi fost justificat. Nici oameni nu prea mai erau în jurul său, şi nu putea spune că se lepădaseră ei, ci mai degrabă se speriaseră şi aşteptaseră un gest omenesc din partea lui, gest care n-a venit, n-a mai venit. El doar a vrut cu încăpăţânare să fie egalul aceluia, a sublimei făpturi din mizul nefiinţării. Pe acela a vrut să-l pună în slujba semenilor săi, pentru că i s-a părut că este plin de generozitate, de forţă, de adevăruri, iar dacă el izbutea să fie egalul aceluia, ar fi fost folositor, nespus de folositor. Doar că drumul până la imaginea aceea însemna tot mai multă singurătate, tot mai multe renunţări, însemna suferinţa unei alegeri temerare, abia acum realiza lucrul acesta. Întreg curajul său nebunesc fusese până în clipa asta inconştient, izvora doar din dorinţă. I se păruse că totul este doar fulgerarea unui moment care va aduce normalitate, şi până la urmă se dovedise o alegere de-o viaţă. Acum când devenise lucid şi înţelegea cu precizie putea să facă o nouă alegere. Putea să se dezlege, doar că tot ce adunase în lungul unei vieţi, a singurei sale vieţi, s-ar fi pierdut. Doar nişte semne răzleţe ar fi rămas şi poate că, dacă ar fi fost norocos, cineva în viitor ar fi descoperit vreo unul dintre ele

şi s-ar fi bucurat, dar se putea la fel de bine ca ele să rătăcească în veşnicia timpului acestuia, care nu există decât pentru că noi ne naştem şi murim, iar asta trebuie să se numească într-un fel. Şi-a şters palmele şi s-a ridicat de pe bancă. Acum putea să se întoarcă şi să stea de vorbă pe îndelete cu bătrânul Meşter. Instinctul său funcţionase din nou şi întoarcerea la matca meseriei sale fusese cu folos. Ştia că acum făcuse alegerea potrivită, şi mai ştia că se va întoarce în vechiul său atelier şi va povesti. Va povesti cu mijloacele la care ajunsese acum şi poveştile pe care le va izvodi vor fi mărturii. Un singur lucru nu era foarte lămurit pentru Serghei: marturii la ce? Sau mai bine zis la cine? Povestirile lui nu-şi doreau un auditoriu, ele doreau doar se existe. Şi atât.

Părintele Zamfirache simţea la fiecare hurducătură umărul lui Dumitru. Stăteau amândoi pe sidelca scurtă, strânşi unul în altul. Dumitru ţinea larg hăţurile şi caii mergeau în voia lor. Căruţa aluneca pe urmele şleaurilor, se afunda în şanţurile vechi, sau sălta peste bolovani. Nu prea îi mai venea bine părintelui zdruncinăturile drumului, se dezobişnuise. Până azi el făcuse drumul cu maşina sa, se întâlnea cu Dumitru la atelier să vadă cum merge lucrarea şi de ar mai fi ceva de adăugat, apoi el îşi căuta de interese. Se împliniseră două săptămâni de când, aşa cam la trei zile, veneau la pietrar şi vedeau cum iese o lespede frumoasă şi o cruce trainică. O cruce care avea să dăinuiască. Era o lucrare ce va fi de fală pentru familia lui Dumitru, iar amintirea lui se va întipări în memoria satului pentru că el a fost acela care s-a gândit să cinstească în felul acesta un suflet care s-a dus de la cele lumeşti. Se prăpădise femeia lui după lungă suferinţă şi hotărâse că merită să-i facă lespede şi cruce de piatră pentru chinurile ce-i hărăzise Dumnezeu. Dumitru venise la preot şi-l rugase să nu-l lase, să meargă cu el, să vegheze amândoi ca să nu facă hoţul de pietrar cine ştie ce neghiobie. Ştia că poate avea nădejde în preot, dacă el se hotărăşte. Acum duceau lucrarea gata, aveau s-o pună la căpătâiul moartei, şi el, părintele s-o sfinţească. Era om de ispravă preotul lor, şi Dumitru n-avea să uite ziua când îl adusese acum mulţi ani la parohie. Arăta ca un copil, şi-n spatele lui erau boccele îndesate între loitre, iar printre ele preoteasa ţinând strâns în braţe un prunc de vreo două luni. Tare mai erau tineri şi săraci! Parohia n-avea biserică, n-avea casă parohială şi preotul abia, abia izbutise să grijească o căsuţă bătrânească pe care i-o dăduse obştea provizoriu. Dar uite că anii trecuseră şi cu faţa sa copilăroasă, preotul Zamfirache se dovedise o fire încăpăţânată. Era ca o nucă de-aia tare, şi nu se sfiia să pună osul la treabă, dar nici să alerge din casă-n casă de dimineaţa până seara târziu. Se cunoştea că se

trăgea din neam de pădurean, chiar dacă mâncai o dublă de pâini până-n satul unde crescuse. Nu trecuseră câteva luni şi preotul îl ştia pe fiecare şi după fire, şi după năravuri. Hotărâse el că trebuie să cunoască fiecare suflet de om, să-i ştie apucăturile, aşa că a bătut, şi-a tot bătut dealurile după cum erau împrăştiate cele trei sate ale parohiei. Trecuse timpul şi părintele ridicase biserică şi casă parohială din nimic. Biserica lor era motiv de mândrie în tot ţinutul acuma, şi satele se miraseră, pentru că neştiut de nimeni, alergând mereu ca o umbră, strecurându-se umil din birou în birou pe la Mitropolie, obţinuse ca proiectul să-l facă un arhitect cu care el se sfătuise îndelung. Şi de bani făcuse rost tot cu metodele lui tăcute. Doar câţiva oameni ştiau umilinţele la care a fost supus pentru fiecare izbândă, şi se mirau foarte pentru că altfel preotul nu prea lăsa de la el. De fiecare dată când mai trecea printr-o ispită, se gândea la lucrare, se gândea că Domnul voia de la el să cunoască umilinţa, pentru ca faptele sale să fie primite. Acum, părintele Zamfirache era cu mintea la fata de la atelierul pietrarului. De la început, de când o văzuse, de când vorbise cu ea, îi plăcuse firea bărbătoasă şi tăioasă a fetei. Părea un om de nădejde şi preotul avea nevoie acum mai mult ca oricând de un astfel de suflet. Pe de altă parte, să te dai aşa pe mâna unei femei, şi tânără pe deasupra, necoaptă… Părintele cumpănea mereu şi nu se putea hotărî. Avea el un gând de multişor, stătea agăţat de sufletul lui şi s-ar fi cuvenit să găsească o soluţie. Doar că nu se pricepea foarte mult la chestii din astea şi avea nevoie de ajutorul cuiva care să nu-l dea de ruşine, iar asta era partea cea mai grea. Se gândea că fiecare lucrare a Domnului este o încercare şi trebuie să judeci temeinic, nu doar să te laşi în voia lui, mai ales când cunoşti sărăcia locului şi nevoile care se ţin scai de viaţa obştii. Parohia era pierdută în păduri, trei sate cu vetrele azvârlite pe dealuri, legate de nişte drumuri ca vai de ele, care şerpuiau prin codrii vechi de când lumea. De aia fusese trimis aici, preot sărac la o parohie săracă; sacul şi peticul. La început, în fiecare noapte se frământa căutând o cale să poată fugi din pustietatea asta. Pe cine să roage, pe cine să-mbune cu vorbe şi cu bunuri ca să-l scape? La oraş ajungea rar şi nimeni nu-l băga în seamă, n-avea rude, n-avea prieteni importanţi şi se tot învârtea pe culoarele Episcopiei, sau pe cele ale Mitropoliei, doar, doar o găsi o cale. Vreme de câteva luni n-a avut unde ţine slujbele, până s-a îndurat un inginer de la drumuri şi-a făcut uitat un container de tablă în care a încropit un paraclis. La fiecare slujbă se adunau câteva bătrâne şi la sărbătorile mari abia dacă se adăugau şi câţiva bărbaţi. Totul mergea din ce în ce mai rău şi, peste toate, preotesei începuse să i se cam urască de locurile astea, căuta nod în papură şi vorbea tot mai mult despre plecare şi despre răspopire. Părintele Zamfirache zâmbea la gândurile astea

pentru că habar n-avea cum s-ar fi sfârşit totul, tot ce ştia acum era că în zilele acelea umbla hăbăuc şi nici un gând ca lumea nu se lega de el. Sărea de la o idee la alta, se pornea ca un vifor, apoi îşi ţinea firea, şi-o lua de la capăt. Oamenii îl priveau cu îndoială, cu şiretenie, îi promiteau ba una, ba alta, după care uitau şi-l lăsau cu buza umflată. Toate astea până a descoperit ruinele micului schit. Mereu auzea vorbindu-se de Poiana-cu-schit, dar nefiind de-al locului nu înţelegea despre ce ar fi vorba, până când a ajuns în poiana cu pricina şi-a văzut într-o latură o ridicătură plină de bălării înalte şi de tufişuri sălbăticite. A cercetat locul, dar mare lucru n-a putut să vadă prin hăţişul des, crescut în voia Domnului. Încercând să pătrundă cumva prin rămurişul încâlcit, şi să se dumirească despre ce vorbesc oamenii, a călcat pe o lespede de piatră, verde de muşchi, umedă toată, mustind încă de la ultima ploaie. Preotul, fără să ştie de ce, a luat lespedea aia cu el şi ajuns acasă a curăţat-o. Era o bucată de piatră de prin partea locului, se găsea din belşug în dealurile din jur, oamenii zideau gurile beciurilor cu astfel de piatră, ba şi poiata păsărilor, iar cei mai avuţi grajdurile. După ce a dat muşchiul jos, pe piatră a apărut un semn ce arăta că fusese cândva prinsă într-o alcătuire mai mare. Semnul acela, în sine nu spunea nimic, era o bucăţică fără însemnătate dintr-un tot, dintr-un înţeles care s-a pierdut. Întregul din care căzuse piatra aceea spusese ceva odată, avusese o semnificaţie, mulţime de norod privise şi înţelesese spusa aceea săpată în piatră. Dar acum nu mai spunea nimic. Bucata aceea ajunsese la el, dar restul? Câţi oameni ţinuseră în mâini câte o parte din întregul acela din vechime? Fiecare din cei care aveau acum câte o parte erau neştiutori, erau la fel de ignoranţi ca înainte de a găsi piatra. Totul ar fi căpătat sens dacă puteau să refacă întregul, atunci minţile lor ar fi putut să pătrundă o taină. Poate că nici nu erau de mare însemnătate semnificaţiile tainei aceleia, dar fără să vadă întregul rămâneau cu toţii rupţi de spusa acelor oameni, ai istoriei de-acum. Nişte bărbaţi care voiseră ca gândurile lor să dăinuiască şi de aceea le săpaseră adânc în piatră. Ei, bărbaţii aceia, se gândiseră la un viitor care trebuie să afle, către care s-a îndreptat spusa lor. Săptămâni de-a rândul s-a frământat preotul, prin sufletul său umbla o nelămurire căreia nu-i da de capăt. De parcă amărâta de viaţă pe care o ducea n-ar fi fost de-ajuns. Încetul cu încetul, însă, în sufletul său s-a luminat o pildă, şi pilda asta l-a făcut să curme nehotărârile. Pilda bărbaţilor din vremi trecute parcă l-a învăţat, şi lucrurile au început să se aşeze, cu greu, cu zbucium, dar intrau în rosturile lor. De la un timp a început să simtă că a păşit pe o cale, că toate îndoielile şi necazurile au o soluţie. E adevărat că mai erau momente când era pur şi simplu paralizat de frică, şi-a dat seama că hotărârea lui de a face lucrare de asemenea valoare nu este pentru fitecine. Era conştient de

faptul că dacă apucă pe cale şi nu izbuteşte, va fi acoperit de ocară şi de ruşine. Pentru că nici lumea şi nici bunul Dumnezeu nu iartă celui care nu ajunge la capăt. Ar fi vrut să reziste şi să nu se lase ispitit, dar parcă paralizase cu totul în faţa hotărârii aceleia. Şi nici măcar nu era hotărârea lui, se ridicase de una singură şi se făcuse stăpână, de asta era de multe ori deznădăjduit la gândul neizbânzii. Nimănui n-ar fi putut explica că nu el alesese calea aceea, ci fusese ales, obligat de o instanţă cu mult mai puternică decât voinţa lui. Deja toate gândurile începeau să se modifice, acţiunile lui se abăteau de la conduita de până atunci. Preotul Zamfirache avea o singură mulţumire, firavă ce-i drept: în faţa sa se întindea o cale ce de acum era ştiută în marele său, ce-o fi să aducă viitorul asta era o altă discuţie. Acum trecuse timpul, ar fi putut privi cu mulţumire biserica ridicată şi care era vestită în tot ţinutul. Veneau şi străini să se închine în coclaurii aceştia, sau să vadă o lucrare cum nu s-au făcut multe în zilele acestea de mare neorânduială. Putea fi mulţumit şi de casa parohială care tare se mai potrivea bisericii, iar preoteasa o umpluse de flori şi de tot felul de zorzoane muiereşti. Dar preotul nu sfârşise ce era mai important şi mai secret, în acelaşi timp, adică tocmai miezul hotărârii care se ridicase atunci şi-i arătase calea. Lucrarea aceea se pregătea preotul s-o ducă la împlinire, şi era tare grea. Trebuia făcută cu oameni pricepuţi şi pasionaţi, oameni care să-şi vadă sufletul în fiecare moment al împlinirii. Or, tocmai astfel de oameni lipseau tot mai mult. Nu ar fi fost suficient să vină şi să-şi pună priceperea la bătaie. Nu, nu era de loc suficient. În astfel de treburi, sufletul era cel ce se cerea curăţat mai întâi ca să poată împlini acea lucrare ce venea din nefiinţare. Puţini oameni mai puteau şti acum cât de importantă este nefiinţarea şi cum numai ea te poate scoate la liman, dacă ştii s-o slujeşti cum se cuvine. Avea o misiune grea, părintele Zamfirache, o misiune care-l ţinea în spaimă, acum când era deja bărbat în toată firea, trecut victorios prin atâtea încercări, şi totuşi… Da, îl încerca spaima, pentru că de data asta nu mai dădea socoteală în faţa oamenilor, ci doar în faţa unei instanţe care i se părea de multe ori – Doamne, iartă gândul netrebnic al umilului tău slujitor! – mai sus şi de cât Domnul nostru, cel ce se află în toate.

Timp de patru zile geamurile apartamentului rămăseseră închise, aşa că un uşor miros de stătut domina încăperile. Profesorul şi-a lăsat geanta lângă fotoliul elegant al biroului de lucru şi a pornit computerul. A dat timp maşinii să-şi facă protocolul de start şi el a pus pe o farfurie două sandvişuri cu brânză şi câteva fructe. Mesteca absent şi ajuta îmbucătura cu un vin roşu, vechi şi

parfumat. Un vin pe care-l aducea în fiecare lună de la un bătrân ţăran încăpăţânat, care refuzase orice tehnologie pe care nu i-o lăsase moştenire bunică-său, bărbat care-l crescuse după tipicuri foarte severe. Când computerul a fost gata de lucru, a scos din geantă un CD şi a dat volumul ceva mai tare. Au început să se deruleze imaginile unui reportaj pe care-l vedea mereu de patru zile, un reportaj descărcat de la o emisiune de ştiri şi care pur şi simplu îl zguduise. Reporterul vorbea despre un vernisaj, pregătit în mare secret, de o tânără plasticiană ce se stabilise în Islanda, la Húsavik. Era prima sa expoziţie în ţara natală, dar tânăra era deosebit de activă şi de căutată de marile galerii. Nu împlinise treizeci de ani şi accepta celebritatea cu un aer de resemnare şi înţelepciune. Vorbea mereu despre linişte, despre nevoia ei de a comunica continuu cu propria sa fiinţă, pe care voia s-o înţeleagă dincolo de ambiţii, de aroganţă, de suficienţă. Ştia că dincolo de toate acestea se găsesc din belşug lucruri pe care doar marii învăţaţi le ating, şi pe care le învăluie cu o şi mai mare taină. Mai ştia, că nu va putea ajunge niciodată până acolo, până la nivelul marilor învăţaţi, dar, spre deosebire de ei, voia să lase mărturii pentru fiecare clipă petrecută dincolo de limita fiinţei. Avusese o căsnicie scurtă şi furtunoasă, din care singura bucurie era fiica ei, ce petrecea multă vreme, aici în ţară, cu bunica, o autoritate în restaurarea monumentelor istorice. În momentul acela se sprijinea de braţul acelei bunici şi din când în când o privea zâmbind cu o anume complicitate. Şi, bla-bla-bla, şi bla-bla-bla…, femeia vorbea despre toate acestea cu o simplitate care-l irita cumplit. Reporteriţa era o gâscă, îndopată cu cele mai răsuflate clişee, şi proastă rău pe deasupra. Orice răspuns o încurca teribil pentru că artista folosea noţiuni care n-aveau nici un înţeles pentru ea. Întrebările urmau răspunsurilor ca nuca-n perete. Dar tânăra pictoriţă aducea cu răbdare corecturi şi punea discuţia pe făgaşul dorit de ea, căutând continuu simplitatea, căutând să comunice neobişnuit de profunde gânduri. În lucrările ei se vedeau toate slăbiciunile, toate frământările astea, şi nimeni nu se putea mira de ce avea succes, pentru că din totul se degaja un aer de ceremonial, parcă totul era un mister în desfăşurare. Fie că erau figurative sau nonfigurative, lucrările sale deschideau o cale spre tainica simplitate şi te umpleau de surpriză şi bucurie. Privindu-le, vedeai cum o parabolă se arată şi prima dată exclamai de surprindere că atât de simplu îşi dezvăluie miezul, dar imediat totul se întuneca şi începeai să înţelegi că erai foarte departe de sensul cel tainic, iar nevoia limpezirii se ghemuie, îşi face loc şi-n fiinţa ta, şi-ncepe să roadă, să stârnească o tulburare, o adâncă tulburare. În mod normal, Profesorul n-ar fi dat pic de atenţie prostiilor ăstora. S-ar fi uitat cu un ochi superficial, alunecând peste ştirea cu pricina, păstrând informaţia doar pentru a fi folosită de

va fi nevoie. Dar tânăra femeie era fiica lui pe care o vedea pentru prima dată. Îşi vedea fiica pentru prima dată. La televizor. Fiica lui care ajunsese un artist internaţional, cu o cotă foarte mare, şi care câştiga probabil pe o lucrare, cu mult mai mult decât câştiga el într-un an din salariu lui la o amărâtă de universitate provincială. El, tatăl acestei artiste, era un biet profesoraş la o universitate necunoscută, care se împăunează cu generaţii întregi de absolvenţi de mâna a treia. Majoritatea dintre ei nici măcar nu profesau când terminau, deveneau tot felul de funcţionari prin agenţii dubioase, scălâmbe, îşi petreceau viaţa în faţa unor computere desenând comenzi ordinare, fălindu-se că stăpânesc protocoalele vreunei tehnologii proaspăt apărute. Iar fiica lui era un artist, un artist profund, dedicat, hărăzit. Ea trăia departe de toate acestea, împreună cu maică-sa, care la rândul său era un nume. Era o autoritate. Ştirea asta l-a lovit îngrozitor pe profesor, l-a pus în faţă cu toată viaţa lui de până atunci. Până la ştirea aceasta era mândru de modul cum izbutise în viaţă, de drumul său pe care de tânăr îl anticipase. Mai era încă student când începuse deja să-şi facă planuri atente, ştia că trebuie să urmeze un drum precis, să-şi fixeze ţinte concrete pentru fiecare etapă. Ştia foarte bine că metodele cunoscute sunt sfinte, nu trebuia de fel să inoveze ceva, ci doar să le îmbunătăţească şi să le adapteze condiţiilor noi pe care viaţa le produce. Se admira când vorbea despre schimbări şi despre progres, despre munca în echipă, despre destinul comunităţii, îi plăceau cuvintele lui alese cu grijă, frazele dintr-o retorică entuziastă. Toate acestea se năşteau pentru că ştia că nu trebuie să schimbe nimic, că nu trebuie să facă altceva decât să-i dea la o parte pe competitori. Trebuia să abată mereu atenţia de la ceea ce el râvnea, trebuia să stârnească pasiuni, să dezvăluie că există idealuri pe care trebuie să vrei să le atingi, astfel putea să-şi deschidă calea, astfel îşi netezea drumul. În cei douăzeci şi ceva de ani de la terminarea facultăţii nu isprăvise nici o lucrare. Atelierul său era impunător: o atmosferă spectaculoasă creată cu multă migală, fiecare element contribuia la un decor fastuos, care trebuia să vorbească despre un artist frământat şi atent, mereu studios, preocupat de detalii. Doar lucrările sale, toate câte erau în atelier, erau acoperite cu pânză albă şi exista o interdicţie totală ca cineva să încerce a le dezveli. Din când în când, studenţii aveau voie să vină să-i viziteze atelierul, o vizită scurtă doar, mereu găsindu-l preparându-şi uneltele. Le vorbea atunci despre taina creaţiei, despre izolare, despre singurătatea artistului şi despre faptul că trebuie să ţină în mare secret lucrarea până în clipa când o consideră gata. Abia atunci ea poate să fie arătată, atunci artistul are dreptul la bucurie, dar şi la recunoştinţa celorlalţi. Uneori se mira cum nu-şi pun întrebări cei din jur. Nu avusese nici o expoziţie, nu participase la vreo una de grup şi nu

trimisese lucrări niciunde. El era Profesorul, şi atât. Acum stătea şi privea imaginea celor două femei, sprijinite una de alta într-o subtilă complicitate. O complicitate care se simţea vibrând şi care vorbea despre legături diafane ce le legau dincolo de vorbe. Erau simţăminte trăite comun şi era suficient o privire, un licăr ca ele să ştie. Se uita la ele şi înţelegea dispreţul faţă de reporteriţa imbecilă, dragostea profundă ce le lega, acordul pentru gândurile aşezate atent în cuvinte pentru a fi înţelese de cei care trebuie, dar şi micul spectacol cuvenit într-o astfel de împrejurare. Înţelegea toate astea şi era profund rănit, nu-şi putuse imagina vreodată că poate exista genul acesta de durere şi că ea răscoleşte atât de necruţător. Dacă în tinereţe nu ar fi fost atât de slab, acum putea fi alături de cele două, s-ar fi putut bucura şi el. Alături de fiica sa ar fi avut posibilitatea să facă şi el o carieră internaţională, ar fi avut pentru ce termina lucrările, ar fi conceput cu siguranţă altele. La început ar fi stat în umbra ei, ar fi îndemnat-o, ar fi îndrumat-o cu grijă şi autoritate, ca apoi să-şi poată croi propriul drum. Ştia bine care ar fi fost paşii, ce strategie ar fi urmat; nu s-ar fi mulţumit de fel doar cu izbânzile lui, ci ar fi ştiut cum să-şi însuşească şi mare parte din succesul fiicei. Cu totul altfel ar fi arătat viaţa lui, dacă momentul acela de spaimă şi slăbiciune nu l-ar fi făcut să accepte cu atâta uşurinţă condiţiile impuse. Simţea cum îl sfârtecă părerile de rău, acut, crâncen, era o pierdere aproape ireparabilă, era o situaţie pe care, acum, nu o mai putea controla. Doamne, şi câte beneficii se scurgeau, beneficii trecute, dar şi beneficii viitoare, care dintr-o dată căpătau alte dimensiuni. Sufletul său simţea din plin rănile pe care i le făceau imaginile şi cuvintele acestui reportaj. Patru zile, în biroul său de la decanat, nu făcuse altceva decât să privească iar, şi iar, imaginile acestea şi să încerce să-şi astâmpere cât de cât durerea care-l măcina. Dar totul era în zadar, pentru că îi apăreau şi mai limpede diferenţele dintre situaţia celor două femei şi situaţia sa. Un biet profesoraş la o universitate necunoscută, un amărât de politician cu o funcţie importantă într-un partid ce se scălda în apele tulburi ale veşnicelor compromisuri. De cum intrase în acest partid înţelesese că intenţia celor care-l creaseră nu era decât să obţină o masă de presiune pentru avantajele proprii, şi asta-i convenise teribil. Multă vreme aşteptase cuminte să se aleagă apele, n-avea nici un chef să se trezească plătind ponoase pentru alţii. Pe măsură ce poziţia partidului său se stabiliza, şi devenise evident pentru oricine că ei pot negocia orice, dacă apar beneficiile, a început să facă să funcţioneze metodele sale, iar în scurt timp a ajuns în poziţii din ce în ce mai importante. Aceasta pe care o ocupa acum era tot ce putea obţine de la acest partid, mai sus de atât ar fi intrat în teritoriul tabu al celor care creaseră partidul ceea ce era de negândit. Nimic din toate astea nu se

putea compara cu ce aveau cele două femei, iar femeile acestea erau ale lui, erau proprietatea lui. Pe mamă o călărise trei luni! Trei luni ea fusese pur şi simplu sclava sa. Îi veneau în minte imagini din ce în ce mai vulgare din nopţile în care femeia se lăsa tăvălită sub toate formele, privită în cele mai intime unghere. Cel mai mult îi plăcea să-i desfacă brutal sexul extrem de umed, să-ncerce să-şi vâre mâna în el cu totul, iar ea se zvârcolea gemând prelung de plăcere, şi-l îndemna, şi-l chema. Îşi aducea aminte toate lucrurile acestea, dar nu simţea nici un fel de alinare, ba dimpotrivă îi se părea, acum, şi mai evident că fusese folosit, că fusese dominat, iar asta era ca şi cum l-ar fi înjunghiat mereu cu lamă înroşită. Îşi mai aducea aminte foarte bine, mesele aranjate ca la marile restaurante, băuturile alese cu grijă, băile pregătite cu pricepere şi inventivitate. Îşi aducea aminte toată abnegaţia prevenitoare a femeii către bărbatul adorat. Ea fusese femeia lui. Îl căuta mereu şi-l băga în pat, unde dovedea o imaginaţie fenomenală, pur şi simplu fiecare picătură din sămânţa lui părea nepreţuită pentru ea, părea să şi-o dorească nesăţios. Aşa fusese mama fiicei sale. Iar fiica sa era sânge din sângele său, cu atât mai mult era proprietatea sa. Lui îi datora viaţa, îi datora faptul că numai aşa a avut şansa de a ajunge unde este acum. Şi tocmai el lipsea din imagine! Profesorul nu se putea împăca nicidecum cu o astfel de situaţie, dar ceva ascuns adânc în fiinţa sa suna ca un clopot de alarmă. Ceva ce nu voia să recunoască, ceva ce îşi interzisese ca vreodată să fie măcar transformat în gând. Situaţia acesta îl făcea să nu se poată desprinde de reportajul acesta. Îl vedea iar şi iar, oprea imaginile şi analiza profund, doar, doar va găsi o soluţie, va găsi o modalitate de a putea să ajungă şi el în astfel de imagini, alături de cele două femei, pe care ar şti cum să le facă în scurt timp să-i recunoască dominaţia masculină. Doar că, un fior de spaimă se stârnea mereu când chipul mamei se vedea în prim plan, ştia că femeia aia putea ridica o zonă categorică de restricţii, un zid pe care nu ştia dacă ar fi fost în stare să-l dărâme. Avea, ce-i drept, o imaginaţie diabolică femeia aia.

Angela se cuibări pe genunchii bărbatului ei, îl strânse cu braţele de gât şi plânse îndelung, apăsându-şi fruntea de gâtul acestuia. Sprijinit de perete, omul o ţinea cu ambele braţe şi aştepta răbdător să se potolească criza. Într-un târziu, femeia s-a oprit, un timp a tăcut suspinând uneori adânc, apoi a început să vorbească.

Profesorul devenise necruţător, părea că ceva se declanşase în el şi-i dicta fiecare mişcare, fiecare gând. Când îl privea vedea cum în fiinţa lui se instalase un geniu ca în basmele din o mie şi una de nopţi, geniul acesta era responsabil şi ea ar fi dat orice ca Profesorul să se

trezească, să iasă de sub dominaţia spiritului şi să se transforme într-un om. O bucurie cinică se putea ghici în fiecare dintre vorbele sale. Ştia că el reprezintă puterea în Universitate, ştia că ceilalţi doi decani şi rectorul n-ar fi avut nicicând curajul să încerce vreo mişcare, fiecare voia să-şi termine mandatul. Scopul lor cel mai iubit era liniştea mandatului, şi-atunci fiecare era gata să facă orice compromis. Nici unul nu mai avea de gând să candideze din nou şi de aceea îşi pregăteau terenul pentru alte funcţii, neapărat în afara instituţiei acesteia. Aici vor rămâne profesori, cu beneficiile pe care şi li pregătiseră atent. N-avea nici un rost să încerce vreo luptă, nu le trebuia sub nici o formă o încleştare din care nimeni nu ştia cum ar fi izbutit să iasă în final. Profesorul era un adversar de temut, mereu surprinzător şi era suficientă o mică greşeală ca tot viitorul să devină sumbru. Doar câteva zile, atât: câteva zile au trecut de la întâmplarea cu închisul în birou şi parcă a avut loc o explozie îngrozitoare. Fiecare profesor evita contactul cu ceilalţi, se comunica doar oficial. Altminteri se strângeau febril informaţii, se căutau posibile alianţe conjuncturale care să slujească unui moment, doar unui moment. Pe culoare, în birouri, în spaţiile de fumat se vorbea cu voce foarte scăzută, se vorbea puţin, doar strictul necesar. Fiecare încerca să înţeleagă următoarea mişcare a Profesorului, să-i pătrundă sensul, să prevadă ce rol va avea cutare, sau cutare în noua schemă. Doar studenţii din anii terminali, cei cărora nu le mai păsa şi care erau suficient de scârbiţi de toată impotenţa asta vlăguită, doar ei îşi permiteau să fie din ce în ce mai duri în comentarii. Cu toate că unii dintre ei erau suspectaţi că sunt uneltele cu care Profesorul încearcă să culeagă informaţii, nişte provocatori ordinari, curentul acesta nu mai putea fi stăvilit. Nici unul dintre profesori nu încerca să lupte cu valul de scenarii demolatoare, cu teoriile catastrofice, cu lehamitea şi pesimismul, cu oracolele prăbuşirii. De fiecare dată când erau prinşi în mijlocul acestor spirite zvăpăiate, şi din ce în ce mai autoritare, profesorii se străduiau să-şi impună o conduită care să-i favorizeze în analizele temutului decan. Nimic din ce se întâmpla în Universitate nu mai conta, pentru că fiecare îşi căuta propria salvare şi, dacă se poate, o cale spre o poziţie avantajoasă la final. Viitorul întregii instituţii era bine ştiut: Profesorul va ajunge rector, îşi va alege dintre ei o echipă care să-i îndeplinească fidel toate dorinţele şi care să fie în stare să-şi asume greşelile pe care nu ei le-ar fi făcut. Mai aveau timp să se hotărască, să aleagă pe ce cale vor merge. Alături de Profesor s-ar fi bucurat de privilegii şi de beneficii, dar era sigur că şi umilinţele nu erau puţine, şi nici ceasurile de răstrişte nu ar fi lipsit. Nimeni nu voia să gândească la faptul că mai apoi, când, dintr-un motiv sau altul, Profesorul ar fi plecat, ei ar fi fost împinşi definitiv într-un cotlon ca într-o grădină zoologică ce

adună animalele pensionate de pe la feluritele circuri. De cealaltă parte, o viaţă plată îi aştepta; cu multe atribuţiuni birocratice, cu încercări disperate de a-şi crea iluzia vreunei izbânzi oarecare. Nici unul dintre ei nu făceau parte din categoria personalităţilor care să aibă o viaţă independentă, să aibă o statură care să impună. Veniseră în Universitate de foarte tineri sau pentru că doar astfel îşi puteau câştiga existenţa. Nici unul dintre ei nu avea un scop precis aici, în Universitate, o metodă, un sistem care să poarte amprenta lor. De cele mai multe ori căscau gura pe la diferitele întâlniri cu colegi din instituţii renumite, cu personalităţi ce-i copleşeau cu sinceritatea şi simplitatea gândurilor. Apoi încercau să copie, fără prea multă convingere o tehnică sau alta, vorbeau despre ea de parcă ar fi înţeles-o, de parcă o aveau la degetul cel mic. Cu toate că nu recunoşteau public, cu toate că luptau să lase impresia că sunt nişte personalităţi, ei erau slujbaşii unui sistem dominat de spiritele capabile să înţeleagă şi să se adapteze organic, iar Profesorul era un geniu al acestui mecanism. Şi toată viaţa lor se desfăşura doar atât cât le permiteau directivele, sau circularele interne pe care se străduiau să le citească cât mai atent, să poată mai apoi fi în stare să păstreze o disciplină, o ordine administrativă fără de care totul s-ar fi prăbuşit, pentru că dedesubt nu exista nici o structură care să poată susţine o viziune.

Angela îi spunea soţului său că nu-i mai păsa sub nici o formă de această adunătură care izbutise s-o păcălească la începuturi, ci doar de mulţimea de copii care erau ademeniţi an de an. Aşa cum şi ea fusese amăgită acum mulţi, mulţi ani, şi fără voia ei, fără să ştie, viaţa i se frânsese la un moment dat. Mai grav era că nu a înţeles niciodată cum ar fi trebuit să fie cu adevărat viaţa sa, şi s-a lăsat prinsă într-o capcană din care şi-a dat seama mult prea târziu că nu mai are scăpare. Ar fi dat orice să-i vadă pe copiii care veneau, cum înţeleg alfabetul unei meserii, cum desenează stângaci la început bastonaşe, şi virgule, şi ovale, ca-n şcoala primară, apoi cum sunt în stare să facă cuvinte şi fraze. Dar, pe măsură ce trecea timpul, devenea tot mai evident că ei nu contau. Universitatea aceea nu era făcută pentru tinerii care veneau mânaţi de un vis, ci pentru a împlini o sumă de directive şi a prilejui unor oameni să adune doar administrativ o sumă de beneficii. Începuse să-l urască pe Profesor pentru ştiinţa sa de a manipula totul spre propria sa mulţumire, care era, de fapt, doar o iluzie, pentru că omul acesta era învelişul unui gol atât de imens încât nimic nu putea găsi împlinire. Ar fi dat orice, ar fi fost în stare să muncească neîntrerupt doar pentru a şti că toţi copii aceia nu mai sunt împinşi pur şi simplu în moarte. Toată mulţimea de hârtii ce-i treceau zilnic prin mâini nu făceau altceva decât să clădească un hău imens şi negru menit să-i înghită. Şi nimeni, măcar un singur suflet dintre aceia lângă care muncea zilnic nu ştia

să oprească toate acestea. Ba mai mult, profesorii erau din ce în ce mai îndârjiţi când afirmau că tinerele generaţii sunt lipsite de orice capacitate de se educa, şi ca atare nu merită mai mult decât o lipsă de atenţie şi un dispreţ deplin. Or, ea ştia că nu e adevărat, pentru că în tinereţea ei ar fi vrut să ştie, să afle, să poată avea încredere în cineva căruia îi pasă. Simţea cum aceleaşi frământări tulbură şi sufletele copiilor ăstora, care ar fi vrut să înţeleagă că cineva chiar îi ispiteşte, îi ademeneşte spre o lume pe care ei o vor ţine cândva în propriile mâini. Copiii aceştia aveau o nevoie imensă de iubire şi de respect, de cineva căruia să-i pese de meserie în sine, să se confunde cu ea, aceasta fiind singura motivaţie a existenţei sale în acea instituţie.

Îi spuse bărbatului că simţea cum ajunge la capătul puterilor. Minciuna aceea deplină în care trăia ajunsese ca o boală de piele care ţi-a răbufnit pe faţă, pe mâini, în locurile intime, adică acolo unde n-ai fi vrut să ajungă, n-ai fi vrut să se vadă. Unde este important să nu se vadă. Bărbatul o dădu jos de pe genunchi şi se duse să-i pregătească o cadă cu apă fierbinte şi cu multe săruri parfumate şi relaxante. „ Femeie – îi spuse – tu eşti bolnavă grav, şi nu sunt doctori să te vindece. Nu s-a născut încă o astfel de medicină. Ce e mai grav este că eşti condamnată să taci, pentru că altfel ajungi de râsul lumii. Gândurile tale sunt vinovate doar pentru că-ţi vin în minte, şi-n alte timpuri ai fi fost lapidată sau arsă pe rug. Acum există, slavă domnului!, alte mijloace pentru a fi pedepsită. Dar oricum, scăpare n-ai. Nu ştiu ce dracu ar mai fi de făcut. Mergi, că ţi-e gata cada.” O privea cum se dezbracă şi-şi spuse că are o femeie ce arată al dracului de bine la vârsta ei. Probabil de asta putea fi încă atât de viril. Muşchii erau netezi şi fesele ridicate şi ferme, iar sânii căzuseră foarte puţin, dar parcă se făcuseră şi mai obraznici aşa cum aruncau sfârcurile spre înainte. Două cearcăne adânci îi ascundeau vârsta şi-o făceau misterioasă şi atrăgătoare, iar el ar fi fost bucuros să aibă şi ea simptomele unei femei care-şi consumă ultimele zile de sexualitate. Mult mai bucuros.

Viscolul se auzea impresionant, parcă o armată de uriaşi, ordonată şi hotărâtă se apropia sau se depărta disciplinat. Pădurea vuia toată şi din când în când un scârţâit prelung vestea că vreun copac bătrân era în mare suferinţă. De două zile zăpada nu contenea să se învolbureze, făcând ca totul să pară un joc cu perdele sfâşiate, rupte în bucăţi şi aruncate de-a valma peste pământ sau peste copaci. Fusese prevăzător, încă de la primele semne că vremea se va schimba, începuse să-şi clădească adăpostul acesta sprijinit în peretele de stâncă. Stratul gros de cetină şi zăpada căzută din belşug îl apăra de vremea de afară. Era cald în adăpostul lui, era cald şi foarte

plăcut. Lemnul tare lăsa un strat gros de tăciuni care împrăştiau o căldură aromată. Fumul era tras afară de vremea rece, de palele de vânt şi nu rămânea nici lacrimă. Doar când privea în sus vedea desenul învolburat, albăstrui sorbit spre tăietura ce-o lăsase special în vârful structurii de lemn. Stătea întins, în aceste două zile se mişcase puţin, doar atât cât era necesar. În rest se lăsa copleşit de o stare vecină cu hibernarea, nu era nici perfect treaz, dar nici nu cădea pradă unui somn adânc. O tihnă cuprinzătoare se aşezase în ungherul de pădure, se aşternuse peste omul acesta ca un strat gros de brumă dintr-o oarecare toamnă târzie şi rece. Iar lui îi plăcea să se cuibărească adânc, tot mai adânc în stările pe care tihna i le impunea. Ştia că tot ce i se întâmplă acum nu este altceva decât calea prin care va ajunge la înţelesuri de negândit altfel. Înţelesuri care vor fi greu de spus cuiva, pentru că miezul lor era imposibil de comunicat. Toate aceste înţelesuri nu priveau decât fiinţa sa în deplina unicitate pe care i-o dăduse naşterea, şi ele nu puteau fi cuprinse pe deplin de nimeni altcineva. Înţelesurile la care ajungea luminau drumul fiinţei sale în mecanica unui univers care continuă să nu rodească nici un fel de formă fără a fi spre folosul tuturor celorlalte. De mult realizase acest lucru, şi de mult căuta să se aşeze în rostul său, să-l înţeleagă şi să-l respecte. Viaţa sa fusese, din această cauză, o continuă învălmăşeală de contradicţii. Acum, stătea lungit şi simţea parfumul delicat, uşor iute al lemnului tare care ardea, parfum care-i povestea despre fiinţa copacului ce nu-şi terminase cu totul drumul său prin existenţă şi de aceea era în stare să lase semnul acesta în drumul pe care îl făcea către o altă stare, una a nefirii. Adică una pe care el, lemnul, n-o cunoaşte dar de care nu se teme, asemeni celorlalte vieţuitoare care au învăţat spaima, mai ales una de la alta. E o stare care s-a născut odată cu el, a venit dintr-un trecut inimaginabil şi-l va însoţi în tot viitorul care va fi al lui. Lemnul acesta nu ştia dacă e nemuritor, dar nici nu se temea de dispariţia din forma acesta de a fi şi atunci îşi putea permite şi acest fel de a fi a bucuriei, a emoţiei că porneşte pe o cale nouă: parfumul. Serghei simţea acum această bucurie a lemnului, nu putea spune că o înţelege pe deplin, dar ştia, şi acest lucru îl făcea să fie părtaş la bucurie şi la emoţie în egală măsură. Şi cum să vorbeşti altcuiva despre o astfel de formă de comunicare, cum să spui că tu poţi pătrunde în adevărurile unei bucăţi de lemn, să-ţi dai seama că lemnul începe să te ştie şi el, să se lase cuprins în adevărurile tale şi asta să-i aducă la rându-i bucurie? O bucată de lemn pe care ai adunat-o întâmplător din pădure, îngrijorat de schimbarea vremii şi de propria ta viaţă, de propriul tău confort. Dar trupul său întins pe maldărul de cetină şi iarbă uscată funcţiona acum în întregul său, era în stare să producă continuu, nestăvilit: cunoaştere. Doar că omul trebuia să-l

lase, trebuia să-şi stăpânească neastâmpărul gândului, a iluziei că el este cel care gândeşte, că doar el este în stare să emită adevăruri. Doar el! Dar acestea existau cu totul independente de el, şi el nu le-ar şti niciodată dacă nu şi-ar lăsa trupul să împlinească ceea ce vine din necunoscutele, neînţelesele stări ale unui univers indiferent şi egal. Serghei învăţase de multă vreme că trebuie să ai puterea să laşi trupul să adune toate impulsurile acela care vin din neunde, din nicicând să-şi împlinească drumul lor: calea. Doar aşa ele vor ajunge într-o bună zi să fie gând, adică ceea cea nefirea vrea de la tine, întocmai rostul tău, şi atunci te vei putea bucura, dacă vei înţelege. Setea asta mare de a căuta să ajungă tot mai adânc la modul subtil în care inefabilul devine fapt real, prinde formă şi existenţă, setea asta neostoită îi făcuse viaţa cu totul de neînţeles pentru ceilalţi. Şi a zâmbit când în minte i-a venit imaginea dimineţii aceleia de miez de vară, o dimineaţă în care s-a declanşat cu adevărat cotitura radicală a destinului său mereu imprevizibil. Şi nimic spectaculos nu s-a întâmplat, şi nimic ieşti din comun. Îşi amintea doar atitudinea a doi bărbaţi care se cunoşteau de-o vreme şi cărora le plăcea să făptuiască. Terminase de stropit curtea şi trotuarul din faţă, ceilalţi nu veniseră încă, în afară de meşter.

- Salut, puştiule! – auzise un glas. Unde e hoţul ăla de pietrar?! A venit, sau îi cântă cucul armenesc pe burtă? Omul elegant şi subţire, muşchiulos, pe la patruzeci de ani, îl privea cu siguranţă de sine şi uşoară obrăznicie.

- A venit, domnule. A venit. Şi dădu să alerge la meşter, să-l cheme.

- Nu te osteni, voinice. Ştiu drumu' Tu vezi de-ţi fă treaba, că hoţul ăsta de pietrar e cărpănos şi ciufut. Bărbatul a plecat sprinten spre atelierul cel mare. Dar lui Serghei începuse să nu-i placă. Nu-i plăcea chestia asta cu „hoţul de pietrar". Să fi furat ce? Aşchii de piatră, sau poate că fura la cântar, sau nu punea toţi bobocii de la un buchet de liliac? Se simţise vizat direct; îl făcuse hoţ omul acela, şi asta nu-i plăcea. A continuat să-şi facă treaba lui ca în fiecare dimineaţă, dar nu-i ieşeau din minte spusele omului. Era tot mai amărât şi mai mâniat, şi de spusele bărbatului, dar şi de faptul că simţea cum îi creştea un nod în gât şi abia se putea stăpâni să nu plângă. Asta ar fi fost culmea, să dea apă la şoareci pentru nişte vorbe, şi totuşi vorbele alea îl scormoneau adânc de tot. Îi vedea prin fereastra atelierului pe cei doi bărbaţi stând de vorbă şi abia după multă, multă vreme, într-o seară de chef şi de mare bucurie aflase discuţia lor. Bărbatul venise pentru o comandă specială, făcută pentru o persoană importantă. „Bă, îi spusese meşterului, să nu te pună dracu' să dai rasol c-am rupt-o-n fericire. Ăsta ne leagă pe toţi! Da' puştiul ăsta cine-i, ce hram poartă?" Meşterul îi povestise şi-l lăudase pe Serghei. „Păcat că n-are carte, cu patru clase ce alt

rost să-şi facă?” Bărbaţii vorbiseră apoi despre ale lor, despre cât de urgentă era comanda şi cum trebuia s-o facă cu grijă. Meşterul n-avea teamă pentru că se baza pe studenţii lui care erau în stare să facă minuni. „Da’ capu-l duce?”, întrebase bărbatul când se despărţeau. „Pe cine? A!, pe Serghei.” Şi meşterul îl lăudase din nou, vorbise despre interesul lui pentru tot şi despre cum stătea mereu pe după coada studenţilor, cum învăţa să deseneze pe furiş, mereu ascuns ca să se ferească de zeflemele. ”E material bun, dar asta i-o fi crucea. Şi dacă asta ţi-e crucea…” Toate îi apăreau într-o ordine meşterului, o ordine care-i scrisă altundeva, dar era bucuros pentru că spera să aibă în el un ajutor de nădejde mai târziu. Ce altceva să facă un copil fără carte? Va rămâne pietrar şi va face cruci şi lespezi, asta ca să mănânce o bucată de pâine cinstită, să nu fie de râsul lumii. „Să-i spui să vină sâmbătă pe la mine, pe acasă. Sâmbătă la doisprezece. Şi mai lasă-te de furat, pietrarule, c-or să vină ăştia să te lege”, îi spusese în prag. Bărbaţii râseseră zgomotos, dar Serghei simţea cum se despică pământul cu el de ciudă şi de ruşine. Se mira cum de suportă meşterul asemenea vorbe, el care nu prea trece uşor cu vederea astfel de lucruri. După ce plecase bărbatul, meşterul îl chemase la el şi-i spusese că sâmbătă să fie la omul ăla acasă. „Nu mă duc, meştere”, răspunsese ţâfnos. „Nu mă duc eu la unul ca el.” „Ba, ai să faci ce spun eu, dacă nu vrei să te altoiesc ca la mama acasă. Că te serveşte, pietrarul, aşa să ştii!” „Nu mă duc, meştere, poţi să mă baţi cât vrei. Nu mă duc eu la unu’ care mă face hoţ. Şi pe mata te-a făcut hoţ.” Meşterul a râs îndelung şi pe urmă i-a spus cu o voce joasă şi domoală, mângâindu-i pentru singura dată din viaţa lui părul tuns scurt. „Să te duci, Serghei, tată. Să te duci, că aşa-i bine. Ascultă şi tu de meşter, fără să pui întrebări. Ascultă, şi-atât.” Aşa a ajuns Serghei să-l cunoască pe domnul Avocat. După un timp îl întrebase pe meşter: „Dar, omul acesta ce meserie are, cu ce se ocupă el?” „Da’ dracu’-l ştie! Toată lumea îi spune domnu’ Avocat, dar cu ce se ocupă el nimeni nu ştie cu adevărat. Numai că poate deschide toate uşile, îi cunoaşte pe toţi, se bagă peste tot şi învârte treburi la care nici nu poţi gândi. Nu-i bine să te ai rău cu el, cu nici un chip. Altminteri poate fi om de treabă, cine-l ştie.”

Serghei n-avea să mai uite vreodată nici casa în care Avocatul ocupa un etaj întreg, şi nici camera în care intrase în sâmbăta aia. O cameră mare cum nu mai văzuse până atunci, cu mobilă foarte grea şi întunecată. Dar nu asta îl impresionase cel mai mult ci faptul că cei patru pereţi erau acoperiţi cu cărţi. Rafturi din podele, până în tavan şi întinse pe toţi patru pereţii. Nici o altă mobilă, în afară de-o masă cu scaunele ei, nici g[vanele pentru cele două uşi nu stricau rânduiala cărţilor. Nu văzuse niciodată atâtea cărţi, aşezate frumos, orânduit, şi-n faţa lor tot felul de

obiecte mărunte, amestecate. Nu foarte multe erau obiectele, doar atât cât să-ţi atragă pentru o clipă privirea ca apoi să sublinieze şi mai mult importanţa cărţilor. Serghei se emoţionase atât de tare, încât abia putea vorbi, simţea cum buzele înţepeniseră cu totul şi un tremur continuu nu-i dădea voie să le deschidă. Nevasta avocatului îl întreba una sau alta şi el răspundea scurt şi şoptit de teama buzelor. Stătuseră la masă toţi trei şi lui îi venea să intre în pământ de ruşine, nu ştia rostul multor lucruri de pe masă şi abia dacă s-a atins de mâncare, pentru că furculiţa nu-l asculta şi cuţitul parcă nu voia să taie. Cu chiu cu vai a ajuns la sfârşit, şi s-a bucurat enorm când a primit un pahar cu suc, pe care putea să-l bea fără să se dea de ruşine. „Ia zi, flăcăule, unde ai făcut şcoală? Câte clase ai făcut" „Patru, domnule" „Da' de ce numai patru?" Atunci a început să povestească despre sărăcie şi despre părinţii săi. Despre faptul că mai avea trei fraţi şi o soră, iar tatăl lor lucrase un timp, dar fusese pensionat, c-o pensie tare mică, pentru că făcuse o formă agresiva de TBC. Acum era văcarul satului, şi mai muncea cu ziua pe la oameni. Atunci când tatăl său pleca prin sat, el trebuia să rămână cu vacile şi nu se mai putuse duce la şcoală . Asta până-ntr-o seară când îi spusese că-l va duce în oraş, ucenic la un pietrar, pentru că era de acum destul de mare să poată munci.

- Dar la şcoală ai mai vrea să te duci.? Serghei se gândea că n-au rost întrebările astea, care nu pot împlini nimic din ceea ce visa el când stătea noaptea cu mâinile sub cap şi putea fi orice, şi oriunde.

- Da, domnule Avocat, aş mai vrea, răspunse alb, fără vlagă.

- Hă, hă, te-a şcolit hoţul de pietrar, care va să zică. Mare pişicher e meşterul tău, aşa să ştii. O să înţelegi mai încolo, când ai să mai creşti. Apoi a început să-l întrebe tot felul de lucruri care lui i se păreau dezlânate, inutile, mai degrabă pornite dintr-un fel de capriciu al bărbatului. Răspundea cum putea, iar timpul petrecut acolo i se părea din ce în ce mai apăsător. Habar n-avea atunci că acea casă avea să-i devină un fel de cămin, că va petrece ore în şir aici, din ce în ce mai legat de biblioteca bogată şi de familia aceea despre care nu va afla niciodată prea multe lucruri. Ani lungi, petrecuţi unul după altul lângă Avocat şi soţia lui, ani care adânciră legăturile, le şlefuiră, le orânduiră după un model ce-i cuprindea pe nesimţite. Şi totuşi, între Serghei şi familie exista o barieră care nu a putut fi niciodată ridicată. Exista o limită pe care nici unul dintre ei n-a încălcat-o, aşa se face că şi după ani de zile tânărul n-a ştiut prea bine ce hram poartă Avocatul şi soţia lui. Putea spune că fusese într-un fel adoptat, fără însă să se pună vreodată problema ca el să se mute definitiv acolo, în casa lor, sau să renunţe la viaţa sa de la

atelier. Sentimentele sale pentru Avocat se adânceau şi se simţea ciudat pentru că nu ştia să definească exact ce loc are bărbatul acesta în sufletul lui. De multe ori îl simţea de parcă i-ar fi fost părinte, iar el i-ar fi datorat respectul cuvenit şi dragostea. Alteori simţea distanţa care-i separă, simţea că sunt în două lumi incapabile să se atingă vreodată. „Hai să nu împingem lucrurile spre ceea ce nu pot să împlinească. N-are rost – îi spusese odată -, n-are rost să ne prefeacem că se întâmplă lucruri care nu se întâmplă şi că putem trăi vieţi pe care nu le vom trăi niciodată. Lumea, măi, banditule, este o mare încurcătură de maţe, şi dacă vrei să nu te apuce pântecăraia tocmai când nu trebuie, este nevoie de mult luciditate. Foarte multă luciditate! Dar luciditatea nu înseamnă atunci când izbuteşti să-ţi vezi vârful nasului. Aia se cheamă strabism. Întotdeauna trebuie să vezi lucrurile aşa cum sunt ele şi nu cum ai vrea tu să le vezi. Cele mai multe necazuri ni se trag de la faptul că oamenii se uită la lucruri doar pentru imaginea din mintea lor, sau – şi mai rău – din sufletul lor. Ei nu văd niciodată cu adevărat realitatea, ci ceva măsluit atât de bine încât ar putea băga mâna în foc pentru credinţa lor. Dar lucrurilor puţin le pasă de ceea ce vrea unul sau altul. Ele trec aşa cum le este lor dat să treacă. Asta trebuie neapărat să ţii minte.”

Acum stătea întins într-un soi de cuib din cetină şi iarbă uscată, şi privea dantelăriile transparente ale fumului albăstrui cum erau sorbite în viscolul de-afară. Stătea cuibărit sub stratul gros de zăpadă, fără să-l ştie nimeni, ferit de vijelia care domina ţinutul, asemenea tuturor celorlalte jivine care se trăseseră la loc uscat şi călduţ. Era întins pe spate, auzind cum se organizau sunetele, cum se armonizau după regula pe care vântul puternic o impunea; acele zăpezii lovind trunchiurile, lovindu-se între ele, lovind cetina şi crengile subţiri; vârfurile copacilor scuturându-se de parcă ar fi fost caii unei herghelii tinere şi viguroase. Puteai să simţi bucuria pădurii prin care vântul trecea mereu şi mereu, o îmbrăţişare voluptoasă, greu de înţeles, mai ales pentru oameni. Focul trosnea din când în când, scântei mici pluteau pentru o clipă deasupra flăcării şi aduceau conştiinţa căldurii care se răspândea în adăpost. Iar omul putea să vadă în mintea lui imaginile unor timpuri ce nu mai păreau trăite de el. Făceau parte dintr-o altă viaţa parcă. A lui, poate, sau poate a altuia şi el doar o împrumuta, o folosea acum, în clipele acestea de stăruitoare tihnă, pentru a ajunge la anume înţelesuri, sau poate doar pentru a trece prin el şi atât. Tihna, doar tihna avea puterea să aducă cu ea acea nestăvilită duioşie care-l copleşea cu totul. Imagini fugare, de multe ori doar presimţiri de imagini, se suprapuneau în gândurile lui. Fragmente ale unor vechi întâmplări, fără nici o legătură între ele, dar toate mânate

de aceeaşi motivaţie: iubirea pentru oameni. Abia acum îşi dădea seama cât de profund, de abisal iubeşte oamenii, şi că toată viaţa lui a scormonit prin fapte doar pentru că în straturile cele mai nedefinite ale fiinţei sale zăcea iubirea pentru oameni. Din cauza acestei iubiri atât de complicate, el nu se putea lega de o persoană anume, pentru că o astfel de relaţie trebuie neapărat să se ridice la suprafaţa realităţii, ori el era tras în străfundurile acesteia, acolo unde nimic n-are nume şi n-are formă. Există doar o plămadă din care se pot naşte forme, aşa cum pot foarte bine să nu se nască. Totul este într-o stare de profund echilibru, aşteptând momentul când undeva ceva lipseşte şi strigă despre asta, atunci un fragment se rupe şi capătă formă. Zâmbi gândului acestuia, pentru că iar zămislea lucruri ce nu puteau fi explicate semenilor. Lucruri care păreau a fi fără noimă pentru cei ce sunt cu totul captivi în lumea precisă a unor forme perisabile, dar la bucuria pe care-o simţea se mai adăuga o nunaţă: ştia că toate acestea vor deveni într-o zi forme pe care le va căpăta materia şi ea se va folosi de mâinile lui pentru asta. În zilele alea, piatra, sau lutul, sau lemnul ori metalul vor şti că mâinile lui poartă o forţă ce vine din întreg universul şi este mai presus de orice. Este însăşi esenţa stării mistice din care chiar universul se naşte continuu. Până atunci viscolul îl făcea să treacă prin experienţe care aveau nevoie de imaginile trecutului pentru a se lumina.

Avocatul avusese grijă de toate şi el fusese înscris la o şcoală din apropierea atelierului. Meşterul refuzase îndârjit orice altă formă de învăţământ decât cursurile la zi: „Băiatul trebuie să ştie ce e aceea şcoală”, spunea mereu. Şi el a trebuit să suporte tot timpul zeflemeaua copiilor şi a profesorilor, pentru că era cu patru ani mai mare decât colegii lui. Mereu cu patru ani mai mare, mereu întrebat, mereu luat în răspăr, şi el răspunzând mereu la întrebări cu un zâmbet ce i se părea peste măsură de tâmp. Poate că ar fi răspuns el şi altfel, aşa cum îşi dorea în adâncul sufletului, dar îşi băga unghiile-n carne şi răbda pentru că era vorba de meşter, de Avocat, şi mai ales era vorba despre desenele Adinei. Desenele fetei îl ademeneau ca o vrajă şi se străduia mereu să înţeleagă. Credea el atunci că doar o anumită ştiinţă care se învaţă, pe care o deprinzi ca pe alfabet, te poate ajuta să desenezi ca Adina, gros, vânos, cu o anume brutalitate. În desenele ei totul părea tăiat din străfundul materiei, chiar din sufletul ei, şi tot aşa făcea şi cu dalta. De multe ori, când se uita la ea cum lucrează, îi venea să strige c-o să strice totul, o să treacă dincolo de limită, dar dalta se oprea dintr-o dată exact acolo unde trebuia. Apoi veneau mângâierile, mângâieri ale unei femei pricepute şi îndrăzneţe, fără complexe, o femeie care ştie să-şi obţină plăcerea, şi-şi aducea mereu aminte de noaptea de primăvară în care fusese manevrat cu gesturi

îndemânatice, pricepute, foarte exacte. Îşi aducea aminte de lovitura pe care o primise, o simţea mereu când îi venea în gând noaptea aceea. Penisul lui n-avea să uite probabil nici după ce nu va mai fi lovitura scurtă, tăioasă. Dar nici bucuria. O asemenea bucurie nu se trăieşte de prea multe ori în viaţă; e o bucurie însemnată. De asta îi era frică să se mai apropie de femeie; nu durerea, ci bucuria îl speria şi nu voia să-i explice, nu voia să vorbească despre asta. Prefera să se uite de la distanţă, să-i caute pe furiş prin desene. Să-ncerce el însuşi să dezlănţuie-n materie furia, ceea ce părea o furie, ceea ce părea o dezlănţuire. O formă a energiei care înghite universuri şi le naşte, cu uşurinţă, capricios, incontrolabil. De asta trebuia să meargă la şcoală, să se deprindă cu ordinea înţelesurilor. Aşa gândea atunci un puber care nu era el, care trăise în afara lui, dar în care el mai avea ceva rădăcini firave care îi aduceau cunoştinţe despre o anume ordine a firii. O!, de câte ori nu murise el de atunci? De câte ori nu se împrăştiase prin ordinea de neînţeles a materiei, luptându-se continuu să se smulgă din fiinţa trecută şi să păşească cu totul în cea nouă, cea care venea cu înţelesurile ei cele noi. Existenţa este un şir lung de morţi şi de desprinderi. De asta putem trece peste toate, pentru că-n fiecare clipă murim, şi din noi se desprinde o altă fiinţă, care nu ştie de unde ştie, dar face mereu realitatea să fie altfel. Mereu tras înapoi, mereu smucit înainte! De asta i se păreau de nepreţuit orele acestea de sub viscol, când putea să se lase pe seama tihnei. Pur şi simplu să-şi dea răgazul de a se întâlni cu el, acela din fiecare din vieţile în care murise. Acum constata că fuseseră tare multe. Murise de atâtea ori încât moartea devenise o stare normală. Noua moarte îi va aduce surpriza de se vedea, în sfârşit în viaţa aceasta pe care o trăia acum, şi-l va împinge din nou către cunoaştere. Va fi asemeni lemnului care se transformă în cenuşă şi-i lasă lui, omului, parfumul. Nu în amintirea sa, ci ca o cheie cu care va putea descuia uşa aceea altminteri interzisă, în spatele căreia doar puţini oameni ştiu ce se află. Foarte puţini.

Maricica pusese piciorul în prag. Într-o seară de toamnă le spusese bărbaţilor că ea nu mai vrea să împartă bârlogul de iarnă cu cine ştie cine. Frigul se simţea deja, doar câteva zile mai puteau sta sub salcia tot mai lăsată peste ape, deşi trunchiul ei se înălţase, devenise mai gros şi începuseră să apară scorburi mici care anunţau bătrâneţea copacului. „Dacă încep ploile, le spusese, s-a terminat!” Mai apoi, vreo cinci zile, bărbaţii căraseră tot felul de panouri şi de cutii de tablă, pe care le tăiaseră şi le neteziseră. Sâmbăta şi duminica munciseră în piaţa de cherestea,

pentru câteva bile de brad şi vreo câţiva dulapi strâmbi care să stea lângă scândurile felurite adunate de la gunoiere. Apoi ridicaseră o şandrama într-o singură apă, cu stâlpii înfipţi direct în pământ, o căptuşiseră cu polistiren expandat şi-o împărţiseră în două. Partea mai mare era pentru ei, bărbaţii, iar partea mai mică avea să fie culcuşul Maricicăi. Se schimbase femeia, mult se mai schimbase în ultima vreme. Devenise tot mai autoritară şi se vedea cât de acolo că mereu stă cu gândul la câte ceva. Cei trei erau tot mai dependenţi de hotărârile ei, pentru că aveau partea lor de băutură în fiecare zi, şi-aveau totdeauna un dumicat, sau ţigări. Toate astea îi legaseră fără putinţă de scăpare. Uneori se certau sălbatic, urlând cu spume la gură, cu ochii injectaţi din cauza alcoolului prost. Mereu părea, în clipele alea, că se vor încăiera până la moarte, dar totul rămânea doar în vorbe, şi-n repezeli încolo şi-ncoace, în palme plesnite una de alta, şi-n lovituri zgomotoase peste coapse. Peste un minut îşi turnau în paharele de plastic şi vorbeau scăzut. Atunci Maricica le repeta ce au de făcut şi rămâneau înţeleşi, iar a doua zi, cu ochii scoşi de la băutură, cu capul greu, plecau să împlinească vruta femeii. Acum către iarnă, când piaţa nu mai mergea aproape de loc, Maricica îi pusese s-adune peturi şi doze de bere, de suc, de orice o fi, da' aluminiu să fie. Sau cartoane şi fier vechi, de pe unde se poate. În jurul salciei apăreau mereu grămezi şi dispăreau, după cum făcea socotelile femeia. Dintre toţi, Tonel era cel mai devotat, el se străduia cel mai mult, şi tot ce făcea era mărturisit ca la spovedanie. Făcea toate astea pentru că-i plăcea când tovarăşa lui îl lăuda sau îi vorbea molatic şi mlădios. Îl prindea atunci o senzaţie de bine care-i plăcea tare mult, îl făcea să creadă că e de folos, că cineva se încrede în el, amărâtul. De când se ştia încercase să fie de folos, mereu săritor şi dornic să arate ce poate. Dar fusese alungat de peste tot, prea era insistent, prea era băgăreţ şi voia el să le facă pe toate. Maricica îl lăsa în boii lui, sau îi vorbea alintător atunci când făcea treaba cum se cade. Lui Buzatu nici că-i păsa; el dacă avea rachiul şi ţigările lui, avea tot. Petre se mai burica, şi-o lua razna câteodată, plecase chiar de câteva ori, după ce făcuse scandal, dar de fiecare dată venise înapoi, de fiecare dată aţos pentru un timp. Pe urmă se potolea şi-şi vedea de treburile lui, dar dacă se întâmpla să câştige un ban mai mult, dispărea prin vreo cârcimă până rămânea lefter. Ăsta era Petre pe care nu puteai pune mare bază, dar care făcea şi treabă. Cu bărbaţii ăştia trei, Maricica făcea bani descărcând prin pieţe, muncind cu ziua, vânzând deşeuri, încărcând cherestea sau nisip, făcea bani şi-i punea în bancă. Iacă trecuseră anii şi femeile de la ghişeu se schimbaseră de câteva ori, dar ritualul era acelaşi: ea scria hârtia, femeia aia de la ghişeu număra banii, îi dădea chitanţa, pe urmă Maricica întreba câţi bani are în cont, primea răspuns şi mai

întreba o dată pentru siguranţă. Nu scosese niciodată vreun ban din contul acela. Nici n-avea de gând să scoată vreodată. Banii ăia erau ceva ce nu există, dar un astfel de ceva ce îi dădea stabilitate. Anii treceau unul după altul, şi dacă ea nu depunea mai la două zile ceva bănişori, cât de puţini, o spaimă şi-o nelinişte cumplită se abătea asupra ei. Atunci dispărea de sub salcie şi umbla noaptea întreagă prin locurile ştiute din tinereţe, acolo unde veneau bulangii în căutare de cur-de-femeie. Pentru ăia nu conta decât să poată pune mâna pe ceva moale şi cu păr, de regulă îşi dădeau drumul una, două, doar ce-i apucai de daravelă. Umbla toată noaptea şi a doua zi se prezenta la bancă de la prima oră a dimineţii să depună munca ei de o noapte. E drept, lucrul ăsta se întâmpla rar, mai ales în ultima vreme, de când aranjase chestia cu deşeurile. Se putea face un ban din deşeurile astea, chiar dacă trebuia să umbli toată ziulica pe la uşile fiecăruia, s-aduni ca furnica bob cu bob. Ei erau însă patru şi fiecare trebuia să vină seara cu ceva adunătură pe care s-o arunce în grămezile din jurul sălciei. Pe măsură ce îmbătrânea, Maricica se gândea tot mai mult la contul ei şi la banii care se adunau acolo. Era o grămadă tot mai mare de bănet şi noaptea îi plăcea să se gândească ce-ar putea face cu ei. Oho!, ar fi putut de mult să-şi cumpere o casă cu o bucată de pământ; ar fi putut să-şi cumpere o maşină sau două şi să angajeze un şofer care s-o plimbe de colo, colo, să meargă şi să se arate prin canalele pe unde a umblat când era o copilă pe care voiau toţi s-o pună cu cracii în sus. Putea să fie şi ea patroană de prăvălie cu rafturi pline de tot felul de lucruri care trebuiesc altora, să vândă pe caiet şi să se certe la sfârşitul lunii cu cei care nu aduc banii. Sau ar fi putut să vândă în piaţă marfa adusă de pe la ţăranii din jurul oraşului şi cu banii făcuţi astfel să-şi cumpere tot felul de lucruri. Putea să-şi facă tarabă-n bazar. Femeia nu visa niciodată toate lucrurile acestea de parcă ar fi râvnit la ele. Nici la ceva care poate fi cumpărat mâine, sau săptămâna viitoare, sau la anul, poate. Pur şi simplu îi plăcea să se desfete cu imaginea unei case care se vede pe fundalul unor copaci, întotdeauna proaspăt văruită, cu lemnăria vopsită lucios şi cu nenumărate ghivece de flori care atârnă din streşini, de la balcoane, care învelesc stâlpii teraselor. Sau să vadă tarlale întinse, separate de haturi parcă trase cu sfoara. Pe tarlalele alea cresc holde, mulţime de plante înflorite înveselesc câmpul, cât vezi cu ochii se leagănă-n vânt recolta ei cea bogată. Nici nu se gândea cumva să-şi scoată banii şi să cumpere astfel de lucruri. Nu era nevoie, în bancă stăteau banii cu care ar fi putut să le aibă, şi asta era suficient pentru ea. Îi plăcea la nebunie să stea noaptea şi să-şi imagineze toate acestea, banii ei puteau face orice; pentru că ea avea bani. Din ce în ce mai mulţi bani, iar dacă are bani cu care poate cumpăra tot ce visează, plăcerea este cu atât mai mare. Visul ei nu era ceva care să se

piardă a doua zi când te trezeşti, şi să-ţi amărască sufletul, să ţi-l zdrobească, ci dimpotrivă să ţi-l umple de bucuria că tu ai posibilitatea să cumperi oricând, orice-ţi place. Şi mereu, după aceea, începea să se gândească aprig cum ar mai putea face nişte bani, pe care să-i depună la bancă. Dacă-i venea vreo idee adormea bucuroasă ştiind că a doua zi îi va pune pe bărbaţi s-o ducă la îndeplinire, dar dacă nu izbutea se zvârcolea şi adormea tare greu. Viaţa ei era tot mai aţâţată de nevoia disperată de a câştiga vreo câţiva bănuţi în plus, pe care să alerge şi să-i depună la bancă. Uneori se gândea recunoscătoare la prietena ei cea plecată în lume. Dacă ea n-ar fi fost, astăzi îşi trăia viaţa ca amărâţii ăştia ce nu ştiu nimic despre siguranţa zilei de mâine. Maricica devenea tot mai umilă în faţa tuturor celor de la care ştia că ar fi putut avea un câştig, era ca o umbră, mereu în urma lor, mereu gata să fie de folos. În sufletul ei stăruia o spaimă tulbure că se va afla despre contul ei de la bancă, iar oamenii or să devină curioşi, or să pună întrebări de la care se vor ivi necazuri. Din cauza asta încerca mereu să dea senzaţia că e o femeie neajutorată, pe care mintea n-o slujeşte cine ştie ce. Dar era tot mai aprigă cu cei trei bărbaţi, pe care-i hăituia zi de zi, însă cu grija ca seara să-i îndestuleze din belşug cu mâncare şi băutură. Reţeaua din cartiere era tot mai întinsă, şi negustorii, ştiind că acum este cineva care are grijă de gunoiul lor, cineva care îi scuteşte de necazurile şi de mita cuvenită sanepidului, înţelegeau să plătească într-un fel pentru asta. Gospodinele de pe la blocuri împătureau hainele de aruncat cu grijă, le puneau alături de containere, iar deasupra, când era cazul, aşezau pantofii ce nu le mai erau de trebuinţă. Cam trei cartiere putea Maricica să acopere, trei cartiere în care lumea începea s-o cunoască şi să-i ştie folosul. Cel mai mult suferea pentru că nu aveau decât un singur căruţ, unul cu care se căraseră odinioară buteliile de aragaz şi pe care ei îl modificaseră, dar şi aşa nu era destul de încăpător. Şi-ar fi dorit încă vreo două, sau chiar trei. Marfă era destulă, chiar prea destulă, pentru că oriunde se ducea, Maricica făcea o muncă, ceva: mătura, spăla, curăţa, era iute şi îndemânatică, şi pentru asta avea căutare. Uneori turba de furie când ştia că bărbaţii ei sunt atât de delăsători, că nu le pasă de nimic şi fac totul în dorul lelii, cu gândul doar la băutură şi la haleală. Dacă ar fi fost după ei, ar fi stat cât e ziulica de lungă pe la umbra unor boscheţi vânând vreo unul care poate da o juma' de rachiu vărsat. Îşi făceau treaba doar de gura ei, o făceau în grabă cu gândul la gâtul de băutură pierdut, dar şi la sticlele pe care le aducea Maricica în fiecare seară şi pe care le suflecau sub stelele ce spuzeau cerul. Chiar şi după ce terminaseră magazia în care urmau să-şi petreacă iarna, stăruiau încă în jurul focului de sub salcie chiar dacă frigul începuse să muşte nopţile. Frigul care venea din cerul cel mare, de necuprins, negru-albăstrui, cu nuanţe de gris metalic în

locul unde noaptea era amăgită de luminile oraşului. Şi stelele, puzderia de stele, care aici în jurul salciei erau parcă mai numeroase, mai luminoase şi mai jucăuşe, clipind tot timpul, tot timpul; şugubăţ ai fi putut spune. Dar Maricica n-avea vreme să bage de seamă toate astea, avea ea destule griji pentru ziua de mâine.

Spre dimineaţă burase un pic, o ploaie scurtă, rapidă, câteva rafale scuturate dintr-un nor rătăcit. Fusese însă suficient să spele aerul, şi lumina să fie neobişnuit de strălucitoare. Boabele mici de apă ce nu apucaseră încă să se zvânte făceau ca toate lucrurile din jurul tău să sclipească, şi fiecare mişcare era urmată de o jerbă de scânteieri vesele. În curtea atelierului, Serghei mătura, cum făcea în fiecare dimineaţă, devreme. Dacă venea la ora asta, Adina îl găsea trecând măturoiul peste pietrişul curţii, adunând resturile zilei trecute. În urma lui rămâneau dârele nuielelor care aranjau pietrişul într-un desen ordonat. Se întâmplase de multe ori să-l vadă măturând curtea, dar în dimineaţa asta s-a simţit de parcă ar fi fost curentată. Când a intrat pe poartă, spatele băiatului, îmbrăcat în cămaşă albă, se mişca ritmic, mânuind măturoiul. I-a văzut fesele ferme, care se strângeau la fiecare mişcare şi a simţit că i se înfierbântă pântecul, la fel ca acum câteva luni, în seara aia de primăvară. Simţea carnea şi sângele băiatului, pline de energie, mustind de viaţa ce-şi căuta de rostul ei, de care el nu era conştient. Adina a rămas ca trăsnită, era cumplit de excitată, dar în acelaşi timp secătuită de ceea ce descoperise, de ceea ce i se arătase brusc. O revelaţie din acelea fără explicaţii, una ce-ţi defineşte strict un adevăr de netăgăduit: şi-a dat seama că nu se mai poate atinge de băiatul acesta. Nu pentru că era o diferenţă de vârstă, fiind ea mai mare cu şase ani decât el, nu era asta o piedică pentru ea. Nici pentru că era aproape neştiutor de carte, un biet ucenic dintr-o altă lume. Nu simţea că ar fi vreo diferenţă, nu simţise nicicând chestia asta. N-ar fi interesat-o orice s-ar fi spus în jurul ei, oricât s-ar fi clevetit. Dincolo de toate acestea el era bărbatul ei, ştia că el era alesul, jumătatea pereche. Acum ştia că asta o făcuse să abuzeze de el. Atunci nu ştiuse, doar simţurile o făcuseră să acţioneze, tot simţurile o făcuseră să se ferească de el, mai apoi, toate lunile care au trecut. Adina ştia că el era perechea ei, aceea perechea pe care însă nu va putea sub nici un chip s-o aibă, şi parcă asta o excita şi mai tare, aproape până la durere. Se dilatase îngrozitor şi strângea coapsele cu furie, doar, doar s-o alina. Nu mai era el motivul excitaţiei, pe el îl pierduse definitiv, era conştientă de asta. Excitaţia ei, tot mai perfidă şi nuanţată, era chiar din faptul că de acum

înainte ştia că nu-l mai poate avea. Excitaţia aceasta era semnul că va fi singură toată viaţa şi că va trebui să privească bărbatul, de acum înainte, doar ca pe un instrument, ca pe-o unealtă pe care o dai jos din cui când ai nevoie de ea. Într-un ungher al sufletului simţea o firavă bucurie; ea fusese acea fericită femeie care-şi cunoscuse bărbatul pereche. Jumătatea pereche pe care a putut s-o vadă, s-o pipăie, mai mult să se împreuneze cu ea într-o clipă de frenezie. Şi pentru asta trebuia să plătească un preţ. Era mare preţul? Era mic? Nu-i este dat ei să judece asta. A ajuns până la uşa magaziei, dar n-a avut putere să intre. S-a întors cu faţa spre curte şi-l privea pe băiat cum mătură. Îi privea mai ales fesele, şi ştia că acolo ar fi fost tot lungul şir de clipe minunate pe care ar fi putut să le trăiască. Dumnezeieşti! Doar că bărbatul acesta din faţa ei era un om hărăzit, şi nu putea fi atins, nu puteai niciodată să-l ai. Destinul lui hotărâse ca viaţa sa să fie alunecoasă, asemenea unui peşte, să-ţi scape mereu printre degete, să se depărteze mereu orbeşte, urmând o cale pe care el însuşi n-o ştia pe deplin. Calea i se va arăta ca o nevoie ce trebuia împlinită, schimbătoare, capricioasă. Viaţa se va juca cu el cum va dori, şi el era slujitorul preasupus. Adina simţea bucuria intensă şi lăuntrică a faptului că fusese aleasa, că dintre muritoare ei îi fusese hărăzit să se bucure de o relaţie ca asta. Este adevărat, socialmente era o relaţie care nu ducea nicăieri, fiindcă ea n-ar avea puterea să ţină piept unei vieţi alături de un om hărăzit, şi l-ar fi stânjenit în multe momente, şi l-ar fi făcut să trăiască suferinţe necuvenite, suferinţe care l-ar fi încurcat în drumul său limpede. Sprijinită de tocul uşii a înţeles de ce era atât de excitată, totul venea din dorinţa de a avea un copil, un copil care al lui va fi în gând, şi destinat. Matricea îşi cerea dreptul, şi dorinţa se născuse brusc, apăruse ca din senin, gândea lucrul acesta teribil de lucid, cu toate că altfel mustea de dorinţe carnale, erotice. Numai aşa puteau ei să aibă un copil, şi viaţa acestuia va fi plata pentru laşitatea ei. Şi tot în clipele acelea a înţeles Adina că nici artistă nu e, că e o mare diferenţă între destinul ei profesional şi al tânărului acela ce mătură curtea. Îi plăcuse să creadă în destinul ei artistic, crezuse în glorie şi recunoaşterea celorlalţi, doar că toatea acestea nu însemna nimic în faţa harului. În tot timpul cât a muncit să-şi găsească destinul de artist, fiinţa ei a deprins meşteşugul, meseria, profesiunea, acum are şansa să fie un meşteşugar neîntrecut. Şi aşa va fi a hotărât ea în acea dimineaţă. Mai mult, era obligată să muncească înverşunat ca lucrul acesta să se împlinească, şi nici măcar nu i se părea greu să se achite de această datorie. Dacă ar fi fost artistă, ar fi putu trăi alături de Serghei, cu toate că traiul lor ar fost un coşmar din toate punctele de vedere; ar fi fost şi ea hărăzită, şi vieţile lor s-ar fi împletit strâns. Ei ar fi fost perechea de excepţie ce puteau da naştere unui univers de neimaginat,

cu toate că, în egală măsură, ar fi distrus cam tot ce s-ar fi atins de ei. De aceea, o astfel de pereche nu există în rândul oamenilor, şi destinele lor trebuiau să treacă unul pe lângă altul, iar ea, pentru că devenise conştientă de asta, avea o datorie a ei, doar a ei. Ea trebuia să aibă grijă de copilul lor, să-i dea şanse, asta era responsabilitatea ei de fiinţă pereche.

Se sfârşea vara şi Adina intra în ultimul an la capătul căruia stătea o mare necunoscută: ce va urma? Ce dracu' să facă cu diploma pe care o va primi şi pe care va scrie că a terminat o facultate? Şi ce dacă a terminat o facultate? Ce însemna asta în viaţa ei viitoare? O tulburau cu mult mai mult gândurile legate de Serghei, erau mai limpezi, îi arătau cu singuranţă atitudinea pe care urma s-o aibă, pe când viitorul ei profesional era ca o oglindă în care-şi vedea imaginea şi nimic dicolo de ea. Se privea şi-şi putea spune orice, dar ceea ce va urma era o deplină necunoscută. Muncea cu îndârjire să-şi termine lucrarea de diplomă. Se străduia cu furie, cu ciudă, pentru că materia învinsese. Totul o luase razna, ieşise din gândurile ei, din voinţa ei, şi cu greu mai putea controla pornirile capricioase ale pietrei care dorea doar să-şi trăiască propria existenţă. Cu cât se apropia de final, cu atât se simţea mai înfrântă, mai umilită, dar şi tainic fericită pentru că în faţa ei stătea o viaţă, un destin care se luptase dureros şi puternic pentru drumul său. Pietrarul venea din ce în ce mai des să privească munca fetei şi mustăcea în felul lui ciufut, dar i se vedea în ochi plăcerea de a şti că la el în atelier s-a lucrat asemenea operă. Aşa îi spunea: „operă", iar Adinei îi venea să râdă, pentru că în gura lui avea deopotrivă şi un sens ironic, dar şi unul admirativ.

Era într-o vineri de dimineaţă, venise devreme şi-şi privea lucrarea încercând să se hotărască cu ce să înceapă, când în cadrul uşii s-a ivit neaşteptat silueta neagră a părintelui Zamfirache.

- Doamne ajută!

- Bună dimineaţa, părinte.

Preotul privea lucrarea fetei, dar nu se putea citi mare lucru pe faţa lui cu trăsături moi şi marcate de urmele unei anume asceze. Trecuse aproape jumătate de an şi acum putea privi naşterea, se ivise luminii forma zăcută în piatra asta atâta amar de timp. Nu-şi putea da el cu părerea, şi nici nu-l interesau cuvintele ce ar fi putut fi spuse, dar trebuia să recunoască: fata îşi urmase gândul cu migală şi stăruinţă. Asta-i bucura mintea şi sufletul, se întărea un pic speranţa că alegerea lui avea să fie bună. Stăteau amândoi, fără să-şi vorbească, şi priveau o muncă de

jumătate de an, fiecare cu gândurile lui. În cele din urmă, preotul şi-a scuturat poalele antiriului de colbul adunat şi şi-a dres glasul.
- Domnişoară Adina, îţi mărturisesc că m-am tot gândit la dumneata în ultima vreme. Adina a ridicat din sprâncene şi a fost cât pe ce să trântească o grosolănie, dar ceva din privirea preotului a făcut-o să-şi înghită vorbele. Era dusă privirea lui, pierdută în nişte gânduri ce păreau să fie pline de un soi de interese care-i scăpau ei. Vezi, cel mai bine ar fi să ţinem sfat acasă la noi. Să vedem ce-ar fi de văzut şi să hotărâm cam ce-ar fi de făcut. Aşa că, dimpreună cu preoteasa, noi am decis să te invităm să ne calci pragul. Am zis că cel mai bine ar fi să vii mata, pe la un sfârşit de săptămână, ca să poţi sta două zile şi să vizităm nişte locuri. Dacă te hotărăşti să accepţi invitaţia, mâine vin dis de dimineaţă cu maşina să te iau, iar luni dimineaţă, tot eu am să te reped înapoi. Acuma, cum ţi-a fi voia.
Adina, l-a privit cu ochii lărgiţi, omul acesta vorbea o limbă cu care nu era obişnuită. Un soi de dulceaţă curgea din modul cum aranja vorbele. Se vede că stătuse multă vreme pe lângă oamenii bătrâni ai satului, le ascultase graiul, îl plăcuse şi se lăsase dus în vraja lui. Asta a făcut-o să se hotărască pe loc, pentru că voia să cunoască locurile unde oamenii mai vorbeau astfel, unde cuvintele musteau de legăturile dintre generaţii.
- Şi la ce oră vii mâine dimineaţă?
Atunci nu ştia cât de importante aveau să fie cele două zile care vor urma. Drumul cu maşina, emoţiile preotesei pentru primirea ce trebuia facută unui oaspete respectat, şi locurile înecate de codrii care pur şi simplu se prăvăleau peste sat, o împingeau către calm şi delăsare, ceea ce nu era de loc în firea ei. Parfumurile veneau direct din alăcătuirile pământului şi liniştea presărată surprinzător cu zgomote atât de neobişnuite pentru un orăşean: cântecul cucului, al cocoşilor, un muget de vacă, glasul unui copil înpuţinat de ecou printre copaci, îi arătau fetei că există cu adevărat o altă viaţă. Ceea ce trăia acum nu era nimic romantic, nimic visător, nimic ce ar fi trebuit dispreţuit ca fiind de neatins sau de neacceptat, era doar traiul obişnuit al unor oameni, care atunci când apar în oraş abia se descurcă, sunt sfioşi şi neîndemânatici pentru că trebuie să se supună altor reguli pe care nu le cunosc şi le înţeleg cu greu. Mereu îi venea în minte imaginea agenţilor de vânzări cu hainele lor veşnic aceleaşi, ca nişte uniforme ale breslei, plini de tot felul de jucărioare electronice; aferaţi, concentraţi pe discuţiile interminabile purtate oriunde: pe stradă, în maşină, în restaurant, în cafenele, în faţa chişcurilor de ziare. Negocieri, amânări, cereri, oferte, laptopuri, telefoane, genţi, pliante, grafice, agende, gesturi repezite, profesionle,

glasuri ascuţite, automobile gonind, semafoare, agenţi de poliţie, mulţime, întru totul aparenţa unor existenţe în strânsă legătură cu viaţa, când, de fapt, totul alunecă pe o suprafaţă falsă, lustruită de obişnuinţe, de prejudecăţi, de avide credinţe şi nevoi. Toată ziua de sâmbătă, Adina s-a simţit neliniştită şi stânjenită în ritmul acela domol, înconjurată doar de lucruri statornice. La cină, preotul i-a povestit despre Poiana-cu-schit şi despre gândul lui de a reface bisericuţa aceea, de a o ridica din nou, dar aşa cum fusese la vremea ei. Voia să rămână ca o mărturie, făcea parte din zestrea locurilor şi îşi dorea înflăcărat s-o poată reface aşa cum fusese ea iniţial. Din nefericire nimeni nu ştia nimic despre schitul acela. Bătrânii locului nu ştiau nici ei mare lucru, nu era nici o legendă, nici vreun cântec în care să găseşti măcar vreo aluzie. Ruinele fuseseră descoperite cu câţiva ani înainte de primul război mondial şi nu se schimbaseră prea mult de atunci. Era un loc pustiu, peste mână, un loc în care sătenii îi mai duceau pe oaspeţi la un grătar, ca să le arate ceva neobişnuit, dar pe nimeni nu impresiona mormanul acela de pietre năclăite de bălării. Oamenii îşi prăjeau carnea şi-şi beau sticlele ca oriunde alt undeva, dar preotul dorea să ridice din nou schitul. Să fie cum a fost odinioară, numai că ar fi trebuit să afle ce rost a avut, pentru ce, şi mai ales pentru cine a fost el ridicat. Or, el nu avea mijloacele şi nici ştiinţa de a afla toate astea, n-avea nici puterea, ce să mai vorbim. Drumul spre poiană era pur şi simplu un şleau pe care abia, abia de încăpea o căruţă, în rest pădurea neobişnuit de deasă. Arareori vedeai ridicându-se vreo plantă firavă într-un petic de lumină ce scăpa printre coroanele copacilor ce se sprijineau unul în altul. Hăţişuri dese se îngrămădeau acolo unde bătrâneţea doborâse arbori, sau furtuna poate. Erau locuri care-ţi dădeau fiori: ascunse, misterioase, întunecate, un aer de primejdie părea să te pândească de oriunde. Şi-apoi, dintr-o dată, pe un sân de deal, ţâşnea orbitoare lumina, şi ierburi bogate, mulţime de flori, întreg covorul acesta unduia odată cu palele de vânt pe care-l simţeai în obraji. Curenţii de aer se învârteau strânşi de desişul pădurii şi cătau mereu către vârf, sau dimpotrivă şi opinteau în zidul de arbori. Doamne!, şi ce parfumuri. Arome delicate veneau de peste tot, amestecate, învălmăşite, ca nicicum să nu te poţi obişnui cu ele, să te surprindă mereu.

Din vizita aia, Adina s-a întors acasă cu trei bucăţi de piatră, cu nişte semne cioplite în ele. Le-a curăţat cu grijă, le-a fotografiat din mai multe unghiuri şi pozele le-a pus pe toţi pereţii. Erau mărite diferit şi grupate de asemeni, într-o încercare de a înţelege limba semnelor. În timp ce lucra la pietrele alea, şi-a dat seama de ce s-a grăbit să-şi facă lucrarea de diplomă. Abia acum apărea adevăratul sens al grabei ei, şi-n minte i s-a întărit bucuria că a urmat îndemnul firii.

Documentarea pentru Poiana-cu-schit a fost un negru coşmar! Truda de a afla ceva despre schitul acela a făcut-o să treacă prin momente de cumplită disperare. Biblioteci, arhive, drumuri nenumărate la Bucureşti, dar şi în alte oraşe, cereri, umilinţe, acces obţinut cu şpăgi şi plocone la diversele fonduri secrete de documente, muzee, discuţii tehnice cu restauratori, dar peste atâtea toate, sentimentul zădărniciei şi al neputinţei o înfuria cel mai tare. Poiana-cu-schit era o pata albă în istoria Romaniei, nici un fel de informaţie, nici o aluzie nici în arhivele Mitropoliei, sau ale diferitelor mănăstiri, dar nici în cele mirene. Treceau lunile, a trecut un an, a trecut un an şi jumătate, şi toate celelalte evenimente s-au scurs lipsite de importanţă, într-un firesc al curgerii lor. Adina începuse să fie o tot mai bună cunoascătoare a evoluţiei stilurilor din arhitectura religioasă, a modului cum a evoluat tehnica ornamentului şi a frescelor. A publicat mai multe articole, părintele Zamfirache i-a făcut rost de câteva comenzi de restaurare, şi-a luat tot felul de atestate, dar Poiana-cu-schit se încăpăţâna să rămână un mister. Uneori, preotul încerca s-o abată, părea că el înţelesese că nu are rost. În perioada când Adina, însărcinată fiind, zăcea cu burta la gură prin tot felul de fonduri de documente, locuri pline de praf şi de acarieni, părintele provocase câteva discuţii foarte serioase, îngrijorat fiind de sănătatea ei şi a copilului. Doar că, fata surâdea pierdut, semn că ea ştie ceva, ce nimeni altcineva nu are dreptul să afle, şi a continuat la fel de înverşunat să scormonească după informaţii. Tânara mama nu şi-a schimbat felul de a fi, fetiţa născută parcă îi dăduse mai multe idei, mai multă putere. Iar răsplata a venit brusc în subteranele unei micuţe mănăstiri pierdută în munţii din Nordul Moldovei. Într-un fel de jurnal al unui stareţ de prin veacul al XIII-lea se făceau mai multe aluzii la nişte aşezări tainice din inima pădurilor. Adina a început să scormonească pentru a afla rostul acestora, iar ceea ce afla o umplea din ce în ce mai mult de uimire şi de neîncredere. Marii boieri ai Moldovei îşi depozitau parte importantă din averile lor în locuri tainice din inima codrilor, pentru a le feri de năvăliri, dar şi de silniciile domnitorilor. Oricât ar fi încercat să le ascundă la curţile boiereşti, secretul nu se putea ţine, aşa că mai întâi au îngropat în locuri tainice din inima pădurilor parte din aur, dar somnul lor nu era de loc liniştit. Averea se cerea păzită de cineva, de om de încredere care să se afle sub jurământ. Aşa s-a creat o aşezare cu câţiva oameni de credinţă, oameni cu bucuria sihăstriei. Ei puteau fi paznicii bunurilor hărăzite să-i ajute după vreo silnicie. Legea acestor aşezări spunea că, odată intrat nu-o mai poţi prăsi sub nici un motiv, iar locul unde se aflã o astfel de aşezare, trebuia să rămână taină. Pur şi simplu nu trebuia să se ştie nimic, aşezarea nu trebuia să existe pentru lume, de aceea oamenii aceia, odată intraţi în ea nu mai

aveau voie s-o părăsească cât timp erau în viaţă. Când mureau erau căraţi zeci de kilometrii şi îngropaţi în cimitirele de la marginea târgurilor. De regulă, în aceste aşezări trăiau câţiva meşteri singuratici, conduşi de un staroste. Dacă întâmplător ai fi dat peste ea, părea un cotlon în care câţva sihaştrii se îndeletnicesc cu meşteritul armelor, a uneltelor, a carbunelui şi a altor mărunţişuri. Doar starostele, singurul, avea voie să iasă din sălaş, după tipicuri binie orânduite. Primea ordinele boierului, sau ducea ce i se cerea. Poruncile erau lăsate la vreun hangiu de pe drumul podit, acolo pe unde treceau olăcarii domniei, hangiu care era la rândul lui om deînceredere în stare să tragă cu urechea la vorbele călătorilor, dar nici el nu ştia rostul starostelui. În astfel de aşezări din inima pădurii se depozita o rezervă din grâul de sămânţă, se îngropau giveruri şi pungi cu bani, dar şi tot felul de bunuri care să ajute după vreun necaz mare. Locul era ales cu grijă, în adâncă sălbăticie, departe de cursuri de ape, de căi ce puteau fi umblate, şi totul era înconjurat de misterioase eresuri . Poiana-cu-schit fusese o asemenea aşezare, iar cei ce trăiseră aici îşi ridicaseră o bisericuţă unde să se închine Domnului. Probabil că vreun călugăr-schivnic se aciuase şi pentru el se ridicase lăcaş de rugăciune. Era foarte posibil ca fiecare aşezare ascunsă să fi avut un asemenea lăcaş, doar că cele ridicate din lemn se topiseră de-a lungul vremii. Aici, în schimb, era piatră destulă şi aşa s-a făcut să ajungă ruinele acestea până la noi. Adina descoperise o lume fascinantă şi cînd împreună cu sătenii curăţaseră ruinele adunase cu grijă pietrele pe care erau cioplite semne. Voia să înţeleagă rostul lor, ştia că totul are o poveste şi poartă cu sine de sute de ani un tâlc. Iar dacă ei vor să ridice locaşul aşa cum a fost, tocmai tâlcul acela trebuie limpezit. Luni de zile a petrecut între pietrele alea până când, încetul cu încetul, o lumină a făcut taina să devină tot mai transparentă. A înţeles că singurătatea hrănea o legătură specială cu Dumnezeu, şi că răbdarea făcea ca fiecare părticică din lucrarea lor să poarte multă dragoste şi multă suferinţă nespusă, nevorbită, adâncă: răbdarea! Oh, Rabdarea!!! Starea dumnezeiască a omului egal cu sine. O asemenea legătură nu este la îndemâna nimănui, oricând ar fi trăitor, oricum ar fi viaţa acestuia. Răbdarea este un mister pe care ai şansa să-l înveţi doar dacă dai de rostul umilinţei. Adina a pierdut multe nopţi zvârcolindu-se-n aşternuturi mereu cu gândul la motivaţiile acelor oameni. Să accepţi de bună voie o viaţă într-un cotlon de pădure, închis între pereţii verzi ai copacilor, fără ştire de ce se întâmplă în largul lumii, nu era lucru uşor. Trebuia să găseşti o legătură cu un miez cu mult mai puternic decât ce-l al obştii, o legătură pe care s-o întreţii mereu, prin fapta ta, dar şi prin cuget. Mereu se gândea la o astfel de viaţa care poate părea fără sens, mai ales pentru lumea de azi avidă după faimă şi risipă. Încetul

cu încetul a început să înţeleagă, de ce oamenii aceia puteau să-şi respecte legământul şi să nu mai părăsească niciodată aşezarea către care se juraseră. Legături temeinice cu alte lumi îi atrăseseră cu minunile lor, iar aceea din care plecaseră îşi pierduse cu totul chemarea pentru ei. Femeia s-a dumirit că dacă vrea să ridice schit aşa precum a fost el, sau dacă vrea să pătrundă sensul oricărei lucrări ce vine din adâncul istoriei, trebuie în primul rând să vadă legăturile omului cu el înşui, aşa cum se clădeau ele în acele vremi ale lor. Iată de ce, mai întâi, şi mai întâi vremurile trebuiesc înţelese în rosturile lor, cele ce nu pot fi scrise în cronici sau hrisoave. I-a făcut bucurie deplină părintelui Zamfirache şi după trei ani, i-a dus documentaţii şi schiţe, s-a cirovăit încăpăţânat cu arhitectul, dar schitul s-a ridicat după voinţa ei, şi tot ce-a fost ornament din piatră, cu mâna ei a fost cioplit.

Avocatul îşi bătea uşurel nevasta pe braţ ţintind cu privirea undeva spre fereastră. Stăteau amândoi la masa din sufragerie, şi el venise cu o veste care o şocase: hotărâse că vor pleca din ţară definitiv. Făcuse deja toate aranjamentele, vânduse tot ce era de vîndut şi rânduise în aşa fel ca banii să ajungă în siguranţă. „O să fie bine – îi spunea, bătând-o uşor pe braţ – ai să vezi. O să fie bine. Lucrurile încep să se-mpută în ţara asta tare de tot. În curând nu va mai fi de respirat, iar noi nu mai suntem tineri să ne batem pentru cine ştie ce ideal. Şi din nefericire nici nu mai este vreun ideal pentru care să te baţi. Au izbutit să pulverizeze orice aspiraţie comună. Totul s-a învălmăşit, şi fiecare dă prin băţ în zilele astea, totul se amestecă şi se strică de la prea mare neorânduială. Aşa că, mămico, noi o să ne luăm zborul şi-o să ne ducem zilele ca nişte pensionari liniştiţi. Ca doi porumbei." Stăteau la masă, fiecare privind în altă parte, şi doar palma bărbatului se mişca, atingând uşurel braţul femeii. Ea îşi ţinea mâinile cu degetele împletite şi se juca inconştient cu verigheta. O femeie subţire, uscăţivă, cu faţa prelungă, extrem de delicată. Avusese o faţă de păpuşă toată viaţa ei şi de asta lumea o credea mult mai tânără decât era în realitate. Altfel trecea mereu neobservată, datorită firii ei deosebit de liniştite. Bărbatul nu-şi adcea aminte s-o fi auzit vreodată ridicând glasul, sau dând semne că şi-a ieşit din fire. Asculta întotdeauna vorbele până la capăt şi trecea un timp până să întrebe ceva, dacă avea de întrebat, cu vocea stinsă, melodioasă, catifelată. Acum părea că priveşte cum flutură perdeaua de la curenţii de aer, dar, de fapt se gândea la bărbatul ei, la cum se cunoscuseră acum mulţi, foarte mulţi ani, când erau aproape nişte copii şi cum, în tot acest timp, doar el rânduise treburile importante. Totul se petrecuse doar după voinţa lui. Era ucenic la atelierele feroviare, pe vremea aceea, adus

acolo de tatăl său care muncise toată viaţa doar în mijlocul vagoanelor ce trebuiau reparate. Dorise să-şi facă băiatul tâmplar, şi-l adusese în uzină imediat cum acesta terminase şapte clase. „Tâmplăria este o meserie boierească – spunea el mereu -, stai bine mersi la căldurică şi-ţi miroase a tămâie, mai ceva ca-n biserică.” Ei se cunoscuseră după vreo câteva luni şi se simţiseră atraşi puternic unul de altul, cel puţin ei îi clocotea sângele de fiecare dată când îl vedea, dar el n-a vrut în ruptul capului să meargă până la capăt înainte de căsătorie. Îşi amintea zilele când meregeau la cinematograf, unde se sărutau în ultimile rânduri, sub balcon, iar el avea mereu buzele sărate, nu ştiu de ce. Uneori o apuca de un sân, îl strângea şi-l frământa puţin, şi făcea să-i fie din ce în ce mai bine. Doar că se mulţumea cu atât, îi dădea drumul imediat, deşi ea ar fi vrut să continue cât ţinea filmul. De mai multe ori îi spusese când era singură acasă, şi lăsa să se înţeleagă limpede ce aştepta de la el. Dar el ţinuse ca totul să se întâmple în noaptea nunţii, cu ceremonialul binecuoscut. Nu-i păsa nici cât negru sub unghie de feciorie, de himen şi de sângerarea virginală; nimic din toatea astea nu aveau importanţă, ci ritualul. Toate acele gesturi şi acţiuni care împlinesc misterul ceremoniei în care două trupuri se întâlnesc pentru prima dată şi se transformă într-un destin comun făgăduind trăinicia legăturii viitoare. „Eu mă însor o singură dată, şi toată viaţa mea am să am grijă ca nevestei mele să nu-i lipsească nimic pentru a trăi liniştită” - aşa îi spusese. La câteva luni după ce-a cunoscut-o s-a înscris la seral, a terminat liceul după câţiva ani şi apoi a intrat la facultatea de drept, tot la seral. După ce a luat examenul de admitere a cerut-o de nevastă. Trecuseră cinci ani de când se cunoaşteau, timp în care fuseseră aproape nedespărţiţi şi făcuseră totul împreună, dar neabătut după gândurile lui. Femeia se gândea acum că bărbatul ei avusese două vieţi, una trăită cu ea, şi o alta despre care nu ştia nimic. Dar absolut nimic. Nu ştia nimic despre munca lui în uzină, nici despre cum terminase liceul şi nici facultatea. Nu ştia nimic despre munca lui de după aia, când îi spusese că-şi găsise un post mult mai bine plătit şi glumea despre biroul lui anost şi înghesuit, şi despre ibricul de cafea de culoare albastră. Avea perioade când abia se putea înţelege cu el, atât era de încordat şi de taciturn. Ştia atunci că trebuie să-i facă doar lucrurile ce-i intrau în obişnuinţă, se ferea să-l surprindă cu ceva, pentru că asta îl deranja foarte tare. Pe urmă veneau perioadele de răsfăţ, care încercau să recupereze. Atunci se simţeau liberi, puteau să-şi permită tot felul de gesturi aproape extravagante. Extravagante pentru stilul lor discret, pentru căsnicia lor foarte retrasă. N-avuseseră copii, şi până la apariţia lui Serghei, ei nu-i dăduse prin cap că el îşi dorise atât de aprig unul. Şi-a dat seama că-i lipsise mult un copil, că şi-l dorise, dar nu atât încât s-o facă pe ea

să simtă asta. S-a mândrit atunci, ca o regină, dar era şi teribil de mâhnită, pentru că nu a fost în stare să înţeleagă dorinţa lui atât de bine ascunsă. De aceea, Serghei a fost binevenit, a umplut golul. Amândoi s-au simţit bucuroşi să–l îngrijească pe băiat. La început părea un capriciu al bărbatului, dar atitudinea tânărului i-a atras din ce în ce mai mult.

- Şi Serghei? A spus asta cu vocea ei domoală, foarte muzicală, dar parcă lipsită de culoare. Uneori se auzea cum vorbeşte şi-şi dădea seama că sunetul vocii, inflexiunile, vin de la faptul că nu este în stare să ia hotărâri definitive. Avea mereu nevoie de sprijinul cuiva pentru a se putea hotărî. Aşa a fost toată viaţa, ataşată de acest singur bărbat, mereu grijulie cu dorinţele acestuia. Oare ce s-ar fi întâmplat dacă şi-ar fi luat un serviciu, să aibă colegi, oameni cu care să schimbe zilnic opinii? Cu care să se certe, sau să petreacă momente de destindere la o cafea, să aibă preocupări pentru carieră, iar bărbatul să fie fiinţa de care-ţi aminteşti brusc după o zi grea şi neplăcută. Încercase de câteva ori să-şi găsească o slujbă, dar totul fusese făcut fără vlagă, fără convingere, şi de fiecare dată eşuase, bineânţeles. Aşa că rămăsese nevasta bărbatului ei. Nu-i părea rău, pentru că el se gândea mereu la dorinţele ei, ajunsese s-o cunoască foarte bine şi să-i ghicească oarecum gândurile ascunse. De multe ori, de foarte multe ori fusese surprinsă de cât de intim ajungea să înţeleagă ce se petrece în mintea ei. Asta însemnau momente de bucurie, clipe care o făceau să fie mulţumită că soarta i-a dat un asemenea soţ. Şi totuşi, partea aceea mistereiosă a vieţii lui, partea pe care n-o cunoştea, o neliniştea foarte tare. A dus cu ea de-a lungul vieţii senzaţia unei mari primejdii care se poate declanşa oricând, aduncând ceva irecuperabil. Mai ales în momentele când îl vedea trăind atât de concentrat, semn că traversează momente foarte dificile. Ştia că se învârte în cercuri influente, unde sunt oameni puternici, mulţi dintre ei lipsiţi de scrupule, necruţători, dar n-a ştiut nciodată cu ce anume se ocupa el, care era rolul lui în lumea aceea misterioasă. Pe ceilalţi îi vedea la televizor, citea despre ei în ziare, ştia uneori că şi bărbatul ei era amestecat în evenimentele care se comentau, dar despre el nu se spunea niciodată nimic şi totul rămânea ascuns, învăluit. Acum, însă, iată că venise şi clipa aceea de care se temuse atât. Pentru ea era un lucru teribil să trebuiască să plece undeva în lume, într-un loc cu totul necunoscut, pe care nu l-a mai văzut până atunci şi unde probabil nu va cunoaşte decât nişte vecinătăţi necesare traiului. Şi oamenii? Nici în oraşul acesta nu cunoştea oameni, nu se vedea regulat cu cineva, nu avea legături de prietnie, dar erau oamenii oraşului ei, chiar dacă rămâneau necunoscuţi. Pe când acolo?! Ce fel de oameni or fi trăind acolo? Ce obiceiuri or fi având?

- Şi unde o să plecăm?
- În Indonezia. Un fior a trecut-o, de gheaţă era fiorul, pentru că nu-şi putea imagina sub nici un chip viaţa ei în Indonezia. Dacă el ar fi spus Canada, sau Germania, sau America, ar fi fost acceptabil. Ar fi fost ceva despre care vorbise adesea, despre care afla aproape în fiecare zi câte ceva. Dar Indonezia era ca şi cum i-ar fi spus că se vor muta pe Marte, sau pe Saturn, undeva într-o lume ce nu putea fi sub nici un chip imaginată în forme familiare, de înţeles. Şi mai era ceva. Din adolescenţă avea perioadic un vis ce-i devenise tot mai iubit şi pe care, încetul cu încetul, îl putea vedea şi trează fiind. Mereu se visa plutind peste un ţinut împădurit. Nu era clar dacă plutea sau pur şi simplu stătea pe un vârf de stâncă dominând pădurile nesfârşite care dădeau în prag de toamnă. Frunzele prinseseră să ruginească, galbenul păta porţiuni mari din frunziş, iar ea stătea acolo, la înălţime şi privea spre cotul unui râu repede, învolburat pe care frunzişul copacilor îl ascunde. Îi plăcea să creadă că stă cu spatele la o cabană de lemn, care promite căldură de lemne, aromă de fum şi tihnă, mai ales tihnă. Visul acesta a făcut-o să înţeleagă faptul că oamenii pierduseră - din cauza mijloacelor moderne de petrecere a timpului liber – un lucru foarte importnat: statul. Oamenii nu mai erau în stare, ca odinioară, să stea pur şi simplu, în mijlocul gânduilor lor. Să stea, aşezaţi pe ceva şi să dea frâu liber gândurilor care să le umple un timp existenţa cu vise, cu planuri, cu propuneri şi promisiuni pe care un om ar trebui să şi le facă şi apoi să încerce să le respecte. Acum erau prea preocupaţi, şi prea atraşi, de televizune, de filmele video, de computere, de accesul către intimităţile altora. Se trezeau astfel lipsiţi de propria lor intimitate, îşi dădea seama că oamenii deveneau tot mai lipsiţi de propria lor intimitate. Ea era o femeie simplă, petrecea multe ore pe zi singură, înconjurată doar de lucruri şi gesturi extrem de familiare, dar se obişnuise să trăiască mult timp în propria ei intimitate. De multe ori din această intimitate nu veneau semne bune, veneau îngrijorări, temeri, zvon de primejdie, mai ales pentru bărbatul ei. Undeva, ascunsă bine în adâncul fiinţei ei dăinuia ideea despre adevărata muncă a bărbatului, şi asta nu putea s-o linişească nicidecum. N-ar fi permis niciodată, chiar şi cu mărturii zdrobitoare, ca acestă idee să devină o convingere, s-o zdruncine din existenţa ei alături de omul acesta. Existenţa ei de-o viaţă. Dar plecarea în Indonezia ar fi îndepărtat-o şi mai mult de visul ei despre care nu vorbise cu nimeni, tocmai pentru ca el să rămână miezul propriei sale intimităţi. Se temea însă că-i va fi foarte greu să nu piardă imaginile visului său în acele meleaguri, cu toate sentimentele proteguitoare pe care le întreţinea acel vis. Dar dacă el a spus că vrea să plece din ţară, însemna că a ajuns la un moment de mare cumpănă,

că nu mai are alte soluţii, nu mai poate stăpâni situaţia, sau, şi mai rău, că nu-l mai interesează, preferă o retragere radicală, definitivă. A înţeles asta şi a acceptat Indonezia fără să spună un cuvânt, doar imaginea lui Serghei rămânând aici a mâhnit-o.
- Duminică să faci un prânz prima-ntâi! L-am chemat pe Serghei să-i vorbesc. Trebuie să avem un pic grijă şi de viaţa băiatului. Avocatul chicoti în felul lui nelămurit, îşi apucă nevasta de bărbie şi o sărută pe tâmplă. Pe ea însă, vorbele astea n-au liniştit-o. Ştia bine că bărbatul ei va resimiţi foarte tare absenţa tânărului, mai ales acum când intrase la facultate, când se părea, după cum vorbeau oamenii, că are şanse să i se deschidă toate drumurile. Bărbatul ei ar fi avut popsibilitatea să se bucure alături de băiat pentru izbânzile acestuia. Şi ar fi avut tot dreptul pentru modul discret şi eficient în care veghease la destinul lui. Niciodată nu vorbea despre grija pe care i-o purtase lui Serghei, despre cum urmărise viaţa acestuia atent ca nu cumva s-o ia razana, să se lase tentat. De altfel, bărbatul ei nu vorbea niciodată despre treburile lui, despre aranjamentele pe care le făcea, despre combinaţiile care trebuiau să rămână discrete, teribil de discrete. Dar, femeia ştia că bărbatul ei trece prin momente foarte grele dacă s-a hotărât să plece din ţară. Ceva iremediabil se întâmplase, ceva care nu mai poate fi reparat sub nici o formă. Gândurile ei alunecau la primejdii de moarte şi neliniştea o chinuia, făcând-o să trăiască fiecare clipă cu spaima în suflet. Şi măcar dacă ar fi avut cu cine vorbi, cu cine să se sfătuiască, dar despre lucrurile acestea, ştia foarte bine, nu e voie să vorbeşti cu nimeni, iar bărbatul ei ar fi evitat şiret orice descuţie.

Angela privea concetrat monitorul computerului şi recitea, pentru a nu ştiu câta oară, cele câteva rânduri scrise de dimineaţă. Îşi dorea aproape dureros ca în acele rânduri să găsească o frază, o singură frază, care să cuprindă cei douăzeci şi şase de ani petrecuţi în acest birou. Din nefericire, acea frază nu exista, dar nici nu se simţea în stare să mai facă vreo schimbare. Ajunsese să citească documentul acela cu mintea atât de goală încât nici sensul cuvintelor nu mai era foarte clar. Documentul era aşa cum îl scrisese la prima oră a dimineaţii, imediat ce computerul a terminat protocolul de iniţiere a programelor. Îl scrisese dintr-o suflare, scurt, concis, definitiv. Se gândise atunci că-l va modifica de mai multe ori, îi va da o formă finală până către sfârşitul programului, când îl va prezenta Profesorului. Ar fi vrut ca documentul acesta să fie cuprinzător, întreg, să strângă în el toate motivaţiile adunate de-a lungul anilor, dar oricât s-a străduit, rezultatul a fost o înşiruire de formule administrative stereotipe. Angela îşi

scrisese demisia pe care o încheiase cu o frază radicală, ce nu lăsa loc pentru târguieli: „Această demisia este un act unilateral şi produce efect, indiferent de acceptul sau refuzul conducătorului unităţii." Douăzeci şi şase de ani erau şterşi de fraza aceasta. O viaţă care alunecase, încetul cu încetul în hăţişul compromisurilor. O viaţă care fusese năclăită de încercări tăcute şi laşe. Ştia foarte bine că pierduse douăzeci şi şase de ani, tot minţindu-se că etapa viitoare va fi una mai bună. Deşi ştia că nu va fi aşa, deşi ştia că va fi mai rău, ştia că distrugerea va cangrena şi mai mult existenţa sa profesională. În tot timpul acesta a ştiut că se minte, şi a făcut eforturi mari să ascundă minciuna de propria sa conştiinţă, s-o justifice, să se împace cu ea. Atunci când a început, era o tânără femeie care dorea să se împlinească. Dorea ca viaţa ei din acestă facultate să-şi dovedească utilitatea, s-o facă să se bucure de traseele strălucitoare ale studenţilor care se vor fi transformat în personalitaţi remarcabile, sau măcar în nişte profesionişti în care să ai nădejde. Dorea asta, aşa cum dorea să fie iubită până la epuizare de un bărbat pe care să-l simtă înfipt în ea până în stomac, până în amigdale; aşa cum îşi dorea să-şi vadă căminul tot mai comod, mai ocrotitor, cum dorea ca micile gesturi şi obiecte s-o împlinească, fiecare contribuind într-un fel, sau altul, ca existenţa ei să evolueze paşnic şi liniştit. Dar n-a fost să fie aşa, pentru că tot ce se întâmplase în lungul acestor douăzeci şi şase de ani în viaţa ei profesională alterase restul, îl pângărise. Ajunsese ca iubirea bărbatului ei să nu fie decât un mijloc de a scăpa de imaginile de peste zi. El o iubea înfocat, necruţător, iar ea se străduia să ajungă cât mai repede în valul de orgasme care o epuizau şi-o faceau să uite, dar fără să fie în stare să-i întoarcă toată dragostea pe care el ar fi meritat-o din plin. Multe dinte gesturile lui de tandreţe le observa târziu, sau nu le observa de loc, căminul ei era doar un refugiu, pe care bărbatul îl organiza cu migală, dar de care ea nu se putuse bucura niciodată pe deplin. Acum venise clipa când trebuia să plătească pentru cei douăzeci şi şase de ani. Trebuia să recunoască deschis că eşuase cu totul, că viaţa ei o luase razna, şi trebuia plătit, pentru că altfel nu se poate. Angela îşi găsise un post de traducător într-o gheretă de tablă, duhnind toată. Un spaţiu strâmt şi copleşit de birourile meschine pe care zăceau monitoarele vechi, uzate. Voia să se refugieze aici ca să scape de viforul ce avea să se abată peste Universitate. Profesorul se pregătea să devină rector, şi cu toate că nimeni nu voia să candideze împotriva lui, îşi începuse campania electorală. Îşi formase o echipă din oameni devoţaţi şi energici, iar acum copleşea Universitatea cu o campanie în forţă. Angela ştia că era doar o demonstraţie tăioasă a Profesorului care trebuia să-i pregătească pentru ceea ce va urma după ce el va fi ales. Devenise parcă mai uscăţiv, îşi schimbase parfumul cu

unul mai scump, dar se făcuse tot mai necruţător. Ea ajunsese să-l urască fără să se poată opri, fără să-şi dorească să se poată opri. Făcea asta cu abilitatea pe care o învăţase de la el, pe care o deprinsese în exerciţiile şi meditaţiile din lungile momente când plângea desupra tastaturii computerului. Ştia foarte bine că nu ar mai fi suportat să convieţuiască cu toţi oamenii aceştia trişti şi resemnaţi, o adunătură de indivizi nefolositori, păstorită de cel mai nefolositor individ pe care viaţa i-l scosese înainte. Se întreba cum de fusese posibil să se ajungă până aici, cum de nimeni nu avusese luciditatea să vadă cum se prăbuşeşte totul. Apoi şi dat seama că asta era lucrarea pe care timpul o iniţiase, pe nesimţite, continuu, câte un strop în fiecare zi, pentru a pedepsi lipsa de credinţă şi de dragoste. Aşa trebuia să se întâmple, nimeni nu trebuia să bage de seamă cum se închide capcana. Nu, nu chiar nimeni! Serghei fusese cel care le atrăsese atenţia. Şi-l aducea aminte în anii de studenţie, cu aerul lui de ţăran, cu hainele lui mereu demodate, preocupat fiind el, doar să fie întotdeauna curate şi comode. Nu putea să-l suporte pe Profesor, şi i-o spuse tăios în public. Atâta doar că Serghei era un singuratic, niciodată nu încercase să-şi adune partizani, să creeze o grupare, să lupte pentru o carieră publică. Nu era el în stare să facă una ca asta, şi apoi era deja un artist căutat, avea comenzi şi făcea şcoala doar pentru că trebuia, şi voia să-şi întregească studiile. Nu dorea, sub nici o formă, să devină cadru didactic şi să intre în maşinăria asta a ratării. Îl admirase necondiţionat pe Serghei, fusese îndrăgostită de bărbatul acesta pentru virilitatea lui, pentru nepăsarea cu care îşi ruina continuu ceea ar fi trebuit să fie o carieră. Puţin îi păsa lui de carieră, de oportunităţile care i se etalau. Era mereu parcă sub impulsul unui proiect secret ce hotăra pentru el. Era sclipitor în şcoală, lucrările sale, mereu făcute în altă parte, la un atelier de mobilier funerar se pare, surprindeau în primul rând prin sinceritate. Totul era dus până la cea mai intimă emoţie, aprope impudic, şi asta surprindea. Ceilalţi studenţi încercau să urmeze cât mai fidel calea impusă de profesori, iar lucrările lor erau combinaţii superficiale de forme, alcătuite după criterii estetice neînţelese mai de nimeni. Un fel de elucubraţii ce se doreau savante, intelectuale, elitiste. Puteau să-ţi vorbească ore în şir despre teoriile unor esteticieni rafinaţi, despre cărţile pe care le-au citit, şi te priveau cu dispreţ dacă recunoşteai cu tu n-ai făcut-o, şi n-ai citit cutare carte. Apoi îţi explicau, argumentând cu elemente din lucrarea lor, semnificaţiile şi trimiterile la simboluri esenţiale, la aspiraţii ancestrale ale omului. Era multă vorbă în ceea ce făceau oamenii aceştia, mereu atenţi la destinul lucrărilor lor, mereu ocrotindu-le, mereu căutând să le împingă în conştiinţa semenilor. Serghei, dacă-l întrebai despre operele sale, îţi răspundea scurt: „Da' dracu-o ştie, m-a chinuit vreo câteva luni şi

tot cum a vrut ea a ieşit. Eu aş fi vrut să fie altfel, dar nu s-a putut, nu m-am priceput.” Aşa vorbea, când ţie ţi se tăia răsuflarea văzând emoţia aceea împietrită care încearcă să se smulgă din limitele nemiloase ale materiei. Plutea o energie constantă în jurul fiecărei lucrări, simţeai asta, şi energia asta te curăţa şi te făcea curios. Ai fi dorit să afli amănunte intime, picante despre lucrare, dar fiecare întrebare pusă autorului dovedea că nu-i place sub nici o formă să vorbească despre lucrările lui. „Domnule, eu le-am făcut, tot ce era de spus am pus acolo. Decă e ceva de neînţeles înseamnă că nu m-am priceput.”

Studenţia lui Serghei fusese singura perioadă în care Profesorul avusese un adversar. Un adversar adevărat de care era evident că se teme, pentru că nu scăpa nici un prilej pentru a-l denigra, pentru a încerca să-l fixeze în rolul personajului profund negativ, nociv pentru societate. Organiza continuu tot felul de cabale cu scopul de a-l compromite sau de a dovedi că vorbim despre mărul putred ce pune în primejdie integritatea colectivului. Dar, tocmai strădaniile acestea necontenite ale Porfesorului faceau ca Serghei să rămână un personaj de folclor, iar lui puţin îi păsa. A terminat facultatea şi în anul următor a avut o expoziţie strălucitoare. Devenise un artist mereu căutat de către televiziuni, de ziare, de radiouri. Mereu încerca să vorbească despre efortul ce ar trebui făcut ca artiştii să intre într-o nouă epocă, că secole de-a rândul au fost victimile unor prejudecăţi care se perpetuau în mentalitatea concetăţenilor. Vremurile s-au schimbat foarte mult, spunea el, devine din ce în ce mai evident că un creator ar trebui să aibă un altfel de rol în viaţa socială de astăzi. Un creator adevărat, iar artistul este un creator adevărat, începe să fie esenţial pentru comunitate, pentru că el poate întrezări semne ale viitorului cărora le poate da forme. Angela era foarte mândră de fiecare dată când îl auzea cum vorbeşte, sau când îi citea declaraţiile. „Ăsta e băiatul nostru” – spunea de fiecare dată interlocutorilor. Uşor neglijent, voit superficial, de parcă Serghei ar fi fost doar unul dintre nenumăratele personalităţi care s-au format în amătâta aia de Univeresitate. Voia să se mintă, îi plăcea să se mintă şi să creadă că şi alţii vor mai fi, neapărat vor mai fi. Îi înregistra emisiunile, făcuse dosare şi strângea fiecare rând ce se scria despre el şi începuse să înţeleagă ce-şi doreşte bărbatul acesta de la viaţă. Instinctul ei de femeie şi experienţa i-au revelat că omul se joacă pe buza prăpastiei. O face inconştient, sedus fiind de intensitatea emoţiilor şi de credinţa în dreapta sa alegere. Se arunca în proiecte din ce în ce mai ambiţioase, încerca să atragă alături de el structuri ale administraţiei. Bătea necontenit la porţile diferitelor organisme ale statului, vorbea, scria materiale, încerca să dovedească necesitatea, avantajele, obiectivele, scopurile. A început să piardă bani finanţând acţiuni de

amploare la care i se promiteau finanţări care nu mai veneau. Pe Angela o dureau toate astea, se temea foarte tare pentru el, se temea că n-o să reziste aşa la nesfârşit, şi se întreba cum o să sfârşească toate. Şi dintr-o dată Serghei a dispărut. A aflat că a plecat, s-a mutat într-o mică localitate de munte, un orăşel dominat de urmele arhitecturii medievale, de spiritul arhaic ce se desprindea mereu din clădiri ca un abur. Doar din când în când se mai abătea câte o veste fugară de la vreo cunoştinţă comună, despre un om care făcea tot felul de lucruri foarte departe de arta şi de talelntul său. Atunci şi-a dat seama că el se săturase, că renunţase. Toată fiinţa ei s-a umplut de un strigăt de disperare, pentru că în toată lumea asta de rahat, Serghei fusese o scânteie, posibilitatea de a se aprinde un foc care să trezească din amorţire semenii din jur. Dar dispăruse şi el, fusese înghiţit de mentalitatea colectivă, fusese măcinat, mărunţit şi aruncat în aceeaşi noapte în care se zbăteau cu toţii de atâta amar de vreme. Pentru ea, bărbatul acesta fusese o speranţă, nădăjduise că va izbuti, nici pe departe aşa cum îşi imaginase el la început, aşa cum îşi propusese, dar măcar să lase primele semne. Să lase ceva pentru un alt început, ceva care să încurajeze un alt spirit. Ei, bine, nu izbutise nimic, şi pe deaspura mai şi renunţase. Ar fi trebuit să fie mânioasă pe el, ar fi trebuit să-l urască pentru asta, dar nu simţea decât o amară deznădejde. După renunţarea asta, Angela a început să realizeze şi mai lucid cât de dezastruoasă este viaţa lor din Universitate şi cât de departe sunt de rolul lor, cel care ar fi trebuit să fie doar modest şi sincer, şi ar fi fost suficient. Apoi a aflat că Serghei a dispărut cu totul, de parcă l-ar fi înghiţit pământul. Pur şi simplu Serghei nu mai exista.

Când s-a prăpădit Tonel, Maricica a ştiut că ăsta e un bluestem, şi că se va alege praful de acum încolo. Ce-o fi căutat, dobitocul, în cartierul acela scump, beat mort la trei dimineaţa? A vrut să treacă bulevardul la patru metri de trecerea de pietoni, şi a fost izbit de maşina unuia şef în poliţie. Nici măcar permisul nu i-l suspendaseră după anchetă, pentru că Tonel avea alcoolemia mare şi trecuse fără să se asigure prin loc nepermis. Nepermis la patru metri de trecerea de pietoni! Pe un bulevard pustiu. Dar dacă aşa îi fusese scris lui Tonel să moară, n-aveai cum să-l mai aduci înapoi, şi nici cum să îndrepţi lucrurile. Era mare golul pe care-l lăsase Tonel. Ceilalţi doi au început să-şi dea arama pe faţă, erau tot mai delăsători, erau tot cu gândul la sticla de trăscău şi la mâncărica ce trebuia să apară în fiecare seară. Dar altfel, lăsau de multe ori treburile baltă ca să se înhaite cu de-ai lor şi să le curgă mucii pe lângă magazinele care vindeau băuturi pentru acasă. Uitau să mai plece, tot în aşteptarea unuia care putea să scoată bani pentru o juma

de tărie. Maricica trudea ca o turbată să umple golul lăsat de Tonel şi căuta să-i mai urnească şi pe amărâţii aia doi. Era mereu cu gândul la contul ei şi la faptul că în ultima vreme izbutise să adune din ce în ce mai puţini bani. Pe urmă, într-o noapte s-a spart buba, când s-a trezit cu Petrică peste ea. Îi vârâse mâna în chiloţi, şi la început buimacă de somn, neînţelegând ce vrea, i-a privit chipul rânjit, cu ochii strălucind în întuneric. Când a simţit că-i vâră degetul în crăpătură a înţeles pofetele bărbatului, şi l-a pocnit peste mutră de-a-ndăratelea. L-a pocnit tare. Petrică a căzut fulgerat şi a scos un ţipăt ascuţit. Asta a întărâtat-o pe femeie, care s-a sculat urlând cât o ţineau bojocii: „Ţi s-a făcut de babardeală, mă, amărâtule? Vrei să mi-o tragi? Cu ce să mi-o tragi, mă?,... că tu nici cu ce să te pişi n-ai, futu-ţi cristelniţa mă-ti.” Maricica a sărit peste el şi a-nceput să-l bată cu sete. L-a bătut îndelung, l-a bătut îndârjit pe bărbatul care îşi pierduse cu totul cumpătul. Plângea ca un copil, cu hohote şi cu suspine adânci, scotea ţipete lungi, ascuţite dar nu era în stare să spună un cuvânt. Cu cât îl bătea mai tare, cu atât simţea cum se excită, acum şi-ar fi tras-o cu unul care să aibă sculă, sculă nene, nu glumă, sculă vânjoasă. Se excita, şi-l bătea pe Petrică ca să-i treacă. În partea cealaltă, Buzatu şedea pe pat şi râdea isteric:”Futai cu chiote şi strigături, bă, Petrică. Cu chiote şi strigături. Bă, ai grijă că te apucă bâţu, te lasă Maricica fără sămânţă, mă.” Se bătea cu palmele pe genunchi şi rîdea ca un apucat când îl auzea pe nefericit cum se izbeşte de pereţii şandramalei. De la o vreme, Petrică a început să-şi ia sema şi să caute uşa, dar era atât de zăpăcit încât nimerea mereu pe de lături, iar Maricica îl urma şi-l pocnea cu furie A izbutit, într-un târziu, să nimerească ieşirea şi cei doi au mai ascultat o vreme cum i se pierd în noapte vaietele şi înjurăturile. N-a mai auzit nimic de Petrică din noaptea aia, iar Buzatu a lăsat-o în scurt tip şi el. Îşi găsise nişte tovarăşi într-un pärculeţ de prin centrul oraşului, un părculeţ care se învecina cu o casă părăsită. Îşi încropiseră un adăpost, vai de lume, în grădina casei, protejaţi de gardul viu al parcului. Dormeau acolo cu rândul, în restul timpului sugeau ce se găsea şi sortau pomenile primite. Pentru Buzatu nu conta unde-şi pierdea vremea atâta timp cât nu lipsea rampampiul.

A început o perioadă de răstrişte, pentru că nu făcea faţă la mulţimea de gunoi care trebuia curăţat şi sortat. În trei săptămâni abia se mai ţinea pe picioare, iar oamenii erau tot mai nemulţumiţi. Noroc că era iarnă şi se mai putea îngădui, dar clienţii ameninţau că vor căuta pe altcineva care să le ţină curăţenia. Ajungea noaptea târziu la şandrama, nu mai avea putere să facă focul, doar ce se vâra sub mormanul de bulendre care îi mai ţineau de cald. Într-o noapte a adormit cu mucul lumânării aprinse, şi doar instinctul şi Dumnezeu a mai vrut ca ea să rămână în

viaţă. Şandramaua s-a aprins pe neştiute, iar Maricica nu şi-a putut explica niciodată cum s-a trezit buimacă, dar cu ideea fixă că trebuie să alerge afară. Flăcările se înălţau deja prin acoperiş când ea s-a tras sub salcie, privind cum se mistuie adăpostul unde trăsese ani şi ani de zile. A doua zi a umblat buimacă prin piaţă, fără să ştie unde-o să tragă noaptea şi cum se va descurca acum când totul s-a dus de râpă. Vreo două săptămâni şi-a trecut nopţile dormind cu capul pe masă în cârciumi, dar dimineaţa era în piaţă şi apoi făcea turul pe la clienţi. Norocul i-a venit iar de la un precupeţ, care i-a propus s-o lase să doarmă sub taraba de tablă pe care-şi vindea produsele peste zi. I-a lăsat cele două şube mari de oaie, doar ca să-i păzească marfa lui şi la nişte tovarăşi. Era precupeţ vechi şi n-avea încredere în agenţii de pază, dar pe ea o cunoştea de amar de vreme, aflase povestea cu incendiul şi-o ştia femeie de nădejde. Aşa s-a făcut că practic s-a mutat cu totul în piaţă. Noaptea păzea mărfurile, ziua se ducea să-şi adune gunoiul, să-l sorteze şi să-l vândă. Nici pe departe nu mai mergeau lucrurile ca pe vremuri, dar se putea descurca şi tot mai punea ceva bănişori la bancă. Doar ea şi ofiţerul de cont ştiau că este o femeie foarte bogată. Dar pe ofiţerul de cont nu-l interesa, contul ei era un fişier în baza de date, un fişier pe care-l uita după fiecare operaţie. Dobânzile aduceau părăluţe însemnate, îi explicase femeia de la ghişeu cum devine treaba asta, dar ea nu se simţea de fel mulţumită dacă nu depunea bani. Că ăia de la bancă o plăteau pentru că-şi ţinea banii la ei, era treaba lor, dar ea trebuia să aibă în mâini hârtiile foşnitoare. Trebuia să socotească în minte cât înseamnă suma pe care o ţinea. Pe urmă era drumul la bancă, intratul pe uşă şi discuţia de la ghişeu cu femeia. Cu cât de puţin s-ar fi dus, trebuia să completeze hârtiile alea ale lor, iar funcţionara îi spunea câţi bani are în cont. Simţea că trăieşte cu adevărat când făcea drumul la bancă, când număra banii şi când i se spunea ce sumă are în cont. Momentul ăla când auzea cât are în cont, era pentru Maricica un soi de deliciu pe care-l simţea cu toată fiinţa ei.

La începutul primăverii, şeful pieţei a scos-o de tot din încurcătură. „Tu, Maricică – i-a spus într-o zi – de ce te zgârceşti şi nu dai nişte bănuţi copilandrilor ăstora care se învârt toată ziua în piaţă dup-un ciubuc, să-ţi ducă şi ţie marfa la centrele de colectare?” Nu-i trecuse prin cap!, trebuia să recunoscă chestia asta. A doua zi i-a strâns pe puşti, a stat de vorbă cu ei, s-a tocmit crâncen, şi afacerile au început să-i meargă chiar mai bine ca înainte, pentru că puştii îşi luau banii şi dispăreau. Erau ca o armată; apăreau la ora stabilită, făceau ce aveau de făcut, în rest n-aveau altă grijă decât de jucăriile lor electronice: de care erau foarte mândri. Toată ziua îşi schimbau telefoanele, DVD-urile, calculatoarele; numai despre asta vorbeau şi despre cum să

intre în afaceri, despre ce se caută, cu ce poţi să dai lovitura rapid şi bănos. Mânuiau banii cu uşurinţă şi ştiau totul despre orice fel de marfă. Se gândeau doar la cum să pună ban pe ban şi să intre în afacerile adevărate, alea grase. Voiau case şi maşini scumpe, dar mai ales voiau să aibe bani ca să cheltuiască cu muierile. Alea care ştiau cum să facă banii din cur. Maricica le înţelegea foarte bine pentru că şi ea făcuse bani din cur, dar îi trecuse vremea. Acum era bucuroasă că se putuse rostui iar, că nu mai trebuia să aibă grija lucrătorilor, nu trebuia să stea cu gura pe ei şi să fie cu ochii în patru că s-au înecat în vreo sticlă mai pântecoasă de trăscău. Avea marfa?! Îi chema. Şi cu asta treaba era încheiată. Toată piaţa ştia despre nenorocirile ce i se întâmplaseră şi oamenii o priveau cu un fel de respect pentru că nu se plânsese la nimeni. Toţi ştiau că e o femeie săracă, că e lipită, că n-are nici de unele, dar e harnică şi pune osu' la treabă. Câştigă şi ea o bucată de pâine cărând gunoi pentru alţii. Într-o zi, Nea Tase, pensionarul, un şef de asociaţie care făcea afaceri cu pieţarii, a chemat-o şi i-a arătat o cămăruţă de lângă tobоganul gunoiului de la blocul unde stătea el. „Maricică, uite, ai putea să stai aici şi fără parale, dacă te angajezi să fie lună la toboganul ăsta, pe scară şi-n jurul blocului, şi să faci dezinfecţie mereu. Materiale îţi dau eu şi nici parale de chirie nu-ţi cer, doar să fie curat şi să nu mai pută." Şi-a încropit un pat, Maricica, în care abia încăpea, că era o cămăruţă tare strâmtă şi altceva decât patul şi-un taburet, nu intra acolo. Da' măcar nu avea să mai îndure frigul la iarnă şi, ceea ce era minunea lui Dumnezeu!, avea bec. Era pentru prima dată în viaţa ei când stătea într-un loc unde avea bec, pe care putea să-l stingă dacă voia, sau putea să-l lase, aşa, să ardă zi şi noapte. Dar nu se îndura, şi nu ardea becul nici o clipită mai mult decât avea trebuinţă, ca să n-o ia oamenii la ochi că-i risipitoare. Era primul adăpost de-adevăratelea în care trăia Maricica. De când se ştia tot prin canale şi prin şandramale şubrede îşi dusese viaţa. Ţinea la cămăruţa asta ca la ochii din cap, şi se străduia ca Nea Tase să fie mulţumit şi locatarii nici să n-o simtă. Îi era frică mereu că s-o găsi cinvea, vreun cârcotaş care să vrea s-o dea afara din adăpostul ei. Nu mai era tânără de multişor şi simţea durerile din oase la fiecare schimbare de vreme. Picioarele o dureau cel mai tare, iar seara stătea minute bune să şi le frece aprig cu mâna, până simţea că pielea se înroşeşete şi-o ustură. Trăia tot mai intens sentimentul că se ajunsese, că obţinuse cam tot ce-şi putea dori, acuma că avea cămăruţa asta. Ce-şi putea dori mai mult decât să aibă un locuşor numai pentru ea, în care să trăiască după cum o taie capul. Acuma, că era o femeie bătrână şi aranjată, Maricica a meşterit vreo două seri, a încropit o candelă micuţă, careia i-a pus în spate o iconiţă de carton. Şi iconiţa tot ea o meşterise, dintr-o poză decupată dintr-o revistă şi lipită grijuliu pe-o

bucată de carton. O imagine cam neclară că nu se putea dumiri foarte bine ce sfânt este acolo. Dar, în fond, nici nu avea importanţă. Ce dacă nu se vedea clar, şi nu ştia ce sfânt e în poza aia. Era un sfânt. Ea avea grijă să fie mereu undelemn proaspăt în candelă şi fitilul să fie mucărit cum trebuie, ca să ardă liniştit, cu flacără dreaptă. Niciodată n-a ştiut Maricica că poza aia era a lui Ilie Năstase care făcuse o reclama prin nu se ştie ce deşert.

Începea deja să se simtă toamna în aerul ce se lăsa dinspre păduri şi părintele Zamfirache se întreba de ce în fiecare an, când simte parfumul acesta îl trece un fior adânc de bucurie, de parcă schimbarea vremii i-ar aduce o surpriză, ceva neaşteptat şi foarte plăcut. Toată viaţa a fost dominat de acest simţământ, ba, mai mult, şi-l dorea, îl aştepta din zilele moleşitoare ale verii, ca pe un fel de izbăvire pe care o va aduce cu sine toamna. Era om bătrân de-acuma, preotul, şi totuşi fiorul nu se ostoia, îi strecura în gânduri adânca speranţă că ceva se va putea înfăptui şi-n zilele ce vor urma. Se mai amesteca un strop de teamă, să parfumeze trăirile preotului, o emoţie nedesluşită pentru ce va să-i vină din nepătrunsele căi ale Domnului. Trecuse vara cu toată lenea ei, cu gândurile de vacanţă, de zbenguială, cu nevoia de a amâna o hotărâre sau alta „pe la toamnă”. Parfumul dinspre păduri te îndemna să te gândeşti la făptuire, la planuri noi pe care ai să le dai gata până-n începutul verii următoare. Preotul stătea în cerdacul casei parohiale şi-şi trăgea sufletul pentru slujba de vecernie. Aşa făcea în fiecare după amiază de lungă vreme încoace. Se aşeza în cerdac, sorbind cafeau turcească, cu caimac gros şi dumicând din vârful buzelor, ţuguiat, dulceaţa de cireşe amare pe care preoteasa se deprinsese s-o facă tot mai aromată, odată cu vârsta. Din cerdacul casei, în stânga, se vedea biserica albă, strălucitoare, cu ornamentele din calcare, ce se găseau din belşug în tot ţinutul, şi câteva fresce în fronton. În rest doar coroanele copacilor până, hăt, departe în linia orizontului; nu se zărea nici o casă de om, de parcă totul ar fi atârnat în copaci. Aburul cafelei se ridica molatic din ceaşcă, aromele cireşelor amare îi stăruiau în cerul gurii, iar părintele se gândea că deprisese aproape în totul tabieturile bunicului său. Nu chiar întru totul, pentru că bunicul preotului punea lângă farfuria cu dulceaţă şi ceaşca aburindă, un pahar mare cu vin roşu. Un vin pe care-l făcea singur, în fiecare toamnă, desprinzând cu răbdare boabele de pe ciorchine şi punându-le apoi să lase singure mustul, fără să le treacă prin teasc. Era un vin pentru suflete alese, cunoascătoare şi era drămuit cu grijă să ajungă până la recolta următoare. Părintele Zmfirache se gândea acum că odată cu vârsta lua tot mai mult din gesturile bunicului, din obiceiurile lui. În tinereţe nu avusese timp de pierdut, n-a

prea ştiut gustul mâncării sau al băuturii, mereu pustiit de griji sau de necazuri. Acum avea parohie bogată, care se încropise din danii cu odoare şi bani, ba chiar şi cu câteva hectare de pădure. De multe ori zâmbea şi se gândea că de multă vreme n-ar mai fi fost preot aici, dacă drumurile nu rămâneau în starea jalnică în care se găseau. Nu se înghesuia nici un preot să-şi rupă maşina pe drumurile astea, chiar dacă parohia era bogată şi câştigurile frumoase, pentru că alte parohii erau mai lesnicioase şi la un calcul simplu totul iaşea mai rentabil pentru slujitorul Domnului. Rosturile Mitropoliei le ştia prea bine, bătuse atâta amar de vreme culoarele acesteia, pipăind plicul gros din sutană şi repetând în gând cuvintele pe care avea să le spună. Făcuse faţă privirilor izmenite, care alunecau furişat departe de povaţa Celui de sus. Trecuse prin multe în tinereţile sale, dorindu-şi să vină vremea cînd va putea sta deoparte de toată zădărnicia gândurilor şi faptelor celor ce păstoreau breasla. Pe desupra nici obştea nu suferea gândul ca alt preot să vină în comună, iar asta era important şi mângâietor. Oricum, părintele Zmfirache îşi ridicase o căsuţă la ieşirea din sat, spre Poiana-cu-schit şi de va fi nevoit să iasă din casa parohială avea să rămână pe loc în căminul lui. Nu avea de gând să plece din locurile acestea, ştia că scoaterea lui din parohia din ce în ce mai solidă şi bine organizată era o chestiune de timp. Multe interese se pritoceau în lumea slujitorilor Domnului şi totul se facea cu chibzuinţă, să rămână nesmintit, invocându-se mereu interesele prea sfintei biserici. Nu punea la inimă părintele Zamfirache lucrurile astea, misia lui pe pământ se cam împlinise. Era bucuros că Domnul îi dăduse lui încercarea asta şi că avusese puterea şi ştiinţa de a împlini lucrarea. În mod normal ar fi trebuit să se revolte, să lupte ca să păstreze lucrurile aşa cum sunt, să caute mijloace, dar nu simţea de loc aşa. Venise tânăr, foarte tânăr pe meleagurile astea; tot din păduri venise, din cealaltă latură, şi inima pădurilor îl cotropise încetul cu încetul. Pur şi simplu îl otrăvise atât de adânc şi de iremediabil încât nu concepea altfel decât să-şi ducă zilele aici până la sfârşitul şfârşitului. Uneori zâmbea copilului ce se stinsese în el şi care visase că se va rupe de lumea asta a codrilor, va trăi la oraş şi se va bucura de toate înlesnirile. Dar, iată că, aici prinsese rădăcini solide, iar asta nu-i puţin lucru, ba, de multe ori gândea că e poate cel mai mare bun pe care i l-a dat Dumnezeu. Găsea că aşa stăteau lucrurile gândindu-se la sat şi la copiii lui. Se golise satul în ultima vreme, rămăseseră doar bătrânii şi nepoţii, ca nişte fiinţe inutile care altfel ar fi încurcat socotelile acolo departe, acolo unde plecaseră tinerii să muncească. Prin străinătăţi. Treceau anii, satul devenea de nerecunoscut, părea că averile dau pe dinafară, se ridicau case mult prea mari şi maşini scumpe se ascundeau prin garaje. De fapt, sub toate astea musteau doar

ambiţii deşarte şi fără rost, ambiţii ale oamenilor care-şi pierduseră cumpătul cu totul, îşi pierduseră simţul măsurii, din care cauză făceau lucrări fără de folos în dauna şi necazul celor care mai aveau rădăcini să-i ţină într-o matcă. Oameni care, încetul cu încetul, pierdeau rânduiala firii; îşi pierdeau părinţii, copiii, locul sub soare, calea spre moşii lor îngropaţi în coasta de deal. Ce altceva le mai rămânea decât să-şi împăuneze venirile prin risipă de bani ca să ridice o casă ce stătea unsprezece luni pe an goală, păzită de bătrâni. Veneau preţ de câteva săptămâni, vorbind făloşi despre o lume pe care o proslăveau aici, dar care-i strivea acolo, mereu cu speranţa că vor regăsi cândva pământul natal, dar asta nu se mai putea întâmpla. Chiar ei făceau ca totul să nu mai fie altceva decât un nimic fără sens, smulgându-şi cu totul rădăcinile şi devenind nişte suflete ale nimănuni. Nu-i plăceau părintelui Zamfirache toate astea, el altfel de lume găsise aici în tinereţe. Viaţa pădurenilor avea un anume tipic ce venea din adâncul misterios al codrilor, din bogăţiile pe care pădurea le dosea de ochii celorlalţi muritori. Înţelesese temeinic cursul acestor orînduieli din disculţiile lungi cu Adina, când fata se documenta pentru refacerea schitului. Simţise el, nu-i vorbă, multe din ceea ce spunea ea, dar era om simplu şi-i venea greu să pună în cuvinte aşa de bine starea de fapt. Venise cu gândul să ridice locaş Domnului şi felul obştii îl întărise în hotărâre, îl ajutase. Aşa izbutise să refacă micul schit, care acum împodobea poiana largă, îi dăduse răbdare şi putere să-ndure. Când se născuse el, barbaţii nu dădeau explicaţii, nu întideau vorba ca muierile. Ei îşi aveau calea lor cu toate consecinţele ei, şi ce era de îndurat trebuia îndurat, ce era de suferit, trebuia suferit, dar şi de bucurie şi fală se vorbea cu alte cuvinte şi cu alte simţăminte. Iar aici a înţeles că oamenii pădurii s-au clădit secole întegi, împrumutând ceva din taina acesteia, până când a început nenorocirea cu dorinţa de a-şi vinde viaţa pe doi arginţi. Atunci oamenii şi-au pierdut cu totul rosturile lor, n-au mai ştiut sub nici o formă care lume trebuie trăită şi care legi împlinite. Acum arătau ca o ceată de câini vagabonzi alergând neostoit după oarece oportunitate, pe care dacă o găsesec se încaieră şi-o spulberă. Aşa arată viaţa care nu mai are sufletul strămoşilor în ea, ca să-o ţină strâns în chingi. Rămăsese singur, părintele Zamfirache, neclintit în hotărârea lui de a rezistă oricăror ispite. Fusese în vizită la copiii lui, aciuaţi pe aiurea, şi-i văzuse cum căutau să se arate bucuroşi de slujbe bine plătite şi de o viaţă trăită după tipicuri tăioase şi neînduplecate. Şi-a dat seama că totul era o maimuţăreală dureroasă care-i costa toată seva lor. Era de parcă cineva le scosese sângele din vine şi în locul lui pompase apă. Nu se împăcase cu viaţa asta părintele şi de fiecare dată cauta să ajungă la casa lui şi să se bucure de faptul că preoteasă deprinsese odată cu vârsta să facă bucatele şi să ţină

gospodăria după reţete vechi. Era vestită în sat, coana preoteasă, pentru bucătăria, cămara şi pivniţa ei, şi era mereu atentă la tot ce se svonea, la tot ce mai putea fi de adăugat pentru bucuria traiului. Şi toate astea erau ca o cataplasmă, alina durerile, dar nu vindeca cu totul răul. De multe ori trecea prin momente de tristeţe adâncă, preotul, pentru că-şi dădea seama că ceea ce trăieşte el şi preoteasa este o zvâcnire ca un spasm al morţii. Locurile îşi pierdeau identitatea, oamenii cădeau pradă obiceiurilor de aiurea care nu le veneau bine, dar cu care se împăunau din îndemnul prostiei. Totul în jur căpăta altă înfăţişare, una care nu venea din sănătatea pământului, din înţelepciunea pe care o adunaseră de atâta amar de vreme moşii ce se prăpădiseră căutând să le lase ceva temeinic. Tot răul năvălise parcă, fără să poată fi împiedicat cumva, şi peste aceste meleaguri. Părintele Zmfirache se transformase, se transformase profund. „Spaima de amploarea răului” – gândea că-l făcuse să caute mereu legătura cu strămoşii, legătura cu amănuntele ce făceau ca viaţa lui să fie doar a lui şi să nu semene cu un tipar terfelit de atâta uzură. Devenise un fundamentalist, unul care încerca cu încăpăţânare să aducă ştiinţa locului, aceea veche, moştenită generaţii după generaţii, în existenţa lui, şi nu pe cea de aiurea. Refuza cu încăpăţânare orice ar fi fost de import, toate lucrurile din gospodăria, ca şi de la biserică erau făcute de mâna vreunui meşter local. Se necăjea adesea, pentru că fiecare lucruşor cerea răbdare şi chinuri cu metehnele meşteşugarului, ba beţiv, ba fără cuvânt, ba prea leneş, ba nu tocmai priceput. Atunci, se ducea părintele şi se sfătuia cu Adina până când dădea de soluţia ce-i trebuia. Venea apoi acasă bucuros, punea totul în pilde şi vorbea despre asta în predici, vorbea în orice ocazie, cu toate că îşi dădea seama că nimic nu poate fi răsădit în capul oamenilor, atât de adâncă este orbirea lor. Resimţea din plin durerea faptului că obştea nu mai era obşte, ci doar un soi de adunare a unor paiaţe pe care le mânuiau voinţe care dictau de departe să se împlinească aici lucruri după obiceiurile unor meleaguri străine. Se amestecaseră în sat felurite maimuţăreli văzute aiurea şi săvârşite aici fără noimă. Auzea mereu cum se vorbea despre “progres”, despre lumea cea nouă care se naşte, despre alinieri şi norme. Dar totul era exagerat, totul era fără limită şi fără echilibrul, pe care nu-l capeţi decât dacă ţii seamă de năravul care vine din vechime, narav care are rostul lui de neclintit. Asta nu-i plăcea deloc preotului şi se simţea copleşit de sentimentul unei mari primejdii care nu mai poate fi evitată. Se străduia mereu să găsească o soluţie, vorbea cu oamenii, în stânga şi-n dreapta, se minuna mereu de modul resemnat în care aceştia acceptau răul, ca pe ceva pe care o fatalitate l-a impus, şi toată lumea trebuie să treacă prin el. Nu-i plăceau de loc răspunsurile lor, nu-i plăcea să vadă că obştea se lasă mânată fără

voinţă, fără judecată. Bătrânii scăpaseră cu totul lucrurile de sub control, repeziţi de copii lor care o lună de zile pe an veneau, tocmeau felurite treburi şi lăsau în grija lor să fie împlinite. Apoi cereau socoteală prin telefon, voiau să ştie că lucrurile se fac după placul lor, după noile lor gusturi, şi nu altfel. Totul se făcea prea repede, prea fără socoteală, dar, mai ales, se făcea fără rost şi fără foloase pentru viitor. Bătrânii se stingeau încet, nepoţii nu visau decât la meleagurile în care munceau părinţii lor, şi gândurile li se legau tot mai mult de plecarea spre altă zări. Cui mai foloseau, atunci, căsoaiele goale, gospodăriile ţinute cu chin, pământurile înţelenite şi nelucrate? Şi gândurile, şi speranţele, şi toate planurile se făceau pentru lumea de peste mări şi ţări. Nimic nu se mai lega de ţarina natală, doar obişnuinţa de a deţine, de a avea, de a fi stăpân. Dar ce fel de stăpân poţi fi peste lucruri ce nu-ţi mai leagă viitorul de scopuri, de obiective, de nădejdi? Da, hotărât lucru, obştea trecea prin mare primejdie şi nu se zăreau de fel speranţe de mai bine. Hotărâse ca-n fiecare zi de sfântă vineri să ţină slujbă de unul singur. Închis în biserică, părintele Zmfirache tocmea slujbă pentru vii şi dădea glas pomelnicului, rostind apăsat lungul şir de nume ale satului, fie ale celor plecaţi, fie ale rămaşilor. Era canonul pe care şi-l impusese pentru izbăvirea obştei sale, dar şi pentru mântuirea lui, nemernicul care se dovedise slab de fire şi acum plătea pentru asta. Mâhnirea lui era adâncă şi grea, pentru că nici măcar pe copii lui n-a fost în stare să-i oprească, să-i ţină legaţi de sat sau de ţară. S-au rupt brutal copiii, şi şi-au făcut rost în ţări străine. De fiecare dată cînd se ducea la ei în vizită simţea aerul de venetic cum pluteşte peste toate ale lor, cu toate strădaniile, cu toată silinţa ce-şi dădeau să devină oameni de-ai locului. Nimic nu putea spăla aerul veneticului, nicicând, niciunde, sub nici o formă, şi el cădea în grea suferinţă de fiecare dată când gândea că nu ştiuse să-şi împiedice copiii să aleagă calea asta care nu poate fi vindecată. Se cuvenea atunci să sufere canon greu, şi hotărâse să ţină slujba aceasta, pentru toate sufletele care se găsesec în atare încercare, până la sfârşitul zilelor sale. Era slujbă grea şi preotul o ţinea cu toată truda şi curăţenia încercând să pună în mâinile Domnului soarta lor spre izbăvire.

Părintele Zamfirache sorbi ultima gură de cafea, mestecă firele de zaţ şi-şi lăsă privirea să alunece peste coroanele copacilor. Venea toamna pe nesimţite, verdele prindea să se înmoaie, să pălească, puteai să ghiceşti deja nunaţele ce se vor întări peste cîteva săpătămâni, când vremea va fi mai umedă şi pădurea va înebuni parcă stârnind emoţii tari doar când priveai bogăţia de culori. Aburii lăptoşi se vor ridica printre ramurile copacilor, se vor juca cu frunzişul şi vor lega nori groşi. Atunci preotul simţea cel mai mult nevoia unui cămin, simţea nevoia să fie ocrotit de

flăcările focului din vatră, de căldura dintre zidurile casei, de gândul că tot ce e în jur a fost ridicat pentru siguranţa lui. Se gândea, în zilele alea mai mult ca oricând, la toate lucrurile gospodăriei lui. La păsăretul curţii, la vaca bălţată, la cele câteva oi, la stupii de albine înşiraţi în spatele casei, la porcii graşi din cocină, la stiva înaltă de lemne de foc aduse pentru casă şi biserică, într-un cuvânt la toate ce-l înconjurau, şi dacă le ştia la locul lor, rostuite, ofta adânc, făcea o cruce largă şi şoptea: „Doamne ajută, şi dă-ne putere să-ndurăm şi ziua de mâine!”

Profesorul era pur şi simplu furios. Abia acum pricepea că Angela fusese un profesionist practic de neînlocuit. Plecase pe neaşteptate, în zilele cînd era concentrat pentru a fi ales rector, şi n-a avut timp să bage de seamă. Semnase demisia absent, fără să-l intereseze; la urma urmei nici nu avea de ce să fie interesat: pleca o funcţionară. Câte funcţionare nu pleacă de la locurile lor de muncă din diverse motive? Despre postul liber aflase un coleg de partid, pe care-l folosea adesea la treburile mai delicate. Şi aşa ajunsese să-i angajeze nepoata, de care acum nu mai putea scăpa. Era o fiinţă infernală această nepoată. Îngrozitor de leneşă - dar o lene foarte spectaculoasă -, o vedeai mereu pregătindu-se să facă ceva, ceva ce nu începea vreodată, drept care n-aveai nici o şansă să înţelegi ce anume ar urma să se întâmple. Ţinea în mână tot felul de instrumente şi părea continuu gata de o acţiune importantă. Şi cam atât. Nimeni nu pricepea cu ce-şi umplea ea cele opt ore de serviciu. În secretariat s-a instalat încetul cu încetul o dezordine mortală, încurcăturile apăreau în avalanşă, şi peste toate astea te umpleau de uimire răspunsurile senine ale tinerei care ţinea mereu să dovedească faptul că tot ceea ce se întâmpla în Universitate n-o atingea. Acolo avea un serviciu, iar prezenţa ei era suficientă, justifica din plin salariu pe care-l lua. Peste toate acestea era de-o obrăznicie dârză, şi nu voia cu nici un chip să înţeleagă cuvântul subordonare, dar nici disciplină. Ignora orice fel de dispoziţie, orice fel de cerere, făcea doar ce-i trecea prin cap, senină, dezinvoltă, fără cel mai mic efort de a se apropia cât de cât de regulile instituţiei. Era o adevărată pacoste, dar cel mai mult îl irita pe Profesor senzaţia de neputinţă. Sub nici un chip nu putea s-o dea afară şi să evite tot lungul şir de ponoase pe care birocraţia le inventase, dar şi mai grav era faptul că era nepoata cui era. Omul ăla ştia foarte multe treburi ce nu trebuiau să se afle, spălase multe rufe murdare şi ceva dovezi rămâneau întotdeauna. Ele puteau fi scoase la iveală, puteau transpira către presă. Ce să mai vorbim, nu se putea pune problema concedierii. A trebuit să facă eforturi consistente ca să mai inventeze un

post în care să aducă o altă funcţionară şi să pună treburile cât de cât în ordine. Dar ca să aducă secretariatul Universităţii la normalitate a mai angajat încă o funcţionară, şi pe nepoata colegului său a făcut-o şefă, rupând-o cu totul de treburile concrete. Trei femei abia dacă izbuteau să realizeze şaizeci la sută din munca făcută altă dată de Angela. Abia acum înţelegea că femeia aia fusese pasionată de munca ei, că încercase continuu să le uşureze viaţa, că trudise cu modestie, dar mai ales cu o mare putere de a prevedea. Îşi iubise meseria Angela, o iubise ca un profesionist: lucid, pătimaş, vizionar. Acum, abia acum înţelegea asta Profesorul, şi un amestec de admiraţie şi ură îl măcina de fiecare dată când muierile din secretariat mai făceau o boacănă. Despre fosta secretară auzise că lucra într-o firmă de traduceri, undeva într-un fel de baracă din tablă. Patru femei înghesuite la birouri minuscule traduceau tot felul de acte oficiale sau documentaţii tehnice într-o atmosferă mizerabilă. Îşi dădea seama că se întâmplase ceva grav cu Angela dacă-şi părăsise biroul ei elegant şi postul cu destule avantaje pentru a lucra în maghernița aia. Studenţii se duceau la ea de câte ori aveau nevoie de ceva şi ea îi trata cu aceeaşi atenţie, mereu prevenitoare, mereu dovedind că înţelege rapid esenţa problemei. Niciodată nu cerea informaţii despre viaţa din Universitate şi dacă studenţii încercau să povestească îi descuraja elegant, abătând discuţia în vreun fel oarecare. Meregeau la ea şi unii dintre profesori, pentru că Angela traducea în trei limbi, şi-o făcea foarte bine. Ani de zile, Universitatea îi folosise talentul ca pe ceva firesc, de la sine înţeles. Acum se treziseră că o mulţime de documentaţii importante zac prin sertare nebăgate în seamă, pur şi simplu aruncate. Încă din prima zi a mandatul său de rector, Profesorul se hotărâse să facă ordine în această instituţie. La avizier începuseră să apară hotărâri şi decizii ale rectoratului cu proceduri stricte care trebuiau respectate de către toată lumea, trebuiau urmate protocoale detaliate, conforme legilor universitare şi celor ale Republicii. Totul trebuia să fie legal, totul trebuia să respecte politica rectoratului. În senat avea o grupare puternică care-i susţinea strategia, o formase în perioada de campanie şi, firesc, oamenii fideli fuseseră aşezaţi în funcţiile importante. Timp de două mandate, cât avea dreptul legal, Profesorul era hotărât să impună o disciplină draconică, prin care să poată controla totul. Nici un mijloc nu era de neglijat pentru a atinge un asemenea obiectiv. Totul trebuia raportat în scris, înregistrat şi îndosariat. Imaginase un circuit al hârtiilor care, fiecare, trebuia să treacă prin minimum trei puncte în care erau verificate de oamenii săi. Aceştia îi raportau imediat orice abatere de la disciplina asumată. Ştia, simţea acum că a devenit o persoană puternică. În această Universitate totul depindea de el: carierele, destinele, viaţa de zi

cu zi, visele, aspiraţiile. Totul. Totul trebuia să fie, într-un fel sau altul, hotărât de el, cu îngăduinţă sau cu forţa. Pe măsură ce oamenii erau măcinaţi în maşinăria pe care o pornise şi pe care o simţea cum funcţionează, ar fi trebuit să se bucure, ar fi trebuit să se lase dus de frenezia pe care trebuie să ţi-o dea puterea, atunci când o simţi din plin. Dar Profesorului nu-i era dată o astfel de bucurie, nu simţea altceva decât o sete neostoită de a inventa alte şi alte modalităţi de a supune. I se părea că doar etapa ce va urma avea să-i aducă liniştea, mereu etapa ce va urma. Dar totul era o zbatere oarbă până la urmă, o zbatere cu care, pe măsură ce îmbătrânea, începea să se obişnuiască. Singurul lucru care mai conta era sentimentul puterii. Toţi oamenii aceia erau obligaţi să i se supună, erau obligaţi de un mecanism pe care nu-l inventase el, dar pe care, prin forţa împrejurărilor ajunsese să-l folosească. Aceasta era singura satisfacţie de care Profesorul se putea bucura cât de cât. Dar care era mereu umbrită din cauza imaginilor obsedante ale celor două femei pe care le văzuse la televizor într-un reportaj banal de la o emisiune de ştiri; fiica şi fosta sa amantă. Amintirea acelor imagini îl sâcâia dureros, pentru că ştia, era limpede faptul că ascundea în fundul subconştientului ceva, ceva la care nici măcar nu voia să se gândească, darămite să încerce a lămuri. Trecuse vreme de atunci, de la interviul acela nefericit, dar chipurile şi vorbele lor, relaxate, simple, fireşti, modeste îi umpleau în permanenţă mintea. Orice ar fi făcut, că era conştient, că era doar un reflex al zilei, se raporta la aceste două femei, la atitudinea lor. De fapt de ce ar fi trebuit să-l preocupe faima lor, atenţia ce li se acorda, prezenţa lor în viaţa publică? Ce erau ele, în fond? Două muieri pe care ar fi putut să le spulbere oricând, dacă ar fi ajuns în teritoriul lui. Cu condiţia aceasta doar. Din nefericire nu le putea atinge, fiind ele în altă lume. Frustrant era că nici măcar nu-şi putea permite să încerce oarece aluzii, oarece insinuari, care să pună lumea pe gânduri. Cu toate că nu voia să recunoască sub nici o formă, toată lista asta de interdicţii privindu-le pe muierile cele două, se datora spaimei de reacţia Adinei. Ştia foarte bine că poate fi de-o violenţă vulcanică, şi dacă se gândea bine, faptul că nici măcar o secundă nu încercase să se interseze de soarta unui copil despre care ştia şi care era al lui, n-ar fi dat bine de loc într-o dezbatere publică. Adina l-ar fi terfelit fără milă, cu cele mai neomenoase mijloace, fără nici un fel de circumstanţe atenuante. Se amăgea mereu că nu i se puteau asemui, pentru că oricum ar fi fost, tot fragile erau, tot lipsite de ceea ce el avea din plin: puterea! La câteva zile de la reportajul acela a încercat s-o contacteze pe fosta lui amantă. Pe mama fetii. A aflat numărul telefonului, a sunat şi a încercat să aibă o primă discuţie relaxată. „Ai aflat, ăăă!!!...? Ai aflat că fiica ta este un artist celebru, şi mai ales foarte bine plătit? Ce ţi-ai

zis tu: e rost de ceva aliş-veriş. Ascultă, pulică, dacă nu-ţi bagi minţile-n cap, te fac una cu pământul, cu toate funcţiile şi relaţiile tale...” Şi Adina a trântit telefonul. Vocea i se schimbase, se cunoştea din plin trecerea anilor, dar acelaşi fior de teamă l-a străbătut din cap până-n picioare. Şi-a adus aminte de seara când i-a spus că-i gravidă. O seară pe care se străduise s-o uite. Pe care şi-a dorit s-o uite, şi ani de zile chiar izbutise. Dar atunci când i venea în minte întâmplarea, îşi amintea neobişnuit de multe amănunte din seara cu pricina, îl străfulgerau brusc, nepermis de viu, mirosuri, culori, gesturi, nuanţe ale vocilor, gânduri fulgurante. L-a primit în camera inundată de podoabe şi ornamente, cu o masă aranjată ca pentru o mare, o strălucitoare sărbătoare. Cel mai viu îşi aminea de crenguţele de cetină pe care erau aşezate cu grijă cele două tacâmuri. Adina era îmbrăcată într-o rochie neagră, dintr-un material moale care cădea pe fiecare cută a corpului său voluptuos. Era foarte posibil să nu fi avut nici un fel de lenjerie, şi gândul aceta îl excitase teribil. Atunci când femeia se mişca, rochia aluneca promiţând mereu, întinzându-se ca o a doua piele mult mai senzuală şi mai ademenitoare decât cea adevărată. Era deosebit de drăgăstoasă Adina, toată sera l-a făcut să simtă bucuriile bărbăţiei; grija, afecţiunea din gesturi, modul prevenitor cum anticipa dorinţele, totul era ca un imn în cinstea bărbatului. Dar mai ales promisiunile! Promisiunile dezmăţului ce va urma. Se gândea cu neruşinare la ce-i va face, la ce-şi va permite în seara aceasta, lucruri pe care nu i le făcuse niciodată, pentru că o anume decenţă l-a împiedicat, dar acum nu vor mai exista nici un fel de bariere. I se aprindeau fantezii dintre cele mai deşuchiate şi fiecare clipă a serii care amâna momentele de desfătare îl făcea tot mai îndrăzneţ. După cina mustind de mirodeniile afrodisiace, când el aştepta semnele dezmierdărilor promise, Adina îi turnase un pahar de alcool, îl îndemnase să se desfete cu băutura veche şi rafinată. „E o seară pe care nu vreau s-o uităm vreodată, dragul meu – îi spusese. E seara unei veşti importante, deosebit de importante. Unică! Da, da, chiar unică. E nu se va repeta în existenţa aceasta, şi nu ştiu dacă alţi muritori au trecut printr-o astfel de seară. Poate ca da, poate că şi alte femei au făcut o astfel de slujbă pentru bărbatul ales. Tu eşti bărbatul ales, te-am ales cu grijă, te-am vânat multă vreme. Nu am de unde să ştiu cum au procedat alte femei în situaţia mea, şi nici nu cred că mă interesează. Eu am făcut-o pentru tine, ca semn de apreciere, pentru că am o veste foarte importantă, fundamental de importantă: sunt gravidă. În sfârşit, după trei luni de zile sunt gravidă. Ai izbutit! Cu scula ta mică şi neîndemânatică ai izbutit. Începusem să mă îndoiesc că maţul ăla scurt, subţire şi moale va fi în stare să poarte ceva sământă fertilă. Acum ştiu de ce eşti atât de lipsit de forţă. Dumnezeu ţi-a dat multă dorinţă dar

nu şi instrument. Toată viaţa ai să alergi să găseşti ceva ce nu-şi are locul în tine. Dar ţine minte ce-ţi spun acum: ceea ce nu este în tine, nu poate exista nici în afara ta. Bine măcar că te comporţi cum spune chinezul: bărbatul care are zece degete şi-o limbă nu poate lăsa o femeie nesatisfăcută. Pe mine însă nu m-a interesat tehnica ta în ale amorului, ci doar sămânţa ta, şi m-am străduit să nu risipesc nici o picătură. Am pus ochii pe tine, pentru că fizic eşti foarte sănătos şi arăţi bine, bine de tot. Falnic! Ambalajul este de toată frumuseţea. Mă rog lui Dumnezeu, însă, să nu-i dea copilului meu mintea şi caracterul tău. Am să fac tot ce pot ca să-l feresc să ajungă ca tine. Cina asta a fost una de despărţire, dragul meu, cina în care îţi spun că n-o să ne mai vedem niciodată în felul acesta intim. Rolul tău s-a terminat. Ca doi oameni civilizaţi o să stabilim un contract, unul verbal, dar pe care te voi sili să-l respecţi. Mi-ai făcut un copil, şi când spun mi-ai făcut, tu să înţelegi asta exact. Te-am suportat trei luni doar pentru sperma ta, restul fiinţei nu mă interesează. Şi bagă la cap: copilul e al meu, nu are nici o legătură cu tine. Mata îţi iei catrafusele şi dispari în clipa asta. Adio, şi-un praz verde, dulce prinţ!" Adina a început să strângă masa ostentativ, iar Profesorul a rămas un timp ţintuit în scaun. Pe măsură ce gândea, însă, realiza că a fost un mare norocos. Plăcinta asta cu plodul putea să fie una foarte dureroasă. Muierea putea să pretindă ca el să recunoască progenitura, să aducă zvon de clopot şi de pirostrii. Gestul Adinei i se părea o minune, el va fi un om liber, nu va trebui să schimbe scutece şi să aducă salariul în casă. S-a ridicat iute şi a părăsit locuiţa femeii. Pe stradă se chinuia să nu ţipe de bucurie, să nu urle, atât de mare i se păruse primejdia prin care trecuse. Ani de zile nici măcar nu s-a gândit la copilul accela. N-a ştiut dacă era băiat sau fată. N-a vrut să ştie, nu s-a interesat, n-a fost curios. Ba, am putea spune că îşi formase un fel de superstiţie: el nu trebuia să ştie nimic, dar absolut nimic despre copil. Totul până în seara când a aflat de la televizor că fiica lui este o pictoriţă celebră. Atunci situaţia s-a schimbat din rădăcini. Un vierme a început să-l muşte tot mai scormonitor, tot mai dureros. Faima fiicei sale, din care el nu putea să capete nimic nu-i dădea pace. I se părea firesc ca ea să plătească întâiul tribut către el, să-i închine lui tot ceea ce primeşte de la alţii. În fond lui îi datora existenţa, era sânge din sângele lui. Dacă n-ar fi fost harpia de Adina cu metodele ei surprinzătoare, cu tenacitatea ieşită din comun, ar fi pus lucrurile în ordinea lor firească. Nu ar fi ezitat nici o clipă, dar se ştia vulnerabil în faţa insolitului, în faţa lucrurilor care nu sunt rezultatul unei ordini pe care o întreţine tradiţia, obişnuinţa. Lui îi plăcea să facă totul în deplină siguranţă şi pentru asta avea nevoie ca totul să fi fost verificat şi răsverificat de alţii. Pe el îl interesa doar să conceapă o nouă ordine, o nouă combinaţie a

lucrurilor verificate, pe care să le prezinte într-un înveliş de cuvinte înflăcărate dar departe de adevaratul scop. Învăţase de-a lungul vieţii să-şi creeze perdele din cuvinte după care să-şi ascundă intenţiile. Avea mereu grijă să nu creeze un stereotip, o schemă precisă. Era musai să fie inovativ cu fiecare situaţie. Asta era talentul său cel adevărat, de care în sinea sa era mândru şi despre care nu vorbea niciodată, pentru că trebuia să ducă secretul cu el în mormânt. Frustrarea, pe care gloria fiicei sale i-o săpa în suflet, îl făcea să inventeze instrumente şi mecanisme tot mai rafinate pentru a-i supune pe subordonaţii săi. Toate vieţile alea cuprinse în organigramă erau supuse lui şi trebuiau să respecte asta până la ultima consecinţă. Nimeni, absolut nimeni, nu ar fi avut de ce să se abata de la o astfel de conduită. Fiecare fărâmă de succes trebuia să-i fie dedicat. Toate eforturile trebuiau să-i slăvească personalitatea. Un singur om în universitatea aceea trebuia să se bucure de toate, dar absolut toate privilegiile: Rectorul, iar rectorul era el. Nu-şi permitea nici o slăbiciune, era mereu concentrat pentru a perfecţiona mecanismul de control asupra oamenilor şi situaţiilor. Cam într-un an de zile eforturile sale au început să dea roade, fiecare om fusese cuprins în mecanismul imaginat şi după valul de plecări precipitate ale celor care nu au acceptat condiţia instituţiei, au fost angajaţi oameni atent aleşi. O dată pe lună era organizată o adunare generală în care se citeau rapoarte care vorbeau meşteşugit despre succesele din ce în ce mai impunătoare ale instituţiei, despre realizările mandatului său, despre eforturile sale de a îmbunătăţi procesul de învăţământ şi de a forma artişti bine educaţi. În arhiva instituţiei se adunau dosare groase cu materiale care vorbeau despre ingeniozitatea modalităţilor de educaţie datorate eforturilor sale. Totul era ştampilat, parafat şi plin de paragrafe de lege la care se făceau referinţe pentru a evidenţia grija pentru respectarea ordinii juridice. Totul trebuia să respecte Legea, să nu se abată sub nici o formă de la ceea ce stabilise legiuitorul, care este tatăl nostru suprem, cel care stabileşte limpede ce avem şi ce nu avem voie. În exterior, imaginea Universităţii aproape că dispăruse, rar apărea în presă câte o ştire măruntă, în care se pomenea despre absurdităţile din acea instituţie. Ştiri care de fiecare dată treceau neobservate. Doar Profesorul le aduna cu atenţie, se interesa cine le-a scris şi avea, mai apoi, o discuţie lungă la telefon cu patronul publicaţiei, oricare ar fi fost acesta. Studenţii nu prea mai participau la confruntările naţionale sau internaţionale, fie pentru că se afla prea târziu, fie pentru că mereu nu se găseau banii trebuincioşi. Aparatul administrativ se concentra mereu pe găsirea căilor juridice de a mări beneficiile tuturor salariaţilor. Din punctul acesta de vedere, oamenii erau foarte mulţumiţi, aflau destul de des că se pot bucura de un nou beneficiu, un beneficiu legal, un drept

al lor de care a avut grijă Rectorul. Se plătea bine în universitatea lui. Din nefericire, banii pentru procesul educativ al studenţilor erau tot mai puţini şi asta stârnea îngrijorare, vorbeau mereu despre faptul că statul ar fi trebuit să facă un efort mai consistent pentru susţinerea educării studentului. Se instala tot mai deplin credinţa că dacă Universitatea ar fi avut mai mulţi bani pentru studenţi, rezultatele ar fi fost spectaculoase pentru că ei nu precupeţesc nici un efort. Din nefericire statul nu găsea mijloacele de a finanţa cum se cade sistemul de învăţământ. Şi era păcat, mare păcat de abnegaţia lor.

Furnica urca iute pe firul de iarbă până în vârf, apoi aştepta răbdătoare ca acesta să se aplece sub greutatea ei. Aşa trecea peste poteca îngustă, bătută de animalele pădurii. Cînd firul de iarbă se apleca destul, furnica îşi agita picioarele din faţă, se agăţa de pământ rostogolind mai întâi câteva fire de ţărână, apoi dispărea în hăţişul de plante. Firul revenea vibrând şi imediat o altă furnică apărea la rădăcina acestuia. De vreo douăzeci de mintue, Serghei urmărea furnicile şi se întreba pe unde se întorc; îşi aruncase privirea în jur dar nu se zărea nici o cale, doar drumul acesta cu ajutorul firului de iarbă era folosit. Nu contenea să le urmărească şi-i plăcea regularitatea jocului. Până când firul de iarbă nu-şi oprea vibraţiile nu vedea nici o furnică la rădăcina acestuia, apoi, dintr-o dată, o insectă apărea, urca până în virf şi dispărea după celelalte. Totul avea o precizie matematică, avea un ritm stabil şi exact, iar bărbatul stătea cu picioarele sub el şi se bucura de faptul că nu face altceva decât şade. Începuse să memoreze precis relieful din jurul firului de iarbă, începuse să distingă chiar semnele slabe pe care şirul de furnici îl lăsau pe sol în goana lor. Nimic nu trece în lumea asta fără să lase urme, iar urmele astea întipăreau în jur o doză consistentă de mister. De unde veneau furnicile? Serghei se aplecase, se întinsese în toate părţile, încercând să descopere muşuroiul, dar nici într-o parte a potecii, nici în cealaltă nu exista aşa ceva. Şi totuşi furnicile apăreau regulat, odată ce firul de iarbă nu mai vibra se iveau de nicăieri. Sigur că totul avea o logică, totul se întâmpla după nişte reguli, dar care erau acestea? Care era sistemul după care se puteau citi ele? În peticul acesta de pământ, pe care-l putea cuprinde cu privirea, se întâmplau lucruri care ieşeau din sistemul lui logic, din atomatismele de gândire cu care era obişnuit. Bărbatul îşi dădea seama că în alte împrejurări nu ar fi ajuns nici măcar să observe toate astea, darămite să încerce să le înţeleagă. Fusese pe munte de nenumărate ori, fusese în păduri, dar niciodată nu se gîndise la lumea aceasta a ierburilor. Întotdeauna fusese

preocupat doar de ceea ce se apropia de dimensiunea lui, doar aceste lucruri căuta să le înţeleagă. Acum desoperirea îl fascinase, nu pentru lumea furnicilor sau pentru legile acestui petic de iarbă, ci pentru că înţelesese ce important este să ai momente în care şezi pur şi simplu. Şezi şi aştepţi ca lumea să ţi se arate. Un timp nimic nu se întâmplă, nu ai legături concrete cu ceea ce este în jurul tău, apoi, încetul cu încetul, fragmente de realitate se leagă între ele şi te provoacă. Pe urmă începi să înţelegi că în jurul tău sunt atâtea lucruri pe care nu le bagi în seamă, dar ele au legături directe cu viaţa ta, se întâmplă simultan şi desigur îţi influenţează existenţa fără să ştii, fără să pricepi cum şi de ce. Pur şi simplu era fascinantă această cale pe care gândirea o lua atunci când îţi permiteai să şezi. Omul modern s-a dezobişnuit de lucrul acesta, o groază de stimuli lucrează în jurul său şi-i ţin minte activă, mereu în legătură cu acţiuni concrete; radioul care merge, televizorul, telefonul, computerul, toată aparatura asta care generează impulsuri, stimuli direcţi. Şi mintea omului este mereu în contacte nemijlocite, acţiuni concrete şi logice, direcţii precise ale gândirii, concentrare; nici un moment pentru oprirea legăturilor active cu mediul, pentru a lăsa gândurile să se piardă, să şteargă astfel de legături, să le amâne. Serghei era de nouă luni pierdut în munţi, şi abia după atâta vreme descoperise ce minunat este să şezi pur şi simplu. Îi trebuiseră nouă luni să ajungă la o altă realaţie cu universul ce vieţuia în jurul său, cu universul care-l cuprindea şi pe el, acest univers din care făcea parte. Acum realiza că el nu trăieşte singur, ci simultan cu o mulţime de entităţi care sunt deopotrivă şi-n el, şi-n afara lui. Ceea ce i se întâmplă lui, oriunde ar fi, este rezultatul unei simultaneităţi, una care porneşte de dincolo de celulele corpului său şi se pierde în vastele cotloane ale unui cosmos ce nu-i e dat să-l cunoască în totul lui. Ce nu trebuie nicidecum să fie cunoscut în totul lui de vreo fiinţă limitată. Dar asta nu înseamnă de loc că legea fundamentală nu leagă celula corpului cu fenomenele cele mai depărtate, doar că legea aceasta este atât de subtilă încât nu poate fi nicium numită. Sereghei se lăsă pe spate în iarba al cărui parfum se întărea, semn că venea vara. Deasupra lui, hăt, în înalt, norii scămoşi şi rari se perindau agale prin văzduh. Erau desaupra tuturor, departe de agitaţia lumii. Un timp, parfumul, mersul norilor, foşnetul copacilor îi curăţară mintea de orice gând. Un timp rămase golit de freamătul sentimentelor, gândurilor, apoi o imagine deveni din ce în ce mai prezentă.

Avocatul îl invitase la masa de prânz, îl invitase aşa cum făcea de foarte multe ori; i-a dat telefon la gazda sa seara târziu. Doar că de data aceasta insistase, să nu uite cumva, să vină neapărat. Nu i s-a părut nimic ciudat, doar dorinţa unei mese împreună, câteva ceasuri petrecute în compania

acestui om şi a soţiei lui. Câteva ceasuri plăcute, de ce să nu recunoască. Întotdeauna, Avocatul dovedea că are mulţime de informaţii despre concetăţenii săi, părea să nu fie om în oraş despre care să nu ştie ceva. Şi avea o tehnică parşivă, subtilă de a abate discuţia în aşa fel încât să ajungă la persoana despre care voia să vorbească. De fiecare dată erau persoane din anturajul lui Serghei, sau din anturajul acestora, şi, de fiecare dată încerca să-i semnaleze ceva. Nu direct, nu concret, doar aluzii care te pun pe gânduri, care aruncă o oarecare lumină. De un anume fel. Întotdeauna informaţii indiscrete, intime, proaspete ce-i prilejuiau calambururi muşcătoare. Îşi permitea ironii tăioase, aparent în doi peri, dar care mai apoi se dovedeau rezultatul unei atente analize. Stârnea conversaţii care să-i prilejuiască remarci neutre doar în aparenţă. Fiecare astfel de întâlnire era un avertisment pentru Serghei, mereu Avocatul voia să-l pună în temă cu caracterul unora dintre oamenii cu care avea de-a face. Niciodată n-o făcea direct, ci doar folosind ironia ca pe-o unealtă. Dacă era atent şi înţelegea era bine, dacă nu înţelegea trebuia să se descurce singur, să dea cu capul de pragul de sus. În duminica aceea a fost dureros de şocat: sufrageria largă era complet goală, doar în mijloc masa veche, grea, cu cele patru scaune bătrâne. Rafturile pline cu cărţi dispăruseră complet, şi pe pereţi se mai zăreau doar urmele de praf care desenau marginile corpurilor. Dispăruseră şi cărţile, fără urmă, şi-n clipa aceea Serghei şi-a dat seama că toată casa era neobişnuit de goală. L-a tecut un frison, şi dintr-o dată un sentiment secătuitor, pustiitor încerca să-i spună ceva grav. Un sentiment al dezastrului l-a cuprins: ceva ireparabil se întâmplase, ceva ce nu mai putea fi stăpânit nicicum. S-a aşezat tăcut, aşteptând; şi cât timp soţia Avocatului a adus tava cu păhărelele de cristal, apoi sticla pântecoasă cu vişinată, a simţit cum se întăreşte un tremur care-l făcea să-şi ţină degetele încleştate în poale. Avocatul îşi făcea de lucru, ba cu pachetul de ţigări, ba cu bricheta americană, ce funcţiona cu benzină şi la care nu renunţase în ruptul capului, cu toate că cerea din ce în ce mai multe îngrijiri. Era linişte în casă şi cei trei oameni încercau să amâne momentul în care vor fi nevoiţi să vorbească. Când femeia s-a aşezat lângă soţul ei şi l-a privit în felul ei atât de personal - o privire în care se amesteca admiraţia, respectul, încrederea, emoţia, dar şi o doză serioasă de îngrijorare -, bărbatul a bătut scurt darabana cu degetele în tăblia mesei şi la final a lovit scurt cu toată palma. „Serghei – a început – noi vom pleca din ţară definitiv. Pentru unul ca mine atomsfera a devenit de nesuportat. O viaţă întreagă am încercat să fac ceea ce am crezut mai bine pentru patria mea. M-am străduit să înţeleg cât mai bine care ar fi priorităţile, care ar fi interesele comune şi... Am fost mândru să fac parte dintr-o naţiune pentru care sute de generaţii s-au jertfit, şi ţine cont, te rog,

că ceea ce spun nu sunt vorbe mari: ei, strămoşii noştrii şi-au jertfit propriul destin, închinându-l naţiunii române. De aia nici eu n-am vrut să stau deoparte, eu care nu sunt nici pe departe o personalitate, dar m-am gândit mereu că lucrurile esenţiale trebuiesc organizate de la nivelele lor inferioare şi intime, adânc personalizate, şi-am încercat... Dar lucrurile s-au schimbat dramatic. Prostiile au generat prostii, incompetenţa a chemat incompetenţe, furtişagul a iniţiat marea escrocherie. Într-un cuvânt totul s-a prăbuşit iremediabil. Nu ştiu dacă este un dezastru fără soluţii. Nu ştiu dacă din etapa aceasta, ţara nu va ieşi mai puternică. Nu ştiu. Nu judec. Nu mai vreau să încerc să înţeleg. Noi doi suntem oameni bătrâni şi cred că merităm să trăim într-un loc în care siguranţa şi liniştea să ne parfumeze ultimii ani.” A ridicat de pe masă un dosar şi i l-a întins. „Ai aici actele unei case pe care am cumpărat-o pentru tine. E o casă mică, doar două camere, o bucătărie, şi câteva dependinţe. Dar este în centrul oraşului, într-un cartier vechi, negustoresc şi are o curte cu un antrepozit spaţios în care poţi să-ţi faci un atelier pe cinste. Am cumprat-o cu bani puţini de la un evreu care mi-era dator. Am cumpărat-o cu gândul la nevoile tale. Am dus deja acolo cărţile şi ceva mobilă. S-o stăpâneşti sănătos şi să-ţi aducă noroc.”

Aceea a fost cea mai grea zi din viaţa lui Serghei. A ştiut de cum a tăcut Avocatul, a ştiut-o şi când, spre seară, a plecat din casa aceea, a ştiut-o de fiecare dată cînd trăia o cumpănă, şi o ştia acum în creierii munţilor, de fiecare dată când îi reveneau în minte imaginile trăite atunci. Până în ziua aceea legăturile sale cu Avocatul aveau o formă în fond copilăroasă. Şi el, şi Avocatul şi soţia acestuia înţelegeau că timpul îi face să se cuprindă unul pe altul într-un fel subtil, delicat. Legăturile dintre ei se întăreau, dar ei încercau mereu să pară că nu bagă de seamă, că nu le pasă, şi din asta se desprindea aerul de copilărie. Trei copii mari jucând un joc care îi depăşea. Dar ziua aceea a fost atât de radicală! Şi asta pentru că nu mai puteau nicidecum depăşi limitele jocului lor, nu puteau să arate dintr-o dată ceea ce se petecea, de fapt, în fiecare din ei. Serghei ar fi vrut să se vorbească mult, să se certe, să se convingă unul pe celălat. Sufletele lor voiau orice fel de alinare, dar conduita nu accepta, iar bărbăţii se comportau de parcă împlineau un ritual cotidian, lipsit de importanţă. O sumă de convenienţe banale ale unora ce iau prânzul împreună. Serghei nu ştia ce se petrece în sufletul atât de hârşit al Avocatului, dar el se simţea tot mai slab, tot mai la capătul puterilor, doar că trebuia să reziste cu orice chip, pentru că asta era regula jocului şi amândoi ştiau că sub nici o formă ea nu poate fi încălcată, coste cât o costa. Şi peste toate venea siguranţa faptului că aceasta avea să fie ultima lor întâlnire, şi, peste toate, ultima veste. Odată plecată familia, nu vor exista telefoane, mailuri, nu vor exista alte veşti. Doi bărbaţi

care s-au pierdut pentru totdeuna înghiţiţi de necunoscut. Da, a fost cea mai grea zi din viaţa lui. Bătălia pe care a purtat-o în după amiaza aceea a fost istovitoare. Spre seară, când a plecat din casa Avocatului a simţit că abia îl ţin picioarele, tremurul din trupul său s-a întărit şi pe drum începea să realizeze ce senzaţie de slăbiciune îl macină. Nu-şi amintea mare lucru din ziua aceea, din întreaga zi, trăirile copleşitoare îl făcuseră să înţeleagă trainica legătură de dragoste dintre el şi familia aceasta, acum pierdută. N-a avut putere să se ducă imediat la casa ce va fi a lui. La casa dăruită de Avocat. Timp de o săptămână s-a comportat ca un căpcăun, doar certuri, doar conflicte şi muncă până la epuizare. Cioplea cu furie, şlefuia, se arunca asupra materialelor cu neostoita dorinţă de a ajunge până în sufletul lor. I se părea că abia acum începe cu adevărat să înţeleagă unde se află forma cea adevărată, aceea care poate povesti despre Nimicul din care vine. După mult timp a înţeles că acesta a fost câştigul acelei mari dureri prin care trecuse. A pătruns cu adevărat în miezul nevoii de a povesti, nu omeneşte, nu după reguli descrise şi respectate, ci din adâncul ne-firii, din chiar sufletul încă nenăscut al poveştii. Atunci, însă, nu-şi dădea seama, atunci voia doar să-şi consume durerea, pe care n-o înţelegea. Nu înţelegea de fel de ce resimte atât de intens durerea. Legăturile sale cu Avocatul nu fuseseră niciodată foarte strânse, el personal, nu provocase decât arareori întâlniri, nu avusese multe cereri de împlinit. De cele mai multe ori întâlnirile lor se produceau în urma unui telefon ce venea de la el, de la Avocat. Un telefon care stabilea un prânz, o întâlnire banală în vreun bar. Urmau discuţiile ciudate, sau Avocatul îl anunţa că se gândise la un anume lucru, iar el urmă să-l îndeplinească. Ciudat era că de fiecare dată respecta dorinţele acestuia, nu-şi punea întrebări, şi ştia că face asta, pentru că era omul care-l scosese din neştiinţă. El fusese omul care-l împinsese spre şcoală şi pentru asta merita tot respectul, merita să-i arate supunere. Aşa cum ştia el să se arate supus. Până la plecarea din ţară a Avocatului a crezut că asta e tot, că doar asta e tot, că doar asta îi leagă. Dar nu era aşa.

După vreo zece zile s-a dus să vadă casa. O stradă îngustă, ferită şi la numărul cu pricina un gard din fier forjat amărât, înfipt într-un soclu ros de vreme. În spatele gardului la nici un metru o casă mică, fără etaj, gris. Pe faţadă nu era vreo uşă de intrare, doar două ferestre mici cu cercevele vechi şi scorojite. A folosit cheia de la poartă şi petele prospete de ulei i-au arătat că de curând trecuse un meşter pe-acolo. În casa se intra prin spate, pe o uşă îngustă la capătul câtorva trepete, iar înăuntru geamuri sparte, hârtii aduse de vânt, gunoaie vechi, bucăţi de tencuială. Mă rog, o senzaţie deplină de părăsit. Serghei venea zi de zi şi se învârtea prin casă, prin curtea lungă şi

îngustă, prin depozitul plin de cuiburi de vrăbii şi de resturi adunate cum nu te poate duce mintea. Nu pricepea sub nici un chip cum o să dea de capăt acestei poveşti. Se trezise stăpân peste o casă în paragină, o casă în suferinţă. El care nu stăpânise nimic până la vârsta aia, era dintr-o dată proprietar. Şedea pe treptele intrării şi privea îndelung curtea, pereţii casei, depozitul lung de pe zidurile căruia tencuiala căzuse aproape cu totul şi cărămizile pierdeau moratarul pe la rosturi. Totul era un dezastru! Venea zilnic să se otrăvească, pur şi simplu să se otrăvească. Senzaţia de neputinţă, mizeria, paragina, putregaiul, colbul gros, gunoiul în mormane îi încleia sufletul. Primise o casă de pe urma căreia nu avea nici un folos. Nu putea să locuiască în ea, nu putea s-o repare, într-un cuvânt nu-i folosea la nimic. Mult timp n-a înţeles de ce cumpărase casa asta Avocatul, ştia foarte bine că el era doar un student cu bani foarte puţini. Era într-o duminică, către amiază, stătea pe treptele intrării ca de obicei, când a înţeles că aceasta era ultima lecţie pe care i-o dăduse Avocatul. Voia să-l înveţe că o propietatate nu este în primul rând bucurie, ci suferinţă şi responsabilitate. O proprietate este aşa cum eşti tu, este oglinda ta cea mai fidelă. Un om, îi spunea în felul acesta Avocatul, nu trebuie să aibă decât proprietăţile pe care le merită, pe care le poate stăpâni, a căror responsabilitate poate să şi-o asume. El putea să aibă casa asta doar dacă o merită şi şi-o asumă. Avocatul îl pusese să dea o probă, grea probă, şi doar de el depindea dacă poate s-o treacă sau nu. Avocatul era acum departe, peste mări şi ţări, din partea lui nu mai putea veni nici un sprijin. Serghei râdea şi-şi lovea palmele de genunchi: descoperise şiretlicul. Şi ca de atâtea ori îi veni în minte momentul când Adina îl altoise crunt peste bărbăţie, simţea şi acum o bucurie asemănătoare, o bucurie a bărbatului care trebuie să se ia la trântă cu ceva, a bărbatului care este provocat. Bucuria asta îl făcea să ştie că a primit provocarea. He, he, he!, domnule Avocat!, domnule Avocat!! Să vedem dacă poate trece cu bine peste lecţia asta. Serghei privi cu alţi ochi proprietatea sa. Acum era sigur de asta, era sigur că asta este proprietatea sa şi trebuia să arate lucrul acesta, trebuia s-o apere, s-o întărească. Spaţiul acesta era teritoriul lui: îi aparţinea, făcea parte din fiinţa şi din voinţa lui. Şi dintr-o dată a înţeles lucru mare: meseria pentru care se pregătea şi la care râvnise cu ardoare şi teamă, trebuia să fie însăşi fiinţa lui dacă vrea să nu-i fie povară. Meseria trebuia să trăiască aidoma lui, sub nici un chip nu trebuiau să se despartă, nici măcar o clipită, nici măcar în glumă, nici măcar la supărare. Îl podidiră lacrimile; putea să-şi permită, era singur, era în spaţiul lui, şi putea să lase lacrimile să-i curgă pentru a mulţumi cum se cuvine omului care îl adusese până la acest adevăr. Acum ştia sigur că îi datora enorm Avocatului, un om despre care nu ştia mare lucru, habar n-avea ce

făcuse acesta în viaţa lui, cu ce se ocupase, cum îşi câştigase existenţa, dar acum ştia că-i datora practic cam toate lucrurile sale esenţiale. Era timpul să devedească faptul că a înţeles.

O masă joasă cu trei picioare, veche masa, cu lemnul plesnit în multe locuri, căruia timpul îi şlefuise meticulos suprafaţa, punând mereu alte nuanţe, până o adusese în cele din urmă la un gris-ocru cald, păstos. Pe alocuri lucea lemnul, lucea stins, puţin mai închis la culoare, cu umbre prinse în suprafeţe subţiri, neregulate. Un coşuleţ de nuiele, fără torţi, cu marginea înaltă, plin ochi cu miez de nucă proaspăt prăjit, abia scos din cuptor, şi aerul care juca desupra lui din cauza căldurii azvârlită din grămada fiebinte ca un jăratic. Auriu-castanie grămada de miez, bătând spre negru ades, în puncte ademenitoare, pline de promisiuni. Bobele de sare grunjoasă, gălbuie de la statul în cuptor, prindeau temeinic coaja miezului parfumat. Stins parfumat, cu iz de iod şi de alint, cu gustul crocant, aromat, aduncând delicat a pământ, a sevă absorbită, distilată, eterică. Alături coşului de nuiele, o carafă înaltă aproape plină de vin roşu, şi două pahare drepte dintr-o sticlă groasă ce-ţi dă sentimentul de temeinic, de siguranţă. Pahare pentru mese îndelungi, stropite, pentru chefuri, pentru dezmăţ, sau pentru conversaţii leneşe când nu ai chef să fii mereu grijuliu, să umpli mereu paharele, n-ai chef să fii mareu atent cu ceilalţi, ci vrei să ai grijă de tine, de gândurile tale în primul rând. Fotolii aurii de răchită, largi, pline de perne moi, pufoase, oricum te întorci, o pernă te primeşte călduţă, comodă, ademenitoare. Femeile stau pur şi simplu şi tac, ţin în mâini strachini smălţuite viu în care scutură coaja miezului copt, scutură grunjii de sare. Din când în cad se apleacă i-au paharul, sorb, sorb îndelung, îşi toarnă vin proaspăt din carafă, şi tac.

Adina îşi priveşte fiica. Sergiana a început să arate ca o femeie coaptă, semnele tinereţii sunt mai palide, formele au devenit mai rotunde, mai pline, mai moi, au pierdut din frăgezimea adolescenţei, din îndrăzneală, dar nu şi din viclenia muierească. Sergiana poate încă străpunge nopţile neobosit, târnosind bărbatul, jucând jocul, hiclenind furişat sau îndrăzneţ, neruşinat. Ştie asta Adina, ştie din nopţile ei când bărbatul era nevolnic, sau netrebnic, sau pur şi simplu gonea sălbatec după şuvoiul de sământă, iar ea trebia să-l ogoaie, să-l facă să se oprească, s-aştepte. Ştie bine Adina, pentru că toată viaţa ei a căutat încă o noapte ca aceea din primăvara când l-a supus pe Serghei, când a vrut să-i arate vraja femeii, doar că a sfârşit fugind din prea multă plăcere.

Dacă ar mai fi răbdat se întâmpla o nefăcută, era prea multă, era până la durere, până la distrugere, până la pierderea cu totul a fiinţei, până la supunere şi asta era de neînchipuit pentru Adina. Cu fărâma de luciditate care îi mai rămăsese a trebuit să fugă, să ducă cu ea, neîmplinită toată tăria acelei nopţi. S-a înfipt în ea tăria şi setea născută nu s-a mai stins, nu s-a stins nici acum, când e femeie bătrână şi rolul pasiunii s-a domolit, s-a topit. O, Doamne, dacă şi sămânţa lui ar fi venit s-o cunune, atunci ar fi ştiut că a atins ceea ce femeilor le e dat doar în secoli, în milenii. Dar n-a fost să fie, şi ea a alergat mai apoi să găsească un bărbat care s-o ducă acolo, spre altarul dumnezeiesc al facerii. Măcar unul să fi fost, altul decât Serghei, de care nu s-a mai putut apropia din teamă, din ruşine, din superstiţie, chiar dacă toată viaţa a ştiut că el era singurul ei bărbat. Hărăzitul. Sergianei trebuie să-i fie mai uşor, pentru că ea n-a ajuns până acolo, n-a avut o atare poveste, dar niciodată nu poţi să ştii, şi-apoi, într-un fund de suflet, Adina se temea că ceva din spiritul lui Serghei ar fi putut trece în fiica ei prin sângele său care atâta râvnea la bărbatul acesta. Acum se bucură că aproape se face anul şi Sergiana nu mai pleacă din casa părintească. Nu mai vorbeste de Islanda, şi-a făcut atelier mansardând podul casei. S-a schimbat şi pictura ei, au apărut alte ziceri ale luminii, surprinzătoare ziceri, s-au schimbat atitudinile obiectelor, povestea în totul ei s-a schimbat. Detalii surprinzătoare fac din noua lume o facere care stă să se împlinească, sau nu, o facere care se amână mereu. Sergiana a plecat spre o altă lume, cu totul necunoscută celor din jur şi aduce veşti nefiresc de prosapete despre tărâmul acela. Galeriştii au băgat de seamă şi aleargă după seva aceasta cu iz de reavăn, le e frică să nu fie doar o toană a artistului şi ei s-o scape. Sergiana pare să nu bage de seamă nimic, pluteşte în apele molcomite ale timpului acesta, se lasă în voia lui. E tot mai departe de oameni, într-un soi de iad al bucuriei, al plăcerilor, un iad care te frământă, te chinuie, te dă prin durere şi fericire, apoi te prăjeşte la foc mic. Oare cât o să ţină? Adina nu vorbeşte despre asta, se lasă dusă în grijile ei. Din când în când îşi aduce aminte de telefonul venit de la Profesor, de la tatăl Sergianei. E aproape sigură că nu va mai fi un alt telefon, nici un alt demers. În cele trei luni de amantlâc a înţeles caracaterul. Ştia din instinct că a făcut o alegere bună, că totul va fi aşa cum vrea ea, că nu-i va sta în drum şi nu-i va complica viaţa. Îngrijorări n-a avut decât atunci când a văzut că nu rămâne însărcinată, s-a temut ca animalul să nu fie sterp şi-n sămânţă, şi să nu fie în stare să-i dea ceea ce are ea nevoie. Multă trudă fusese, noapte de nopate, trei luni încheiate, Adina nu l-a lăsat, nu l-a slăbit. Atunci doar se gândea că s-a păcălit, că a păcălit-o imaginea lui înconjurat de tinerele studente, umede toate. Era cu un cap mai înalt decât ele şi arăta ca un cocoş sănătos şi

viril. Veneau mirosuri deşucheate dinspre grupul acela şi Adina l-a vrut. Acum o privea pe Sergiana şi-şi amintea dezamăgirea din prima noapte cu bărbatul neîndemânatic din cauza aroganţei. Apoi nici bărbăţie nu prea avea, nu prea avea de loc, ce mai încolo-ncoace. Iar ei îi lua timp şi răbdare să-l aducă acolo unde voia, dar după câteva zile ştia cum să-l mânuiască şi să-l facă să scuture şi ultima picătură cât mai adânc, cât mai în adâncul ei. După fiecare partidă se ruga fierbinte să fie totul în regulă şi truda ei să nu fi fost în zadar. Căuta asiduu semnele care s-o elibereze, şi visa momentul când avea să-i spună adevărul, îşi pregătea cuvintele, se gândea la toată scenografia, dar cel mai mult se gândea la clipa când il va da afară din casa ei pentru totdeauna. După ce Profesorul a plecat, în seara cinei de adio, Adina şi-a despachetat discurile de vinil, a motat pick-up-ul prăfuit şi străvechi, şi toată noaptea a lăsat muzica veche să o poarte printr-o lume care n-a existat niciodată, nu va exista şi nici nu s-ar potrivi cu firea muritorilor. Era o lume populată cu spiritele oamenilor pe care-i întâlnise şi de la care mintea ei reţinuse un gest, o vorbă, o faptă. În noaptea aceea a înţeles că Serghei va rămâne pentru ea imaginea bărbatului către care ai râvnit cu toată fiinţa dar de care trebuie să te fereşti, să te fereşti negreşit. Serghei era o făptură omenească nesigură şi instabilă de care un muritor nu trebuie să-şi lege viaţa; era cel mai talentat şi cel mai chinuit dintre ei. Dominat de talentul său, era captiv, era un prizonier sortit unor drumuri fără putinţă de întoarcere. El nu putea renunţa, nu se putea răzgândi, nu putea să se abată de la ceea ce se hotăra în instanţele la care nu avea acces. Instanţe care se întruneau deopotrivă înauntrul dar şi în afara lui. Serghei era dominat de instanţele acestea care luau decizii şi-l împingeau pe bărbat să le împlinească. Un soi de ocnaş era bărbatul acesta, mereu în suflet cu o durere, tânjind, dar trudind să împlinească vrerea acelor instanţe. Asta însemna că pentru oricine altcineva decât pentru el, viaţa sa va fi un şir lung de nenorociri. Serghei purta în el o lume care voia să se povestească doar aşa cum ea voia, şi-l folosea, îl alesese pe el. Adinei îi venise acestă idee pentru prima oară, atunci când l-a văzut trudind la o lespede funerară. Smulgea din piatră nişte heruvimi, da, da, îi smulgea, îi răpea cu forţa din materia dură a marmorei. O făcea silnicind piatra, era o luptă grozavă între el şi rocă, iar odată eliberat, heruvimul încerca să strige ceea ce trăise el atâta amar de vreme presupus în materia aceea, dar strigătul formei vorbea despre ceva atât de sublim încât sufletul tău se înfiora şi de nimic altceva nu mai aveai nevoie. Un înţeles al unor timpuri primordiale îşi făcea loc în toată forma ivită, şi era destul, prea destul. Îi venise atunci să urle la el, să-l îmbrâncească, să-l alunge din atelierul amărât. Voia să-i strige că-şi pierde vremea, că se pierde pe el muncind mereu la

heruvimi, la liliac, la ghirlande. Dar din nou învinsese ruşinea; gestul acela blestemat, lovitura aceea netrebnică o făcuse să-şi înghită vorbele. Ceea ce izbutea Serghei i-a confirmat că soarta ei este alta; truda este condiţia ei, munca înceată, continuă, concentrată. Încăpăţânată până la ultima consecinţă, până la înţelesul ultim pe care îl poate atinge un muritor. Desigur era puţin, înţelesul la care ajunge un muritor rămâne totuşi un înţeles comun, unul care poate fi explicat. Dar acest fel de a fi era legătura ei cu oamenii, pentru că îi plăcea nespus seva pe care putea s-o mulgă din traiul în mijlocul lumii. Îi plăcea să călărească bărbatul, să-i sugă snaga prin toţi pori, îi plăcea să se amestece prin mulţime, să se tăvălească aproape prin toate mirosurile ei, să-i audă zgomotele, vorbele, ideile. Îi plăcea să refacă drumul spre un trecut despre care se zvoneşte, despre care-ţi vorbeşte un folclor, sau doar o snoavă. De asta îi plăcea să scormonească prin măruntaiele lumii, astea erau legăturile ce-o ţineau prinsă când de oamenii zilei, când de cei ce se stinseseră, se trecuseră. Erau legături care trasau drumuri obişnuite, poate uşor deşucheate uneori, frivole, dar erau drumuri care pe ea o umpleau de energie, de sevă. O motivau puternic, o îndemnau să scormonească adânc prin izvoade şi mărturii ca să înfrumuseţeze mereu viaţa sa zilnică, să poată s-o simtă mustind, să adauge mereu arome rare, pierdute unele şi regăsite, altele scornite pe moment. Erau legăturile ei cu lumea, simple, temeinice, hotărâtoare; legături de om care se mulţumeşte cu viaţa simplă şi modestă.   Doar cele la care ajunge un om ca Serghei se întrupează, au forma lor subtilă, şi trec dincolo de comunicare, dincolo de înţeles. Ea era clădită altfel, calea ei se deschidea cu fiecare moment de înţelegere, înaintarea se făcea clipă de clipă, cu luciditate, cu stăruinţă. Tânjea după impetuozitatea lui Serghei care trăia în mijlocul ne-firii, a ne-ştiutului, a ne-făcutului, acolo unde sunt toate mulţimile de forme care te aleg ca să ajungă la lume, dar o şi respingea mereu ca să se lase îmbelşugată de bucuriile trăirilor vii, prezente. El doar putea, doar el avea voie să spună poveştile astea lumii, doar lui îi era dată acestă bucurie, această nefericire dumnezeiască. Când a aflat că s-a întors la şcoală, şi că Meşterul îl ajută şi-l îndeamnă, s-a închis în casă şi-a plâns îndelung: Serghei pornise spre întâlnirea cu Destinul, cu o viaţă care-i va fi făcută harcea-parcea. Nu ştia care ar fi fost soarta lui dacă rămânea un simplu pietrar într-un atelier de obiecte funerare, dar odată pornit pe drumul şcolii nu mai avea nici o şansă. Începuse drumul care se împlânta într-o continuă nelinişte şi nemulţumire, într-o adâncă şi inconştientă fericire. Au urmat ani de zile în care Adina aduna veştile despre el; uneori veneau cu duiumul, sălbatice, contradictorii, zgomotoase, alteori tăceri apăsătoare o făceau tot mai neliniştită. Şi dintr-o dată, tăioasă, necruţătoare, vestea dispariţiei. Serghei dispăruse pur şi

simplu. Un notar din oraş avea un plic de la el, dar trebuia să-l deschidă abia peste cinci ani dacă el nu apare între timp. Nici o altă explicaţie. Acelaşi notar a dat un comunicat de presă prin care spunea că nimic violent sau dramatic nu s-a întâmplat, dar nu are nici un fel de altă informaţie. Plicul l-a primit de la Serghei, care mai apoi i-a trimis un al doilea plic cu ceea ce trebuia să facă, inclusiv comunicatul de presă. Vreo zece zile presa umbla înnebunită după informaţii, după picanterii, după trei săptamâni se mai pomenea din când în când numele lui, iar după vreo două luni totul sa stins şi-a fost uitat. Serghei dispăruse fără de urmă şi Adina ştia că nu el hotărâse toate acestea ci instanţa care-l împingea prin lume spre legături cu zone ce nici măcar lui nu i se vor revela în viaţa aceasta. Adeseori îi mulţumea pentru că doar gândid la el înţelesese care e cu adevărat rostul său, pricepuse cum trebuie să se aşeze temeinic în calităţile cu care o hărăzise pronia. Îşi creştea copilul atentă şi devenea un restaurator tot mai priceput şi mai spectaculos. În lumea sa se ştia că poate să citească urmele vieţilor trecute atât de adânc încât spiritul deplin al timpului acela hotăra ce trebuia făcut. De la o vreme, Adina se lăsa mai mult în puterea instinctului decât a mărturiilor, ajunsese să plutească deasupra timpurilor, mai mereu trăia între acestea şi ceea ce o înconjura devenea o oglindă a vieţii ei lăuntrice. Descoperea amănunte de mult pierdute, le aducea în viaţa ei şi le elibera o anume vreme, ca apoi să le lase să dispară din nou alunecate în vârtejul cu totul de neimaginat al timpului. Totul în viaţa ei căpăta nuanţe surprinzătoare, spectaculoase, uşor vetuste, uşor patetice. Cei din jur o priveau ba îngăduitor, ba tăios, vehement, scoţând la iveală mentalitatea chivuţei care nu va dispărea niciodată. Probabil că toată această atmosferă o ademenise pe Sergiana, atmosfera şi o chemare care venea din toate neîmplinirele genetice ce se ascunseseră în ea. A început de timpuriu să deseneze şi indiferenţa cu care Adina voia s-o îndepărteze de o astfel de meserie n-a descurajat-o. E adevărat că maică-sa nu se manifesta nicicum, era un fel de acceptare resemnată, totul era tratat ca o toană a unei etape, o toană care va trece atunci când vor apare adevăratele provocări. Dar toana n-a trecut, ci s-a transformat pe nesimţite într-un fel de a vorbi al Sergianei. Cu cine vorbea ea, cui încerca să spună toate poveştile alea? Ce neom o asculta, şi-o îndemna în egală măsură să povestească? Asta, probabil, nu va şti nimeni, niciodată.

De multe ori, Adina se gândea că toate lucrurile acestea sunt doar scornelile minţii ei, n-au nici o legătură cu realitatea, totul i se pare că se petrece aşa doar pentru că ea gândeşte în felul acesta, simte aşa. Avea sentimentul că dacă ar lăsa lucrurile să se întâmple pur şi simplu, dacă nu le-ar predestina ea în felul încăpăţânat în care-şi trăia viaţa, atunci totul ar fi mai simplu, şi mai

surprinzător în acelaşi timp.. Dar nu se putea împiedica, de multe ori devenea conştientă de ceea ce se petrece, în mijlocul unei acţiuni, atunci când era prea târziu să mai modifice ceva, să schimbe. Până la urma, urmei ce înseamnă acest: altfel, şi de ce altfel? De ce să nu se petreacă lucrurile aşa cum se petrec, şi de ce ea să nu le accepte aşa, dacă atunci când îşi priveşte trecutul poate să aibă un anume simţământ, o anume emoţie, de multe ori puternică, deplină. După noaptea aceea de primăvară când îl avusese atât de răvăşitor pe Serghei, viaţa ei devenise o trecere prin faţa unei oglinzi, l-a care trăgea mereu cu coada ochiului, şi toate cele pe care le făcea depindeau de ceea ce vedea răsfrânt acolo. Băga de seamă gesturile imaginii şi căpăta tărie să şi le modifice pe ale sale, aşa se putea călăuzi. În după amiaza acesta, Adina îşi privea fiica şi zâmbea pentru că era în stare să cuprindă acum o adevărată istorie ce devenise o fiinţă omenească, iar acestă fiinţă habar n-avea toate acele poveşti care se tereminaseră cu zămislirea ei. Habar n-avea!

Fusese voia Domnului ca iarna aceea să fie bogată. Mai mult de o săptămână ninsese peste sate, peste păduri şi peste păşunile colinelor. Viscolul ridicase zăpada, o spulberase de colo-colo, o troienise şi chinuise gospodarii în fiecare dimineaţă. Satul se umplea de râcâielile lopeţilor lovite de pământul îngheţat, semn că oamenii croiau pârtii către salaşul vitelor, către coteţul de păsări şi către toate celelalte acareturi. Munceau încă din faptul nopţii cu grijă la animalele gospodăriei. Muncise şi părintele Zamfirache, muncise el şi paracliserul să ţină drumuri, să fie cărări lesnicioase prin troianul înalt. Acuma se liniştise vremea, venise oleacă de ger, zăpada a prins crustă groasă, sticloasă şi drumurile ţin. Zăpada e cât gardul, s-a îngustat uliţa mărginită de troienele bogate, dar e loc pentru două maşini dacă trec cu grijă, cu fereală. De ieri, soarele încearcă să dea printre nori, îl împiedică o pâclă groasă şi prin văzduh scame vălătucite se zbucimă prin faţa astrului. E ca o părere soarele, se ghiceşte abia, abia, şi de priveşti în sus îţi dai seama că stratul de nori e gros şi oricând viscolul se poate întoarce. Părintele a ieşit hotărât să meargă azi la schitul din poiană, că se fac două săptămâni de când n-a putut ajunge. Acuma, de când e la pensie, doar schitul izolat mai e grija lui. A trecut vremea peste piatra din zidurile bisericii care s-a întunecat, s-a făcut de culoarea lutului ars de căldura verii, lemnul clopodniţei a devenit sur şi scara scârţâie amarnic când o urci. Călugării au schimbat toaca de vreo două ori, iar părintelui Zamfirache îi place s-o audă cum împrăştie chemare peste codrii deşi şi peste lumea vieţuitoarelor ascunse. Pictura Adinei prinsese stratul timpului şi ea, şi micul

lăcaş, începuse să miroase ca-n vremuri pierdute, pentru că nu aveai voie să aprinzi decât lumânări făcute din ceară de albine, după reţete vechi pe care tot femeia le adusese de pe la alte aşezări ale Domnului. Dacă intrai în schit şi voiai să aprinzi lumânări pentru sufletul alor tăi sau pentru norocul lor, musai trebuia să le cumperi din pridvorul îngust, mărginit cu ferestre subţiri şi puţine. Fusese grijulie Adina, impusese reguli stricte, şi cu toate acestea timpul nu iertase, fresca se întunecase, culorile se mai veştejiseră, chipurile pictate parcă deveniseră mai blajine, mai depărtate de cele lumeşti. Părintele Zamfirache se simţea mai aproape de micul locaş decât de biserica din sat pentru care luptase îndârjit la tinereţile lui. Aici în Poiana-cu-schit părea că se ridicase o vrajă odată cu mica bisericuţă. O vrajă a locului, una care se întărea pe măsură ce trupul său se împuţina de bătrâneţe. Părintele simţea chemarea şi venea des în Poiana-cu-schit, să inspire aerul, să audă vorba sfinţilor călugări care grijeau de sălaş şi de mica gospodărie, să se închine la icoane. Multă vreme, părintele s-a tot întrebat de unde vine puterea asta. Un timp a crezut că ăsta e destinul locului, pe urmă şi-a zis că e vrerea Domnului, încetul cu încetul, însă, şi-a dat seama că de fapt totul era doar iubire şi credinţă. Din vremurile acelea de odinioară, de la începuturi şi până acum, prin locurile acestea doar iubirea şi credinţa fuseseră la originea fiecărei faceri. Aşa a fost atunci, pe timpuri, aşa a rămas şi azi, fiecare faptă porneşte de sub această binecuvântare. De asta destinul acestui loc e altul, de cum te apropii se impune o vrere pe care n-o simţi, de care nu poţi fi conştient, doar că faptele tale se modifică pe nesimţite şi se cuprind într-un anume mod de a fi.

Părintele Zamfirache punea zăvorul la poarta casei sale, luptându-se din greu cu paltonul gros, care nu-l lăsa să ridice mâna peste lemn ca să ajungă la încuietoare. Încerca să pună zăvorul şi zâmbea amintindu-şi de insistenţele Adinei ca el, părintele, să-l caute pe Serghei şi să-l convingă să facă o lucrare pentru poiană. Voia Adina ca locul să fie întregit de o sculptură şi dacă Adina voia aşa nu era chip să scapi din vrerea ei. Îi spusese că numai şi numai Serghei va fi în stare să facă ceea ce-şi dorea ea şi ceea ce trebuia pentru locul acesta. Părintele avea amintiri tulburi despre băieţandrul subţire de la atelierul Meşterului, auzise că ajunsese sculptor în cele din urmă, şi că avea faimă şi bun renume Nu-l mai văzuse de un amar de ani, dar îi era teamă de întâlnirea cu el. Îi era teamă pentru că artiştii aştia renumiţi erau parcă vorbiţi să-ţi împuie capul cu teorii stufoase, cu mulţime de cuvinte, cu poveşti înflăcărate despre idei îndrăzneţe şi singulare, dar la urmă te trezeai cu o arătare cu totul în afara gândului. Tot amânase, şi numai de gura femeii se dusese într-o zi să-l vadă. Avea un atelier cam prin centrul oraşului, într-o străduţă

mai retrasă. Un atelier spaţios, cu o curte destul de mare, plină de lucrări şi de materiale ce aşteptau. I-a spus păsul, i-a spus cine l-a trimis şi sculptorul îl tot asculta fără să vorbească prea mult. Nu părea de loc încântat, n-a spus nici da, nici ba. Într-un final a rămas c-o să vină el să vadă despre ce-i vorba, iar preotul a plecat convins că n-o să-l mai vadă la faţă pe omul acesta cât îi va fi dat să trăiască. Peste vreo trei săptămâni însă, dis de dimineaţă, a bătut în poartă. Părintele Zamfirache mai stătea încă la casa parohială, nu se mutase în casa cea mică dinspre Poiana-cu-schit. Când a ieşit să deschidă, nu şi-a crezut ochilor. Serghei era destul de zgribulit că era o vreme rece de sfârşit de aprilie, chiar în Saptămâna Luminată. Peste sat toaca îndemna lumea la slujbă şi clopotele întăreau zvonul. Pe drum n-au vorbit mare lucru, părintele i-a povestit despre truda Adinei, despre încăpăţânarea femeii şi despre cât de necruţătoare fusese cu toţi lucrătorii. Când fura cu coada ochiului spre el, părintele Zamfirache, îl mai surprindea pe Serghei surâzând şi mijindu-şi ochii la auzul unor vorbe. „ Şi totul e ridicat de Adina?” – a întrebat după ce s-a învârtit în jurul schitului, dar n-a mai aşteptat răspuns şi a dispărut după contrafortul altarului. Şi dus a fost. Părintele a stat şi-a aşteptat, şi-a aşteptat, apoi a intrat în altar, s-a dus la căsuţa ce adăpostea cele trei chilii, a vorbit cu călugării despre una, despre alta, iar Serghei nu se vedea pe nicăieri. Ziua simţea primele semne ale înserării, când părintele şi-a zis că n-are rost să mai aştepte. Probabil că Serghei luase drumul îndărăt şi plecase de mult, aşa că şi-a ridicat anteriul sub centură să nu-l încurce la mers şi a pornit spre casă. Pe Serghei l-a găsit chiar în gâtul drumului spre sat, stătea pe un buştean, rupea crenguţe între degete şi fluiera încetişor. „Da’, ce, plecăm deja?” – a zis mirat, când l-a văzut pe preot. „Păi, se cam face seară. Eu cred că-i vremea.” „Aha! Bine, atunci.” Şi asta a fost tot. La întoarcere n-au vorbit de loc. Părintele nu înţelegea nimic şi nici nu-i venea să întrebe ceva. Fie ce-o fi! Seghei s-a urcat în maşină şi-a pornit, apoi a oprit, a scos capul pe geam, şi a spus că se întoarce peste o lună.

N-a fost o lună, au mai trecut vreo câteva zile peste, şi Serghei a apărut tot aşa de neaşteptat. I-a spus părintelui că va face o lucrare pentru Poiană doar dacă va fi pusă unde spune el. I-a spus cât o să-l coste şi că va fi gata până-ntr-un an. Totul suna calculat şi rezonabil, şi totuşi... Şi totuşi, Părintele Zamfirache nu–şi putea reprima îndoiala şi nici neîncrederea. Simţea în adâncul fiinţei sale, cu totul inexplicabilă, cu totul incapabilă să fie reprimată, neîncrederea şi dacă n-ar fi fost vorba despre Adina, probabil că nu ar fi acceptat niciodată să lucreze cu un astfel de om. Nici măcar o clipă, cu toate eforturile făcute de preot, nu a acceptat să vorbească despre lucrare, despre ce gândea el, deşi se părea că ceva ştie, ceva se născuse în mintea sa, asta

făcându-l să hotărască o cale şi etapele pe care ar fi trebuit să le urmeze. Doar că nu dorea să împărtăşească cu cineva ceea ce el ştia, nu avea de gând să dezvăluie celui care plătea care este planul său. Era mereu foarte categoric şi tot atît de detaşat, parcă n-ar fi fost vorba despre lucrarea sa, despre ceva ce stătea ascuns în sufletul lui. Părea că nu este de fel implicat în proiectul ce urma se se împlinească şi că acceptă cu uşurinţă ca acesta să se facă sau să fie abandonat. De fiecare dată când discutase cu un artist care urma să facă ceva pentru sfintele lucrări, părintele Zamfirache fusese copleşit de entuziasmul nestăvilit cu care acesta visa. Vorbeau mult şi bogat despre planurile lor toţi acei artişti, erau în stare să sporovăiască ore în şir, se aprindeau pe măsură ce imaginile din lumea lor ascunsă se îmbogăţeau, se transformau, depăşindu-se mereu ca formă şi ca valoare. De multe ori, părintele Zamfirache acceptase lucrarea şi pentru entuziasmul fără de margini al artistului, pentru energia lui pur şi simplu explozivă. Serghei însă era ca un zid, de fel nu puteai citi ce se petrece cu adevărat în fiinţa sa. Vorbea despre orice altceva, despre oamenii din sat, despre locuri, despre vremurile trecute sau actuale, părea să nu vadă în jurul lui mai nimica, apoi hotăra ceva, aştepta să vadă dacă este aprobat sau nu, pe urmă pleca de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, iar el venise doar într-o vizită scurtă. În urma rămâneau o mulţime de întrebări, de neînţelesuri, de îndoieli, şi părintelui Zamfirache asta nu-i plăcea sub nici o formă, dar hotărâse ceva împreună cu Adina în care avea încredere deplină, mai ales în ceea ce priveşte soarta schitului din poiană. De la un timp chiar a început să-l aţâţe un soi de curiozitate: ce avea să fie la sfârşitul, sfârşitului, când vor vedea lucrarea?!

Trecea timpul, se împlinise aproape un an şi-ntr-o zi părintele Zamfirache a primit un telefon de la Serghei care i-a spus că-i gata lucrarea şi că poate veni s-o vadă când vrea. În grabă s-a dus părintele Zamfirache, era curios deşi se îndoia că va fi mulţumit, se îndoia teribil. Atelierul lui Serghei avea o curte lungă plină ochi cu lucrări şi materiale. Să ajungi la uşă treceai musai printr-un labirint, ocolind blocuri de piatră, trunchiuri groase de copaci, rasteluri de care se sprijineau foi groase de tablă. Undeva în fundul curţii Serghei i-a arătat o lucrare dintr-un material negru. Întinsă pe jos, în bucaţi mari, zăcea o lucrare ce aduna vreo doisprezece metri. S-a cutremurat părintele Zamfirache când a văzut dimensiunile uriaşe. Aşa, cernită, lucrarea-ţi dădea un sentiment ciudat, amestecat. Cute lungi de văluri care ascundeau o fiinţă firavă, pe care n-o putea descoperi, aşa învăluită fiind. Nu i se vedea chipul, poate că nici n-avea, nici trup nu ştiai dacă are, doar cutele vălurilor care alunecau în dâre lungi, sobre, drepte sau alunecate să ascundă, să învelească. Şi din alăcătuirea cernită năvăleau spre tine senzaţii amestecate care te copleşeau şi te

ademeneau în acelaşi timp. Nu i-a plăcut părintelui Zamfirache în primele clipe acestă lucrare. Nu i-a plăcut de loc. Nu i-a plăcut nici atitudinea lui Serghei care i-a arătat lucrarea apoi l-a lăsat în faţa ei fără să spună o vorbă. L-a lăsat singur, fără o lămurire, fără o explicaţie, el s-a întors în atelier de parcă nu despre opera sa ar fi fost vorba. Cutele acela lungi, unele adânci, altele abia zărite îl derutau pe preot. Lucrarea n-avea chip, nici trup, nu puteai şti ce ascund cutele acelea. O formă umană parcă se putea ghici totuşi iar vălurile parcă ascundeau un chip, dar dacă te mişcai să-l distingi, altele apăreau, te îndemnau să repeţi căutarea, dar până la urmă era sigur că nici un chip nu putea fi zărit şi totuşi rămânea senzaţia că nu te-ai uitat bine, că trebuie să mai cauţi. Jocul acesta i s-a părut derutant părintelui, nu ştia ce să zică pentru că, stând alături de forma aceea parcă simţea durere umană, pioşenie, simţea un suflet înfrânt care-şi caută alinare, dar, în egală măsură şi iscodirea curioasă, neîncrezătoare, obraznică ce-l înfruntă pe Domnul nostru Prea-Înaltul. Nu, nu-i plăcea lucrarea preotului, dar ceva îl împiedica s-o refuze şi nu înţelegea de ce nu poate s-o refuze, doar el singur hotăra dacă merită sau nu să fie plătită. El singur decidea de poate fi înălţată în poiană sau nu. O îndoială mare se zbătea în sufletul preotului, nici măcar nu ştia de se cade să pună în Poiană o astfel de operă, de nu-i ea – Doamne fereşte! – vreo blasfemie. Părintele Zamfirache îşi aducea azi aminte că fără voia lui s-a dus în atelier şi l-a întrebat pe Serghei când poate s-o monteze. Parcă un altul spunea vorbele şi tot drumul înapoi spre casă părintele s-a luptat cu îndoiala, şi zilele care au urmat la fel. Se auzea cum spune cuvintele peste sentimentele sale, peste vrerea sa, erau hotărâri care veneau din adâncul fiinţei, hotărâri ce nu puteau fi stăpânite. Problema lui aceasta era: de ce nu se putea hotărî, de ce mereu gândea într-un fel şi se comporta de parcă altfel ar fost totul? De ce oare îi spunea acestui om să monteze lucrarea în Poiana-cu-schit, lucrare care în fond lui nu-i place?

Părintele Zamfirache călca grijuliu panta ce ducea spre uliţă, se sprijinea în bastonul gros şi se lăsa dus de fiorul de bucurie pe care-l simţea acum la gândurile acestea. Fusese zbatere grea, fusese muncit de gânduri aprige, se zvârcolise nopţi lungi în aşternuturi fără să pună geană pe geană. Lucrarea lui Serghei fusese, la urma, urmei, un canon pe care i-l hotărâse Cel de Sus, pe care trebuise să-l treacă. O ispitire fusese, o ispitire care să-i încerce puterea credinţei.

Când cele trei camioane grele încărcate cu fragmentele statuii se strecuraseră anevoie pe uliţele înguste ale satului, preotul fusese scuturat de fiori reci şi fierbinţi deopotrivă: nu mai era drum de întoarcere. De-acum, îşi spunea că e prea târziu, ce avea să se petreacă se va petrece. Pe urmă venise traulerul cu părţile macaralei şi Poiana foia de muncitori care săpau, mânuiau fire

lungi de fier, amestecau betoane, băteau scânduri, într-un cuvânt ridicau soclul statuii aceleia din piatră întunecată. Două luni încheiate au forfotit muncitori prin Poiana-cu-schit, şi peste ei domnea voinţa lui Serghei. Satul devenise brusc neobişnuit de curios, zilnic se adunau pâlcuri de oameni pe lângă bisericuţă şi vorbeau între ei despre ceea ce se petrecea în Poiană. Era o curiozitate liniştită şi asta îl speria şi mai tare pe preot. Nu puteai şti niciodată ce cloceşte liniştea asta. La ultimile zile de lucru, părintele n-a putut fi prezent. În port la Constanţa venise un container cu diferite odoare pentru cele două biserici, copiii săi le adunaseră de pe la românii ce trăiau risipiţi pe alte meleaguri. De multă vreme îi vorbiseră despre eforturile lor, dar preotul nu se aşteptase niciodată la altceva decât, ia, colo, câteva obiecte lucrate mai cu dichis, de mâini mai dibace, după deprinderi de altă natură. Când a primit înştiinţarea că trebuie să vină în port cu un camion să ridice containerul acela, Părintele Zamfirache nu şi-a crezut urechilor. Tare ar fi vrut să amâne, dar era vorba de banii ce ar fi trebuit plătiţi dacă nu ridica la timp „marfa", după cum spuse la telefon vocea indiferentă a funcţionarului portuar. S-a dus părintele, că altfel nu era chip, s-a dus şi-a trecut prin zile grele pentru că gândul lui nu era decât la lucrarea din Poiana-cu-schit. Trei zile a trebuit să alerge, să completeze hârtii, să plătească mereu taxe, şi alte taxe, la diferite departamente şi organisme, şi instituţii. La fiecare ghişeu pe la care a trecut, nimeni n-a scos o vorbă despre ce ar fi trebuit să facă pentru ca totul să se termine mai repede. De fiecare dată se trezea că formalităţile nu sunt complete şi că drumul trebuie luat de la capat, şi mai trebuie plătită o taxă, mai trebuie completat un formular, mai trebuie scoasă o hârtie de la un birou pe la care deja mai trecuse de câteva ori. Pe drumul de întoarcere nu se gândea decât la nenorociri, la scandalul monstru care clocotea pentru că îngăduise o astfel de sculptură să se ridice lângă bisericuţa schitului. Ajuns în sat la ceasurile serii a fost întâmpinat de liniştea care-l fermecase şi-l hotărâse să rămână pe aceste meleaguri. Sătenii îi dădeau bineţe şi-l iscodeau cu privire la contanier, la conţinutul acestuia. Au hotărât să-l descarce a doua zi şi mulţi s-au oferit să ajute împinşi de curiozitate. Despre lucrarea lui Serghei nimeni nu vorbea şi doar când a rămas singur cu paracliserul a avut curaj să întrebe. Aşa a aflat că lucrările se terminaseră, statuia se înălţa în Poiană şi: „taaaaaaaaaare era frumoasă şi blajină!", după cum spunea acesta. S-a trezit în zori a doua zi şi-a făcut într-un suflet drumul, voia să vadă cu ochii lui ce fel de lucrare îngăduise în poiana pe care o iubea straşnic. Într-un fel simţea că locul acela îi îmbogăţeşte rădăcinile, le petrece mai adânc în memoria strămoşilor lui. E drept el nu s-a născut prin aceste locuri, dar asta era doar un fapt secundar, pentru că strămoşii se făceau o singură fiinţă şi el

simţea cum îi menţine sângele proaspăt şi iubitor. Poiana acesta, şi ruinele pe care le găsise îi revelase Părintelui Zmfirache ce important este să ştii că strămoşii se pierd în negura timpurilor până la origini, până dincolo de ele, până acolo unde timpul nu exista, nu există şi nici nu se lasă uşor să ia fiinţă. Trebuie un motiv temeinic şi foarte grav ca timpul să-şi plămădească o formă şi să dea mai apoi naştere altor şi altor lucrări, iar strămoşii lui fuseseră un astfel de motiv. Cine nu ştie asta este tare sărac, este neştiutor şi gol pe dinăuntru. Nu are nici un fel de sprijin şi-l poartă lumea ca pe o frunză ce nu-şi poate găsi liniştea în bătaia vânturilor. Asta ştia preotul despre Poiana-cu-schit, şi de asta trecea prin astfel de emoţii. Nu se cuvenea, ca ştiind ceea ce ştia, să pângărească în vre-un fel locurile acelea. Când a trecut de capul drumul şi-a ieşit din pădure, părintele s-a cutremurat. Statuia domina Poiana şi impusese un aer de smerenie peste tot locul. Părea că e uşor aplecată spre drumul ce venea, părea că veşmintele ascund o fiinţă care se roagă, se pleacă spre bineţe, se povârneşte gata să cadă în genunchi din cauza unei poveri ce-i apasă sufletul, sau că doreşte să te întâmpine cu un anume soi de bucurie a unei revederi scumpe. Cutele acelea lungi puteau ascunde orice: spirit, făptură, duh, vidmă. Pur şi simplu orice! Faptul că nu i se vedea chipul - care nu părea să lipsească, ci pur şi simplu era ascuns dintr-un motiv ce putea fi oricare - făcea să-ţi închipui aceea ce starea ta sufletească te îndemna în clipa când dădeai cu ochii de ea. Uite, îşi spunea în ziua acesta de iarnă preotul, trecuseră amar de ani, şi de fiecare dată când intra în Poiană şi dădea cu ochii de opera asta, de fiecare dată altfel de sentimente îl încercau. Atunci fusese lovit foarte puternic de modul cum opera impusese o anume atmosferă în întreaga poiană. Da, da, fusese lovit, mai întâi pentru că i se întărise credinţa lui în forţa şirului lung de strămoşi care nu ne părăsesc. Ei nu ne părăsesc, doar noi, din diferite motive, putem să-i părăsim, dar asta ne costă, fără ca cineva să fie în stare să ne spună ce preţ plătim. Apoi aerul de smerenie care te întâmpina şi care te obliga dintr-o dată să vorbeşti în şoaptă aproape, să mergi încet şi liniştit, să nu ridici privirea prea mult. Erai într-o lume care te lăsa cu tine însuţi pentru o vreme. Oamenii care veneau la schit îl părăseau simţind nevoia să nu vorbească o vreme, să rămână cu gândurile lor, cu vocile din sufletul lor, şi asta, credea Părintele Zamfirache, făcea mai mult decât toată truda lui de o viaţă. Dar o şi împlinea în cel mai neaşteptat chip.

S-a dus la oraş într-un suflet să vorbească cu Adina, să-i spună despre statuia din Poiană. Când a dat cu ochii de femeie, şi-a dat seama că aceasta ştia şi că mai bine tace, nu spune nimic din ce simte pentru că bucuria ei este de altă natură, motivele ei de mândrie şi umilinţă sunt

altele. Nu înţelegea de ce, dar dintr-o dată a simţit că motivele lui sunt mărunte. Adică nu mărunte, doar că nu ajung până la esenţele pe care le putea atinge Adina. Stăteau de vorbă de vreo zece minunte, când în odaie a intrat Sergiana şi când l-a văzut pe preot a început să vorbească cu însufleţire despre statuie şi despre tot ce sufletul ei ştia în legătură cu asta. Au ascultat-o vorbind, şi la un timp părintele şi-a dat sema că Sergiana este ca un clopoţel, care aduce luare aminte şi împrospătează amănunte din lumea lor interioară, ridică la suprafaţă amănunte care se afundau, face să devină vii lucruri pe care aproape le uiţi din nebăgare de seamă. A privit-o pe mama fetei, şi-a dat seama că ceva asemănător se petrece şi cu ea, şi că amândoi vor lăsa tânăra femeie să-şi reverse bucuria trăirilor, pentru ca ei să-şi însufleţească universul din sufletele lor, care univers putea să amorţească o dată cu trecerea vremii.

Prin fereastră se strecurau razele soarelui rupte şi întrerupte de frunzele copacului crecut lângă aceasta. Umbre şi petice de soare, care făceau obiectele camerei să pară nestatornice.

Maricica mergea agale încercând să ascundă faptul că şchiopăta uşor cu piciorul stâng. O durere surdă apăruse cu câteva luni în urmă, o durere care se ridica în tot piciorul când călca mai apăsat pe el. Atunci când era nevoită să meargă repede se vedea cum şchioapătă şi de fiecare dată se găsea cinva care să întrebe de la ce i se trage. Pe urmă omul îi dădea sfaturi, şi fiecare îi spunea să meargă urgent la doctor, pentru că nu-i a bună. Dar n-avea ea bani pentru treburi din astea; se mai ungea cu vreo alifie pe care o căpăta, îl învelea noaptea să-i fie cald, îl dădea cu spirt şi strângea din dinţi. Acuma, ce pretenţii să mai ai? Venise vreme; împlinise şaizecişicinci de ani şi trebuia să mulţumească lui Dumnezeu că mai avea putere să-şi ţină treburile în rosturile lor. Se adunaseră anii, se adunaseră. Femeie singură toată viaţa, Maricica îşi aranjase un făgaş, ştia pe ce se poate sprijini şi pe ce nu, zi de zi nu făcea altceva decât să încerce să întărească lucrurile pe care credea ea că se poate baza, iar dacă acestea dădeau semne de slăbiciune, nu ezita să le azvârle cât colo. Avea ea tăria asta, care-i venea de la exemplu pe care-l avusese în prietena ei cea plecată în lume, se gândea mereu la ea, gândea de multe ori cu mintea ei, cu mintea în care stăruia imaginea de tinereţe a celei ce se pierduse în lume. Avea senzaţia, voia să aibă senzaţia, că mâine, poimâine se va întoarce şi vor fi din nou cot la cot la toate treburile zilnice. Dar nici un zvon despre ea, nici o ştire, ceilalţi o uitaseră de mult, iar atunci când întreba de ea printre vechii tovarăşi, vedea doar privirile mirate. Chiar aşa plecată în lumea largă, fără să

fi avut vreodată vreo veste de la ea, Maricica o ţinea de drag în inima ei, pentru ca o învăţase de bine. Toată viaţa se gândise la femeia aia înainte de a face ceva, parcă îi auzea vocea aspră, şfichiuitoare, care spunea totul pe şleau, de la obraz. Pe şleau şi porcos. Îţi spunea brutal ceea ce ea credea, şi trebuia să fii convins ca asta e în inima şi-n mintea ei. Felul ăsta de a fi îţi lua maul de cele mai multe ori, cuvintele îţi rămâneau în gât şi ea devenea şi mai agresivă. Puţin îi păsa dacă mai erau şi alte adevăruri, că un lucru s-ar fi putut rezolva şi altfel; pur şi simplu ce nu era în mintea ei nu exista. Ar fi vrut să se întâlnească acum, la vârsta asta, trecute prin viaţă fiind, visa des la asta, visa la o revedere de taină, una la care să-şi şoptească la ureche vorbele, aşa cum făceau în tinereţe când nu voiau să le audă ceilalţi spusele. Ştia exact ce ar face, ştia şi cuvintele pe care i le-ar spune. Multe nopţi i le spuse, cu ochii aţintiţi în tavanul chiliei sale de lângă ghena blocului. Noaptea se petrecea liniştită şi firul pâlpâitor, nesigur de lumină ce venea de la candelă se strecuta adânc în sufletul femeii şi-i aducea în gând cuvintele alea pe care să le spună prietenei ei. Ştia că-i datorează faptul că i-a arătat o cale, că a luminat-o cum să-şi facă un rost; n-a trecut viaţa izbită dintr-o întâmplare în alta, totul s-a înşiruit cuminte pentru că a ştiut, mai bine zis s-a silit, s-a obligat să se ţină într-o matcă şi să depună cât mai des banii în banca aia pe care o alesese la întâmplare, în tinereţe. Dar ca să depui bani într-o bancă trebuie să ştii să-ţi stăpâneşti dorinţele, să-ţi ţii firea, şi zi de zi să te gândeşti la chiverniseală, la cum să-ţi rostuieşti interesele. Trebuie să ştii cum să dai la o parte dorinţa aprigă de părăduială, de risipă. Şi dacă faci asta zi de zi, la un timp începi, încetul cu încetul, să te priveşti, să fii atentă, să înveţi cum să laşi de la tine, sau cum să apuci temeinic un interes. E adevărat că de pe când era foarte tânără pe Maricica o preocupaseră întâmplările din care ar fi putut trage vreun folos. Da, da, întâmplările; în viaţa ei nu s-a putut vorbi multă vreme decât de întâmplări, şi chiar dacă ea plănuia ceva, punea la cale vreo treabă, tot întâmplarea era cea care hotăra dacă lucru se împlineşte sau nu. De cele mai multe ori, planul ei se ducea de râpă, sau abia de se înfiripa, pentru că ceilalţi îşi băgau cel mai ades picioarele, tot cu mintea după bucurii de-a clipă, pe care puteau să le trăiască repede, pe furate. Un şir lung de planuri neizbutite fusese tinereţea Maricicăi, de amărăciuni pentru pierderile suferite. Iar suferinţele astea erau cu atât mai mari cu cât ştia, în inima ei era convinsă, că dacă tovarăşii ei ar fi contribuit doar cu puţin, multe foloase ar fi avut de împărţit. Multe nopţi, mai ales în ultima vreme, când nu putea să doarmă din cauza durerilor din picior, îi veneau în minte afaceri care se risipiseră pentru că tovarăşii ei preferau să se îmbete pe baiboj, sau plecau după vreun cur de femeie. După fiecare afacere din asta care se spulbera, pe Maricica o

apuca disperarea şi pornea în căutarea vreunui bărbat pe care să-l cureţe de cât mai mulţi bani. O!, Doamne, câţi nu-şi lăsaseră banii în palma ei, fără să se aleagă cu mai nimic în schimb, poate doar cu vreo scărpinătură pe la prohab. Ştia bine de tânără, cum să toarne băutură în ei, până ajungeau să nu mai înţeleagă mare lucru, ştia cum să-i scuture de bani şi să-i lase amorţiţi cu totul, horcăind ca-n ceasul morţii. Nu-i vorbă, că dacă i se făcea de bărbat ei, atunci îşi căuta interesele, dar tot fără milă era şi tot căuta să-şi bage mâinile până la cot în buzunarele omului. Surâdea Maricica la gândurile astea, surâdea privind în noapte chipul pe care îl pusese la candelă. Nici nu mai ştia bine cum găsise poza aia, parcă într-o revistă alături de un articol despre sfânta cuminecătură. De-o bucată bună de vreme putea să depună aproape zilnic bani. Se întâmpla asta de vreo şase ani, de când se întâlnise cu norvegianul acela înalt, subţire şi încovoiat de spate. Venise în ţară cu nu ştiu ce fundaţie, n-a ştiut niciodată, n-a interesat-o. Norvegianului îi povestise depre ea un client al ei, unul care avea un restaurant. Era înghesuit între două blocuri restaurantul, îl construise cu cheltuieli mari, cu şpăgi date în stânga şi-n dreapta ca să i se permită. Până la urmă îl ridicase aproape lipit de capătul unui bloc. În spate avea o curticică mică unde depozita ambalajele şi gunoiul. Era musai să fie foarte curat acolo, pentru că altfel, mirosul ar fi adus o groază de reclamaţii şi de necazuri. Nevoia îl împinsese pe om şi ajunsese să fie unul dintre cei mai vechi clienţi ai Maricicăi. Norvegianul venea des în restaurant şi patronul îi povestise despre ea, o lăudase că-i femeia harnică, dar e foarte săracă şi abia se descurcă. Într-o zi, norvegianul o luase şi o dusese la fundaţia unde lucra, îi făcuseră acolo tot felul de formulare, şi din ziua aia putea să mănânce la cantină când apuca, să primească regulat haine şi pachete cu tot felul de lucruşoare. Cel mai adesea, Maricica mânca la restaurantul clientului ei în bucătărie, pe un colţ de masă, dar acum putea spune că nu mai avea grija hainelor, avea şi casă care n-o costa un sfanţ, pentru că o plătea tot cu munca braţelor sale. Aşa că mai în totată ziua, Maricica se ducea la ghişeul băncii cu punga ei de plastic, în care ţinea bani număraţi cu grijă şi împăturiţi frumos. La sfatul funcţionarelor de la ghişeu făcuse toate mişcările care să-i aducă dobânzile cele mai mari şi de la o vreme, dobânzile astea îi măreau frumuşel suma din cont. Era frumos, îi plăcea povestea asta, îi plăcea foarte mult să lucreze cu banca, şi se înciuda când auzea vorbindu-se rău despre bănci. Bancile erau un lucru tare bun, doar lumea era proastă şi nu ştia cum să se folosească de ele ca să-i fie bine.

Trecuseră anii şi viaţa ei devenise molcomă; nu se mai repezea să apuce vreo treabă, nu mai avea ea puterea aia, nu mai era iute şi aprigă, gata să prindă vreun câştig prin cartier, nici nu

trebuia să mai meşterească vreun bărbat pe la prohab ca să strângă un bănuţ. Acum avea mâncărica sigură, ceva haine, avea căsuţa ei, pentru că oamenii erau foarte mulţumiţi de curaţenia de la ghenă. Dimineaţă de dimineaţă, Maricica freca mozaicul şi pereţii în jurul toboganului, dezinfecta şi se îngrijea să nu rămână urmă de murdărie până la capătul scărilor. Odată cu zorii făcea toate operaţiile ca să nu simtă oamenii vreun miros atunci când se trezeau. Era iubită în bloc Maricica, şi toată lumea căuta s-o mulţumescă cu ceva. O căinau oamenii că a fost fată fără noroc şi că deşi este harnică şi pricepută a înotat în sărăcie toată viaţa.

Era pustie piaţa micului orşel de munte, nici un orăşean nu face cumpărături la ora asta, iar pe pieţari îi prinde oboseala amiezii; clevetesc cu cel de vis-a-vis, sprijiniţi de tarabele vechi şi ursuze, moţăie aşezaţi pe lăzile de plastic pe care au clădit mormane de haine ca să le înmoaie şezutul. Printre acoperişurile ţuguiate ale tarabelor se zăreau fâşii de cer: albastru luminos, limpede, străveziu. Serghei îşi cumpărase o pungă de plastic subţire şi o flutura să-i audă foşnetul molatec. Se juca, fluturând punga şi încercând să încropească un ritm, un soi de percuţie. Îi plăcea în piaţă, îi plăcea să se uite la oamenii ăştia care nici ţărani nu erau, dar nici orăşeni. Se opriseră la mijlocul drumului încercând să facă faţă. Duceau o viaţă grea care le plăcea însă, care îi cotropise cu totul şi îi silea tiranică să alerge, să trudească, mereu în căutarea unei normalităţi. Erau aspri, limitaţi, duplicitari, linguşitori, şireţi, egoişti, erau tot ce vrei doar pentru câştigul prăpădit de la fiecare tranzacţie. Îl adunau cu zgârcenie, îl doseau, îl făceau să dispară, în continuu cu gândul la cei de la fisc, la dări, la impozite. Nimeni nu ştia ca ei să ocolească tot ceea ce ar fi trebuit să dea către stat, către autorităţi, nimeni nu ştia ca ei cum să fugărească banii ca să dispară şi apoi să-i poată culege ocrotiţi de reguli nespuse. Aşa era legea firii în piaţă. Şi lângă pieţari câţiva ţărani bătrâni de pe lângă oraş, sau din mahalale, încercând să-şi cârpească nevoile cu ceea ce puneau pe lângă case. Serghei se târguia aprig doar de plăcerea vorbelor, voind să audă aroma vocilor aspre, needucate, şirete. Se târguia băţos, arogant, răvăşind marfa pe tarabă, gustând din produse, scuipând, ridicând glasul. Îl simţea pe celălalt cum se burică, cum se îmbăţoşează, cum se ridică asupra mărfii s-o apere, s-o cinstească. Tare îi plăcea lui Serghei să se înfrunte cu oamenii pieţii şi de fiecare dată pleca mulţumindu-i, lăsând o vorbă bună, punând ceva în sacoşă. Astăzi, de exemplu, nu avea nevoie de nimic. A venit doar de dorul pieţii, de dorul acestor oameni. Va pleca cu sacoşa plină de lucruri care nu-i trebuiau neapărat, multe dintre ele se vor usca prin străchini, prin căni, prin farfurii, lăsându-i omului ceva din destinul

lor, ceva ce se va adăuga nevoii lui de a pătrunde dincolo de suprafaţa lucioasă, strălucitoare, prospătă a realităţii.

S-a apropiat de taraba unei bătrâne care venise cu ceva zarzavaturi, fructe mărunte şi niscaiva seminţe încropite în pungi şi-n săculeţe cusute de mâna ei. Câţiva morcovi, abia smulşi din grădină, acoperiţi încă de bulgării de ţărână reavănă, răspândeau o aromă dulceagă. Mirosul sevei bălegarului, a tulpinelor uscate din anul trecut şi măcinate în ţărână frământată, parfumul legumelor portocalii cu frunze ce nu fuseseră desprinse de rădăcină, toate acestea l-au ademenit pe Serghei. A luat legătura de morcovi, a dus-o la nas şi a aspirat mirosul pe care l-a simţit întărit acum, atât de aproape fiind. A intrat în el mirosul, s-a răspândit în fiinţa sa şi a început să-i mursece firea. Plăcere suavă, delicată care produce frisoane abia simţite, nu ajunge să se facă gând, ci doar senzaţie temătoare străbătând tot corpul ca să se facă cunoscută, admisă, acceptată. Dar ceva se produce, ceva se rupe în firea omului, ceva ce el nu ştie încă preocupat de plăcere fiind. Serghei târguieşte, cumpără legături de morcovi pe îndestulate, îi pune în sacoşă şi pleacă. Pleacă odată cu mirosul pe care acum îl poartă cu el, îl simte cum se schimbă atins fiind de plastic, de soare, de căldură. Pleacă, şi-n fiinţa lui îşi face loc o nevoie. O nevoie căreia nu-i poate spune pe nume, e ceva ce nu poţi şti, nu poţi cunoaşte. E ceva ce-şi face dintr-o dată loc în tine şi dăinuie un timp, până piere acoperită de alte griji, de alte nevoi. Uneori se stinge repede, alteori stăruie îndelung, totul ţinând de tăria ei, a nevoii ivite. A mai trecut de atâtea ori prin astfel de momente Serghei, uneori nevoia l-a dus undeva, într-un specific, într-un gând definit; ceva s-a ivit lămurit, un înţeles pe care l-a transformat în idee, uneori, mai rar, mult mai rar, în faptă. De cele mai multe ori, însă, nevoia s-a stins neîmplinită, acoperită fiind de mărunţişurile zilelor în curgerea lor molcomă.

Dincolo de piaţă, soarele e puternic şi puţină lume pe trotuarele încinse. E ora orăşelului de provincie care-ţi arată starea lui cea adevărată. De prin casele adăpostite sub arbori se aud zgomotele veselei, a tacâmurilor. Ferestrele deschise trădează intimitatea locuinţei, o împinge în stradă. E un sentiment stenjenitor, de parcă ţi-ai strecura privirea sub fustele unei cucoane fandosite, dar e şi ademenitor, promiţător, te face să tânjeşti după tihna pe care-o bănui, după bunăstare. Castroane aburid aromat, crătiţi, tavi cu parfumuri venite din rumeneala bucatelor. Cineva s-a străduit, cineva se îngrijeşte, e cumpătat, e drăgăstos, e dedicat. Acel cineva strânge familia în jurul mesei unde vorbesc puţin, morocănos, cu nasul în farfuriile pline. Fum de ţigară, arome de cafea, izul sprinţar al băuturilor, zgomote arhicunoscute de la strânsul veselei, de la

schimbatul ei, oftatul preaplinului, râgâiala ascunsă şi nevoia de a aţipi, de a picoti, doar o clipă, o clipită, o secundă, o minută. Serghei merge agale pe strada îngustă, pitorească, spânzurată pe coasta muntelui. Deasupra caselor, copacii au frunzele uşor răsucite din cauza căldurii, umbrele lor sunt nemişcate, nu adie nici o pală de vânt, din când în când iluzia unui parfum venit din grădinile înflorite. În rest soare, soare şi linişte, soare şi o copleşitoare lene, atracţia spre trândăveală, un fel de istovire care te loveşte în amiaza unui astfel de orăşel. I se pare foarte grea sacoşa, ar vrea să scape de ea, toate legumele alea nu-i sunt trebuincioase, nu neapărat. Ar vrea să fie despovărat, ar vrea să fie scutit de toate aceste obiceiuri omeneşti de a căra, de a aduna, de a purta de colo-colo tot felul de obiecte, doar pentru că tu hotărăşti într-un anume fel. Ţi se pare ţie că aşa trebuie făcut, iei exemplu de la alţii, îi asculţi când vorbesc, când îţi explică senzaţiile lor, sentimentele, plăcerea, durerea, izbânda, înfrângerea, şi mereu tendinţa de a o lua de la capăt cu obiceiurile vremii, vii obiceiuri, cu gusturile ei. Se gândeşte Serghei că toate zgomotele venind din casele pe lângă care trece îl împing, aproape îl obligă să încerce să refacă şi-n casa lui, în singurătatea acesteia, o atmosferă care-l momeşte. Niciodată nu izbuteşte, întotdeuna arată altfel din interiorul ei această tihnă, această linişte, i se suprapun senzaţii vii, concrete, care strică, care nu sunt la fel de ademenitoare. Ridică ochii împăienjeniţi de lenea amiezii şi vede muntele alunecând în curbe opulente pe sub cerul senin, dintr-o dată nefiresc de senin. Pădurea joacă nuanaţele de verde, de brun, uneori în pete întunecate, alteori spre verdele care începe să se coacă. Dă înspre vară verdele, se aşează, se linişteşte, se ogoaie. Un gând nebunesc îi trece prin cap, îl face să râdă în sinea lui. Să râdă de el, de limitele pe care le simte puternic, încorsetându-l, strivindu-l. A fost o idee, un gând smintit; a venit şi-a trecut, s-a pierdut în adâncul fiinţei. Serghei se îndreaptă spre locuinţa sa temporară, ajunge, aruncă plasa aşa cum e pe masa bucătăriei, intră sub duş, apoi în aşternuturi. E gol, vrea să-i fie răcoare, îşi vede scula amorţită de apa aproape rece a duşului şi-şi aduce aminte de Adina, de noaptea de primăvară rece. Îi revine adeseori în minte noaptea aia, pur şi simplu viaţa trece dar nu şterge cu nimic senzaţia vie a nopţii aceleia. Doar că după ea n-a mai venit nimic, n-a fost în stare decât să tânjească, gândind, aşteptând mereu un gest al femeii, mereu speriat, mereu plin de speranţă. Au mai fost femei după aceea - o!, da, au mai fost -, dar nimic din senzaţiile sălbatice, crude ale acelei nopţi, ale acelei femei. Ale femeii originare, femeia matrice pe care n-o poţi avea decât o singură dată, dacă ai norocul s-o întâlneşti. Femeia care-ţi deschide spre orizont mulţimea de drumuri pe care să apuci, dar şi-un singur pas de faci, de ea te-ai depărtat, ai pierdut-o, s-a topit.

Serghei adoarme, îşi spune că va dormi doar un pic şi se trezeşte odată cu noaptea. E confuz, ştie că a visat ceva dar nu-şi aduce aminte visul, ceva îi spune că e un vis fascinant aşa că face eforturi, eforturi zadarnice. Ajuns în bucătărie vede sacoşa pe masă şi se întreabă: ce mama dracului i-au trebuit legumele alea? Vrea să le arunce, se rezgândeşte, le pune în chiuvetă să le spele. Se opreşte în mijlocul bucătăriei cu senzaţia deplină a singurătăţii. Îl trece un fior din cap până-n picioare, un fior de plăcere pentru că singurătatea e singura stare care-i place: adânc, profund, unic. Au trecut ani mulţi, şi multă trudă a fost până să ajungă aici, până să înţeleagă că trebuie să alegi. În viaţă trebuie să alegi, ori te amesteci cu ceilalţi, şi atunci copii gesturile, nărvurile, te laşi dus de orbecăiala mulţimii, îţi place să te simţi strâns cuprins în mişcările ei, ţi se pare că te spijini în strânsoarea celorlalţi, că eşti una cu ei. Ori te desprinzi, te separi, dar atunci e musai să înveţi regula lui unu care nu are niciodată pereche. Înveţi să iubeşti regula asta, să-ţi iubeşti starea, esenţa ei, pentru că altfel vei fi atras din nou în mulţime, împins, răsucit, ameţit, devorat. Serghei îşi iubea singurătatea, cu toate umbrele oamenilor care-i dădeau târcoale, pe care le presimţea parcă veghind, străjuind: Adina, Avocatul, Meşterul, secretara facultăţii. Oameni pe lângă care a trecut, oameni căraroa le-a simţit pulsând viaţa, de multe ori aşa cum ei înşişi nu o ştiau. Nu erau mulţi oamenii ăştia şi de aceea erau cu mult mai vii, cu mult mai înţelepţi pentru el, cu mult mai generoşi.

În seara asta se învârte prin micul apartament, din micul orăşel strâns între munţi, simte cum sufletul său se măreşte, crescut de o bucurie tainică, de neînţeles. Pur şi simplu o bucurie fără motiv, pe care o simte şi de care se lasă lesne cuprins. Îi vine în minte gândul nebunesc de la amiază, se lasă în voia lui, fabulează. Ştie că nu este posibil aşa ceva, chiar şi nebun de-ai fi trebuie să te opreşti într-un punct, trebuie să rămâi între limitele unui posibil al vremii. Îi vine în minte Tarkovski, ninsoarea de pe Coloseumul care adăposteşte o izbă pipernicită. Îşi face de lucru, învârte mărunţişuri, adoarme târziu. Peste noapte visează păduri, oameni despuiaţi, acoperiţi cu blănuri groase, animale, vagi scene de vânătoare, locuri însorite şi ninsoare, multă ninsoare. Dimineaţa vine cu o vreme plină de vânt, norii s-au prăvălit de pe munte, au intrat în oraş, scame din ei se agaţă de case, de copaci, ling asfaltul străzilor. E frig, spre deosebire de ieri. Bea ceai Serghei şi desenează văzduhuri, bucăţi de cer în diferite stări. Desenează forme bogate cu gândul la Aivazovski, la Vermer, la Goya, la Delacroix, şi apoi curăţă totul, scoate formele, ajunge încetul cu încetul la nimic. Cum dumnezeu să desenezi Nimicul? Gândul acela nu-i dă pace, s-a transformat peste noapte într-o dorinţă: aprigă, intensă. Îşi spune mereu că e nebun şi că

trebuie să se potolească, dar iese în oraş şi intră în magazine cu ochii după cele ce i-ar fi trebuincioase. Trece o săptămână în care Serghei se zbate încercând să scape de dorinţa aceea atât de tiranică, o săptămâna în care cedează şi este mereu mai aproape de un moment ce va fi radical, fără putinţă de întoarcere. Într-o seară scrie o declaraţie, un fel de testament, o pune într-un plic şi-o trimite notarului său. A doua zi îi dă telefon şi-i explică ce trebuie să facă cu plicul acela. Notarul îi cere o scrisoare cu dorinţa sa expresă, o scrisoare care să poată fi eventual făcută publică şi-n care să justifice plicul ce nu trebuia să fie deschis decât în anumite condiţii. După ce scrie scrisoarea către notar, Serghei ştie că s-a condamnat definitiv. Nebunia a învins, a împins raţiunea într-o prăpastie adâncă din care nu se ştie cum va ieşi. Dacă va ieşi!

Într-o dimineaţă de la mijlocul verii, Serghei s-a afundat în pădurea ce începea la marginea micului orăşel de munte. Poartă în spate un rucsac greu, iar la brâu îi atârnă prinse în teci diferite scule ce pot fi trebuincioase în cele mai neaşteptate situaţii. Nu în excursie a plecat Serghei, ci pur şi simplu într-un fel de exil. A plecat să-şi întâlnească cu adevărat singurătatea. E hotărât să nu revină în lume prea curând, dacă s-ar putea ar vrea acum să nu mai revină niciodată în lume. Plecarea asta nu este doar una geografică, este una spirituală. Serghei s-a hotărât să-şi întâlnească lumea sa cea adevărată, aceea la care visa foarte des, spre care gândurile sale se îndreptau aproape zi de zi. Încetul cu încetul, între el şi lumea pe care o edificau oamenii acestor timpuri se căscase o prăpastie. Totul devenea ireconciliabil, asista cu furie aproape la deformările naturalului, la neputinţele acceptate, la monstruozităţile mărunte care acopereau faţa realităţii ca o forţă malignă. Dacă priveai un neg singuratic, îl vedeai vulnerabil, uşor de înlăturat, o ciupercă pe care poţi s-o îndepărtezi oricând îţi este la îndemână. Dar în faţa unei invazii, spiritul tău se pierde, începi să nu mai faci faţă panicii, cedezi cu totul iniţiativa. Tu începi să te modifici, devii monstruos, fără să fii în fond, doar aparenţa născută din năpasta care te-a lovit îi face pe ceilalţi să te judece aşa. Pur şi simplu eşti un condamnat, trăieşti pentru negii care se dezvoltă din tine, sensul existenţei tale s-a modificat radical. Aşa i se părea lui că devenise lumea contemporană şi nu mai voia să fie unul dintre martorii ce asistă zi de zi la o astfel de modificare. Plecarea asta era modul său de a se elibera. Păşea tonic, optimist, conştient că este singurul care a găsit o soluţie, una justă, una care să-l ţină toată viaţa legat de esenţa cosmică, naturală a faptelor. O sumedenie de sentimente romantice îl copleşeau pe când urca poteca muntelui, croindu-şi drum printre copacii deşi. Nu ştia unde merge, nu avea o ţintă, nu avea un ţel, se învârtea printre copaci, se oprea, pornea din nou fără să-şi stabilească repere. Îşi descărcase şi-şi încărcase în mai

multe rânduri rucsacul greu, de la un timp oboseala a început să se impună. Picioarele sale se mişcau din ce în ce mai greu, chingile rucsacului începuseră să-i roadă umerii, cadrul îi apăsa spatele şi şalele erau din ce în ce mai dureroase. A hotărât să-şi încropească un adăpost, să-şi facă focul, şi-a constatat că mulţimea din sculele, atât de promiţătoare în oraş, erau cu totul inutile aici în pădure. Pe jos o puzderie de lemne împrăştiate, dar nu putea folosi decât foarte puţine pentru ce avea nevoie. Adăpostul era ca vai de el, a trebuit să-l desfacă de câteva ori, de câteva ori s-a prăbuşit singur. Muncea încă şi după lăsarea întunericului, muncea la lumina focului pe care izbutise să-l facă cu chiu cu vai. În cele din urmă nu i-a mai păsat s-a strecurat în alăcătuirea de lemne şi frunze şi n-a dormit toată noaptea din cauza zgomotelor pădurii care erau ostile, agresive, ameninţătoare. Când a răsărit soarele şi razele calde au îmblânzit peisajul a căzut într-un somn adânc, s-a trezit peste puţin timp, buimac, cu tot corpul zvâcnind de la efortul din ziua trecută. Abia s-a ridicat în picioare, a început să caute în jur ceva hrană, ceva care să fie alături de proviziile sale. Urma să înlocuiască încetul cu încetul consumul de provizii cu ceea ce-i oferea pădurea, dar a constatat că nimic nu este comestibil în jurul său. S-a hrănit din rucsac, a strâns totul, a împachetat, a pus în spinare şi-a plecat, după ce a încercat să şteargă cât de cât urmele trecerii lui.

Au urmat două săptămâni de coşmar. Ritualul zilnic al împachetării şi despachetării lucrurilor, hrana care se împuţina, mersul continuu, ridicarea adăpostului, lemnele pentru foc, grija continuă să nu ajungă în calea oamenilor, nevoia permanentă de apă, mai ales nevoia de apă, îl istoviseră cu totul. Sereghei nu înţelegea de ce nu renunţă, era clar că omul modern nu mai are cum să se reîmpace cu natura universală, cu cosmosul în starea sa primordială. Omul crease un alt cosmos, construise o altă natură, una care îi era familiară şi prietenoasă, una pe care o putea perfecţiona după bunul său plac şi în sensul dorit. De fiecare dată când se trezea dimineaţa amorţit de durere, parcă strivit, îşi spunea că trebuie să părăsească pădurea, să caute prima localitate şi să revină în lumea lui. Se ridica, cu toată carnea străbătută de junghiuri, simţind cum îl usturǎ palmele, faţa, tălpile picioarelor, cum încheieturile îl dor surd. Îşi dorea un pat moale, o saltea care să-l răsfeţe, îşi dorea sunetul televizorului, zgomotul oraşului, vocile oamenilor care să treacă prin sticla ferestrelor, aragazul cu aprindere automată. Într-un cuvânt îi era dor, şi-şi spunea că trebuie să înceteze cu această aventură absolut prostească, de neînchipuit, dar se apuca să aţâţe jarul, îşi făcea stropul de ceai şi pregătea câteva îmbucături pentru micul dejun. Urma o nouă zi istovitoare în care tot ce avea de făcut era să meargă, să încerce să găsească ceva hrană,

pe care întâmplarea să i-o scoată în cale, spre seară să-şi caute un culcuş şi să treacă din nou prin zgomotele nopţii atât de neprietenoase, de agresive. I se părea că totul se întâmplă în preajma lui, noaptea toate sunetele aduceau acţiunile lângă sălaşul său, îl făceau mereu să tresară. Mereau i se părea că fiinţe neînţelese, nebănuite umblă, dau târcoale, pândesc şi somul era doar o iluzie, o starea de semiveghe, la fiecare sunet devenea atent, se încorda, punea încă un lemn pe foc şi rememora geografia locului pregătind o apărare în care nu credea sub nici o formă, pipăia cuţitul şi bâta pe care şi-o cioplise, aducea toporul mai aproape de sine. În fiecare noapte aceeaşi poveste şi lipsa de somn devenea tot mai greu de suportat. E drept, la amiază mai aţipea toropit de liniştea solemnă a pădurii. Da, da, era o linişte solemnă pe sub copacii care se înălţau parcă şi mai mult când razele soarelui devenau verticale şi snopi luminoşi se strecurau prin frunziş luminând puternic pământul reavăn. Atunci, în acel moment al zilei, copacii păreau mai înalţi, iar liniştea, nemişcarea te potopeau cu totul şi te împingeau să-ţi cauţi un colţişor tihnit şi să rămâi nemişcat o bucată de vreme. În rest, Serghei se străduia din răsputere să se adapteze, să înceapă să înţeleagă tărâmul acesta al codrilor, să-l facă să coopereze, să-l hrănească, să-l adăpostească. Voia să înţeleagă cum se poate adapta, pentru că mii de ani fusese o regulă să te poţi adapta. Să te poţi adapta, sau să cedezi, să fii învins, să mori pentru că nu ai găsit calea. Atunci moartea sau adaptarea erau singurele soluţii, dar acum, el mai putea să renunţe, să se întoarcă în civilizaţie, să-şi suporte ruşinea dar să-şi salveze pielea. În fiecare dimineaţă voia să renunţe, şi-n fiecare dimineaţă o lua de la capat repetând un ritual care începuse să-i intre în reflex: să strângă, să şteargă urmele trecerii, să pună totul în spate, să pornească la drum cu gândul la apă, la hrană, la culcuşul de seară. Atât! Asta era tot, obsedant, istovitor. Hrană!, apă!, hrană, apă, hrană, apă. Iar în jurul lui pădurea stearpă. Trecuse mai bine de o săptămână şi nu văzuse nici un animal, în afara unui mascul de veveriţă care, pe creanga lăsată a unui stejar, ţinea în labe un hrib uriaş şi striga la el agresiv, bătăios. A vrut să-l facă să scape hribul acela ce părea să aibă vreun kilogram, era pur şi simplu uriaş. A aruncat în el cu un lemn şi animalul a dispărut în frunziş ducând ciuperca triumfător. S-a învârtit în jurul copacului gros, dar veveriţa dispăruse cu totul, dispăruse şi hribul atât de promiţător. Serghei s-a simţit atunci frustrat până la ultima limită; animalul acela micuţ, dispăruse cu ciuperca mustoasă. Pur şi simplu îi arătase că se ascund bunătăţi în acesată întinsă pădure, că ea îi poate hrăni pe cei care-i înţeleg firea. S-a învâtrit un timp, aşteptând ca animalul să apară şi astfel să ghicească unde a putut să ascundă ciuperca. S-a învârtit în zadar, şi după o vreme a plecat întorcând mereu capul cu o ultimă speranţă. Era

limpede că lumea aceasta avea alte reguli şi că el nu are decât două şanse: ori încearcă să înţeleagă sistemul, valorile, mecanismul, ori pleacă, se întoarce în lumea lui. Întâmplarea cu veveriţa a fost un semn, un semn clar, Serghei a înţeles asta. Lumea aceasta îl lăsa să-şi aleagă calea, îi aducea în faţă semne din care să priceapă ce drum îşi poate alege, el trebuia să hotărască după puterile lui, după limitele sale. Era singurul care putea hotărî, care putea înţelege, dacă putea înţelege, ceea ce natura îi spune hotărât. Doar că nimic nu era o glumă aici, ci o problemă de supravieţuire. Întregul în care intrase: pădurea, copacii, animalele, vremea, geografia, toate emiteau semne pe care tu erai obligat să le înţelegi, să le înveţi. Ele comunicau cu tine cu condiţia ca tu să te strădui a pătrunde în conţinutul lor. Şi totul i s-a revelat pe deplin într-o noapte.

Spre seară nori năvăliseră peste pădure, scame groase se prindeau de vârful copacilor şi o umezeală rece se făcuse simţită de ce în ce mai adânc, Şi-a zis că trebuie să-şi facă un adăpost trainic presimţind o vreme cu vânt puternic şi ploaie grozavă. S-a oprit mai devreme şi a căut loc adăpostit. A lucrat cu grijă, şi pentru prima dată de când era în pădure a fost mulţumit de adăpostul pe care şi l-a clădit. Era unul trainic, solid şi comod. Ridicase chiar şi un mic perete sub care să adăpostească focul ca peste noapte culcuşul său să fie cald. Şi-a admirat opera şi se gândea mulţumit că se va putea desfăta pe timpul furtunii, va putea să-şi permită un răgaz, va lenevi şi se va întrema. Ploaia a început dintr-o dată cu rafale puternice de vânt, cu scrâşnet de copaci bătrâni izbiţi fără milă de furtună şi de apă. Nici strop de ploaie nu se strecura în culcuşul său, şi focul, înteţit de valurile de aer ce treceau peste zidul ridicat, îl încălzea şi-l lumina. S-a întins cu mâinile sub cap, ascultând zarva clocotitoare a pădurii. Se simţea tare bine, se simţea puternic. Pentru prima dată de când intrase în pădure se simţea puternic, stăpân. A adormit profund, l-a adormit senzaţia de siguranţă pe care i-o dădea adăpostul solid, trainic. Când puhoaiele pornite din munte au năvălit peste el, în câteva minute au răvăşi totul. Au smuls adăpostul şi l-au rostogolit, peste el, apele treceau şi luau totul, şi nu înţelegea. Nimic nu înţelegea, era buimac, smuls din somnul profund, cu apa mâloasă care-i intrase până-n plămâni. Scuipa, nu ştia încotro e cerul, unde-i pământul, alerga în cerc, se învârtea în patru labe, fără să vadă nimic. Focul fusese stins, şi nu ştia cum a apucat să-şi prindă rucsacul cu cele câteva lucruri ce rămăsăseră înăuntru. Apele au dus la vale unelte, haine puse la uscat, încălţările ce stăteau asupra flăcărilor proptite în beţe. Toată avuţia omului a fost luată de ape, iar el a rămas în mijlocul furtunii, ud până la piele, alergând să prinda una, alta. Alergând să-şi salveze bunurile.

Întunericul l-a împiedicat să urmărească alunecarea obiectelor duse de apele învolburate, ceea ce-a zărit în primele clipe a putut fi salvat. Doar atât. Apa curgea şiroaie pe trupul său care începuse să trămure bătut de aerul rece al furtunii. Hainele i se lipiseră de trup şi măreau senzaţia de frig. Nu-i venea să creadă, dezastrul venise fără nici o avertizare, se dezlănţuise atât de brusc, atât de cumplit. Habar n-avea ce ar trebui să facă acum, încerca să se pună la adăpost de ploaia în rafale care-l biciua fără încetare. A făcut doar câţiva paşi şi s-a prăbuşit cu picioarele rănite de crengile ascuţite. Nu vedea nimic, nu-şi putea feri picioarele decât dacă pipăia pământul mocirlos, făcând astfel loc tălpilor. S-a zbătut toată noaptea, orbecăind de colo colo, prin ploaia care parcă se întărea continuu. Vântul devenea tot mai putenic şi mai rece, iar el nu găsea un loc care să-l protejeze cât de cât. Simţea cum îngheaţă, şi-şi spunea că trebuie să se mişte mereu, că trebuie să lupte, şi toată noaptea a plouat, şi toată noaptea Serghei s-a bătut cu palmele, a scuipat apa care-i venea în gură, şi-a şters faţa cu palmele şi-a făcut cele mai caraghioase exerciţii de gimnastică în rafalele vîntului îngheţat. Dimineaţa a venit greu, cu norii până la rădăcinile copacilor. E drept că nu mai ploua atât de tare, dar vântul era parcă şi mai rece. A pornit în căutarea obiectelor duse de ape şi-a putut recupera toporul, ghetele, ceaunul, pirostriile şi alte cîteva fleacuri. A fost bucuros pentru ghete şi pentru topor. Încălţat avea şanse să poate merge cumsecade, îşi putea căuta un locşor cît de cît uscat. A lăsat totul vraişte şi a pornit să caute un loc ferit împins de trupul din ce în ce mai îngheţat. După câteva ore de orbecăială a descoperit un pâlc de pini, un pâlc foarte des de pini sub care pământul era atât de uscat încât ai fi spus că nici n-a plouat prin preajmă. O doamne, ce fericit a fost când a dat peste stratul gros de ace uscate care foşneau ademenitor. Ar fi vrut să se dezbrace iute şi să se întindă pe covorul gros şi călduros, dar trebuia mai întâi să care toate lucrurile din tabăra de cu seară. La început nu a avut putere nici să facă ordine în lucruri, nici să încerce să aprindă un foc pentru a-şi usca hainele şi a se încălzi. S-a dezbrăcat gol, goluţ, a adunat un morman de ace uscate, a încropit un strat gros care să-l cuprindă şi s-a învelit cu restul. A tras peste el acele, ca şi cum ar fi fost la plajă şi s-ar fi îngropat în nisip . N-a durat mult şi a început să se încălzească, a început să-l răzbească oboseala. Într-un străfund de creier realiza cât este de istovit, dar mai ales prin ce primejdie trecuse. Dacă n-ar fi fost atât de obosit, probabil că spaima l-ar fi copleşit, dar căldura culcuşului l-a potopit şi adormit aproape imediat. Abia când s-a trezit a făcut un foc mic şi-a întins hainele la uscat, se mira încontinuu că îi este mai cald aşa gol. Hainele au fost uscate abia a doua zi spre amiază, abia atunci a putut să se îmbrace. Trei zile a durat furtuna, trei zile a plouat neîncetat,

dar adăpostul de sub pini a rămas la fel de uscat. Strânşi între ei, copacii nu permiteau apei să ajungă până la rădăcini şi ăsta a fost norocul lui. În tot acest timp n-a îndrăznit să lase focul să crească de teamă că flăcările pot cuprinde copacii care-l adăposteau. Toată rezerva sa de hrană fusese luată de puhoi, aşa că în aceste trei zile singura hrană a fost doar apa de ploaie fiartă. Ieşea de sub pini cu ceaunul în mână şi-l lăsa un timp să se adune apa scursă de pe frunzele arborilor. In răstimp dormea şi încerca să-şi amăgească foamea din ce în ce mai aprigă. Trei zile de post negru şi nici o perspectivă de a găsi hrană. Habar n-avea unde se află, nu mersese după vreun plan, nu-şi dorise să se orienteze în pădure, ci dimpotrivă, a vrut să se piardă din ce în ce mai în afundul ei, şi izbutise. Acum nu ştia unde se află şi dacă poate ajunge la vreo aşezare omenească. Nici o clipă nu prevăzuse o întâmplare care să-l lase fără nici o provizie, şi totuşi nu avea de loc simţământul primejdiei. Dacă n-ar fi fost senzaţia tot mai acută de foame, ar fi putut spune că totul era într-o anume normalitate: este în pădure, plouă necontenit, este silit să i-a măsuri de protecţie, trebuie să aibă răbdare. Către sfârşitul zilei a treia a fost cel mai greu. Senzaţia de foame devenise greu de suportat, avea simţământul că poate mânca orice. Porniri pe care le controla greu îl îndemnau să manânce iarbă, scoarţă de copac, pământ, era foarte dificil să-şi stăpânească durerile de stomac şi peste toatea acestea tot mai imperios simţea nevoia să facă un duş fierbinte. Ba, de ce nu?: o cadă; o cadă plină de săruri în care să zacă acoperit cu totul de apa fierbinte şi parfumată. Oricât s-a îndopat cu apă fiartă, senzaţia de foame era tot mai puternică, mai greu de suportat. Până la urmă a cules o mână de ace de pin, cele mai tinere, şi a făcut o fiertură. În aer se răspândise ademenitoare aroma de răşină, a fiert frunzele acelea până s-au terciuit şi şi-a imaginat că va avea o cină. De la prima înghiţitură senzaţia de greaţă l-a făcut să scuipe terciul verde cu un gust insuportabil, aspru, astringent. Nici apa nu putea fi băută, îi întorcea stomacul pe dos şi ore bune a scuipat mereu, încercând să scape de senzaţia îngrozitoare. În cele din urmă a adormit, un somn greu, fără vise, a pus stăpânire pe el, iar când s-a trezit a doua zi dimineaţă senzaţia de foame dispăruse. Se simţea uşor slăbit, dar nu mai era chinuit de nevoia de a mânca, părea că somnul l-a întremat şi că, în dimineaţa aceasta va fi plin de energie. A aşteptat cu răbdare să adune destulă apă de ploaie în ceaun, a pus-o la foc şi s-a retras sub frunzişul des. Ploaia se înteţea, pădurea întreagă era cuprinsă de ropotul stropilor ce loveau frunzele într-un ritm monoton, moleşitor. Era a patra zi, dar ploaia dădea semne că e pe sfârşite. Vântul se potolise, aproape căzuse cu totul. Se gândea că imediat ce va bea o ceaşcă de apă fierbinte va pleca în căutarea a ceva comestibil, îşi va găsi hrană astăzi neapărat. Nu conta de

va fi să se ude, pentru că acum se putea usca la focul mic de sub pinii tineri, cu crengile foarte aproape de pământ încât trebuia să meargă mereu aplecat. Se bucura din ce în ce mai mult de energia pe care o simţea în dimineaţa aceasta, îi făcea bine, îl umplea de optimism. Şi-a turnat apa fierbinte în cana de tablă, a privit jocul fărâmelor de cărbune, a suflat asupra lichidului, apoi a înghiţit. Şi, brusc, senzaţia de foame a revenit, copleşitoare. Apa fierbinte a ajuns în stomac şi l-a umplut cu un val de căldură. Dar odată cu valul acela s-a răspândit şi foamea. Nevoia de hrană care a devenit pur şi simplu tăioasă şi l-a silit să se chircească, de parcă ar fi putut să stăpânească durerea apăsând stomacul cu mâinile. Stele mari, verzi pluteau pe sub pleoape, izbucneau luminoase, creşteau un timp, apoi se stingeau brusc, cu un zvâcnet. Nu ştia unde este, nu ştia cum va putea ieşi din pădurea asta, sau dacă va mai avea putere să se târască spre vreun liman. Ploaia a aruncat un ultim ropot, teribil de puternic şi primele picături - i se păreau uriaşe – au început să pătrundă prin frunzişul des. Şi-a spus că va ajunge din nou ud, că trebuie să aibă grijă de foc, că trebuie să i-a nişte măsuri ca să poată supravieţui, trebuia neapărat să ridice un adăpost. Doar că pur şi simplu nu se putea mişca din cauza durerilor ce nu voiau să înceteze cu nici un chip. Stătea ghemuit pe stratul gros de ace şi-şi spunea că aventura asta a fost cea mai mare prostie. O prostie impusă de aroganţa sa fără margini. La urma, urmei ce voise să demonstreze, şi cui? Putea muri, dracului, sub frunzişul des fără ca nimeni să se preocupe, exista o scrisoare ce trebuia deschisă după cinci ani. În răstimpul acesta oasele lui vor albi, animalele pădurii le vor împrăştia în cele patru zări. Stropii de ploaie ce ajungeau până la el erau tot mai deşi şi mai neplăcuţi. S-a ridicat, în cele din urmă şi a început să rupă crengile joase ale pinilor, le-a adunat în jurul unui trunchi ceva mai înalt şi s-a strecurat înăuntru. Se simţea din ce în ce mai istovit, focul nesupravegheat s-a stins încet, iar el zăcea într-o stare de semiinconştienţă dominat fiind de sunetul vântului şi de chinurile foamei. Nu trecuse niciodată printr-o astfel de încercare, nu-şi imaginase vreodată că există o limită, că te poate ajunge o astfel de limită, inexorabilă, fără soluţie, mortală. În cele din urmă, pe la prânz, a adormit. Somn greu fără vise, un fel de leşin, o existenţă la graniţa dintre viaţă şi moarte. L-a trezit ciripitul păsărilor, veselul ciripit al păsăretului pădurii care se bucura că ploaia a stat. Era o nouă zi, era a cincea de chin, dar de data aceasta soarele păta frunzişul ud de la rădăcinile copacilor. Ploaia a stat şi un abur uşor se ridica din pământul udat din belşug. Mirosea reavăn, mirosea proaspăt, aerul era parcă gros, încărcat. Şi-a spus că dacă vrea să mai apuce ziua de mâine trebuie să-şi strângă cele câteva lucruri şi să plece, să caute o aşezare omenească, să caute hrană, să se întoarcă la lumea lui.

Aventura acesta prostească trebuia să se oprească aici. Avea emoţii, pentru că habar n-avea unde se află, n-avea idee încotro ar trebui să pornească pentru a ajunge în vreun sat. Se simţea uşor, fragil, senzaţia de foame nu mai era atât de dură, i-a fost frică şi apă să bea, aşa că şi-a strâns lucrurile şi a pornit la întâmplare. Urca o pantă a muntelui, gâfâind puternic, simţind cum efortul îi macină puterile. I s-a părut că a găsit o cărare şi-a plecat pe dâra ce şerpuia printre copaci. Pe măsură ce înainta, simţea că puterile îi scad mereu, rucsascul aproape gol i se părea neobişnuit de greu. L-ar fi abandonat, şi totuşi ceva din subconştient îl silea să-l păstreze. Pădurea începu să se deschidă în faţa sa, lumina se întărea, prevestea o poaiană largă, bogată în soare. Când a ajuns la marginea poienii s-a spijinit de un copac; era ameţit, simţea nevoia să se odihnească. Se gândea că drumul va fi tot mai greu, pentru că puterile sale se dovedeau a fi pe sfârşite. Îşi aminti că citise, că văzuse la televizor, fel de fel de poveşti despre oameni care rezistaseră fără hrană o mulţime de zile, care merseseră prin pustii locuri, iar el, doar după patru zile, era la capătul puterilor. Pur şi simplu la capătul puterilor. Stătea sprijinit de copac şi privea un melc mare care se legăna pe creanga fragilă a unui arbust. Privea jivina care se târa spre vârful crengii şi se gândea că trebuie să-şi adune forţele, să pornească mai departe dacă vrea să ajungă până în seară la vreo casă de om. Între timp, melcul ajunsese în vîrful crengii şi nu mai avu puterea să se ţină de ultima frunză. A căzut cu un zgomot sec, un fel de pleoscăit scurt. A privit animalul de parcă acum vedea pentru prima oară un melc. Abia acum începea să înţeleagă, i se ridicase un văl de pe ochi, căzuse de pe mintea lui stratul gros de zgură pe care i-o impusese civilizaţia. Scutură rucsacul de pe umeri şi înaintă în poiană. Ierburile erau pline de melci pe care abia acum îi vedea. Îi vedea altfel, acum îi vedea cum fac parte din hrana pe care pădurea o avea pentru el, dar abia acum înţelesese asta. Se întoarse, desfăcu ceaunul din clapeta rucsacului şi începu să adune melcii şi să-i azvârle în vas. Ierburile erau pline de apă încă şi manşetele pantalonilor se udaseră zdravăn, dar puţin îi păsa: va avea hrană. Cotrobăind după melci a descoperit bureţii de rouă şi bucuria a fost şi mai mare. Pădurea îl hrănea, doar că trebuia să înţeleagă modul cum aceasta îi oferă sursa, trebuia să înveţe să vadă. Până acum nu găsise nimic de-ale gurii pentru că nu ştiuse să vadă. N-a mai avut răbdare decât să umple ceaunul pe treisferturi şi sunetele seci ale cochiliilor lovite era foarte plăcut. Şi-a adunat lucruşoarele şi a pornit în căutarea apei. Se gândea că atât cât vor fierbe melcii, va aduna bureţii de rouă. Era mare migală să aduni ciupercile micuţe, chiar dacă erau foarte multe, era un efort, cerea timp, răbdare, îndemânare, dar trebuia să facă lucrul acesta. Se gândea tot mai înfiorat la cum va curăţa melcii, cum îi va fierbe din nou cu

bureţii de rouă până va scădea totul. Va mânca o tocană de melci după o reţetă proprie, cu totul originală. A găsit în sfârşit apa, a făcut focul şi a urmat întocmai planul scornit, iar apoi, în timp ce mânca, încercând să nu înghită hulpav, ci să mestece totul cum trebuie, înţelegea diferenţa. Înţelegea cum trebuie să-şi schimbe radical conduita dacă vrea să reziste. Tot ce fusese valabil în mijlocul oamenilor aici nu rezistă. Aici nimeni nu vine să te îndemne să cumperi, nu-ţi oferă nimeni nimic, nu ai cu cine să te târguieşti în faţa unei tarabe. Aici totul există într-un dat, unul indiferent faţă de soarta ta, egoist, fiecare încercând să-şi păstreze propriul destin pe care să-l ducă până la capăt. Tu trebuie să fii cel care înţelege alcătuirea, tu trebuie să fi cel care să intervină în destinul altora, făcându-l să-l susţină pe-al tău. Pentru că destinul tău este legat într-un fel foarte brutal de al celorlalţi, nu există subtilităţi în această lume. Totul este radical, de multe ori unic, şansa trece doar o singură dată pe lângă tine. Dacă ai scăpat-o, există posibilitatea să-ţi scurtezi viaţa. O mare posibilitate! Orânduirea asta are alte legi, cu totul alte legi. Mesteca încet carnea tare a melcului şi nu-i plăcea cine ştie ce. Nici bureţii de rouă nu îmbunătăţise foarte mult gustul mâncării, se transformaseră într-un fel de terci cu o uşoară aromă de răşină, o aromă fadă, subţire. Nu-i plăcea, dar era hrana care să-l ajute să supravieţuiască, era hrana care îi va da puterea să scormonească pădurea după surse mai acătării. Va câştiga timpul necesar să poată inventa mijloace cu care să obţină bucate alese. Mintea sa o luase razna, şi imagina tot ceea ce îi poate oferi pădurea, visa, totul devenea deja un teritoriu al unor posibilităţi fără de margini. S-a scuturat într-un târziu, şi-a spus că visul a fost unul preielnic pentru că i-a deschis căi, l-a luminat, dar ca să supraveţuiască trebuie să ţină cont de gesturile ordonate şi mărunte, pe care trebuie să le facă mereu într-o anumită ordine, dacă vrea ca viaţa sa să continuie, dacă vrea să se bucure de lumina crudă a dimineţilor din munte. Gesturi mărunte şi ordonate, asta era soluţia, şi atenţia mereu trează, şiretenia, iubirea de sine, pofta, pofta. A îngropat resturile focului, a şters pe cât posibil urmele şederii sale, apoi a răsturnat rucsacul şi a oprit doar obiectele care puteau avea o întrebuinţare concretă. Restul a fost aruncat, pe rând, în cele patru zări. În cele din urmă, Serghei s-a ridicat şi a plecat, pentru că trebuia să caute de-ale gurii. Acum ştia că nu va mai hoinări fără scop prin pădure, ci că drumul său va fi decis de modul cum trebuia să-şi capete hrana.

Femeia se aşezase pe marginea patului, cu picioarele larg desfăcute şi, lăsată răsucit pe spate, cotrobăia prin aşternuturi să-şi caute lenjeria. Efortul o făcea să ridice din când în când

unul dintre picioarele lungi, iar Profesorul nu-şi putea dezlipi privirea de pe clitorisul ei. Un clitoris neobişnuit de lung, care împreună cu labiile mici, formau un ciucure proeminent. Un fel de moţ de curcan de culoare brună, lăsat peste crăpătura subţire care se pierdea adânc între fese. Femeia se mişca răsucindu-se încolo şi-ncoace, dar moţul ei rămânea în aceeaşi formă şi bărbatul abia se abţinea să nu râdă. Era teribil de caraghioasă cu ciucurelul ăla între picioare. Era hazlie rău!, dar el se abţinea să râdă pentru că altfel ar fi trebuit să dea explicaţii şi nu avea nici un chef. Tânăra era una dintre fetele ce trăiau în plină mentalitate a zilelor: căutau cariere ornamentale care să le aducă succes şi bani, dar până la asta erau în stare să se culce cu orice bărabat care putea să plătească. Îi telefona cam o dată pe lună, o aducea două zile la el acasă şi-o lăsa să facă ce ştia ea mai bine. Una din lungul şir de femei pe care le folosise după aventura cu Adina. Atunci trecuse printr-o spaimă grozavă, se învăţase minte bine de tot, şi găsea că-i mai cuminte să apeleze la profesioniste. Le schimba cam la trei ani, era preocupat ca tinerele să aibă încă prospeţimea adolescenţei. Maximum douăzecişiunu, douăzecişidoi, cam asta era limita. După douăzecişitrei de ani, femeile începeau să-şi piardă cruzimea adolescenţei, toate formele se pârgâuiau, dădeau spre maturitate, deveneau un pic mai molcome, mai aşezate şi lui nu-i plăcea de loc chestia asta. Le voia crude, îndrăzneţe şi, mai ales, îndrăgostite de podoabele bărbatului. Îi plăcea să se lase în voia unei astfel de femei care să-i cotrobăie instrumentele, să simtă el că lucrul ăsta îi face plăcere. Când ştia asta putea să se lase în voie, să se detaşeze de ceea ce se întâmplă. Era bucuria ei strădania de a-i întări lui bărbăţia, şi dacă o făcea cu sârguinţă şi fantezie asta se simţea imediat. Întotdeauna voia să simtă cum femeia clocoteşte, stârneşte jocuri îndrăzneţe, pasionale, pline de adâncă bucurie. Da, da, cu bucurie; ca să se dilate, să crească în ea nevoia de a fi pătrunsă, nevoia de a aduna în ea tăria bărbatului. Îi plăceau semnele ce veneau din adâncul femeii, semnele pe care aceasta nu putea să le reprime, semnele care o îndemnau, care îi alimentau fantezia. Pentru el contau doar cele câteva mişcări zvâcnite de la final, restul jocului îi aparţinea cu totul femeii, de ea depindea cât de mult se poate bucura de asta, până unde poate ajunge. Cu cât erau mai tinere şi mai curioase, cu atât erau mai neastâmpărate, mai jucăuşe, şi se lăsau mai aprig duse de val. Observase că femeile acestea tot mai tinere se lansau cu plăcere în jocul clocotitor al sângelui, depăşeau reţinerea de altă dată, sfiala, pudoarea. Acum ele se străduiau să-şi culeagă plăcerile cu îndrăzneală, uneori chiar obraznic, el nu trebuia să se străduiască de fel, trebuia doar să aştepte momentul descărcării. Femeia se întoarse brusc, surprinse privirea Profesorului şi înţelese unde se uita. Îi zâmbi oarecum complice, fără vreo

reţinere, şi ţinând neglijent lenjeria se duse spre baie. „Măcar cu privitul, amărâtul, dacă natura l-a facut bicisnic rău. Mai bine era impotent cu totul” - gândea tânăra destul de iritată. Nu-i plăcuse expresia de pe faţa bărbatului, nu el avea dreptul să facă mofturi. De fiecare dată când venea, ştia că trebuie să fie zburdalnică şi să pară în al noulea cer. Nu prea avea cu ce s-o ducă în al noulea cer, şi pe deasupra nici jucăuş nu era, stătea ca un lemn şi se lăsa cotrobăit. La urma, urmei ea era câştigată, pentru că se alegea cu bani frumoşi şi cu două zile trăite după pofta inimii. Două zile pe lună care-i asigurau libertatea de a căuta ceva de munca, ceva cum se cade, pe măsura dorinţelor ei. L-ar fi luat de bărbat oricând, pe amărâtul asta, chiar dacă era plictisitor, chisat şi lipsit de bărbăţie. Mai era şi destul de bătrân, peste câteva luni făcea şaizecişiunu de ani, dar avea un cont baban şi o casă arătoasă. Şi-ar fi făcut o situaţie, se gândea, dar nu îndrăznea să aducă măcar vorba despre asta, pentru că ştia ce reacţie o să aibă. Căuta doar să-i trezească din morţi scula aia amorţită şi să-l ştie ejaculând. De multe ori când i-o freca se mira cum dracu de poate fi atât de mică, nici măcar cât palma ei. Intră sub duş, dădu drumul la apă, şi se concentră la lista de cumpărături pe care avea să i-o facă. N-avea dreptul să iasă cu el în oraş. Două zile trebuia să stea în casă, să-l aştepte şi să-l frece pe burtă când vine.

Profesorul nu se mişcase din fotoliu, stătea gol şi relaxat, privind aşternuturile răvăşite. În cele două zile petrecute cu o femeie, dormea gol, şi-i plăcea să se plimbe gol prin faţa ei. Era conştient că trupul său nu avea nici un semn de bătrâneţe. Pielea era întinsă, muşchii erau încă tari şi netezi. Era mândru de asta, era mândru că se poate plimba prin faţa unei tinere aproape adolescentă, ca orice june amant. Ştia că pe stradă femeile îl privesc pe furiş şi, de multe ori, întorc privirea după el, după fundul lui aţâţător şi ferm. Încă avea alura unui Adonis, doar cercănele şi cele câteva cute din jurul gurii şi a nasului trădau anii ce trecuseră. Da, trecuseră anii! Peste câteva luni avea să i se termine cel de al doilea mandat de rector, şi era conştient că nu mai poate rămâne profesor în acea universitate. Nu în universitatea în care el a fost rector, în universitatea în care instituise o disciplină tăioasă, cazonă, consemnată exact în mormane de hârtii. Totul era controlat de rapoarte şi dări de seamă pe care toate cadrele didactice trebuiau să le redacteze la date precise. Nimic nu se făcea fără o aprobare care trebuia să urmeze un strict traseu ierarhic şi nici o întâlnire cu studenţii nu putea avea loc dacă nu exista un plan scris al acesteia. Legislaţia universitară îi dăduse această posibilitate şi el o transformase într-un instrument eficient cu care putea să controleze orice mişacare din instituţie.Tot ceea ce făcuse trebuia să fie o marcă evidentă a marii sale personalităţi. Era conştient că erau multe căi mai

subtile, mai diplomatice de a ajunge la aceleaşi rezultate, dar toate aceste căi nu ar fi imprimat sub nici o formă marca personalităţii sale. Nu i-a păsat nici o clipă că devenea din ce în ce mai detestat, şi că toţi ceilalţi numărau ca la puşcărie zilele rămase din acest ultim mandat. El va fi rectorul care va rămâne în istoria universităţii, îşi merita locul, luptase aprig pentru el. Va avea o imagine pe care timpul o va şterge greu, mulţi ani se vor face referinţe la mandatele sale. De foarte tânăr visase la lucrul acesta, nimic altceva nu-l interesase. Trudise aprig să pună mereu în centrul tuturor acţiunilor persoana sa, să-şi ridice un piedestal pe care apoi ceilalţi să-i aşeze statuia. Nu era deloc interesat de cum va arăta aceasta, ci doar de faptul că ea trebuie să existe, să fie făcută de ceilalţi şi să dăinuie. Prostiile cu acţiunile în folosul semenilor, în folosul comunităţii pe care o slujeşti erau pentru nişte gură-cască romantici şi de neam-prost.

Auzea zgomotul apei curgând la duş, şi-o imagina pe tânără spălând ciucurelul şi se gândea că este mai tânără, mult mai tânără ca fiica sa. Poate că şi ăsta era unul dintre motivele pentru care nu voia decât fete foarte tinere ca amante. Nu se putea împăca de loc cu gândul unei fiice respectate şi celebre. Citea destul de des ştiri despre expoziţiile fiicei sale, cronici care detaliau succesul acestora, cronici spectaculoase. Citea şi-l rodea toată mulţimea de aprecieri, de epitete, de metafore, dar mai ales îl rodea faptul că lucrările ei se vindeau cu nişte preţuri atât de bune. Dăduse telefon la galeria din Londra care se ocupa de vânzări şi ceruse o listă de lucrări, şi preţurile acestora. Când a primit setul de cataloage şi lista de preţuri, furia sa a durat aproape o săptămână. Da, asta era o rană care nu avea cum să se închidă vreodată. Fiica sa, o celebră pictoriţă, cu totul în afara autorităţii sale. Era foarte greu de imaginat. Niciodată nu se gândise - din clipa când Adina îi spusese că va avea un copil - la evoluţia acelui boţ de carne, despre care nu avusese nici măcar idee că există. În seara când plecase din locuinţa femeii era stăpânit doar de spaima a ceea ce s-ar fi putut întâmpla. Mintea lui era blocată de imaginea lui nevoit să dea atenţie copilului ăstuia nedorit, să piardă timp cu el, să cheltuie bani pentru el şi femeie, să facă toate compromisurile alea cinice, dezgustătoare. Anunţul Adinei fusese aproape unul virtual, nimic concret, nimic legat direct de el nu se manifesta palpabil, vizibil. Mai ales tonul femeii: arogant, dispreţuitor, tăios, aspru, uşor nazalizat ca la orice mitocan din vreun cartier de periferie. Adina nu-şi putuse ascunde însă imensa fericire pe care o resimţea ştiindu-se deja gravidă, şi asta îl înnebunise, stârnise spaima grozava care-l paralizaze şi îl împiedicase să se gândească la orice altceva. Doar efectul spaimei stăruia, la gândul tuturor neplăcerilor şi obligaţiilor administrative pe care le-ar aduce un copil, doar nenumăratele scenarii, care de care mai catastrofice, pe care le

făcuse după aceea îi făcuseră mintea aproape s-o ia razna. Nici o clipă nu se gândise, nu putuse imagina un copil care să poată avea o evoluţie atât de spectaculoasă. Copilul trebuia să rămână o noţiune abstractă, să fie o necunoscută care există undeva la modul general, despre care nu afli veşti, sau dacă afli sunt la fel de anoste ca şi cele referitoare la un hoţ mărunt, o curvă sau un insipid funcţionar corupt, despre care nu ştii dacă trăieşte sau a fost scornit de un ziarist. Copilul nu avea voie să se ridice deasupra lui, cu nici un chip, sub nici o formă. El nu avea voie să se manifeste atât de prezent, de autoritar şi de independent. După mintea lui, copilului nu trebuia să i se dea voie să evolueze în felul acesta decât dacă se punea sub autoritatea sa. Dar din cauza femeii aceleia nebune, care îi e mamă, pur şi simplu îi era interzis să-şi exercite dreptul lui de genitor. Evoluţia odraslei sale, o înfrângere, singura înfrângere, pe care trebuia, era obligat s-o recunoască, şi asta îl măcina continuu. Profesorul ştia despre sine că este o autoritate, ştia că personalitatea sa a evoluat în parametrii pe care şi i-a programat din tinereţe. Evoluţia carierei sale din Universitate i-a confirmat faptul că nu era un fitecine. Nu-i părea rău nici o clipă că de multă, foarte multă vreme renunţase să mai picteze ceva. Atelierul său păstra şi acum aceleaşi lucrări neterminate, de pe care, din când în când înlocuia pânzele albe ce le acopereau. Nu ar fi trebuit să-i mai fie frică de faptul că le-ar putea vedea cineva, în atelierul său nu mai venea nimeni. Doar el, cam o dată la două apătmămâni, se închidea în spaţiosul atelier pentru a face curat şi a ordona cu grijă fiecare obiect. Transformase venirile astea într-un fel de ritual. Îşi făcea întotdeauna un plan şi atunci când intra pe uşă ştia cu precizie ce are de făcut, care este tema din acea zi. Atelierul evolua ca un fel de muzeu personal, în el aduna mărturiile care trebuiau să vorbească despre personalitatea sa atunci când el nu va mai fi. Totul era pregătit cu migală, totul era aranjat minuţios, ca ansamblul să vorbească limpede, să fie uşor de înţeles.Trebuia să domnească o ordine perfectă, armonioasă, de parcă artistul era mereu prezent, mereu obsedat de lucrările sale. Ajunsese să fantazeze continuu, lucrând necontenit la un spectacol ce s-ar petrece într-o zi, când el nu va mai fi, şi oameni străini vor ajunge să intre în spaţiul acesta. Lucra mereu la impactul pe care ar trebui să-l resimtă oamenii aceştia. Profesorul lucra la nemurirea sa, trudea minuţios, fără să precupeţească vreun efort, sau vreo cheltuială. De fiecare dată când intra în atelierul său privea atent, încercând să nu neglijeze nici un detaliu, ştia cu siguranţă că atelierul acesta va fi originea măreţiei sale. De aici vor pleca toate legendele care vor contribui necontenit la măreţia sa. Da, ştia sigur că este un om măreţ, a ştiut asta de tânăr şi a acţionat atent, fără să neglijeze detaliile; nici un detaliu. Fiecare pas pe care l-a făcut în cariera sa a fost rezultatul unei

strategii de la care nu s-a abătut, la care medita ore în şir, căutând să adauge mereu, fărâmă cu fărâmă, elemente noi. Măreţia a fost obsesia sa. Pe măsură ce a intrat în viaţă, a observat modul în care era privit, acceptat, mai ales de către femei, şi şi-a dat seama că este un tip deosebit. La început nu s-a gândit la măreţie, se simţea tulburat şi nu ştia cum să reacţioneze. Sentimentul măreţei a crescut în el încetul cu încetul, până s-a transformat în însăşi condiţia existenţei sale. Şi odată cu aceasta simţea cum se transformă, cum devine mai sigur pe el, mai exact în ceea ce face, dar, mai ales, a devenit conştient de propria sa importanţă şi de faptul că trebuie, că are datoria să se pună în centrul atenţiei. Era datoria sa faţă de oamenire! Iar atelierul său a evoluat ca şi cum ar fi foat o oglindă, o oglindă în care puteai citi evoluţia unei mari personalităţi. De fiecare dată când deschidea uşa spre cele două încăperi spaţioase, inima i se umplea de sentimentul tulburător al propriei sale valori. Se oprea imediat ce trecea pragul îşi rotea privirea atent peste toate obiectele, peste modul cum se compuneau acestea, peste culorile lor. Privea atent şi critic, mereu aşteptând ca ochiul, ca gândul, ca inima să-i transmită ce trebuia să facă pentru a mai adăuga un detaliu, un simbol, o marcă. Atelierul său era muzeul pe care şi-l închinase pe parcursul întregii vieţi, la care lucrase cu multă atenţie şi sârguinţă. Era tot mai surescitat şi mai riguros, pe măsură ce devenise conştient de faptul că sfârşitul acestui al doilea mandat de rector trebuia să se încheie cu o ieşire triumfală din scenă. „După”, pentru el, nu mai putea aduce nimic la fel de spectaculos, de înălţător, de motivant. Apele politicii se tulburau tot mai mult, apăruseră personaje tinere, de o insolenţă fără margini, care personaje ţâşniseră parcă din niciunde, din nicăieri, băţoşi, obraznici, lipsiţi de respect, necruţători pur şi simplu. Partidul nu se mai putea baza pe ierarhiile veteranilor, pentru că inventivii tineri produceau tot felul de ambuscade în nume personal. Se urau trainic între ei, dar se iscase un fel de concurenţă în a crea alte şi alte momente originale pe care le susţineau cu ajutorul unei prese mereu în căutarea scandalului. Toţi cei ca el, din generaţiile vechi nu se mai puteau adapta unui astfel de război. Se luptase altfel pe timpul lui, cu metode care permiteau strategii pe termen lung, alianţele se desfăceau mai greu şi numai dacă interese importante cereau asta. Acum oamenii asistau la jocuri bengale, la spectacolele baloanelor de săpun, la dansul efemeridelor. Instinctul său nu l-a lăsat să se vâre într-o astfel de mişcare, îşi consolidase poziţia la nivel central, una care nu era foarte râvnită, care putea fi trecută cu vederea încă multă vreme, şi încerca să rămână cât mai nevăzut, cât mai neutru. Doar că tot ce se întâmpla îl făcea să simtă cum se revarsă peste el un aer de toamnă, de sfârşit, de amorţire. Simţea cum un capăt de drum se apropie de el, nimic nu se

mai ivea spre a-l sluji, spre a-l menţine în statutul pe care şi-l crease. O adâncă deşertăciune îi despica sufletul şi-l îndemna să se concentreze doar asupra măreţiei sale. Trebuia s-o clădească el însuşi, cu migală, cu dragoste, cu abnegaţie. Toată viaţa se dedicase strategiilor de a impune celorlalţi, de a-şi conserva avantajele sociale, dar capătul acesta de drum care arăta atât de trist, de jalnic i-a impus pur şi simplu să se preocupe de măreţia lui, aşa putea să-şi conserve energia tinereţii.

Tânăra femeie ieşi din baie şi făcu ochii mari, Profesorul stătea în mijlocul camerei, cu picioarele răşchirate, şi-şi scutura cu două degete penisul zbârcit, iar cu mâna cealaltă o invita scurt să se ocupe. Un fior trecu prin inima fetei; nu-i plăcea de loc privirea bărbatului, nici cum arăta chipul său. „Dă, Doamne! – îşi spuse – să nu-l apuce nebunia bătrâneţii şi să-i trecă prin cap cine ştie ce perversiuni.”

Plouase toată noaptea, ploaie repezită de vară cu vijelii scurte care se ridicau brusc, chinuind liziera deasă ce mărginea proprietatea. Când a răsărit soarele, pe fiecare fir de iarbă, pe fiecare floare, pe fiecare frunză a copacilor un strop de apă se clătina în adierea molcomită. Nu cădeau la pământ stropii de apă, se clătinau doar; vibrau schimbând culorile şi licării de lumină. Soarele se ridica de după deal, i se zărise mai întâi marginea roşie, subţire şi toţi stropii luciseră un soi de galben pal. Adina se mirase chiar, de ce nu roşu ca astrul zilei? Apăruse şi roşu, dar mult mai târziu şi doar pentru foarte scurt timp, apoi totul se schimbase într-un albastru limpede şi profund, un albastru vesel, zglobiu, neastâmpărat. Iar când soarele s-a împlinit cam la două degete deasupra dealurilor, totul a dispărut, doar că verdele plantelor era mai tonic şi mai curat; efectul ploii de peste noapte. Femeia stătea pe terasa largă a casei în şezlongul bătrân ca şi ea. Să fi avut ca la patruzeci de ani şezlongul ei, se scâlciase ţintind acum mereu într-o rână. Doar lemnul rezistase timpului, pânza fusese schimbata de câteva ori, dar Adina nu voia să renunţe cu nici un chip la el pentru că fusese primul lucru pe care-l cumpărase pentru casa asta. Înaintea oricărei mobile, îl adusese şi-l pusese pe terasă unde a stat apoi iarnă şi vară neabătut. Pe măsuţa de lângă şezlong, în ceaşca înaltă cu pereţii groşi, cafeau se răcise de mult. Femeia ieşise încă înainte de ivirea zorilor, ploia lepăda ultimii stropi, tot mai rari şi mai plini. Ţinea în mâini o păpuşă cu care se jucase nepoata ei ani de zile. O păpuşă veche, veche; după mintea ei ar avea ca la două sute de ani. O păpuşă cu capul de porţelan şi straiele din stofe şi mătăsuri cum nu se mai

făceau de mult, cum nu aveau să se mai facă vreodată. Aproape chelise păpuşa odinioară blondă, cu faţa rozalie, cu obrajii roşcaţi; uşor strident contrast cu albul porţelanului. Pistrui mărunţi, mărunţi de un cafeniu închis subliniau ochii sinilii din sticlă, dar şi nasul cârn cu vârful roşcat şi el. Unul din ochi căta spre dreapta mai mereu, şi-şi revenea capricios la o mişcare mai zmucită. O fustă lungă de culoare brună, şi dungi subţiri aidoma lutului, de care era prins un şorţuleţ cândva alb, cu margine de dantelă fină, lăsa să se vadă picioarele pe care fuseseră desenaţi pantofi, dar vopseaua, se luase în mare parte şi degetul mare de la piciorul stâng era spart de-a binelea. Lipsea degetul, dar mai lipsea o bucată de bărbie, o parte din tâmpla dreaptă, ca şi o zonă micuţă de la colţul ochiului stâng. Bluza din mătase cu jabou bogat, altă dată cărămizie se scămoşase şi mânecile erau zdrenţuite. Femeia ţinea păpuşa de gât, o lăsase adunată în poale şi se gândea că, iată, a treia femeie se ridica pe linia ei. Trei generaţii de femei singure. Păpuşa o găsise în camera nepoatei, căzută după un calorifer. O scosese cu greu din locul strâmt, dar când a avut-o în mână un sentiment ciudat i s-a cuibărit în suflet. Nu putea să-i spună pe nume sentimentului, nu era nimic clar, definit, mai mult o senzaţie, o emoţie tulbure. Fapt este că luase păpuşa, o dusese în camera ei, şi toată dimineaţa asta a purtat-o de colo, colo. Nu însemna nimic special păpuşa, nu-i aducea vreo amintire vie, vreo trăire din trecut. Nici nu ştia cum ajunsese acolo, mai mult ca sigur era un obiect strecurat în bagajele fiicei sale pe vremea întoarcerii din Islanda. Trecuse atât de multă vreme de când Sergiana hotărâse să revină, să se instaleze definitiv în casa pe care ea o gândise mai mult decât orice un cuib, o puierniţă, aşa îi spunea sângele clocotitor din vreme aceea. Erau timpuri când se gândea doar la lucruri definitive, singulare, spectaculoase: casa, copilul, cariera. Bătrâna din şezlongul vechi zâmbea, în dimineaţa aceasta atât de proaspătă, mai mult cu ochii, la gândul femeii tinere, arogante, impulsive, dominatoare care dorea să-şi facă un camin specific temperamentului ei. Acolo, gândea tânara femeie va creşte oul de şarpe, acolo sute de ani va fi puierniţa nemului ei. Doar că astăzi în casa spaţioasă, nu mare ci doar spaţioasă, erau trei femei, două dintre ele deja trecuseră linia fertilităţii, şi doar cea de a treia mai avea şansa să devină matcă, femelă fătătoare. Asta nu era greu, îşi spunea Adina, greu era să poată ţine captiv bărbatul, să-l facă stâlpul mătcii, veriga care să lege între ele elementele subtile ale matricei. Doar aşa visul ei se va putea împlini după o lege a firii pe care a înţeles-o abia târziu, pe când era atât de bătrână, încât totul devenise zadarnic în ceea ce-o privea. Orgoliul, mândria şi teama o făcuseră să nu-l ţină pe bărbatul ce-i fusese destinat. Nu l-a ţinut, deşi ştia că-i fusese destinat, înţelesese, şi tocmai asta o îndârjise în

pornirile zănatice ale tinereţii. Toţi ceilalţi bărbaţi nu fuseseră pentru ea decât purtătorii inutili de sământă. De fiecare dată când întâlnea privirea unui bărbat, Adina cauta să înţeleagă cât de puternic va fi şuvoiul de sământă, cât de fierbinte, cât de bogat. Asta era tot, ăla era momentul unic, singular, total, atunci când simţea lipindu-se de miezul trupului ei picăturile fierbinţi de spermă. Reverberaţii esenţiale se năşteau atunci, una din alta, şi ea pătrundea astfel forţa Nimicului. Unduirile, îi împrăştiau trupul, de i se sleiau toate puterile, şi doar o fărâmă de conştiinţă o mai ţinea legată de lume. De fiecare dată când stropul de sământă cădea în trupul ei, atingea un moment de dinaintea originii lucrurilor. Dacă bărbatul era unul adevărat şi sperma lui era vie, fierbinte şi puternică, Adina ajungea departe, departe, înainte originii, se înfingea în fiinţa Nimicului şi se împlinea acolo cu toate bogăţiile esenţiale ale ne-fiindului. De fiecare dată când îl purta pe bărbat spre intrarea din corpul ei, asta îşi dorea: să ajungă cât mai departe în tăria Nimicului, să depăşească cu mult limitele senzaţiilor, a simţirii, a fiindului. Privirea femeii căzu pe păpuşa veche, uzată, şi corpul ei bătrân simţi un palid fior. Netezind veşmintele jucăriei se gândea că toate acestea a început să le înţeleagă abia după ce o născuse pe Sergiana, dar să ajungă la profunzimea de astăzi trebuise timp şi experienţe adăugate, una câte una, de toate felurile. Se gândea mereu că Sergiana este fructul celui mai neputincios bărbat din câţi cunoscuse, sperma lui aproape că n-o simţise, şi pe timpul sarcinii a fost chinuită de îndoieli cumplite, i-a fost tare frică, de ce să nu recunoască. Se pare însă că instinctul făcuse treabă bună, o făcuse să aleagă cum trebuie. Niciodată nu vorbise cu fiica ei despre chestiunile sexuale, nici măcar lucruri simple, pe care ar fi fost obligată să i le spună, pe care ea le discutase cu mama ei. Îşi dorise ca Sergiana să aibă toate surprizele femeii primordiale, să fie străbătută de toţi fiorii necunoscutului, să fie împlinită de toate începuturile pe care o femeie ar trebui să le aibă, pentru că doar femeii îi este dat să pătrundă adânc în mizul cel fără dimensiuni, fără scop, fără destin. Îi este ei hărăzit aşa, pentru că trebuie să aducă de acolo primele semne ale devenirii de la care să înceapă un destin, fie el cum o fi. Aşa a crezut la început doar din instinct, apoi înţelegând încetul cu încetul mersul firii. Astăzi, îşi privea nepoata cum se pârguia, citea pe trupul şi pe chipul ei zănaticile chemări ce veneau din miezul nefiitului. O amuzau tulburările care se petreceau zi de zi în fiinţa asta neruşinat de tânără. Se vădea că în multe privinţe se înclina către ea şi nu putea să nu admire calmul Sergianei, de loc impresionată de ieşirile imprevizibile ale fiicei.

Bătrâna oftă prelung şi-şi aruncă privirea peste peluza largă ce cobora uşor către ravena bogată în aluniş. Urma să fie o altă zi cu care nu se putea obşnui. Treburi mărunte îi vor umple timpul, va răsfoi cărţi şi documente, mereu cu simţământul limpede că doar îşi face de treabă. Nu fusese niciodată în stare să încropească lucrări scrise atât de temeinic cum gândul ei le gândea. Totul era scrâşnet, totul era scremut, foarte departe de farmecul unei curgeri fluide. Farmecul acesta Adina îl simţea, îl ştia în gândurile sale, doar cuvintele pe care le găsea nu erau potrivite. Totul era băţos, arogant şi nu lăsa în libertate firescul omenesc cuprins în faptele despre care voia să vorbescă. Cu mult mai uşor îi fusese să pună la cale lucrări împreună cu părintele Zamfirache, cu colegii ei din secţia de restaurări, cu cine ştie ce oameni pe care îi cunoştea doar din nevoie. Piatra şi lemnul, metalul aveau alfabetul lor, un alfabet pe care l-a înţeles întotdeauna cu multă, cu mult mai multă uşurinţă. Oftă adânc Adina şi se ridică din şezlongul bătrân, dintr o dată cu cheful de-a da o raită prin lizieră, acum când iarba e încă udă, când copacii emană un miros pătrunzător şi amestecat. Mergea uşor legănat, călcând apăsat pe călcâie, mers bătrânesc care o făcea să-şi simtă şi mai largi şoldurile pe care timpul le lăsase. Aproape ajunse la ravenă, când a aruncat o privire casei. A fost de parcă acum o vedea prima oară. Probabil ploaia de cu noapte îi spălase şi ei ochii, aşa se face că abia în această dimineaţă a sesizat farmecul distins al casei sale. De la începutul, începutului a vrut să păstreze sâmburele casei bătrâneşti pe care o cumpărase. Adugirile au fost făcute mereu cu gândul să nu se strice sâmburele vechimii din clădirea a bătrână, dar nici îndrăzneala noului n-a vrut să-l piardă Adina. Şi comodităţile, şi confortul le-a vrut femeia, iar tot ce-a clădit din amestecul ăsta s-a plămădit. Apoi a lăsat totul în seama Sergianei, care a mai dorit nişte adăugiri ce voiau să păstreze şi spiritul familiei, dar să-i păzească şi intimitatea ei femeiască. Casa de azi era rezultatul unor compromisuri curajoase, gata tot timpul să echilibreze două nevoi care s-ar fi bătut cap în cap altminteri. S-a oprit Adina, s-a întors cu totul spre casa care era scăldată în lumina bogată a soarelui de dimineaţă. S-a întors copleşită de aerul casei sale, pe care abia acum îl simiţise, îl înţelesese, îl percepea cum se înălţă bogat peste peluza aplecată uşor, dominând-o. Privind casa sa, a ştiut că mai are o datorie pe care trebuie s-o împlinească înainte de a se gândi la ultimul drum pe care îl mai avea de facut. S-a întors repede şi a urcat cele trei trepte ale terasei, grăbind spre camera de lucru. În fundul şezlongului, păpuşa veche rămăsese ghemuită cu capul sprijinit de pânza decolorată. Ochiul drept scăpa într-o parte ca de obicei, dar de data asta păpuşa avea un aer jovial, jucăuş, complice.

Seara a chemat-o pe Sergiana şi i-a povestit totul, a scos de prin dosare documente adunate cu trudă, fotografii; i-a povestit despre lumea asta paralelă care, într-o formă sau alta, ajunsese până aproape de zilele noastre. Încă de pe vreme când trudea să afle ce fusese Poiana-cu-schit a început să zărească marginile acestei lumi atât de deosebite. Apoi, cu vremea, şi-a dorit să ajungă la miez, pentru că totul era diferit într-o astfel de lume care creştea sub un altfel de Dumnezeu. Se bucurase în taină de orânduielile acestor aşezări, fusese un secret aproape superstiţios. Se ferise să vorbească pentru că erau orânduieli care batjocoreau lumea noastră, nu voiau să ştie despre cursul împăunat, făţarnic, lăudăros al vieţii unei societăţi sau alta. Acuma, toate acestea însă, deveniseră materia ultimei ei lucrări. Cu cât se gândea mai mult, cu atât simţea mai în adânc farmecul greu de înţeles al unor aşezări omeneşti ce prinseseră formă departe, departe de lumea normală. Ştia că Sergiana simţea duhul lucrurilor, trăia în duhul ăsta ascuns, de care oamenii din jur n-au habar, şi n-ai decât să le spui despre el, că te vor batjcori şi vor maimuţări credinţele tale. Ştia că fiica sa simţea duhul lucrurilor şi va putea ajunge la credinţele oamenilor acelora, ce avuseseră puterea să se rupă dintr-o dată din matca lor şi să-şi schimbe cu totul destinul şi formele înţelegerii. Dar mai ştia Sergiana cum să-l facă să vorbească, să spună secretele sale în imagini, suple, tainice, misterioase, şi asta ar fi fost suficient ca lucrarea pe care şi-o dorea atât să se ţină departe de o simplă ilustraţie plicticoasă. Cele două femei n-au vorbit niciodată despre un acord. N-a fost nevoie, era doar o problemă ce a intrat în viaţa lor şi care trebuia rezolvată.

Pe urmă, Adina i-a dat telefon Părintelui Zamfirache şi-au sporovăit vreo oră. A mai vorbit la vreo două mănăstiri, s-a sfătuit cu nişte oameni răsfiraţi prin sate de munte mai ales, oameni bătrâni ca şi ea. Adina n-a întrebat pe nimeni dacă este de acord cu gândurile ei, dar nici n-a înţeles că cineva ar avea ceva împotrivă. Încetul cu încetul se năştea ultima mare nebunie a Adinei: o expoziţie despre cultura aşezărilor ascunse din Romania. Voia să fie o istorie a acestor aşezări din toate timpurile cunoscute, din toate regimurile politice. O istorie despre destinul aprig al unor aşezări ce se năşteau forţat şi care se stingeau când dispărea funcţia ce motivase ivirea lor. Cerecetările pe care le făcuse pentru Poiana-cu-schit scoseseră la lumină faptul că nu existese regim politic în ţară, care să nu dea naştere câtorva sălaşuri pe care ocârmuirile voiau să le ascundă dintr-un motiv sau altul. Aşezări vremelnice, care dipăreau deîndată ce scopul pentru care fuseseră ridicate se părăduia.

Bărbatul s-a stins liniştit în timpul nopţii. Seara venise putin mai târziu în pat, simţise cum o sărutase pe tâmplă şi apoi scurt timp s-a cuibărit să se simtă comod. S-a întors de mai multe ori, apoi s-a liniştit pe-o parte, cu spatele la ea; şi-a dat seama de toate astea mai mult furată de somn, ca un fel de amintire, de obişnuinţă. Dimineaţa s-a trezit ca de obicei mai devreme, s-a dat uşurel jos din pat şi a pus de cafea. Aşa făcea în fiecare dimineaţă Angela, făcea cafeaua, o turna în ceşti şi aştepta citeva minute să se mai răcorească; apoi îşi trezea bărbatul. Aşa a făcut şi în dimineaţa asta; l-a chemat încetişor, pe urmă a pus mâna pe el să-l trezească, pentru că se răcea cafeaua. A fost o senzaţie nepământeană să-i simtă trupul cu o astfel de rigiditate. În prima clipă a invadat-o un soi de uimire, era ceva neobişnuit să-i simtă muşchii atât de încordaţi. Mai era şi senzaţia de rece ce venea din trupul lui ghemuit, cu mâinile între genunchi, cuprins de somnul cel mare. Când s-a potolit senzaţia de uimire, sufletul Angelei a fost invadat de durerea adâncă venită din sentimentul dispariţiei, sentiment care nu avea s-o mai părăsească vreodată. Dispariţia avea să-i organizeze structural realitatea de acum înainte. Moartea soţului ei nu o îndurerase ca o despărţire, fie ea definitivă, veşnică, ci durerea ei se năştea mereu dintr-o revelaţie nouă, mereu datorată dispariţiei. Soţul ei nu se despărţise nici o clipă de ea, ştia asta, o trăia; forma nouă în care ajunsese o cuprindea la fel protector ca întotdeauna, dar dispăruse şi asta nu putea decât să întreţină continuu o durere care îi impunea să facă parte din fiinţa sa. Erau momente când încerca să se smulgă din această stare, îşi dorea să aibă o percepţie la fel de familiară, de comună ca înainte de moartea soţului ei, dar niciodată n-a mai putut să iasă din acest lagăr în care a închis-o dispariţia.

Timp de un an de zile Angela nici n-a prea avut legături cu realitatea. Viaţa ei curgea ca un lung şir de reflexe. Nimic nu trebuia controlat, totul era atât de ştiut, atât de comun încât se derula automat, cu precizie. În timpul anului acesta, Angela pierduse în mare parte legăturile cu zbaterea lumii. Până la ea ajungeau ecouri atât de slabe, încât n-o atingeau de fel, nu puteau învinge golul necruţător care o domina. Abia după moartea bărbatului ei, Angela şi-a dat seama cât de important fusese, cât de ocrotitor, cât de prevenitor, cât de şiret fusese în a-i curăţa viaţa de mizeriile lumii. La câteva zile după înmormântare a devenit conştientă pe deplin că va trebui să trăiască de-acum în această necruţătoare dispariţie. Era ca şi cum ar fi supraveţuit sfârşitului lumii şi o loveşte în plin conştiinţa singurătăţii sale; lumea e seacă acum, şi-a pierdut miezul, a schimbat în întregime sensul existenţei. În jurul ei obiectele materiale rămăseseră aceleaşi, cu aceleaşi funcţii, cu acelaşi scopuri, dar peste ele coborâse necruţătoare dispariţia. Nu era ca un

gol, ci cu mult mai intens, mai definitiv, mai strivitor. Poate că dincolo de orizontul ei să existe alte vieţi, dar ea nu mai putea să ajungă până acolo, era captivă cu totul în acest tărâm al dispariţiei.

Avea patruzeci şi nouă de ani, lucra într-o baracă împuţită din tablă, şi în tinereţe avusese nişte vise despre care acum aproape că nu-şi mai amintea, nişte vise pentru care suferise, pentru care plânsese mult şi inutil. Conştiinţa faptului că avusese nişte vise stăruia undeva într-un ungher al fiinţei ei, stăruia neclar, confuz, plăpând. Şi-a făcut cu grijă dosarul de pensionare fără să ştie prea bine ce înseamnă asta: pensionare la cerere, înainte de termen. Nu înţelegea ce va urma, toate demersurile astea administrative nu aveau nici o însemătate pentru ea. Gestul pensionării venise în urma unei discuţii banale, cineva pomenise de pensionare şi ea a pornit de-a doua zi formalităţile. Pur şi simplu, Angela pregătea ceva, în mintea ei pregătea o schimbare. Dorea să dispară din baraca aglomerată, cu birouri tot mai mici şi mai uzate, cu veşnicile documente ce trebuiau traduse, mereu aceleaşi documente, pentru mereu aceleaşi angajări în străinătate. Din când în când o comandă ceva mai spilcuită, de care ajunsese să se ferească pentru că nu se mai simţea în stare să gândească în spiritul adevărat al traducerii. Avea grijă să ajungă o astfel de comandă la vreo una dintre tinerele ce se perindau cu zecile prin baracă. Ea, Angela îngheţase, înţepenise, se sleise copleşită de miile de documente administrative pe care le tradusese.

Era o dimineaţă de primăvară, aştepta hotărârea de pensionare, mergând la biroul de traduceri mai mult dintr-un reflex condiţionat. Era dimineaţă şi femeia stătuse vreme îndelungată sub duş. Apa îi şiroise fierbinte, foarte fierbinte pe trupul gol şi, înainte să apuce prosopul larg, şi-a văzut corpul în oglinda ce se lăfaia pe întreg peretele. Oglinda aceea imensă fusese montată în tinereţe de bărbatul ei care era fascinat de corpul nevestii sale. Carnea tare, formele mignone şi rotunde, arcuite acolo unde trebuie, ascunzând doar atât cât trebuie din locurile fierbinţi, ademenitoare, îl determinaseră să monteze oglinda aia, ca să poată sta aşezat pe veceu şi s-o admire când făcea duş. Îl excitau mişcările unduite ale femeii, zgomotul apei şiroit, sunetele palmelor ce frecau părţi de piele. De cele mai multe ori o împingea spre dormitor aşa udă şi ea se juca ştiind ce urmează, încerca să-l întârzie; să-l vadă şi mai aţâţat şi mai doritor. Angela privea, în dimineaţa asta oglinda şi mintea ei se pierdea în timpurile acelea ale tinereţii zburdalnice, pasionale, dar vedea în reflexele oglinzii un trup îndesat, aproape fără femininele forme, doar suprapuneri de colaci groşi din grăsimile pe care vremea şi bătrâneţea le adunaseră. Vedea trupul acela, care nu mai strălucea, nu mai ademenea, şi simţea şi mai fierbinte dragostea pentru bărbatul pierdut, care

chiar şi c-un astfel de trup se purtase, până aproape de dispariţia sa, cu aceeaşi aţâţătoare tandreţe a tinereţii. Angela s-a aşezat pe veceu privind imaginea din oglindă, simţind aprig golul din ea, golul care fusese atâta amar de vreme dreptul bărbatului său. Apoi, încetul cu încetul, un soi de veselie a cuprins-o când şi-a dat seama că a trăit într-o societate aidoma trupului ei, a ceea ce vedea acum în oglindă: o adunătură de cute ale bătrâneţii, care atârnă nefolositoare, lipsite de rost, îngreunând totul, alungând farmecul şi sprinteneala. Toată viaţa trăise într-o societate care lupta în primul rând să facă faţă urâtului care a copleşit-o, care se lăfăie pe fiinţa sa, adăugând mereu alte şi alte forme de care nu mai poţi scăpa, care se aşează pe tine şi te împing tot mai sigur către mormânt. În dimineaţa aceasta de primăvară a înţeles Angela că oricât şi oricare ar fi fost visele sale n-ar fi putut să se împliniească într-o astfel de lume. Doar dacă visele ar fi putut să se cuprindă în formele greţoase, în cutele adânci, în grăsimile urâte şi duhninde, doar atunci. Pe femeie o trecu un fior de scârbă şi parcă se simţi oarecum ogoită. Ogoită pentru că, visele sale de care acum îşi aduce cu greu aminte, muriseră aşa curate, aşa cum o bântuiseră şi-i făcuseră viaţa un chin. Chiar meritase să trăiască aşa, pentru că măcar dorul era acum unul plin de o duioasă nostalgie. Angela nu se mai simţea tristă, ci invadată de un desăvârşit sentiment de tandreţe faţă de bărbatul ei, pentru că el ştiuse tot timpul ceea ce ea abia acum înţelesese.

Se ridică, se văzu în întregime în oglinda largă şi dintr-o dată izbucni în ea un amestec ameţitor de bucurie şi recunoştinţă: fusese o norocoasă, fusese o nebună inconştientă şi norocoasă! Trecuse prin lumea diformă, hidoasă, mucegăită şi puhavă ocrotită de un bărbat care o ţinuse aproape de o linie a normalităţi; o făcuse discret, mereu tandru, mereu abil, mânat doar de dragostea lui despre care niciodată nu vorbise. Femeia se plesni peste pântec de mai mult ori, privind cum tremură surplusul de grăsime, apoi trecu în dormitor, deschise larg uşile şifonierului şi timp îndelungat răscoli hainele adunate. Răscolea să-şi găsească un body pe care îl cumpărase cândva în tinereţe, pe care nu-l îmbrăcase mai mult de trei ori, pentru că nu-i plăcea atingerea scârboasă a materialului sintetic. Într-un târziu îl găsi, îl trasese cu greu pe ea, adunând revărsările de carne şi îndesându-le, aranjându-le să poată fi curpinse de materialul tare şi elastic. Body-ul o strângea sălbatec, o rodea între fese, îi intra între labiile mari, dar femeia n-a vrut să renunţe cu nici un chip la el. După ce s-a îmbrăcat, s-a privit din nou în oglindă aşa ţeapănă, strânsă, cu cărnurile ce încercau să scape pe oriunde era posibil. Pe ea o bucura însă, dicolo de suferinţă, imaginea ce-i amintea de zilele când trupul ei era o mândră împlinire de forme aţâţătoare. S-a chinuit teribil întreaga zi, dar a rezistat tentaţiei de a intra în prima budă şi-a scăpa

de strânsoarea sălbatecă, doar pentru că se gândea la bărbatul ei, era desigur un oamagiu, pe care el îl merita. Era o pioasă recunoştinţă pentru discreţia lui atât de delicată, de prevenitoare.

După pensionare, vreo trei luni s-a prăvălit peste ea timpul, o apăsa îndesat, se lăbărţase timpul şi nu-l mai putea struni. Zilele erau tot mai lungi şi toate încercările ei de a le aduce în matcă se dovedeau inutile. Pur şi simplu se simţea strivită de zilele lungi şi goale, simţea cum o rostogolesc către marea trecere, către definitiva limită. Atunci, în acele trei luni şi-a simţit pe deplin inutilitatea, nu era de loc asemănătoare cu cea din tinereţe, când tânjea mereu după un ţel, după un scop nobil, era aceasta o inutilitate desăvârşită, copleşioare, deplină. Casa pustie devenise prea largă, prea rece, îşi pierduse familiaritatea, nu mai era casa ei şi obiectele erau reci, erau străine. Într-un cuvânt trăia patinând pe o realitate ce se arăta departe, dincolo, sub o pojghiţă de gheaţă. În lumea aceasta din ce în ce mai apăsătoare, seara, citind un ziar în pat, a dat peste un anuţ care invita oamenii ca ea să vină la Fundaţia „A doua şansă”. S-a dus, şi prima impresia a fost îngrozitoare. Mulţimea vârsnicilor care jucau nişte comedii ciudate, încercâd să pară mai tineri i s-a părut o gimnastică grotescă. Primadone fardate gros şi june-primi obosiţi, stângaci, cu toţii fanaţi, scofâlciţi, neputincioşi, dar stimulaţi de tineri asistenţi, care-i încurajau să creadă că pot reînvia vremuri apuse, viguroase. Mulţimea asta se învârtea în saloanele unei case boiereşti, mobilată nepotrivit cu metal, cu pal melaminat, cu mochete ieftine şi subţiri. Era un spectacol expresionist întru totul, cel puţin aşa i s-a părut ei. Prima tentaţie a fost să plece, să evadeze din lumea asta care-i amintea dureros de starea în care se află. Pur şi simplu se simţea ţinutuită în condiţia de om singur, lipsit de cel mai apropiat tovarăş al său. Toţi, dar absolut toţi oamenii aceştia, fără voia lor, vorbeau prin ceea ce făceau, prin gesturi, prin tonurile vocilor lor, prin ocheadele galeşe sau tăioase, despre omul ei. Despre bărbatul care se stinsese înainte de vreme şi care o lăsase acum, în pragul neputinţei, singură. Trebuia să dea piept cu situaţii la care nici măcar nu se gândise, dovadă şi modul în care percepea atmosfera acestui stabiliment ce încerca să unească singurătăţi. Şi-a înfrânt dorinţa aprigă de a pleca gândidu-se la apartamentul lipsit de orice mişcare, înlemnit pur şi simplu, neutru, fad, rece. Fie ce-o fi, va trebui să înfrunte senzaţia cumplită care o domina. Se simţea de parcă ar fi fetiţa din basm care a ajuns în tărâmul zânei celei de gheaţă, zânei cele rele care doreşte să domine totul, să transforme totul în sloiuri care sclipesc periculos şi viclean. Prăjiturele, suc, cafea, apă minerală şi alte asemenea fleacuri erau momeala capcanei; dacă apucai să guşti din ceva capcana se va închide şi tu vei rămâne prizonier. Angela se gândea intens că este în faţa unei opţiuni radicale, făcea asta în timp ce o

tânără ştearsă - fără să fie chiar urâtă, dar lipsită de farmecul acela care cheamă bărbaţii, care naşte în ei nerăbdarea atât de plăcută s-o simţi în totul ei - o prezenta adunării ca pe un nou membru, ce de azi înainte se va prinde în tovărăşia tuturor acelor singurătăţi. Aplauze, ocheade bărbăteşti, aluzii, şoapte muiereşti acide, asta simţea Angela în jurul ei, câtă vreme s-a învârtit fără vreun scop anume prin încăperile scorţoase, reci, gândite de cine ştie ce funcţionari îmbuibaţi cu formule sociologice la modă.

Ajunsă acasă şi-a spus că a mai bifat o încercare de a intra în rândul lumii. Se gândea că aşa îi fusese scris să nu aibă puterea de a accepta ceea ce era evident pentru toţi, sau, mă rog, pentru majoritatea copleşitoare. Simţul acela care-ţi hrăneşte nevoia şi forţa de a imita, de a încerca să câştigi şi tu ceea ce altul are, şi pare să-l bucure, să-l satisfacă, să-i dea un aer de siguranţă, un gest ce vine din mulţime, unul prin care să arăţi că poţi şi tu să participi la spectacol, că nu rămâi mai prejos, simţul acela nu era de loc dezvoltat în ea. Se născuse cu acest retard al capacităţii, al dorinţei de a prinde din zbor modul în care te poţi asimila într-un spectacol comun, chiar dacă nu înţelegi nimic, sau, şi mai rău, dacă nu e nimic de înţeles. În visele ei, lumea oamenilor ar fi trebuit să fie asemeni universului; o sumă de entităţi care nu se ştiu, dar care îşi respectă existenţele, şi doar faptul că bănuieşti numărul acela imens de existenţe să te facă să o întăreşti pe a ta continuu, continuu, după o lege ce tăinuie în adâncul fiinţei tale. Asta îi dădea un seniment puternic de libertate pe care l-a iubit cu toată fiinţa ei şi la care nu a vrut să renunţe sub ,nici un chip. Fără să vrea, în minte i-a venit Serghei, bărbatul care trăia radical în propria sa libertate. Dar el avea un noroc teribil: se putea contopi cu materia şi naşte. Acolo se topeau frustrările, bucuriile intense, speranţele, aspiraţiile lui Serghei. Zâmbi la imaginea vie a bărbatului care-i stăruia în minte, şi mai zâmbea Angela şi pentru faptul că abia acum înţelegea cu totul de ce a trebuit sculptorul să facă nebunia aia cu dispariţia în păduri timp de cinci ani. Cinci ani ani trăise afundat în păduri, fără să vadă faţă de om, fără să să stea locului, hoinărind mereu prin codri. Pentru toată lumea era teribil, de neînchipuit cum rezistase. Singur, fără altă hrană decât ceea ce-i oferea pădurea, fără alt adăpost decât ceea ce-şi putea încropi în scurtele sale popasuri. Trăind după legea animalelor sălbatece. Când s-a aflat, vestea a explodat ca ceva absurd, irealizabil, toată presa a însistat luni în şir să afle cum de a fost posibil. Doar că de la Serghei nu puteai să afli niciodată nimic, mereu stând el ascuns în spatele parabolelor, a spuselor în doi peri, a ironiilor şi mai ales a răspunsurilor printr-o întrebare care de cele mai multe ori te lăsa perplex, te amuţea.

Şi uite aşa zilele din viaţa Angelei se scurgeau cenuşiu, copleşite de micile roboteli casnice, care se repetau mereu, încercau să devină copii fidele ale celor de ieri, de alaltăieri. Din când în când îşi permitea să viseze că ea este secretara Facultăţii de Arte Plastice şi Design, iar Serghei este decanul acesteia. În clipele acelea imagini formidabile, emoţii ascuţite se perindau prin sufletul ei. Îşi putea permite să vadă orice; putea atunci să se lase cuprinsă într-o existenţă glorioasă şi modestă în acelaşi timp, să-i treacă prin minte chipuri de studenţi, oameni pe care îi cunoscuse, şi care ajungeau artişti mari, renumiţi, fiecare înnobilând existenţele semenilor, atrâgându-i spre o viaţă plină de demnitate, de... Şi toate acestea în timp ce freca faianţa bucătăriei, aragazul, chiuveta veche şi deja pătată de la uzură, în timp ce se lupta cu gândacii de bucătărie care urcau pe ţevile caloriferelor. Un zgomot mai puternic de afară, sunetul telefonului, sau pur şi simplu un gând răzleţ o scoteau din vis şi atunci Angela zâmbea şi se gândea că nu, desigur, lucrurile nu ar fi stat chiar aşa, şi nici măcar nu se putea şti dacă Serghei, cu spiritul său plin de freamătul intim al universului, ar fi fost bun pentru o astfel de slujbă. Mai degrabă nu, gândea atunci, lucidă fiind. Mai degrabă, nu.

Într-o după masă, telefonul a sunat şi vocea fetei de la Fundaţia „A doua şansă” s-a auzit, invitând-o la o serată organizată special pentru ei, pentru bucuria lor a oamenilor ce au rămas singuri, a oamenilor ce aveau nevoie de şansa de a găsi o cale spre spiritul unei tinereţi care nu se stinge decât atunci când, tu, personal, ai renunţat la chemările acesteia. Şi bla-bla, şi bla-bla; aşa vorbea fata aceea, cu vocea ei molatecă, insinuantă, şi oricât s-ar fi suprapus vorbele ei, peste imaginile bătrânilor ridicoli în încercările lor de a imita tinereţea, câştiga încetul cu încetul, o convingea pe Angela că merită să mai încerce o dată, şi de mai multe ori, de ce nu? O serată dedicată tangoului, spiritului său fierbinte, senzual, plin de parfumuri nostalgice, de drame ale unor iubiri pasionale, aţâţate, capabile de nebunii fără număr şi fără sfârşit. A rezistat Angela un timp, dar fata a învăluit-o în argumente catifelate, sentimentale, în fraze dulci, şi pe măsură ce o asculta simţea cum cedează, cum nu mai este în stare să se împotrivească. I-a promis fetei, în cele din urmă, că va veni. De cum a închis telefonul, a scos un sunet urât din buze şi a gândit: „Ie-te, fleoşc, tango!” – dar prin minte i-a trecut fugar o imagine a garderobei sale. Ar fi avut cu ce să se îmbrace. Cele câteva zile care au urmat au fost o pendulare între da şi nu. Momente cu hotărâri definitive care se spulberau peste ceva timp şi făceau locul altei hotărâri definitive ce o anula pe cealaltă. În dimineaţa cu pricina, Angela ştia cu ce trebuie să se îmbrace, dar era hotărâtă să nu se ducă. Asta a durat până pe la două când un fel de febră a cuprins-o şi a început

să-şi pregăteaască lenjeria, hainele, accesoriile, să se gândească la un machiaj cuviincios şi fermecător.

Vechea casă era luminată strălucitor, un oarecare aer de petrecere de altă dată se revărsa şi-n grădina largă, unde se învârteau bătrânii în grupuri mici. Pentru Angela a fost o surpriză cu totul neaşteptată şi plină de emoţii, orchestra care cânta adunată pe un mic podium. Erau muzicanţi bătrâni care ştiau ce-i ăla tangou, tinereţile lor fuseseră învăluite în vibraţiile acestei muzici. Doi acordeonişti, un contrabasist şi un pianist era toată orchestra, dar muzica era plină de vibraţii senzuale, de chemări aproape deşuchiate, de răspunsuri pasionale, iar instrumentiştii cunoşteau sufletul acestei muzici, tainele lui. Nu se aşteptase la aşa ceva, nu se aşteptase ca tinerii care conduceau viaţa acestei organizaţii să se priceapă la năzuinţele unor suflete ce-şi petrecuseră ani buni în alte medii, cu alte valori. Ce mai: într-o altă viaţă. Unul dintre acordeonişti, cel mai bătrân, era un pişicher fără pereche şi acordurile instrumentului său erau atât de obraznice, de neruşinate, erau cam fără perdea, ce să mai vorbim. Era cel mai în vârstă dintre instrumentişti, şi pe chipul său se citea clar şiretenia libidinoasă aproape, complicitatea cu ceilalţi, bărbaţi sau femei deopotrivă, pentru că toţi ştiau chestiile la care facea el aluzii. Oh!, ce bine le ştiau, ce profund. Fiecare accent, sau nuanţă erau o insinuare, erau un îndemn la gesturi obraznice, erau o aluzie la părţile intime, fierbinţi ale trupului şi la chemările acestora. Cu adevărat a fost surprinsă Angela, nu se aştepta ca această serată să fie organizată astfel, nu la astfel de muzică, nu la astfel de muzicanţi se gândise ea. Prin trupul ei vibraţiile acordeonului au dat naştere valurilor de fiori, iar privirile ei aproape că nu se mai puteau dezlipi de pe chipul muzicantului, mucalit, insinuant, complice, părtaş vechi la momente prin care trecuseră toţi, şi prin care tânjeau, de ce nu?, să mai treacă. N-a refuzat nici un dans şi-a fost pipăită, adulmecată, i s-au spus tot felul de şoapte, de vorbe, dar totul nu făcea decât să-i aducă în minte imagini ale unei tinereţi care până în seara aceasta se îndepărtase cu totul, se cufundase într-o zonă a umbrei depline şi opace. Şi-ar fi dorit să simtă excitaţia fierbinte de odinioară, să se lase purtată în jocul acela de neînfrânat al dorinţei carnale, şi-ar fi dorit ca mâinile care o pipăiau îndrăzneţ să nască în ea toate frisoanele bine ştiute. Acum le ştia, şi le amintea atât de bine, doar că nici trupul ei şi nici mintea nu mai funcţionau după regulile acelea şi eforturile, îndemnurile pe care şi le crea stârneau slabe ecouri, mai mult nişte ordine pe care raţiunea ei voia să le împlinească. Toată seara s-a lăsat purtată de valul îndemnunlui de a ajunge măcar să atingă pragul ce deschide poarta senzaţiilor cărnii, doar atât, să atingă pragul senzaţiilor ce face carnea să vibreze fierbinte, mustos, secătuitor. Totul a

fost doar o dorinţă şi atât, trupul ei nu mai era în stare să atingă astfel de trăiri şi nu-i mai era dat să treacă prin astfel de senzaţii. Dar, la plecare, Angela şi-a dat seama că viaţa ei trebuie să trăiască acest ultim timp al existenţei sale la acestă graniţă, trebuia mereu să încerce să se urce pe acest prag pentru a ţine vie o legătură, măcar firavă, cu esenţa viului din ea. A căutat-o pe fata aceea ştearsă şi a vorbit îndelung cu ea. Angela căuta un drum, o poteacă ce ar fi putut s-o scoată din închisoarea pe care dispariţia o zidise în jurul ei. Voia să facă asta ca să-i mulţumeasacă bărbatului ce o iubise fără să-i vorbească despre asta.

O pată neagră zăcea în faţa iconei Sfântului Gheorghe. De ore bune zăcea, neclintită.
În Poiana-cu-schit, soarele strălucea, lăsând căldura din miezul verii să moleşească firele de iarbă şi frunzele copacilor. Era lumină puternică şi căldură parfumată, adormitoare în Poiana-cu-schit, dar în mica bisericuţă umbrele se adunau până spre mijlocul naosului, până în faţa altarului. Te înfiora deopotrivă răcoarea solemnă şi liniştea. Candelele pâlpâiau sfios, cea mai luminoasă fiind sub icona sfântului. Era linişte, răcoare şi miros vechi, dulceag de tămâie arsă, în mica bisericuţă. Dacă stăteai mai multă vreme frigul te prindea de pe la picioare, se ridica cuprinzându-te cu totul şi-ţi doreai să poţi ieşi cât mai repede în puterea soarelui. Dar părintele Zamfirache zăcea neclintit în faţa iconei Sfântului Gheorghe, biruitorul, binefăcătorul, în care îşi pusese toată nădejdea. Icoana o adusese cu multă trudă de la un schit pierdut în munţi, un schit cu doar o mână de călugări, toţi atinşi de harul lui Dumnezeu. Acolo era un schimnic iconar cu mâini de aur, dar de la care obţineai cu nespusă trudă o lucrare. Se spunea că iconele ieşite de sub pensulele lui, puţinele icoane, toate sunt făcătoare de minuni. Zăcea părintele Zamfirache cu fruntea lipită de lespedea podelei, şi se ruga de multe ceasuri. Se ruga pentru izbăvire, se ruga să-l scoată Dumnezeu-cel-bunul de sub blestem. Se ruga şi-n acelaşi timp voia să înţeleagă ce păcat fără de fund făcuse de a trebuit să i se dea o asemenea osândă acum la bătrâneţe, la finele vieţii. Ar fi fost bucuros părintele Zamfirache să se abată totul doar asupra lui, dar vezi că păcatul s-a orânduit să fie plătit de un suflet tânăr, sânge din sângele lui. Speranţa sa toată era la Sfântul Gheorghe, cel în stare să lupte în dreptate cu răul. Venise de dimineaţă părintele Zamfirache şi se crucificase mai întâi în faţa icoanei, apoi pusese fruntea în pământ şi neîncetat s-a rugat fierbinte să-i arate sfântul calea. Făcea asta zi de zi din clipa când îi ajunsese crunta veste. În inima sa, părintele mulţumea Adinei, pentru că ea fusese cea care-l ajutase să capete icoana binecuvântată. Nu ştia prin ce mijloace, dar femeia îl convinsese pe bătrânul iconar să facă

lucrarea pentru hramul sfântei biserici din Poiana-cu-schit. În după amiaza când au dezvelit-o din pânza în care fusese cusută, preotul a devenit conştient că soarta lui, cum o fi, o fi fost şi cum va fi, i-a hărăzit să primească totul fără crâcnire, pentru că ăsta era semnul sfântului. Părea că icoana fusese pictată în respect pentru toată dogma şi împlinea toate canoanele care se cereau, doar că sufletul reprezentării aducea din lăuntrul său o poveste crâncenă care nu se putea ascunde. Şi peisajul locului, şi făptura Sfântului Gheorghe, şi chipul balaurului, şi păsările ce se zburătăceau îngrozite, şi smucirea calului împieptoşat asupra dihăniei, toate, dar absolut toate respectau o gramatică ce preotul nu mai văzuse. Era o lucrare de mari dimensiuni, era impozantă, iar senzaţiile ce prindeau viaţă la vederea ei învolburau în simţirea lui gânduri nebuneşti şi emoţii puternice. A crezut, la început că numai el trece printr-o astfel de stare, dar după ce fusese aşezată în faţa altarului şi mulţimea a venit să dea ochii cu ea, fel de fel de poveşti i-au dus faima. Tot mai multă lume a început să vină să se închine sperând să poată vedea astfel calea, cale pe care doar Sfântul Gheorghe ştia s-o arate.

Când a primit telefon de la fiica lui, părintele Zamfirache se chinuia cu rosturile pe care toamna le impunea celor de la ţară. Era trudă multă, ce să mai vorbim, şi telefonul primit a stricat mersul firesc al robotelii. L-a zăpăcit într-atâta pe preot că a doua zi s-a dus la oraş, unde n-avea nici o treabă şi aproape toată ziua s-a certat cu funcţionarii din diferite birouri. La întoarcerea spre casă se tot întreba ce vină să fi avut bieţii oameni? Se răstea la ei din senin, îi repezea cu asprime, şi cu cât încercau să-i intre în voie, cu atât era mai aţâţat. Se întreba ce păcat greu făcuse şi când, că altfel nu putea înţelege de ce să se abată această grea pedeapsă asupra familiei sale. La telefon, voce fiicei sale era de gheaţă, povestind nenorocirea. Avea doi copii, două fete, şi se străduise din răsputeri să le crească aşa cum se cuvine. Dar, cu vreo lună şi jumătate în urmă, fata cea mare, care avea şaptesprezece ani, dispăruse pur şi simplu de-acasă. Au trecut prin spaimă mare şi aproape că se mutaseră în birourile poliţiei, terorizaţi de lipsa fetei. După o săptămână, fata fusese găsită în casa unui coleg mai mare de la liceu, şi atunci grozăvia s-a luminat cu totul. Nepoata lui începuse să se drogheze de vreo jumătate de an, dar nimeni nu şi-a dat seama. Erau doar câţiva din anturajul ei care ştiau şi care tăcuseră mâlc, lăsând-o să alunece tot mai mult. Luase obiceiul să meragă în casa în care fusese găsită şi acolo să-şi împlineasacă viciul. Părinţii băiatului nu prea erau pe-acasă, şi nici nu prea dădeau atenţie la ce se întâmplă, aşa că adolescenţii se simţeau în siguranţă, protejaţi fiind de starea de fapt. În după amiaza când a dispărut, fata s-a dus acolo şi s-a drogat; către seară veniseră câţiva dintre prietenii băiatului, s-a

consumat ceva alcool şi lucrurile au luat-o razna. Împinşi de droguri şi de alcool i-au batjocorit nepoata, e drept stârniţi de voia ei. Apoi au ţinut-o închisă împingând-o să bea şi să se drogheze tot mai mult şi trecând-o de la unul la altul, dar şi la alţii pe care-i chemau, în toată săptămâna care a urmat. Nimeni nu ştia cu adevărat câţi au fost cu totul, fata ajunsese să nu se mai îmbrace, umbla goală din cameră în cameră, împinsă numai de otrăvurile pe care le lua. Când poliţia a găsit-o pur şi simplu nu mai avea nici un fel de legătură cu realitatea; nu ştia unde se află şi nici ce rost are acolo. Doctorii spuneau că în cel mult patruzecişiopt de ore, fata ar fi fost în pericol să-şi piardă viaţa din cauza unei supradoze. Scandalul a fost îngrozitor, pentru că presa a aflat, poliţia a început o anchetă amănunţită şi au ieşit la iveală amănunte dintre cele mai scârboase. Fiica preotului era disperată, puţin îi păsa de scandal şi de opinia publică. Femeia era cu gândul numai la sănătatea fetei sale şi la cum va trăi ea de aici înainte. Adolescenta fusese dusă la un sanatoriu, unde medici şi psihologi o ţineau doar în tratamente de tot felul. Fata era de nerecunoscut de la acea întâmplare. Cu greu puteai să scoţi un cuvânt de la ea, era agresivă, tăioasă, umbla mereu cu gândul aiurea şi scurtele răspunsuri erau ciudate cimilituri, numai de ea înţelese. Medicii spuneau că e nevoie de timp, că e nevoie să fie curăţată de dorinţa ei de a se droga, şi, mai ales trebuie neapărat să i se stârnească interesul pentru ceva, ceva care s-o atragă şi s-o aducă la normalitate, să-i aducă cheful de a trăi. Dar toate erau doar vorbe şi protocoale puse pe hârtie, pentru că în tot acest timp o umbră ciudată ajunsese nepoata sa, o infirmă cu slabe şanse de a mai putea vreodată reveni la o viaţă cât de cât normală. Când a primit telefonul, fata era de mai bine de o lună în sanatoriu, unde trebuia să mai stea alte câteva. În anul acela se terminase cu şcoala, şi exista posibilitatea să se termine de tot. Fusese o elevă mediocră, nu strălucise la vreo materie sau la vreo activitate extraşcolară, dar nici nu se putuse spune că nu are şansa ei în viaţă. Putea să devină un cetăţean ca majoritatea celorlalţi, un cetăţean care îşi plăteşte impozitele, procreează şi ţine o casă, un cetăţean pe umerii căruia comunitatea aşează majoritatea greutăţilor, pentru că acesta are tăria să le ducă fără să pună prea multe întrebări. Dar întâmplarea aceasta îngrozitoare schimbase totul, şi acum, părinţii fetei îşi puneau tot felul de întrebări, cele mai multe fără rost şi care nu mai puteau schimba nimic.

După ce se sfătuiseră în mai multe rânduri au hotărât ca la ieşirea din sanatoriu, fata să vină şi să trăiască un timp alături de bunicii ei, într-o ţară pe care n-o văzuse niciodată. Avea să fie ruptă astfel din mediul acela care o nenorocise.

Clara era ultima dintre cei patru nepoţi şi cea mai dragă. Se bucurase nespus când auzise ca fetiţa va fi botezată Clara şi, din clipa când i-a auzit numele, a ştiut că viaţa ei va fi precum numele, că va trece prin existenţă binecuvântată fiind. Dar, acum de când s-a întâmplat nenorocirea, în mintea şi-n sufletul preotului totul se prăbuşise şi se cutremurase. Bătrânul umbla pe uliţele satului abia văzând oamenii, mereu cu gândul la păcatul pe care-l făptuise. Pentru că nu încăpea îndoială, el trebuia să plătească pentru ceva ce savârşise şi până ce nu va descoperi ce faptă adusese mânia Domnului, totul va urma să se orânduiască spre împlinirea osândei. Nenorocirea asta trebuia să-i ia de pe ochi o pânză din cauza căreia n-a văzut în lungul vieţii sale că împlineşte un păcat care îi e urât peste poate Domnului. Şi dacă nu va avea puterea să vadă, osânda se va împlini în continuare şi sufletul lui se va duce în iad să ardă alături de alţi păcătoşi până la judecata de apoi. Trecea timpul şi bătrânul preot era tot mai secătuit de puteri, încercând mereu să înţeleagă unde a greşit, cu ce faptă a mâniat atâta dumnezeiescul judeţ. Toată nădejdea sa era în marea mila Sfântului Gheorghe şi pentru asta se prosterna în fiecare zi în faţa icoanei sale de la bisericuţa din Poiana-cu-schit şi ore în şir se ruga. Se ruga fierbinte şi fără cruţare, ţinea post tot mai sever şi căta să nu se mai alăture oamenilor, să nu mai asculte spusele lor uşuratice. Se străduia să-şi ridice credinţa cât mai aproape de Dumnezeu, cerându-i fără încetare să aibă parte de mila sa şi să fie luminat asupra păcatului pe care nu-l dibuia cu nici un chip.

Fetiţa venise la începutul verii şi preotul se speriase şi se îndurerase şi mai tare. O ţinuse în braţe când era doar un boţ de om, o plimbase ţinând-o de mânuţă, îi auzise primele cuvinte şi strălucise de bucurie, de fiecare dată când auzise hohotele cristaline de râs ale celei căreia numele ar fi trebuit să-i hărăzească o viaţă liniştită şi norocoasă. Acum la el venise o tânără pe care abia o recunoscuse. Cel mai mult îl speriaseră ochii; reci, ficşi, privind ţintă la tine, dar văzând dincolo de făptura ta, iar răcela aceea cinică arăta că fata cunoştea lucruri ce ţie îţi rămâneau ascunse. Mai văzuse asemenea priviri. O!, Domane, văzuse asemenea priviri la femeile pierdute, la răufăcătorii cu ani grei de închisoare, oameni care trăiau într-o realitate a lor ce nu putea fi nici înţelească şi nici orânduită după legile normale nouă. Fata abia dacă vorbea, căuta mai mereu să fie singură şi să rămână în lumea ei. Nimic n-o impresiona, nimic n-o mişca, era neclintită ca o stană. Toate eforturile lui, ale preotesei, ale apropiaţilor de a o smulge pe fetiţa asta din încleştarea aprigă cu viaţa care se scurgea undeva în adâncurile ei au fost zadarnice. Preotul era tot mai disperat; asupra lui se prăvălise povară mare pentru că trebuia să poarte două păcate grele: al lui, şi-al nepoatei. Erau două păcate pe care nu le înţelegea, nu bănuia de unde se poate

trage vâna lor, din ce faptă, din ce gând, din ce dorinţă netrebnică, iar neştiinţa era cu mult mai chinuitoare. Pur şi simplu îi seca puterile; slăbise mult preotul, se uscase, încetul cu încetul a început să uite de ale gospodăriei, de rosturile pentru bunul mers al micului sălaş din Poiana-cu-schit. Dacă nu ar fi fost nepoata, s-ar fi mutat în mica aşezare, într-o chilie, departe de lumea cu care o viaţă se luptase. În orele pe care le petrecea prosternat în faţa icoanei, părintele Zamfirache îşi depăna viaţa căutând momentul acela când fapta, sau gândul, sau pofta au fost atât de nesăbuite încât au stârnit aprigă mânie dumenzeiască asupra sa. Dar nu în faţa icoanei avea să vină luminarea, ci pe uliţa satului.

Pe bărbatul cu care s-a întâlnit îl ştia de când se născuse. El îl scufundase în cristelniţă, îi dăduse împărtaşanii toată copilăria; şi-l amintea venind cu căciuliţă tricotată cu urechi, legată strâns sub bărbie. Despre el vorbise când şi când cu taică-său, care era tare mândru că fiul nu prea se-ndeamnă la şcoală, dar e harnic şi chibzuit. Ştie să poarte negoţ, ştie să ispitească, dar mai ales ştie cum să chivernisească câştigurile. Plecase în Spania de tânăr şi muncise pe şantiere, apoi începuse să aducă maşini la mâna a doua, şi să care în Spania lucruri ce puteau fi vândute uşor, şi-n câştig. Făcea totul pe sub mână, împărţind teancuri de bancote pentru cuvenitele plocoane. În dimineaţa când s-au întâlnit, bărbatul era îmbrăcat doar cu un maieu negru, peste care se revărsau lanţuri grele de aur. La încheieturi, brăţări groase din acelaşi metal, iar pe degete, inele mai mari ca peceţile cele vechi. Era plin de aur bărbatul, strălucea de-ţi lua ochii şi mergea legănat, conştient de valoarea ce-o poartă şi pe care oricine putea s-o remarce. Nu l-a salutat pe preot, nici n-a răspuns la salutul acestuia, a împins poarta şi-a intrat într-o curte largă în care se adăposteau trei maşini strălucitoare şi se ridica o casă cât o cazarmă. Ochii preotului au căzut pe casa la care muncitorii începuseră să lucreze de zor la vederea stăpânului. Casa aceea i-a deschis ochii, casa aceea l-a făcut să înţeleagă de ce trebuie să tragă păcat greu, şi de ce nepoata lui, pe care o iubea ca pe ochii din cap, trebuie să plătească cu osândă. Era un păcat pe care nu mai avea cum să-l îndrepte, pentru că era unul al tinereţii ce trecuse de mult, cu faptele sale, cu credinţele sale, cu convingerile sale. Părintele Zamfirache a simţit cum i se sleieşte sângele, pe măsură ce înţelegea cât de greu şi de neiertat era păcatul pe care-l săvârşise. Nu odată, nu o zi sau o săptămână, ci ani întregi, ani lungi care-i hrăniseră trufia fără de măsură. În toţi anii aceia, se depărtase tot mai mult de la învăţăturile Domnului, el, cel care ar fi trebuit să fie părintele acestei aşezări. El care ar fi trebuit să fie plin de grijă pentru sufletele enoriaşilor, ce-n mare bunătatea sa, Domnul Dumnezeul nostru în mâinile lui le pusese. Dar el însuşi îşi închinase viaţa

zădărniciei, el însuşi fusese o iudă, un slujitor stăruitor al diavolului cel şiret. Îşi închinase viaţa şi credinţa sa doar zidirilor, fără să mai fie atent şi la ceea ce se petrece cu oamenii parohiei. N-a mai avut ochi şi nici voinţă să fie atent la ce li se întâmplă sufletelor pe care Dumnezeu i le încredinţase. Trufia îi acoperise ochii şi gândurile lui doar de zidirile sale se legau. Biserica mare, casa parohială, casuţa lui, bisericuţa şi acareturile din Poiana-cu-schit, toate, toate acestea îl abătuseră de la dreapta cale pe care ar fi trebuit s-o urmeze. Şi oamenii îi luaseră exemplul, şi după zidiri de tot felul alergaseră. Lăsaseră oamenii satului totul deoparte, şi morţii cei vechi, şi sufletul, şi spiritul locului, şi gândul judeţului de apoi. Ba, lăsaseră ei şi nevoia de a trăi laolaltă. Satul său devenise o aşezare de străini, în care oamenii nu mai voiau să ştie unii de alţi, chiar de se cunoşteau de la naştere, chiar dacă se vedeau zilnic. O lume a înstrăinaţilor devenise comunitatea, chiar şi pentru cei care nu plecaseră niciodată dintre hotarele satului. Abia acum, la adânci bătrâneţi, parintele Zamfirache se dumirea că Dumnezeu îl dăruise cu har ca să păstorească sufletele celor din grija sa. De sufletele lor ar fi trebuit să se îngrijească şi nu de toate învelişurile falnice pe care le ridicase, dar care foloseau prea puţin, după cum lesne se vedea. Dacă el s-ar fi îngrijit de sufletele enoriaşilor săi, alta ar fi fost trecerea lor lumească, şi alta ar fi fost judecata cea din urmă a acestora. Se dovedea că el, pastorul lor sufletesec, contribuise din plin la pierderea acestora. Credinţa lor se transformase într-un spectacol ieftin ce se sprijinea pe nevoia tainică a mituirii. Enoriaşii săi îl mituiau pe el, şi încercau astfel să-l mituiască pe Dumnezeu. Dar, până la întâlnirea cu bărbatul acela tânăr şi plin de aur, părintele Zamfirache nimic din toate astea nu ştiuse, nici prin cap nu-i trecuseră astfel de lucruri, şi tocmai acesta era păcatul greu pe care trebuia să-l plătească. Se gândea acum că Dumnezeu îi dăduse semne de mai multe ori, semne pe care nu le-a înţeles şi-a continuat să trăiască în păcat. Atunci, Dumnezeu i-a pus în faţa ochilor suferinţa copilei, gândid că o astfel de pildă îi va deschide ochii cu totul. Ştia acum, părintele Zamfirache, că o îndreptarea a sa era târzie, era zadarnică, doar că Domnul, în mare bunătatea sa, voise ca măcar la judecata cea de pe urmă să ajungă ştiind cu de-amănuntul esenţa faptelor sale.

A doua zi dis de dimineaţă când a intrat în biserica schitului, preotul a văzut că Sfântul Gheorghe, nu un balaur oarecare încearcă să ucidă, ci balaurul ascuns în adâncul fiinţei sale, jivina care încearcă fără odihnă să-ţi curme viaţa, sau s-o abată. De aceea era lupta sfântului atât de înfricoşătoare, şi se arăta şi mai vârtoasă aceluia care-şi lua de pe ochi pânza păcatului, aşa cum se întâmplase şi cu el. Preotul s-a prosternat, şi-a luat forma semnului crucii, voind astfel să

încredinţeze Sfântului Gheorghe sufletului roabei lui Dumnezeu Clara, pentru că numai puterea lui ar fi fost în stare să-i lumineze viaţa copilei.

Din ziua în care i s-au limpezit ochii, părintele Zamfirache a părăsit cu totul strădaniile pentru bunăstarea sa, pentru a păstra orânduielile gospodăriei. În scurt timp, preoteasa a început să fie copleşită de mulţimea treburilor lăsate de-a valma. Nu mai putea nici ea face faţă tuturor nevoilor pe care gospodăria le aduna zi de zi. Un timp a tăcut, a strâns din dinţi, pe urmă a telefonat copiilor şi-a cerut ajutor, dar ei erau tare departe şi nu pricepeau mai nimic din rosturile trebilor de la ţară. Pe urmă totul a intrat pe mâna străinilor, simbriaşi care veneau doar pentru banii ce li se cuveneau la zi. Fără pic de dragoste, fără tragere de inimă, delăsători şi leneşi. Oricât ar fi încercat preoteasa să-i ţină din scurt, găseau prilej să-şi arate voinţa lor rea. Bătrâna nu putea să înţeleagă cum oameni care acum câtva timp, când părintele mai era în slujbă, nu ştiau cum să-i intre în voie, aceiaşi oameni, să fim înţeleşi, se dovedeau acum nişte iude, nişte talere cu două feţe, cu ochii alunecoşi în cautarea lucrurului nepăzit pe care să pună mâna. Munceau pe bani la casa a doi bătrâni ajunşi de neputinţă, şi se dovedea că veneau împinşi doar de gândul furtişagului. Bătrâna preoteasă plângea mereu după ce constata că mai dispăruse ceva, că se mai împuţinase nejustificat ceva, şi nu plângea atât după lucrul în sine, ci mai degrabă după viaţa lor pe care o închinaseră acestor oameni. Părintele Zamfirache dăduse în brânci şi suferise umilinţe, se târâse prin birourile luxoase ale mai marilor de le oraş, dăduse danii şi plocoane grase, ca parohia asta să fie în rând cu lumea,să fie în fruntea ei. Să aibe lăcaşuri sfinte unde tot natul să-şi poată încredinţa sufletul lui Dumnezeu. Femeia vedea cum gospodăria ei, care până mai deunăzi strălucise, se risipea încetul cu încetul, se îneca în delăsare şi furăciune. Părintele Zamfirache abia dacă mai arunca un ochi asupra bunurilor sale, grija sa de zi cu zi erau rugăciunile din bisericuţa schitului şi potecile codrului unde se afunda tot mai adânc. Preoteasa trăia mereu cu spaima că-i va veni într-o zi vestea că l-a sfâşiat vreo sălbăticiune prin desişurile dese ale pădurii. Într-o seară n-a mai răbdat şi s-a descărcat spunându-i preotului tot ce avea pe inimă. A vorbit cu o stană de piatră, care stătea pe pătuţul bucătăriei de vară, cu mâinile între genunchi şi cu capul plecat. Sprijinită de uşorul uşii, Clara asculta vorbele bunicii sale de parcă n-ar fi fost acolo. Nemişcarea celor doi a scos-o din minţi pe bătrână care a început să strige, apoi să ţipe cât o ţineau plămânii, şi la urmă să spună totul zgâlţâită de hohote de plâns. Vorbea cu doi nemernici, cu totul pierduţi, doi infirmi care ajunseseră o povară, iar ea era prea bătrână şi prea neputincioasă să-i mai poarte până la sfârşitul zilelor. Părintele Zamfirache s-a sculat de pe pat

fără să spună o vorbă, a mângâiat copila pe obraz şi s-a dus să se roage sub icoana din odaia mare. Clara s-a chincit pe pragul uşii, şi pentru prima oară de când venise, a început să plângă încetişor şi lacrimi mari cât bobul de rouă curgeau în şiroaie pe obrajii ei.

Maricica simţea de la o vreme junghiuri repezi care-i fulgerau picioarele. Uneori, durerea era atât de ascuţită, încât femeia trebuia să se oprească şi să aştepte până ce se mai potolea. „Asta-i plata pentru nopţile petrecute în dărâmăturile fabricilor, în canale, pe la blocurile neterminante" - gândea. Apoi aştepta să se potolească durerea ca să poată porni mai departe. Noaptea îşi punea prişniţe calde cu seminţe de muştar pe care le zdrobea şi le stropea din belşug cu spirt medicinal. O alinau prişniţele alea, şi se tot amăgea cu gândul că durerile aveau s-o lase cu totul. O sfătuise soacra patronului de cârciumă, omul care devenise cel mai vechi client al ei. Femeia îi dăduse leacul ăsta pe care-l ştia şi ea, ţărancă bătrână, din auzite. Ginerele o adusese în oraş să-i păzească personalul de la bucătărie. Nu-i plăcea de fel să-şi treacă vremea printre oamenii ăia, dar ştia că bărbatul fiicei sale era disperat din cauza hoţiilor. Treaba ei era să stea la bucătărie cu ochii pe personal şi pe marfă, altă treabă n-avea. „Maricico, fată, să mă bată unul Dumnezeu!, dacă mai pricep ceva. Mă fură din ochi, mă fură şi mă mint, fără ruşine. Îl văd cum fură la gramaj, cum fură la măsură, cum doseşte marfa, şi când îi zic, şi-i bat obrazul, zbiară la mine, minte de-ngheaţă apele. N-am văzut aşa ceva de când mama m-a făcut! Nu zic, dacă umbli cu miere te mai lingi pe degete, îţi mai ungi buzele, da' nu bagi mâna până-n cot. M-am plictisit eu, Maricico, mamă, să-i tot dăm afară. Îi vezi tu pe ăştia?!, nici unul nu are două săptămâni, şi pun pariu cu tine că n-apucă luna vreo unul". Bătrâna îi punea în faţă farfuria cu mâncare, pentru că de multă vreme femeia mânca în cârciuma asta ca plată pentru serviciile sale. Scăpase de grija mâncării; acolo se găsea oricând un blid de mâncare, şi ea nu făcea mofturi. Făcea lună dependinţele cârciumii de două ori pe zi, ridica şi gunoiul, pentru o plată cumsecade şi-o farfurie de mâncare. Cârciumarul era unul dintre cei mai vechi clienţi ai ei, unul dintre aceia care rezistase vremurilor astea nebune. Cum-necum omul îşi ţinuse cârciuma, iaca mai bine de cinsprezece ani. Prin cartier firmele se deschideau şi se închideau, patronii îşi schimbau interesul în fugă grozavă după câştiguri ieftine. Azi vedeai că se pune firma, şi-n nici o lună, pe geam scria: „De închiriat". Văzuse multe, Maricica în anii ăştia, doar că pentru ea nu conta pentru cine ridică gunoiul atâta vreme cât îşi primea bănuţii.

Lumea se schimba cu repeziciune, se frământa; aci aveai senzaţia că se plămădeşte ceva, că se aşează, aci totul o lua razna, şi parcă era mai rău decât înainte. Şi viaţa ei se schimbase de câteva ori, dar parcă nu aşa de grozav, cu toate că trăia mereu cu spaima în suflet să nu vie şi pestea ea ceva care să-i spulbere rosturile. Grija cea mai mare era să aibă mereu ceva câştiguri, ca să poată depune la bancă. Cu cât cifra pe care femeia de la ghişeu i-o spunea era mai mare, cu atît grija de a avea şi mâine, şi zilele următoare ceva leuţi devenea mai apăsătoare. Grupul ei de puşti erau de acum oameni în toată firea, aşezaţi pe la casele lor. Câştigurile de la piaţă erau doar amintiri de tinereţe, nebunii zburdalnice ale unor zile când îşi doreau cu ardoare să ciugulească nişte mărunţiş de buzunar. Se spulberase grupul ei de puşti, fiecare pornise pe drumul lui, fiecare îşi găsise rostul după puteri şi după noroc. Nici ea nu mai era legată cine ştie ce de piaţă, trecuse vremea, se schimbaseră pieţarii, normele pieţii erau altele şi, încetul cu încetul, n-a mai încăput şi ea în regulile cele noi. Rău nu-i părea, pentru că îmbătrânise Maricica, nu mai avea aceeaşi putere, şi nici aceeaşi tragere de inimă. Rămăsese cu câţiva clienţi vechi, mereu statornici, cu câţva dintre boschetarii pe care-i plătea să-i aducă tot ceea ce putea fi refolosit, dar mai ales cu o muncă mult mai bănoasă la care se înhămase după o discuţie cu unul dintre puştii ei. În discuţia aia, Maricica a aflat că toate jafurile alea electronice aruncate sunt o mină de aur. Sau mai degrabă de argint. Fără să ţină cont de comentariile ironice ale celoralţi, băiatul explica cum se poate face avere din vechiturile alea. După câteva zile, Maricica îl luase de-o parte şi-l pusese să-i mai explice odată amănunţit ce-ar trebui făcut să iasă bani din chestia asta. Când băiatul a terminat, pe Maricica a apucat-o un tremur pe dinlăuntrul ei: cât amar de bănet lăsase ea să-i trecă prin mâini din neştiinţă. Doamne!, cât amar de bănet. Ea ştiuse numai de pet-uri şi de dozele de aluminiu, pe alea lua bani, dar despre toate celelalte care erau şi mai bănoase nu ştiuse nimic. Cu o urmă de îndoială, în suflet, Maricica se dusese la o firmă despre care aflase ar lucra cu plastic recuperat, pe urmă vorbise cu un ţigan argintar şi peste tot se confirmase ceea ce-i spusese băiatul. Aşa începuse femeia să macine carcasele de plastic şi să separe argintul din circuitele electronice. Chestia cu plasticul era treabă simplă şi destul de prost plătită, dar argintul începuse să-i aducă bani frumoşi. Argintarul cu care vorbise o învăţase meşteşugul, o învăţase cum să scoată argintul din circuitele alea şi-i cumăpăra toată marfa, o dată pe săptămână. Se ducea la el, îi cântărea omul argintul şi-i dădea banii. Treaba cu recuperatul argintului era migăloasă, aşa cum o făcea ea pe timpul nopţii în cămăruţa strâmtă, şi cerea timp. Din cauza asta o lăsase mai moale cu piaţa şi după un timp renunţase cu totul, pentru că nici lumea nu mai era

aia de pe vremea ei. Trecuse destul timp. Trecuse timpul, se schimbaseră lucrurile în jurul ei, se schimbaseră oamenii, dar lasă, că nici ea nu mai era în stare să care marfă ca-n vremea tinereţii. Se dăduse şi ea după muncile mai uşoare, se făcuse mai înceată la treabă şi mai mofturoasă, dar de străduit tot se străduia pentru că gândul îi era doar la bancă, şi la depunerile ei. Mai ales că de la un timp, cam o dată pe an, banca îi dădea câte un premiu, pentru că era un client fidel şi ordonat. O bucurau premiile alea, tare o mai bucurau, pentru că erau lucruri noi şi strălucitoare, împachetate frumos în cutii colorate, în ţiplă, în folie metalică. Ba un telefon mobil, ba un stilou scump, într-un an a fost chiar un lap-top, dar în general erau tot felul de electronice care pentru ea nu foloseau la nimic. Aşa cum le primea se ducea în bazar şi le vindea iute la vreunul dintre negustori. De fiecare dată se târguia amarnic pentru bănişorii ei, pe care apoi îi depunea în cont, de fiecare dată cu inima bătându-i de emoţie ca nu cumva să descopere cei de la bancă de unde provin. Se temea că dacă vor descoperi faptul că vinde cadoul primit, cei de la bancă n-or să-i mai dea nimic, niciodată, şi ea ar fi pierdut, iaca, nişte bani. Uneori se gândea că a trecut atâta amar de vreme de când depune bani la banca aia şi nu a scos niciodată vreun leu din cont. Măcar odată să scoată şi ea o sumă să vadă cum e, cum te simţi când intri în bacă, te duci la ghişeu ceri o foaie de retragere, o completezi şi pe urmă pleci cu banii în buzunar. Se gândea doar la lucrul ăsta, pentru că nu se îndura în ruptul capului să facă aşa ceva. Banii ăia nu reprezentau pentru ea nimic altceva decât faptul că o amărâtă ca ea, o frunză-n vânt, o boschetară fără căpătâi, face ceva ce se spune că e cuvenit numai oamenilor adevăraţi, oamenilor care s-au născut cu un rost. Dar uite că ea putea să aibă un cont la bancă şi putea să depună bani, uneori şi de patru-cinci ori pe săptămână. În rest nici nu se gândea la banii ăia, ei nu făceau parte din viaţa ei, n-ar fi putut s-o ajute altfel decât să-i permită gândul că ar fi putut cumpăra orice cu ei. Asta era prea de ajuns. Şi mai era ceva. Simţea că este o femeie bogată după felul cum se purtau cei de la bancă cu ea. Doar ei şi ea ştiau cât de mulţi bani are, iar asta se vedea pe modul în care se comportau. Era singurul loc din lumea asta largă, unde oamenii se purtau altfel cu ea, altfel decât cu o amărâtă care dormise prin canale, prin fabrici părăsite, care supsese sculele unor bărbaţi şi le lustruise pe bani, altfel decât cu una căreia îi dai un coltuc de pâine sau o boarfă cu destulă scârbă, doar ca scapi de ea. Chiar şi gândul ăsta o împiedica pe Maricica să scoată vreodată vreun bănuţ din contul ei. Contul ăla trebuia să crească mereu, trebuia să devină tot mai bogat, pentru că ea de-a lungul vieţii ştiuse cum să-şi facă un rost, cum să-şi aranjeze soarta, în aşa fel încât să aibă tot ceea ce îşi dorea; să aibă un acoperiş, să aibă mâncare mereu, să aibă haine când

îi trebuiesc. Şi la ce altceva să folosească banii din cont? Dacă ea avea tot ce-i trebuie, la ce să-i cheltuiască fără rost? Ăia erau banii care-i permiteau să viseze casa albă din vârful dealului, casa cu acoperiş roşu şi terase largi, înconjurată de flori, puzderie de flori de toate felurile. Şi ceea ce vedea ea în gândurile ei, nu era un vis, pentru că ea putea cumpăra oricând casa asta, sau putea pune să-i fie construită. Pentru ea casa asta exista aievea, doar că nu avea timp să meargă s-o caute, nu avea vreme să cutreiere împrejurimile să vadă cam pe unde ar fi ea, casa înconjurată de un teren larg cu iarbă de un verde nefiresc. Nu se gândea mereu la casa asta, ba dimpotrivă, o făcea destul de rar, pentru că era preocupată de treburile ei zilnice. Nici nu tânjea după casa asta, pentru Maricica era suficient să ştie că o astfel de casă putea să fie a ei oricând ar fi avut chef. Era destul. În rest viaţa se depăna cu roboteala zilnică şi cu grijile pentru ca nimic să n-o scoată din matca ei.

Era o seară de toamnă caldă şi parfumată, scame de aburi rare purtau mirosurile printre blocurile cartierului şi Maricica se înfiora când simţea parfumurile grele pe care doar toamna putea să le înfiripe. O trecea un fel de tremur mărunt, că tare îi mai aduceau aminte de tinereţe mirosurile alea, de timpurile când doar mirosurile erau bogăţia cu care se putea încojura; mirosurile şi umezeala nopţilor tot mai reci. Le simţise în vemurile alea parcă ceva mai ascuţite mai pătrunzătoare şi pentru faptul că erau pustii locurile pe unde trebuia să-şi treacă noaptea, pustii şi înconjurate de bălăriile ce începeau să pălească, ce-şi scuturau seminţele din păstaile sparte de soare. Stătea un fel de ghem pe inima Maricicăi şi pentru prima dată nu i-a plăcut de fel zarva din bucătăria restaurantului. Bătrâna a primit-o cu bucurie, i-a adus bucatele şi s-a aşezat lângă ea. A început să vorbească bătrâna, să-i spună necazurile ei zilnice cu lucrătorii, dar Maricica parcă nu mai putea s-o audă ca altă dată. Un sentiment tulbure o cuprinsese când a păşit în încăperea sclipind de metale, strălucind de la aburii care se aşezau pe faianţă, pe gresie, pe inoxuri. Nelămurit sentiment la început; un fel de jale care se amesteca cu un fel de bucurie iute, cu un fel de fericire care dă să iasă la suprafaţă, dar se stinge ca o flăcăruie atinsa de pala vântului răzleţ. Bătrâna vorbea, ea mânca, dar n-ar fi ştiut gustul mâncării, şi nici vorbele nu ajungeau până la ea, doar senzaţia nelămurită că ceva se va întâmpla, că ceva îi e dat ei, şi vag imagini despre casa albă parcă încercau să i se aşeze în minte, dar dispăreau topite în senzaţia acea pe care n-o mai trăise niciodată. O întrebase bătrâna dacă e în apele ei, şi-i răspunsese că da, a hăpăit mâncarea cu noduri, n-a mai vrut nimic altceva şi s-a sărutat de despărţire cu bătrâna. Buzele ei pe obrajii plini de cute parcă au cules un soi de dulceaţă, căldura obrazului ăluia i-a făcut bine, a temperat-

o pentru o vreme, dar când a ieşit în aerul nopţii presimţirea că i se va întâmpla ceva înălţător, ceva ca un soi de biruinţă adâncă, cuprinzătoare a copleşit-o. Imaginea casei albe i s-a înfipt îm gânduri teribil de clară, se vedea cum urcă panta, păşind prin iarba deasă de un verde cum nu văzuse niciunde în lumea asta. Casa era bătută de razele soarelui şi putea să-i vadă florile atârnate la toate terasele largi. Putea să-i vadă lemnăria strălucind prosapăt şi pereţii neatinşi de vreo pată, de vreun mucegai. Acoperişul din ţiglă roşie, roşie, te ajuta să vezi cât de înaltă este casa, şi cât de primitoare în acelaşi timp. Din seara aia, imaginile casei jucau tot mai des în mintea femeii. Cum avea o clipă de linişte, imagini tot mai clare ale casei se perindau prin mintea ei, îi apăreau în cele mai ademenitoare forme. Amănunte noi, şi foarte clare, se vedeau în visele ei, ceea ce o încredinţa şi mai mult despre faptul că există cu adevărat casa asta, cu adevărat este casa ei şi oricum altceva nu-i mai este de trebuinţă. Dar de fiecare dată când urca panta spre vârful colinei nu ajungea să intre şi s-o vadă pe dinăuntru. Îşi dorea tare mult să vadă cum e aşezată mobila, cum arată şemineul al cărui coş îl vedea dominând acoperişul, protejat de un fel de coif şugubăţ din tablă. Voia să cunoască lenjeria paturilor şi dulapurile cu veşminte, cămările pline cu bunătăţi. Ştia că sunt cămări cu bunătăţi, cu lucruri cum nu mai găseşti astăzi în piaţă, şi nu ştia de ce întotdeauna gândul bunătăţilor ei se legau de chipul femeii din bucătaria restaurantului, de bătrâna ţărancă ajunsă paznic la oale. Dar niciodată n-a izbutit să ajungă Maricica nici măcar până la terasa largă de la intrare, mereu ea urca panta care ducea spre casa pe care o vedea strălucind în lumina bogată a soarelui. „A îmbătrânit rău, Maricica”, îşi spuneau oamenii şi-o iertau pentru neîndemânare, pentru nerozie. Tot cu noaptea în cap se scula şi mereu se ducea la treburile ei, iar seara nu ardea becul mai mult decât era nevoie, iar când lumina chioară se stingea, Maricica rămânea cu luminiţa de la candela care avea în spate chipul lui Ilie Năstase. Atunci închidea ochii şi iutea ca fulgerul simţea cum începe să urce dealul spre casa albă, plină de flori. O chemare tot mai adâncă se aşeza pe sufletul femeii şi nu-şi putea lua ochii de la strălucirea albă a zidurilor, de la petele multicolore ale florilor, de la acoperişul de ţiglă. Se străduia să urce cât mai repede şi uneori simţea cum se agaţă în ierburile înalte, înspicate. Trebuia să tragă piciorul greu ca să scape, să poată păşi spre casa ei albă, strălucitoare.

Toamna trecuse, venise o iarnă geroasă rău, cu zăpadă cum nu mai văzuseră oamenii de mult. Troiene mari s-au aşezat şi au adus necazuri în oraş, cu circulaţia, cu aprovizionarea, cu căldura, mă rog cu toate cele. La blocul lor, Maricica ieşea mereu dimineaţa, curăţa totul de jur împejur, făcea cărări până la cele două parcări, curăţa maşinile de zăpadă pe deasupra, lucru pentru care

oamenii o iubeau şi încercau s-o ajute mereu cu câte ceva, s-o omenească. Nimeni nu ştia că femeia trăia mereu cu spaima că va fi alungată din cămăruţa ei în care se obişnuise. Numai gândul ca ar fi putut s-o ia de la început prin canale, prin cutii de carton şi adăposturi încropite cu înfrigurare lângă flacăra unui foc ce nu te încălzeşte niciodată destul şi pentru care niciodată nu ai destule lemne, gândurile astea o îndemnau să găsească mereu alte şi alte fapte cu care să mulţumească celor din bloc că o ţin acolo de pomană. Se scula dimineaţă înaintea tuturor să fie gata cu treaba când oamenii începeau să se mişte, să găsească ei lucrurile făcute şi să nu fie prilej de gâlceavă. Se temea Maricica de răuvoitori, se temea pentru că mai auzise cleveteli de pe la unu sau altul, vorbe spuse la mânie, dar care o priveau şi-i făceau sufletul să tremure de spaimă. Dar, cu toată spaima, senzaţia aia care se născuse într-o seară caldă de toamnă, senzaţia că i se va întâmpla ceva spectaculos, nemaivăzut stăruia în sufletul femeii. Nu se ogoise nicicum senzaţia aia şi timpul trecea întărind în inima ei emoţia că o întâmplare cu totul neobişnuită o va cuprinde odată şi că ceva de neînchipuit i se va întâmpla ei, şi numai ei.

Dimineaţa era geroasă şi când Maricica a deschis ochii a şi simţit firul de aer rece ce venea pe sub uşă. Şi-a spus că trebuie să facă neapărat un sul pe care să-l pună seara, să nu mai intre frigul. A săltat capul din pernă să vadă cât de mare era crăpătura aia, dar n-a văzut mare lucru. Ştia că trebuie să se ridice din pat, şi parcă nu s-ar fi ridicat, parcă era un pic ameţită. Aşa se simţea. Ar fi vrut să ştie cum e afară, fiindcă ea nu vedea nimic, cămăruţa nu avea nici o fereastră şi mereu se gândea că dacă ar fi început războiul ea nici habar n-ar fi avut. De unde îi venea ei în cap chestia asta cu războiul nu înţelegea, dar se temea că poate ieşi afară şi să se trezească într-o forfotă fără seamăn, în mijlcul soldaţilor care să alerge de colo, colo. Ea n-ar fi ştiut nimic, s-ar fi uitat buimacă la bărbaţii ăia înhămaţi şi plini de puşti care să alerge fără vreun înţeles. Ăsta era necazul ei, că nu avea o ferestruică pe care să vadă ce se petrece afară atunci când face ochi dimineaţa. S-a ridicat în capul oaselor, a bâjbâit după fustă şi parcă ameţeala se mai potolise. O fi de la vreun vis pe care nu-l mai ţinea minte, şi-a zis şi s-a dat jos din pat. Trebuia să cureţe toboganul de la ghenă, să-l dezinfecteze şi să scoată gunoiul afară, pe urmă, dacă ninsese şi peste noapte trebuia dată zapada. Îşi ordona treburile, îşi făcea în minte socotela uneltelor pe care trebuie să le ia. A luat punga cu dezinfectant, a dizolvat detergentul în apă, a pregătit sacii pentru gunoi şi pe când mergea spre tobogan parcă ameţeala şi-a făcut loc din nou, dar de data asta ceva mai tare. Un soi de furnicături mărunte îi treceau prin corp, şi Maricica se rugă să nu fi răcit, că nu-i trebuie să mai umble şi buimacă de la viroză. Se apucă de lucru parcă

pe negândite, n-o prea trăgea inima dar gesturile veneau de la sine pentru că le ştia ca pe tatăl nostru. Pe când apuca sacul cu dezinfectant, se văzu urcând dealul prin iarba înaltă spre casa ei albă şi plină de flori. Imaginile erau parcă mai vii ca niciodată, şi Maricica ştia că de data asta va ajunge la casa ei, şi parcă se grăbea, din cauza asta începuse să gâfâie din rărunchi, începuse să nu-i mai ajungă aerul. Sacul îi scăpă din mâini, avea nevoie de toate puterile să ajungă la teresa întinsă, plină de flori. Ar fi vrut să fugă, dar genunchii n-o mai ţineau şi a auzit un zgomot sec. În gândul ei parcă înainta tot mai vârtos spre casă, dar trupul i se prăvălise îninte şi ea se lovise cu capul de tabla toboganului. Gâfâia tot mai puternic şi asta o scotea din sărite: „Te-ai ramolit cu totul!”, gândea. Un picior a început să-i alunece pe pardoseală, şi mâna stângă căta mereu înainte, căta în imaginile femeii s-o ajute să înainteze până la terasa întinsă a casei. Venea un parfum din ce în ce mai puternic şi mai înţepător de la florile atârnate de grinzile din lemn solid, un parfum care o îndemna să se grăbească, şi ea ştia că de acum este tot mai aproape, că în curând va intra în sfârşit în casă. Nu înţelegea de ce totul devine mai întunecat, pentru că soarele strălucea puternic şi cald era, doar că lumina parcă se scurgea pe lângă ea ca o apă şi se pierdea undeva în spatele ei, atrasă de ceva. Îşi spunea că nu-i a bună şi că trebuie să grăbească pasul, iar pe pardoseală trupul a mai zvâcnit de câteva ori din picioare. Pe urmă lumina s-a pierdut cu totul şi Maricica n-a apucat să intre în casă nici de data asta.

Administratorul a găsit-o pe la vreo nouă, când a ieşit din casă să ducă gunoiul. Era ghemuită, cu capul frânt la baza toboganului şi cu faţa proptită în pulberea dezinfectantului. Spasmul morţii o prinsese pe când îşi întindea mâna stângă şi piciorul drept, de parcă s-ar fi căţărat pe ceva. S-a speriat rău bătrânul administrator şi nu ştia ce să facă. A tras câteva chiote scurte, s-a repezit la nevăstă-sa, căreia i-a arătat mai mult prin gesturi decât prin vorbe că trebuie să vină cu el. Femeia a strigat la el să sune la 112 şi să nu mai stea ca un mameluc. Pe urmă a fost forfotă multă: au venit autorităţi, vecini, salvare, au ridicat-o pe femeie şi au dus-o la morgă. După amiază când lucrurile s-au mai liniştit, administratorul şi-a dat seama că sărmana Maricica nu are pe nimeni, că nu este vreun suflet de om care să-i plătească înmormântarea. S-a gândit să nu merită femeia asta atât de harnică şi de devotată să fie înmormântată pe banii primăriei, aruncată în vreun colţ de cimitir, ca un câine. S-a sfătuit cu nevasta, a hotărât să adune oamenii şi să strângă bani pentru o înmormântare creştinească. Abia dacă vreo şase familii au fost de acord, ceilalţi toţi aveau diferite motive pentru care nu puteau să participe. Toţi, dar absolut toţi erau de acord că Maricica fusese o femeie harnică şi de treabă, dar bani pentru înmormântare nu puteau

să dea. Dumnezeu s-o ierte!, şi s-o odihnească în pace, înmormântarea însă era treaba primăriei. Pentru ce lua primăria bani de la toţi?, că plăteau, slavă Domnului, atâtea taxe şi impozite. Atâta lucru puteau să facă, şi s-o înmormânteze ei pe femeia asta, dacă nu are pe nimeni. Administratorul nu se aşteptase la una ca asta, dar era hotărât să-i facă o înmormântare creştinească femeii care trudise fără nici o pretenţie ani buni îngrijind de sănătatea blocului. A doua zi dimineaţă l-au căutat nişte privaţi de prin cartier, oameni la care muncise femeia. Au dat ei o mână de ajutor. Când au ridicat-o de la morgă, el alergase şi adunase bruma de bani suficienţi să aibă loc de veci, şi slujbă, şi toate pomenile cum se cade. Cea mai mare problemă a avut-o cu groparii, care blestemau fiindcă trebuiau să dezgheţe pământul cu arzătorul de gaz. A plătit administratorul toate pretenţiile groparilor şi spre surpinderea lui la slujbă a fost mulţime de lume. Lume multă, pestriţă care au dus pe ultimul drum un suflet de om, harnic, cuminte dar lipsit de noroc. Maricica ar fi meritat o soartă mai bună, au recunoscut asta cu toţii, după câteva pahare la parastasul pe care îl organizase un cârciumar de prin cartier. Ar fi meritat o altfel de viaţă, dar vezi că în societatea noastră nu se poate, oamenii harnici şi cinstiţi nu-şi găsese locul erau de acord cu toţii, închinând pentru sufletul răposatei.

În săptămâna următoare, funcţinara de la bancă se mirase că bătrâna firavă, uşor adusă de spate, care venea mai în fiecare zi să depună diferite sume de bani nu se prezentase la ghişeu. Îi trecuse prin faţa ochilor mâinile aspre, noduroase ale femeii aceleia, de fiecare dată urmărea mişcarea degetelor ce scormoneau într-o pungă subţire şi transparentă de plastic. Acolo erau, înfăşuraţi bătrâneşte, banii pe care urma să-i depună; stăteau alături de cartea de identitate, o batistă din pânză, cu marginile prinse într-o dantelă subţire, şi o cruciuliţă ieftină din lemn. De fiecare dată femeia şovăia mai la fiecare mişcare şi părea să fie dominată de neîncredere şi de teamă, de aceea, funcţionara se simţea datoare să-i explice amănunţit situaţia contului, să-i arata cifrele, să-i sublinieze pe extreasul de cont tot ceea ce era important. Avea o avere considerabilă bătrânica asta, aproape neştiutoare de carte, şi funcţionara era curioasă, ar fi vrut să ştie amănunte despre felul în care făcuse averea, doar că regulamentele băncii nu-i dădeau voie să poarte astfel de discuţii. Oricum se obişnuise cu prezenţa femeii acesteia care venea să depună bani aproape în fiecare zi şi în prima săptămână i-a simţit lipsa, apoi treburile băncii au pornit să şteargă imaginea, au făcut-o tot mai neclară.

Stătea cu ochii aţintiţi asupra unghiilor de la picioare, care erau tăiate grosolan cu cuţitul. Tăiate demult; acuma crescuseră, şi crestăturile neregulate se desenau foarte clar din cauza dungilor negre de la murdăria adunată. „Ţi-a crescut doliu sub unghii, măi băiete" – i-ar fi spus bunică-sa. Era cald, lumina soarelui era puternică şi scânteietoare, lîngă apele pârâului unde Serghei se oprise. Era către amiază, umbra sa era măruntă, se aduna sub trup şi el îşi scosese hainele una câte una, le întinsese pe pietrele fierbinţi. Ajunsese să simtă că nu se mai poate mişca, atât îi era de lene, de bine, dar mai ales atât de puternic îl atrageau sunetele armonizate savant, subtil. Atent fiind puteai să pătrunzi discursul muzical ale apelor repezi ce curgeau alături de el. Îşi privea unghiile de la picioare dar nu le vedea foarte bine. Nu ele erau ţinta lui, nu ele erau scopul; îi veniseră în minte doar vorbele bunicii, vorbe pe care le auzise de atâtea ori în copilărie, ba glumeţe, ba aspre, ba poruncitoare. Acum, sub soarele arăzător, cuprinzătoare era muzica apelor. Mai întîi basul profund, metronomic venind de undeva din adâncul, dintr-o dată misterios datorită sunetului profund şi regulat, în care apa lovea un obstacol cu mişcarea exactă dată de propria ei forţă. Basul se auzea scurt, egal, semn că toată curgerea se făcea după o schema precisă, care se repeta, se repeta. Mai apoi alte sunte joase se ridicau: mai prelungi, mai glisate completau o măsură. Sunetele astea ţinteau să se scurgă spre acut, dar n-aveau suficientă forţă şi se rupeau brusc, marcând intervalul dintre loviturile joase, profunde ale adâncului. Şi deasupra lor, jocul zglobiu, plin de scântei ale apelor de suprafaţă, neastâmpărate, inconstante, teribil de jucăuşe, superficiale. Zburau sunetele şi se pierdeau în scânteierile luminii, odată cu picăturile efemere. Stropii se ridicau, unii dintre ei ajungeau până pe pietrele fierbinţi ale malului şi atunci o mică pată cafenie apărea pe suprafaţa pietrei. Pentru foarte scurt timp, pentru o clipă, apoi totul dispărea până la următorul strop, până la următorul sunet cristalin. Încetul cu încetul, Serghei simţea cum energia apelor repezi îl închid în tumultul lor, îl ţintuiesc în căldura soarelui, îl adună în propria sa fiinţă. Îi plăceau momentele astea, care nu erau puţine, momente în care energiile vântului, apei, ale diferitelor sunete ce se repetau constant, egal, uniform îl împingeau în propria lui fiinţă. Se năşteau atunci anumite forme de înţelegere care depăşeau gândul, raţiunea, cuvântul. Sublime forme de înţelegere care nu trebuiau explicate, nici măcar nu se punea problema să ştii de ce, sau cum. Era pur şi simplu o manifestare spumoasă a instinctului care-l prindea în mişcarea celorlalte forme ale existenţei. Acum surâdea Serghei, pentru că-şi aducea aminte de momentul când, după patru zile de foame cumplită, mâncase prima sa fiertură de melci, cu bureţi de rouă. Trecuseră aproape cinci ani - mai erau două luni şi se împlineau cinci

ani de când nu ieşise din miezul pădurilor, de când nu stătuse locului. Nu căutase să-şi facă un sălaş, să se fixeze undeva, în toţi aceşti cinci ani. Pribegise permanent prin codri, mânat numai de interesul imediat al hranei, al apei, al adăpostului temporar. Şi totuşi hrana fusese cea care-i stabilise pribegia, se adaptase mereu lipit de miezul vieţii, aşa cum se plămădea acesta, aici în tainiţele munţilor. Îşi aducea aminte acum - cu un fel de îngăduinţă, de înţelegere pentru naivitatea sa de atunci - de ziua însorită când curăţa melcii cu mâinile tremurânde, împins de foamea care nu mai avea răbdare. Mâncase în sfârşit, hăpăise, apoi stătuse întins pe iarba poienii şi gândurile sale se frîmântau încercând să-i hotărască soarta în viitor; se va întoarce în lumea sa, va rămâne în continuare să hălăduiască în desişurile adânci, sălbatice aşa cum îi spunea încă voinţa dintâi? Ştia bine că raţional era să părăsească această aventură tembelă, care putea să-l coste scump, dar nu putea să pună sub nici o formă zăgaz chemării din adâncul sufletului său. Până la urmă, parcă aţipise moleşit de soarele puternic şi de burta plină. Când a deschis ochii, s-a ridicat, a pornit la drum fără încă să ştie ce tebuie să facă, ce hotărâre să ia. Când s-a afundat între copaci, sufletul său îi dicta tot mai aprig să rişte, să rămână în lumea aceasta care i se va dezvălui, dacă n-o să ţină cont de opoziţia raţiunii. Tot ce avea de făcut era să înţelegă cum trebuie să privească lucrurile din jur, ştia asta. Mergea pe sub copaci deşi, incapabil să se decidă, s-a strecurat printre copaci o bucată bună de timp, aşa, în doru lelii, apoi gândurile au început să se ordoneze, au început să-i impună gesturile ce trebuiau făcute, dacă voia să supravieţuiască. Nu era în grădina publică din centrul oraşului, şi mersul nu era o plimbare în care să meditezi la una, la alta. Aici mersul înseamnă tot timpul o ţintă, o căutare, o descifrare a semnelor. Zâmbise, îşi amintea sigur asta, zâmbise atunci, pentru că şi-a dat seama că trebuia să cultive şi cele mai mici porniri de oportunism, dacă voia să supravieţuiască. În lumea aceasta, oportunismul era calitatea esenţială pentru că doar el era în stare să-i dea tăria de a fi nepăsător cu orice altceva, sau altcineva în afară de el; era tehnica de bază, singura capabilă să-i ţină viaţa. Oportunismul te învaţă să nu-ţi fie milă, te conduce mereu spre propria ta îndestulare, afli astfel ce trebuie să faci ca să-l împiedici pe celălalt, oricare ar fi el, să ajungă la sursa vitala pe care tu, doar tu, trebuie s-o ai. În sălbăticie nu mergi pur şi simplu, ci înaintezi din semn în semn către o sursă. Serghei se hotărâse să fie atent la fiecare lecţie, să fie cu băgare de seamă, hotărâse să se descotorosească rapid de toate reflexele pe care educaţia i le împlântase în minte. Aici trebuia să supraveţuiască, aici înţelepciunea avea alte valori, aici cunoaşterea se petrecea după alte principii. După un timp şi-a dat seama că importanţa simţurilor îşi schimbă ordinea. Auzul devenise cel mai important şi

mai înţelept; nu văzul, ci auzul era cel care desena harta lumii şi trasa zonele permise sau interzise. Sunetele venite din hăul ascuns al pădurii îi aduceau veşti despre lucruri pe care nu le vedea, despre mişcări, despre drumurile altor fiinţe, despre întâmplările petrecute la o anume distanţă, într-un loc care devine important numai dacă este prea aproape, periculos de aproape. Încetul cu încetul începuse să aprecieze tot mai exact ce se întâmpla în spaţiul pe care nu putea să-l vadă. Mirosul devenise al doilea simţ, el putea să-i dezvăluie multe, mult mai nunaţat decât auzul, cu mai multe detalii. Tăria miasmelor îi putea desena trasee care să-l apropie sau să-l depărteze de întâmplările pădurii. Se mira cât de precise sunt odorurile ce vin din necunoscut, îl mira foarte tare procesul prin care ştie; unul simplu de altfel, unul cu două opţiuni: interes sau primejdie. Reacţiile se ordonau precis doar în funcţie de aceste două opţiuni, pe urmă veneau şi raţionamente care hotărau cu precizie distanţe, calităţi ale lucrurilor din jur, starea acestora, importanţa lor. Auzul şi mirosul îi hotăru opţiunile, ele îl făceau să înţeleagă de unde vin semnele, cine le lasă. Văzul era ultimul simţ în noua ierarhie, văzul care în lumea de acasă era primordial, aici îl ajuta doar într-o ultimă instanţă. Se lăsa condus tot mai mult de noua ordine a simţurilor, cultiva această ordine, o antrena şi se bucura să constate cum îşi dezvolta cu repeziciune calităţi noi, se perfecţiona pe măsură ce simţurile acestea erau tot mai folosite. Auzea tot mai bine, mirosea tot mai bine, înţelegea în felul acesta acţiuni ce se desfăşurau şi la ce anume distanţe. Aşa putea să-şi hotărască traseul, aşa putea să stabilească gradul său de interes, aşa ştia dacă trebuie să evite, sau dacă trebuie să participe la ceea ce se întâmpla aiurea. Iar interesul îl determina să citească semnele pădurii: urme, aşezări ale lucrurilor din jur, starea copacilor, a ierbii, a cerului, a vântului, acţiunile animalelor din perimetru, dispunerea plantelor; într-un cuvânt, Serghei se lăsa cuprins în lumea care-l chemase, în lumea care-l smulsese dintre semenii săi. Încetul cu încetul şi-a dat seama că ceea ce părea la prima vedere o linişte profundă, calmă este doar o iluzie. Nu exista linişte în lumea pădurilor, doar lipsa înţelegerii îi facea pe neiniţiaţi să creadă în domnia ei. Totul era dominat de relaţiile subtile dintre fiinţele acestui mediu, care o clipă nu conteneau să comunice, sa anunţe, să vestească. Cam după vreo jumătate de an, Serghei a înţeles că trebuie să se transforme radical, dacă se încăpăţânează să trăiască în cosmosul acesta care face parte nemijlocit din Universul primordial. Încetul cu încetul se lăsa condus de emoţia ascuţită, născută din misterul unor vibraţii ce veneau de niciunde şi se terminau într-un nicăieri tenebros. Nu era nimic de înţeles dintr-o astfel de emoţie, nu putea fi explicată o astfel de emoţie. Se năştea în fiinţa ta, o vibraţie care se întărea, neştiută, nedefinită, sâcâitoare.

Tu fiinţă, tresăreai, devenia brusc încordat, căutai semne, răspunsuri, şi nu te putea linişti decât normalitatea, dar până ce ea te convingea fiinţa se păstra în gardă, mereu gata de apărare. Emoţia asta violentă era un semn că undeva ceva important se petrecuse, ceva care te cuprindea şi pe tine, care te depăşea şi se pierdea în sânul de neînţeles, de necuprins. Sigur era doar faptul că încercai s-o defineşti cumva pentru tine, încercai să ţi-o lămureşti cumva să-i pui un nume, parcă astfel ar fi devenit mai prietenoasă. Nu ştia dacă era vorba despre o evoluţie, nu ştia dacă ceea ce acum se dezvăluie cunoaşterii e întru împlinirea lui ca fiinţă, pentru că nu era acelaşi proces ca în lumea omului. Nu se producea după o schemă pre-concepută, pusă la cale de cineva, de un lung şir de „cineva", şi urmată raţional. Ceea ce i se dezvăluia acum, se producea la nivele foarte intime ale instinctului, acolo stârnea reacţii ce nu aveau nevoie de raţiunea lui. Produceau transformări rapide, îl făceau să ştie fără definiţii, fără cuvinte, fără noţiuni. În felul aceata mintea sa era liberă să scornească mijloace, să găsească modele de adaptare. Felul acesta de a şti îi dădea mereu un răgaz, pentru că ştia cu un timp înainte că un anume lucru se va petrece. Nu era nevoie să-l vadă, să ajungă să fie prins în vârtejul întâmplării, auzul, mirosul, simţurile îl pregăteau. Intrase într-o lumea – şi-a dat seama – în care nu există răgaz ca-n lumea oamenilor. Nu există ritmul repetitiv ale activităţii atât de bine ştiute, nu exista alternanţa activitate-răgaz. Ca să poţi supravieţui în pădure trebuie să faci parte permanent din structura mereu schimbătoare, trebuie să fii capabil să simţi vibraţiile schimbărilor continui şi să te adaptezi lor. Într-un astfel de sistem, nu eşti niciodată singur, nu poţi fi niciodată singur, aşa cum poţi fi în societatea oamenilor, când te poţi retrage, ascunde, izola. Lumea pădurilor este un cosmos, unul adevărat, în care fiecare element contează şi se află în relaţie cu toate celelalte. O schimbare petrecută undeva, oriunde, produce vibraţii ce se transmit în întreaga structură. Niciodată nu trebuie să te preocupi să afli unde, de ce, cum, ci doar să înţelegi sensul semnului ajuns până la tine şi să te adaptezi imediat, găsind un mijloc de a evolua în direcţia pe care ţi-o indică impulsul oportunismului. Serghei şi-a dat seama că gândurile lui nu se mai transformau în cuvinte, nu mai simţea nevoia să facă istorii din semnele ce ajungeau până la el, ci doar să lase ca fiecare nivel al fiinţei sale să participe la ordinea cosmică în care trăia. Dacă cineva venit din afară l-ar fi privit, ar fi avut impresia că se află alături de o fiinţă liberă, haotică, desprinsă de alte nevoi, în afară de cele ale hranei. Ar fi văzut un om care merge dezordonat prin desişurile pădurii, fără vreun scop anume, fără vreun ţel, fără să aibă o activitate raţională. Doar că lucrurile nu erau de fel aşa, pentru că Serghei nu era de fel un om liber, ci unul cuprins în regulile stricte ale cosmosului

care-l supusese. Pentru el nu mai exista posibilitatea unei alternanţe între activitate şi odihnă, ci trebuia să reacţioneze permanent ca un receptor capabil să prelucreze orice semnal venit din adâncul mediului său. Fie veghe, fie somn, semnalele veneau neîncetat şi reacţiile trebuiau stârnite imediat. Pe măsură ce înţelegea se îndrăgostea de felul acesta de a exista, se lăsa dus în voia instinctelor care organizau totul cu iuţeală. Această formă a cunoaşterii: ştii, dar nu ştii în egală măsură, l-a făcut să vadă lumea cu totul altfel. Pornind din noua filosofie, a început să vadă imagini pe care niciodată nu le-ar fi putut scorni în lumea civilizată. Era potopit de minunate forme pe care ar fi putut să le sculpteze, să le deseneze, sau să scornească oricare alt mijloc de a le da formă, o formă cu înţelesuri adânci şi nepieritoare. Şi-a dat seama că ar fi putut deveni un artist minunat după o astfel de experienţă, pentru că acum era în adâncurile cele mai subtile ale cunoaşterii. Doar că nevoia de a sculpta nu mai fiinţa în el, imaginile acelor lucrări fundamentale se perindau doar prin mintea şi sufletul lui, fără să simtă nevoia să le şi dea formă. Se năşteau terifiante, sublime, îl încărcau cu emoţii, apoi se pierdeau liniştit în acelaşi nimic ce le scornise. După astfel de momente se întreba dacă ar fi fost vreodată în stare să transforme vreo una dintre aceste emoţii într-o lucrare materială, s-o poată închide într-o alăcătuire solidă. Nu ştia răspunsul la această problemă şi, de fapt, nici nu-i păsa foarte mult. Lumea pădurii îl ducea cu ea, iar el, la rândul lui, ducea o lume care trăia în el după propriile ei reguli.

Timpul însuşi îşi pierduse forma ştiută până atunci. De multe ori se întreba dacă timpul există cu adevărat. Alternanţa zi-noapte, scurgerea anotimpurilor erau doar o problemă de mişcare, de armonie între nevoile sale şi condiţiile pe care le întâlnea. Serghei, pur şi simplu nu mai simţea scurgerea timpului, aşa cum se petrecea ea în lumea omului, unde repere exacte te fac să simţi acut diferenţele dintre etape, scurte etape, tot mai scurte. Aici totul se măsura în posibilităţi, în oportunităţi, în şansele pe care le ai sau le pierzi. Aici totul era mişcare, combinaţii pe care le stârneau nevoile. Nevoia era cea care hotăra totul, de la ea pornea totul şi la ea se sfârşea. Nevoia care se năştea din ea însăşi, mereu, mereu, etern. De multe ori se gândea că omul ar fi putut să fie o fiinţă minunta daca ar fi avut capacitatea să păstreze valorile astea primordiale în el, doar că era logic, era firesc, era limpede ca ele să se fărâmiţeze şi să se piardă în mecanismul desprinderii din condiţia iniţială. Abia acum înţelegea atât de bine că o condiţie originară nu poate fi păstrată, pentru că ea însăşi se opune propriei ei condiţii, se desprinde din ea, o neagă. Devenea conştient de faptul că el nu va putea să facă nicidecum drumul înapoi până la condiţia aceea care l-a îndemnat să-şi părăsească lumea şi să vină în aceste ţinuturi. Ba, mai mult, ştia că duce cu el

momentul când se va rupe din cosmosul acesta şi va reveni în lumea sa. De ce o va face? Care va fi motivul? Scopul? Iată întrebări care-şi pierdeau sensul. Toate acestea au devenit atât de limpezi, după vreo doi ani de peregrinări, într-o seară de început de vară. Era aşezat pe un pinten care ieşea dintr-un perete destul de abrupt al unei văi mici, înguste. Sub el, muntele se pierdea într-o pajişte îngustă, şerpuitoare. Pe fundul pajiştii se ridica abur gros din iarba grasă, ce fusese încălzită de soarele ce se întărise. Răcoarea serii a adus ceaţa, lăptoasă, leneşă, nehotărâtă. De pe costişă a coborât un cerb care-şi ducea haremul de vreo şase ciute spre un loc de adăpat. Serghei ştia că a doua zi urmele cerbului îl vor conduce la sursa de apă, şi se bucura în sinea lui de scutirea de efort. Dar în seara asta privea micul ciopor; cerbul, imperial, nemişcat stătea un pic mai retras, rotindu-şi alene capul încornorat. Ciutele toate păşteau, ronţăind iarba suculentă, înaintând agale spre locul de adăpat. Iezii erau mereu în mişcare, nu stăteau locului, înconjurând mica turmă cu o horbotă de acţiuni neterminate. Şi dintr-o dată unul dintre iezi s-a aşezat brusc, adunând picioarele sub el şi răsturnându-se un pic pe-o parte. Genunchii picioarelor din faţă erau îndoiţi graţios, cu gambele încrucişate, capul lăsat spre spate se mişca în sus şi-n jos, mişcări scurte, jucăuşe. Avea vârful negru al botului foarte umed, strălucitor de umed. Imaginea asta i-a adus lui Serghei, după aproape doi ani de sălbăticie, amestecate imagini ale poeziei lui Lautreamont, a lui Rostand, curgeau prin mintea sa Goya, Argan, Delacroix, îl auzea pe Liszt, în egală măsură cu acordurile lui Ceaikovski. Era o furtună, o curgere nestăvilită, subiectivă ce-şi avea izvorul în trecerea atât de liniştită o animalelor acestora. De ce îi veniseră în minte aceste nume? Pentru că nimic nu era ca un citat, ca un fragment care te impresionează şi-ţi doreşti să-l ai special pentru tine, doar acel fragment, doar acel sens. Era, mai degrabă, o furtună de emoţii venite dintr-o lume iluzorie care ducea şi spiritele artiştilor acelora. Atunci a înţeles că spiritul acestor artişti este şi el cu totul nemuritor, cu totul cuprins în mecanica unui virtual ce întreţine viaţa la nesfârşit, doar că viaţa într-o societate a oamenilor schimbă atât de repede şi de dictatorial condiţiile existenţei, încât tu nu mai judeci emoţiile tale, ci un model colectiv care te subjugă. Când te afli în mijlocul oamenilor, auzi tot timpul despre primejdiile fulgerătoare ale sălbăticiei, ceea ce este o mare minciună, auzi despre întâmplător, despre hazard, despre dezordine. Doar că nimic nu este mai neadevărat; în sălbăticie se schimbă regulile şi totul încetineşte, pentru ca tu să ai timpul necesar de a te surpinde în mecanica devenirii. Asta a înţeles Serghei atunci, şi-a mai înţeles în seara aceea că în minte îi veniseră imagini tocmai din operele acelor artişti, pentru că instinctele lor tânjeau după o astfel de ordine şi asta încercau ei să spună

semenilor. Noaptea era tot mai aproape şi luminea scădea, ceaţa din fundul văii se pierdea, topindu-se în răcoare, iar în gândurile lui Serghei se învălmăşeau numele artiştilor şi tot spiritul lor tumultos. La început nu înţelegea nimic; nici de ce tocmai aceste nume, nici de ce tihna serii să-l împingă spre spiritul unor atât de furtunoase lucrări, dar, mai ales, de ce să-i vină în minte lucruri făcute de oameni, aici, în singurătatea dominată de alte legi, de alte reguli. Apoi a fost o linişte sufletească tot mai adâncă ce făcea loc presimţirii că va cunoaşte, va înţelege. Şi totul pornind de la iedul acela care alesese să se aşeze încrucişând fragilele picioare. Multă vreme a fost urmărit de imaginea iedului, revenea periodic stârnind în sufletul lui o furtună de imagini care se învălmăşeau fără să comunice nimic concret, doar senzaţii fragmentare, doar emoţii urmate de o perioadă în care gândurile se ordonează după un tipic pe care nu-l poţi sparge atât de uşor. Erau, momentele acestea, clipe în care Serghei ştia că undeva în adâncul său se deschisese o portiţă îngustă, îngustă spre adevărurile unui univers care este impozant prin ne-existenţa sa. Toate adevărurile sunt doar virtuale, în fapt sunt doar stări ale Nimicului, ele nu pot ajunge în lumea materială; se ivesc şi dispar, se ivesc şi dispar. Dacă eşti atent îţi dai seama că de fiecare dată sunt uşor modificate, au altă natură, şi de fiecare dată pare să nu-ţi modifice cu nimic condiţia existenţei. Doar că, de la un timp, înţelegi că modul tău de a fi nu mai este acelaşi, nu mai urmează un curs ştiut, familiar. A început să se întrebe dacă apariţiile acestea fulgurante, nu-i modifică subconştientul, apropiindu-l sau depărtându-l de realitate. Mai degrabă apropiindu-l de realitate, pentru că nu contenea să se mire de faptul că izbutise să se adapteze, izbutise să cultive spiritul oportunist ca să poată supravieţui în condiţii ce aparent erau în afara naturii sale. Pornise de la poiana aceea plină de melci, poiana care însemnase o rupere bruscă, de parcă cineva îi luase un văl de pe ochi. Tot ceea ce-l înconjura i se arăta după un alt alfabet, erau semne cu care existenţa se scria în altfel de propoziţii. Începând din dimineaţa aceea, toate elementele realităţii erau clasificate în funcţie de folos, ele trebuiau să-l hrănească, să-l apere, să-l adăpostească, să-i comunice primejdii, sau avantaje. Pădurea în toatalitatea ei devenise un tărâm al existenţei, dar nu o existenţă ca un dat, ca o fotografie pe care-o priveşti, era un proces ce te îndemna mereu să ghiceşti etapa imediat următoare, s-o prevezi. Trebuia să faci asta dacă voiai să nu-ţi laşi oasele să albească desişurile codrului. Cosmosului acestuia îi era indiferent dacă tu vei trăi, sau nu, dacă te adaptezi, sau nu. Pentru el, existenţa ta era un folos în orice condiţie, fie ea mai lungă, sau mai scurtă. Toată mulţimea de semne din cosmosul acesta nu erau pentru tine, ci ele existau în sinea lor, doar pentru propria lor fire. Relaţia dintre tine şi ele depindea de tine,

de capacitatea ta de a ordona ceea ce primeai, ceea ce-ţi era oferit. Aşa a înţeles Serghei vorbăraia gălăgioasă a corbului, care-l atenţiona, care-l conducea spre o sursă de hrană, sau îl ferea de vreun pericol ce se ivea prin apropiere. Urletul lupilor, iarna, îl făcea să înţeleagă că în curând va avea carne şi posibiliatea de a-şi repara îmbrăcămintea, să-şi facă o haină nouă, poate, o încălţare. O scurmătură îi spunea cât de mare era turma de porci, frunzele răscolite erau asemenea literelor, crengile rupte şi ele, dârele prelungi vorbeau despre treceri, despre sensul şi scopul acestora. Şi Serghei nu contenea să se desfete învăţând, făcea pariuri cu el; pierdea şi câştiga, se înfuria sau îşi manifesta bucuria dansând scurt. Ştia să-şi facă scule şi arme din ce avea la îndemnă şi întotdeauna le abandona după ce scopul lor fusese împlinit. Trecea prin momente de groază, învăţase să rabde de foame, de frig, ştia cum să umble ud, ştia cum să se ascundă, să se tragă la adăpost, rămânând zile întregi lângă focul vioi. Se îmbăta Serghei cu mulţimea neostoită a imaginilor care se năşteau în el permanent, şi de faptul că nu simţea de nici un fel nevoia de a folosi cuvinte. Gândurile sale, emoţiile, simţămintele veneau şi se pierdeau, lăsând învăţăturile care să-i întreţină supraveţiuirea. Cu cât se scurgea timpul cu atât era mai departe de reflexele sociale, şi nu simţea nici un fel de nostalgie, de părere de rău, de regret, ci doar o plăcere profundă în a se confunda cu existenţa brutală a fiecărei clipe de sălbăticie.

Stătea acum pe pietrele fierbinţi şi-şi privea veşmintele grosolane făcute din diverse piei şi blănuri. Animalele sfârtecate de alte animale, jupuite apoi de el şi transformate cu trudă în obiecte folositoare de îmbrăcat. Nu putea să le numească chiar haine, pentru că nu aveau forma ştiută, tradiţională. Fiecare veşmânt avea forma pe care i-o dăduse în primul rând priceperea sa. În rucsac păstra cu atenţie o pereche de pantaloni, o camaşă şi un pulover pentru momentul când instinctul îl va scoate din această lume. Simţea un soi de nelinişte şi bănuia că în curând din propriul său sine se va ivi ceva ce-l va îndrepta din nou în lumea oamenilor.

Profesorul hotărâse că este momentul să facă un gest grandios, spectaculos.

În curând avea să împlinească frumoasa vârstă de şaptezeci de ani şi simţea că este marginalizat şi părăsit. O viaţă de om se jertfise pentru tinerele generaţii, îşi sacrificase opera doar pentru a se dedica cu totul procesului de învăţământ, pentru că – nu-i aşa! – doar învăţătura ne poate aduce un viitor luminos. Nu precupeţise nici un efort; mereu, zile în şir, ani şi ani, veghease ca tinerii să

primească o educaţie artistică dintre cele mai rafinate, iar acum, de când ieşise la pensie, numele lui nu mai era pomenit cu nici un prilej. Simţea cum îl sugrumă o astfel de nedreptate, mai ales că, nu putea să deschidă o revistă de cultură fără să vadă în vreun articol pomenit numele fiicei sale. La drept vorbind nici nu era o mare artistă, îi analizaze lucrările şi făcuse liste lungi de principii solide ale compoziţiei, ale armoniei cromatice, ale regulilor desenului care erau pur şi simplu încălcate grosolan. Femeia asta nici măcar nu ştia carte, nu ştia reguli elementare, era o impostoare strecurată în vârful piramidei fără să aibă vreun drept. Cine ştie cu ce se ocupase ea în tinereţe, prin străinătate, şi cum ajunsese să aibă o astfel de faimă. Dar nu se mulţumise cu atât, şi împreună cu maică-sa născociseră un soi de expoziţie istorico-plastică de toată ruşinea. O învălmăşeală de obiecte, desene şi replici sculptate, aşezate ala-n-dala pe o suprafaţă neruşinat de mare. Noroc că expoziţia asta trecuse cam neobservată, dovadă a gândirii puerile a celor două femei. În serile când îşi chema amanta, după hîrjoneala cuvenită, se desprindea din mâinile pricepute ale tinerei şi, aşa gol, îi ţinea lungi discursuri, plimbându-se prin camera largă. Îi plăceau ochii mari şi umezi ai femeii care-l urmăreau atenţi, schimbându-şi expresia de fiecare dată când sublinia un anume aspect al problematicii. Avea, femeia asta, nişte ochi extraordinari: mari, albaştri, dar mai ales umezi, scăldaţi în lacrimi. Era amanta asupra căreia se fixase de câţiva ani buni, şi o păstra tocmai pentru că asculta cu atâta trăire discursurile sale despre modul în care îşi jertfise cariera artistică, şi-şi dedicase viaţa activităţii universitare.

Acum, pentru că se apropia de vârsta de şaptezeci de ani, Profesorul hotărâse să-i sărbătorească cu o serie de evenimente gândite să-i pună în valoare personalitatea. Lucrase meticulos la o listă a acestor evenimente, care trebuiau să înceapă la atelierul său şi să se sfârşească într-o sală de expoziţii unde va fi amenajată cea mai selectă retrospectivă a lucrărilor sale. Desigur, pentru asta trebuia neapărat să termine lucrările începute acum multă vreme şi care se aflau în atelier, să le pregătească pe toate celelalte, majoritatea din studenţie, depozitate prin diverse locuri. Era hotărât să mai lucreze câteva pânze, care trebuiau să adune înţelepciunea acestei vârste venerabile. O!, va fi un arc peste timp; o expoziţie care va da posibilitatea privitorului să citească pe îndelete drumul parcurs de un artist, care a fost în acelaşi timp şi un dedicat activist social, un om conştient de importanţa rolului în colectivitate.

Timp de o lună, zi de zi, ore în şir, nu s-a desprins din faţa calculatorului, lucrând concentrat la un desfăşurător, care să detalieze planul de acţiune al mareului eveniment aniversar. Şi-a mai dat o săptămână să verifice detaliile şi să facă eventuale modificări. În final era deosebit de

mulţumit. Dar avea nevoie de o confirmare, aşa că şi-a sunat amanta şi i-a comunicat că în sfârşitul acela de săptămână, să nu-şi facă alt progam pentru că el pregăteşte o surpriză. Tânăra femeie, pe care Profesorul o descoperise printr-un vechi coleg de partid, avea douăzecişi patru de ani şi era studentă la drept. Provenea dintr-o familie mai mult decât modestă şi îşi dorise cu ardoare să termine o facultate şi să aibă o altfel de viaţă. Dăduse la drept pentru că avea o memorie mecanică prodigioasă. Putea să ţină minte pe de rost un număr impresionant de pagini, pe care le reda – după caz – selectiv sau pe de-a-ntregul, aceasta fiind în fapt singura ei calitate intelectuală notabilă, mai fiind ea dublată de un instinct formidabil al situaţiei. Nu se chinuia niciodată să caute a înţelege ce se întâmplă, ceva din fiinţa ei îi spunea ce ar trebui să facă şi tânăra femeia nu se abătea niciodată de la pornirea ivită de nicăieri. În rest era frumuşică foc şi foarte sensibilă. La facultate, colegii o ironizau cumplit pentru chestia asta şi-i prevedeau un viitor măreţ în confruntarea cu criminalii şi perverşii societăţii. Relaţia cu Profesorul îi convenea foarte mult, ba, am putea spune că îi şi plăcea, avea un anume farmec pe care i-l dădea tocmai diferenţa mare de vârstă. Atâta vreme cât se împlineau toate condiţiile unei astfel de legături şi amândoi o puteau ţine departe de ochii lumii, ea va funcţiona, se va consuma liniştit. Îi plăcea legătura aceasta, trebuia să recunoască, în primul rând pentru că el era un amant teribil la cei aproape şaptezeci de ani ai lui. Se întreba cum o fi fost în tinereţe moşul, dacă acum e în stare de astfel de performanţe. Nu era foarte dotat, ba s-ar putea spune că dimpotrivă, dar ştia o sumedenie de vicleşuguri care o făceau să se piardă cu totul. O!, doamne, minute lungi se lăsa în seama limbii şi a degetelor lui. Degete lungi, puternice pe care le simţea până în stomac, până la baza inimi, mângâierile acelea nici brutale, nici moi o făceau să se piardă cu totul să se lase purtată de valul extazului. Îi venea greu să creadă că va putea înlocui cu uşurinţă un astfel de bărbat. Bătrânunl pictor ştia la nebunie tehnici de neîntrecut şi avea o imaginaţie prodigioasă. Probabil că în tinereţe dădea iama printre muierile timpului lui. La primele întâlniri fusese foarte reţinut; ea, la rândul ei, fusese stângace, rezervată, părea că amândoi erau în aşteaptarea a ceva ce va să se întâmple. Apoi, el începuse să fie mai inventiv, a început cu tot felul de gimbuşlucuri.. A reuşit după un timp să-i înveţe şi ea punctele sensibile, iar acum întâlnirile lor erau armonioase pentru că fiecare ştia până şi ordinea gesturilor ce trebuiesc făcute. Pe urmă erau discursurile pe care el le ţinea mai de fiecare dată. Doamne, ce frumos vorbea! Era un orator formidabil, iar ea era bucuroasă să reţină fragmente lungi din discursurile lui. Se gândea uneori la cuvintele pe care le spunea bătrânul profesor, la adevărurile pe care le conţineau, la câte fapte cu tâlc se strecurau

în fiecare discurs. Pur şi simplu fusese un noroc că întâmplarea i-a adus împreună. Fetei i-ar fi plăcut să-l întâlnească atunci când era tânăr, când ar fi putut să se gândească la el mai serios, dar acum ştia că relaţia lor nu are nici un fel de viitor, pentru că el este prea bătrân şi totul se poate termina în orice clipă. Dar, de fapt, nu conta, nu conta de fel. Cel mai important lucru era să se bucure amândoi de momentele acestea când puteau fi împreună.

Sfârşitul acela de săptămâna avea să fie minunat, mai ales noaptea de vineri, care, cel puţin pentru tânăra femeie, avea să rămână ca o aminitre de neuitat. Au ajuns la cabana - pe care Profesorul o închiria de fiecare dată când voiau să petreacă ceva timp în mijlocul naturii - imediat după mijlocul zilei. Un timp s-au plimbat pe malul lacului micuţ, înconjurat de dealurile împădurite, au vorbit despre fleacuri, apoi au pregătit o cină cu carne friptă pe jar, pur şi simplu friptă direct pe jar, au mai stat afară să admire luna uriaşă, ce părea că se va prăbuşi din clipă în clipă peste ei. Într-un târziu s-au retras şi s-au hârjonit în aşternuturile parfumate cu frunze de pelin, strecurate de gazadă între cearşafuri şi saltea. Când s-au potolit, Profesorul s-a dat jos din pat şi a scos din geanta sa un dosar, a tras cu grijă foile de hârtie din foliile protectoare, le-a pregătit atent, a mai verificat o dată, ca totul să fie în perfectă ordine, şi a început să-i citească. Era un program de sărbătorire a şaptezeci de ani de viaţă şi patruzecişiopt de activitate profesională. Profesorul însoţea momentele acelui program, cu lungi disertaţii despre importanţa culturii în viaţa societăţii, despre rolul artistului, făcea referiri la momente din istoria culturală a omenirii, sublinia cât de hotărâtoare fuseseră anumite momente consemnate în aceste istorii. Doamne, vorbea atât de frumos şi profund, încât fata avea mereu ochii plini de lacrimi. Şi-a dat seama că poate ţine minte fără efort lungi pasaje din ceea ce îi spunea bărbatul. Şi era atât de mândră, atât de mândră! Ea era fiinţa cu care el împărţea toate lururile acelea minunate pe care le ştia. Cu câteva minute mai devreme fusese în braţele lui, îi scormonise prin tainiţele trupului, iar acum o desfăta spunându-i atât de multe lucruri importante. Îl privea şi se umplea de uimire, pentru că nu arăta de loc că ar avea şaptezeci de ani. Trupul său era viguros, avea pielea tot atât de întinsă ca a unuia de treizeci de ani, nici o cută sub bărbie, sau sub abdomen, muşchii feselor erau fermi, nu se lăsaseră. Avea un fund formidabil de tânăr acest bărbat, care se plimba gol prin faţa ei şi-i vorbea despre faptele de neconfundat ale artiştilor, fapte care contribuiseră decisiv la evoluţia lumii. Profesorul a vorbit despre sărbătorirea pe care o plănuise până în zori, vorbea cu patimă, făcând mereu paralele între momente importante din istoria culturii şi puncte din planul său aniversar. Cita, parafraza, explica doct, cerea să i se confirme ca a fost înţeles. Tânăra femeie

şi-a dat seama că nopatea aceea a fost cea mai importantă din viaţa sa; niciodată nu ar fi crezut că sunt atât de multe lucruri asupra cărora ar trebui să te apleci, să meditezi la conţinutul lor. Ştia că va ţine minte toată înşiruirea aceea de evenimente, va ţine minte, şi va putea reproduce cuvânt cu cuvânt, comentariile Profesorului, până şi unele citate îi rămăseseră în minte exacte.

Când soarele s-a ivit, aruncând raze roşietice în încăpere, fata a stins veiozele de la capătul patului. Lumina crescuse în încăpere şi era mai caldă, mai prietenoasă, parcă mai complice, doar că atunci când s-a uitat la amantul său a văzut că are în faţă un om bătrân, se cunoştea bătrâneţea, se cunoştea neânduărător de tare după acea noapte nedormită. Oboseala îl schimbase cu totul pe bătrânul Profesor. Ea n-ar fi vrut să vadă schimbarea aceasta atât de brutală, dar lumina dimineţii a făcut-o să vadă că bărbatul acela este un bătrân. Era dureros sentimentul iremediabilului. Nimeni nu putea face nimic: amantul ei era un om bătrân. O emoţie ciudată, amestecată, tulbure o răscolea pe tânăra femeie. Îşi dădea seama că iubeşte în el fiinţa aceea de dincolo de aparenţe, fiinţa care nu avea vârstă, la urma urmei iubea şi masculul care-i oferea plăceri, chiar dacă de multe ori tânjea şi după alte jocuri, mai viguroase, mai virile. Dureros era că, orice ar fi făcut ei, se simţea prăpastia; el era pe buza ei şi nu o putea aştepta, nu avea cum. Îl privea, în lumina dimineţii, pe bătrânul care vorbise toată noaptea şi care arăta sleit. S-a urcat în pat, s-a frecat puţin de ea, încercând să stârnească pofta, dar s-a potolit repede. Fata stătea lângă el, îi privea faţa care nu-şi arăta vârsta, şi-a înţeles că bătrâneţea nu înseamnă doar ridurile care-ţi brăzdează sau nu chipul. Un timp a stat cu faţa în sus, cufundată în pernă, alături bărbatul adormise; a stat şi a recitat în gând tot lungul discurs de cu seară. Pe măsură ce era în stare să reproducă cuvintele Profesorului, în inima ei creştea o bucurie, o bucurie dureroasă pentru că ştia că nu va putea împărţi cu acest bărbat pentru multă vreme astfel de momente. A hotărât atunci că, atât cât le va mai fi dat să fie împreună, îi va fi credincioasă, îi va fi dedicată. Nu-i vorbă că şi până atunci îi fusese credincioasă, dar din alt motiv: de teama scandalului că se poate afla de relaţia ei cu un bărbat mult mai bătrân decât ea. Acum însă ştia că îi va fi credincioasă pentru că izbutise să pună îi ea nişte seminţe importante, seminţe care aveau să-i schimbe modul de a privi lumea.

Când s-a trezit, Profesorul a observat în ochii amantei sale o licărire deosebită, neobişnuită, dar nu i-a dat mare importanţă. S-au întors în oraş, iar el ştia deja care erau primele mişcări pe care trebuie să le facă. În primul rând îi trebuia o sală generoasă, primitoare pentru expoziţia retrospectivă. Ştia câteva, s-a dus să le vadă şi s-a hotărât în cele din urmă. Apoi, timp de mai bine de două luni a muncit la materialele de promovare. Trebuia să-şi facă afişe, caiete program,

cataloage, fluturaşi, mă rog, toate materialele necesare pentru un astfel de eveniment. În momentul în care a avut în mână toate machetele, retuşate şi răs-retuşate, şi-a spus să toată aniversarea asta va fi un mare eveniment: elegant, stilat, îndrăzneţ cu atâta măsură încât să fie aţâţător, ce să mai vorbim, va fi un eveniment rafinat întru totul. Acum trebuia să treacă în etapa de refacere a lucrărilor mai vechi, cele care zăceau în diferite stadii în atelierul său. Un timp s-a codit, dar într-o dimineaţă a pus într-o geantă cam toate lucrurile trebuincioase pentru a petrece un timp îndelungat închis în atelier şi - de ce să nu recunoaştem - cuprins de o uşoară emoţie, a trecut la fapte. Chiar de la primele mişcări s-a dovedit că va fi mai greu decât se aşteptase. Când a pus pensula umedă, plină de vopsea pe lucrarea pe care voia s-o continue a observat că există o diferenţă netă de nuanţe între culorile vechi şi asta nouă pe care o pune acum. Timpul îi făcuse figura şi schimbase calitatea culorilor, apoi, după câteva momente de pensulare, straturi zdravene din lucrare au început să se desprindă şi să cadă pe jos. Vopselele nu fuseseră fixate şi contactul cu materia nouă, umedă le desprindea de pe pânză. A trebuit să radă o mare parte din lucrare şi să înceapă practic din nou. Asta l-a iritat, l-a posomorât şi l-a făcut să simtă o mare dezamăgire. După un timp a început să-şi dea seama că nu mai ştie să stea în scaunul din faţa şevaletului, că nu mai are răbdare, şi că i se pare totul inutil. S-a tridicat furios, a arunct paleta, pensonul şi a vrut să părăsească atelierul. Doar caracterul său l-a întors din drum; vorbise deja pentru sală, plătise un avans, plătise onorarii pentru materialele publicitare. Evenimentul trebuia să aibă loc, aşa că s-a întors şi a început să lucreze din nou. Obosea foarte repede, mâna îi tremura, nu-şi mai amintea ordinea în care trebuiau făcute operaţiunile, observa prea târziu greşelile şi trebuia să refacă porţiuni largi din lucrare. Era un coşmar, un adevărat coşmar. Şi, cu asupra de măsură, şi-a dat seama că sub nici o formă nu mai poate face lucrurile în stilul tinereţii sale. Asta la dezorientat teribil, era doar acelaşi om, avea în el toate imaginile acelea, le ştia foarte bine, doar că ochiul şi mâna sa nu mai voiau să facă lucrurile ca acum patruzeci, sau treizeci de ani. Când, seara târziu, se întorcea acasa, Profesorul era zdrobit de oboseală şi chinuit de dezamăgirile cumplite ale muncii de peste zi. După coşmarul din prima zi şi-a spus că dureros este doar impactul revenirii, dar nici a doua zi nu a fost mai brează, nici a treia, nici toată săptămâna, apoi, încetul cu încetul, s-a obişnuit cu munca aceea anevoioasă şi totul se petrecea ca într-un fel de orbire. Venea dimineaţa devreme în atelier şi-şi începea munca mai mult din instinct şi din dorinţa de a ajunge să se bucure de un sfârşit eliberator. Peste toate apăruse o temere nouă: habar nu avea dacă putea termina totul până la data propusă. E drept îşi lăsase o rezervă generoasă doar

că prima săptămână de lucru îi arăta că nimic nu-i sigur. Încerca să se convingă că este doar o treabă de intrare în ritm, de reobişnuire cu materiile artei sale, după care totul va funcţiona cum nu se poate mai bine. Îşi ţinea adevărate cuvântări, se muştruluia încît totul devenise un exerciţiu de voinţă, doar că oboseala devenea din ce în ce mai sâcâitoare. Se trezea dimineaţa trudit, de parcă niciodată n-ar fi dormit destul, o uşoară ameţeală stăruia peste zi, o ameţeală de care uita doar în momentele când se concentra asupra lucrului. Iubita s-a l-a sunat de câteva ori, dar nu avea timp de ea acum, i-a explicat ferm că nu se mai pot vedea decât în preajma momentul când îşi va începe aniversarea, atunci când îi va cere să-l ajute la chestiunile administrative, de organizare. Profesorul realiza că dacă nu face eforturi mai susţinute va intra în criză de timp şi era obsedat de imaginile ce i se derulau în minte. Erau imagini despre parcursul evenimentului, despre surpriza pe care o vor avea concetăţenii săi. Vor vedea apărând ca din neant o personalitate artistică despre care nu bănuiseră nimic. Ba, mai mult, vorbiseră pe la colţuri despre faptul că, în fond, el, Profesorul este un ratat. Se vedea stând de vorbă, ascultând laudele, dând interviuri, trăgând cu urechea la şoaptele celor ce-i admirau lucrările. Pentru toate aceste imagini era hotărât să muncească din greu în această perioadă, o făcea aşa cum până nu de mult fusese în stare s-o facă pentru a stăpâni hăţişurile administrative ale unei universităţi. Şi-a prelungit ziua de muncă până undeva în mijlocul nopţii, încetul cu încetul lucrările se adunau de-a lungul pereţilor şi Profesorul le privea cu dragoste: ele vor fi cele ce îi vor schimba bătrâneţea, îl vor readuce în mijlocul atenţiei. Atelierul se umpluse de lucrări, scosese din mapele sale, toate schiţele pe care le făcuse în anii tinereţii, mai ales când era student şi trebuia să-şi facă temele pentru examen. Pe unele dintre ele le-a abordat cu mintea de acum şi le-a transformat în lucrări, pe altele le-a pus în passpartou-uri, gândid o secţiune specială a retrospectivei. Se simţea teribil de obosit, muncise foarte mult, muncise intens, dar mai avea destul de mult de trudit. Acum, însă îi era mai uşor pentru că imaginea expoziţiei sale începea să prindă contur, începea să se arate. Mai trebuia să se dedice atelierului, pentru că totul va începe de la acesta, de aici, din locul unde zace oul de şarpe. Ştia că are unul dintre cele mai spaţioase şi mai frumoase ateliere din oraş. Nu era un atelier de la Uniune, îl cumpărase aproape imediat ce terminase facultatea, înainte fusese o cafenea micuţă, mai mult un moft al unui boem care murise din cauza prea lungilor şi nesocotitelor libaţii nocturne. Petreceri zgomotoase în compania unor...mă rog, nu mai avea importanţă, omul murise şi familia a hotărât să scape de spaţiul acela. Profesorului îi plăcuse, mai ales pentru că în spate se deschidea o mică terasă cu o panoramă largă asupra

oraşului şi a dealurilor din prejur. Terasa era orientată spre est şi de multe ori, vara mai ales, aşteptase răsăritul soarelui ca pe un spectacol de fiecare dată unic. Îl impresionase mereu răsăritul de soare care schimba cu fineţe nunaţele luminii ce se refletau din lucrurile din jur. Case, blocuri, vitrine, copaci, frunze, cer, aerul însuşi, totul era într-un fel de trepidaţie parcă interioară, o trepidaţie care făcea să se nască atât de subtile şi nebănuite nuanţe. Cât a fost tânăr, rămânea de multe ori să doarmă în atelier doar pentru răsăritul soarelui. Apoi viaţa l-a prins în mecanismul ei şi acele răsărituri rămăseseră nişte amintiri îndepărtate, făceau parte dintr-o viaţă la care el nu mai avea acces, putea povesti despre ea aşa cum faci cu orice lucru despre care ai auzit de pe undeva, de pe la cineva. Acum însă urma să pregătească atelierul şi, împreună cu invitaţii săi, vor admira acel răsărit al soarelui. Se gândise la o noapte deosebită, fără prea mult alcool, cu un program temeinic, aşezat, un program care să culmineze cu răsăritul de soare. Va fi un triumf, ştia asta. Noaptea aceea va deschide săptămâna pe care dorea s-o dedice aniversării celor şaptezeci de ani de viaţă. Noaptea din atelier era foarte importantă, şi de aceea spaţiul trebuia pregătit, trebuia să se simtă un meremet al său, un chicirez inconfundabil.

În seara aceea a făcut un inventar al lucrărilor pe care le avea gata; erau destule, erau şi destule teme care se dezvoltau. Hotărât lucru vă fi o expoziţie impresionantă, demnă de o personalitate ca a sa. De a doua zi se putea dedica pregătirii atelierului pentru întâlnirea cu oaspeţii săi. Ajuns acasă a băut două pahare de vin, vin bun, negru, vârtos, şi s-a simţit revigorat, se strecura în el o uşoară bucurie pe care o întreţinea mai ales parfumul ce-i rămăsese în cerul gurii. Un parfum pe care mai mult îl gusta decât îl mirosea; parfumul fructelor alese, ale boabelor de struguri care se bucuraseră de o toamnă lungă şi bogată în soare. S-a întins în pat Profesorul şi s-a lăsat dominat de imaginile succesului pe care i-l va aduce această retrospectivă spectaculoasă şi atât de minuţios pregătită. A adormit înconjurat de o mulţime de oamei care nu conteneau să-şi exprime admiraţia şi surpriza, mai ales surpriza. Nimeni nu bănuise că un om ca el, ce părea atât de dedicat vieţii administrative, avuse de fapt o dublă existenţă. Şi cât de bine ştiuse să ţină ascunsă până acum viaţa sa artistică. Pur şi simplu îi văduvise atâta timp de lucrările sale, puternice, înţelepte, rafinate. A doua zi dimineaţă nu mai ţinea minte ce a visat, doar în suflet îi stăruia senzaţia, mai bine zis presimţirea, unei mari bucurii pe care o va trăi în curând. S-a dus la atelier, ştiind limpede ce are de făcut, cu ce trebuie să înceapă reamenajarea. A descuiat uşa, şi-a aruncat o privire în jur, încercând să-şi sădească în minte imaginea finala, imaginea a ceea ce va deveni atelierul său. Ciudat era că după un timp, lucrurile au început să aibă nişte contururi uşor

tremurânde. S-a frecat la ochi bănuind că de la oboseală i se trage, dar contururile au început să oscileze ceva mai tare. Profesorul era confuz, parcă nu-i mai era foarte clar ce are de făcut, apoi toată încăperea a început să onduleze, şi lucrurile să plece din locurile lor, să plutească. Straniu era că, dintr-o dată, nici să se mişte nu mai putea, nu se putea mişca pentru că nu prea mai ştia cine este, parcă se desprinse de trup, pierduse legăturile cu organele sale. Se părea că trupul său a dispărut şi n-a dispărut, în acelaşi timp, vedea ceea ce se întâmplă cu lucrurile din jurul său, dar nu putea judeca, nu putea să aibă o părere. A fost doar o fărâmă de timp, pentru că Profesorul a căzut pur şi simplu la câţiva paşi de la uşa de intrare. A căzut în atelierul pe care nu-l vizita nimeni, unde nu-l căuta nimeni. A murit în acele fracţiuni de secundă şi peste câteva zile vecini erau din ce în ce mai deranjaţi de un miros greu ce venea parcă dinspre clădirea aceea. Nu venea tot timpul, doar când vântul adia dinspre josul dealului, atunci dacă treceai pe lângă cădire se simţea un damf greu de mortăciune. Alte câteva zile n-au făcut altceva decât să discute despre situaţia asta de rahat. Până la urmă au anunţat la 112, şi pompierii au spart uşa de la intrare după zece zile de la moartea Profesorului.

Autorităţile s-au trezit într-o mare încurcătură: n-aveau pe cine să anunţe de moartea fostului rector. Abia acum se constata că Profesorul nu mai avea nici un fel de rudă în ţară. Undeva, în lumea largă, ar fi existat doi veri, doar că bărbatul trebuia înmormântat urgent. Trecuseră zece zile de la decesul acestuia şi un lichid negru se scurgea încontinuu din el, iar mirosul devenise greu de suportat. Cu toată îmbălsămarea care se încercase, trupul se pare că asculta acum de alte reguli şi cerea să fie pus neapărat în pământ. Fusese totuşi un om care ocupase tot felul de funcţii publice, nu putea fi îngropat ca un vagabond, undeva la marginea cimitirului. Au fost convocaţi reprezentanţi de la Universitatea de Arte, de la Uniunea Artiştilor Plastici, de la partidul al cărui vicepreşedinte fusese, s-a făcut o comisie, şi timp de trei zile oamenii au stat în sedinţe lungi ca să hotărască ce e de făcut. Fiecare instituţie încerca să decline elegant responsabilitatea, încerca să iasă cât mai puţin atinsă din situaţia insolită. În cele din urmă, în cea de a cinsprezecea zi de la moartea Profesorului, s-a hotărât formarea unui colectiv de urgenţă, alcătuit din reprezentanţi ai tuturor instituţiilor vizate. Trebuia elaborat un protocol care să arate că este respectat rangul acestui intelectual, dar fiind o înmormântare suportată de obşte totul trebuie să fie modest şi sobru. Singurul lucru care părea să fie în dezacord cu hotărârile colectivului de urgenţă a fost sosirea pe adresa acestuia a unui colet trimis de un anonim. Un camion adusese o cruce de piatră de dimensiuni impozante şi o lespede de mormânt bogat împodobită. Obiectele erau sculptate cu

ciorchini de liliac şi la fiecare colţ o pereche de porumbei stăteau cu gâturile încrucişate. Literele unui epitaf scurt, erau săpate de o mână pricepută. „Liniştea i-a aşternut calea” suna epitaful, dar nimeni din jur n-avea timp să dea atenţie cuvintelor de pe o piatră funerară. Comitetul de urgenţă avea responsabilităţi concrete şi cadoul primit a stârnit serioase încurcături, pentru că nimeni nu ştia cum trebuie încadrat, în contul cui ar trebui trecut, dacă trebuie deschisă o listă de inventar. Mă rog, stârnise destule plictiseli anonimul acesta, şi l-a un moment dat s-a pus problema ca piesele să fie depozitate undeva până când se va găsi o soluţie. În cele din urmă cei de la partid au hotărât că dorinţa anonimului trebuie respectată, şi cele două piese să fie montate în ziua înmormântării. Doar că asta presupunea noi cheltuieli cu echipa de muncitori ce aveau să lucreze în cimitir. Până la urmă s-au găsit banii necesari prin efortul organizaţiei de tineret de la partid, care a făcu o colectă printre membrii ei. A fost o zi posomorâtă ziua înmormântării şi toată lumea se grăbea mânată fiind de teama că acuşi, acuşi se va porni ploaia. La ce să stai prea mult în cimitir? Mortul nu-i al tău, n-ai nici o legătură cu el, nici nu prea ştii bine cine a fost şi de ce a făcut umbră pământului. După zece minute, lângă groapa proaspăt săpată au rămas patru muncitori care mai întâi au deschis sticlele de vin lăsate de preot. S-au aşezat pe mormanele de pământ ale gropii încă deschise, au aprins ţigările şi au început să discute despre mortul pe care nu-l cunoşteau.

Parcă încurcăturile cu moartea profesorului nu se mai terminau. Comitetul aflase o adresă a verilor Profesorului şi fusese expediată o scrisoare de înştiinţare. La o săptămână după ce trupul bărbatului fusese pus în mormânt, a venit un răspuns de la casa de avocatură a acestor veri prin care erau înştiinţaţi că rudele nu sunt interesate de moştenirea rămasă. În plicul cu răspunsul acesta era un act de donaţie, parafat şi legalizat de notar, prin care toată averea trebuia donată Primăriei oraşului care să hotărască ce se va întâmpla cu ea. A fost nevoie de jumătate de an pentru a fi terminate listele de inventar şi cea mai mare bătaie de cap au avut-o cu lucrările Profesorului. Nimeni nu voia să se lege la cap cu acestea, Uniunea Artiştilor Plastici le refuzase cu îndârjire, Muzeul la fel, Şcoala Populară de Artă a motivat că abia avea loc să ţină lucrările elevilor. Până la urmă acestea au fost împachetate cât de cât şi trimise într-o magazie în care se ţineau materialele de poavazare a oraşului pe timpul sărbătorilor. Magazinerul le-a împins într-un colţ ferit, ca să nu încurce.

Era foarte cald în grădiniţă şi Angela simţea cum îi curg picăturile de transpiraţie pe şira spinării. „E bine că-i cald, gândea. Măcar atât. Dar parcă-i prea cald, totuşi.” Afară fulguia rar şi totul era cenuşiu, mat, păstos. Avea un strop de răgaz, pusese lucrurile în ordine, controlase totul, de două ori chiar, şi acum privea pe fereastră fără să ştie anume de ce. Privea lumea: gri toată, cenuşie, descărnată. Un vânt subţire şi îngheţat aduna pe asfaltul unui teren de sport fuioare de praf amestecat cu fulgi minusculi de zăpadă. Desena vântul tot felul de forme, le aduna, le împrăştia, apoi le trecea prin gardul de plasă în gropa hidoasă a unei fundaţii. „O altă clădire urâtă se va naşte” – gândea Angela. „Oare de ce construiesc oamenii zilelor noastre clădirile acestea oribile? Oare de ce nu mai au bucuria clăditului? Poate pentru că a clădi presupune altceva, ceva ce nu ţine de a fi modern, nu ţine direct de bani, nu se bizuie în primul rând pe bani, nici nu vizează în cel mai straşnic mod bani? A clădi – o!, ce vremuri frumoase erau acelea! Şi pline de bucurii. Era cu adevărat un fel de îndârjită nevoie de a menţine bucuria, pentru plăcerea mândră care aducea cu sine emoţii, griji, nădejdi, iar construcţia trebuia să poarte pecetea acestei plăceri, împlântată nebănuit, misterios în adâncul ascuns al ei, în sufletul ei. Să-i dea clădirii aceleia dreptul la o viaţă, la un destin; şi toate aceastea erau deplina bucurie a ctitorului.” Privea cum vântul aruncă praful îngheţat în groapa adâncă. Trâmbele subţiri pluteau scurt timp, apoi se lăsau, dispăreau, mărind senzaţia de îngheţ. Totul era subţire, era tăios. Lume de iarnă. Şi contribuia la neliniştea femeii; era neliniştită Angela, ghemuită în ea, poate un pic arţăgoasă. Se lovea din nou de neputinţa prin care trecuse atâta amar de vreme în serviciul său la Universitatea de Arte. O resimţea parcă ar fi avut douăzeci de ani, doar că acum aleanul era mai adânc. Îşi dorea cu mai multă ardoare, acum la bătrâneţe să aibă parte, măcar o dată, o singură dată, de o împlinire a firescului. Să curgă evenimentele în liniştea lor, să ajungă de la un om la altul fără stricăciunile ce se datorau indiferenţei, lăcomiei, nepăsării, potrivniciei fără sens. Voia să treacă în tărâmul morţii fără să aibă credinţa ca a fost blestemată, că a fost menită să ducă o viaţă în afăra rostului, printre oameni ce nu-şi află calea, în goana continuă după cârpace împliniri. Destine făcute din petice, gândea. Asta era lumea în care trăia: o mulţime a destinelor făcute din petice; cusute gros, unul peste altul, pestriţe, nelalocul lor, sărace. Vieţi sărace, sărace, sărace. Pustii. Aşa era şi viaţa ei, nu putea fi altfel, nu putea s-o smulgă dintre celelalte. Nu ştia cum s-o smulgă dintre celelalte. Tot mai des se gândea la Serghei şi la nebunia lui nepăsătoare. La viaţa lui care era parcă făcută din trâmbe spectaculoase ce izbucneau neaşteptat uimind lumea din jur. Oricând ar fi făcut la fel şi ea, doar că nu-şi poate imagina cum anume poate fi atinsă o astfel

de nebunie, şi nici putere nu prea avea, şi nici capacitatea de a găsi un sens, pentru că nebunia lui avea un rost, avea un sens. Era o nebunie înţeleaptă şi misterioasă. O nebunie care te enevra, care te făcea să simţi o pornire potrivnică şi te trezeai că spui vorbe grele împotriva lui, împotriva felului cum înţelegea să facă lucrurile. Nu se înscriau de nici un fel în marginile firii. Înţelegeai de la începutul începutului asta, şi ţi se părea că omul a atins un maximum al demenţei, apoi se ivea ceva care te făcea să te îndoieşti, dar iritarea nu dispărea, se accentua parcă. Apăreau elemente care trădau un anume raţionament, o anume logică ce ţie, om de rând, nu-ţi este permisă, şi te şi cuprindea o neputinţă pustiitoare şi găunoasă. Cel puţin, în ceea ce o privea, orice gândea că ar fi vrut să facă nu căpăta miez, era o întruchipare a fără rostului.

Se făcea jumătate de an de când făcuseră mica trupă de teatru pentru copii. Fata cea ştearsă de la fundaţie avusese ideea. Printre membri stabili ai fundaţiei era o fostă actriţă de la teatrul pentru copii. O femeie pe care vremurile o pensionaseră înainte de termen. Măruntă, slăbuţă, repezită, plină toată de o energie nestăvilită a acceptat să se înhame la o astfel de muncă. Era un suflet singur, fără să fi fost măritată vreodată, fără să fi avut vreun bărbat care să-i încălzească patul mai multă vreme. Îşi dusese viaţa în teatru, mânuind păpuşi, meşterind mecanisme, strunind firele marionetelor, potrivind sârmele vaiangurilor, repetând şi studiind ore-n şir, mereu preocupată de amănunte ce nu puteau fi înţelese decât de ea. Apoi totul dispăruse, totul îi fusese luat ca-ntr-un blestem. Propunerea de a înfiinţa această mică trupă a fost un cadou pentru ea, un regal. Voia să facă totul singură, cu lăcomie, hulpav; apoi a început să facă faţă realităţii, şi cu ajutorul fetei ăleia răbdătoare de la fundaţie lucrurile au intrat în normal. Pe Angela au sunat-o când lucrările erau avansate, i-au propus să înveţe a mânui păpuşi, roluri mici, câteva vorbe, şi peste astea toate muncile nevăzute ce ţin viaţa unui spectacol. Erau în totul patru femei îndrumate de actriţa cea măruntică. Începuturile fuseseră adesea plictisitoare, abia colorate un pic de poveştile femeii care-şi trăise viaţa în teatru.

La timpurile tinereţii ei nu era o formă de studiu organizat pentru meseria aceasta. Din când în când teatrul organiza un concurs unde alegea câţiva tineri pe care îi şcolea apoi direct în scenă. Aşa ajunsese şi ea în teatru: printr-un astfel de concurs despre care aflase din ziare. Mai înainte de asta nu ştiuse nimic despre teatru, despre cum ar fi să fii actriţă. Doar formularea anunţului îi stârnise la vremea aceea curiozitatea, şi voise să ştie cam ce-ar fi toată povestea asta. Practic era cu totul nepregătită pentru competiţia la care venise şi contactul cu fetele care repetau de zor poeziile din repertoriu, care să străduiau din răsputeri să impresioneze, să arate că sunt în formă,

o zăpăciseră rău. Văzându-le, ştia limpede că nu are nici o şansă, dar era prea târziu să dea înapoi, apoi nici nu prea era obişnuită să dea înapoi, trebuia să ducă până la capăt lucrul odată început. Spre surpinderea ei a luat concursul şi abia atunci a fost copleşită de frică, pentru că nu avea nici cea mai vagă idee despre teatru în general, darămite despre teatru de păpuşi. Ştia clar cu nu avea să se descurce, că nu avea cum să facă faţă unei munci care era mai degrabă un mister. Primele zile în teatru le-a trăit zăpăcită, într-un fel de mahmureală, de înfrigurare; i se părea că nu ţine minte nimic, că în fiecare moment se întâmplă ceva important care ei îi scapă, i se părea că toţi cei din jur ştiu tot felul de lucruri misterioase la care ea n-o să ajungă niciodată. Şi mai era un lucru care o buimăcea pur şi simplu: mirosurile. De cum intra în instituţie o învăluiau; ciudate, nemaintâlnite niciunde altundeva. Nu le putea spune pe nume, nu le putea distinge unul de altul, dar o răscoleau era conştientă de asta şi îşi dădea seama că începe să se îndrăgostească de ele. Acum, la bătrâneţe se amuza când îşi aducea aminte că pasiunea ei pentru meserie se născuse mai ales din mirosurile acelea. Oricum ar fi fost, încetul cu încetul s-a lăsat cuprinsă de farmece ce deveneu numai ale ei. A făcut prostii cu duiumul: a sărit calul de multe ori; ori a fost prea timidă, dar mereu cu ochii larg deschişi şi cu inima zbătându-se de la o extremă la alta. Teatrul acela, instituţia, a devenit parte din fiinţa sa, a cuprins-o pe nesimţite ca o pecingine, ca pânza strânsă a unui paiang, şi de fiecare dată când suferea cumplit după vreun eşec, atunci când voia să lase totul, când voia să plece, să se apuce de altceva, când îşi spunea cu mintea că n-are rost să duci viaţa asta nefericită, atunci totul se orânduia de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat şi viaţa curgea lin spre o altă facere. Aşa a fost viaţa ei, de femeie singură, fără o casă adevărată, fără copii, cu amanţi pasageri care o părăseau striviţi de neînduplecata, de îndârjita ei pasiune. A fost săracă, cumplit de săracă, a fost umilă, trăind cu te miri ce. N-avea ştiinţa să se zbată pentru câştiguri, nu se descurca nicicum în hăţişurile administrative ale categoriilor, ale derogărilor, ale asimilărilor. Multe seri le-a petrcut plângând de foame între salarii, atunci când în casă nu mai erau decât coltuce de pâine uscată pe care le strângea anume pentru astfel de perioade. Pâinea uscată şi ceaiul neîndulcit făcuseră multe cine în casa aceea plină de păpuşi vechi, sau neterminate, de desene şi cărţi, de tot felul de fleacuri pe care simţea nevoia să le adune, pe care le privea şi care puteau deveni, la nevoie, elemente ale unor personaje. Abia târziu, spre apusul carierei, viaţa ei s-a mai îmbunătăţit, devenise deja un nume în lumea lor atât de închisă, simţea respectul breslaşilor dar tot n-a ştiut cum i s-au adăugat nişte măriri de salariu care pentru ea au fost ca o revărsare de belşug. Şi dintr-o dată totul a dispărut. A fost anunţată că

a făcut vârsta şi că i se pregăteşte dosarul de pensie. La început totul părea o glumă, dar în scurt timp era pensionară şi în teatru nimic nu mai era pentru ea. După atâta amar de vreme, instituţia devenise a altora, erau alţi oameni care se puteau bucura. Un timp se ducea la teatru de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, încerca să încropească proiecte doar că se izbea de indiferenţa rece şi brutală a celorlalţi, oameni tineri care aveau planurile lor, viaţa lor, nădejdile lor. Şi, mai ales, un alt fel de a privi lucrurile. Spectacolul în sinea lui dispăruse din procupările lor, tot ce conta erau doar câştigurile ce se puteau aduna, care erau puse înaintea oricărui gând. Ei nu mai priveau teatrul ca pe un cuib unde ţi se permite să dai frâu liber nebuniilor, să te speli înlăuntrul tău în orele pe care le petreci la scenă, să uiţi, în acele ceasuri, de oamenii străzii, de instituţii, de legi, de reguli, de orânduiri şi administraţii. Nimeni nu căuta să se piardă în zone inefabile, să se afunde în tainele caracterelor, în misterul ademenitor al unor alte vieţi cu totul în afara ta, chiar în afara capacităţii tale de a înţelege. Până la urmă nici nu era important să înţelegi, ci doar să ai tăria de a face drumul până la capăt. Să ai puterea de a te lăsa purtat adânc într-un alt destin, pe care nu-l cunoşti, pe care ai să-l uiţi după ce spectacolul se va topi în uitare. Acum spectacolul se transforma într-o pârghie, într-un mijloc de a câştiga ceva. Câştigurile!, da, câştigurile de orice fel, dar care trebuiau să ducă la împlinirea finală: banii. Totul se măsura în bani, nimic din ce nu ducea către bani nu mai conta şi de aceea se făcea de la suprafaţă, frugal, fără vreo implicare, cu nepăsare. Dacă nimic nu o putuse alunga din teatru, indiferenţa celor care îi fuseseră colegi a izbutit. Titlul de pensionară, pur şi simplu ridicase un zid prin care ea putea să vadă viaţa celorlalţi, dar a ei nu mai era văzută. A înţeles, şi până la descoperirea acelei fundaţii a trăit buimac, neştiind nicidecum să dea de capăt noii sale vieţi. N-avea curajul să spună nimănui că i se pare nedrept, criminal ceea ce îi este dat să trăiască. Se străduia să-şi închidă umilinţa cât mai adânc, să nu trădeze suferinţa devastatoare. Se încuia în casă şi pregătea cu migală păpuşi, le aşeza unele lângă altele ca într-un tablou vivant, întruchipând scene dintr-un spectacol ce nu avea să se joace niciodată. Încetul cu încetul mica locuinţă arăta ca un muzeu, devenea neâncăpătoare, şi banii pensiei erau cheltuiţi să adauge alte şi alte tablouri din acestea. Aşa o găsise propunerea de a înfiinţa o mică trupă de teatru pentru copii. O trupă care să pregătească spectacole pentru a fi reprezentate în grădiniţe. O trupă modestă, cu decoruri uşoare din pânze desenate şi păpuşile ei, care acum puteau ieşi din tablourile vivante, puteau căpăta viaţă, puteau să aibă şi ele un destin. De fapt, nu era destinul lor, ci al acestei femei care se pierduse cu totul în miezul unei meserii ingrate, care o mâncase de vie.

Angela privea pe fereastră şi repeta în gând tot ceea ce trebuia făcut pentru ca şi cel de al doilea spectacol să se desfăşoare în bună ordine din punct de vedere tehnic. Voia ca sufletul pasionat al fostei actriţe să fie ferit, să fie ocrotit. Înţelesese cât de fragil, dar şi de oţelit este sufletul femeii acesteia. Paradoxală putere se năştea din fragilitatea care trebuia ocrotită cumva pentru a rămâne la fel de vie. Angela se simţea bine să joace acum rolul pe care bărbatul ei îl împlinise de-a lungul unei vieţi întregi. Un rol care presupunea înainte de toate discreţie, presupunea o taină. Începuse să se simtă din ce în ce mai legată de femeia mărunţică ce trăia mai mult într-o lume a visului, a facerii, a împlinirilor care pot să alinte sufletul. Doar că în jur totul se prăbuşea sub nişte legi care apăreau nemiloase şi tăvăleau lumea, dar ea aproape că nu înţelegea acest lucru. Da, da, erau nişte legi nescrise, apărute de niciunde şi instalate tiranic peste omenire, menite doar să distrugă.

Jucau spectacolul lor, cel mai ades, în grădiniţe cu copii de oameni bogaţi şi aroganţi. Oameni care cumpărau totul, şi-o făceau de mână cu odraselele lor care maimuţăreau obiceiurile oamenilor mari, tipicurile acestora. Se năşteau generaţii de suflete mutilate, de minţi înguste, de creiere bine spălate. Vedea bine Angela toate lucrurile astea, le vedea acum când plozii răstalmăceau totul, jucând un spectacol paralel cu al lor. Totul sub privirile nepăsătoare ale unor educatoare care vorbeau în timpul reprezentaţiei cam tot atât de tare ca actorii, vorbeau despre problemele lor de acasă, de la coşniţă de la întruniri. Din când în când un urlet inutil cerea disciplină, o femeie revărsată în cărnuri se pornea să ţină un discurs acoperind cu totul ceea ce venea de pe scenă; arogantă, tăioasă, nepăsătoare. Erau trei lumi care conveţuiau paralel un timp, fără nici o încercare de a se băga în seamă, în nici un fel, sub nici o formă. Toţi ştiau că femeile acelea bătrâne deja veneau acolo să fie plătite, pentru asta trebuiau să-şi prezinte marfa, şi asta se putea face oricum, totul era ca la urmă banii să treacă de la o parte la alta. Cumpărătorul era totul, la el erau banii, şi asta o ştiau cu toţii. Era o convenţie tripartită care nu avea scopul de a înlesni ceva, de a stimula ceva, era doar un târg şi toată lumea aştepta partea finală când se închideau conturile. Doar actriţa, bătrâna actriţă trăia într-un univers care n-avea legături cu toate acestea. Din momentul în care spectacolul începea se muta într-o lume doar a ei şi nimic din ce era în jur nu putea s-o tulbure, s-o facă să vină înapoi. Actriţa juca totul doar pentru ea, pentru sufletul său care se plămădea şi creştea, creştea, creştea, până în ultima clipă a poveşti pe care o spunea. Atunci îi puteai vedea ochii teribil de luminoşi privind curios în jur, şăgalnic, o privire iscoditoare ce voia neapărat să afle ce se mai întâmplase cât ea a lipsit.

După prima lună, când a fost chemată la fundaţie şi i s-a oferit primul onorariu pentru spectacolele jucate, Actriţa a făcut un şoc pentru că suma primită era cu mult peste toate aşteptările ei. Un timp îndelungat a plâns, fără să poată oferi vreo explicaţie. O ţinea strâns în braţe pe Angela şi plângea, iar aceasta nu era în stare să spună nimic, pentru că nu înţelegea mare lucru din ieşirea femeii acesteia atât de specială. Apoi s-a oprit brusc, şi-a şters lacrimile şi a plecat tăcută. În camera goală, Angela se simţea ca într-o telenovelă proastă, şi-şi spunea că dacă ar fi fost un martor la scenă şi-ar fi revărsat dispreţul necruţător faţă de ieşirea acelei femei. Nu mai erau de loc la modă astfel de slăbiciuni, nu mai erau de loc la modă momentele de sinceritate, oricum ar fi fost ele. În lumea noastră modernă minciuna este elementul de bază al relaţiilor interumane. Sau , hai să nu spunem chiar minciună, ci doar lipsa de sinceritate. Ceea ce pare chiar mai grav. Stăruitor se clamează lozinci sforăitoare despre sinceritate, cinste, onestitate şi alte asemeni calităţi morale, dar însuşi demersul în sine nu este altceva decât o minciună sfruntată de care nu are nimeni nevoie şi pe care oricare om îl înţelege în toată golicinea lui. Şi asta o speriase pe Angela, asta o făcea să înţeleagă şi mai profund slăbiciunea actriţei. O!, Doamne, cât de vulnerabilă era în relaţiile ei cu oamenii, cât de lipsită de ocrotire. Dar din ziua aceea începuse să fie mai atentă la reacţiile actriţei şi după un timp s-a trezit că relaţia îi aminteşte de altceva. Îi amintea momente din viaţa ei, momente care se desfăşuraseră asemănător, doar că ea însăşi fusese în postura de ocrotită, şi abia acum realiza cât de neatentă fusese în momentele acelea. Nu realizase nicicum esenţa gestului pe care răposatul ei soţ îl făcea, nu realizase că acesta înţelegând slăbiciunea se străduia să inventeze mereu şi mereu felurite întâmplări, parcă fără nici o legătură cu starea ei, cu suferinţa. Întâmplări care s-o facă să alunece din momentul delicat, s-o aline, să-i dea forţa de a continua păstrându-şi tăria, să rămână ea însăşi. Acum înţelegea că fără bărbatul acela viaţa ei ar fi fost un coşmar. S-ar fi răsucit ca o frunză de toamnă din disperare în disperare, fără să se poată aşeza cumva pe un drum anume. Modul delicat în care fusese atâta amar de ani scoasă din momentele grele, mereu izbutind să-şi păstreze demnitatea şi tăria, căpăta acum o strălucire fără egal. Şi Angela s-a reîndrăgostit de bărbatul ei. În primul moment s-a speriat, pentru că să fii îndrăgostită de un mort sună sinistru şi doar gândul acesta te sperie şi-ţi dă fiori. Apoi a înţeles că nu mai putea vorbi de o dragoste lumească, era o trăire ciudată, la început un fel de vârtej care amesteca sentimentele şi stările, pe urmă însă totul a devenit aşezat, domol, şi faptul că putea cuprinde acum, în totul ei, imaginea vieţii pe care o trăise până atunci a instalat în sufletul femeii o duioasă veneraţie pentru bărbatul

care o ocrotise. Asta era noua dragostea pe care i-o purta, şi nu avea nimic morbid, nimic vinovat, nimic greu şi întunecat. Acum ştia cum trebuie să se poarte cu actriţa, ştia bine de ce are nevoie femeia şi nu actriţa. Ea, Angela, trecuse acum de partea cealaltă, era ocrotitorul, cel care poartă răspunderea lucidităţii. Totodată a înţeles că dulcea povară o va purta până la moartea uneia dintre ele. Şi cursul vieţii ei s-a schimbat atât de profund; avea o responsabilitate care nu permitea nici un fel de compromis, pentru că era vorba de viaţa altuia şi mai ales de calitatea vieţii acestuia. În esenţă, asta înţelesese de la comportamentul bărbatului care o iubise atât de profund şi tainic.

În fiecare zi, Angela devenea tot mai stabil conducătorul acestei mici trupe care se străduia să însufleţească grupurile mici de copii, să le provoace imaginaţia folosind mucava şi cârpe, sârme şi culori ieftine de apă. Iar, ea, femeia care o viaţă întreagă râvnise şi căutase să se sprijine pe destine spectaculoase, eclatante, gândid că în felul acesta poate şi ea va fi atinsă de duh, măcar în trecere, măcar o scurtă adiere, o iluzie a adierii; ea, femeia care rătăcise de-a lungul atâtor amar de ani, acum şi-a dat seama cât de arogantă fusese, cât de egoistă şi în acelaşi timp mincinoasă. Drept recunoştinţă pentru revelaţia avută, căuta să-şi reverse cât mai pe neştiute, cât mai nebăgat în seamă cu putinţă, strădania ei ocrotitoare asupra femeilor care făceau parte din mica trupă. Şi asta o înălţa continuu către bărbatul ei şi o făcea să fie conştientă că atunci când se vor întâlni, el nu va pomeni nici un cuvinţel despre strădaniile ei, dar mereu va lăsa să se înţeleagă că a ştiut tot timpul şi a înţeles tot timpul.

Lumina puternică a lunii pline făcea să bată albul tavanului într-un auriu pal. Asta a observat părintele Zamfirche când a deschis brusc ochii în toiul nopţii. Era cam două dinspre ziuă, iar el s-a terzit ştiind că nu va mai putea adormi. Îşi simţea trupul cum afundă aşternuturile, îl simţea împuţinat, uscat, zăcând sub cearşaful din pânză plină aşa cum îi plăcea preotesei să le facă: din pânză plină, moale, pofticioasă. „ Se apropie sorocul” – gândea părintele simţindu-şi trupul uscăţiv, dar înainte de toate mai avea o datorie pe pământul acesta, şi neapărat trebuia s-o împlinească. S-a ridicat în capul oaselor, a pus tălpile goale pe blana de capră de la marginea patului, şi cu mâinile pe genunchi a stat o vreme purtat de gânduri. S-a ridicat mai apoi, s-a îmbrăcat, pe urmă a ieşit în curte şi şi-a clătit ochii cu apă rece. Drumul spre Poiana cu schit era

luminat de luna plină. Lumea toată era aurită peste umbra grea cu care noaptea de august învelise împrejurimile. El însuşi era o arătare întunecată umblând în crucea nopţii, cu creştetul capului, cu umerii, cu parte din braţe aurite de lumina lunii. Când a intrat în drumul îngust al pădurii, părintele s-a afundat în întunericul gros, s-a topit i se părea lui. Aproape nu-şi mai simţea carnea şi sângele cald; fiori mici îl scuturau de la răcoarea nopţii. Părea că nu umblă om prin întunericul pădurii, părea doar că un val de aer se mişcă pe sub copaci. Dacă n-ar fi fost zgomotele făcute de pietrele drumului, preotul ar fi uitat cu totul de el, una fiind cu negrul adânc al pădurii. Când a ajuns la Poiana-cu-schit, lumina lunii începuse să pălească, noaptea îşi pierdea din tărie, umbra bătea oarecum în cenuşiu, abia presimţit, ca o iluzie, ca o veste despre ceva inevitabil şi depărtat. Părintele a descuiat uşa bisericii, a intrat şi rugăciunile lui murmurate sub icoana Sfântului Gheorghe, pluteau, se loveau de pereţii groşi, destrămând liniştea locaşului.

Abia când amiaza a început să-şi mai potolească din căldură, abia atunci, părintele Zamfirache a hotărât să se ridice de sub icoană. A hotărât asta pentru că tot mai puternic crescuse în sufletul său porunca de a merge în adâncul pădurii, într-un loc pe care-l ştia de mult, un loc unde se lăfăia o postată de zmeură, şi rugi deşi de mure se încurcau în lăstărişuri. Voia să culeagă un coş de fructe pentru Clara, voia să bucure copila cu binecuvântările pădurii, cu prospeţimea darului venit de la Dumnezeu. „Binecuvântările pădurii" şi „darul de la dumnezeu" erau gânduri care se născuseră în mintea lui în orele acelea lungi de rugăciune, şi i se părea că au puteri peste fire aceste gânduri, că el trebuie neapărat să se prezinte în faţa copilei cu fructele culese şi aşa să i le numească, pentru că aşa vor avea puteri de vindecare. Acolo sub icoane îi veniseră aceste gânduri şi se încredea în ele părintele Zamfirache. S-a afundat în cărarea şerpuită printre copaci, abia ghicită cărarea, pentru că nici zmeura, nici murele nu prea aveau căutare în sat. Lumea mergea la prăvăliile deschise în ultima vreme, îşi cumpărau cele trebuincioase, şi-n case gospodinele aveau alte preocupări. O mierlă începuse de timpuriu să fluiere, anunţând întrecerea gălăgioasă din faptul serii, din căderea nopţii. Era a doua noapte cu lună plină şi mierlele aveau să se fluiere până spre ziuă. Rariştea se bucura încă de soarele păstos a lui august, sfârşitul de august. Copacii înalţi ce mărgineau tăietura făceau să fie căldura şi mai puternică. Părea că soarele arde încins lângă tufele de zmeură ce crescuseră înalt şi des. Preotul a început să culeagă fructele parfumate şi să le pună în coşul de nuiele pe care-l luase de la unul din călugări, altceva nici nu prea aveau părinţii. La ei pungile de plastic nu prea se găseau, şi dacă vreo unul căpăta câte una, o împăturea cu grijă şi-o păstra pentru rarele drumuri în sat, sau la oraş. O păstra

zgârcit, cu gândul doar la cumpărăturile de care avea nevoie. Părintele Zamfirache simţea cum spatele începe să-i ardă prin anteriul negru, îl cuprindea arşiţă mare, şi-o slăbiciune, o moleşeală mare l-a făcut abia să mai vadă printre picăturile de sudoare ce-i curgeau de pe frunte. A lăsat coşul jos şi s-a târtât la umbra copacilor, şi-a desfăcut gulerul, şi încerca să respire zgomotos aerul răcoros ce venea din adâncul pădurii.

Aşa neputincios l-au găsit, cînd întunericul începuse deja să se îngroaşe Clara şi cei doi călugări ce o însoţeau. Au încercat să-l ridice, dar părintele nu se putea ţine pe picioare, nu putea păşi de fel. Călugării se pregăteau să-l ridice pe braţe, dar fata a refuzat categoric, şi-a scos telefonul mobil şi-a sunat ambulanţa. Părintele Zmafirache a zăcut întins pe un braţ de iarbă smuls din rarişte, Nepoata i-a dat să bea în mai multe rânduri câte un strop de apă, îl umezea mereu pe faţă, pe tâmple, doar că părintele nu putea să vorbească, avea buzele strânse, învineţite. Mai bine de trei ore a zăcut pe stratul de iarbă, luna se ridicase şi răcoarea noapţii, uşor umedă o făcea pe fată să tremure. Apoi au văzut luminile de la laternele medicilor, brancardierii au aşezat trupul preotului pe targă şi maşina s-a pierdut în întunericul pădurii, pe drumul spre sat. Clara a mai rămas un timp şi-a aflat de la călugări de rugăciunile nesfârşite ale bunicului ei. A intrat în biserică, a privit îndelung icona Sfântului Gheorghe, fără să simtă mare lucru, fără să fie pătrunsă de atmosfera lăcaşului sau de lucrătura iconarului. Când a ieşit, aproape s-a lovit de unul dintre călugări, care i-a întins un coş de nuiele, pe jumătate plin cu zmeură şi mure. I-a mai pus călugărul că pentru asta bunicul ei mersese în rarişe; voia s-o bucure cu fructele acelea culese de el. A stat un timp privind ca prostită fructele acelea parfumate şi nu-şi putea lega gândurile de ele, de parfumul lor, de prospeţimea adunată în pulpele zemoase. Gândurile ei însoţeau trupul uscăţiv al bătrânului care sigur era zgâlţâit de ambulanţa ce alerga spre spital.

Mergea pentru prima dată noaptea pe drumul desfundat şi zgomotele pădurii i se păreau cu totul neomenoase, neaşteptate, pline de tot felul de prevestiri. Ce fel de prevestiri n-ar fi putut spune, doar că inima îi bătea nebuneşte şi fără să vrea, a rupt-o la fugă, şi-a alergat o bună bucată de drum, până când a auzit cocoşii satului strigând unul la altul. Abia atunci a izbutit oarecum să se stăpânească. Iar când a ieşit din întunericul pădurii şi a văzut becul ce lumina capătul ulilţei, Clara s-a liniştit de-a binelea, ba, mai mult, simţea că tot ce o înconjoară este menit s-o ocrotească.

A ajuns acasă, i-a povestit bunicii cele întâmplate şi au stat de vorbă îndelung, hotărând ceea ce trebuie făcut. Pe măsură ce preoteasa îi vorbea cu glasul ei domol, uşor răguşit de bătrâneţe,

simţea că o copleşesc emoţii şi că în subconştientul ei se plămădeşte ceva ce nu poate fi spus încă în cuvinte. Au stat de vorbă aşezat, ca două femei peste care se abătuse necazul, nimic altceva nu mai conta acum; stăteau aşezate pe patul tare din bucătăria de vară, aproape umăr la umăr şi vorbeau cu glas stins, şoptit. A doua zi, Clara a plecat la spital, şi-a găsit bunicul împuns de ace, de catetere, de perfuzii. Ochii bătrânului străluceau jucăuş, de parcă le jucase o farsă, făcuse o nebunie acuma la bătrâneţe. Pe urmă, tânara a trebuit să alerge, să intre în cabinete, să stea de vorbă cu medici, cu asistente, să caute să înţeleagă obiceiurile locului, aşa cum îi atrăsese atenţia de cu seară bunică-sa. Totul părea să fie altfel de cum îi descrisese bătrâna situaţia, oamenii păreau a fi nişte profesionişti: reci, detaşaţi, capabilil. Ceva nu era totuşi în regulă pentru că hotărârile erau amânate, drumurile între birouri s-au înmulţit, personalul devenea tot mai ocupat cu alte probleme. Spre sfârşitul zilei, Clara, stând rezemată de pervazul unei ferestre şi privind curtea interioară a spitalului a luat o hotărâre. Petrecuse vreme multă prin spitale, doar că prin altfel de spitale, cu alt fel de relaţii, cu alte mentalităţi. Acum, în momentul acesta, important era ca bunicul ei să fie bine îngrijit. Voia să-i determine pe oamenii ăştia să coopereze cu ea, să o înţeleagă şi să nu-l lase pe bătrânul acela în voia sorţii. Nu contau mijloacele, personalul trebuia adus la starea sa de profesionalism. De cum au apărut banii, situaţia s-a schimbat, oamenii au pornit să se mişte, să vorbească, să comunice şi imediat s-a văzut că-şi cunosc foarte bine meseria, că pot fi al naibi de eficienţi. Clara zâmbea în sinea-i, puţin îi păsa dacă era vorba de bani sau de alt fel de mijloace, atâta vreme cât personalul, care aflase că fata vine dintr-o ţară străină, se pusese pe treabă. Preotul a fost mutat într-o rezervă, iar ea a aflat că vorbim despre o stare gravă de epuizare. Medicul i-a cerut amănunte, şi pe măsură ce vorbea, pe măsură ce descria viaţa bunicului ei din ultima vreme, se mira cât de multe lucruri îşi aduce aminte şi cât de oarbă şi indiferentă fusese. Dar în mintea ei se mai plămădea ceva, ceva ce încă nu merita atenţie, ştia asta, şi mai ştia ca în curând va veni o zi când va trebui să se lămurească. Auzindu-şi vocea, ascultându-şi cuvintele: înţelegea; şi pe măsură ce înţelegea simţea nevoia să fie tot mai precisă, să descrie totul cu amănunte. Vorbea mai mult pentru ea, de multe ori vedea cum este ascultată doar din politeţe. Medicii se lămuriseră, ştiau ce au de făcut, dar s-o asculte era un fel de terapie, şi pentru că erau bine plătiţi, acceptau s-o facă şi pe asta.

Trăise într-un univers cu totul paralel, iar acum viaţa o împinsese brusc să admită că toate situaţiile ce se succedau cu repeziciune o priveau. O priveau într-un mod cu totul neaşteptat, şi-şi dădea seama că se cere ca implicarea ei să fie tot mai adâncă. I se dezvăluise că există o datorie,

că viaţa nu te lasă să rămâi mereu în afara jocului. Vine un moment când nu mai ai încontro. Clara nu s-a mişcat din spital toată noaptea, şi pentru că nu avea voie să rămână în rezervă, s-a plimbat pe culoare, a amorţit pe scaune incomode, a ieşit deseori în curtea interioară şi s-a lăsat învăluită de zgomotul confuz al oraşului. Dimineaţa l-a întâlnit pe şeful clinicii, a purtat o discuţie aplicată cu el, şi-a dat obolul din nou, de data aceasta cu cereri precise; a verificat dacă mecanismul s-a pus în mişcare aşa cum trebuie, a întrebat sec dacă mai este nevoie de bani. Deocamdată, aici cam atât se putea face.

În microbuzul care o ducea către casă simţea că în fiinţa sa a izvorât o altfel de energie, despre care n-a ştiut niciodată că ar fi existând, despre care acum nu-şi dădea seama dacă îi place, dacă şi-o va dori şi pe viitor. Nici nu-i păsa prea mult, nu voia să se gândească la asta, nu avea chef să facă filosofie. Nu era cazul. Când a intrat pe poartă, şi-a văzut bunica încercâd să-i explice ceva unui bărbat. Bătrâna încerca să fie convingătoare şi se vedea că e amărâtă, că abia îşi stăpâneşte plînsul. Bărbatul era nepăsător şi obraznic, îi răspundea femeii în răspăr şi aştepta să vadă care va fi hotărârea. Clara, fără să spună o vorbă, şi-a luat bunica de după umeri şi a împins-o în casă. Era obosită, după noaptea de veghe, flămândă, nervoasă, se simţea murdară şi nu voia altceva decât să se spele, voia ceva de mâncare şi mai apoi un somn lung, lung. Un somn fără sfârşit. Dar ştia că trebuie să mai amâne toate astea, pentru că în curte ţăranul aştepta cu mâinile în buzunare. Fusese angajat de preoteasă să repare magazia de lemne, apoi să taie lemnele pentru iarnă şi să le stivuiască. Luase un avans cu două săptămâni în urmă, dar nu venise la muncă, acum voia un nou avans şi ameninţa că dacă nu-l primeşte nu mai vine de loc şi nici banii primiţi nu-i dă înapoi. Pe fată nu a şocat-o atitudinea bărbatului, ci faptul că era de atâta timp în casa bunicilor şi despre lucruri ca ăsta nu avea habar. O privea pe bunică de parcă o vedea pentru prima dată, aşa uscăţivă, ţinându-şi mâinile bătătorite una în alta, cu ochii plini de lacrimi acum când îi vorbea nepoatei. Vorbea cu ea fără s-o implice, îi povestea necazul de parcă ar fi fost o vecină, o cunoştinţă. Se destăinuia pur şi simplu. Asta a înfuriat-o la culme pe Clara. Nu atitudinea bunicii era motivul furiei, ci starea ei de orbire, de neimplicare. Doi oameni bătrâni trudeau şi înfruntau necazuri, ferind-o continuu, ţinând-o deoparte; de parcă ar fi fost o neputincioasă, o infirmă. S-a răsucit pe călcâie, a ieşit în cerdacul casei şi a şuierat către bărbatul de curte:”Pleacă! Să pleci acum din curtea mea, şi să nu te mai văd vreodată că-ţi sparg capul, jivină spurcată!” Omul a înlemnit. Pur şi simplu nu-i venea să creadă. Venise încoace ştiind clar că va căpăta banii; preoteasă nu avea încotro. Venise când aflase că preotul este la spital, că femeia e singură. Pe

fata asta o mai văzuse prin curte, ştia că e o nepoată din străinătate care pierde vremea pe aici. După primele momente de buimăceală a vrut să-i spună că dacă nu-i dă bani, el nu mai vine şi nici alt om nu va găsi, dar n-a mai apucat, pentru că tânăra a ţipat la el să-şi ţină gura şi să iasă din curte. Furia pusese stăpânire pe toată fiinţa ei. S-a dus după ţăranul care înjura spurcat, mereu îi venea să-i tragă un şut în fund, bărbatului acesta nesimţit şi hoţ. S-a mulţumit doar să trântească poarta şi să strige după el că e un hoţ. Simţea cum clocoteşte furia în ea, o furie care nu avea nici o legătură cu întâmplarea aceea. Clara ştia bine că nu era furioasă din cauza ţăranului, nici din cauza celor întâmplate la spital, cu personalul. Furia ei avea un alt motiv, pe care nu şi-l putea lămuri. Şi mai era ceva; un fior de spaimă, un soi de presimţire neagră, că ceva neplacut se va întâmpla, că trebuie să fie mereu atentă dacă nu vrea să regrete amarnic mai apoi. Presimţirea asta se lega teminic cu furia şi cu imaginile celor doi bătrâni; a bunicului pe patul spitalului, înţesat de tuburi şi ace, şi a bunicii stând cu mâinile împreunate, cu trupul împuţinat de bătrâneţe. Când a intrat în casă a văzut-o pe preoteasă nemişcată, stătea aşa cum o lăsase, doar capul se aplecase puţin pe-o parte, iar privirea îi căta ceva jos în podele. A avut sentimentul că trupul acela bătrân fusese săpat de timp chiar din vazduhul camerei. Timpul fusese cel care cioplise forma aceea nemişcată, cu migală, cu precizie, cu indiferenţă. Atunci când a realizat cât de indiferent este timpul acesta, cât de nemernic de indiferet rămâne, orice ar crede şi ar spera sufletul de om, furia Clare s-a adâncit. Da, da, s-a adâncit. Nu putea spune că este mai puternică furia, mai intensă, mai clocotitoare ca înainte. Era doar mai adâncă şi mai lucidă. Imaginea bunicii, imaginea reală a bunicii se suprapunea peste imaginea din sufletul ei, se tulburau imaginile acestea, deveneau uşor neclare, confuze, şi-i adâncea presimţirea răului. S-a aşezat alături de bătrână, a cuprins-o cu braţul, şi-a aşezat palma peste mâinile aspre şi-a realizat cât sunt de reci.

Deşi simţea nevoia să doarmă, Clara a început să rostuiasă lucrurile din gospodărie. Pe măsură ce făcea treburile, îşi dădea seama că şi le aminteşte din truda preotesei. Doar că le încurca deseori, le făcea anapoda şi trebuia să le ia de la capăt. De la un timp şi-a simţit bunica alături, vorbindu-i, dându-i sfaturi şi repetând mereu:” Măi, fată, du-te de te culcă! Ai să pici acuşi de somn!” Doar că ea nu voia să doarmă, îi era frică de momentul când va adormi, când nu va mai şti ce se întâmplă. Se gândea că atunci se poate întâmpla o nouă nenorocire, la care nu va fi martoră, iar când se va trezi va fi prea târziu să mai poată face ceva. Către seară însă n-a mai rezistat şi pentru

prima dată de când se ştia ea a adormit pe jumătate dezbrăcată, fără să se spele, fără să mănânce cină, fără tot ritualul de fiecare seară.

A doua zi de dimieaţă s-a trezit tereciuită, cu trupul tot pulsând, când ici, când colo. Muşchii erau cu toţii dureroşi la orice atingere, fiecare mişcare presupunea un efort neomenesc. Zăcea fără vlagă în aşternuturile moi, îşi aducea aminte lent ceea ce se petrecuse cu o zi înainte, şi-şi spunea că trebuie să se ridice, doar că gândul la o mişcare îi dădea fiori reci. De afară veneau zgomotele gospodăriei şi ea s-a întrebat cât o fi ceasul. Când a văzut că e ora unu s-a repezit să se îmbrace. Durerile o făceau şi să râdă, dar lacrimile se iţeau mai mereu în colţul ochilor când junghiurile dureroase îi străbăteau carnea. S-a mai aşezat o clipă pe marginea patului, apoi cu greu, încetişor a pornit spre baie: avea să se spele în sfârşit. A ieşit în curte şi şi-a văzut bunica rostuind treburile gospodăriei ca în fiecare zi. Imaginea asta, pe care o văzuse de atâtea ori de când venise în lumea asta: a unui preot-ţăran şi a unei preotese-slujnică, doi oameni simpli pe care îi mânau prin viaţă doar problemele neîntârziate ale unei realităţi de zi cu zi, imaginea asta îşi schimbase sensul doar în ceva mai mult de douăzeci şi patru de ore. Clara înţelegea mai mult cu instinctul decât cu raţiunea sensul cuvântului ruină. Acum înţelegea de ce imperativul; „trebuie”, se opune mereu delăsătorului: „ruină”. S-a alăturat bătrânei femei în treburile goapodăriei, fără să mai ţină cont de junghiuri, de dureri şi de dorinţa de a lăsa totul baltă şi a se întinde pe undeva. Apoi, zilele au început să treacă împingând-o pe tânara femeie spre o implicare tot mai lucidă. Pe măsură ce înţelegea, învăţa cum trebuiesc rostuite lucrurile în aşa fel încât totul să aibă un final mulţumitor. Îi era tare greu să-i înţeleagă pe oamenii din jur, care deşi aveau cam de toate pe lângă ei, ajungeau să nu aibă de nici unele. Nu pricepea cum poate rostul să se prăbuşească atunci când îţi este lumea mai dragă. Dar mai ales nu putea pricepe cum poate fi un lucru părăsit fără nici un motiv, nici măcar unul de mântuială, aşa de ochii lumii. Şi-a întrebat în mai multe rânnduri bunica şi de fiecare dată a primit acelaşi răspuns: „ Aşa-i lumea, fetiţo.” Era un răspuns care n-o mulţumea dar cu care trebuia să se împace. A înţeles asta, doar că pe dinăuntrul ei se ridica deseori furia aceea încăpăţânată. Nu mai era atât de intensă, nu o mai implica la fel de adânc, dar continua s-o dirijeze prin impulsurile ei.

După vreo zece zile şi-a scos bunicul din spital, şi a fost tare mândră când s-a dus cu maşina să-l ia. În răstimpul ce trecuse se îngrijise să-şi omologheze pentru Romania, permisul de conducere. Acum ştia mecanismul; cu ajutorul Sergianei dăduse banii unde trebuia, şi totul a mers ca pe roate. Ajuns acasă, bătrânul preot şi-a reluat rugile sale îndelungi, doar că acum era supravegheat

îndeaproape de Clara, care-l ducea cu maşina la Poiana-cu-schit, apoi, spre sfârşitul zilei, venea să-l aştepte. Niciodată nu l-a întrebat nimic şi nu a încercat să-l împiedice, cu toate că doctorii îi spuseseră că are nevoie de multă odihnă, că trebuie să fie ferit de eforturi şi de înfometare. Încerca să trişeze, să-l abată pe nesimţite, să-l păcălească, se purta cu el aşa cum te porţi cu un copil pe care încerci să-l pui pe drumul dorit de tine. Habar n-avea de discuţia tainică pe care o aveseseră cei doi bătrâni, despre faptul că amândoi sesizaseră schimbarea ce avusese loc, şi că acum preotul se rogă pentru mulţumire către Dumnezeu. Clara doar se implica tot mai mult în viaţa gospodăriei, încercând să-i despovăreze pe cei doi bătrâni. Asta fusese la început: dorinţa de a-şi vedea bunicii scutiţi de muncile grele ale fiecărei zi. Mai apoi, însă a început să aibă un dulce sentiment al proprietăţii. Toate lucrurile acelea erau acum ale ei, pământul, casa, animalele, acareturile, într-un cuvânt toate acele bunuri erau sub stăpânirea ei. Acum avea ceva, ceva al ei, ceva care trebuia gestionat cum se cade. Situaţia asta o făcuse să uite cu totul de întâmplările nefericite prin care trecuse. Îşi aducea aminte tot mai rar, şi era tot mai îngăduitoare cu ea pentru prostiile făcute. Era ca şi cum ar fi făcut o beţie cruntă, a fost o vreme mahmură, dar acum nu-şi mai poate permite un asemenea exces pentru că are treabă până peste cap. Când părinţii ei i-au cerut să se întoarcă acasă a refuzat. Ei îi cereau mereu să vină şi să-şi termine şcoala, apoi avea să facă ce crede ea mai bine. Pentru ei era aproape o obsesie terminarea şcolii. Atunci, ajutată iar de Sergiana, a fost pe la autorităţile îndrituite, şi-a omologat o parte din studii, a dat examene şi, chiar dacă părinţii ei erau împotrivă, îşi continua şcoala în oraş. Făcea naveta, folosind la început vechea maşină a bunicului, hârbuită şi vai de ea. Pe urmă tatăl i-a trimis bani să-şi cumpere o maşină nouă, făcuse asta după ce preotul îi spusese că fata munceşte din greu, şi ţine totul în frâu, şi că trebuie neapărat ajutată.

Părintele Zamfirache vedea cum nepoata sa a fost prinsă de ritmul drăcesc al muncii, un ritm în care s-a lăsat înglodată cu voia ei, ba poate că l-a şi provocat cu bună ştiinţă, nu avea cum să ştie. Pentru ei, bătrânii, lucrurile mergeau cum nu se poate mai bine, pentru că în gospodărie revenise ordinea. Lucrurile au fost rânduite, ce-i drept după alte reguli, pe care ei nu le înţelegeau până la capăt, dar rezultatele se vedeau. Nepoatei i se cam dusese vestea în sat, ba şi-n celelalte sate, se vorbea despre ea că este mână de fier, că este iute la mânie, dar nu şi zgârcită, aşa că poţi merge şi munci cu ea, că e om de nădejde, cu toate că este crudă, poate prea tânără. Bătrânul preot simţea fiorul de mândrie care-l cuprinde când auzea vorbele de laudă, dar nu voia să se lase pradă zdărniciei. Trecuse odată prin chinurile plăţii pentru păcatele sale din tinereţe şi nu mai

voia să cunoscă încă o dată acele trăiri. Ştia că Dumnezeu nu pedepseşte atunci când tu ai putea să te aperi, şi nici nu o face direct, către tine, ci îţi dă o pildă, folosindu-se de cei dragi, de cei apropiaţi, ca tu să judeci şi să înţelegi cum se cuvine. Din ziua aceea când îl internase, cu nepoata sa se întâmplase ceva şi ea s-a transformat pe nesimţite, s-a lăsat dusă de valul pe care îl provocase, s-a afundat tot mai adânc în modul acesta de a trăi; a început şcoala, a terminat-o, apoi a intrat la facultate şi odată cu asta muncea să ţină gospodăria după reguli gândite de ea. A început să scoată bani frumoşi din puţinul pământ pe care preotul îl cumpărase cu mulţi ani în urmă, din ceea ce dădeau animalele curţii. Inventase ea un sistem de a vinde doar unor oameni cu care făcea un contract, care îi cumpărau constant produsele. Fata mergea în ziua stabilită şi ducea fiecăruia ceea ce acesta ştia că are nevoie. La început a fost greu şi s-a chinunit destul de mult să-i convingă pe oameni că mai lesne e să primeşti totul în pragul casei şi mai ales produse care se fac în curtea ţăranului. Timpul, însă, a orânduit totul şi încetul cu încetul munca sa a dat roade, poate peste aşteptări. Nu avea el cum să ştie cum gândise fata treburile, pentru că despre asta vorbea foarte puţin, şi numai te trezeai că o altă ispravă fuese dusă până la capăt. În gospodărie a mai apărut o vacă, s-a dublat numărul de porci, nu se mai arunca lâna, se strângeau pielicelele de la miei; nu se prăpădea mai nimic, totul era folosit după alte reguli, parcă mai chibzuite. Sătenii încă râdeau de grija pe care o avea fata pentru apă, pentru gunoi, pentru ceea ce ar mai trebui şi la altceva, dar mai ales îi amuza teribil că aduna de pe coclauri toate gunoaiele aruncate din lipsă de trebuinţă, lucruri nefolositoare pe care ea punea să le desfcă în bucăţi, să le sorteze şi să le pună pe categorii. Din când în când pleca cu maldărele de resturi la oraş. Ce naiba făcea cu ele nimeni nu ştia, fiindcă bani din ele nu scotea, sau cel puţin aşa părea. Oricum nu ar fi avut nevoie de banii ăia pentru că îi aducea acum câştiguri frumoase ceea ce producea în gospodărie. Era muncă multă, e adevărat, muncă fără răgaz, că animalul nu ştie de sărbătoare, sau de nevoia ta de odihnă, iar planta are nevoie să-i dai totul la timp, şi toate astea te face să fii mai atent cu munca ta, dar şi să preţuişti mai mult ceea ce ai.

Când preotul a primit telefon de la fică-sa, de la mama fetii, care s-a plâns că n-o poate convinge pe Clara să se întoarcă acasă, a simţit că se rupe în două. Pe de o parte se temea grozav de plecarea nepoatei, pentru că totul s-ar fi năruit, fără doar şi poate; şi din cauza asta s-a bucurat nespus. Dar, pe de altă parte se gândea şi la părinţii cei de departe, care şi-ar fi vrut fiica mai aproape de ei, trăind o viaţă mai pe gustul lor. Simţea bătrânul, durerea părintească, pentru că şi el, la rândul lui o trăise pe vremuri, atunci când copiii lui plecaseră şi-i văzuse nevoiţi să trăiască

după reguli care nu se potriveau cu ceea ce el gândise şi simţise. Telefonul nu era un instrument făcut să înlocuiască viaţa unei familii după poruncile rânduite de Cel de sus. Simţea durerea asta, şi-i amăra bucuria adâncă a faptului că nepoata sa alesese să rămână pe lângă casa părintească. Pentru că aşa o socotea el şi pentru Clara, casa lui trebuia să rămână casa părintească, fiindcă aici fuseseră zămisliţi părinţii ei, şi aici trebuie să continuie cineva firul familiei. Să-l treacă prin timpuri, aşa cum ne-or fi ele date. I-a spus fiicei sale ceea ce gândea, doar că i s-a părut că n-ar fi trebuit s-o facă pentru că a simţit-o şi mai încrâncenată în încercarea de a-şi aduce fata acasă. Motivul principal era că în Romania devine tot mai evident că nu se poate trăi, că lucrurile sunt din ce în ce mai rele, şi nu se vor opri. „Dumneze ştie până unde sunt în stare să meargă bandiţii ăştia! – striga la telefon. „Că nu-i mai satură necuratul, s-au făcut clici peste clici şi sug totul fără milă. Pun totul în spatele cetăţeanului, îi iau şi bruma din casă, tu nu vezi şi singur? Tată, tu nu înţelegi că în ţara aia nu se poate trăi, şi că nu se vor opri până nu va fi totul ruinat? Că fata trebuie să vină acasă, acum că şi-a revenit, şi mai ales pentru că dovedeşte că-şi poate face o viaţă plină de bunăstare?” El înţelegea şi nu înţelegea, doar că nepoata nici nu voia să audă. „Ce mama, dracului să fac în ţara aia, în care toate sunt puse la punct, şi nu ai altceva de făcut decât să treci prin viaţă ca gâsca prin apă. Aici totul trebuie luat de la capăt, trebuie luptat să ajungem să facem din nou o ţară, o naţiune. S-a fărâmat totul, zici? Cu atât mai mult! Trebuie să muncim mai abitir, şi să fim mai încrâncenaţi. Eu am găsit mijloacele mele, pe care vreau să le văd ajunse la un capăt. Pe urmă, e loc şi pentru mers în alte ţări. Dar eu trebuie să rămân în ţara mea. Aici, acum, ne putem gândi la un ideal comun, lucru care nu s-a mai întâmplat de mult, şi poate că nici nu se va întâmpla încă. Iar dacă nu se va întâmpla, noi oamenii care suntem conştienţi de asta, trebuie să-i pregătim terenul, să-l facem să apară într-o bună zi. Atunci, ştiu că va răsări sorele şi pe uliţa poporului ăstuia, care e drept, şi-o cam face cu mâna lui. Orice gând despre asta pune o mică sămânţă din care cu siguranţă ceva va răsări. Aşa să ştii!” Pe părintele Zamfirache îl amuza teribil uşorul accent al fetii, care se făcea şi mai pronunţat atunci când se enerva. Accentul ei dovedea că era mai obişnuită cu limba din ţara natală, decât cu cea din patria de baştină. Altfel, fata vorbea româneşte foarte bine, mai ales pentru că învăţase de la ţărani cuvinte şi expresii neaoşe pe care le folosea cu multă plăcere şi la locul lor. Din discuţiile telefonice dintre mamă şi fiică, a înţeles preotul de unde venise rătăcirea Clarei, ce fusese plătită cu un preţ; şi a mai înţeles că fata avea nevoie de provocările astea, avea nevoie de o miză teribilă, utopică chiar. Nepoata sa avea nevoie să-şi dovedească puterile în bătălii adevărate, cu duşmani adevăraţi şi cu situaţii

încrâncenate. Pentru ea situaţia din Romania era dulce şi ademenitoare, pentru că o compara mereu cu cea din ţara unde crescuse. Era forma ei de rebeliune, şi pe preot îl bucura asta, iar acum sub icoana Sfântului Gheorghe se pornea în rugi fierbinţi pentru reuşită. Îi mulţumea sfântului pentru că găsise calea s-o vindece, s-o aducă pe drumul cel bun. Şi-i mai mulţumea că îi dăduse semn că minunea asta avea să se întâmple, altfel de ce să i se facă lui rău lângă tufele de zmeură? Aia a fost calea vindecării, atunci a început cotitura care i-a dus nepoata pe noul ei drum, i-a găsit starea cea bună. Ar fi stat ore în şir sub icoane, să aducă mulţumiri, dar nu mai putea merge cât ar fi vrut la biserica din Poiană, fiindcă nepoată-sa îl controla aprig, şi-l ţinea din scurt. Drăcoasă femeie se dovedea a fi! De altfel era şi de înţeles, de fragedă trecuse prin experienţe din care este greu de imaginat că mai poţi ieşi teafăr. Se minuna în sinea sa când o auzea vorbind la telefon cu maică-sa. Îi asculta vorbele, fiindcă fata nu se ferea şi vorbea răspicat, cu voce tare, aproape că striga în aparat, el asculta cuvintele şi nu-i venea să creadă. De unde să-i fi venit fetii toate ideile astea?, nimic n-ai fi scos de la ea altminteri. Doar discuţiile lungi cu mamă-sa îi arăta preotului că nepoata sa e o fire croită din altfel de stofă decât ai fi crezut. Nu judecă lucrurile doar până la vârful nasului, ci caută să-şi lămurească viitorul. Caută să ţină o cale pe care şi-o croieşte după puterile ei. Îi plăceau tare mult părintelui, serile astea când Clara vorbea la telefon cu cei de departe. Se mişca atent, în vârful picioarelor prin cameră, ca să nu deranjeze cumva discuţia. Altfel, nu era decât urechi, şi-un zâmbet mulţumit i se întindea pe faţă. A doua zi, preoteasa îl trăgea mai la o parte şi-l certa aspru pentru atitudinea lui mulţumită: „ „Rânjeşti ca alte alea – îi spunea nevastă-sa. Eşti mulţumit se pare! De ce Doamne iartă-mă oi fi mulţumit?! Tu nu auzi ce vorbe îi spune maică-si? Vorbe care nu se cuvin să le spui unui părinte, ascultă la mine. Şi tu rânjeşti, şi nimica nu spui. Cine ştie unde poate ajunge fata asta cu gândurile ei nebune. Cu viitorul, şi cu idealul, şi ţara, şi cu toate prostiile care de nimica nu ţin; nici de foame, nici de sete, şi nici nu poţi să te înveleşti cu ele, dacă ţi-o fi frig. Da' , tu îi dai ascultare şi-i mai şi baţi în strună. Ai gijă, părinţele, să nu ajungem la vreo nefăcută.” Părintele Zamfirache nu făcea decât s-o apuce uşurel de nas şi să tragă în jos, aşa cum făcuse toată viaţa când nu simţea nevoia să se explice. Era semnul lui că preoteasa trebuie să lase lucrurile aşa cum sunt, să curgă ele pe valea lor, cum le e dat. Preoteasa, scutura furioasă din cap şi pleca la ale ei boscorodind mărunt.

În sufletul său, Printele Zamfirache începuse să poarte un grăunte de mirare. O mirare nu de toate zilele, una care trăieşte o zi, două, o lună; ci una care te răscoleşte pentru totdeauna. Fiindcă e

greu să-i dai răspuns, câte eforturi oi face. Vorbele nepoatei îl luminaseră, şi parcă îi limpeziseră viaţa. Adică, el, preotul sărac, venit într-o lume pe care n-o ştia sub nici un chip, prin strădaniile sale de toată viaţa, nu făcuse altceva decât să orânduiască lucrurile pentru viitorul enoriaşilor lui. Abia acum îşi dădea seama că mai cu seamă eforturile de a reface schitul din Poiană, avusese legătură cu viitorul sătenilor săi. Nevoia ce-o simţise să ridice trecutul din uitare, să-l plămădească din nou, nu era o simplă lucrare întru slava Domnului, ci avea legătură directă cu viitorul acestor oameni. Strădaniile sale, pe care atâta le ferise de cuvinte, de vorbe, desenau puzderie de căi, care toate duceau către viitor. Nu ştiau oamenii, nu ştia nici el, nu vor şti nici urmaşii capătul căilor, sau care dintre ele va deveni într-o zi mai folositoare. Totul ţinea de voia Domnului, de cum va dori el să-i lumineze pe muritorii de pe aceste meleaguri, doar că e sădită deja o sămânţă, şi ca orice sămânţă, atunci când o pui în pământ habar nu ai ce soartă va avea. Toate astea i le lămurise vorbele Clarei, ascultând spusele nepoatei, din tot mai desele convorbiri telefonice, se înfiripase sâmburele acela de mirare. Şi înţelegea tot mai limpede că era vorba de mirarea despre Lucrarea Domnului, care se împlinise cumva prin el, aşa cum el putuse, cu forţele sale nevolnice de muritor păcătos. Pe măsură ce se lămurea despre mirarea lui, simţea nevoia unei tot mai adânci smerenii, şi, tot atât de adânc, simţea nevoia de înţelepciune. Până la momentul acesta al vieţii, fusese un truditor, un om care pusese capul în pământ cu gândul numai la datoria sa, un muritor care se străduise să vadă lucruri pământeşti răsărind din nimic. Acuma, însă mintea sa începea să se lumineze şi să înţeleagă că desupra faptelor pe care zilnic le facem şade un spirit care le poate lumina sau le poate şi mai mult adânci în neştiinţă şi uitare. Gândurile acestea au făcut ca din sufletul său să dispară şi ultimele rămăşiţe de mândrie. Smerenia i-a adus împăcare, pentru că ea l-a făcut să înţeleagă că nu el trebuie să se împlinească prin lucrurile făcute pentru oameni, ci lucrurile acestea în sinea lor trebuie să poarte un destin ce poate ajuta norodul să se regăsească pe sine. „Doamne, ce adâncă şi măreaţă e lucrarea ta, şi cât de puţin e meritul nostru din viaţa aceasta trecătoare. Dacă am şti din fragedă tinereţe, lucruri pe care le înţelegem abia când suntem cu un picior în groapă, poate că am fi mai folositori Lucrării Tale.” Astfel se ruga părintele Zamfirache sub icoana Sfântului Gheorghe şi ceasuri întregi se lăsa străbătut de mirarea ce se întărea zi de zi în gândurile sale. Se ruga cu tot mai adâncă smerenie până când auzea scârţâitul uşii, semn ca ori a venit Clara să-l ia, ori un om trimis de ea cu poruncă.

Scormonea jarul cu o nuia şi privea cum se înalţă un nor mic de scântei care se topesc iute în aerul cald din jurul focului. Era un foc micuţ, făcut în gura adăpostului cu menirea de a-l încălzi. Era sfârşitul lui august, nopţile începuseră să fie mai reci, cu rouă mai groasă. Acum făcea foc în fiecare seară, îl făcea în gura adăpostului şi se bucura peste noapte de căldura care venea de la jarul gros. Îi plăcea mult să se trezească peste noapte, să privească flăcăruia agonică ce se ridica din restul nears de lemn. O privea câteva minute, apoi se ridica şi mai punea un butuc să întreţină flacăra. Tot mai moleştit, vedea cum se întăreşte flacăra, cum joacă muşcând din lemnul reavăn. Trecuse o săptămână de când se împliniseră cinci ani de hălăduială prin pustietăţile codrilor. Serghei ştia că este acum ca o jivină a pădurii, că a izbutit să se deprindă cu mecanismul vieţii ăsteia atât de simple. Atunci când începi să-i înţelegi regulile, lumea salbăticiei devine dintrodată grozav de prietenoasă, cu toate că are legi aspre, de neacceptat în civilizaţia oamenilor. Se poate vorbi şi despre o civilizaţie a pădurii, nici pe departe nu se petrec lucrurile în voia sorţii aici printre arborii deşi. Sunt legi, sunt reguli, este o justiţie, sunt păcătoşi şi fiinţe cuvioase, doar că totul poate fi înţeles numai dacă ai puterea să porneşti hotărât spre originile vieţii. În aştia cinci ani a înţeles că nu poţi vorbi despre o lume minerală, moartă, şi despre o alta în care pulsează viaţa. Totul este viu: piatra, grăuntele de ţărână, apa torentului, copacul prăbuşit; trebuie numai să înţelegi mai profund ce înseamnă viul. De unde se trage rădăcina lui, cum se transformă continuu, şi cum ajunge să fie mugur, frunză, sau sălbăticiune alergând prin desişuri. Şi mai este ceva, ceva cu mult mai important decât orice; să poţi accepta că regulile acestea există în sinea lor, nu sunt făcute pentru tine, sau pentru oricare altă fiinţă din întreg; de multe ori, chiar dacă le înţelegi, nu le poţi accepta. Educaţia ta, secole întregi de rafinare care au lăsat urme adânci în codul tău, mentalitatea de om şi de cetăţean nu-ţi dă voie să accepţi un asemenea rost, o asemenea desfăşurare a lucrurilor. Da, da, să accepţi este lucrurl cel mai greu, dar în egală măsură esenţial, Abia atunci când ai tăria să accepţi, începi să pătrunzi în ordinea firească a lucrurilor, poţi să-ţi adaptezi gândurile, faptele, poţi să prevezi un curs firesc al acţiunilor ce se desfăşoară pe lângă tine şi care te privesc sau nu. Doar de puţină vreme, Serghei se dumirise că mult timp fusese mânat de instinct. Fusese un ignorant amar de multă vreme, ani în şir se scurseseră fără ca el să ştie de ce, şi cum, şi pentru ce se petrec lucrurile aşa şi nu altminteri. Poate că modul în care a izbutit să se adapteze unei astfel de vieţi, a venit de la faptul că s-a lăsat prins în ritmul ei şi a imitat ceea ce vedea şi simţea în jur. A lăsat să fie îmbibat cu reflexele

necesare pentru a supravieţui. Pe măsură ce a trecut timpul şi-a dat seama că foarte mulţi oameni veniţi din civilizaţia oraşului ar fi murit, doar pentru că nu ar fi putut accepta situaţii ale realităţii teribil de simple, de fireşti. Natura nu-i omora, ci pur şi simplu acei oameni preferau să se sinucidă lent, sau brutal, refuzând să accepte o anumită relaţie cu realitatea. O relaţie care ieşea din codul lor impus de atâtea secole de o evoluţie a civilizaţiei. Nu, hotărât lucru, comosul nu accepta ca un element al său să piară fără un scop precis, folositor. Îi întindea continuu o mână de ajutor, îi oferea mijloace, oportunităţi; să vieţuiască până la sfârşitul acela convenabil, sfârşitul care să încoroneze o trecere prin împărăţia viului, a materiei. Din nefericire, omul nu mai vrea să accepte o astfel de ordine. Se pare că nici nu mai are simţurile cu care poate realiza că există o astfel de ordine, o ordine nespus de simplă în care te poţi cuprinde cu uşurinţă. Singura condiţie este să o accepţi. Se lăsase pătruns adânc Serghei de o astfel de filosofie, pentru că o filosofie era. Şi devenise o fiinţă mai simplă, mai adânc împlinită în comunicarea cu ceea ce era în jurul său. Acum privea şi simţea că între el şi elementele din mediu se întâmplă un dialog continuu. Ştia să înţeleagă şi să se facă înţeles. În permanenţă treceau prin el, şi plecau de la el către cele din jur, informaţii importante sau nu. Era un motiv de adâncă bucurie şi de iluminare. Privea în jur şi provoca iarba, copacii, păsările, gâzele, rarele animale întâlnite la un exerciţiu de comunicare. Cel mai mult îl satisfăcea mina contrariată a făpturii provocate, pe care învăţase s-o perceapă. Astfel de lucruri inutile nu se stârnesc fără motiv în această lume. Se simţea tot mai plin de informaţiile care-i veneau şi tot mai bucuros, ştiind că gândurile sale ajungeau la interlocutori şi erau înţelese. Serghei comunica, şi-i plăcea tot mai mult să comunice, să vorbească cu tot, cu tot ce era în jur. Doar că în scurt timp a început să simtă un soi de inconfort şi o tot mai adâncă nevoie. Voia să poată comunica şi prin cuvinte. Simţea tot mai acut nevoia de a comunica prin cuvinte. Voia să povestească, să audă cuvintele cum transmit gândurile, ideile, întreaga sa simţire. Şi voia să perceapă reacţii de la cel care îi va fi ascultat cuvintele.

Acum stătea şi scormonea jăraticul şi fraze lungi şi frumoase se năşteau în mintea lui. Fraze pe care ar fi vrut să le spună unui interlocutor. Voia să le spună unui om şi să vadă reacţiile aceluia. Începeau să-i lipsească oamenii – în mijlocul cărora nu ar fi vrut să mai trăiacă vreodată, însă doar ei ştiau să asculte cuvinte. Iar cuvintele sunt atât de frumoase, şi pot fi înţelepte, sau idioate, pot fi terne, lispite de culoare, dar pot şi străluci mai intens decât orice altceva în univers. Simţea adânc folosul cuvintelor, şi frumuseţea acestora, simţea importanţa lor în lungile poveşti ce i se năşteau în minte şi-n suflet în egală măsura. Poveştile acestea făceau ca sufletul şi mintea lui să

se contopeasacă aproape, să devină un tot arzând de nevoia de a trăi prin cuvintele pe care le auzea tot mai răspicat. Erau poveşti simple în care erau cuprinse scurte întâmplări cu tâlc pe care le trăise în peregrinările lui prin păduri, dar erau şi poveşti sofisticate, mustind de pilde, de parabole, de adâncă înţelepciune. Misterioase poveşti, pe care unii le vor înţelege, vor simţi şi ei ceva din dulceaţa miezului tainic; vor fi alţii care nu vor fi în stare să pătrundă sub coaja superficială a vorbelor şi se vor mulţumi cu atât, iar cei de pe urmă nu vor înţelege nimic şi vor continua să rămână departe de carnea istoriei. Cuvintele, aşa cum le simţea Serghei acum, veneau direct din substanţa imaginilor pe care gândurile lui i le aduceau în memorie. Imaginile acestea se ridicau de dicolo de hotarele unei vieţi de muritor. Se afundau imaginile spre originile lumii, încercau să se împletească cu miezului însuşi al originilor. Acolo unde nu mai există memorie, pentru că pur şi simplu nu are de ce să fie memorie, nu are anume „ce" să fie memorie? De acolo, din tărâmul acela veneau, îl stârneau, îl umpleau de credinţa că multă verme a păşit printr-o alt fel de alcătuire a lumii, şi calea asta i-a limpezit alt fel de credinţe, i-a adus alt fel de dovezi despre destin.

Simţea în el un preaplin pe care cuvintele au darul şi ar trebuie să-l mute în ceilalţi oameni, să-i ilumineze, să arunce o scurtă rază de lumină în bezna obişnuinţei cu care ei se înconjoară zi de zi, şi astfel se petrec către moarte. Era o datorie simţea Serghei, aşa ştia el, aşa credea, fiindcă toate cuvintele lui veneau acum din substanţa unei lumi, pe care oamenirea a pierdut-o cu vremea, de care a uitat încetul cu încetul. A uitat lumea noastră exact conştiinţa a ceea ce deosebea oamenii de celelalte vieţuitoare ale universului, dar tot acea conştiinţă îi lega temeinic de tot, de tot ceea ce în vremurile acela se numea: viaţă. Acum înţelegea profund vorbele unor învăţaţi, ale căror cărţi le citise, spusele lor se cuibăriseră adânc în sufletul lui, şi-l chinuiseră nevrînd să se descopere în întreg miezul lor. El ştia acum, şi trebuia să vorbească, să poarte formele acelui spirit, să le facă din nou să sălăşluiască spre veşnicia vieţii, care nu e altceva decât un alt mod de a fi al întregii materii. Un mod care nu se pierde odată cu moartea, ci doar se transformă într-un ceva misterios, care-şi găseşte rostul în împărăţia de neimaginat a Nimicului. Cum putem noi, obişnuiţi cu atâta frumuseţe ce ne este dată în lumea pământeană, să preamărim frumuseţea Nimicului? Sublima şi inexistenta frumuseţe a Nimicului. Ce formă poate fi atât de impresionantă atunci când devine fără formă? Şi de ce să fie atunci impresionată? Un lucru era limpede acum pentru Serghei; fiecare formă, oricât de sublimă, de emoţionantă ar fi în lumea aceasta a noastră, era cu mult, cu mult mai mai sublimă şi mai emoţionantă în împărăţia

Nimicului, pentru că acolo ajungea superioară în întregimea ei. Superioară şi lipsită de formă; acolo doar spiritul formei ajunge, doar presimţirea ei, doar esenţa acestui spirit, ca un distilat ce s-a rafinat până la ultima consecinţă. Şi în lume când va reveni, soarta sa va fi să piardă o mulţime din calităţile sale, apoi şi le va adăuga sub alte forme în lungul existenţei materiale. De fiecare dată, acesta fiind câştigul existenţei, al fiindului ei în formă. Spirala aceasta este de neoprit, este condiţia fundamentală a nemuririi. Nemurirea se făureşte dintr-un lung, lung, lung şir de morţi. Din păcate nemurirea nu seamănă niciodată cu ea însăşi sub nici o formă, şi nici măcar nu are memoria ei. De lucrurul acesta simplu ne putem da seama aici, printre muritori, pentru că însăşi viaţa noastră nu seamănă cu ea însăşi în nici o clipă. Nu timpul curge pe lângă mine, pentru că el nu există. Eu curg prin mine, fiindcă nu sunt în stare să mă regăsesc pe mine. Nu sunt făcut să mă regăsesc pe mine. În orice moment al existenţei mele mă simt în mine ca un altcineva, un anume cineva pe care nu pot să-l înţeleg, e un necunoscut care mă pierde pe drum, şi doar o vagă amintire despre mine va fi dăruită acelui care vine după sine. Asta înţelesese Serghei. Şi mai înţelesese că nu poate vorbi muritorilor direct despre asta, ei nu vor înţelege nimic, nu vor voi să înţeleagă, iar rezultatul va fi doar că se vor închide şi mai mult în tăria necunoaşterii. Trebuia neapărat să scornească pilduitoare parabole, şi acestea vor fi cele care vor determina procesul de cunoaştere. Procesul acesta de cunoaştere atât de instabil şi dependent de zestrea primordială pe care ai primit-o fără să ai dreptul să hotărăşti ceva în legătură cu ea. Tu trebuie doar ca, zi de zi, să-i antrenezi limitele, fiindcă cel care a murit din tine îţi cere asta, i-o cere celui care pentru o clipă trăieşte pentru cel care va veni. Fiinţa este cel mai instabil lucru din lume pentru că este făcută dintr-un conglomerat de fărâme care nu au de fel conştiinţa întregului. Fiecare din ele se îngrijeşte de propriul destin, întregul este asemenea esenţei confruntării dintre aceste fărâme. Dar întregul în sinea lui nu există; este o iluzie, un vis, o spulberare.

Se simţea tot mai tulburat Serghei. Pe măsură ce descoperea că esenţa existenţei este ne-existenţa. Era uşor de gândit asta, dar se vădea că era un lucru despre care nu poţi să vorbeşti. Despre acest lucru ştii, sau nu ştii. Atât. Cum dumnezeu să explici în cuvinte sublimul superlativ al unui „a fi” care nu există, fiind pentru asta cu atât mai preţios? Cum să-i spui unui om că partea desăvârştit sublimă a vieţii lui este cea care se plămădeşte din inexistentul faptelor lui? Că această parte inexistentă este făurită de el în fiece clipă şi hotărăşte evoluţia ulterioară, iar el nu ştie, nu decide, se supune doar. Se supune dar nu unui destin premeditat de cineva din afara lui, ci doar de efectele nebănuite ale faptelor lui, care vin din gândurile cele mai intime. De ce se

stârnesc în el, oare, acele gânduri, în el şi numai în el? Cum se nasc ele? Unde este sursa care le întreţine? Cum să-i spui toate astea unui om, care este afundat în truda sa esenţială, cea de zi cu zi, cea care-l închide într-un cerc, într-o capcană mortală? Nu, hotărât lucru, acestui om trebuie să-i spui o parabolă, trebuie să înveleşti totul în hainele unei poveşti ademenitoare, care să aibă un sîmbure din ceea ce gândeşti. Un sâmbure simplu, viu, care să germineze şi să făurească un înţeles aşa cum i-o fi dat de la Dumnezeu. Dar toate cuvintele tale trebuie să fie foarte aproape de forma lor de ne-cuvânt, toate formele pe care le plămădeşti trebuie să fie aidoma. Trebuie să pară că nimic nu vrei să spui nimic altceva decât o poveste, o snoavă, un tâlc care vine de niciunde şi a pornit către nicăieri.

A lăsat focul în plata domnului, s-a întins pe stratul de iarbă şi-a adormit visând bazaconii. A doua zi, când s-a trezit, îşi mai aducea aminte vag fărâme de vis, cu arătări şi situaţii tulburi. S-a ridicat, a rânduit totul ca de obicei, încerând să lase cât mai puţine urme despre trecerea lui prin acele locuri. Şi-a pus apoi micul bagaj în spate şi a pornit prin pădurea bogată. A pornit către nicăieri, pentru că drumul lui nu avea nici o ţintă; de cinci ani drumurile lui nu aveau nici o ţintă. Ba nu, oportunitatea era ţinta lui. S-a pornit pe râs, Serghei râdea zgomotos şi cu adâncă bucurie: devenise cel mai desăvârşit oportunist pe care-l aveau codrii largi. Nimic altceva nu făcea decât să se adapteze mereu, simplificându-şi existenţa până la ultima ei consecinţă. Asta îl făcea să râdă, faptul că era un oportunist. Era o ştiinţă aceasta de a găsi oportunităţi care să-ţi devină utile, care să te întreţină. S-a oprit şi a început să-i spună totul unui copac, apoi a devenit conştient de ce face şi s-a oprit brusc. Nu era calea ce mai bună, nu copacului trebuia să-i adreseze cuvintele. A plecat tăcut de lângă arbore. Lungă vreme nu a vorbit, apoi iar s-a trezit spunând ceva unei gâze insitente. Glăsuia după multă vreme, îşi auzea cuvintele, îi sunau ademenitor în urechi, aveau o muzicalitate de neconfundat. Începea să devină conştient de faptul că în adâncul fiinţei sale se plămădiseră o sumedenie de poveşti, fiecare dintre ele îşi aleseseră cuvintele ei, cele care s-o îmbrace cel mai ademenitor. Simţea presiunea poveştilor ăstora care voiau să iasă în lume, care aveau nevie de urechi de oameni în care să se cuibărească.

După cinci ani, o lună şi două zile, Serghei a pornit în căutarea unei şosele care să-l ducă spre aşezări omeneşti.

Uşa rămăsese întredeschisă şi-şi putea vedea nepoata cum se dichiseşte. Era o muieruşcă pe cinste, nepoata ei. Îi privea chipul reflectat în oglindă şi sufletul ei se umplea de bucurie, pentru că remarca trăsăturile moştenite de-a lungul generaţiilor. Trăsăturile venite din famillia ei şi care arătau că femeile acestui neam sunt date dracului. Şi nepoată-sa era din acelaşi aluat, fără îndoială. Acum, se dichisea pregătindu-se să se întâlnească cu cel pe care voia să şi-l facă bărbat. Pentru bărbatul ăla se stârneau nişte furtuni violente între Sergiana şi fiica ei. Nu-l plăcea pe „insul" – aşa-i spunea tot timpul Serginana – cu care fiică-sa voia să-şi împartă viaţa. Probabil se gândea la tinereţea ei cu o căsnicie timpurie care se transformase într-o catastrofă. Abia acum era în stare să înţeleagă Adina cât de mare fusese durerea fiicei ei, cât de adâncă. Acum înţelegea, şi era în egală măsură mândră, pe cât era de mâhnită; o dată fiindcă Sergiana fusese în stare să ţină doar pentru ea durerile, dar a doua oară pentru că se arăta o cale ce începuse să devină obişnuinţa muierilor acestei case, şi un strop de îngrijorare îşi făcea loc. Prea se împotrivea cu dârzenie fiică-sa acestui măritiş. Totul putea să fie un complex care venea din durerea din tinereţe care nu se consumase cum trebuie.

Adina stătea în fotoliul larg, bătrânesc, îşi spijinise bastonul de cotiera generoasă, moale şi o privea pe femeia care se aranja pentru a rupe inima unui bărbat. Nu era în fierea ei să se împace cu astfel de lucruri. De aia nu se amesteca sub nici o formă în certurile dintre mamă şi fiică. Nu era în stare să judece cum trebuie trebuşoara asta. Nu avea calitatea de a judeca problemele legate de bărbaţi. În toată viaţa ei, când avusese chef, îl apucase pe bărbat de centură, îl aruncase într-un pat şi-l tăvălise după pofta inimii ei. Toate farafastâcurile astea nu valorau prea mult pentru ea. Bărbatul este purtătorul unui instrument de care ai nevoie din când în când; apoi la ce să-ţi pierzi vremea cu el?! Aşa judeca ea. Dar observa că există modalităţi mai sofisticate şi mai parşive de a te lăsa un timp cu picioarele desfăcute. Ei, bine, mofturile astea nu erau de loc pentru ea. Hotărât lucru, nu. Aşa că de fiecare dată când le vedea pe cele două femei încăierându-se pe motivul bărbatului, amuţea pur şi simplu. Iar dacă vreo una voia s-o implice, trântea o grosolănie şi le trimitea la judecata diavolului. Era singura persoană, diavolul, care ar fi putut găsi o soluţie problemei bărbăteşti.

Nepoată-sa a terminat cu chiclazurile, a venit către ea şi-a sărutat-o pe obraz, fără să spună ceva, apoi a trântit uşa de la intrare aşa cum făcea de obicei, cu toate că i se spuse de nenumărate ori să înceteze cu obiceiul ăsta prost. De afară a venit o dâră de aer proaspăt, iar Adina s-a înfiorat şi-n aceeaşi clipă i-a trecut prin minte o idee care nu i-a plăcut de loc. De loc nu i-a plăcut ideea ce i-a

venit şi care era tot mai posibilă. Cum va fi traiul lor dacă în casa asta va apărea un bărbat. Viaţa ei şi a Sergianei cursese liniştit, fără miros de mascul prin odăi. Fără apucăturile de berbec ale unui purtător de prohab. Fără şosete murdare, fără pahare de băutură cu urme de spumă, sau cu dungi de la vinul roşu, fără chiloţii cu dunga gălbuie, care-ţi întoarce stomacul pe dos, sau cu gulerele de la cămăşi desenate cu dunguliţele gri ale jegului. Pe urmă mai era şi tentaţia aia mizerabilă de a-i mirosi cămaşa, înainte s-o pui în maşină, s-o miroşi ca să vezi de n-o fi călcat strâmb, să simţi mirosul de muiere străină care ţi-a încălecat bărbatul. Bărbatul tău, care trebuie să ţi-o dea numai ţie. Şii foarte bine că el nu înţelege chestia asta, el e făcut să împungă, e funcţia lui masculină, e din codul său genetic, şi-l face atât de instabil. Poate accepta dorinţa ta, se va strădui să nu-şi împrăştie sămânţă prin felurite culcuşuri, să o ţină doar pentru tine, dar se simte frustrat şi din cauza asta vor apărea cu timpul tot felul de apucături. Cu unele dintre ele poţi să te împaci, altele însă... Cum vor putea ele, Sergiana şi ea, să împartă casa cu un mascul care apare în bucătărie doar în maieu şi te lasă să-i admiri părul de pe picioare. Se scarpină de zor în zona inghinală şi-şi aranjează podoabele. Chestiile astea sunt valabile în tinereţe, când mişcările fac parte dintr-un joc, e o stare de complicitate, o promisiune. Dar ele sunt acum femei care au trecut de faza acestei complicităţi, jocul nu mai prezintă interes, ba dimpotrivă. Va da totul peste cap prezenţa unui bărbat în casa asta, şi parcă motivul ăsta ar trece-o pe Adina în tabăra Sergianei. Nepoată-sa n-are decât să şi-l aducă, să-l golească şi pe urmă să-i facă vânt. Aşa câte o vizită, o trecere cu funcţii utile poate fi acceptată, dar o permanenţă parcă ar fi dezgustătoare, sau se poate transforma în ceva dezgustător. De ce dracu' simt muierile nevoia să ţină un bărbat pe lângă ele tot timpul. La ce dracu' e bun un bărbat tot timpul? Un bărbat o ia razna în cursul vieţii sale şi asta o putea dovedi. Era un lucru probat, putea să dea nenumărate exemple.

Adina a început să fie furată de vremurile tinereţii, în gândurile ei au început să se perinde acei ani. Veneau ala-n-dala, se amestecau, veneau imagini şi trăiri, mirosuri, culori, gesturi, fapte întregi şi înţelesurile lor. O!, noile înţelesuri; pentru că mintea ei este alta, şi experienţa o face să privescă totul altfel şi acum poate vedea că a fost o norocoasă. Cineva acolo sus a avut grijă de ea, a ocrotit-o. În primul rând pentru că a făcut-o să înţeleagă din vreme că nu este o artistă. Ea a fost doar un muncitor hărăzit. Da, da, şi un muncitor poate fi hărăzit! Şi ăsta este motivul pentru care cu timpul începe să fie din ce în ce mai respectat. Poate că întâlnirea cu Serghei a lămurit-o, poate modul de a fi al părintelui Zamfirache; funamental a fost că a înţeles, a acceptat şi s-a comportat ca atare în noua ei condiţie. Ruinile din Poiana-cu-schit au făcut-o să alunece încetul

cu încetul către plămada greu de descris a meşteşugului, o alcătuire de gânduri şi de gesturi care ţintesc spre lucrul obişnuit, dar solid şi cu viaţă lungă. Pe măsură ce te prind, gesturile şi gândurile te îndepărtează de scânteia aia efemeră după care aleargă un artist. Pe aia poţi s-o prinzi, sau poţi s-o alergi toată viaţa, mereu în speranţa că de data aceasta o vei ţine în mână, în gând, în inimă... Nesiguranţa te face instabil şi felurite gânduri nebuneşti şi dezordonate îţi trec prin minte. Toată fiinţa ta e răvăşită, şi te împiedici de sentimente care sunt mereu acolo unde nu trebuie, când nu trebuie. Vai de capul tău! Pe când aşa, nu cunoşti decât o bucurie constantă, o fărâmă de mândrie care te ţine mereu treaz şi te determină să o iei de la capăt cu şi mai multă atenţie şi concentrare. Bucuria asta plăpândă a ţinut-o pe Adina în făgaşul meseriei la care a ajuns pe negândite, bucuria şi mândria care se întăreau cu fiecare lucrare care ieşea din mâinile ei. Cum, doamne iartă-mă, să se mai fi gândit şi la un bărbat cu care să-şi împartă casa? Care-ţi mănâncă timpul cu nepriceperea şi indolenţa lui, cu încăpăţânarea de a lăsa toate lucrurile într-o stare permanentă de dezordine, toate să intre în seama ta. Se gândea acum, că probabil Sergiana nu aşa gândea, şi că a costat-o mult lipsa masculului de casă. Poate că era şi rezultatul complexului patern. Ea n-a ştiut niciodată cine e tatăl ei; n-a venit nici un bărbat să-i spună: „Tu eşti fiica mea, copilul meu, te iubesc şi vom merge în parc la joacă.” Sau să-i facă vreun cadou din când în când, sau pur şi simplu doar să ştie cum arată. Nu, noţiunea de „tată” a fost cu totul străină şi îndepărtată, şi e foarte posibil ca lucrul ăsta să-l fi plătit odată în plus cu căsătoria aia din tinereţe de la care se poate să fi cerut prea mult. Adina, frământa covorul cu vârful bastonului, cu totul cufundată în gândurile acestea care-i aduceau acum înţelesuri târzii, mult, cu mult prea târzii. Într-un târziu s-a ridicat şi a ieşi pe uşă, coborând spe liziera bogată, pe care anume o lăsase să se sălbăticească şi să adune mulţime de animăluţe. S-a întins pe iarba, uşor pălită şi veveriţa ei preferată s-a înfiinţat de nici unde. S-a urcat pe pieptul ei, scoţând mereu sunete, plină toată de neastâmpăr. Era un mascul pe care-l găsise acum câteva ierni, mai mult mort decât viu, întins pe zăpadă şi sfâşiat. N-a avut mare speranţă că o să scape, dar veterinarul s-a străduit, purtând vietatea prin spitale, pe la prieteni medici umani, cu care s-a sfătuit. A folosit mai toată aparatura de la nanologie, pentru radiografii şi tratamente. Toată iarna, Adina l-a ţinut în casă, a dormit cu el în pat, l-a hrănit vreo trei săptămâni cu felurite piureuri, l-a şters la fund şi l-a curăţat, până ce vietatea a dat semne că a trecut de perioada critică. În scurt timp a devenit stăpânul casei, apărea şi dispărea, fura tot ce-i plăcea, ascundea lucruri şi o băga în boale, sărindu-i în spinare pe negândite. Primăvara, n-a fost chip să mai fie ţinut în casă, dar relaţiile au

rămas tot atât de trainice, şi Adina mergea mereu la ravena sălbăticită şi-l lăsa s-o controbăie prin buzunare, ca să-şi capete nucile, morcovii, feliile de mere, alunele, mă rog, toate bunătăţile râvnite. Pur şi simplu, joaca asta cu animăluţul ăla iute şi înfumurat a făcut-o dependentă, şi cum avea un moment de răgaz se aşeza pe iarba ravenei în aşteptarea jivinei, care nu întârzia niciodată.

Angela era nedumerită şi îngrijorată. Suna de mai bine de jumătate de ceas la uşa Actriţei, bătea în tăblia metalică şi nu ştia cum să mai procedeze. Probabil că jos în maşină, celelalte două femei se uitau la ceas şi se întrebau de ce nu vin. Ea, Angela, bătea în uşă din ce în ce mai tare şi ecoul răsuna în casa scării scandalos de puternic. Ecoul indiferent, lungind suntele seci ale loviturilor fără rezultat, se rostogolea muşcând din inima femeii tot mai îngrijorată.

Mai bine sunaţi la 112, auzi Angela în spatele ei. Se întoarse surprinsă şi văzu o felie din faţa unei bătrâne care se iţea prin crăpătura uşii întredeschise. Un ochi negru, mărit de lentila ochelarilor o fixa pe Angela rigid, şi în casa scării se lăsase linişte. Femeile nu făceau nici un gest; Angela nu mai avea curaj să bată în uşa Actriţei, iar bătrâna nu mai spunea nimic altceva. Până la urmă a scotocit în geantă, a găsit telefonul şi a sunat la numărul de urgenţă. A stat sprijinită de perete, până au venit echipajele şi pompierii au izbutit să intre în casă fără să provoace prea mari stricăciuni, pentru că Actriţa nu avea zăvoare şi încuietori sofisticate. Au găsit-o ghemuită, spijinită de peretele din baie, în faţa chiuvetei, respira sacadat şi încerca din când în când să facă gesturi spre uşă. Sau aşa i se părea Angelei, cel puţin aşa i se părea ei. Brancardierii au legat-o de targă şi bărbaţii vânjoşi au dus trupul mic şi l-au urcat în ambulanţă. În maşina din faţa scării, şoferul şi celelalte două femei nu avuseseră curajul să coboare. La venirea Angelei, liniştea s-a prelungit, apăsătoare, grea, până când şoferul a pornit motorul. Au ajuns la grădiniţa unde aveau spectacol şi abia atunci Angela şi-a dat seama că sunt într-o situaţie de rahat. Nimeni nu vorbea, se făceau pregătirile pentru spectacol şi toate ştiau că fără Actriţă nu-l vor putea juca, dar nu se puteau opri. Feţele aprinse ale copiilor, forfotind curioşi pe lângă ele, le luaseră minţile parcă. Totul mergea înainte, din obişnuinţă, din reflex, de parcă nu se întâmplase nimic, poate doar un pic mai lent ca de obicei, pentru că fiecare se învârtea de două ori până să termine ce avea de făcut, dar de oprit nu se puteau opri. Şi nici nu se puteau uita una la alta, se ocoleau cu ochii în pământ, nu scoteau nici un sunet. Angela ştia că în inimile femeilor

era o singură grijă: soarta Actriţei, dacă femeia aia mai trăieşte şi dacă are să se mai facă bine. Spectacolul a început şi toată treaba Actriţei era făcută pe rând de celelalte, aşa cum îşi amintea fiecare. O încercare disperată de a crede că ea este lângă ele, că nimic nu s-a întâmplat, şi că totul va continua, deşi ştiau forte bine care este urmarea. Se poticneu adesea, se completau, uitau ceva şi întorceau spectacolul să reia firul, dar copii nu băgau de seamă, şi parcă ţineau şi ei seama de situaţia lor, reacţiile micuţilor le purtau pe femei înainte cu inimile strânse, mereu pregătite să se întâmple o catastrofă din care să nu se mai poată ieşi. A fost să fie cu noroc, nimic catastrofal nu s-a întâmplat, şi-n cele din urmă au terminat cu chiu cu vai. Aplauzele nu le-au auzit, abia se ţineau pe picioare şi se rugau în gând să fie lăsate în pace de copiii curioşi care se ţineau după ele. În maşină a pornit plânsul, dar nu dintr-o dată, mai întâi a fost o linişte apăsătoare, apoi s-a auzit un suspin şi icnetele cuiva care încerca să se abţină, pe urmă toate trei plângeau aproape pe tăcute, încât şoferul s-a dat jos şi s-a dus chipurile să fumeze o ţigară. Angela se uita prin sticla portierei şi vedea oamenii mergând ca în fiecare zi, fiecare cu ritmul său, fiecare cu treburile lui. Drama era doar în interiorul acestei maşini şi n-avea nici o legătură cu ce se întâmpla oamenilor de afară. Ar fi vrut să nu se mai întâmple nimic, să nu mai fie nimic în lume, doar ele, toate trei, să stea închise în maşina rece şi să plângă. Să vadă oamenii trecând, vorbind între ei fără sunet, gesticulând fără vreun înţeles, singurele zgomote să fie hohotele de plâns şi suspinele. Aşa ar fi vrut Angela să se întâmple, dar şoferul s-a întors, fără o vorbă a băgat cheia în contact, a pornit motorul şi maşina a plecat. Fără ţintă i se părea Angelei, numai că în curând s-a oprit la poarta spitalului, şoferul s-a dat jos, a lipsit o vreme. Apoi s-a întors şi i-a spus Angelei: ”E la neuro.” Pe urmă a fost din nou linişte. Şoferul bătea cu degetele în volan, femeile nu spuneau nimic şi Angela scormonea prin geanta mare din vinilin. Ce dumnezeu căuta, nu ştia nimeni. Nimeni nu se dumirea şi aşteptau să vadă ce-o să fie până la urmă cu fâşâitul ce venea din geanta voluminoasă. Brusc, Angela a lăsat genta, s-a întors către şofer şi a întrebat: „E la neuro?” Acesta a dat din cap şi atât. Angela aproape a ţâşnit din maşină şi-a intrat pe uşa spitalului ca o furtună. A lipsit ca la un sfert de ceas, apoi a revenit şovăielnic, scormonind iar în geanta aia de vinilin. „Doarme acum. Au sedat-o şi-i toată plină de perfuzii. Au zis că-i fac un tomograf azi. Îi fac toate analizele. Trebuie să aibă noroc... Dacă n-are noroc o să fie o legumă tot restul vieţii. Hai să mergem. Ne ducem la Fundaţie, să le spunem şi lor şi să vorbim despre situaţia asta.”

Abia seara când a ajuns acasă, Angela s-a îngrozit de-adevăratelea. Tragedia asta căzuse ca un bolovan prea mare, prea greu pentru puterile ei. Stătea pe un scaun, în bucătărie, cu geanta la

picioare, cu haina descheiată şi poalele căzute. Se juca cu un nasture de la puloverul subţire şi-şi spunea că n-o să facă faţă. Ea n-o să poată face faţă situaţiei ăsteia blestemate. Toată viaţa cineva avusese grijă de ea, cineva se îngrijise să poată trece peste necazuri, peste încercări. Ea doar făcuse ce trebuia, fusese harnică, aşezată, cuminte, nu ieşise niciodată din cuvânt. Deasupra ei, cineva ştia întotdeauna ce trebuie făcut... Şi dintr-o dată... Se sprijini de perete şi simţi cum o fulgeră dureri prin picioarele obosite. Era o femeie bătrână, acum ar fi trebuit să stea mai mult închisă în casă, să croşeteze, să deretice printre lucrurile mărunte şi să stea de poveşti cu cine s-ar fi nimerit. Da', uite, peste ea căzuse necazul, acuma căzuse necazul. Ce mai poţi învăţa tu, astăzi, trecută de şaizeci de ani? Te iei cu viaţa în piept la vârsta asta? Ar fi trebuit ca cei de la Fundaţie să se gândească şi să nu arunce totul în cârca ei. Doamne, câtă nevoie avea de bărbatul ei! Acum avea nevoie de el, mai mult ca oricând. Pentru el toate treburile astea ar fi fost fleacuri, le-ar fi pus în ordine cât ai bate din palme. Îi era ruşine ca dracu', şi-avea inima cât un purice. La fundaţie tăcuse mâlc, atunci când se hotărâse că ea era cea mai nimerită să se îngrijiească de bunul mers al trupei. Spectacolele erau vândute pe o perioadă lungă, o parte din bani fuseseră deja încasaţi, exista un program care trebuia respectat. Iar ea tăcuse, tăcuse tot timpul cât oamenii ăia hotărau ce-o să se întâmple, şi ce trebuie să facă ea. Tot de ruşine tăcuse. Îi era ruşine să recunoască faptul că e o neputincioasă, că nu se pricepe la daraveli din astea. Iar acum, disperarea o terciuise cu totul. Mâine se va da totul în vileag şi va pleca cu coada între picioare dintre femeile cu care se înţelese bine şi cu care petrecuse timp plăcut. Cu mult mai plăcut decât în toată cariera ei de secretară. Pe lângă ruşine, mai era spaima. Lângă femeile din trupă trăise o altfel de viaţă, şi oricum ar fi fost, tot timpul acesta l-a petrecut departe de singurătate. De asta îi era cel mai frică. De casa goală, în care ea se învârte fără de rost, se învârte doar ca să-şi dea impresia că face o treabă, că e ocupată cu ceva. Mută lucruri de colo-colo, mereu aşteptând să sune telefonul, s-o cheme cineva, să se anunţe cineva. Dar nu prea are cine să se anunţe, că nu sunt copii, şi nici rude apropiate nu prea mai sunt, iar prieteni n-a prea avut timp să-şi facă. E greu să-ţi faci prieteni când stai toată ziua să pui ordine pentru un om care nu ştie altceva decât propria lui persoană, voinţa lui şi orgoliul îngroapă totul, ţine totul sub maldăre de hîrtii, de dosare, de registre şi condici, iar până la urmă moare în modul ăla stupid şi umilitor. Când să-ţi faci prieteni dacă mai în toată ziua ajungi acasă cu ochii umflaţi de plâns, cu nădejdea că omul blajin de lângă tine va găsi o altă metodă de a te obloji.

Timp de trei zile n-a avut vreme să ajungă la spital, de dimineaţa până seara, între reprezentaţii, au stat cu toatele la Fundaţie ca să refacă spectacolul să împartă rolurile Actriţei. Trei zile în care spaima n-a părăsit-o nici o clipă, şi la fiecare ezitare mai grosolană închidea ochii şi aştepta ca cineva să înceapă să ţipe şi s-o trimită acasă. Dar nimic din toate astea nu s-a întâmplat; femeile se opreau şi aşteptau să vadă ce decizie o să ia până la urmă, sau îşi spuneau părerea cu voce înceată, şovăielnică. Tot timpul păreau că întreabă ceva atunci când vorbeau, şi se uitau la ea răbdătoare. Iar pentru Angela era un chin în plus, pentru că în clipele acelea i se părea că este de o prostie desăvârşită. Nu înţelegea, în ruptul capului, cum de-a putut Actriţa să facă totul cu atâta uşurinţă. Nu-şi aducea aminte s-o fi văzut vreodată încurcată de ceva, n-a văzut-o ezitând s-au şovăind. Totul era atât de precis şi de la locul lui, încât, cel puţin ei, i se păruse că vedea ceva ce fusese făcut de nenumărate ori aidoma.
După trei zile a avut o fereastră la prânz şi a fugit la spital. Actriţa era într-un salon cu vreo douăzeci de paturi, pierdută pe la mijlocul unui şir care parcă ieşea din perete. Era întinsă pe spate, uşor ridicată în perne şi stătea cu mâinile adunate pe burtă. N-a putut să se ridice, când a văzut-o pe Angela, a întors doar capul şi i-a zâmbit larg. Pe urmă a început să vorbească repede, punând întrebările una după alta, fără să aştepte vreun răspuns. Între întrebări scotea nişte chicote mici de râs, cu vocea ei, ce părea parcă mai copilăroasă, acum, ca de obicei. Când Angela s-a aşezat pe pat, s-a potolit dintr-o dată. „Doctorii spun că n-o să mai pot merge, cel puţin o vreme. O să trebuiască să-mi iau un scaun cu rotile, dar în rest am scăpat teafără. Mulţumesc lui Dumnezeu, că nu mi-a luat minţile, altfel nu ştiu cine ar fi avut grijă de mine că pe nimeni nu am.” Un ceas întreg a stat Angela lângă femeia măruntă, încercând să afle lucruri utile, încercând să înţeleagă cum ar fi să trăiască de azi înainte. Actriţei nu-i stătea mintea la viaţa ei, ea voia să ştie cum merge spectacolul şi dacă o înlocuiseră şi cum. Se gândise la cum ar trebui împărţite rolurile pe care le făcea ea, şi cine ar fi fost mai bine să le joace. Când a aflat că treaba fusese făcută, s-a bucurat ca un copil, şi chiar dacă ea gândise altfel, nu mai avea importanţă. Era bine că ele s-au descurcat, că spectacoulul se joacă şi că viaţa micii trupe nu s-a sfărâmat. Avea în minte un alt spectacol, pe care or să-l înceapă după ce iese din spital. Cu două spectacole o să fie mai lesne, pentru că puteau lua grădiniţele de la capăt. Angela pur şi simplu nu înţelegea de unde dumnezeu izvorăşte optimismul ăla care-i dădea atâta energie Actriţei. Era şi ea o femeie bătrână, lovită de un accident vascular, care cel mai probabil n-o să mai meargă niciodată pe picioarele ei, dar nu contenea să facă planuri şi să viseze la spectacolele pe care le vor face. Până

la urmă, şi-a luat inima-n dinţi şi-a oprit-o, pentru că ea avea nevoie de nişte sfaturi pentru situaţia de acum, dar orice întrebare i-ar fi pus Actriţei, răspunsul era expediat în două vorbe şi femeia aluneca încetul cu încetul spre planurile de viitor. Oricum, a plecat un pic mai lămurită şi sigură că va trebui să vină în fiecare zi să-i spună cum merg treburile, să ceară sfaturi şi să-i aducă cele trebuincioase.

La fundaţie ajunsese un fel de om important, era înconjurată cu atenţii, iar cei din conducere îi cereau mereu părerea ba despre una, ba despre alta, lucruri despre care nu auzise niciodată, nu ştiuse că-n viaţă există şi astfel de chestiuni, că se întâmplă lângă ea, ca o viaţă întreagă se întâmplaseră şi ea n-avusese habar. Situaţia ce se crease o secătuia de puteri. Umbla năucă, având în cap o groază de probleme despre care nu ştia mai nimic, trebuind să aibă grijă de bunul mers al spectacolului şi pe deasupra îngrijorată mereu de soarta Actriţei, care pe zi ce trecea devene tot mai îndrăzneaţă, nu mai stătea locului şi voia neapărat să iasă din spital. Adina devenise cu totul captivă într-o viaţă pentru care ar fi trebuit să aibă treizeci de ani şi o groază de curaj, dar la treizeci de ani ea îl ştergea la fund pe nenorocitul ăla de Profesor şi robotea pentru visurile lui de mărire. La treizeci de ani, doar îmbrăţişările lungi şi savante ale bărbatului ei o îmbărbătau, micile lui escapade pregătite din vreme, cu migală, gândite special pentru plăcerile ei. Iar acuma, la bătrâneţe, lumea se răsturnase peste ea nepăsătoare. Asta o înnebunea cel mai tare: nepăsarea. Nimeni nu se gândea că este o femeia neputincioasă, fără experienţă, şi la urma urmei, de ce să n-o recunoască, o femeie proastă, îmbătrânită între lucruri mărunte şi fără importanţă. Nimănui nu-i păsa de faptele astea, toţi îi vorbeau de parcă ar fi fost plină de experienţe folositoare. Roata vieţii se întorsese, şi căzuseră pe umerii ei greutăţi pe care niciodată nu şi le imaginase. Erau visuri de-ale ei, de pe vremea când era adolescentă şi când voia să facă facultatea de ştiinţe politice ca să se dedice semenilor ei, vieţii lor, bunăstării. Erau visuri care se pierduseră cu totul în volbura unei vieţi de rahat, dar care acum se răzvrăteau şi nu acceptau s-o lase să se îndrepte spre moarte cu cugetul ei stins cu totul. Singurele momente de singuranţă erau când o vizita pe Actriţă la spital, şi când asculta planurile acestei femei inepuizabile care îi biciuiau imaginaţia, trezind în ea spiritul secretarei ce fusese, şi se gândea imediat la soluţiile tehnice. Pe urmă o pufnea râsul, dându-şi seama cât de proastă şi necugetată este.

În ziua aceea, Actriţa era în al noulea cer, pentru că medicul îi spusese că va pleca din spital peste trei zile, atunci când va ajunge scaunul cu rotile ce-i fusese comandat. Femeile sporovăiau despre următorul spectacol pe care Actriţa voia să-l înceapă peste vreo săptămână, hai zece zile,

cel mult, şi Adina n-a băgat în seamă perechea care se oprise în uşa salonului. Femeia era complet stranie, cu fundul ei enorm şi burta care s-ar fi revărsat din plin dacă n-ar fi fost strânsă într-o fustă strâmtă, dintr-un material gros, cu dungi orizontale care subliniau dimensiunile deşănţate ale rotunjimilor pline de osânza adunată în două pliuri care o înconjurau ca nişte colaci. Sânii, îmbelşugaţi şi ei, prea îmbelşugaţi pentru o asemenea statură, se spijineau pe pântecul de poveste sub care picioarele scurte şi groase abia se zăreau. Singurele lucruri mici, în femeia asta erau statura şi labele picioarelor, care păreau şi mai mici când le vedeai sub ditamai burdihanul. Lângă ea, bărbatul, lung şi uscat, un slăbănog ce se adusese de spate cu vârsta, îţi dădea impresia că e şi mai înalt, din cauza căciulii de oaie, neagră şi ţuguiată, roasă bine pe la margini. Purta un fel de palton, care putea foarte bine să fie suman, sau vreo scurtă, aşa cum se dădeau pe timpuri ceferiştilor. Haina nu era de loc nouă, nici măcar nu avea o vârstă cumsecade. Era de-a dreptul veche, şi probabil întoarsă cândva de vreun croitor de mâna a doua, aşa că ajusese să semene cu orice, orice care să nu aibă pic de formă. Femeia a văzut-o prima pe Actriţă, şi a scos un chiot scurt, de s-a făcut linişte în salon. L-a împins în lături pe bărbat şi s-a rostogolit cu o viteză neobişnuită până la patul Actriţei, pe care practic s-a prăbuşit, încât Adinei i-a fost teamă să n-o strivească. Probabil că zgomotul ţocăiturilor s-a auzit de la parter, pentru că semănau cu pocniturile dopurilor de şampanie dacă lichidul a fost agitat cumsecade. Între timp a ajuns şi bărbatul care se chinuia să scoată ceva din buzunarul de la piept al hainei sale. Când a ajuns în spatele femeii, a aşteptat răbdător ca aceasta să se scoale. O privea lung şi răbdător cum dă din picioarele scurte care nu ajungeau la pardoseală, cum fusta se ridică şi lasă să se vadă râuri de grăsimi adunate în valuri, fără ca cineva să înţeleagă dacă ar fi vorba de coapse, de fese, de pântece. Într-un târziu, femeia a izbutit să se rostogolească pe-o parte şi să pună picioarele pe mozaicul salonului. Restul a fost o treabă simplă. Atunci, bărbatul şi-a scos căciula, i-a luat Actriţei o mână şi i-a sărutat-o delicat. În clipa când lăsa să cadă mâna femei pe cearşaful alb a izbutit, în sfârşit, să extragă din buzunarul de la piept o mică cutie de bomboane de ciocolată ieftină, care cu greu mai putea fi găsită prin magazine. A pus cutia pe noptiera patului şi cu o vocea baritonală şi uşor răguşită i-a spus: „Păi, bine, măi fată, să nu dai tu un telefon?! Să pui pe cineva să dea un telefon?” „Ce dracului – s-a auzit glasul consoartei – suntem singurele tale rude.” Actriţa a bâiguit ceva despre doctori şi asistente. „Da’, văd că lume vine la tine...” Femeia o privea insitent pe Adina. Se uita lung la ea, iscoditor; cu o privire extrem de neplăcută, o privire şireată şi complice în acelaşi timp. O privire teribil de scârboasă. O privea fără să-şi

găsească astâmpăr, tot răsucindu-se într-o parte sau alta, măturând cu ochii tot ce era în jurul ei. Avea o uitătură iscoditoare, una din aceea ce pare mereu că face inventarul lucrurilor din jur, dar socoteala nu iese şi totul este luat de la capăt ca să fie găsite obiectele lipsă. În cele din urmă, aproape s-a aruncat pe patul vecin, încât biata bolnavă abia a apucat să-şi ferească picioarele. Dar n-a zăbovit, a dat scurt din picioarele scurte şi s-a ridicat, împingându-se zdravăn c-o mână. Impulsul aproape a rasturnat-o peste Adina care a simţit că se sufocă din cauza valului de parfum prost. S-ar fi ridicat imediat, şi-ar fi plecat, dacă n-ar fi prins privirea disperată a Actriţei. Privirea piticaniei a căzut peste cutia de bomboane şi ochii i s-au aprins de poftă. „Da' nu deschizi şi tu cutia, s-o serveşti pe doamna" – s-a auzit dinspre ea. Şi fără să aştepte vreun răspuns, s-a repezit la cutie, a rupt ţipla şi a scormonit cu degetele scurte prin bomboane. A luat una a vârât-o în gură şi pe urmă a întins cutia spre Adina. Când a văzut că femeia refuză, a mai luat o bomboană, clefăind cu poftă, şi a întins cutia către bărbatul său, dar a retras-o scurt înainte ca acesta să facă vreun gest. S-a întins cu cutia spre Actriţă, dar aceasta s-a apărat cu mâinile, fără să vorbească. A treia bomboană a plecat după primele două, iar clefăiturile s-au înteţit. În cutie erau cu totul zece bomboane, aşa că grăsana a ezitat un pic înainte de-a o lua pe a patra. Nu s-a putut abţine, a vârt-o în gură la repezeală, şi apoi s-a şters cu degetul mare şi arătătorul la colţurile gurii, având grijă să ţină degetul mic depărtat de celelalte. Palma micuţă s-a strâns într-un ghem pe care jucau gropiţe în straturile de grăsime. A dat să pună cutia la loc pe noptieră, dar s-a răzgândit şi a ţinut-o în continuare. „Da' nu putem să vorbim şi noi ca-ntre rude, aşa mai singurei", a zis privind-o fix pe Actriţă. „Nu." – i-a răspuns însă scurt aceasta. „Adina este cea mai bună prietenă a mea, este un om responsabil şi nu fac nimic fără să mă sfătuiesc cu ea." „Păi, da, că noi rudele avem lepră. Te-ai lepădat cu totul de noi, nici telefon n-ai dat..." „Mai bine spune despre ce-i vorba", i-o tăie Actriţa. Adina înlemnise şi asista la scenă din ce în ce mai cuprinsă de ruşine. Nu ştia sub nici o formă cum ar fi fost corect să procedeze. În mod normal ar fi trebuit să plece, dar privirile dese ale Actriţei o făceau să înţeleagă că trebuie să rămână, că e musai să rămână, doar că modul în care evoluau lucrurile era din ce în ce mai stânjenitor. Piticania a văzut că în cutie mai rămăseseră două bomboane, aşa că a pus cutia pe noptieră, deşi se vedea clar că regretă. „Acuma, spune-i, ce stai ca mortu'" , s-a răstit la bărbatul care nu mai scosese nici o vorbă, îşi ţinea căciula cu amândouă mâinile în dreptul podoabelor şi se legăna încetişor înainte-înapoi. Când a auzit-o pe nevastă-sa, şi-a îndesat căciula pe cap, după care s-a întors spre Actriţă şi a început să vorbească încetişor, aproape şoptit. „Apăi, măi, dragă verişoară,

noi ne-am gândit bine şi nu cred să greşim în ce-ţi vom spune. Ţi-e acuma ţi-e greu. Şi nici înainte nu se arată că are să fie mai uşor, aşa că noi ne-am gândit că cel mai bine ar fi să ne dai nouă apartamentul tău ca să-l închiriem. Pe tine o să te ducem la un azil, că acolo au grijă de tine, şi din banii de chirie îţi mai cumpărăm şi ţie una, alta... de-o să fie nevoie. Şi la urmă, noi o să ne îngrijim de înmormântare...că alte rude în afară de noi nu ai. Ce zici?" Actriţa s-a uitat în sus la vărul ei, şi a zâmbit. „O să mă gândesc la chestia asta. Aveţi răbdare să vedem ce-or să spună doctorii până la urmă." „Ştim noi cam ce-or să zică doctorii..., începu grasa, dar brânciul bărbatului îi puse zăgaz. „Aşa să faci, să te gândeşti", spuse acesta domol. „Să te gândeşti, copila mea, că tu nu vezi ce timpuri trăim?", se repezi nevastă-sa. „ Să nu stea apartamentul ăla gol, că tu tot la azil trebuie să te duci, că cineva trebuie să te-ngrijească, să te spele, să-ţi dea de mâncare... Şi nu-i păcat?! Că doar n-ai de gând să plăteşti vreo fufă de-alea care să te fure, că nu le mai ajunge, nu le-ar mai ajunge ... Că tu nu ştii ce se cheamă om străin în casă. În nimeni nu poţi să mai ai încredere în ziua de azi, tu nu vezi cu politica lor, cum nu le mai ajunge, şi bagă toţi mâna până la umăr, că nu mai are românul ce să pună pe masă? De ce să stea apartamentul gol? Mai bine facem oleacă de bani cu el, şi-ţi dăm şi ţie ceva ca să te îndulceşti acolo la azil. Şi, pe urmă, de îngropăciune tot noi o să trebuiască să ne îngrijim. La cât a ajuns o îngropăciune în ziua de azi,... îţi trebuie parale, nu glumă, că şi popii sunt nişte hoţi ce nu s-a văzut. Aşa că să te gândeşti bine, c-aşa sunt vremile de azi, trebuie să înţelegi şi să fii în rând cu lumea..." Bărbatul o împinse încetişor: „Hai, gata, c-am stat destul. Aicea e spital nu-i bodegă. Oameni trebuie să aibă linişte." Adina se uita lung după fundul imens al femeii, cum se legăna nefiresc spre uşă. Mai degrabă s-ar fi putut spune că fundul ăla se bălăngănea din adins, c-o făcea cu bună ştiinţă, ca să-i tremure toată osânza adunată pe bucile deformate, pe şolduri şi pe şalele late.

Rămase singure, cele două femei se priveau fără o vorbă. Adina se gândea cum săi spună Actriţei, că vară-sa avea totuşi dreptate şi apăruse o problemă la care nici una dintre ele nu se gândise: cum anume se va descurca aceasta în viitor? Actriţa, cutremurată de ruşine, ar fi vrut să-i povestească Adinei cu detalii despre cele două specimene. Să se descarce, să-şi golească sufletul, să râdă până la leşin de cele două specimene şi de viaţa pe care-o duceau. Erau putrezi de bogaţi, dar umblau mereu cu ochii după cel mai mic chilipir. Erau de-o şiretenie de neînchipuit şi gata oricând să fure şi ouăle de sub cloşcă. Toată viaţa căraseră dintr-un loc în altul felurite mărfuri ce aveau căutare şi speculaseră toate oportunităţile ivite. Că erau caiele pentru potcoave, că erau calculatoare de buzunar, ţigări, cafea, conserve, rulmenţi, oale, chiloţi, batice, ciorapi, parfumuri,

pentru ei nu conta. Habar n-aveau ce fel de marfă e aia pe care o cară. Atât ştiau; că trebuie luată ieftin, cât mai ieftin, dacă se poate pe nimic, şi trebuie vândută pe cât nu face. Şi tot timpul purtau cu ei o seamă de justificări, ba că vameşii-s hoţi, ba că şpaga a ajuns unde nici nu gândeşti, că transportul, că preţurile, că dolarul, că euro. Dracu ştie cum se făcea dar izbuteau să vândă totul şi banii câştigaţi îi băgau în apartamente pe care le închiriau. Aveau apartamente şi case unde nici nu te ducea gândul, dar nici unul mai de doamne ajută, care să bată la ochi şi să-i pună pe cei de la fisc în alertă. Nu plătiseră în viaţa lor impozite pe chiriile pe care le încasau, nici alte dări nu plătiseră, totul se făcea la negru, iar chiriile an de an se făceau tot mai scumpe. Nici n-aveau de gând să plătească, de aia ţineau ca proprietăţile lor să aibă un aspect de casă părăsită, de proprietate a nimănui. Trăiau tot timpul cu frica unui denunţ, şi pe unde mergeau căutau să arate ca doi sărăntoci care nu au nici după ce bea apă. Banii nu-i ţineau la bancă, că le era frică de fisc, de faliment, de poliţie. Nici în casă nu-i ţineau de frica vreunei percheziţii neaşteptate.

Actriţa ar fi vrut să povestească despre rubedeniile ei lacome, o relatare lungă, cu multe amănunte şi cu multe epitete caracterizante. Ar fi căutat cele mei absurde atribute şi şi-ar fi ales cuvintele cu grijă să detalieze toate picanteriile unei vieţi de robie, făr pic de mulţumire, fără pic de satisfacţie, cu sufletul mereu îngropat sub muntele unei dorinţi de nestăpânit: un teanc de bani care să fie pus peste alt tenac de bani. Şi niciodată banii n-au fost suficienţi ca să producă măcar o fărâmă de satisfacţie, mereu se năştea un scenariu din care reieşea că ar fi putut câştiga mai mult, că n-au fost suficient de atenţi, că au scăpat o oportunitatea mare cât casă, că cei din jur, în egoismul lor fără margini. nu le-au atras luarea aminte, că lumea e rea, că oamenii sunt hoţi, că autorităţile fură, că statul nu dă niciodată cât ar trebui, că jefuieşte cetăţeanul. Ar fi vrut să poată povesti pe săturate, şi-n felul acesta să se spele, să se cureţe de imaginile celor doi, să le facă să se piardă pentru totdeauna într-un hău fără fund. Se gândea la toate astea, când a simţit mâna Adinei pe braţul gol. „Ai să te muţi la mine, când ai să ieşi din spital. Nu te las la nici un azil.” O vreme scurtă n-a înţeles spusele Adinei, apoi a simţit că sufletul s-a zbătut scurt şi un nod i s-a urcat în gât. Hohotele de plâns au pornit cu totul peste puterile ei, şi lacrimile practic ţâşneau aruncând o ceaţă groasă peste ochi. Adina a strâns-o în braţe puternic şi scurt, apoi a plecat lăsând-o să plângă în voia ei.

Părintele Zamfirache îşi privea lung fiica, o privea cu un adânc sentiment de înstrăinare. Îmbătrânise urât fiica sa. Dacă e să judecăm drept, trecuse amar de vreme de când nu mai trăiseră împreună, ca să-şi poată cântări faptele, sau gândurile. Stătea aşezat pe pătuţul tare al bucătăriei de vară părintele Zamfirache, şi-şi privea fiica certându-se cu Clara. Era a treia ceartă în ziua aceea, şi fiica sa era tot mai categorică. Venise s-o ia acasă pe Clara, care nici nu voia să audă, dar şi cealaltă parte era hotărâtă să nu cedeze cu nimic. Acum vorbea tare şi se înălţase pe vârfuri, dădea din mâini şi-i spunea Clarei cuvinte aspre. Fata se uita într-o parte, asculta răbdătoare şi răspundea sec, iar tonul voci arăta o hotărâre nestrămutată. Preotul nu spusese o vorbă toată seara, dar stătuse lângă cele două femei cu gândul că prezenţa sa poate vă mai îndulci din ambiţii. Nu făcea nimic altceva decât să-şi rotească privirea prin cămăruţa ce era peste vară bucătărie, iar iarna un fel de răcitor unde se ţineau lucrurile care aveau nevoie de firgul iernii. În tot timpul acesta se gândea că modul de a fi al fiicei sale arăta o femeie care nu era obişnuită să fie contrazisă, voinţa sa cârmuia vieţile celorlalţi, aşa se obişnuise. Aşa fusese obişnuită, până a ajuns să i se pară normal ca hotărârile ei să fie un fel de lege. Fiecare argument ce i se aducea împotrivă o întărea în atitudinea tot mai arogantă şi mai sfidătoare, şi preotului îi căzuse o perdea de pe ochi, iar în spatele acelei perdelei a descoperit vinovatul pentru rătăcirea îngrozitoare din adolescenţa Clarei; rătăcirea care-i adusese atâtea necazuri şi atâta nefericire.

„Tu eşti nebună? - striga fiică-sa. Tu nu vezi că asta e ţara nimănui? Nu-i vezi la televizor? Şarlatani, hoţi, excroci, care ar da orice să poată fura până la a zecea spiţă. Îşi adună familiile şi acoliţii şi fură banii tuturor. Le fură românilor viitorul, le fură trecutul. Fură orice, doar din obişnuinţă. Cum crezi c-am să te las să trăieşti într-o ţară ca asta, când te aşteaptă o familie care te iubeşte, într-o societate orânduită după principii sănătoase şi care-şi respectă cetăţenii? Cu calităţile pe care le ai, poţi să ajungi cineva, o personalitate, vei avea o carieră sigură şi demnă, te umpli de faimă şi bani, şi ştii sigură că nu te fură nimeni, ci dimpotrivă.” „Am o carieră sigură şi demnă.” – răspunse sec, Clara. „Ai pe dracu! Pe mama dracului ai!, aşa să ştii de la mine. Nu serios, Clara, chiar îţi închipui că te voi lăsa să ajungi batjocura unor mitocani neisprăviţi? Aşa îţi imaginezi tu că va fi viaţa ta? Ce fel de mamă aş fi dacă aş permite una ca asta.” „Habar n-am ce mamă ai fi, şi nici nu mă interesează. Am gânduri legate de meleagurile astea şi am să le duc până la capăt. Nu spun că trebuie să-ţi placă şi ţie, nici nu spun că ar trebui să înţelegi, doar că de acceptat va trebui să accepţi. Au trecut şase ani de când am plecat de-acasă, aşa că mă gândesc că te-ai obişnuit cu lipsa mea. În state îl ai pe frate-meu, care vă fi un american pe cinste, ce spun eu

„va fi”, cred că s-a şi făcut, şi la bătrâneţe poate că vecinii or să uite că sunteţi nişte emigranţi, veniţi cu două valize şi ceva bani în bancă. Auzi, mamă, m-ai lasă-mă-n pace cu aerele tale de cetăţean tare-n constituţie, şi-n democraţie. Eu n-am treabă cu cine ce fură în ţara asta. Ştiu că se fură, ştiu că e rău că se fură, ştiu că se va mai fura încă multă vreme. Ştiu că se dă mită, pentru că eu am mituit un spital întreg, o secţie de poliţie şi mulţi alţi funcţionari. Îi mituiesc de fiecare dată când mă împiedic de ceva, cum dracu' să nu ştiu că sunt corupţi. Da', vezi tu, aici în păduri, nu prea contează asta. Aici trebuie să fii tu tare şi să ştii să dai cu pumnul în masă dacă vrei ceva. Personal, mă rog lui dumnezeu, să nu fie siliţi ăştia să facă drumurile. Atunci ar fi nasol! E mai bine să rămânem aşa izolaţi, ca să ne păstrăm bruma noastră de bun simţ, care şi aşa a început s-o ia razna. Nu-ţi bate gura de pomană şi dacă tot ai venit, bucură-te de o vacanţă în casa părintească pe care n-ai mai văzut-o de-o viaţă.”

Părintele Zamfirache râdea cu poftă în sinea lui: a dracului muieruşcă, mai era şi nepoata asta a lui! Acum îi înţelegea pe ţăranii care ajunseseră să se gândească de două ori dacă să lucreze pentru ea sau nu. Avea un renume în ţinutul ăsta al pădurilor; în cuprisul a vreo cinci sate se vorbea despre faptul că dacă intrai în gura ei, să te ferească dumnezeu! Acu câţiva ani veneau ţăranii cu gânduri la bani câştigaţi pe nemuncă. Veneau cum erau obişnuiţi. Veneau, se tocmeau, luau un avans şi pe urmă lălăiau treaba după cum le era lor voia. Asta a mers de vreo două ori, că pe urmă s-au pomenit că le-a căzut cerul în cap, şi că muiere mai a dracului ca nepoata popii cel bătrân nu se află. Venea la poarta datorului cu un haidamac care nu scotea o vorbă, stătea doar şi se uita, Clara îi făcea socoteala românului de-i ieşeau pe nas şi avansuri şi treburi nefăcute şi zile pierdute. Se vorbiseră sătenii să-l cotonogească pe haidamac şi s-o păruiască niţel pe muiere ca să-i moaie clonţu', dar au aflat că goblizanu' era angajatul unei firme de pază, şi că-i aşteaptă bucluc mare, cu tribunale şi puşcării, aşa c-au dat înapoi, şi-au făcut înţelegere. Pe urmă se fereau să se mai lege la cap c-o nebună. Nu-i vorbă, plătea bine şi cinstit, dar voia muncă în draci, şi de calitate, voia să fii punctual şi să te ţii de cuvânt, lucru care le pica peste mână, mai ales toamna după ce se coceau viile şi se scuturau livezile. Ăsta era obiceiul locului de când se ştiau ei, şi până când a apărut Clara în sat nimeni nu s-a ridicat împotriva obiceiului. Ieşeau scandaluri, se mai bumbăceau unii, dar până la urmă totul se potolea cumva. E drept că erau mereu în pagubă şi unii şi ceilalţi, dar unde merge mia, merge şi suta; viaţa se scurge şi la pagubă şi la câştig. Cu nepoata popii, însă, li s-a-nfundat, şi oricât au înjurat-o şi-au drăcuit-o, n-a fost chip s-o scoată la capăt decât făcându-şi treaba ca la carte. Cu timpul s-au obişnuit sătenii, şi când era vorbă de ea

se schimba socoteala, în rest viaţa mergea ca-nainte şi scandaluri nu erau puţine în satele din pădurime, că venea tineretul care muncea în străinătate şi voia lucrare gata cât ai clipi, da' şi după gusturile fistichii deprinse pe alte meleaguri.

Părintele ştia despre zvonurile satului şi era curios să vadă cum s-o descurca fie-sa, care devenea tot mai nervoasă şi îndârjită, cu Clara şi cu felul ei de-a fi.

„Dacă tu îţi închipui că eu am venit în vacanţă, te înşeli. Eu am venit să te i-au acasă şi fără tine nu plec," îi spuse Clarei. „Atunci dă telefon şi spune-le că tu ai rămas în Romania, că eu de aicea nu plec nicăieri. Să ştii că n-o fac din patriotism, din dragoste de popor şi de naţie, sau din alte prostii din astea. Să nu-ţi treacă prin cap aşa ceva. Şi dacă aş fi în Mongolia tot aş rămâne, pentru că mi-am găsit un rost, am planurile mele, am deschis un drum şi-mi place să merg pe el, aşa că obişnuieşte-te cu ideea că aşa a fost să fie. Tu ai plecat dintr-o ţară care nu ţi-a plăcut, şi-ţi place aia în care trăieşti. Eu, la rândul meu, am plecat dintr-o ţară de care mă doare-n cot, mi-am găsit un rost aici, şi-mi place. Ce nu-mi place e să fiu bătută la cap cu nerozii politice, cu tot felul de găinaţuri despre democraţie, civilizaţie, şi alte căcaturi care nu mai au nici o valoare în lumea asta care şi-a pierdut rostul. Oamenilor a început să le placă să folosească tot felul de cuvinte despre care nu înţeleg mare lucru, se iau unu după altul şi vorbesc ca proştii, şi nu se mai satură. Dacă eşti un nerod, stai cu urechea ciulită, în timp ce unii îţi mănâncă pâinea şi-ţi beau laptele cât ai clipi. Dar dacă ai o fărâmă de minte, o să ştii să te dai din drumul ăla, o să te abaţi şi n-o să umbli cu ochii după mai binele zilei... că mai binele e duşmanul binelui. Aşa zice bunica, şi zice bine."

A urmat o nefăcută. Părintele Zamfirache nu s-ar fi aşteptat în ruptul capului la una ca asta. Fiică-sa a făcut o criză de nervi cu toate zbieretele pământului, cu urlete din toţi bojogii, cu plânsete şi tot tacâmul. Sărmanul bătrân nu ştia ce s-ar putea face, nu fusese niciodată într-o situaţie ca asta şi nepăsarea Clarei îl zăpăcea şi mai tare. Fata stătea cu mîinile încrucişate sub sâni şi privea în podeaua cămăruţei de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Iar fiică-sa, ba plîngea în hohote, ba înjura toată naţia română şi-o făcea albie de porci, ba se ruga de Clara să înţeleagă că nu se poate trăi omeneşte într-o ţară de hoţi, de corupţi, de mafioţi şi de trădători de neam, şi că America e naţiunea, singura naţiune cuprinzătoare, unde dacă eşti harnic şi deştept ai traiul asigurat în bunăstare şi respect. După vreo oră de spectacol, fiică-sa a plecat din bucătăria de vară val-vârtej, urlând că n-o să lase lucrurile aşa în ruptul capului. Clara a suspinat o dată adânc, s-a aplecat către bătrânul preot, l-a sărutat pe tâmplă şi i-a zis: „Las' că-i trece. Noi să fim

sănătoşi.” I-a urat noapte bună, şi a plecat, lăsându-l pe preot singur cu gândurile lui care nu-i dădeau pace. Pe de o parte ştia bine că fiică-sa are dreptate, şi că nu se poate compara viaţa din state cu ce are Clara în ţinuturile astea. Dar, pe de altă parte, de fiecare dată când fusese în vizită, nimic nu era pe placul lui în adevăratul sens al cuvântului. Sclipitor şi curat mai tot locul, dar nici gusturile mâncărurilor, parcă prea pline de prostii din alea chimice, sau scumpe ca focul, că te lăsai păgubaş, nici aerele băştinaşului care te cam privea dintr-o parte, da’ se făcea că e plin de bucurie că te vede, nici obiceiurile locului nu-i picau bine preotului, care stătea ca pe ghimpi şi abia aştepta să se vadă plecat şi ajuns în ograda lui. La o adică, trebuia să recunoască că nu i-ar fi la îndemână plecarea Clarei şi din cauza folosului pe care-l avea de pe urma nepoatei care pusese la punct gospodăria şi-o întărise. Părintele cumpărase de mult tare o sfoară de pământ, cam într-o râpă, pe marginea unui pârâu prăpădit. Nu făcea cine ştie ce parale pământul ăla şi-l cumpărase ca să ajute un amărât ce căzuse într-un necaz. Îl cumpărase, dar vreme pentru el nu găsise şi a stat mai mult pârloagă până la venirea Clarei. A făcut, fata, şi-a dres, de-a transformat pârloaga într-o grădină de zarzavat unde nu punea decât soiuri de prin partea locului. A umblat prin sat şi-a dat de doi moşnegi care ştiau tot felul de lucrări meşteşugite şi legumele ei nu ştiau ce-s alea ierbicide sau îngrăşăminte. Unul din moşnegi şi-a adus nepoţii cu el, nişte ăia cu caş la gură, că părintele Zamfirache tare se mira să-i vadă cum se învârt pe-acolo, dar cum-necum, grădina a început să aibă recolte. Pe urmă, cu ajutorul Adinei şi al Sergianei îşi făcuse o listă de cumpărători care veneau o dată pe săptămână şi plecau cu maşina doldora. Ba, erau familii care veneau cu copii, la sfârşit de săptămână, lucrau şi ei cum se pricepeau, cot la cot cu moşnegii, dar făceau şi mese cu grătare, cu tot felul de lucruri fripte, ba şi cu alte feluri de bunătăţi spre încântarea moşnegilor care nu mâncaseră la viaţa lor astfel de coloniale. Era mare veselie, şi moşnegăraia, dar şi plozii nu ştiau ce să mai facă să-i intre Clarei în voie. În rest, n-o lua nimeni în serios, dar chestia asta stârnise mare invidie, pentru că alţii aveau grădini cu soiuri aduse de peste mări şi ţări, care produceau nu glumă, dar era musai să alergi după cumpărători, că se găseau greu, mai ales la cantităţile pe care le scoteau ei. Faptul că la gradina Clarei, venea mai în toată ziua o maşină, două care plecau încărcate cu legumele ei nu tocmai arătoase, îi scotea de minţi pe ăilalţi. Chestia era că, fata îşi înmulţea clieţii, şi se vedea de la distanţă că sunt oameni cu bani care şi-ar permite să cumpere producţia unui sat întreg, dar ei nu voiau decât legumele Clarei, şi unii mai şi munceau pe de-a moaca. Ăilalţi grădinari trebuiau să-şi încarce maşinile şi să meargă la oraş, sau în alte localităţi mai spre munte ca să-şi vândă marfa. Era muncă multă,

vere, şi cheltuială, şi timp pierdut, aşa că îi rodea pizma, dar înapoi nu dădeau, şi-n fiecare an cumpărau soiuri şi mai productive, tehnologii şi mai drăcoase, şi chimicale tot mai renumite. Toţi se aşteptau s-o vadă pe nepoata popii cum se încurcă, cum dă în nas, şi s-alege praful, dar ea şi-a gospodărit pământul cum a ştiut, şi şi-a aranjat clienţii unul cîte unul. Pe urmă toată suflarea s-a aşteptat să vadă cum cumpără pământ şi-şi măreşte grădina, dar Clara n-a făcut nimic din toate astea. Cât pământ a avut, cu atâta a rămas, şi tot cu moşnegii şi cu copchii lor îl muncea. „Da' de ce nu mai cumperi nişte pământ, domnişoară?, o ispiteau. Că, de mers îţi merge, să nu fie de deochi." „Măi, nea cutare, răspundea Clara, nu-mi trebuie mai mult pământ. Bunica are o vorbă: mai binele e duşamnul binelui. Azi aleargă clienţii după mine, şi-mi cumpără toată marfa. Mâine, dacă o să cumpăr pământ mai mult, s-ar putea să alerg eu după clienţi, şi să rămân cu marfa-n soare. Nu-mi trebuie. E bine cât a dat Dumnezeu." Banii câştigaţi îi băga în casă şi în acareturi, şi fără să bage de seamă, părintele s-a trezit că gospodăria lui a prins iarăşi viaţă. Casa şi-a schimbat acoperişul, beciul şi-a făcut intrarea din piatră şi s-a mai mărit niţel, grajdurile s-au podit cu dulapi de salcâm, fosa septică s-a mărit şi ea. Fosa asta septică era mândria părintelui Zamfirache, pentru că era singura din sat, cum şi casa era singura care avea canalizar şi apă de la robinet, şi baie ca la oraş. Era mare lucru aici în păduri. Erau lucruri făcute de el la tinereţe, Când a ridicat casa, tot atunci a ridicat un bazin peste fântână şi-l umplea c-o pompă care urca apa, pe urmă cădea unde avea el nevoie. Acuma anii trecuseră peste părintele Zamfirache, trecuseră întâmplările vieţii, mai bune sau mai rele. N-avea de ce să se plângă; doar că se simţea legat cu fire nevăzute şi trainice de evenimente ce-l luminaseră cu pildele lor, sau cu farmecul lor, iar lumea de azi, se vede, n-o mai putea înţelege. Era departe de el, lumea de azi, lume străină, cu apăcuături despre care nu putea vorbi. Nu putea şti dacă sunt bune sau rele, ştia doar că nu sunt din lumea lui, şi până la venirea Clarei, lucrurile deveneau tot mai înceţoşate, mai tulburi. Dar atitudinea fetei i-a dat de înţeles că de acolo de unde se află el sunt lucruri care se pot lămuri. Preotul devenea conştient că nepoata sa se găseşte undeva între cele două lumi, şi fără să vrea le luminează pe amândouă, iar el, dacă are grijă şi e atent poate trage învăţîminte. Uneori se necăjea părintele, când vedea nepăsarea cu care fata trata tot ceea ce nu era de interesul ei. Fusese învăţat să se gândească la semeni, şi atâta răceală câtă arăta tânara femeie îl tulbura. Puţin îi păsa dacă ai înţeles sau nu, dacă eşti de acord sau nu, dacă şi tu îţi faci planuri, dacă şi pe tine te trage aţa către ideile ei, şi te încântă; dacă făceai cumsecade treaba de care ea avea nevoie, era bine, dacă nu, punea lucrurile la punct scurt şi fără cale de întoarcere. Într-o seară, părintele

stătea în cerdac şi-şi spăla ochii în coroanele copacilor din jur, cei care făceau să pară că pădurea ajunge până în curte. Nu se gândea la nimic; pur şi simplu stătea sorbind din când în când din ceaiul său de mentă proaspătă. Şi dintr-o dată şi-a dat seama că nepoata lui nu vrea nimic altceva decât să aibe o lume a ei, o lumea cu reguli nescrise dar temeinice, o lume ruptă din societatea celorlalţi semeni. Pentru asta, atunci când umbla în afara lumii ei, mituia, juca jocul zilei, se făcea că înţelege şi acceptă, părea să nu bage de seamă cum vor s-o tragă pe sfoară diferiţii funcţionari şi-i ducea de nas până ajungeau la mâna ei. Era o lumea care exista departe de interesele Clarei, interese pe care fata le păzea cu străşnicie, strângea din dinţi şi mai punea o cărămidă la alcătuirea pe care o menea să-I păzească liniştea şi independenţa. Era o lume fără pretenţii, fără orgolii, fără nazuinţi deşarte şi pline de vanitate. Într-un cuvânt era lumea unui om obişnuit, care vrea să-şi ducă zilele fără ruşinea de a fi făcut degeaba umbră pământului.

Dar, părintele Zamfirache vedea dincolo de toate astea. Vedea şi bune şi rele din lumea pe care-o trăise, aşa cum vedea şi bune şi rele din lumea asta care se năştea acum. Da, da, lumea care încă se năştea, care nu-şi aflase cale sigură, fapt pentru care mai tolera tot felul de arătări ce se lipiseră de miezul ei şi pe care era nevoită să le mai poarte. Se gândea cu tristeţe că va fi nevoie să mai treacă destulă vreme până să se ivească zorii unei ordini, şi lumea să se scuture de arătări. Pe măsură ce gândea la ordinea ce va să vină, arătările îi apăreau tot mai hidoase şi unele dintre ele negândit de viclene. Învăţaseră să-şi schimbe înfăţişarea, să pară că sunt mânate de gândul bun, de iubire, de speranţa luminoasă, dar era suficient să te apropii că împroşcau veninul fără milă, cu un rânjet victorios de cotoarbă pătimaşă. Se gândea preotul că ar fi de datoria Clarei să le dea în vileag, pentru că vedea lipede cum ştie să le deosebească, cum le alege din mulţime şi cum se fereşte din drumul lor. Nu-i vorbă că erau bucuroase cotoarbele să se ţină departe de tânăra care se vădea a fi fără milă dacă-i stai în cale. Doar că preotul gândea la semenii lui nevinovaţi, care cădeau seceraţi; se gândea că erau prea mulţi, şi prea fără şansă, şi nimeni nu avea grija lor. Iar, după opinia lui, asta nu era o treabă creştinească. Cineva trebuie să aleagă calea jertfei pentru oamenii ăştia atât de orbi şi neputincioşi. Ar fi fost bucuros, pe de o parte, ca sânge din sângele lui să aleagă o astfel de cale, şi s-ar fi rugat fără de încetare pentru izbândă. Pe de altă parte, inima i se strângea şi-şi spunea că n-ar fi drept să fie jertfit sufletul unei fete care şi aşa trecuse prin chinuri ce nu se pot povesti, şi că altul ar trebui să fie alesul. “Doamne, fă tu lumină în povestea asta, că voinţa ta e lege, şi după voia ta vor fi toate” – îşi spunea mereu părintele Zamfirache şi în momentele alea era teribil de amărât că el nu e decât un

biet preot de ţară, că n-are nici putere, nici ştiinţă de carte şi nici minte să intre într-o asemenea înfruntare.

Ţinea palma lipită de blatul mesei şi îşi privea degetele. Nu avea degete lungi, erau scurte degetele lui, scurte şi noduroase. Se uita la ele şi se chinuia să le ţină cât mai întinse, palma întreagă acoperea o parte din desenul pe care îl făceau dârele de zoaie ce se uscaseră pe masa ieftină. O masă ieftină, cu picioare de metal şi blatul din carton melaminat, prins în colţuri cu profile nichelate. Nu te puteai sprijini cu toată puterea în masa aia, pentru că s-ar fi prăvălit sub greutatea ta, sau cel puţin aşa dădea impresia. Era curioasă apariţia unei astfel de mese într-o cârciumă, într-o bombă de lângă gară. Probabil că preţul fusese atât de mic încât nu conta dacă vreun beţiv ar fi căzut cu ea şi-ar fi făcut-o praf. O masă cumpărată după politica lui „foarte ieftin”. Când cumperi să fie cât mai ieftin, când vinzi să fie cât mai scump. Deocamdată, masa era întreagă, cel puţin de şase luni, de când venea seară de seară în bomba asta, rămăsese la locul ei, mereu ştearsă cu o cârpă udă şi plină de jeg. Urmele umezelii se uscau, şi peste un timp se iveau dârele alburii ale mizeriei, care desenau linii întortocheate. Acuma, o parte din desen dispăruse sub palma lui şi i se părea distractiv să presupună cum se îmbină mizeria ascunsă. Putea face tot felul de închipuiri, se putea juca în voie, şi de la o vreme îşi imagina că liniile devin materiale, intră în carnea lui, apoi ies şi se pierd în spaţiul cârciumii. Se puteau întâlni cu liniile de pe pardoseala mozaicată, spălată cu aceleaşi zoaie noroioase întreaga zi, cu dârele de pe pereţii unde praful se prindea în paianjeni instabili, fluturaţi de curenţii de aer. Întreg spaţiul se materializa pornind de la liniile mizeriei pe care imperativul lui „cât mai ieftin”, „cât mai puţin” le întreţinea copios. Putea da forme felurite, unind liniile din pereţi, cu cele din pardoseală şi de la diferitele mese. La fel de bine, liniile puteau porni şi de la consumatorii grupaţi în formaţiuni diferite. Totul se întretăia, se intrepătrundea, şi spaţiul prindea felurite forme instabile, care se modificau, se anulau sau îşi dădeau naştere. Un ritm, o supramişcare cuprindea întreaga încăpere a acelei cârciumi sordide în care venea seară de seară de şase luni. Era sătul până în gât de lăturile pe care le bea într-o ceaşcă ciobită, mereu aceeaşi ceaşcă ciobită, şi mereu porecla aceea de necrezut: ceai verde. Era sătul de feţele muşteriilor, dar mai ales de comesenii săi, care se îmbătau în fiecare seară pe banii lui, din ce în ce mai obraznici, mai plin de îndrăzneală pe măsură ce trecea timpul. Era sătul, dar venea în fiecare seară şi timp de patru-cinci ore vorbea, se asculta vorbind, îi asculta pe alţii şi farmecul cuvintelor, muzica acestora, sensul, înţelesurile cu

care pleca şi la care mai apoi se putea gândi, îl legau strîns de bomba aceasta insalubră. Cuvintele au fost cele care l-au scos din pădure, şi tot ele l-au adus în bomba asta. Nu se mai sătura de nevoia de a gândi şi a asculta cuvinte. Suntele se alăturau şi căpătau un sens, pe care putea să-l imagineze. Devenea o imagine teribil de vie, o imagine care se modifica, păstrând însă sensul noţiunii. Avea voie să-şi imagineze oricare formă a acelui conţinut cuprins în cuvântul rostit, apoi o altă formă, şi alta. Materialele cu care lucrase atât amar de vreme nu aveau această libertate a cuvântului rostit. În fiecare bucată de material zăcea ascunsă o imagine, iar tu trebuia să fii concentrat şi prudent, pentru că altfel, oricând imaginea se putea distruge şi nu mai exista posibilitatea s-o recuperezi. Oricum ar fi fost, drumul până la forma ascunsă în material, aşa plin de emoţii şi îngrijorări, era întotdeauna greşit, niciodată nu ajungeai la esenţa imaginii, la forma ei nemuritoare. Diferite capcane te amăgeau şi în final realizai că ţinta speranţelor tale s-a spulberat. Trebuia să te mulţumeşti cu ceea ce fusese în puterea ta să aduci la lumină; uneori mai mult, alteori mai puţin, dar niciodată esenţa. Niciodată esenţa. În schimb, vorbele pe care le rostea seară de seară, parcă înfloreau, se fixau în gândurile sale temeinic, ridicând serii lungi de imagini fascinante şi instabile. Niciodată nu erau foarte ferme, unice, imaginile vorbelor; întotdeauna misterioase, neclare, nesigure, fermecătoare, capabile să nască o lume, apoi s-o facă să piară, pentru ca mai apoi s-o aducă din nou în gând. Ce să mai vorbim de sunete, de ecoul sunetelor care stăruia în gând, ca o dulceaţă, ca o aromă. Pur şi simplu nu se mai sătura să ajungă la aceste momente când cuvintele veneau şi plecau sub diverse forme din mintea sa, cu datoria clară şi nesmintită de a da naştere acelor imagini miraculoase care puteau să-i umple sufletul pentru o bună bucată de timp. Apoi, când se întorcea acasă şi se lăsa liniştea totul devenea o neputinţă, pentru că nu mai aveau acelaşi farmec cuvintele, chiar dacă le-ar fi spus şi cu voce tare. Doar prezenţa cuiva, a unui om care se află în faţa ta, avea forţa de a le face să fie atât de vii, de puternice, de cosmice. Pentru asta, Serghei venea negreşit seară de seară în bomba de lângă gară, şi dădea de băut câtorva alcoolici, care se prefăceau interesaţi de vorbele sale. Îl porecliseră „Povestitorul" şi, mai ales în ultima vreme, nu-şi mai ascundeau dispreţul faţă de unul care vorbea într-una seară de seară. Scopul venirii lor, era să bea pe gratis, să bea pe banii lui. Pentru că nu se zgârcea şi puteau să dea pe gât paharele puturoase cu rachiu, berea călâie, sau vinul trezit, în timp ce Serghei vorbea, şi încerca să acopere cu vocea lui gălăgia din local. Din când în când, câte unul dintre ei arunca o mitocănie, care se termina invariabil cu: „mai bine, dă şi tu un rând, dacă eşti şmecher, că plânge masa", iar Serghei se conforma, şi cu paharele pline

beţivanii deveneau tăcuţi, şi cu gândurile aiurea îl lăsau să-şi facă jocul. Pentru cineva din afara grupului, părea că bărbatul acela domină adunarea, că e un fel de filosof al alcoolicilor, un fel de căpetenie, mai ales că vocea sa puternică se auzea distinct în vacarmul cârciumii. Fără alcool însă, autoritatea lui Serghei era praf, şi nici prefăcătoria comesenilor săi nu facea multe parale. De fapt nici nu le păsa lor de autoritatea unui prost pe care poţi să-l bei seară de seară, care nu vrea nimic de la tine. Vine şi el, bea căni de ceai, şi vorbeşte într-una, vrute şi nevrute, fără măcar să fie atent dacă-l ascultă cineva, fără să pretindă să-l asculte cineva, pentru banii pe care-i cheltuie pe băuturile fiecăruia.

În momentul acesta, îşi privea palma, stând singur şi aşteptând apariţia partenerilor săi, cu care va începe jocul ce se repeta de şase luni. În gândurile lui câteva cuvinte se zbăteau de parcă ar fi fost prinse într-o capcană, şi Serghei privea încăperea dintr-o parte în alta, căutând persoana căruia să-i povestească ceea ce cuvintele ţineau ascuns în el. Dar în cârciumă nu erau decât necunoscuţi, şi el era nevoit să amâne clipa, timp în care îşi privea palma întinsă pe masă. Imaginaţia se trudea să stăpânească fuga liniilor, jucăuşă, dezordonată, surprinzătoare. În scurte momente, câteva linii se adunau şi plămădeau o formă seducătoare, dar fragilă şi care nu rezista, pierea, lăsând liniile să se curbeze capricios, zvâcnind spre o altă întâlnire, o alcătuire nouă. Ritmul jocului era din ce în ce mai aprins, şi Serghei simţea senzaţii ciudate în degetele palmei, în braţe, în tot corpul, dar mai ale în sufletul său, unde începea să se închege o nevoie neclară încă, indecisă. Uşor, uşor se ridica dor nelămurit în fiinţa sa, un dor care-i poruncea să se ridice de la masă, să plece din mizeria cârciumii. Senzaţii confuze alunecau prin sângele cuprins de emoţii şi devenea tot mai clar că i se făcea dor de materie. De piatră i se făcea dor, de lemn, de metal, de sârme şi lut. Într-un cuvânt i se făcea dor de universul său, de care se despărţise de atâta amar de vreme. S-a ridicat brusc în picioare, a făcut o plecăciune către lumea din sală şi a ieşit în grabă din încăperea care – abia acum îşi dădea seama – pur şi simplu puţea.

A deschis ochii împins de o senzaţie care-l dominase şi-n somn, drept care avusese o sumedenie de vise scurte din care nu mai ţinea minte decât mici fragmente. I se părea că va porni într-o călătorie, şi emoţii vii îl scormoneau. Era atât de obişnuit cu drumurile, încât emoţiile alea erau cu totul ne la locul lor. De ce să fie emoţionat că pleacă într-o călătorie?, mai ales că nici n-avea de gând să plece undeva. Nu s-a foit, n-a încercat să lenevească, s-a dat jos din pat rapid şi ca un automat s-a apucat să toarne apa de cafea. Ce drac’ de călătorie stăruie în mintea lui? De fapt nu în minte, ci într-o zonă care nu e nici conştient, nici inconştient, o zonă plină de emoţii

care se nasc şi dispar, fără noimă. Se învârtea prin bucătăria largă a casei, aştepta să fiarbă apa pentru cafea, şi nu se putea dumiri ce îndemnuri îi dădeau ghes, şi ce emoţii se învârt prin sufletul său. De foarte multă vreme, probabil din adolescenţă nu mai avusese o asemenea stare cu trăiri atât de amestecate şi nejustificate, dar în acelaşi timp atât de intense.

Şi-a turnat cafeaua şi a ieşit s-o beau pe treptele casei, acolo de unde îi plăcea să privească mulţimea de lucrări care umpleau curtea largă. Se adunaseră cu timpul şi le orânduise într-un fel de amfiteatru, iar de pe treptele casei se uita la ele cam dintr-o latură, ceea ce făcea să i se pară mai vii. Aşa i se păreau lui; mai vii din latura asta, mai dornice de comunicare. Era în picioare, sprijinit de tocul uşii, pregătit să soarbă din cafea, dar a întârziat momentul, ca să privească mai întâi lucrările. Voia să le cuprindă dintr-o singură privire, să le vadă ca într-o adunare. El era şeful, liderul, cel care poate lua hotărâri, şi obiectele nu aşteptau decât vorbele lui, cuvintele care vin şi care decid soarta. Când şi-a lăsat privirea peste mulţimea de lucrări, l-a trecut un fior de dezgust, pentru că din ceata aia se ridica o hărmălaie trivială, o larmă dezgustătoare, superficială şi egoistă. Lucrările lui plăteau un tribut greu către viaţa de la oraş, şi un amestec de reflexe lipsite de educaţie, cu gesturi ce se doreau elegante, dar care, de fapt, veneau dintr-o aspră lipsă de înţelegere a firescului, a simplităţii, şi care dovedeau înclinaţia către minciună şi perfidie, catre obedienţa parşivă, către oprtunismul frivol; amestecul acela de reflexe era pur şi simplu dezgustător, de ne-privit. Nu se mira că nu remarcase asta mai devreme, n-avea cum să remarce lucrurile astea acum câtva timp, pentru că la rândul său era de prea multă vreme un orăşean care încerca să se înţeleagă cu semenii săi, şi pentru asta folosise expresii care să le fie la îndemână, pe care să le poată înţelege. Dar tot timpul petrecut în pădure îl curăţase până şi de cea mai firavă nevoie de a comunica astfel cu semenii. Lucrările lui ar fi trebuit să ţintească deasupra tuturor acestor lucruri şi concetăţenii săi ar fi trebuit să privească cum legături între mister şi dorinţă, între esenţe şi nădejdi se nasc cu atâta simplitate încât nu este nevoie de nici un intermediar pentru a fi condus imediat în miezul firii. Simţea cum asurzeşte ascultând vacarmul grobian al lucrărilor sale; totul era plin de ipocrizie, de minciună, de încercări şirete de a se strecura pe sub pielea cuiva. Lucrările unui spirit avar care nu se gândeşte decât la preţ, la bancnotele foşnitoare, iar pentru asta calcă în picioare orice altă nevoie, orice altă tentaţie de a descoperi libertatea, de a se elibera în deplinul spiritului. Nimic cu adevărat important nu spusese în toată viaţa sa de până atunci, nimic altceva decât abilitatea de a spune lucruri banale, fără miez, dar într-un limbaj şmecheresc, un limbaj de cartier pe care-l asculţi ca pe ceva exotic şi-ţi

place pentru câteva minute, doar că nu te-ai strădui niciodată să vezi ce se ascunde dedesubt. Dacă este ceva dedesubt. Toate lucrările alea erau ca şi serile de la cârciumă, când vorbea ore în şir fără noimă pentru beţivii care nu se gândeau decât la viitorul pahar de alcool. Reprezentau, lucrările lui, încercarea cuiva de a păcăli pe altcineva, şi atunci acceptă să plătească un preţ, un tribut. Înainte vreme, el era cel care pretindea să fie plătit pentru ceea ce spune, acum era cel care trebuia să plătească pentru vorbele pe care le lăsa seară de seară în cârciuma sordidă de lângă gară. Nişte şmecheri parşivi, asta erau el şi lumea oraşului acesta, şi a altui oraş, şi al altui, şi aşa mai departe până la capătul pământului, de-ar fi să-i dai de trei ori ocolul, n-ai să găseşti decât adunări de şmecheri care ţin să strecoare celuilalt o făcătură ordinară, un fals, o minciună.

A coborât treptele casei. Mergea agale pe lângă lucrări, şi socotea cam ce material putea să recupereze, pentru că acum avea să lucreze după cum se plămădise spiritul său în aceşti cinci ani petrecuţi într-o lume a sincerităţii şi ordinii. În lumea în care nici un gest nu se năştea în afara nevoii, şi nimic nu se vindea nimănui, totul era dăruit sau câştigat cu preţ scump dar drept. Serghei începea să înţeleagă că are loc o naştere, după şase luni de adormire, adânc din fiinţa sa se străduiau să ajungă la lumină noile adevăruri care luaseră fiinţă încetul cu încetul în toată perioada de vieţuit în pădure. O perioadă în care fusese singur în faţa sa, în faţa sufletului său şi a gândurilor ce se legau de nevoile fiinţei. Nimeni altcineva nu intervenise în tot acest timp, nimeni nu ceruse nimic, nu încercase să negocieze nimic, să vândă nimic, să cumpere nimic. Nimeni nu încercase să dovedească existenţa unor forme atotcuprinzatoare, infailibile, de nerefuzat, fără de care nu se poate trăi. Trăise timp de cinci ani doar între sine şi sinele său, şi fusese pătruns de nevoia subtilă a simplităţii, a sincerităţii gândului. Nici o valoare nu ar fi găsit, oricare dintre cetăţenii opraşului în modul acesta de a trăi, nici un folos. La ce să folosească sinceritatea care nu aduce nici un profit, care nu te ajută să obţii o poziţie încărcată de privilegii, de foloase, de avantaje. Zâmbea doar cu ochii, Serghei gândind că tot ceea ce va urma va fi pentru lume un lucru de neînţeles, o dezgustătoare paradă a inutilităţii, pornirea unui zănatic care nu înţelege nimic din rosturile societăţii. Cafeaua se răcise în ceaşca largă şi Serghei ezita, nehotărât dacă s-o bea dintr-o înghiţitură, sau s-o arunce în ţărâna curţii. În cele din urmă a sorbit lichidul aromat, a lăsat ceaşca pe soclul unei lucrări şi s-a îndreptat către atelirul în care nu intrase de aproape nouă ani. Pe drum se întreba dacă va mai găsi cheia pitită în scobitura de deasupra uşii, acolo unde o lăsase când plecase spre orăşelul de munte unde voia să trăiască până la sfârşitul vieţii. Dar, vezi că lucrurile se răsuciseră neşteptat, şi perioada din pădure îl adusese

în oraşul adolescenţei sale, în casa pe care Avocatul o cumpărase probabil în numele memoriei sale, i-o dăruise pentru ca numele său să rămână legat de locurile acestea. Nu mai auzise nimic despre el, şi probabil acum îşi dormea somnul de veci în locuri străine, sub o piatră pe care timpul aşeza semn după semn, întru veşnicirea sa şi nu a omului.

„Vor urma zile grele”, gândea Serghei, pipăind cu degetele scobitura de deasupra uşii, bucurându-se că este la locul său cheia atelierului. Zile grele care puneau capăt escapadelor de la cârciuma de lângă gară. Vor fi zile grele şi pentru beţivii rămaşi fără izvorul care-i fericea seară de seară. Cheia era la locul ei, stătea cuminte în scobitura de desupra tocului, dar broasca, de atâta amar de vreme nefolosită, a avut nevoie de ceva timp până să cedeze. Serghei a intrat în încăperea înaltă şi a ieşit imediat, pentru că atmosefera i-a comunicat scurt faptul că va fi nevoie de muncă multă, de foarte multă muncă pentru ca lucrurile să revină la normal. Totul îngheţase sub stratul gros de praf: unelte, materiale, bucăţi din lucrări, bancul de lucru. Dacă nu ar fi fost praful, neorânduiala aceea ar fi avut un oarece farmec, dar praful, pojghiţa de praf te ducea cu gândul la chinul ieşitului la lumină. Serghei s-a aşezat pe treptele casei şi se gândea că trebuie să înceapă de îndată să facă ordine peste tot, să nu mai amâne, pentru că altfel, zile vor trece şi totul se va ascunde sub nehotărâre, sub încercările şovăielnice de a face ceva din toate lucrurile ce deveniseră nefolositoare şi care parcă înţepeniseră într-o anume poziţie, şi caută să rămână acolo pe veci. Sufletul bărbatului se chinuia să întreţină şi să mărească luminiţa aceea firavă, pe care raţiunea o strivea pur şi simplu sub vraful de argumente care cereau ca totul să rămână aşa, şi el să plece din casa aia, s-o vândă, s-o doneze, să facă orice doar ca să scape de ea şi de toate necazurile care parcă se adunasreă în curtea largă, în atelier, şi-n odăile vechi. Stătea pe trepte, Serghei şi privea cerul, mintea sa îi spunea să lichideze toată povestea şi să plece iar din oraşul acesta, doar că nu se putea convinge cu nici un chip. Pe măsură ce timpul trecea, devenea tot mai convins că va petrece multe zile de trudă, că va târî după el amărăciuni de tot felul, că felurite amintiri se vor lega de el, aduse amintirile de cine ştie ce obiect pe care-l va descoperi pitit pe sub alte cioveie. Ziua trecea, raţiunea slăbea îndemnurile, şi bursc, Serghei s-a ridicat şi a acceptat povara ce avea să urmeze.

O lună întreagă a durat povesetea, o lună în care senzaţia că totul va ţine o veşnicie, că-şi va petrece viaţa dereticând şi sortând materiale, că va scoate praful din unghere şi înaintea Judecăţii de Apoi. Dar la sfârşit, după ce tot ceea ce recuperase a fost stivuit cu grijă, când sculele străluceau, când toate aparatele sale au redevenit funcţionale, când se vedea clar că mână

de om s-a făcut stăpână peste proprietatea asta, după toate astea, Serghei era tare mândru de el. Era mulţumit şi gândea că acum, va putea în sfârşit să mediteze la poveştile care stăteau ascunse în el, poveşti pe care le ascultase în timpul petrecut în pădure. Mai bine zis ajunsese să le ştie fără vreo motivaţie aparentă. Dintr-o dată înţelegea că ştie o poveste nouă, o poveste despre care nu fusese vorba sub nici un chip acum câteva clipe. Se învârtea atunci Serghei, fără rost, fără folos printre lucrurile din jur, şi povestea se aşeza în fiinţa lui temeinic şi simplu, îl cotropea. Abia după ce povestea îşi găsea locul, putea să-şi vadă de ale lui, şi întotdeauna se simţea un pic mai greu, mai stabil, mai chiabur. Tare îi mai plăcea expresia asta: chiabur. Îi plăcea să o ştie în minte, mereu pregătită, îi plăcea să se gândescă la asta, la cum devenea mai chiabur, mai cu dare de mână. Lumea se vedea altfel atunci; parcă ar fi putut să se stropşească la ea, s-o pună la punct să-i taie din moţ.

Când a fost gata totul şi spaţiul şi-a recăpătat simplitatea pe care ordinea o aduce cu sine, s-a așezat în mijlocul atelierului și a așteptat. A așteptat să-i revină dorințele simțite în mijlocul pădurii. Erau dorințe atât de aprige, acolo în pustietatea codrilor, încât se cuvenea să revină și acum, să revină de fiecare dată când gândul mergea în căutarea lor. Erau dorințele despre istoriile firești și simple, pe care un spirit iscoditor are datoria să le spună semenilor. Are această datorie, pentru că fiecare istorie duce cu sine o parabolă ce are legături trainice cu alte spirite. Totul se întâmplă peste timp și peste spații, totul este nevăzut, neauzit, este doar fiorul cunoașterii care caută să devină tot mai comlex, mai profund. Și chiar dacă, spiritele acelea nu mai sunt printre oamenii vii, tot mai pot face lumină asupra unor îndoieli, pot răspunde la unele întrebări, se pot juca cu acțiuni misterioase ale lumii, și astfel de parabole se ivesc din nimic, din neant, din jocul subtil al unor iluzii. Le scornește simțul jucăuș pe care eternitatea îl provoacă în inexistența sa. Iar în lume sunt oameni ca el, care au o anume sensibilitate și simt parabola, îi simt sensul și bucuria jocului, dar mai ales simt cum rupe aceasta zăgazul și pătrunde în hotarul nesfârșit și greu de înțeles al libertății. Lucrurile acestea le înțelesese Serghei în peregrinările lui prin teritoriile dominate de alte reguli ale pădurilor. Erau lucruri pe care pădurea le adunase în lungul nenumăraților ani, erau lucruri care își așezau semnele greu de înțeles, mai pe fiecare ființă din lumea aceea verde, sau albă, sau robită de culori nenumărate. E adevărat, erau lucruri ce nu ar fi folosit nicidecum în lumea artificializată a oamenilor, dar stăruiau în amintiri vechi și nedeslușite, amintiri pe care aceștia le purtau cu ei toată viața, ca mai apoi să le ducă în eternitate. Serghei stătea și aștepta apariția dorințelor acelora, nerăbdător să înceapă,

închipuindu-și fel de fel de momente din noua sa ipostază. Doar că în sufletul și în mintea lui nu era decât un mare gol. Un pustiu în care nimic nu se putea naște, nimic nu putea da rod în deșertul sufletului. Și a început să se gândească din ce în ce mai serios la faptul că atâta amar de timp trecuse de când n-a lucrat, încât obișnuința formelor, limbajul odinioară atât de familir al gesturilor ce trebuiau făcute, sensurile, ideile, totul murise, iar el devenise un nimic și așa va rămâne tot restul zilelor. Și frica se strecura tot mai parșiv în mintea sa, încetul cu încetul ajugea să-l domine, să-l paralizeze. Știa că fără lumea de forme și de povești din el viața îi va devein amarnic de grea, de pustie, de lipsită de sens. Trecuse prea mult timp, mult prea mult timp, legăturile cu el cel dinlăuntrul său se rupseseră și ar fi o mare nenorocire ca totul să fie definitiv. De asta se temea Serghei, iar zilele treceau indiferente la zbaterea sa, la drumurile pe care le făcea pe străzi, prin parcuri, pe la cunoștințe, prin casă, apoi în atelier, mereu sperând că va veni și momentul când, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, se va apuca de lucru. Erau drumuri fără rost, el nu avea un rost, nu-și găsea rostul, îl pierduse și odată cu el orice urmă de sens. În câteva rânduri a încercat să se provoace și a intrat în atelier hotărât să lucreze cu orice chip. Doar că de fiecare dată a trebuit să se oprească, mai bine zis îl opreau schițele din care respira lecțiile de la școală, se vedea academia ce-și impunea regulile, toate schematice, artificiale, pompoase. De fiecare dată a aruncat hirtiile, a închis ochii sperând că mintea lui se va lumina, dar și acolo totul era dominat de regulile școlărești ale meseriei. Trecea timpul și Serghei se simțea din ce în ce mai sigur prins într-o capcană din care nu izbutea cu nici un chip să evadeze. Pe de o parte, setea libertății pe care o învățase în păduri, formele acesteia, inefabile, subtile, cuceritoare și pline de un sens ascuns și fermecător, pe de altă parte incapacitatea de a stăpâni materialul. Faptul că nu mai vedea ca odinioară căile ce duc spre esența bucății de material ce avea să devină o lucrare, că nu mai înțelegea cum se alcătuiește jocul formelor în buncata de materie, ca să știe cum să aleagă, în ce fel să spună povestea pentru că ea să-și arate părțile cele mai seducătoare ale parabolei, faptul acesta îl deprima, și-i întărea spaima că sufletul său și-a pierdut esența, și-a pierdut miezul sineului. Și ce mai rămânea din el dacă acest miez al sinelui nu mai exista? După o bucată de vreme a început să se scoale din ce în ce mai târziu, să nu mai aibă aceeași hotărâre de a lupta cu neputința. Ziua trecea în dorul lelii, cu tot felul de treburi scornite doar ca să nu stea degeaba, dar tot mai conștient că are nevoie de o soluție, are nevoie de o rețetă de vindecare. O rețetă care să-i aducă înapoi bucuria legăturilor strânse dintre el și materie.

Serghei știa acum că izbutise să câștige în nefiindul său fermecătoare stări ale libertății de a fi cosmos, de a fi univers, mersese pe căi simple direct în inima ființării, și de fiecare dată i s-a părut că va știi să spună asta în lemn, în piatră, în metal, sau în orice altfel de material ce vine din sinele cosmosului, al universului, acum însă, toate astea pieriseră, nici măcar amintiri despre ce ar fi trebuit să nu uite nu mai avea. Au fost capcane, gândea adesea, au fost amăgiri. Dar cel mai mult îl întrista faptul că nu el era alesul. Sigur că odată și odată, un spirit va fi ales și i se va permite să povestească despre lucrurile acestea care oscilează între fiind și ne-fiind, dar nu el avea să fie acela. El nu mai avea decât neputința pe care i-o oferea încăpățânarea de a se zbate prins în capcana literelor dintr-un alfabet la care buchisise de copil, mai întâi pe lângă un meșter pietrar, apoi prin diferitele școli, cu oameni care cunoșteau bine forma acestora, dar nu și sensurile pe care le purtau. Sensurile adânci, atât de adânci încât se confundau cu însuși sufletul materialului.

. Zilele deveneau din ce în ce mai lungi, cu un el stând pe spate în patul îngust, privind tavanul fără să-l vadă, apoi ridicându-se brusc și mergând să trebăluiască fără rost, ocolind atelierul, încercând să nu vadă bucățile de material pe care le scosese din lucrările tăiate. Se tot întreba cât o să dureze neputința asta, și dacă nu cumva avea să fie pentru totdeauna, cât va trebui să facă față spaimei care se cuibărise tainic în sufletul său, își făcuse lăcaș temeinic și-i zgândărea conștiința împingând-o spre gânduri necugetate, spre zădărnicie, spre salvarea iluzorie pe care o poate aduce oprtunismul. Într-o astfel de zi a sunat telefonul, și a trebuit să-l caute frenetic, pentru a apuca să răspundă. Niciodată nu știa pe unde-și arunca telefonul care niciodată nu avusese o importanță prea mare pentru el. Era un aparat de care ai nevoie din când în dând, și atât. A apucat să-l găsească la timp ca să audă vocea inconfundabilă a Adinei.

Să nu-ți trântesc eu un, dumnezeii mamii dumitale de bou?

De ce?

Păi dacă te-ai plictisit de lucrările alea pe care le-ai tăiat, înainte de a le fi făcut harcea-parcea, nu puteai să dai un telefon? Știi foarte bine că am o peluză încăpătoare, slavă Domnului, și ele s-ar fi simțit foarte bine acolo.

Nu, despre asta este vorba, Adina. Ele trebuiau să dispară pentru că mințeau. Atunci când le-am făcut habar n-aveam despre minciunile pe care le spuneam. Dar între timp mi s-au deschis ochii... De aia le-am tăiat, că mințeau... Lucările alea erau poveștile unui oportunist care minte ca

să-i fie bine, și odată cu timpul, s-ar fi descoperit minciuna...și-ar fi fost păcat...Cred... cel puțin, așa cred.

Ești un mare bou, spuse Adina și închise.

Nu vorbele Adinei stăruiau în mintea lui Serghei, ci tonul, timbrul vocii, care vădea îndârjirea cu care femeia nu voia să accepte părerea lui. Pentru ea, indiferent cum ar fi fost, lucrările acelea ar fi trebuit să aibă parte de viața lor. Ea era legată mai mult de sentimentele ce veneau dintr-o adâncă subiectivitate. O subiectivitate care genera mereu atribute care întrețineu legături adânci cu lucrările acelea, sau, mai degrabă, cu sufletul omului care le-a făcut. Adinei îi plăcea omul acela și atunci când spunea adevărul, și atunci când mințea, și când era vesel, sau când era trist, și când făcea vreo prostie gogonată. Era măgulitor, gândea Serghei, dar tot nu credea că asta îi dădea dreptul să fi lăsat lucrările acelea în viață. Ziua întreagă s-a învârtit fără rost, mereu cu nuanțe din vorbele Adinei învârtidu-se prin jurul sufletului său. Și erau momente când îi era bine, erau momente câd îi era rău, însă simțea că ceva se petrece, ceva care va sfârși scoțându-l din starea asta de neputință. Cel puțin așa spera. Oricum ar fi fost, oricare ar fi fost decizia care s-ar fi ivit era cu mult mai bună decât senzația de neputință care-l fixa ca pe o insectă într-un insectar. Acul trecut prin trup nu l-a omorât, dar orice ar fi făcut, oricât s-ar fi chinuit, era fixat și teama cea mare la gândul permanenței, îl zguduia din temelii. Își dorea libertatea pierdută, libertatea greșelii, a gestului necugetat, inutil, extravagant, libertatea lui obișnuită, cu care îi surprinsese de atâtea ori pe cei din jurul lui.

A doua zi de dimineață, primul său gând a fost la atelier și n-a pregetat să meargă, cu ceașca de cafea în mână, cu ochii încă cârpiți de somnul lung. A început să lucreze ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, ca și cum nu ar fi fost rupt atâta vreme de munca sa. Bucuria pe care o simțea în adâncurile sale nu venea de la faptul lucrează, ci de la senzația deplină a este vegheat de simplitatea aceea pe care o râvnise atât. Simplitatea care îi oferea o altfel de înțelegere a lucrurilor. Regulile erau altfel, orânduirea faptelor era alta, miezul fiecărui gest era altcum, dar, mai ales gândurile cereau să fie altminteri. Se gândea că legăturile sale cu semenii vor avea strașnic de suferit, pentru că s-a îndepărtat brusc de tendința ce domina lumea, și pentru asta era curios cum or să privească ei noile lucrări ale sale. Dar asta nu mai era atât de important acum, era un lucru pe care îl va rezolva viitorul într-un fel sau altul. Acum, important era faptul că se simțea pe deplin stăpân pe meșteșugul său, iar gândurile fugeau la Meșterul pietrar ce-i pusese dalta în mână. Un meșter modest, care-și iubea meseria, își știa limitele, dar era plin de mândria

că sunt lucruri pe care le poate face ca nimeni altul. Pentru cei din jur, această bucurie ascunsă a meșterului, n-avea importanță. Pe ei nu-i interesa ce-l bucură, sau nu-l bucură pe meșter. Ei aveau nevoie de o cruce, de o piatră, de stâlpișori, sau de vreun monument mai de doamne ajută. Nu bucuria lui era interesul lor, așa că ea putea fi, sau putea să lipsească, dacă meșterul se achita onorabil de sarcina sa, totul era în ordine, și-i numărau în palmă banii ceruți. Bucuria era importantă pentru meșter, lui îi ținea inima vârtoasă, lui i se umfla pieptul când șlefuia obiectele comandate. Și pe obrazul său, mai ales la colțul ochilor, se puteau citi semnele pe care le lăsa bucuria. Asta o puteau face doar cei apropiați, cei care-l cunoșteau de mult timp, iar Serghei abia acum înțelegea cât e de importantă acea bucurie pe care nu o împarți cu nimeni; nu știi, și nu vrei s-o împarți cu cineva. Nici n-ai de ce s-o împărți, n-ai de ce s-o risipești.

Zilele au început să curgă monoton, pentru cineva care ar fi privit viața acestui om din afară. Sculatul de dimineață, forfota cerută de ritualurile obișnuite, intratul în atelier și roboteala domoală, plină de gesturi ce se repetau mereu și mereu. Viața unui om singur care se află în fața unor materiale cu care are el niște socoteli. Doar că toate acestea îi arătau lui Serghei calea spre marea simplitate care îl obsedase. Nu putea spune nici că s-ar bucura din calea afară, nici că a dat norocul peste el, doar o liniște domoală, ușor plictisitoare, dar confortabilă îl îndruma în munca lui de fiecare zi. Trecea timpul, și Serghei nu prea avea vești din lumea de afară, pentru că nu-l căuta nimeni, iar el, la rândul lui, nu căuta tovarăși. Părea că a regăsit viața din codrii adânci, aici în mijlocul orașului, într-o proprietate străjuită de un gard vechi și putred pe jumătate.

Venirea Actriței în casa Angelei, i-a readus acesteia o parte din obiceiurile pe care odinioară le avea pentru bărbatul ei. Pe lângă asta trebuia mereu să învețe lucruri noi ce țineau de infirmitatea femeii. În primele zile. Actrița fusese teribil de stânjenită și nu îndrăznea să vorbească despre nevoile ei, despre dorințele mărunte care o ajutau să-și trecă ziua. Atitudinea Angelei schimba lucrurile încetul cu încetul, femeia căpăta curaj, iar asta îi aducea puterea de a se strădui să devină tot mai îndemânatică, chiar din poziția aceea doldora de restricții. Actrița era o fire organizată și-și pregătea întotdeauna lucrul după tipicurile ei, ordona operațiunile după posibilitățile pe care i le dădea scaunul cu rotile, și o uimea pe Angela cu inventivitatea cu care obținea tot mai multă libertate pe măsură ce se obișnuia cu handicapul ei. Robotea fără odihnă la păpușile pentru noul spectacol, părea că orice ar fi fost, ea nu se poate lipsi de păpușile care s-o înconjoare; o lume tăcută și odihnitoare a chipurilor împietrite în aceeași expresie pictată pe

materialul ieftin. Casa se umplea încetul cu încetul de materialele folosite pentru noile păpuşi: felurite pânze de diferite culori, sârme, bucățele de lemn, bidoane de aracet, gheme de fire sintetice din cele mai stranii culori, bolduri, nailon, pioneze, scoabe stinghii subțiri. Totul devenise un adevărat bazar, în care Actrița se descurca cu dibăcie, cu precizie. Era foarte precisă în a stabili ordinea operațiilor, locul, tipul de material de care are nevoie, ce trebuie făcut, și nu se oprea nici o clipă din roboteala asta măruntă. Păpușile, înainte ca pe fețele lor să fie pictată expresia aceea unică, erau grupate, stăteau câteva zile una lângă alta, iar Actrița, de fiecare dată când trecea pe lângă ele, le schimba poziția, le aranja costumul, netezea niște cute numai de ea văzute. După vreo două sptămâni, ajunsese sî mânuiască scaunul cu rotile cu o abilitate de invidiat, se deplasa cu precizie în geografia destul de strâmtă a aparatamentului, de parcă de-o viață trăise astfel, și-n acel loc. Singura ei preocupare erau păpușile, la care începea să lucreze de dimineața devreme, iar Angela trebuia să tragă de ea pentru niște pauze, pentru mesele zilei, pentru o cafea. Altfel mâinile femeii nu se opreau nici o clipă, și privind-o a înțeles că în casa aceea nu erau o femeie cu handicap, ci două, pentru că la rândul ei, toată viața purtase un handicap datorită căruia nici ea nu se oprise dintr-o roboteală oarbă, râvnind să fie cât mai precisă în ceea ce face, străduindu-se să devină un soi de imagine a perfecțiunii, o jalnică perfecțiune care practic n-avea scop, n-avea finalitate. Fie secretară de facultate, fie lucrătoare în biroul acela de traduceri și legalizări, tot ceea ce îi trecuse prin mână fusese o mulțime de hârtii care nu împlineau nimic, ci doar făceau parte dintr-un ritual care fusese inventat de minți secătuite, putrede în tot adâncul lor. Asta era diferența între handicapurile lor, gândea Angela; Actrița trebuia să facă față unui handicap fizic, și se descurca de minune, ea trebuise să facă față unui handicap ce crescuse înlăuntrul ei, undeva unde nimeni n-ar ști să-l găsească, și nici să-i dea un nume, să-i spună cumva. Singurul om care înțelesese fusese bărbatul ei, și toată viața a dovedit că lui nu-i păsa, ba mai mult că se străduie să facă în așa fel încât nimeni să nu bage de seamă că un astfel de handicap există. Mai ales Angela nu trebuia să bage de seamă De când înțelesese lucrul acesta se uita cu alți ochi la Actriță. Mai ales la modul cum știe să-și urmărească țelul, scopul gândurilor ei. Pe măsură ce păpușile se adunau, gata de noul spectacol, femeia prindea o anume viață în adâncul ființei, o viață secretă pentru cei din jur, dar teribil de tumultoasă acolo unde se găsea, în tărâmul nevăzut din imaginația ei. Și Angela devenea tot mai curioasă, mai nerăbdătoare, încerca din toate puterile să ajute cât mai eficient pentru că păpușile să fie gata odată, iar Actrița să înceapă să vorbească și să scoată lumea ei secretă la iveală.

Abia izbutise s-o convingă, pe la mijlocul dimineții, că trebuie să se oprească din lucru și să bea o cafea împreună, să fumeze o țigară, înainte ca Angela să plece la Fundație, când soneria a țipat neșteptat, strident, ușor răgușit de la atât de lunga nefolosință. În fața ușii se găsea cuplul de toată minunea al femeii grase și al bărbatului înalt. Stăteau și așteptau ca Angela să se descurce cu încuietorile vechi. Când a izbutit să deschidă ușa, gazdei i s-a arătat un tablou aproape supra-realist. Pe fereastra mică de la casa scării o rază puternică de soare tăia penumbra și făcea să joace praful stătut ce fusese stânit de cele două ființe. Bărbatul înalt, slab, cu căciula sa țuguiată, care-i sublinia subțirimea, stătea drept și pieptos, privind în jos către pragul ușii. În spatele lui, femeia încerca să se ferească, încerca doar să se ițească, privind piezis pe după un șold, cu fața lipită de scurta ciudată și veche. Efortul era însă zadarnic, pentru că trupul subțire al bărbatului nu putea ascunde grăsimile care se revărsau din plin, iar poziția femeii făcea ca imaginea să pară și mai ciudată, așa prinsă cu mâinile de mânecile hainei bărbatului ei, scuturându-l ca să-l hotărască să vorbească.

Bună ziua – spuse încetișor bărbatul, și ca un ecou se auzi și glasul plin de șiretenie al femeii care spuse același lucru, orecum mieros, oarecum în grabă. Vara noastră șade la dumneata... Că noi așa am auzit...

Da’ cine v-a spus?, întrebă Angela fără nici un pic de curiozitate. Oricum nu-și putea ascunde ostilitatea și vocea ei suna în consecință.

Vorbește lumea, doamnă, o auzi pe femeie spunând. Vorbește lumea, și nu-i frumos...că e vara noastră, noi suntem rudele ei, că altele n-are...

Și i-ați oferit ajutor, să-nțeleg. Ați fost s-o scoateți din spital, și s-o îngrijiți...

Păi, unde, doamnă, că la noi e ca vai de lume. Noi suntem oameni săraci și avem un apartament confort trei...Vai de capu’ nostru…

Da’ nu mai bine discutăm înăuntru?, să n-audă lumea, că-i mai bine – zise bărbatul. Poate că o vedem și pe vara noastră, că noi cu ea am vrea să vorbim.

Angela deschise ușa și le făcu loc celor doi să intre. Abia atunci a văzut că Actrița se afla în spatele ei. Profită de faptul că ușa îi ascunde fața și făcu o mutră din care Actrița să înțeleagă că trebuie să-și țină firea. Aceasta își răsuci scaunul cu rotile și porni înainte pe holul mic care ducea în sufragerie. Când a ajuns în camera plină de materiale și păpuși, balabusta a ochit fotoliul cel mai larg a zvârlit ceea ce se afla pe el și s-a trântit pur și simplu, revărsându-se. Bărbatul a rămas în picioare, lângă ușă, și-a scos căciula, și-a pus-o în reverul scurtei sale.

Bună ziua, vară dragă, îi spuse actriței. Ce mai faci? Cum o mai duci?

O duceam bine..., începu Actrița, și tonul vocii ei o făcu pe Angela să întrebe grăbit: O cafea beți? Bărbatul se uită spre nevasta lui care stătea revărsată în fotoliul larg, cu picioarele abia atingând parchetul. O uitătură, și pentru că femeia nu spunea nimic, tuși scurt.

Noi îți mulțumim, dar...

Dacă ești mata așa de amabilă, se auzi din fotoliu. O cafeluță se poate. Dar pui oleacă mai mult zahăr. Că viața-i amară... Soții râseră behăit gustându-și gluma, pe care probabil o spuneau de fiecare dată când li se oferea cafea.

Angela aduse cafeaua cât de repede s-a putut, împinsă de tema că Actrița o să facă vreo năzdrăvanie. Dar în sufragerie era liniște, nimeni nu încerca să spargă tăcerea, fiecare rumegându-și gândurile și făcând planuri pentru discuția ce va începe. După ce turnă cafeaua în cești, și le împărți fiecăruia, Angela s-a tras în spetele Actriței și s-a spijinit cu mâinile de scaunul acesteia. Era hotărâtă s-o țină din scurt, să n-o lase să se certe cu cei doi. Nu-i plăcea de loc cum arată, cu fața care parcă i se ascuțise. Avea o expresie extrem de tăioasă, și Angelei îi era frică să nu facă vreo criză de nervi și să mai pățească vreo nefăcută. Își dorea s-o poată stăpâni, s-o poată calma. În fond, lucrurile se vor derula după un anume tipic; probabil că cei doi își făcuseră planul minuțios, și vor încerca să obțină ceea ce-și doreau folosind toate mijloacele pe care le știau, pe care le mai folosiseră și altă dată. Se uita, de acolo din spatele Actriței, mai ales la femeie, care își lungise degetul cel mic apucâmd toarta ceșcuței de cafea. Era un spectacol: mâna groasă, cu degete scurte, strălucind de grăsimea adunată grămezi pe sub piele, și degetul cel mic întins, parcă încercând să evadeze din încleștarea unturii. Unghiile femeii erau tăiate cu o foarfecă, probabil, și aveau colțuri inegale și neregulate, sugerând din plin mentalitatea unei țărănci care a ajuns să trăiască la oraș. După prima sorbitură, femeia s-a strâmbat și s-a întors cu greu către Angela.

Da' oleacă de zahăr, nu mai ai mata?

Când a primit chiseaua cu zahăr, și-a pus două lingurițe, apoi a mestecat îndelung să fie sigură că acesta s-a topit complet. În tot timpul acesta, nimeni n-a îndrăznit să bea din cafeaua lui, fiecare așteptând să se termine spectacolul mestecatului. Femeia a gustat din nou, a mai adăugat un vârf de linguriță de zahăr, apoi s-a cuibărit în fotoliu, a sorbit cafeaua și a închis ochii, dovedind o mare plăcere. S-a lăsat tăcere, nimeni nu scotea un cuvânt și doar sorbiturile scurte și sonore ale bărbatului spărgeau liniștea din când în când. Femeia își chivernisea cafeaua din ceașca pe care o

ţinea cu amândouă mâinile, şi doar când o ducea la gură, degetul mic se întindea din reflex, subliniind găsimea de pe pumnul rozaliu. Bărbatul a terminat cel dintâi, şi şi-a aţintit privirea asupra femeii care continua să ţină ochii închişi şi ceşcuţa cu amândouă mâinile. Era ceva hulpav în poziţia grăsanei, ceva extrem de primitiv, de animalic, iar bărbatul ei, o privea atent peste buzele ceştii de cafea pe care o adusese până spre vârful bărbiei. Ceaşaca şi farfurioara ei se pierdeau în mâinile lui mari, adunate către bărbie. Nu mai exista nimic în lumea asta în afară de ei doi: femeia grasă din cale-afară, cu totul abandonată plăcerii, şi bărbatul veghind atent mişcările consoartei. Angela se temea de momentul în care oamenii vor începe să vorbească. Se temea de vorbele grele pe care ar putea să şi le spună, mai ales că Actriţa pur şi simplu încremenise, şi numai faţa îi devenea din ce în ce mai rigidă şi mai ascuţită. Se temea Angela, pentru că ea era cu totul dezarmată în faţa unei confruntări. Toată viaţa ei fusese dezarmată, făcea parte din handicapul ei.

În sfârşit, femeia descihise ochii, se uită în fundul ceştii goale şi-i ridică apoi umezi, lacomi. Îşi privi bărbatul, care începu să vorbească repede: ”Apoi, vară dragă, noi am venit să mai vorbim despre apartamentul ăla al tău… Că-i păcat, zău aşa. Stă şi se pune prafu' în el. Am putea face ceva bănişori... Nu mulţi, nu mulţi..., dar oricum se cheamă că-i luăm, nu-i dăm... Ce zici?” Actriţa nu spuse nimic. “ Că, numai Dumnezeu ştie cât e de grea viaţa din ziua de azi..., se auzi vocea nevestii. Cu hoţii ăştia care fură tot, nu-i chip s-o acoatem la capăt. Şi pâinea de pe masă ar fi în stare să ţi-o ia. Până la urmă, noi suntem singurele tale rude. Noi o să te ducem la groapă când ai să mori. Noi o să te grijim şi-o să-ţi facem pomenile. Tu, măcar ştii cât costă o îngropăciune? Ai habar? Tu stai toată ziua cu nasu'-n păpuşile tale, şi greu îi pe noi. Că de-aia ne-am gândit să adunăm un ban, să punem deoparte, că doar n-o să te îngropăm ruptă-n cur.” “Nu vă dau nici un apartament”, spuse Actriţa c-o voce dogită şi arţăgoasă. „Sunteţi un neam de zgârie brânză, lacomi şi nesătui. Aţi fi în stare să luaţi şi-un rahat, dacă ar fi de pomană şi v-ar aduce ceva câştig. Nimic nu vă dau.” „ Tu o auzi?!, strigă piticania către soţul ei. E vară-ta. E sânge din sângele tău, dar nu se gândeşte decât la banii tăi. Tu s-o îngropi când i-o veni sorocul, tu să-i faci pomenile, tu să dai bani la popi, la dascăli, la gropari. Dar bani, de unde?” Şi femeia începu să plângă asemeni unui copil, cu hohote rostogolite şi suspine adânci, din rărunchi. Era un plâns ciudat, tare ciudat, de parcă un copil întârziat ar fi păţit cine ştie ce. Era un plâns din străfundurile fiinţei ei, şi dovedea o durere ascunsă şi îndelungată, care şi-a rupt dintr-o dată baierele şi a răbufnit inundându-i fiinţa. Bărbatul se frământa în scaunul lui, se răsucea într-o

parte și alta, teribil de caraghios cu ceașca de cafea și farfurioara ei, pe care le ținea în continuare sub vârful bărbiei. “Ei, uite, vezi ce-ai făcut?”, se întoarse către Actriță. “Eu n-am făcut nimic. Eu n-am venit nicăieri, și n-am cerut nimic. N-am cerut ce nu mi se cuvine. N-am cerut nici ce mi se cuvine...” „Atunci să te îngroape ea”, strigă ipochimenul, ințețindu-și plânsul și arătând cu degetul către Angela. Și plânsul acela neobișnuit se accentuă. Angelei pur și simplu nu-i venea să creadă că e vie și asistă la o astfel de scenă. Era pur și simplu impresionată de sinceritatea copilărească a plânsului care se revărsa din grăsimile acelei ființe. Femeia stătea nemișcată în fotoliul larg, afundată în pernele moi ale acestuia și plângea c-o sinceritate profundă, adâncă. Probabil că-n mintea ei, înmormântarea Actriței avea să înceapă mâine, și ea va trebui să scoată amar de bănet din buzunar și să suporte toate cheltuielile. Va rămâne săracă după înmormântarea aceasta, va rămâne pe drumuri și toată agoniseala ei se va prăpădi. Probabil că acesta era motivul pentru care plânsul se ințețea, căpăta accente care-l impresionau teribil pe bărbatul ei ce nu-și mai găsea astâmpăr și se foia tot mai caraghios în scaunul său. Până la urmă, n-a mai răbdat, s-a ridicat în picioare, se răsucea disperat căutând un loc unde să pună ceașca din mâini, și-n tot timpul acesta bolborosea: “ Hai, nu. Nu. Nu trebuie. Să nu plângi, porumbițo… Nu mai plânge. Nu trebuie, zână bună. Mă îngrijesc, să n-ai nici o grijă, că mă îngrijesc…” Brusc, femeia s-a oprit din plâns, și cu o voce ascuțită țipă la barbat: “Te îngrijești tu. Ce te îngrijești, tu? N-ai fost în stare s-o faci pe asta să înțeleagă... Să te văd de unde o să scoți banii pentru sicriu și pentru pomeni? Bani pentru prosoape, îți trebuie? Îți trebuie. Bani de lumânări și de tămâie, îți trebuie? Îți trebuie. Bani ca să faci podurile, îți trebuie? Îți trebuie. Și de unde scoți tu toți banii ăștia? Poate că ai făcut economii, ai bani la bancă, și eu nu știu. Să mă bată Dumnezeu, dacă o să mișc vreun deget. Să vă descurcați din mila primăriei, din pomenile cartierului. Eu nu vă dau nici un ban.” Și, ipochimenul porni să depene din piciorușele scurte, să împingă cu mâinile în cotierele fotoliului, căutând să se ridice în picioare. Când a izbutit s-a dus glonț la masa din cameră și a izbit cecuța de cafea. “Hai!”, a strigat către bărbatu-său și fără să mai aștepte a pornit către ușă. Acesta era probabil complet zăpăcit, probabil că nu se aștepta la refuzul atât de categoric al Actriței și la reacția nevesti-si. Oricum, habar n-avea ce să facă, unde să pună ceașca de cafea. Se uita disperat la Angela și aștepta un semn, o vorbă, ceva care să-l lămurească. În cele din urmă, a zărit ceașca abandonată de nevastă-sa, drept care s-a reprezit și-a pus-o și el alături. După care a dat fuga să-și ajungă jumătatea care se legăna de zor pe culoarul dinspre lift. În încăperea, ce parcă devenise pustie, două femei rămăseseră nemișcate. Stăteau pur și simplu și așteptau ca

atmosfera să se curețe de prezența celor două jivine. După o vreme, Actrița a întors capul spre Angela:” De coroane n-a spus nimic”, îi spuse acesteia, și amândouă izbucniră în râs. „Ai dracului oameni! Probabil că-și petrec timpul clocind toate scenariile astea. Le cizelează, le netezesc, că altfel nu-mi trece prin cap cum de se gândesc la toate amănuntele.”

Vizita celor doi s-a șters aproape cu totul din memoria femeilor, după câteva zile. Noul spectacol însemna bătaie de cap nu glumă. Făceau mereu drumuri de la sediul Fundației, acasă la Angela, pentru că mereu mai trebuia câte ceva, Actrița trebuia transportată, scaunul era o problemă, pentru că intra în mașină doar într-o singură poziție, și dacă n-ar fi fost șoferul, nimeni n-ar fi găsit soluția. Dimineața, Angela îl privea pe bărbatul vânjos cum o ridică delicat pe Actriță, cum o așează în mașină, apoi pliază scaunul și-l strecoară lângă aceasta, pe bacheta din spate. Mișcări firești, obișnuite, de parcă toată viața și-ar fi petrecut-o lângă femeia măruntă și infirmă. În urma lor, ea gâfâia cărând două sacoșe imense, pline cu tot felul de fleacuri trebuincioase, și de fiecare dată avea probleme fiindcă cu greu găsea poziția potrivită în portbagaj. Orele lungi care urmau să umple dimineața se scurgeau pe negândite, cel puțin așa i se părea Angelei, pentru că mereu trebuia să alerge, să găsească ba una, ba alta, să mânuiască păușile care-i reveniseră, în vreme ce Actrița le dăscălea pe celelalte femei, mereu grijulie ca păpușile ei să devină un soi de ființe, cu farmecul lor, cu convingerile lor. Două luni a durat munca asta, și pe măsură ce se apropiau de final, parcă totul devenea tot mai istovitor, parcă nimic nu avea de gând să se rezolve, și chiar dacă spectacolul era tot mai închegat, pretențiile Actriței, o făceau să creadă că-ntr-o bună zi, totul se va lua de la capăt, pentru că aceasta era din ce în ce mai agitată, și-n fiecare zi avea griji noi, și apărea ceva nou ce nu fusese rezolvat, ceva la care nu se gândiseră până atunci. Angela era tot mai încordată, pentru că nu înțelegea ce se întâmplă, și de ce femeia de lângă ea devenea tot mai tăcută, mai absentă, i se părea că-i tot mai ciufută și că nimic nu-i place, că totul în casă face doar pentru că n-are încotro, c-ar lăsa totul baltă și s-ar duce în lumea largă, să nu mai vadă pe nimeni. Era greu de trăit așa, nu era de loc obișnuită Angela să facă față acestor porniri, și cel mai mult îi era teamă să nu izbucnească un scandal care să se termine urât, urât de tot. Îi era foarte frică, și mereu încerca să fie înaintea Actriței, chiar dacă reacțiile acesteia tot ursuze rămâneau. A fost nevoie de jucăria unui copil, văzut din mașină, ca Angela să înțeleagă și să se bucure. Mașina oprise la semafor, lângă un parc de joacă, unde un tată încerca să-și împace odrasla, căruia i se stricase jucăria. Copilul urla, plângând amarnic, iar tatăl stătea în genunchi și cauta să-l ogoaie. Până când se stricase, jucăria

nu-l prea interesase pe cel mic, dar, așa stricată era foarte prețioasă, iar eforturile tatălui nici măcar nu erau băgate în seamă. Privind pe geamul mașinii, Angela s-a văzut cum a trecut ea prin viață. Exact ca și copilul alintat, care știa clar că este cinvea care e gata să-l mângâie și să-l răsefețe. Bărbatul ei se îngrijise tot timpul ca ei să-i fie bine, s-o facă să uite necazurile aduse de jucăriile stricate. Fusese mereu inventiv, scornise mereu lucruri noi, tot timpul știind cum s-o șmecherească, și s-o aducă la liman. În dimineața aceea, inima Angelei s-a bucurat fără seamăn, s-a uitat spre Actriță, și dacă aceasta ar fi fost atentă ar fi văzut luminița de șiretenie care se aprinsese în ochii ei. Ce avea să urmeze, era pornit dintr-o bucurie ascunsă, ținută ferit să n-o poată nimeni observa. Era o bucurie care nu putea fi împărtășită, era un secret, care cu cât era mai tainic cu atât avea o mai mare valoare. Câte timp bărbatul ei trăise, n-a înțeles niciodată lucrul acesta, mai apoi, viața i l-a dezvălui, încetul cu încetul, și acum era rândul ei să fie stăpână peste asemenea puteri, iar Actrița nu va înțelege, nu va ști, nu va pricepe, fapt pentru care vă fi cu totul în stăpânirea ei. “Doamne, cum întoarce viața roata” – gândea Angela și nu știa cui să mulțumească pentru că izbutise să pătrundă într-o astfel de taină. Cel mai important lucru era că frica ce-o dominase în toată vremea asta a dispărut ca prin farmec. Femeia se simțea pentru prpima dată cu adevărat liberă, și tare îi mai plăcea sentimentul pe care forța aceea pe care libertatea o adusese, începea să-l sădească în ea. “Va să zică asta însemnă să fii puternic! E plăcut, e tare plăcut să fii puternic.” Și parcă lumina zilei era un pic mai limpede așa cum se repezea în urma mașinii, și totul în jur era mai stabil, mai odihnitor. Bucuria din sufletul Angelei, tainică, misterioasă, ascunsă lumii îi adusese forțe ascunse, neașteptate. O!, nu erau cine știe ce puteri supranaturale, spectaculoase, ci doar un soi de dulceață a faptelor ei peste care plutea spiritul bărbatului care o învățase să fie om și după ce murise.

Când spectacolul a fost gata, Fundația a organizat o premieră fastuoasă, la care toți directorii de școli primare și de grădinițe fuseseră invintați. Mulțime de flori erau pregătite și un banchet bogat, cu de toate, inclusiv o orchestră, fusese pus la cale, pentru că lumea să poată vorbi după spectacol, să se cunoască, să schimbe impresii și să se pună la cale tot felul de contacte. Totul era făcut ca la carte și-n mijlocul petrecerii, Actrița și Angela au primit niște premii și diplome care le declarau un soi de societare ale micii trupe. Gestul fusese ținut în secret, iar surpriza le-a copleșit pe cele două femei, care nu mai conteneau după aceea să vorbească despre răsplata primită. În toiul nopții, întinsă în pat, plutind între tărâmul dintre somn și trezie, Angela a realizat dintr-o dată că tot ceea ce i se întâmplă se datorează spiritului bărbatului ei care n-a

vrut s-o părăsească cu totul. S-a mutat în ființa ei acel spirit și-i călăuzește pașii, îi schimbă modul de-a fi, o ajută să nu rămână ființa slabă și neîndemânatică, mereu speriată de ceea ce trebuie făcut. Toate astea au fost spre norocul ei și al Actriței. Stătea cu ochii în tavanul alb pe care se desenau umbrele nopții cu toată lumea de-afară. În camera alăturată, probabil Actrița dormea, dacă nu era și ea bântuită de emoțiile puternice ale acelei seri, și Angela simțea că tulburarea stârnită în conștiința ei de spiritul bărbatului ei care i se dezvăluise, avea să schimbe multe lucruri. N-avea cum să știe de pe acum dacă în bine vor fi, sau în rău, oricum schimbările se vor petrece pentru că devenea tot mai conștientă de responsabilitatea pe care o purta pentru femeia ce dormea alături, și care era pe de o parte dominată de lumile acelea din ființa ei, lumile unui vis continuu, care doreau să iasă la lumină ,să prindă viață; iar pe de altă parte vânată de două animale de pradă care râvneau bunurile ei. Probabil că, de acolo de sus, spiritul bărbatului ei înțelesese și de aia coborâse în ființa ei. Oare trebuia să se bucure?, sau, mai degrabă, să regrete. Pentru că vor urma vremuri neliniștite. Angela știa că cei doi nu vor înceta să le hărțuiască, nu vor înceta să inventeze alte și alte motive care să justifice lăcomia. Și asta, acum, când la Fundație mica lor trupă a devenit atât de importantă. De fapt importantă era nu numai pentru Fundație, ci și pentru copiii care în sălile mici puteau fi atât de aproape de întâmplările vii pe care patru femei le întrupau în fața lor. Trupa lor nu putea ridica pretenții, nu se puteau considera, cu adevărat o trupă care face teatru ca la casele mari. Ele erau o trupă de serviciu, cea care spune o poveste simplă, care istorisesc niște întâmplări cu un anume tâlc. Asta era tot. Pe măsură ce gândurile astea deveneau tot mai limpezi, somnul se risipea, și Angela se simțea tot mai mică în așternuturi. Năvăleau peste ea sumedenie de gânduri, se îmbulezeau, se frământau, ase rupeau între ele silindu-se să ajungă într-o conștiință neîncăpătoare, care nu putea să le încapă pe toate, chiar dacă știa că toate sunt importante, toate sunt necesare în viața care o să urmeze.

La înmormântarea părintelui Zamfirache a fost amar de lume, și mulțime de norod. Tot omul din ținutul împădurit a pornit spre Poiana cu schit. Sătenii au pus scoarțe pe loitrele căruțelor și streaguri tricolore de care au legat fâșii de pânză neagră, Mașinile aveau și ele, înnodate la oglinzi, ștergare cu benzi de pânză neagră, dar și steaguri tricolore pe care oamenii le purtau cu ei mai apoi, ținându-le să se vadă dunga neagră prinsă în lungul flamurii. Îmbrăcaseră

costumele vechi, tradiționale, păstrate în dulapuri de zeci de ani, costume pe care le aveau moștenire de la bunici, de la străbunici, de la rude ce răposaseră de ceva vreme. Până și tinerii își puseseră o ie, o cămașă cu râuri, un ilic negru peste o cămașă albă. Orășenii erau uluiți, pentru că niciodată nu văzuseră sătenii să se poarte în felul acesta la o înmormântare. Șirurile lungi de căruțe, și de mașini se opriseră la marginea satului, iar oamenii urcau pe jos până la mica bisericuță din poiană, unde trupul împuținat al preotului zăcea în sicriul prea mare și prea impunător. Practic abia se zărea de sub mulțimea florilor simple din grădinile sătenilor, și chipul său devenise blajin, parcă oleacă indiferent, ca și cum agitația din jur ar fi trebuit trecută cu vederea ca o năzbâtie, ca o toană a celor vii. Pe măsură ce se apropiau de mica biserică, vocile scădeau, deveneau șoapte rare, oamenii nu mai simțeau nevoia să vorbească, bărbații își descopereu capetele și pregăteau lumânările care deveniseră deja mult prea multe, spre disperarea celor trei călugări care nu știau ce să mai facă și cum să aibă grijă să nu se întâmple o nenorocire. Lângă sicriul bunicului, Clara era pur și simplu copleșită, nu înțelegea ce forțe dezlănțuiseră manifestarea asta a sătenilor. Își aducea aminte că doar cu câteva zile mai devreme fusese revoltată de lipsa de respect arătată preotului, de indiferența pe care sătenii o manifestaseră față de cei doi bătrâni. Iar acum, poiana era neîncăpătoare, mulțimea curgea în două râuri lungi și se perinda pe lângă sicriul din ce în ce mai copleșit de mulțimea florilor. Oamenii se mișcau lent, cu răbdare, fiecare ținând să atingă sicriul, sau pânza ce va înveli chipul bătrânului. Cruci repezi și multe, femei care, de la intrarea în biserică înaintau în genunchi, făceau mătănii și murmurau rugăciuni, se spijineau cu mâna de marginea sicriului, plecau fruntea și rămâneau așa momente bune. Nimeni nu se grăbea, era o despărțire lungă, oarecum duioasă; foarte puțină lume plângea, dar peste toată poiana plutea un sentiment puternic de solidaritate, de recunoștință. Și asta o uimea pe Clara. Stătea de ore bune lângă sicriu, își sprijinea bunica, care de la moartea soțului ei nu scosese o vorbă, se lăsa condusă docilă, dar refuza să se desprindă de marginea sicriului. Tânara femeie era destul de îngrijorată pentru că bunica ei nu dormise de loc, din când în când picotea în picioare, apoi, iar și iar, araja florile, netezea pânza giulgiului, culegea o scamă numai de ea văzută de pe costumul prea larg al răposatului. Biserica era pur și simplu inundată de lumânări și de flori, aerul juca de la căldura flăcărilor. Un miros ciudat: un amestec de la tămâie, de la parfumul felurit al florilor, de la ceara lumânărilor, de la hainele oamenilor care treceau pe lângă sicriu, de la trupuri devenea tot mai obositor și mai greu. Clara făcea tot mai chinuit față acestui miros; orele de oboseală, grija față de bunica sa, sentimentele

amestecate pe care moartea bunicului le înfipsese în sufletul ei, emoțiile ridicate de mulțimea de oameni, emoții neașteptate, uimitoare, căldura lumânărilor, toate astea o istoviseră. Se clătina ușor pe picioare, spre mirarea bunicii, care se uita la ea nedumerită. Voia să iasă afară. Clara, voia să respire aerul răcoros al serii de toamnă care adunase nori grei peste poiană. Nori grei, joși, care scuturau picături mărunte peste mulțimea ce refuza să părăsească poiana. Oamenii aveau să rămână până în ziua următoare când îl vor conduce pe preot la groapă. Nimeni nu se gândea la somn, la ploaie, la adăpost, la mâncare. Pe măsură ce întunericul se lăsa, lumânările se aprindeau și în poiană, în jurul bisericii mai întâi, apoi flăcăruile tremurătoare se lăsau spre pădure și picurii mărunți de ploaie se vedeau pentru o clipă sclipind în lumina nesigură. Clara ridică privire și văzu de partea cealaltă a mortului chipul aspru al Adinei, iar în spatele acesteia ochii mari și albaștrii ai Sergianei. Adina se sprijinea într-un baston gros, bărbătesc, un baston de care nu se despărțea în ultima vreme, pentru că genunchii ei se tăiau fără veste și avea nevoie de sprijin ca să nu se prăvălească în fracțiunea aceea de secundă. S-a bucurat Clara, și căuta să întâlnească privirea Sergianei, să ceară ajutor. Parcă gândurile ajunseseră în mintea pictoriței, pentru că a ridicat ochii și a înțeles dorința. I-a șoptit ceva Adinei și și-a făcut loc cu greu, ocolind coșciugul. A ajuns lângă Clara, a luat brațul bătrânei preotese fără să spună o vorbă. Drumul până la ușa îngustă a bisericii a fost chinuitor, poticnit, cu pașii împiedicați de mișcările mulțimii care înainta capricios, nehotărât. Când a simțit picăturile de ploaie reci, care mai întâi i-au căzut pe pleoapele obosite, când a respirat aerul umed și tare, îmbibat de jilăveala frunzelor care începuseră să pălească, tânara femeie și-a dorit să scape din strânsoarea oamenilor care nu conteneau să se miște. A ocolit mica clădire unde erau chiliile celor trei călugari și a căutat cărarea ce ducea în rariștea invadată de rugii de mure, rariște unde căzuse preotul și-i dăduse atâtea emoții. Printre copacii deși, luminile lumânărilor se vedeau pâlpâind, vălurind, mișcându-se într-o parte și alta. Totul era foarte straniu, pentru că nu se auzea nici un sunet venind dinspre mica biserică, de parcă luminile acelea și-ar fi căutat singure drumul, de parcă aveau ele un scop al lor, doar al lor. Liniștea îi făcea bine Clarei, și ploaia măruntă, și curenții de aer venind printre copaci, nehotărâți, încărcați de parfumuri de ierburi, și frunze, și tulpini ce prindeau să se usuce. Dar cel mai dulce era mirosul țărânii care se ridica peste toate și-i umplea nările cu aroma fructelor de pădure ce se scuturaseră și se amestecaseră cu fire de iarbă, cu bulgări mici de tină, cu frunze ce se ofileau, se răsuceau. Mirosul toamnei într-o pădure ce-și știa rostul de sute și sute de ani, îl știa temeinic și fi-va așa până în veacul vecilor. Un fior scurt i-a trecut prin inimă, ca un

soi de presimțire, un fior de teamă că s-ar putea petrece ceva unic lângă sicriul bunicului ei, ceva de care ea să fie privată. A respirat adânc de câteva ori, a azvârlit aerul afară cu putere și s-a grăbit spre mica biserică. Era pe la jumătatea drumului, când a fost oprită de un bătrân uscat, care se ținea drept, și dacă spatele ușor adus nu l-ar fi trădat, ai fi putut crede că e mai tânăr decât vârsta ce-o avea. Bătrânul a lăsat un genunchi în pământ, i-a apucat mâna dreaptă și-a sărutat-o cu buzele-i uscate. "Săru'mâna, domnișoară Clara – i-a spus. Să-l ierte Dumnezeu, pe bunicul dumitale, și să-l fericească pe vecie, c-a fost starostele nostru atâta amar de vreme. Eu am fost acela ce l-am adus în sat, pe el și pe coana preoteasă, care-o purta în brațe pe mama dumitale. Am fost primul om care a stat lângă vrednicul preot și pe mine m-a ajutat când a fost să fac piatră de mormânt și cruce pentru nevasta mea pe care a răpus-o cancerul de tânără... Nu era mai mare de două palme, mama dumitale. Atât avea, și coana preoteasa era o copilă, și părintele Zamfirache abia de terminase seminarul. Cu căruța i-am adus, călare pe cele câteva boccele. Tot avutul lor. Uite că azi el se duce și mă lasă pe mine, uitat de Dumnezeu pe lumea asta. Nevasta mea s-a stins de tânără, iar copii m-au lăsat și-au plecat unde a înțărcat dracu' copii. N-au vrut să mai vină înapoi, că și-au făcut rost pe-acolo, și-au turnat plozi unor muieri din alte neamuri, iar eu mi-am dus traiul singur, tot pe sub poalele pădurii. Dumnezeul să-l ierte pe starostele nostru, care n-a avut hodină tot cu gândul la sufletele pădurimii. Bătrânul s-a adunat cu greu, s-a ridicat icnit, a întins mâna și-a mângâiat-o pe obraz. Degetele uscate au lăsat urme pe fața Clarei, iar gestul bătrânului pe care nu-l mai văzuse vreodată i-au înmuiat sufletul. În alte împrejurări, s-ar fi burzuluit și ar fi sărit cu gura pe moș, l-ar fi ocărât, dar acum totul i se părea firesc și nu gândea de loc a fi prea sentimental gestul, nelalocul lui de sentimental, așa cum ar fi judecat cu altă ocazie. Vezi că sunt momente în viață când tot ce judeci cu asprime, tot ce ți se pare nelalocul lui, se așează dintr-o dată într-o matca a firescului, a omenescului, și nu mai gândești la normele timpului, la prejudecățile care-ți străjuiesc drumul cu strictețe. I-ar fi zis vreo două despre dulcegării și gesturi nesocotite, cu altă ocazie, dar în seara asta, gestul bătrânului i-a făcut bine. S-ar fi cuibărit la pieptul lui, dar n-a avut curaj, l-a prins doar de mâneca surtucului și l-a scuturat de câteva ori, pe urmă și-a urmat calea spre mica bisericuță. Se gândea mereu la cât de mare diferență era acum, în seara asta, între sentimentele ei obișnuite, când reacționa brutal de fiecare dată când i se părea că cineva încearcă să-i joace coarda sensibilă, când încearcă micul șantaj sentimental, mica jucărie zaharisită cu care s-o înduplece, atunci când ironiza cu duritate astfel de ieșiri, pe care le socotea doar pornite din socoteli ieftine și lipsite de imaginație. Dar,

uite, că acum, în momentele astea, mângâierea aia a fost ca un alint de care avea nevoie fără să știe, care i-a făcut bine. Și vorbele i-au făcut bine, și nu i s-a părut nimic ieftin, ci doar omenos, doar ca niște gânduri pornite din suflet ce se nasc între doi oameni ce stau pe buza unui mormânt și-și petrec un camarad. Se ruga lui Dumnezeu să n-o coste prea mult slăbiciunea asta pe viitor, și să aibă puterea de a deosebi ticăloșiile mincinoase, perverese, de gesturile simple, curate. Greu lucru, gândea Clara, greu.

A ajuns cu dificultate lângă brațul bunicii, pe care Sergiana o cuprinsese pe după mijloc. Bătrâna lăsase capul pe umărul femeii și avea un aer copilăresc, nevinovat, al unui suflet ce simțea nevoia de protecție și care încerca să se cuibărească pentru a scăpa de necazuri. Era ca un făcut în seara asta, în jurul ei, Clara vedea numai gesturi și auzea numai vorbe care, în mod obișnuit ar fi fost obiectul disprețului și-al ironiei mușcătoare. Acuma, însă, totul se petrecea într-o normaliatate adusă de moartea omului devenit prin moarte o autoritate. Totul avea altă înfățișare, totul se dezvăluia din alt fel de miez. Și chiar dacă, toate aceste mici întâmplări îi aduceau aminte al dracului de viu săptămâna aceea dezgustătoare a adolescenței, când simțise nevoia să schimbe bărbații iarăși și iarăși, să-i vadă goi și cu ochii ieșiți din orbite când își dădeau drumul, umiliți și vulnerabili în fața poftelor pe care nu și le păuteau controla. Clipele când spera că sămânța lor pe care o simțea fierbinte și groasă și doar pentru o fărâmă de timp, să-i aducă oarece înțelesuri, oarece rosturi; totul rămânea însă, numai și numai deșertăciune și vanitate. Timpul trecuse dar fragmente de imagini reveneau din când în când, de parcă nu s-ar fi petrecut, ci sunt gata să se întâmple, și ce se arată minții ei, sunt premonițiii, sunt prevestiri. De fiecare dată după un astfel de moment, devenea și mai necruțătoare, căuta aprig să-i pună pe bărbați în situații umilitoare, să-i lase lipsiți de apărare, niște arătări fără rost, așa cum îi privea atunci când se rostogoleau de pe ea și respirau sacadat, goliți cu totul de orice nevoie. Nu se putea sub nici un chip dezlega de întâmpările acelea, pe care ea le provocase, era conștientă, dar nici în ziua de astăzi nu recunoștea prostia făcută. Nu voia să recunoască prostia făcută. Probabil de aceea căuta mereu să-i privească de sus, să-i terfelească, să-i vadă cum arată de parcă ar fi gata să-și piardă nădragii și să umble prin mulțime cu daravela scuturându-se caraghios. Săptămâna aceea o vindecase pentru totdeauna de bărbați, i se aplecase, o umpluse de greață, o greață de care nu mai putea scăpa nicidecum, Toți bărbații lumii se transformaseră în niște unelte pe care e musai să-i folosești pentru scopurile tale. Și-atât. Nu și-ar fi putut închipui că va veni o seară ca asta când sentimente, senzații, trăiri pe care aproape că le uitase vor reveni în felul

acesta, și sufletul ei va regăsi ceva din prospețimea copilei ce devenise preafemeie într-un timp nerușinat de scurt. Iar imaginea bunicii, cu capul sprijinit de pieptul Sergianei, imaginea slăbiciunii sensibile, a sincerități care nu mai exista de mult în societatea năclăită de obiceiurile împrumutate de la uneltele sofisticate, o răscolea într-un fel neplăcut. Imaginea asta avea nevoie de tovărășie, de inima caldă a unui om care să nu facă nimic, doar să existe era arhisuficient. Clara nu voia să se lase prinsă într-o astfel de capcană, care ar fi făcut-o să revină la nevoile femeii obișnuite ce-și leagă zilele de un bărbat, de mirosurile lui, de apucăturile lui, de năravurile lui. S-a ferit să pună mâna pe bunica sa, a preferat s-o lase în brațele Sergianei, Iar ea să-și rotească ochii peste mulțimea care se perinda în bisericuța ticsită. O mulțime de chipuri de toate vârstele treceau prin fața ei, chipuri arătând la fel, fără vreo durere manifestă, fără vreo suferință adâncă, ci cu un soi de liniște pe care o aduce o întâmplare plină de înțelesuri, Moartea bunicului ei s-a transformat într-o întâmplare cu nebănuit de multe rosturi pentru oamenii din pădurime. Pentru asta țineau ei să fie aici, să-i fie alături în ultimul durm, preotului care găsise calea spre une sens ce rostit nu poate fi, gândit nu poate fi, dar sălășluiește cuibărit în suflet, așa pe mutește, că ăsta e rostul lui. Iar drumul, alături de coșciugul preotului se poate să-i lase cu un strop mai multă înțeleciune, și chiar dacă n-ar fi așa, oricum ar fi fost, istoria asta s-a săpat deja în memoria locului și, peste timp, va înflori rodind pilde și înțelesuri, iar ei se simțeau datori să fie prezenți, să se știe că n-au lipsit la o astfel de ocazie.. Urmărind mulțimea care se mișca încetișor în jurul sicriului, Clara l-a văzut pe Serghei, apărut ca de niciunde, în spatele Adinei. Ținea în mână o lumânare pe care nu știa unde s-o pună, se simțea stânjenit pentru că era evident că nu știe să se comporte în preajma unui mort, și ar fi avut nevoie de ajutor și de îndrumare. Dar Adina nu-i dădea nici un fel de atenție, stătea cu privirea ațintită pe chipul răposatului și, probabil, în mintea ei curgeau imagini din desele lor discuții, de multe ori prea aprinse. Adina nu era omul pe care să-l contrazici fără să te alegi cu replici colțurose, cu ironii cam dintr-o bucată, și preotul nu scăpase nici el, ba, martorii gândeau că de multe ori chiar le provoca. Și asta se putea ghici după zâmbetul fin de atunci, și sclipirea din ochi săi.

Când mulțimea s-a scurs în urma scriului, purtat tot timpul de câte patru bărbați, care se schimbau periodic, poiana a rămas aproape pustie. A fost un cortegiu impresionant, o mulțime deasă purtând steaguri tricolore s-a întins pe sute de metri. Micul cimitir al satului n-a putut să cuprindă numărul mare de oameni, și mulți au rămas pe uliți cântând împreună cu preoții „Veșnica sa pomenire”. Parastasul s-a ținut în poiană, lângă biserică. Bărbații au bătut în pământ

popi, și-au pus blăni de brad deasupra pe care le-au bătut în cuie groase. Femeile au acoperit mesele lungi cu fețe de mese și cu ștergare aduse de-acasă. Din ceaunele largi, proptite în pirostii deasupra flăcărilor, se cărau străchini cu ciorbă groasă de orătanii. Găini, rațe, gâște, curci aduse din gospodării de gospodinele grijulii, s-au amestecat cu zarzavaturi în tuciurile negre de funingine; sarmalele pregătite din vreme și friptura de porc alunecau în străchini și farfurii de tablă, pe mesele înguste, mirosind aromitor. Bărbații înfipseseră steagurile la spatele lor și șirurile de flamuri străjuiau mesele ce se strângeau într-un careu. Cu toată firea ei bărbătoasă, Adina a simțit că o cuprind fiori între umeri și i se umezesc ochii. Cine, Dumnezeu avusese idea asta cu steagurile?, care transformaseră poiana într-un fel de citadelă, ticsită de flamuri tricolore. Fusese înmormântat preotul ținuturilor dintre păduri, și nu putea exista mândrie mai mare decât mulțimea de steaguri tricolore care-l însoțiseră pe ultimul drum. Înainte ca oamenii să înceapă parastasul, bătrânul care vorbise cu Clara de cu seară, s-a ridicat, a picurat din ulcica din mâna dreaptă, și cu fața spre preoteasă și spre Clara a așteptat ca mulțimea să se potolească. “ Părintele Zamfirache n-a fost un fitecine – a glăsuit bătrânul într-un târziu, lăsând mulțimea să aștepte vorbele sale. A fost starostele acestor ținuturi vreme îndelungată, și nouă nu ne-a păsat de hotărârile și legile celor de la oraș. Noi așteptam vrerea lui, și-o urmam chiar dacă ridicam glasul împotrivă. Omul vorbește multe într-o viață, dar se cade să facă ce se cuvine. A ctitorit toată viața, n-a fost casă în care să nu calce și să nu știe și de necaz și de bucurie. Un astfel de om se naște odată la sute de ani, și de azi pădurimea este mai săracă, cu mult mai săracă. Dumnezeu să-l fericească și să-i dea odihna cea veșnică.” Mulțimea a repetat după bătrân și preoții au spus în cor Tatăl nostru. Apoi parastasul a început, iar la sfârșit, când preoteasa a primit boțul de colivă, adunat cu lingura pe o frunză de brusture, bărbia a început să-i tremure și lacrimile s-au pornit pe amândoi obrajii. Oamenii au trecut încet prin fața ei, își făceau cruci, șopteau:”Să-l ierte Dumnezeu!”, apoi se lua drumul către casele lor. În poiană au rămas mesele pustii, și iarba călcată de picioarele oamenilor care timp de trei zile privegheaseră mortul. Dar, pentru Clara valul de nelămuriri abia avea să înceapă. Tot ce se întâmplase era cu mult peste puterea ei de a accepta, iar imaginea care devenise obsesivă era mulțimea de steaguri tricolore care se adunase la gura micului drum ce ducea din Poiană în sat. Oamenii porniseră pe jos spre căruțele și mașinile ce așteptau dincolo de sat și drumul îngust, prin pădure, îi silise să se strângă unul în altul, așa că steagurile ajunseseră un soi de cale tricoloră, o cale de flamuri, purtate în mîinile aspre ale bărbaților. Coloana lungă a pădurenilor trecea spre sat privegheată de lucrarea

impunătoare a lui Serghei. Ușor aplecată, întunecată, cu chipul acoperit și nedeslușit, părea gata să cadă în genunchi, părea că se va lăsa să cadă în fața mulțimii, răpusă de durerile ei pe care nimeni nu putea să le vadă, ascunse cum erau sub cutele grele. Dar mulțimea trecea și statuia rămânea în picioare, urmărind amarul de lume cum se pierde pe drumul îngust. Trecând pe lângă statuia neagră steagurile parcă deveneau și mai vii, culorile lor dominau pentru un moment ziua mohorâtă de toamnă, subliniind că acolo s-a petrecut un fapt istoric, ceva ce doar la sute de ani are ocazia să se nască. De unde apăruse toată acea iubire exaltată, dusă la un pas de ridicol, de frivol, gata să fie transformată într-un spectacol grotesc, dacă sinceritatea și reținerea pădurenilor n-ar fi încărcat-o cu bogăția de sentimente care încă mai plutea în aerul umed al poenii? Asta nu putea accepta Clara. Asta nu înțelegea cum de se poate petrece. În alte situații totul ar fi fost un carnaval mustind de trivialitate, dar aici se petrecuse ceva ce nu poate fi cuprins până la miez decât de cei care au fost martori, care timp de trei zile au trăit umăr la umăr cu cel de lângă el, pe care, și chiar dacă nu-l cuoștea, îl simțea făcând parte din aceeași durere. Toate astea fuseseră scoase la iveală de moartea bunicului ei; peste o săptămână lucururile se vor estompa, timpul va aduce totul în făgașul normal, și nu vor rămâne decât poveștile de necrezut, de nepovestit. Cel mai probabil, oamenii vor vorbi despre asta doar între ei, între cei care au fost martorii și făptuitorii acestui priveghi dintr-un loc pierdut în miezul pădurilor. Cum, Dumnezeu să accepți că o astfel de întâmplare poate avea loc, tu, omul înconjurat de toate prefabricatele menite să sublinieze ele în locul tău că ai pierdut pe cineva drag. Dar, cel mai înspăimântător lucru, pentru Clara, erau dimensiunile pe care bunicul său le căpăta în sufletul ei, și iuțeala cu care demolau acestea tot ceea ce educația și întâmplările vieții îi pietruiseră în minte și-n inimă. Dacă va accepta toate acestea ce avea să se aleagă de viața ei, pe care până acum câteva zile credea că are puterea s-o poată planifica cu destulă ușurință. Clara își dorea să opună zilelor acelea nebune din adolescența ei, o viață bine ordonată, cazonă, milităroasă, o viață din care disciplina să nu te lase să te abați, să capeți, în felul acesta, siguranța că totul va curge fără surprinze până în ultima clipă.

Micul grup stătea în apropierea biserici din poiană. Ploaia începuse să se întețească și umbrelele negre, mari, bărbătești încercau să ferească oamenii de picăturile reci. Poiana se pustiise, oamenii, cu toții se împrăștiaseră, doar siluetele celor câțiva călugări alergau să rânduiască ultimile urme ale parastasului. Scoteau blănile din cuie și le cărau undeva în spatele chiliilor; se chinuiau să scoată popii din pământ și să astupe gropile. Ce liniște se făcuse dintr-o

dată!, și ce senzație de pustietate ocrotitoare, grijulie și calmă. Clara privea bărbații care roboteau, și avea senzația că asistă la o altă viață care se petrece în paralel cu a ei. O viață pe care nu putea s-o înțeleagă sub nici o formă. A strâns ușor brațul bunicii, ca să pună capăt fiorului care-i cursese pe șira spinării. Ce trăiește ea? Și ce trăiesc oamenii aceștia? Care dintre aceste două vieți este cu adevărat viață? Și dacă nici una nu este cu adevărat viață?, iar în jurul lor sunt alte vieți care și ele, la rândul lor încearcă să găsească un drum. Știa foarte bine că n-ar fi ajuns niciodată să gândească la lucrurile acestea dacă modul cum se desfășurarese înmormântarea bătrânului preot s-ar fi petrecut altfel, dacă n-ar fi tras vălul de pe viața bunicului ei, care, la urma, urmei, n-a arătat niciodată altfel decât oricare altă viață. Abia moartea a făcut diferența. Și atunci tu, cum să știi să alegi? Cine te îndrumă? Cine te hotărăște să fii într-un fel sau altul? Până în clipele acelea Clara se crezuse deosebită de ceilalți, și pusese treaba asta pe saptămâna aceea din adolescență, dar acum își dădea seama că nu asta conta, nu întâmplarea aceea nefericită. Atunci, ce conta? Ce trebuia să aleagă? Strânse din nou brațul bunicii, ceva mai tare, și-o împinse spre drumul îngust care ducea spre casă. Grupul s-a pus în mișcare, și nimeni nu vorbea, și nimeni nu simțea nevoia să vorbească. În urmă rămâneau doar aburii ușori de la respirație, care se amestecau cu picăturile reci ale ploii.

Ultima basculantă ieși cu mare zgomot din curtea casei. Relieful dintre atelier și corpul casei se schimbase radical. Crescuseră grămezi mari de nisip, lăsate de basculantele pântecoase. Serghei știa că-l așteaptă zile lungi de muncă ca să niveleze nisipul spălat și să-l ordoneze după voia sa. Stătea pe treptele casei, bea ceai și se gândea că ar trebui angajați niște oameni, măcar pentru partea mai grea. Erau multe tone de nisip, era muncă de salahor să împrăștii cu lopata pulberea gălbuie prin curtea largă, apoi s-o nivelezi și s-o faci să arate netedă. Se îndoia că va fi în stare să facă singur toată munca asta, cu toate să-și dorea amarnic să nu-l lase puterile și răbdarea. Pe de altă parte, era o ambiție prostească, important era ca-n final nisipul să fie netezit de parcă l-ar fi mângâiat vântul, l-ar fi alintat apa.

Trei săptămâni de trudă au urmat, trei săptămâni în care nu era zi lăsată de la Dumnezeu, ca dimineața, Serghei să nu-și reproșeze încăpățânarea de a munci singur, împrăștiind tonele de nisip în curte. S-a folosit de o roabă mai întâi, și munții de nisip au fost cărați și așezați în grămezi una lângă alta, apoi, cu lopata a ajuns să aibă un strat gros de nisip, care să acopere toată curtea. Munca migăloasă abia acum a început pentru că-și dorea ca suprafața să fie perfectă,

nisipul să arate neted ca-n palmă. A fost trudă, nu glumă, pe lângă faptul că a trebuit să inventeze tot felul de scule și de metode, pentru ca nisipul să arate seducător, să-ți atragă privirea, să te facă să-l privești și imaginea suprafeței să te îndemne la meditație. Trei săptămâni nu și-a permis un strop de răgaz, lucra de dimineața devreme, până seara târziu, când doar spaima că ar putea strica ceva din cauza luminii scăzute, îl hotăra să lase lucrul. La sfârșit, însă, era mândru de el, și l-a bucurat faptul că s-a încăpățânat să facă singur totul. Curtea casei era acum pregătită să primească noile generații de lucrări. Voia să aibă două zile de pauză, să-și curețe ochii de imaginiea nisipului care se mișca mereu în spatele ochilor, apoi avea să monteze prima lucrare. Era prima lucrare după șase ani, era lucrarea pe care o purtase în el în ultima parte din viața în pădure, se ivise în ființa lui plămădită din nevoia de a povesti așa cum n-o mai făcuse până atunci. În visele sale era seducătoare și plină de tâlcuri, ascundea înțelepciuni, încerca să te farmece cu simplitatea spuselor sale. Dar asta era în vis, iar Serghei voia să vadă cât din toate aceste nădejdi ale sale vor ajunge să fie transmise de forme, de material, de relația dintre proporțiile pe care și le propusese. Câte aveau să rămână ascunse, și câte altele vor fi prea guralive, prea grăbite să spună fără minte ceea ce le fusese hărăzit. Oricum ar fi fost, pentru toți cei care-l cunoșteau, noile sale lucrări aveau să fie o surpiză. Știa bine asta, era bucuria lui tainică, și nu reacția lor era importantă pentru el, ci impactul, momentul acela scurt, efemer, când cugetul celui care privește este zguduit de surpriză. Momentul în care părea că are de-a face cu un alt om, unul care a trăit alte experiențe, care a învățat alte limbaje, unul care s-a născut în mijlocul vieții și a sărit peste copilărie, adolescență, tinerețe, maturitate. A ajuns direct în lumina înțelepciunii, și-ți vorbește dintr-un tărâm prea greu de atins ca să-l prețuiești, dar prea fermecător ca să nu-i dai atenție. Acolo ar fi trebuit să stea tot misterul, după Serghei, acela ar fi trebuit să fie miezul ascuns către care privitorul să tânjească, să-și dorească să i se lumineze, și să fie mereu amăgit, mereu purtat pe căi care ocolesc neașteptat oul de șarpe, și doar lumina, razele ei care se împrășite surprizător să-i arate acestuia că există un undeva care naște mereu adevăruri. Astea erau ambițiile noului stil de a povesti pe care Serghei îl descoperise în desișurile sălbatice ale pădurilor, pe care i le adusese țipetele sălbăticiunilor, foșnetele, caderea luminii, ploaia, zăpada, fulgerele, soarele puternic pârjolind vreo poiană, amurgurile molcome care mișcau umbrele copacilor, frunzele pe care le împrăștiau rafale de vânt tomnatic. Toate acestea nu erau doar efectele unei vieți în pustietate, nu țineau doar de legăturile dintre elementele unei naturi care uita de om, ci energii ale unui spirit care venea și pleca mereu în diversele niveluri ale

Universului. Serghei înțelesese că este un spirit care nu moare și reînvie, nu se pierde și se ivește din propria sa urmă, așa cum ne închipuim când suntem într-o lume pe care o numim civilizată doar pentru că se umple de prefabricate de cele mai multe ori nefolositoare. Nu așa era spiritul, ci unitar și continuu, nu el era cel care moare, ci noi deveneam incapabili să-l mai înțelegem, să-l mai percepem, dar el ținea Universul să-și păstreze unitatea și nemurirea, să-și spargă mereu granițele ce se nășteau cu fiecare generație de materie. Despre toate astea nu puteai să nădăjduiești că vei găsi calea să le sculpetezi, să vorbești despre ele, pentru că erau în egală măsură în care dispăruseră deja din conștiința ta schimbătoare, instabilă. Nu ele erau cele care piereau, ci tu erai cel schimbător, cel prea nerăbdător să-ți alegi o altă stare. Ele rămâneau constante, dimensiuni ale unui Univers ce se îmbogățește cu fiecare naștere, chiar dacă ea se petrece pentru a nu știu câta oară. Nu există naștere identică, și asta l-a fermecat pe Serghei, faptul că a avut norocul să afle că nu există naștere identică, nu există formă identică. În Univers nimic nu se repetă identic, nimic nu poate fi suprapus peste altceva, asta l-a hotărât să spună altfel poveștile. Adevărul acesta ar fi trebuit să fie materia din care să se nască noile sale povești. Povești care să istorisească despre taina nașterilor etern diferite, care nu sunt niciodată aceeași naștere, dar nici nu diferă de cealaltă. Era atâta subtilitate în starea aceasta, atâta subtilitate ascunsă, neglijată, o subtilitate care ducea cu ea adevăruri despre lumi fără margini, despre existențe fără granițe, pe care muritorul îmbibat în dorința de se împlânta în ceea ce i se întâmplă zilnic nu avea cum să afle măcar un zvon, o șoaptă, o presimțire. În spatele tuturor acestor realităţi practice despre care putem afla amănunte, există o realitate pură, una în care formele ajung la cea mai esenţială starea a lor: lipsa-de-formă; cea care nu poate fi înţeleasă decât atunci când eşti în stare să-ţi percepi conştiinţa în starea ei ne-lumească, departe de tentaţiile raţiunii. E greu, este foarte greu să atingi o astfel de capacitate, pentru că trebuie să parcurgi un itinerar neomenos, să-ţi înveţi încetul cu încetul propria singurătate, iar asta nu se poate face în mijlocul lumii. Şi nici nu poţi să vorbeşti despre asta, sau să ceri ajutor, pentru că nimeni nu va înţelege, totul este dincolo de ceea ce oamenii sunt capabili să mai perceapă. Cu cât lumea devine mai plină de prefabricate, şi viaţa pare mai strălucitoare, mai comodă, mai şlefuită, mai civilizată – aşa cum ne-am obişnuit s-o numim – cu atât suntem mai departe de a mai înţelege că noi suntem cu adevărat noi doar atunci când ne învăţăm propria lipsă de formă, și cum să ne menținem în această lipsă de formă; asta nu se poate face decât dacă îţi crezi tainiţelor conştiinţei. Când nevoia de a povesti cu adevărat, cu formele ce-i fuseseră hărăzite s-a înstăpânit atât de puternic

în el, aproape dureros, aceste înţelesuri au început să iasă la iveală din adâncurile memoriei. Erau adevăruri pe care lunga singurătate, armonia cosmică a elementelor în mijlocul cărora se mişca zilnic, i le revelaseră şi le fixaseră în memoria sa profundă. Atâta vreme cât nimic nu s-a schimbat în viaţa sa, cât aceste adevăruri găseau zi de zi forme în realitatea mediului, nu le-a simţit lipsa, dar revenit în lumea oamenilor a început să simtă nevoi, să simtă lipse care îl duceau tot mai adânc în modul de a fi al acestora. De aici se născuse acea sete năucitoare de a povesti; mai întâi a crezut că e nevoia de cuvinte, de vorbe, şi luni întregi a vorbit fără să simtă că ceva îl ogoaie, că-l satisface rostul cuvintelor spuse, şi pe măsură ce se simţea tot mai trădat de uscăciunea cuvintelor, şi-a dat seama că el este hărăzit să spună poveştile altfel, cu mijloace care duc mult mai adânc în miezul firii. Atunci s-a întos la atelierul său şi a început să creadă, mai întâi să creadă, apoi şi-a luat curajul şi-a şters urmele vechilor povestiri. În faţa sa a apărut un câmp cu totul gol, un câmp care striga după forme, după relaţii, după poveştile care îi dăduseră viaţă. Altfel, era un pustiu, era sterp, era fără folos. Pentru el nu conta, nici ce fel de poveste va fi, nici sensul ei, nici ce fel de viaţa va avea. Povestea era totul. Serghei înţelegea asta, înţelegea nevoia acestui câmp, dar nu putea să se lase păcălit de o astfel de nevoie. În el, în fiinţa Serghei se plămădeau poveşti şi adevăruri de la limita lumii, de la limita lumii cu ea însăşi, din acea zonă inefabilă unde Nimicul nu este Nimic, în măsură în care devine conştient de el şi se transformă în acea materie în care se află totul; orice formă, orice, stare, orice gest, orice senzaţie, sentiment, sau gând. Poveştile din acea realitate subtilă era obligat Serghei să le aducă în câmpul acesta nesătul, mereu doritor de forme. Era obligat, pentru că el era cel care le ştia, le bănuia modul de a fi şi tentaţiile, le presupunea rodul pe care-l vor risipi mai apoi în lume, folosidu-se de memoria oamenilor. Aşa era viaţa, aşa fusese de la începuturile ei, aşa va fi în continuare pînă la transformarea aceea totală de care toată lumea se teme fără să ştie dacă spaima este justificată sau nu.

Toate acestea erau lucruri despre care Serghei nu putea să vorbească cu nimeni. Cine ar avea să înţeleagă, că nu l-a înebunit singurătatea, sălbăticia. Cuvintele l-ar fi trădat, după cum le e obiceiul, ar fi născut în mintea celor care l-ar fi ascultat gânduri ciudate, stranii. Gândul este un mare pericol, pentru că vine din raţiune şi, orice s-ar spune, nu are libertatea cuvenită. Gândul trebuie să se aşeze în matca lui, alături de alte gânduri, şi să poată fi măsura realităţii pe care o simţi, o vezi, o pipăi în fiecare zi. Cel puţin asta e socoteala oamenilor, aşa îşi trăiesc ei zilele, având grijă ca gândurile să n-o ia razna, ci să se aşeze cuminţi în canoanele lumii, ale societăţii,

ale timpului lor. Realitatea cea curată, aceea din sinele său, abia în spatele gândurilor o găseşti. De gânduri ai nevoie numai să-ţi croieşti o samă de instrumente ce-ţi vor fi folositoare în calea ce vrei şi ai de urmat. Serghei ştia foarte bine că poveştile lui nu sunt pentru tot omul. El nu povestea cu înţelesuri, ci cu emoţii, iar emoţiile nu le poţi răspândi decât în spiritele care pot vibra în armonie. Ce se naşte dintr-o astfel de relaţie e rodul neştiut al întâmplării, ce adevăruri devin gata să fiinţeze e lucru a mirării. Dar despre o astfel de relaţie nu se prea povesteşte, oamenii timpului nu au curajul să vobească despre emoţiile lor, şi nici nu au curajul să recunoască în sinea lor, măcar în sinea lor. Le e teamă ca nu cumva să se piardă, să nu-şi mai ţină firea, să dea pe faţă emoţiile care îi încearcă. Ar fi o dovadă de slăbiciune, cred ei, aşa cred şi cei din jur, fiecare ţinând să ascundă, mereu să ascundă. Se naşte, astfel, marea minciună, de care nu te mai vindeci decât în drum spre mormânt; şi grav nu e că-i minţi pe semenii tăi, ci că te minţi pe tine continuu, în toate felurile, până ajungi un soi de vieţuitoare cenuşie, amărâtă, stearpă. Toate astea, Serghei le ştia, lucrările sale, acestea care se vor naşte sub zodia nouă, au nevoie de timp, au nevoie să se învechească, să treacă vremea, care va să spele temerile, bănuielile, amăgirea. Vremea spală totul şi scoate la suprafaţă, acele adevăruri pe care, dacă nu se ivesc din imediatul zilei, oamenii le povestesc cu plăcere, cu bucurie. Atunci, într-o atare vreme poveştile sale vor găsi calea spre cugetul semenilor săi, abia atunci vor încălzi sufletele acestora. El va fi de mult oale şi ulcele, praful trupului său se va învolbura cu rarii ciulini ai câmpului, cu umezeala zilelelor de toamnă, cu gerurile aprige de februarie, dar poveştile sale se vor bucura atunci de libertatea de a fi în cugete şi de a înmuguri sub diverse forme, frăgezind minţi care nici măcar nu vor bănui de la ce li se trage. Dar când va veni timpul ca lucrările sale să-şi reverse înţelesurile peste conştiinţe nu conta. Timpul era timp, şi oricând un lucru se petrece se cheamă că e în timpul lui. Motivul pentru care s-a pornit lucrarea din care lucrul acela s-a ivint nu are importanţă, atâta vreme cât lucrul are un înţeles, un rost şi un drum printre evenimentele vieţii. De fiecare dată, motivul are nevoie de o formă, care să aşeze la olaltă toate temeiurile acelea subtile care şi-au găsit calea dintr-un punct al Universului la altul, astfel vor da naştere unor dimensiuni de altă natură ca cele pe care le percepem zi de zi. Ştia Serghei că ăsta e datul firii, că avea de ales, că trebuia să opteze. O!, Doamne, obligaţia aceasta, sila aceasta, mereu să optezi, să-ţi asumi. Mai ştia că drumul său îl aşează sub brazdă, oamenii vor călca cu nepăsare peste credinţa sa, peste bucuriile sale, peste înţelesurile pe care le-a găsit în vremurile lungi de solitudine, când altă fire decât a lui nu exista lângă el. Doar el şi faptele Universului: inexorabile,

unice, necruţătoare. Astfel de fapte şi un sens, care ţi se arată pas cu pas, pe măsură ce devii capabil să vezi forma căii. Ea, forma, îţi arată sensul, dar mereu este vicleană, şi caută să te amăgească să te împingă alături cu drumul, caută să-ţi ascundă calea, nu se încrede în sinceritatea ta; mereu trebuie să-i aduci dovezi că meriţi, că în sufletul tău credinţa nu s-a stins, n-a amorţit; că nu tânjeşti după calea semenilor tăi care se închină avuţiei, lăcomiei, cu totul înafara tihnei pe care o aduce bunăstarea, cea care trebuie păzită, lăsată moştenire, grijită. Toate aceste gânduri se ridicaseră clar în mintea lui Serghei. Câte gânduri, atâtea griji, în rest vântul aprig al libertăţii, care te cheamă, te ademeneşte, îţi cere să te întăreşti; mereu să te întăreşti. Vântul acesta, credea Serghei, merită toate hotărârile decisive, fără întoarcere, pentru că vântul acesta este lucru rar, care nu se arată oricui, şi atunci când eşti ales şi trădezi, amarnică soartă te aşteaptă. Cu totul mai grea şi mai neiertătoare ca aceea pe care o vei avea dacă te laşi purtat în voia sa. Oricum ar fi, destinul său era pecetluit, ajunsese într-un ţinut fără întoarcere, şi fără înţelesuri pentru cei mulţi. De aici puteai doar să vezi cum se schimbă nuanţele dispreţului, ale nepăsării, ale indiferenţei, un fel de auroră boreală fără nimic ademenitor.

Serghei privea fundul cănii goale. Câteva fire de ceai se lipisieră de ceramica albă, semne ale plăcerii de adineaori, ale gustului delicat, ale clipei ce deja a trecut.. Luna august era pe sfârşite şi vara dădea semne de oboseală, mirosurile din aer prinseseră nuanţe uşor ascuţite, se întăriseră, se lăsau purtate de aer adunându-se, se formau buchete, buchete, nu mai era atât de uşor să distingi parfumul anume răspândit de o plantă, de un fruct, de firele ierbii proaspăt tăiate. Vor urma zile amarnice, Serghei ştia bine lucrul acesta. Din nou trebuia să opteze, să aleagă, acelaşi joc necruţător pe care-l cunoştea atât de bine. Dacă ar fi renunţat, realităţile care se năşteau în el ar fi adunat adevărurile lor, şi l-ar fi otrăvit fără cuţare, i-ar fi măcinat firea şi mai ales conştiinţa. Universul nu iartă când este vorba despre formele lui. Nu are ierharhii Universul, nu are priorităţi, astea sunt invenţii ale omului. În Univers totul e unic şi, deci, totul este important, e modul în care firea lui izbuteşte a fi mereu alta, mereu necunoscută, şi mereu schimbătoare. Învăţase asta în lungile seri, dimineţi sau zile, când ceea ce se întâmpla în jurul lui îi arăta că nu există întoarcere, şi nici posibilitatea de a repara, de a reface. Există un drum care nu se opreşte niciodată, doar cei care participă se schimbă, asemeni cailor de poştă; parcurg o bucată de drum, apoi dispar, fără să ai habar care va fi destinul lor de aici încolo. Asta ar fi fost dacă ar fi renunţat. Iar mersul înainte însemna să se aseze împotriva semenilor şi asta întotdeauna trebuie plătit, trebuie să dai tribut delăsării, minciunii, ipocriziei, orgoliului, lăcomiei, avariţiei,

prostiei, lipsei de interes, fricii, comodităţii. Doamne!, câte vămi se aşezau în drumul lui, ce va trebui parcurs de parcă totul curge normal, de parcă nimic din toat ceea ce se va întâmpla, nu se întâmplă. Singura bucurie va fi curtea acesta care se va umple încet, încet de formele ce or să poarte în ele lumi care cu greu vor putea fi atinse şi numai de spirite libere şi iscoditoare. Nimic de înţeles, nimic pentru plăcere, nimic pentru gândurile mânjite ale oamenilor, ci doar materia care se lasă iscodită, şi care odată ce te-a ademenit, te răpeşte din canoanele tale şi te azvârle, hăt, în ţinuturi pline de necunoscut. Puţini sunt aceia care rezistă unei astfel de încercări, puţin sunt aceia care înţeleg sensul unei astfel de încercări. Foarte puţini. Pentru restul, totul este doar o toană excentrică, ieşită din limbajul comun, o toană pentru care nu merită să-ţi pierzi vremea, pentru că nu te alegi cu nimic, nimic ce ţi-ar aduce un avantaj, un oarecare profit. Ca atare, oamenii trec şi poartă cu ei nepăsarea, indiferenţa, lipsa de sens. Acesta era viitorul lui Serghei, un viitor care-i va aduce, uşor, uşor o singurătate ce se deosebea de aceea pe care o cunoscuse în sălbăticie. O singurătate arţăgoasă, jignitoare, plină de umilinţe şi de frustrări. Trebuie să fii pregătit pentru un astfel de trai, nu poţi să stârneşti un război, şi să n-ai puterea să-l porţi. Un război nu te duce nicăieri, trebuie doar să-ţi antrenezi simţurile, să le antrenezi mereu, aşa ai să izbuteşti să descoperi breşa subţire prin care să te strecori şi să ieşi la lumină. La lumina ta, care te va încălzi pentru o clipă, apoi totul se ia de la capăt, şi te simţi aruncat de-a valma în amestecul de minciună, dispreţ, compromis, oportunism, laşitate, viclenie, tupeu, jeg al lumii care te crede victimă şi vrea să-ţi facă felul şi să se răzbune pe momentele când a crezut că i-ai descoperit slăbiciunile. Zâmbea Serghei, zâmbea pierdut ştiind că pentru cei din jur gândurile lui sunt plictisitoare şi idioate, pentru că nu deschid nici o oportunitate, nu duc nicăieri, nu sunt de fel folositoare. Nişte gânduri tâmpite de visător, care nu se poate obişnui să accepte că viaţa trebuie trăită mereu urmărind profitul care trebuie să iasă din orice, şi care trebuie să se alăture efortului de ieri, de alaltăieri, pentru că doar aşa ai să izbuteşti să-ţi consolidezi confortul, siguranţa zilei de mâine. Zâmbea, plănuind în minte modul de organizare a spaţiului din curte, pe care spera să-l poată umple până în primăvară cu lucrările cele noi. Voia să le lase pentru un timp să fie geruite, să fie bătute de vânt, să se patineze, să capete nunaţele acelea care întăresec sentimentul de încredere într-o sculptură. Abia când o să fie plină curtea şi atelierul se va gândi la o expoziţie, va plănui o modalitate de a înfrunta mentalitatea semenilor săi. Mai este timp până atunci, mai e un răgaz în care va avea atâta linişte câtă îi trebuie pentru a povesti aşa cum îl taie capul şi cum îl îndeamnă simţurile. Probabil că după aceea va urma o scurtă perioadă de vânzolelă, cu ţipete

aprige ale celor care-l vor contesta, cu injurii, cu invective, apoi cu părerile de rău pentru destinul unui artist care a luat-o razna. Pe urmă se va aşterne tăcerea ca un fel de beznă din care este foarte posibil să nu mai poată ieşi vreo dată. E destul de bătrân să nu mai aibă timp să spargă cumva întunericul acesta. El nu, dar lucrările sale au şansa să treacă prin ciclul de întuneric, să poarte poveste în timpuri când spusele vor fi acceptate şi îndrăgite. Doar că totul depinde de el şi de puterea sincerităţii sale. După asta tânjea cel mai mult Serghei, după filonul de sinceritate, filonul acela care duce în inima ascunsă a unei realităţi atât de pure încât poartă adevăruri fermecătoare, dar care este atât de fragil şi de capricios, încât îl poate distruge orice nesocotinţă, orice învoială ai face cu subiectivitatea ta proprie. Sinceritatea nu stă la cheremul nimănui, ea se îngrijeşte pe sine şi atât.

Zilele au prins să devină un şir monoton, fără culoare, fără întâmplări, fără nume. Serghei se scula în zori doar din obişnuinţă, mereu la aceeaşi oră, mereu cu gândul la atelier. Bea ceaşca de cafea pe fugă şi gândea că e ca un ţăran care caută să nu-l prindă arşiţa-n câmp. Şi toate astea fără rost, pentru că ziua era o roboteală continuă, una fără zor. Uneori stătea ore în şir şi socotea cum ar trebuie să continue. Se învârtea pe lângă lucrarea începută până îl prindea lehamitea, atunci arunca sculele, se aşeza pe ceva şi părea să aştepte. Un timp trecea fără să facă vreun gest, apoi revenea la viaţă şi-şi căuta ceva de treabă, orice, numai să nu se apropie de lucrare. Pe urmă ieşea din atelier împins de vreun gând capricios; ba că ar trebui să cumpere ceva, ba că trebuie să grebleze nisipul curţii, şi totul era făcut în doru lelii, pentru că Serghei nici nu era cu gândul la treabă, dar nici la altceva. Pur şi simplu era o stare vegetativă: un om umbla de colo, colo prin curtea casei sale. Sau pleca la magazin să cumpere lucruri de care nu avea trebuinţă nepărat, pe drum uita, cumpăra altceva şi la întoarcere îşi amintea ce anume ar fi vrut, dar nu mai avea chef să mai facă un drum. Şi dintr-o dată ştia ce trebuie făcut, se întorcea la lucrarea sa, dar chiar în clipa când punea mâna pe vreo sculă îl apuca o lehamite, o silă fără margini şi-i trebuia voinţă nu glumă să continue munca. Apoi totul se calma, intra într-un ritm care funcţiona şi care uneori ţinea toată ziua, alteori, amocul îl apuca după câteva ore, şi o lua de la capăt. Zile în şir, Serghei funcţiona ca un robot, unul ce fusese programat ala-n-dala. Îşi dorea tare mult să poată învinge starea asta capricioasă, să se poată bucura de lucrarea sa, să aibă un ritm, un spor, o anumită constanţă a muncii, dar niciodată nu fusese în stare să facă faţă pornirilor spontane care-l zdruncinau de fiecare dată şi care-i făceau viaţa zbuciumată. Toată viaţa i s-a părut că a muncit fără spor, că n-a fost niciodată suficient de harnic, aşa cum i-ar fi

cerut o astfel de meserie, şi de fiecare dată se mira când i se spunea că este prolific, că are o operă bogată, că..., mă rog chestii de-astea. Dar parcă niciodată nu fusese atât de inconstant ca în perioada aceasta, atât de capricios, atât de plin de toane. Stăruia în el o nerăbdare pe care ar fi înţeles-o dacă ar fi fost un tânăr care lucra la prima sa expoziţie, şi care nu mai are astâmpăr. Dar el era un om bătrân de-acum, un om care trecuse prin destule şi care ştia cum e firea lucrurilor. Mai ştia că toate lucrările astea ce vor veni sunt o înfruntare, sunt ca şi vorbele grele, pe care nu le arunci la întâmplare. Ai gândit la ele vreme îndelungată, le-ai aşezat într-o ordine anume ca să doară, să rănească, să zgândăre. Probabil că va fi ultima sa expoziţie, e foarte probabil ca după aceea se va aşterne liniştea. El şi lumea se vor despărţi definitiv, vor uita unul de altul. Iar sâmburele mărunt de speranţă că o minune se va întâmpla, şi opera sa ultimă va fi acceptată, părea să se topească. Fusese un artist răsfăţat, care ştiuse ce-i ăla succesul, şi păstra în minte atmosfera zilelor de glorie. Fusese norocos, fără doar şi poate, pentru că gloria sa se consumase când era tânăr, când suferi dacă nu ai în jurul tău oameni care să te laude, să te măgulească, să pară că-ţi sunt prieteni devotaţi, prieteni ce nu te vor părăsi niciodată. Când eşti tânăr toate astea contează, sunt importante; ţi se pare că tu eşti important, trăieşti cu iluzia aceasta, şi, de cele mai multe ori, faci orice doar ca lucrurile să nu se schimbe. La cel mai mic semn că relaţiile se răcesc, că interesul scade, te străduieşti să scorneşti ceva care să le aducă aminte că exişti, un compromis, o învoială, un gest binevoitor. Şi, încetul cu încetul rămâi agăţat de şirul lung de gesturi pornite din nevoia ta de a-ţi întreţine iluzia că eşti, şi vei rămâne, un om important. Peste toate, mai este şi orgoliul, mai necruţător decât orice, orgoliul care nu te lasă să priveşti cu uşurinţă cum un altul se ridică şi e gata să se aşeze pe locul tău. Toate astea fac ca lumile născute în sinele tău să se topească pe nesimţite, să rămâi golit, un fel de cutie de rezonanţă în care fiecare fleac face un tărăboi grozav, te asurzeşte, îţi ia minţile. Astfel se petrece gloria ta prin lume, iar următoarea generaţie abia dacă îşi mai aminteşte că tu ai existat, că ai avut şansa să ajungi un artist, dar că dragostea ta pentru lume a fost mai puternică decât puterea ta de a îndura. Şi peste toate astea vine nevoia de bani, neostoita nevoie de bani, pentru că ţi se pare important să trăieşti înconjurat de lucruri scumpe, cele mai multe din ele inutile, fără vreun folos anume, deosebit. Doar sclipiciul, renumele, moda, capriciul şi ifosele tale, dorinţa de a fi aidoma cu unul care nimic altceva nu are; nici un bun în profunzimea lui, nici o nevoie anume, una care să-l poarte spre tainele firii. Despre tainele aste începi să uiţi şi tu, fiind mereu cu ochii după lucrurile vopsite în culorile vii ale nimicului. Apoi, într-un târziu, realizezi că te-ai înşelat, că te-ai minţit

cu, sau fără bună ştiinţă, îţi vrei drumul înapoi, dar el a dispărut, n-a lăsat nici o urmă, nici un semn care să-ţi arate că ar exista o cale spre speranţele tale. Viaţa ta s-a dus, bunurile tale s-au risipit, şi tu ai rămas înconjurat de fel de fel de lucruri calpe ce nu-ţi mai aduc nici o bucurie. El, Serghei, trecuse foarte aproape de o astfel de situaţie, şi doar nebunia sălbăticiei îi păstrase firea întreagă, ba, putea spune că i-o înnobilase, i-o şlefuise. Ăsta era motivul pentru care ţinea atât de mult să poarte înfruntarea asta cu lumea. Ştia bine că e inutilă înfruntarea, cel puţin pentru lumea timpului său, lumea care l-ar fi bucurat dacă ar fi recunoscut că se înşeală şi ar fi acceptat să facă pace, fapt ce nu avea să se întâmple, pentru că lumea nu poate fi schimbată peste noapte. Iar tu ştii că nu poţi să faci pace cu lumea care doreşte să te supună, să te vadă înjugat la acelaşi car, trăgând aceleaşi poveri. Înfruntarea asta îi provoca furnicături, în el se ascundea o plăcere perfidă, drăcească. Ştia că va ieşi înfrânt şi terfelit din povestea asta, că viaţa lui va deveni diformă după gustul lumii, dar dacă ştii să vezi în viitor, atunci îţi poţi explica şi bucuria despre care nu poţi să vorbeşti, ştii că nu are rost să vorbeşti; şi mai ştii că oricât de mare ar fi zarva, conştiinţa ta a găsit urmele inefabile ale căii care poartă semnele tale, doar semnele tale.

Înfruntarea trebuie să fie dusă până la ultima graniţă, trebuia să se balanseze între două lumi, şi totul depindea de lucrările sale, de ştiinţa lui de a povesti cum n-a făcut-o nimeni până atunci. Ăsta era motivul pentru care Serghei se înverşuna ca fiecare poveste să fie închisă temeinic într-o formă care te ademeneşte, te amăgeşti; care pare că minte dar şi că spune adevăruri nespuse de nici o persoană până atunci. Era motivul pentru care şlefuia fiecare element cu furie, cu tenacitate. Voia ca linia să dispăară, să dispară deopotrivă suprafaţa, totul să devină un volum care se poate cuprinde în două realităţi deopotrivă. Un volum care să rămână în sinele său, dar şi să pară că se răstoarnă năvalnic în lumea din jurul său, că o opreşte cu spusele sale, c-o face să-şi piardă materialitatea, c-o sileşte să devină o altă formă de a fi. Întreaga poveste era cuprinsă între aceste două limite, limite între care puteai foarte uşor să te pierzi, pentru că puteau fi foarte aproape de tine, sau puteau fi deopotrivă cu infinitul, cu nexistentul, cu netrăitul. Fiecare lucrare îţi dădea un fior asemănător unui avertisment, un avertisment grav, rostit cu răceală, cu nepăsare, cu indiferenţă. Probabil că starea aceasta va stârni şi va alimenta conflictul, lumii nu-i plăcea ca cineva să se arate a fi mai deştept, mai bun cunoscător, aşa cum nu-i place să i se spună asta cu aroganţă. Poate că dacă îi dai de înţeles, poate că dacă îi sugerezi, şi-o laşi să-şi aleagă ea modul de a pune în cuvinte... Dar, lui Serghei nu-i păsa de sensibilităţile lumii, mai bine spus nu-i mai păsa. În tinereţe părea la fel de obraznic, doar că navigase abil printre compromisuri, şi asta

plăcuse; era ca şi cum ar fi spus mereu bancuri porcoase, fără să spună lucrurilor pe nume, le sugerase doar. Acuma, însă trecuse graniţa, şi era musai să plătească, lumea îl va pune să plătească scump lipsa de cumpătare. Doar că era prea bătrân ca să-i mai pese, prea aproape de graniţa cu nefiinţa.

Iarna era blândă, fără multă zăpadă. Câteva fuioare purtate de vânt şi ascunse în colţurile gardurilor îţi atrăgeau atenţia asupra anotimpului, dar el, vântul, putea să se învârtă printre lucrările care se adunau, şi pe care Serghei le aranja într-o ordine anume, una pe care o ştia, o plănuise. Puteai să-ţi dai seama că nu era întâmplător de fel modul cum era greblat nisipul, dar nici locul unde era pusă lucrarea care părăsea atelierul. Serghei voia să le lase în frigul de-afară, în vânt, în bătaia zăpezii. Voia ca patina care se naşte astfel să-i termine lucrarea, era parcă o formă şi mai subtilă de a şlefui suprafeţele, un soi de semn de nobleţe, abia ghicit: subţire şi delicat. Lucrările erau puține, tare puține. Se înțelege că nu-și va ține cuvântul și primăvara va veni fără ca el să fi umplut curtea. Era o iarnă blândă, dar nu şi pentru Serghei care trebuia să lupte zilnic cu nehotărârile sale, cu tentaţia abandonului, cu scurtele momente de nebunie în care ar fi fost în stare să distrugă totul şi s-o ia de la capăt într-o formă despre care nimic nu ştia în momentul acela. Lucra împiedicat, ieşea des din atelier, alerga fără rost după cai verzi pe pereţi, se întorcea în atelier ca după puţin timp să iasă iar, ştiind bine că fuge, că ceva l-a speriat, l-a făcut să şovăie. Dacă n-ar fi fost în străfundurile lui hotărârea aceea nestrămutată, pe care uneori o ura, aşa cum prizonierul urăşte forţa care-l ţine izolat, departe de respiraţia lumii -, dacă n-ar fi fost forţa aceea, poate că totul ar fi decurs altminteri, s-ar fi întâmplat cu mai multă uşurinţă. Doar că tocmai forţa aceea care zăcea în el, părea că-l schingiue, că-l obligă, cerându-i să facă toate gesturile după un anume tipic, într-o formă anume, de ea ştiută şi planificată. I-ar fi plăcut să poată spune că raţiunea lui a dat naştere acelor forme; să se poată lăuda că din sensibilitatea sa s-au ivit plăsmuirile ce vorbesc despre realităţi de care firea nu a ştiut atâta vreme, doar că ar fi fost o minciună, ar fi fost un neadevăr. Totul era o luptă între el şi ceea ce se năştea, fiecare încercând să-l răpună pe celălalt, să-l supună întru totul vrerii sale. Era o luptă pe care Serghei o pierdea sistematic, de fiecare dată trebuind să devină supus, să devină umil şi să urmeze calea impusă de lucrarea tot mai îndărătnică. Singura sa mângâiere era că înţelegea dreptul acesteia l-a destinul despre care ştia mai multe decât el, astfel o justifica, fără însă să poată fi de acord cu drumul pe care pornea, de modul cum impunea ea ca un lucru sau altul să existe într-o formă anume, de care el nu era deloc sigur, despre care nu avea nici un fel de certitudini. I se părea că

sunt prea multe capricii, prea puţină preocupare pentru logica faptelor, nişte toane, ia acolo, care or să se răstoarne în clipele grele. Numai că gândurile lui nu contau, lucrarea îşi voia destinul şi-l obliga să ţină cont de voinţa sa. De foarte puţine ori izbutea să impună şi el vreun detaliu, vreun amănunt, lipsit de importanţă de altfel. Pe măsură ce se împlinea, lucrarea sa devenea tot mai independentă, se desprindea din voia raţiunii sale, se depărta de spaţiul sensibilităţi care-o născuse la urma, urmei. Ducea în lume ştiutul ei, şi-l silea să înveţe în rând cu ceilalţi rostul ei. Aceasta era prima umilinţă pe care o trăia Serghei de fiecare dată când muncea să dea viaţă unei idei. Aşa fusese tot timpul, dar nu atât de apăsat ca acum, nu atât de vehement, de tiranic. Probabil că ăsta era şi motivul pentru care şovăia atât de mult. Încerca să câştige timp, încerca să socotească cu mintea lui dacă e bine sau nu ceea ce era silit să execute. Pur şi simplu să execute comenzile care veneau din sinele său, peste voinţa sa, peste raţiunea sa, peste gândurile sale. Erau povestiri care veneau dintr-o reallitate despre care ştia totul, în egală măsură cu conştiinţa faptului că nu ştie nimic cu adevărat. Totul pornea subtil, inefabil, delicat, ca mai apoi să se transforme, şi iar să se trensforme, până ajungea la forma neaşteptată care se încărca de sentimentele grele ale unei realităţi omeneşti. Uneori diferenţa era strigătoare la cer, şi Serghei simţea durerea schimbării, se răspândea în tot trupul, dar mai ales îi domina sufletul, îl umilea, pentru că de fiecare dată se dovedea că va rezista în logica aceasta atât de greu de cuprins în gânduri. Semăna cu un blestem destinul aceasta care îl oblige să oscileze între două realităţi, fără să se poată opri vreodată. În tinereţe pusese totul pe seama lipsei de experinenţă, dar se înşelase. Cu cât îmbătrânea şi izbutea să pătrundă mai adânc în realitatea din fiindul lui, cu atât se trezea azvârlit în miezul lumii, miezul acela pe care aceasta nu-l vedea şi nu-l băga în seamă. Treceau generaţii întregi până când cineva izbutea să spună în cuvinte ceea ce existase atâta amar de vreme odată cu nevoile lor. Şi pentru ce toate astea? Pentru firul de emoţie care să lumineze o fărâmă din miezul acela ce avea puterea să schimbe cursul destinului. Firul subţire al emoţiei care nu dă naştere nici gândului, nici cuvântului folositor, acoperă numai o parte din felul de a fi al cuiva, al aceluia care este prins în vraja sa. Era de înţeles de ce oamenii căutau tot mai des să se lase cuprinşi într-o formă sau alta a plăcerii, pur şi simplu era cu mult mai uşor de produs, şi nici nu dădea naştere atâtor nevoi atunci când se aprindea în sufletul cuiva. De multe ori Serghei se întreba la ce foloseşte încăpăţânarea cu care îşi doreşte să ajungă în acel teritori al sublimului, al nedefinitului, chiar dacă ştia că acest lucru nu-i este dat, n-a fost dat nimănui. Se simţea asemeni lui Sisif, muncind din răsputeri să şlefuiască suprafeţele lucrărilor sale până la dispariţie,

până la obţinerea realităţii pure, pe care n-o va putea obţine niciodată, pentru că nu era decât o făptură omenească, şi era captiv în realitatea practică a zilelor lui. Sentimentul acesta la ajutat să înţeleagă că Universul nu este altceva decât o nesfârşită Matrioşka în care realităţile se cuprind una pe alta, una într-alta, se ocrotesc şi se ţin prizoniere, iar el trebuie să fie fericit pentru faptul că i se îngăduie să vadă în ansamblu, o porţinue a acestui şir. Mai mult, poate să-şi îngăduie să-şi imagineze cum este într-un punct sau altul al acestor realităţi, ce anume face diferenţa, chiar dacă totul pare identic. Părea să fi descoperit un secret pe care firea îl ţinea ascuns pentru compuşii săi, un secret pe care dacă-l găseşti şi vorbeşti despre el plăteşti din greu aşa cum va hotărî ea. Dar, despre asta puţin îi păsa lui Serghei, pentru că oricum ar fi odată ce te naşti, fiecare gest pe care îl faci înseamnă o plată care va veni mai devreme sau mai târziu. Pentru el a venit la bătrâneţe, ceea ce înseamnă că i s-a dat o viaţă plină de noroc, pe care are datoria s-o împlinească, pur şi simplu s-o împlinească, oricum i-o fi sortit. În zgomotul maşinilor cu care îşi şlefuia lucrările, Serghei surâdea gândid că cel mai bine este să ţină toate aceste gânduri doar pentru el. Dacă nu eşti subiectul acestor gânduri nu poţi fi decât ţinta ironiilor, a cinismului, a sarcasmului pe care semenii ştiu să-l practice din plin, pentru că astfel de gânduri seamănă teribil nu nişte slăbiciuni copilăreşti pe care le-a adus senilitatea, vârsta a treia. Când lumea este o vâltoare de realităţi purtate de tehnologie, ritm social, nevoi economice, aspiraţii ale unei civilizaţii pe care n-o mai poţi stăpâni, să gândeşti la astfel de lucruri nu este decât dovada clară a retardării.

Trecuseră câteva luni bune de când practic se rupsese de restul lumii. Închis în lumea limitată de materiale, de schiţele făcute la repezelă şi apoi uitate pe undeva, de mulţimea de scule, şi mai ales de gândurile atât de instabile, de schimbătoare care-l terorizau cu incertitudinea, cu şovăiala, cu continuul balans între sensul unui bine, sau al unui rău; pentru că niciodată n-ai să ştii dacă e bine, aşa cum n-ai să ştii dacă e rău ceea ce faci. Doar fructul, produsul, opera care te lasă cu un gust amar atunci când e gata, gând nimic nu se mai poate adăuga, nimic nu mai poate fi luat din ceea ce a prins o viaţă care e limpede că nu-ţi aparţine; fructul acela care nu este un răspuns, nu este răspunsul pe care-l aşteptai, nu este destinul pe care l-ai dorit şi nici realitatea la care ai sperat în toată vreme cât acesta a fost gând. De multe ori gândeşti că este un blestem să porţi în tine un gând ca acesta, aşa cum este un blestem să-i dai viaţă, să-l vezi cum se rupe de tine şi-şi croieşte propriul destin. Trecuse timpul, zilele începuseră să fie din ce în ce mai lungi, iar curtea prinsese viaţă, părea să fie tot mai strâmtă pentru lucrările

care se adunau şi se aşezau într-un joc ce fusese hotărât dinainte. Nisipul greblat într-un anume fel, sublinia prin dârele adânci că e vorba de un joc, de o scornită anume, iar lucrările trebuiau s-o spună de-a-ntregul abia când ultima dintre ele va fi aşezată în locul stabilit de o voinţă, de o vere. Totul făcea parte dintr-o alcătuire ce părea că s-a născut din vrerea cuiva, a unei singure voinţe. Aşa se vedea din afară, aşa înţelegea cel care privea peste gardul metalic al curţii: cineva se joacă, cineva decide, cineva este stăpân peste lumea nemişcată care ia naştere în curtea aceea. Pentru acea persoană, din afara curţii, regula era simplă: o voinţă decide şi lucrările sunt aşezate într-o ordine care aparţine acelei voinţe. Pentru acela nu exista nimic din mulţimea de forţe inefabile care de fapt manevrează întregul joc; forţele nevăzute ale necesităţii care impun, care fac regula într-un mod subtil şi necruţător. Insul din afara curţii îşi putea imagina doar mîinile care împlinesc lucrarea; aşa era cel mai simplu, aşa putea fi spus în cuvinte şi transmis mai departe: „ Măi, într-o curte, e un nebun care a cărat nisip, l-a greblat, şi acuma pune nişte sculpturi. Din timp, în timp, tot mai apare câte una. Le aşează după un plan al lui, se vede că şi-a făcut un plan dinainte. Probabil că e vreun sculptor, şi-şi înfrumuseţează curtea.” Numai că totul se producea după ale reguli, stabilite de alte instanţe, iar modul cum se aranjau lucrările se stabilea undeva în necuprinsul firii. Era un proces extrem de subtil, al cărui început nu avea cum să-l ştii veodată, un proces care evolua, devenea tot mai complex, şi dintr-o dată impunea o regulă, o definea, iar tu, fiinţa omenească sensibilă, care te lăsai atrasă de regula respectivă, continuai respectivul proces până la împlinirea lui. De fapt vorbim despre un soi de unealtă, un soi de agregat al unui mecanism care s-a pus în mişcare într-un punct al Universului, şi-a dat naştere unei infinităţi de acţiuni, care pot fi observate doar pe porţiuni. Un număr limitat de acţiuni pot fi descrise de un observator, dar despre celelalte nu se ştie nimic, nici despre cele de dinainte, nici despre cele ce vor urma. Pentru observatorul în cauză, nu există decât acţiunile pe care le poate descrie, şi poate câteva pe care le poate bănui. Iată de ce există această impresie a unei voinţe care hotărăşte totul. Prea pare destinat totul, prea se leagă o acţiune de alta, prea este totul normal, firesc, de parcă e vorba de o hotărâre, o decizie a unei singure persoane. Farmecul acestui mister îl sedusese treaptă cu treaptă pe Serghei. N-a venit nimic peste el ca o revelaţie, ca o descoperire divină care te transformă într-o existenţă habotincă şi lipsită de voinţă. Etapă cu etapă a fost atras tot mai adânc, şi s-a trezit captiv. A fost ca şi cum te-ai aşeza pe floarea unei plante carnivore, care ademeneşte; te atrage în adâncul ei, şi apoi te dumică pofticios. De fiecare dată când începea jocul, Serghei spera să afle ce se află în orizontul următor, sau în cel anterior,

spera să poată deschide măcar o ferestruică, să privească în afară şi să descopere că Universul nu este nici pe departe alcătuit aşa cum decretăm noi, cu puţinele noastre cunoştinţe pe care ne place să le răsucim mereu ca să ne dăm iluzia că am aflat ceva nou. Nu se poate afla niciodată, nimic nou, dacă nu faci cu adevărat un pas înaintre să vezi urmarea, să vezi următoarele etape, sau trecutele etape, pentru că era din ce în ce mai convins că în Univers totul există în acelaşi timp, în acelaşi spaţiu şi mereu în forme diferite, ceea ce are darul de a te păcăli de fiecare dată. Iar noi numim asta: „că a trecut timpul”, că „s-a schimbat spaţiul”. De fapt ceea ce s-a schimbat este forma de a fi a aceleiaşi existenţe care pentru a râmîne are nevoie de noi reguli.

Angela se uita la spatele firav al Actriţei, pielea era întinsă şi arăta tinereşte. Femeia stătea cu capul aplecat înainte, îşi strânsese părul în vârful capului, dar firele de la ceafă se udaseră şi se lipiseră de gâtul zvelt. Puteai foarte bine să-ţi imaginezi că speli pe spate o tânără copilă, o femeiuşcă ce se pregăteşte să facă prostii. Adina o privea, aşa adunată în cada prea largă pentru ea, şi-şi spuse că pe ea, bărbatul ei o văzuse de nenumărate ori în postura aceasta. De nenumărate ori o spălase pe spate, o masase delicat şi alungase necazurile din mintea chinuită de invenţiile birocratice ale Profesorului. Acum, la rândul ei, o spăla pe Actriţă, dar nu se putea să se împiedice să simtă amintirea fiorului acelui atât de special al deşteptării simţurilor. Sigur, nu se mai punea problema vreunui fior, doar amintirea lui se trezea în femeie, o amintire îndepărtată, vagă. Se bucurase la viaţa ei de toate deliciile acestui fior, de plăceri trezite savant de un bărbat priceput şi grijuliu. Fuseseră multe după amiezi când în cada aceasta, mâinile lui o făceau să simtă cum se dilată şi devine doritoare. Niciodată nu fusese nevoie să facă aluzii, să se comporte mai explicit, să arate că starea ei s-a schimbat. Probabil că ăsta era motivul pentru care amintirea fiorului aceluia este astăzi atât de prietenoasă. Nimic din toate gesturile, din toate fleacurile pe care bărbatul ei le făcea, nu-i mai reveneau astăzi în minte, în schimb, în adâncurile trupului ei, amintirea fiorului acela atât de dominator, atât de impulsiv se trezea domoală şi liniştită. O amintire înţeleaptă despre momente fierbinţi care o ajutaseră să depăşească chinurile pricinuite de imaginaţia neostoită a unor jigodii. Oare ce s-or fi făcut armata de pupincurişti, care nu conteneau nici o clipă să-i sufle în borş Profesorului, cu gândul la osciorul care va ajunge şi la ei. Adina îşi dădu seama că pur şi simplu uitase de multă vreme toată lumea aceea, că nu mai ştia nimic despre vreo unul dintre personajele gomoase care, folosindu-se de umbra triumfătoare a Profesorului, îşi permiteau tot circul ăla fără de rost. Nici măcar ţărână nu ştia dacă mai sunt, nici

abur, nici boare de vânt. Pur şi simplu se topiseră cu totul, fără să devină materie şi să lase urme despre tecerea lor. Spatele feciorelinic al Actriţei îi adusese pentru o clipă în minte şi faptul că avusese de-a face cu ciudate forme ale nimicului: efemere, fulgurante, inconsistente, zadarnice. Pentru asta, simţea nevoia să-i spele femeii acesteia atât de obişnuite, spatele cu şi mai multă tandreţe. Gândea că dacă ar fi fost un bărbat, frăgezimea iluzorie a spatelui ei ud, l-ar fi făcut să simtă în nădragi împunsătura dorinţei. Probabil că mişcările sale deveniseră mai insistente, mai tainice, pentru că Actriţa se întoarse şi-o privi pişicher. Adina îi împinse capul în apa căzii, şi-o pocni uşor peste ceafă. „Nu eu am început.” – spuse Actriţa şi chicoti, dar Adina deja se sculase şi-şi ştergea mîinile cu prosopul. „Ţi-ar sta gândul la prostii, femeie bătrână şi fără minte” – îi aruncă pe când ieşea din baie. „ Dacă m-aş fi luat după minte, muream fată mare”, hohoti Actriţa, pocnind suprafaţa apei; „Şi, hai, să mă scoţi de aici că s-a răcit apa.” Adina n-o auzi însă, pentru că dintr-o dată s-a făcut o lumină mare în mintea ei, o lumină care i-a arătat că a fost o făptură norocoasă, fără pereche de norocoasă. În perioada cea mai deznădăjduită a vieţii ei, a avut un bărbat care a ştiut ca nimeni altul s-o treacă prin hăţişuri, pe urmă, când bărbatul ei n-a mai fost, pustiul vieţii a fost alungat de femeia aceasta care părea atât de firavă, dar care se putea încăiera şi cu vulturul care-i mâncase ficaţii lui Prometeu. „Te mai bălăceşti mult?”, întrebă. „Aşa se pare; că eu vorbesc cu pereţii, când spun că s-a răcit apa.”

Ritualul ieşirii din cada de baie era suficient de complicat, pentru că încăperea era mică şi îngustă, căruciorul ocupa întreg spaţiul, iar Adina nu era suficient de puternică s-o ridice pe Actriţă pe braţe. Cele două femei învăţaseră în timp o serie lungă de gesturi ce trebuiau făcute obligatoriu pentru ca Actriţa să ajungă în cărucior. Era un moment al zilei ce devenise pe nesimţite teribil de important pentru Adina. Trupul gol al Actriţei, de pe care apa şiroia, stârnind sclipiri scurte, părea atât de fragil şi de vulnerabil, încât Adina nu putea să-şi împiedice emoţiile. Uneori, în mintea ei apăreau nişte imagini confuze cu tot felul de accidente ce se puteau întâmpla şi care puteau avea urmări urâte. Imaginile acelea o făceau să devină încordată şi concentrată, să fie atentă la oricare detaliu, şi de fiecare dată, după ce căruciorul ajungea în sufragerie sau în dormitor, iar Actriţa îşi ştergea părul sau se înfofolea în halatul de baie, simţea pe lângă uşurare, o dulce mângîiere. Femeia aceea făcea parte tot mai adânc din viaţa ei, adusese binecuvântarea faptului că bătrâneţea nu mai era un gol nesfârşit pe care, orice gest ai face nu reuşeşti să-l umpli cu adevărat. Adina trăise zile lungi, luptând să alunge senzaţia aia pustiitoare de zadarnic. Tot ce era în jurul ei era zadarnic, tot ce făcea, tot ce gândea, tot ce-şi spunea fusese atât de lung timp

zadarnic. Fusese zadarnic până apăruse femeia asta cu păpuşile ei, şi cu spectacolele care păreau a se naşte din nimic. La Fundaţie, mica lor trupa devenise importantă. Cele şase femei câte erau acuma se simţeau răsfăţate, pentru că toată lumea se interesa de munca lor, despre cum le merge, şi ce năzbâtii neobişnuite a mai făcut vreun copil în timpul reprezentaţiilor. La fiecare eveniment pe care Fundaţia îl organiza, erau consultate şi conducerea se străduia ca răsplăţile să fie mulţumitoare. Numărul de spectacole crescuse, acum afişul lor avea o listă de cinci titluri, şi grădiniţele sau şcolile îşi doreau să se joace spectacole vechi pentru generaţii noi de copii. La urechile Adinei ajunseseră zvonuri despre protestele teatrului de copii, care nu înţelegea de ce trebuie să facă faţă unei concurenţe care i se părea neloaială. Atunci a simţit cu adevărat o mîndrie profundă, completă. Însemna că munca lor era serioasă, temeinică şi că, cele şase femei însemnau ceva, lăsau urme. S-a ferit să vorbească despre asta, dar şi-a dat seama că şi celelalte aflaseră câte ceva, pentru că apăruseră aluzii, vorbe în doi peri, chipurile fără nici o intenţie. Singura netulburată fusese Actriţa, pe care poziţia teatrului de copii, pur şi simplu n-o interesa. Erau foştii ei colegi, îi ştia foarte bine, le cunoştea comportamentul, şi bârfele lor o înverşunau şi mai tare. Curajul femeii ăsteia le contaminase şi pe celelalte, iar pe Adina pur şi simplu o obliga. Ea era un fel de administrator al trupei şi trebuia să vegheze ca lucrurile să se întâmple fără poticneli. Cu timpul experienţa de la Universitatea de Arte s-a arătat utilă, şi abia acum putea să pună în practică acţiuni care şi atunci ar fi fost teribil de folositoare, doar că... Oricum, trebuia să-i mulţumească Profesorului pentru toate zilele alea amare, care se dovedeau acum rodnice; încetul cu încetul, reflexele îi reveneau şi-i revenea mentalitatea de profesionist la care ţinuse atâta şi care fusese terfelită de oamenii ăia de nimic şi de interesele lor de boi bani. Trupa lor se mişca continuu, fiecare îşi formse reflexe utile şi toată munca devenise lesnicioasă şi plăcută. Îşi ştiau lungul nasului, ele nu erau artiste, ele erau nişte femei bătrâne care voiau să facă ceva util pentru nişte copii, ceva care să le facă plăcere, dar şi să-i ajute să înveţe câte ceva. Mai ales la asta se gândeau cele şase femei, şi tot ce se întâmpla era guvernat de grija asta. Poate că de asta, educatoarele şi învăţătorii insistau ca spectacolele lor să vină în şcoli şi în grădiniţe. Poate că sâmburele acela de lucruri folositoare îi stârnea, pentru că le făcea munca mai uşoară, şi timpul de la ore trecea mai repede. Poate că educatorii, la ei se gândeau în primul rând, şi nu la copii, dar femeilor nu le păsa, pentru ele copii erau importanţi şi-i tratau ca atare. Atâta vreme cât puteau să joace, aveau o muncă ce le ferea de singurătatea unei case goale ca şi zilele ce treceau fără rost, una legată de alta. Şi toate astea se datorau fiinţei ăleia micuţe şi paralizate pe care doar

întâmplarea o adusese, cu tot cu mâna de păpuşi ţinute în sfori. Fiecare dintre cele şase femei a înţeles care e rolul Actriţei în toată povestea asta, şi pe urmă, încetul cu încetul au înţeles rolul fiecăreia, aşa că dacă la început mai apăreau motive de arţag, acum ciorovăielile lor deveneau motive de glumă, şi de ironii lipsite de răutate. Pentru Adina, în primele zile, atmosfera acestui grup a fost de neînţeles. În sufletul ei se dădea o luptă acerbă între pornirile pe care le lăsase să-i organizeze traiul, şi atracţia spre modul simplu de viaţă al acestor femei. Nu putea să înţeleagă simplitatea, pur şi simplu nu credea că se poate trăi fără să încerci mereu să mai adaugi ceva, ceva ce a scăpat celorlalţi, sau n-au fost atenţi, şi tu te poţi bucura pentru că ai fost primul care ai băgat de seamă. Astfel poţi să treci în faţă, poţi să le atragi atenţie asupra calităţilor tale, îi poţi domina, măcar pentru o bucată de vreme. Toată viaţă trăise împinsă de ambiţiile din care se năşteau nişte vise care căutau să impună, să organizeze, să determine existenţa. Ambiţiile o făcuseră să se gândească mereu la studenţii Universităţii, ca la nişte viitoare mari personalităţi, mari artişti; ambiţiile îi dictau să gândească cum ar trebui să fie profesorii acestor studenţi: nişte nemuritori pur şi simplu. Şi cu cât se dovedea că ambiţiile ei sunt deşarte, cu atât căuta să descopere o cale, să găsească un mijloc, prin care să devină salvatoarea lumii în care trăia, să lupte din toate puterile cu toţi ceilalţi care erau dominaţi de ambiţii asemănătoare. În Universitatea aia, nu exista angajat care să nu gândească despre el că ar putea să transforme totul într-o reţetă infailibilă, una fără cusur. Toţi ceilalţi erau însă nişte vrăjmaşi, care nu se gândeau decât la lucruri mărunte, şi puneau piedici unor planuri măreţe. Sigur că nu se putuse împiedica să intre în grupul acesta cu aceeaşi atitudine, şi pur şi simplu a rămas ca trăsnită atunci când nimeni nu a încercat cumva să-i împiedice pornirile. Fiecare acţiune a ei era privită cu simpatie, colegele ei nu se dădeau în lături să pună mâna şi să ajute, iar când se vădea că fusese doar o prostie, se comenta de tot hazul. La început a fost tare dureros, Adina simţea asta ca pe o subtilă batjocură, şi-şi pregătea întreg arsenalul, gândid că va trebui să facă faţă şi să lupte. Se dovedea însă, că nimeni n-are chef de război, că totul este trecător, face parte din joc, are farmecul lui de care trebuie să te bucuri şi să treci mai departe pentru că şi mâine e o zi, lăsată de la Dumnezeu să faci alte prostii, şi dacă tu nu izbuteşti, vreo una tot găseşte ceva. I-a trebuit destul timp să înţeleagă modul acesta de a fi, atât de şocant pentru ea. Femeile acelea se curăţaseră pur şi simplu de ambiţii, se bucurau de darul pe care îl primiseră şi căutau să fie totul cât mai simplu, mai firesc. Abia atunci, Adina a înţeles că toate astea veneau de la felul cum Actriţa înţelegea să trăiască. Pentru această femeie, lumea din jur pur şi simplu nu exista cu adevărat. Ea trăia, în

adevăratul sens al cuvântului, în lumile acelea care se schimbau în continuu, şi dădeau naştere povestirilor care aveau nevoie de păpuşile ei ca să poată fi spuse. Restul lumii, a acestei lumi cu care Adina se luptase atâta amar de ani, nu era altceva decât o imagine ştearsă a unei mulţimi care asistă la întâmplările aduse de pe alte meleaguri. Pentru Actriţă, povestirile ei nu trebuiau să fie extraordinare, nu trebuiau să uimească, sau să fie doldora de învăţături; nu căuta niciodată să dea impresia că totul se întâmplă datorită inteligenţei ei. Erau povestirile unui suflet încărcat de sinceritate, care trăia în umbra acestei sincerităţi şi nu se putea vindeca sub nici o formă. Sinceritatea era suficientă pentru ca istorisirile ei să-şi găsească drum deopotrivă şi-n sufletul unui copil, dar şi în mintea unui adult. Restul nici nu conta; cei care nu suportau sinceritatea, care aveau nevoie de doza zilnică de minciună, nu se puteau obişnui cu modul acesta de a fi, iar pentru ei spectacolele Actriţei erau nişte prostii fără rost. Actriţa părea a fi un om care nu şi-a găsit cu adevărat sensul în viaţă, care a trăit cumva în paralel, undeva pe marginea drumului; fără să aibă vreodată puterea să se alăture mulţimii în care fiecare se străduieşte să-şi capete un loc privilegiat. Adina se gândea deseori că şi vârsta femeilor contribuie la atmosfera grupului. Dacă ar fi fost tinere, probabil că ar fi cedat iluziilor pe care ambiţiile, visele, speranţele le-ar fi întreţinut, şi totul s-ar fi transformat într-o continuă hărţuială. Sau, poate, felul de a fi al Actriţei ar fi putut să menţină un echilibru, chiar dacă de multe ori compromisurile ar fi mânjit năzuinţele. Oricum ar fi fost, pentru Adina important era că găsise acest grup, şi astfel înţelesese că nu trăise o viaţă zadarnică aşa cum crezuse, aşa cum părea. Lupta ei cu meschinăriile din Universitate, o determinase să-şi ascundă o parte din nevoile adolescentei de a aspira, de a nu condamna totul de-a valma, ceva, un sâmbure proaspăt trebuia să rămână ascuns şi fertil. Poate că asta păzise cu atâta delicateţe şi bărbatul ei, pe care, acum după moarte, îl înţelegea mai deplin şi-i aducea în inimă un soi de iubire teribil de specială. Carnea, sângele, nervii, simţurile omului viu puteau să aibă momente de neînţeles, de confuzie, pulsaţiile fiinţei vii de multe ori te amăgesc, te îndreaptă spre direcţii false. Atunci când nu mai este, în schimb, se naşte o imagine copleşitor de clară a intenţiilor celui care a fost lângă tine, o imagine care aduce cu sine o mulţime de învăţăminte, unele târzii şi amare, altele ca nişte revelaţii, pe care altfel nu le-ai fi avut niciodată. Şase femei bătrâne găsiseră modalitatea de a crea nişte legături subtile care să facă uitate reflexele vârstei. Şase femei nu se văicăreau de durerile bătrâneţii, de medicamentele din reţete, de pensia prea mică, de cheltuielile ce nu conteneau, nu erau creatoare de infailibile reţete politice sau administrative, de pasiuni de chibiţi pentru vreun personaj sau altul. Cea mai

mare parte din zi roboteau migălos pentru ca reprezentaţiile lor să se desfăşoare fără cusur. Ştiau foarte bine ce limite au, femei nebune ce se apucaseră de o astfel de muncă la bătrâneţe. Singura soluţie era ca totul să fie pregătit cât mai bine şi lumea să observe cât mai puţin din stângăciile lor. Conştiinţa faptului că nu sunt actriţe, că, de fapt, au cedat unor amintiri din adolescenţă, când fiecare visează să fie un artist, le determina să muncească temeinic şi să încerce să se sprijine una pe alta. Astfel descoperiseră un secret, despre care toată lumea vorbea, foarte puţini înţelegând şi sensurile vorbelor: camaraderia. Şase femei, care erau şase camarazi, deveniseră un grup foarte puternic şi special. Cei de la Fundaţie, încercau mereu să atragă spre o asemenea atitudine şi alte persoane, doar că un spirit de soiul acesta nu se poate împrumuta; el se relevă şi se instalează în ocazii care nu se ivesc uşor, dar pot dispărea la o adiere de vânt. Era secretul lor, un secret care nu avea nevoie de asigurări, de cuvinte, de o străduinţă specială, şi nici măcar nu trebuia ascuns, pentru că ceilalţi nu sesizau decât faptul că există o relaţie specială, şi cam atât, iar ele nu se repezeau să explice cui se datorează o astfel de relaţie. Purtau cu ele o mulţumire de un anume fel, şi asta era suficient. Când Actriţa s-a mutat la ea, Adina a crezut pentru scurt timp, că ele două vor pătrunde într-o etapă nouă a relaţiei, că se va naşte o complicitate care va fi numai a lor. Dar se înşelase, nimic deosebit nu s-a întâmplat, nimic nu s-a modificat, doar faptul că apartamentul s-a transformat într-un soi de fabrică şi muzeu în acelaşi timp şi peste tot te împiedicai de materiale textile, de sîrme, de scule, de bucăţele de lemn, de polistiren expandat şi felurite flacoane cu lipici de toate soiurile, ca să nu mai vorbim de vopsele, în felurite borcănaşe şi tuburi. I-a venit greu la început să-şi vadă casa pur şi simplu inundată cu toată dezordinea asta pe care, chiar dacă munceau amândouă, o stăpâneau cu foarte multă greutate. De fapt, se putea vorbi despre o nouă ordine, despre o nouă viaţă. Adinei îi plăcuse să aibă o casă ordonată, cu reguli precise, cu o disciplină care să transforme micile vârtejuri stârnite de pornirile pasionale ale bărbatului ei, în nişte martori tăcuţi şi indiscreţi ai senzaţiilor răvăşitoare. Intenţionat treceau câteva zile, până când Adina înlătura urmele, era un soi de complicitate care îi dădea fiori. Pe urmă, după ce bărbatul ei s-a prăpădit, a început o epocă posacă, nimic nu mai atrăgea atenţia, nimic nu mai era spulberat de năvala bărbatului care o cuprindea, şi-o răsturna pe unde apuca. Invazia produsă de Actriţă n-a avut nimic spectaculos, nimic pasional, ea s-a petrecut pe nesimţite, pe măsură ce se năşteau noi personaje din spectacolele care păreau să-şi aştepte rândul în mintea neobosită a femeii. Adina se gândea adeseori la aceste etape din viaţa ei, fiecare cu graniţele ei, cu modul ei de a se transforma, şi de a o transforma şi pe ea. Mai întâi fusese o

fetişcană plină de nişte certitudinii care aveau s-o trădeze una câte una, apoi o femeie ce se lăsa dominată de gesturi care deveneau reflexe, împingând-o să trăiască la suprafaţa existenţei, pe urmă o matură care simţea nevoia să se sprijine pe lucrurile din jurul ei, ca pe ceva sigur, iar acum, când devenise o femeie bătrână, iată că totul căpăta alte înfăţişări despre care nu ştiuse nimic de-a lungul vieţii. În ultima vreme începuse să relizeze că toată tinereţea ei, marcată de războiul nedrept şi inegal la care Profesorul o supusese, îi educase o serie întreagă de obişnuinţe care se dovedeau utile într-o muncă liniştită şi departe de vâltoarea pe care ambiţia o stârneşte. Acum pur şi simplu trăia pentru ca legăturile dintre ele, cele şase femei, să se poată întări odată cu vremea, să nu intervină plictiseala, obişnunţa. Ştia că eforturile Actriţei, chiar dacă rămâneau fundamentale, nu erau de ajuns, mai ştia că şi celelalte se tem şi speră. Ceea ce se întâmpla cu grupul lor era o excepţie a zilei, mereu atacată de otrăvurile timpului, ale mentalităţii unei societăţi modelată într-un anume fel, şi care nu-şi găsea rostul. Mereu auzea că pentru tot ce se întâmplă între oameni este de vină tehnologia, dar ea ştia că nu este adevărat, că tehnologia nu avea nici o legătură cu superficilitatea, cu dezinteresul, cu egoismul, dar mai ales, cu lăcomia. Părea că etapa aceasta din viaţa ei este un fel de compensare a unei tinereţi spulberate de dezamăgiri. Nu avusese norocul să se poată bucura de realizările vârstei, cele care te fac să devii încerzător şi curajos. Ea, fără bărbatul ei, n-ar fi fost decât o muiere tot mai îngropată în obişnnuinţele celor din jur. Bărbatul ei a fost înlocuit de Actriţă, căreia îi datora mai ales faptul că aruncase o altfel de lumină asupra diferitelor etape din viaţa ei. Înţelesurile o făceau să fie tot mai recunoscătoare modului în care destinul îi organizaze îmbătrânirea. Ştia foarte bine, că nu va fi să fie o bătrână care luptă din răsputeri cu neputinţele care s-au aşezat pe mintea ei şi-o împing în mormânt înainte de a fi moartă cu adevărat. Trăise ani mulţi în mijlocul unor oameni care ar fi trebuit să-şi apere harul cu care fuseseră lăsaţi în lume. Doar că, dintre toţi cei pe care îi cunoscuse, doi, sau trei erau conştineţi de faptul că sunt nişte fiinţe hărăzite şi că grija lor principală este să apere darul lui Dumnezeu. Oamenii aceştia se împrăştiaseră pe toată suprafaţa planetei, şi numai Serghei trăia aici lângă ei, fără să folosească la nimic asta, pentru că el se împlântase adânc în calea pe care harul lui i-o impusese, ieşise din lume cu totul, şi nu-i păsa nici cât negru sub unghie de relaţia cu ceilalţi. Nici nu se putea vorbi despre vreun fel de relaţie. Pentru Serghei singurele relaţii care contau erau cele cu materia pe care el trebuia s-o silească să spună poveştile ce se năşteau încontinuu în afundul minţii lui. Cu Serghei se întâmpla ca la iepuri: dacă n-ar fi avut ceva de ros, dinţii i-ar fi crescut atât de mult încât ar fi murit de foame

până la urmă. Serghei trebuia să aibă mereu ceva de povestit. Actriţa era până la un punct la fel, numai că mai docilă, mai cuminte, mai îngăduitoare, de asta poveştile ei păreau că au mai fost povestite cândva, că le-ai mai auzit, că ştii morala, dar şi toate snoavele care împănează firul istorisirii. Poveştile Actriţei era ascultate pentru frumuseţea în sine a situaţiei, pentru caracterele care se înfruntau, caractere colorate şi năstruşnice, gata mereu să intre într-o nefăcută. Probabil că de asta şi lor, celorlalte, le venea uşor să le dea viaţă, mânuind păpuşile pe care le meşterea. O!, era diferenţă mare între Serghei şi Actriţă. Adina nu-şi putea imagina cum ar fi putut să stea alături de omul acela, de fapt nimeni nu putea să stea alături de el, mai ales că nu se comporta niciodată ca un om întreg. Toată viaţa lui dăduse cu piciorul tuturor situaţiilor în care ar fi putut să aşeze pietre de temelie pentru o existenţă din care să binemerite, au fost situaţii când cei din jur au făcut eforturi să-i aranjeze ei o astfel de viaţă. N-a folosit la nimic, pentru că lui nu i-a păsat; parcă toate semnele care arătau că locul e sigur, şi mijloacele sigure, şi calea la fel, îl speriau. Serghei dispărea şi auzeai despre el vreo minune.

De când trăia alături de Actriţă, începuse să înţeleagă că, de fapt, este o femeie simpluţă, nici pe departe atât de deşteaptă pe cât o împinsese ambiţia tinereţii să se creadă. Era, în schimb, nororcoasă, mai întâi un bărbat ocrotitor şi pe urmă o femeie hărăzită îi păziseră calea, i-o curăţaseră. Aşa se face că n-a ajuns să rătăcească, vânând cai verzi pe pereţi; aşa fusese ferită să se facă de râs, dorind să trăiască o viaţă ce nu i se cuvenea. Îi veneau în minte tot mai des întâmplări al căror erou fusese Profesorul, întâmplări care astăzi aveau alte înţelesuri şi care scoteau acum fără cruţare tot ridicolul şi neputinţa unui om de nimic. Tot mai des îi veneau în minte întâmplări mărunte pentru care atunci suferise, dar care acum i se păreau de un comic grotesc. Trecuse prin toate acele întâmplări fără să fie atinsă, nu pentru că inteligenţa sau instinctual ei o feriseră, ci pentru că a avut lângă ea un om puternic şi lucid. Pe urmă, când disperarea singurătăţii o îmboldea, şi era gata la orice năzdrăvănie, măcar pentru câteva ceasuri de tovărăşie, a apărut Actriţa, cu poveştile ei, cu păpuşile ei, şi din nou rătăcirile s-au spulberat. Hotărât era o femeie norocoasă, care de multe ori făcuse echilibristică pe marginea prăpastiei. Iată de ce nu se mai repezea să judece şi să condamne, ca în trecut; care înţelegea mult mai multe din gesturile celor din jur, care era acum în stare să îngăduie, să lase de la ea, să justifice. Datora atitudinea asta celor care o feriseră de alunecările ce o tentaseră. Uneori, fără nici un motiv, un frison de panică trecea prin sufletul ei, şi imgini ale celor ce s-ar fi putut întâmpla îi apăreau vii în faţa ochilor. Se repezea atunci s-o caute pe Actriţă, să-i vorbască, să-i facă un serviciu, ceva,

iar aceasta se uita mirată şi nedumerită la femeia panicată pe care o apucaseră pandaliile. Dar niciodată nu spunea nimic. În general, Actriţa nu prea vorbea despre acţiunile celor din jur; se uita lung la ce fac aceştia, lăsa ca totul să ajungă la un final, şi abia după aia spunea cam ce crede, dar de fiecare dată o spunea de parcă totul era lipsit de importanţă. Dacă erai o fire mai îndărătnică nici nu băgai de seamă că spusese ceva, cel mai probabil rămâneai cu faptele tale, bune, rele. Aşa a învăţat Adina că lucrurile au un firesc al lor, iar tu trebuie să ai răbdare; mai întâi trebuie să pătrunzi adâncul faptelor, pe urmă gândeşti. Cât despre hotărâri, acestea de cele mai multe ori vin singure de parcă ar fi strigate de ceea ce ţi se întâmplă. Rar să dai greş dacă îţi ţii firea. Lucrurile rămân în matca lor şi se petrec molcum, viaţa ta se aşează, nu se mai zdruncină, nu se mai sminteşte. Toate opintelile din tinereţile ei se dovediseră a fi rezultatul unor apucături ale unei fetişnace fără minte. Şi crizele ei de la Universitate, tot lipsa minţii le-au pricinuit. I se păruse ei că viaţa ar fi trebuit să fie altfel, că viaţa unor artişti ar fi trebuit să arate cu totul alctum. Doar că viaţa arăta aşa cum arăta, şi pentru fiecare avea un rost şi un sens. A trebuit să-i moară bărbatul, să o cunoască pe Actriţă, şi să trebuiască să muncească în trupa aceasta ca să înţeleagă cât de important este rostul cuiva, şi că acesta nu trebuie smintit. Acum se ferea de pornirile repezite, se ferea să împingă faptele afară din făgaşul lor. Trupa aceasta mică devenise pe deplin rostul a şase femei singure, bătrâne, care aveau nevoie de mângâierile pe care le căpătau zi de zi, ştia bine că rostul ei era să grijească de bunul mers al lucrurilor, trebuia să păstreze acest întreg aşa cum se formase el, pentru că nu el era la cheremul ei ci invers. Erau multe momente când mulţumea bunului Dumnezeu că îi venise rândul la o astfel de muncă, acuma, când avea mintea la cap şi se curăţase deplin de apucăturile tinereţii. Multă vreme purtase cu ea resturi din pornirile ei negândite, erau ca zdrenţele himenului care nu se curăţă cu totul şi atârnă acolo inutile, doar că pornirile caracterului ei făceau uneori mai mult rău decât bine. La început i-a venit tare greu să le stăpânească, şi, uneori, mai scăpa caii şi apoi trebuia să plătească pocinogul făcut. Modul de a fi al Actriţei a ajutat-o tare mult, mai ales după ce aceasta s-a mutat la ea. În starea în care era, ar fi fost de înţeles s-o apunce gândurile negre, s-o cuprindă disperarea şi să facă tot felul de lucruri neaşteptate. Dar pentru femeia asta, totul era ca un fel de provocare; neputinţele ei date de faptul că nu mai putea merge, trebuiau compensate cu ceva, aşa că muncea tot mai mult să dea naştere altor păpuşi, care să fie caractere deosebite în poveştile pe care le inventa. Păpuşile alea erau nişte personaje tare ciudate, pentru că nu erau nici din poveştile vechi, spuse cândva la gura sobei, dar nici cu totul dintr-o lume nouă. Erau personajele

dintr-o lume pe care Actriţa o născocea şi cu care îi plăcea să se joace şi să le pună în tot felul de situaţii pilduitoare. De cum se dădea jos din pat, se foia de colo-colo în scaunul ei cu rotile, şi nu se oprea practic nici o clipă din a roboti la păpuşile ei. Făcea totul în linişte, fără să ceară ajutor, îşi punea tot ce-i trebuia la îndemână, încercând astfel să deranjeze cât mai puţin. Pentru femeia aia, nu starea ei era importantă, ci stare în care era lumea ce se născuse în ea şi care voia să vadă lumina zilei. Adina trebuia să recunoască faptul că a influenţat-o foarte mult această atitudine, ca şi lupta Actriţei cu cei doi veri, care nu încetau să apară şi să încerce s-o determine să le dea apartamentul. Veneau de fiecare dată cu un motiv nou, din care încercau să încropească un soi de pildă, care ieşea după chipul şi asemănarea lor. În final, totul se termina cu bocetul zgomotos al grasanei care jelea mereu momentul când vor trebui s-o îngrope pe Actriţă. Pe urmă, în ultimă fază, venea ieşirea teatrală, cu uşa trântită, şi zbierătele dezarticulate către bărbatul zăpăcit. Nimic n-o clintea pe Actriţă, nici nu părea s-o impresioneze cumva, iar Adina se mira de fiecare dată, că oamenii ăia nu înţeleg că nu e rost de vreo afacere în partea asta de lume, şi că-şi pierd timpul bătând drumul de pomană. Astfel a înţeles Adina că dacă îşi doreşte cu adevărat ca trupa asta să-şi continue existenţa cu aceeaşi forţă, trebuie să aibă grijă mai ales de presiunile din afară, cele care încercau să modifice modul de a fi al acestui grup. Unele erau făcute cu bune intenţii, altele cu rele intenţii, dar esenţial rămânea ca trupa să-şi păstreze suflul pe care i-l dădeau faptele lor, ale celor şase femei. Asta a înţeles Angela, şi-a mai înţeles că o vreme ea fusese principalul duşman al grupului, pentru că intenţionase să impună propriile sale nevoi, şi porniri, şi ambiţii. Doar un noroc a făcut să nu apuce să smintească ceva din coeziunea pe care o găsise deja formată. Pe urmă accidentul Actriţei, viaţa comună, spectacolele care au urmat, cererile de reprezentaţii au făcut să i se lumineze mintea şi să realizeze că alt noroc nu mai are când să-i dea Dumnezeu.

Bătrâna dormea liniştit, faţa ei mică se relaxase şi toate ridurile păreau să se fi adâncit. Era un somn adânc, iar Clara se bucura de fiecare dată când îşi surprindea Bunica adormind în cele mai neobişnuite poziţii. Bătrâna preoteasă era aproape să atingă pragul celor o sută de ani, rămăsese lucidă şi capabilă să trebăluiască, robotind încetişor prin gospodăria îngrijită acum de nepoata ei. Singurul semn de slăbiciune era faptul că adormea deîndată ce se aşeza undeva. Somnul nu-i înceţoşa minţile, n-o făcea să se rătacească în şirul treburilor ei, imediat cum se

trezea ştia ce are de făcut şi unde lăsase lucrul. Zâmbea şăgalnic şi rostuia totul după tipicul mulţilor ani pe care îi petrecuse în această gospodărie.

După toată întâmplarea aceea extraordinară de la înmormântarea Bunicului, cu mulţimea de lume arătând a fi cuprinsă de un spirit ce zăcuse ascuns amar de vreme şi, mai ales, sentimental pios răspândit de steagurile şi costumele populare, pentru Clara Bunica a devenit o persoană extrem de preţioasă. Înainte de moartea Bunicului o iubea ca pe orice Bunică, dar evenimentul de la înmormântare o transformase pe bătrână într-o persoană foarte preţioasă. O persoană care pusese o pecete fără pereche pe mica proprietate agonisită de-a lungul vieţii de către ea şi bărbatul care se gândise întotdeauna mai întâi la obşte. N-aveau cine ştie ce avere: câteva hectare de pământ, casa din marginea satului şi grădina pe care o folosea Clara, doar că, pentru tânăra femeie valoarea acestor bunuri crescuse peste măsură. Crescuseră şi sentimentele ei pentru aceste locuri pierdute în pădurile care se mai putuseră salva, după ce lăcomia unora băgase topoarele fără strop de milă. Totul se decisese în acele câteva zile de la înmormântare; până atunci, Clara nu ştia ce decizie să ia, pentru că viaţa la ţară era ciudată, şi, de multe ori, o bătea gândul să se mute la oraş, sau să plece înapoi în casa părinților, să scape de o serie de probleme ce păreau că n-or să poată fi rezolvate vreodată în satele pădurimii: apa, canalizarea, gazul, gunoiul, asfaltul, şi alte multe asemenea, lucruri mărunte dar care te făceau să jinduieşti viaţa din oraş. Maică-sa încercase în alte câteva rânduri s-o convingă să revină acasă, în ţara aia de peste ocean. Imediat după înmormântare apăruse neanunţat, şi timp de o săptămână s-au certat înverşunat pe tema asta. În toate zilele alea se întrebase ce anume determinase înstrăinarea asta a ei. De multe ori îşi privea mama si nu-i plăcea de loc ce vedea, şi nici ce auzea, pentru că femeia vorbea cu un accent teribil de urât. Nu-i plăcea să recunoască dar nu se putea împiedica să gândească la faptul că maică-sa îmbătrânise urât, faptul că se înstrăinase în modul acela dispreţuitor de locurile natale o determinase să capete o anumită aroganţă, pe care nu se sfia de loc s-o arate tuturor. Se înşurubase într-o mentalitate nefirească, nenaturală, era gata oricând să condamene orice purta vreun semn al ţării în care se nascuse, şi-şi dorea cu ardoare ca toţi ai ei să se comporte la fel. Dintotdeauna fusese dominatoare, şi stabilise singură regulile familiei; vorbea mereu despre familie, dar, de fapt, se gândea la dorinţele ei, la nevoile ei, la convingerile ei. Familia trebuia să fie grupul acela de oameni care nu precupeţesc nimic ca să-i facă voile. Totul trebuia să aparţină familiei, recte ei, totul trebuia făcut pentru familie, adică pentru ea, totul trebuia jertfit familiei, deci ei. Pe măsură ce îmbătrânea, se usca sufletește, şi-şi pierdea

îndemânarea de a mai masca pornirile egoiste. Nu mai avea atâta imaginaţie, şi folosise prea mult clişee răsuflate, iar pe de altă parte nici nu mai avea răbdarea de a gândi o strategie, ceva. Ca atare totul devenise direct, imperativ, iar lucrul acesta o scoatea din minţi pe Clara. Apoi, mai era şi drăcuşorul acela mic şi ascuns undeva în sufletul ei, care o tot îndemna să gândească la faptul că momentul ei de rătăcire din adolescenţă s-a datorat în bună măsură atitudinii de zi cu zi a maică-si. Ştia bine că n-ar fi trebuit să gândească aşa, pentru că totul fusese o prostie care i s-a datorat de la un capăt la altul, dar nu se putea împiedica să nu caute un vinovat mai în adâncul ei, un vinovat cu care să împartă consecinţele. Până la urma, urmei, nici nu fusese atât de rău cum ar fi putut să fie, şi viaţa a îndreptat lucrurile cu înţelepciune. După ce maică-sa n-a mai rezistat şi s-a întors acasă la ea, Clara se gândea cu compasiune la toate ponoasele pe care le vor suporta cei doi bărbaţi, dar nu asta era problema ei cea mai gravă. După moartea Bunicului începuse să se gândească tot mai frecvent la faptul că trebuie să facă un copil. Făcea parte din funcțiile naturale ale ființei ei; era femeie. Ea era matca, puitoarea, născătoarea, avea o datorie față de neamul ce rezistase de sute de ani la umbra copacilor, care și ei se îngrijeau să țină pământurile departe de calea celor care vânturau lumea. Ţinuturile astea trebuiau să rămână ale unui neam care-şi grijeşte viitorul, şi pentru asta, copii trebuiau să înveţe năravurile. Erau momente când gândurile îi sunau ca de pe altă lume; timpurile se modificaseră: cine dracu' se mai gândea acum la neam, la moșteniri, la datorie omenească? Cine se mai gândea că dacă te naşti aici, trebuie să creşti aici, să respiri aerul, să mănânci bucatele, să mângâi femeile locului? Dar în adâncurile ei se închegase strașnic de la înmormântarea bunicului speranța că, poate că va vrea Dumnezeu, ţinutul să rămână ascuns între codrii care crescuseră probabil, de la facerea pământului. Poate că oamenilor le va veni gândul cel bun, şi vor înţelege că pădurea îi apără, așa cum a făcut-o întotdeauna; îi apără, îi hrăneşte, şi-i fereşte de stricăciunile ce se răspândesc cu iuţeală pe alte meleaguri. Clara îşi dorea din toată inima să fie aşa, nu se putea împiedica să spere că oamenii se vor trezi cu timpul, şi vor învăţa să deosebească răul de bine. Ea se născuse într-o ţară unde oamenii pierduseră cu totul busola, pentru cetăţenii aceia orice nu ieşea din fabrică era un fapt al mirării, şi nu conteneau să facă poze, să filmeze şi să exclame. Se uitau la lucrurile acelea ca la ceva venit de pe altă planetă, ceva nemaivăzut, şi care nici nu va mai putea fi văzut vreodată. Băteau cărări şi închideau cu șapte zăvoare, se îndemnau unul pe altul să aibă grijă, şi să-i povăţuiască pe copii. Ori ea, de ceva ani trăia în mijlocul unei lumi care mai amintea ce înseamnă să fii pădurean, ce înseamnă să ai bogăţia lângă tine, bogăţia care să-ţi facă viaţa fără

griji. Și mai învățase că bogăția nu înseamnă strânsură fără rost, peste măsură. Aici învăţase Clara că viaţă poate însemna şi modestul trai cu ceea ce-ţi e necesar azi, sau mâine, ştiind că ai să capeţi şi-n zilele următoare dacă ai să fii cumpătat şi gospodar. Modul ăsta de a fi îi adusese un renume cam în batjocură; erau mulți care se uitau la ea pe sub sprâncene și mustăceau la vorbele cu care încerca să le explice credința ei. Nu erau vremuri de ținut calul în buiestru, se puteau face averi frumoase, puteau avea ca și-n alte părți și case, și mașini, și conturi, și bani de risipit. Știa asta, Clara, și până la un punct și înțelegea, dar peste toate, fiind femeie se simţea obligată să facă un copil, pe care să-l crească după înţelepciunea locului, nu a oamenilor. Nu după imaginea pădureanului din ziua de azi, ci după aceea a celui care va veni să se cuprindă în firescul acestor pământuri. Copilul ei trebuie să fie un pădurean, crescut în respect şi în legea ţinutului. Problema era că un copil nu se face de capul lui şi trebuie un bărbat care să învârtă în mămăligă, iar în ziua de azi, bărbaţii aduc necazurile cu ei. Pe de o parte putea să aleagă unul, să-i umble la prohab, şi când treaba-i gata, să-i facă vânt. Înțelesese asta de la Sergiana: așa făcuse maică-sa. Doar că asta merge la oraş, aici copilul fără tată va avea de suferit şi ea nu-şi dorea să-i dea drumul în lume cu necazurile după el. Mai putea să facă un aranjament, dar învăţase că în ţara asta cele mai nesigure lucruri sunt aranjamentele. Nu putea şti niciodată cum va reacţiona în timp masculul cu pricina şi cât de ticălos se va dovedi. Cel mai sigur era să-l ducă pe unul la Primărie, să-l ţină în aşternuturi cît va fi de folos, şi pe urmă totul să fie la voia Domnului. Gândurile legate de un copil deveniseră tot mai intense după înmormântarea Bunicului său. Se scurgea timpul şi în mintea ei erau din ce în ce mai proaspete momente ale celor trei zile. Chipuri ale oamenilor, de toate vârstele, imagini cu grupuri adunate, ţinând steaguri în mâini, netezindu-și straiele pe care le îmbrăcau atât de rar. Familii care arătau ca desprinse din pozele încețoșate de vreme. Mulţimea de flori şi toată ceramica aia smălţuită: străchini, ulcele, căni pântecoase, ulcioare, ploşti, cu flori mari, în culori vii, cu păsări desenate stângaci. Într-un cuvânt o lume despre care Clara nu ştiuse mai nimic până la înmormântarea aceea, şi care acum o obseda şi-i întărea dorinţa de a avea un copil pe care să-l crească într-o astfel de lume, cu astfel de lucruri în jurul lui. Sigur că nu vorbea cu nimeni despre gândurile ei, pentru că ar fi fost ţinta ironiilor, şi, mai ales, s-ar fi repezit cu toţii să-i spună că nu mai poate fi reînviată o astfel de lume, că timpurile au trecut, că tehnologiea, că industria, că încălzirea globală, că înmulţirea populaţiei, şi toate prostiile pe care cu toţii le repetau, învăţate pe dinafară fiind. Ea învăţase un lucru esenţial din viaţa Bunicului ei, care nu vorbise ca să fie ascultat de ceilalţi, ci ascultase şi, mai apoi pusese faptele în calea

acestora, cu pildele lor cu tot. Asta învăţase ea: că pilda faptelor are înţelesuri cu mult mai adânci şi mai convigătoare ca toate cuvintele luate la un loc şi spuse cu cel mai desăvârşit meşteşug. Înţelesese că nu tehnologia este otrava mortală, ci cuvintele. Valuri de cuvinte se revărasau în fiece clipă peste pământeni şi distrugeau în mare măsură tot ceea ce generaţii întregi clădiseră cu trudă şi înţelepciune. Acolo era miezul otrăvit, care ascundea cu şiretenie, pentru că asta făceau acuma cuvintele: ascundeau, şi intenţia hoţului, a şarlatanului, a excrocului, şi neputinţa prostului, şi viclenia lacomului. De prea multă vreme lumea vorbea prea mult fără să gândească la răul pe care cuvintele îl fac; unii vorbeau cu tâlc, cu gând ascuns râvnind la interesul ascuns, alții se lăsau prinși, dar cei mai mulți vorbeau doar ca să vorbească să se țină astfel la fereală, să nu pară că stau în calea cuiva. Nemaiexistând strădaina pentru fapte, nimic nu mai stătea mărturie, nu mai puteau pune zăgaz prădăciunilor care nu conteneau să se înmulţească. Totul se năruia şi părea că viaţa se rispeşte ca în urma unui război, care n-a lăsat în urma sa decât ruine şi bejenie. De asta viaţa Bunicului ei fusese o pildă pe care pădurenii au înţeles-o şi-au slăvit-o cu atâta fast. Rău era că nu găseau în sinele lor atâta putere să urmeze calea aceasta, arătată cu smerenie. Nu gândul la patrie îi făcuse să iasă cu steaguri şi straie strămoşeşti, cu gânduri evlavioae, şi simţăminte înălţătoare, ci gândul la fiul ei, care a ştiut să stea în calea vremii, şi-a pus martori pentru ca generaţii viitoare să înţeleagă cât de cât din vorbele care or să fie spuse. Acum trebuiau aduse pe lume generaţiile viitoare, şi ele trebuiau aduse neapărat în cinstirea faţă de astfel de fapte. Clara voia un copil, nu numai pentru a păzi viitorul acestor ţinuturi, ci şi pentru a se obliga pe ea să nu se lase viclenită de propriile sale porniri. Era conştientă că e teribil de greu şi anevoios ceea ce-şi impune, dar era musai să-şi impună ea, pentru că astfel se putea întări. Avea noroc că prin vinele ei curgea sânge de pădurean, om care mai întâi te taie şi apoi îţi dă bună ziua; şi mai avea noroc că în adolescenţă i se întâmplase o nefăcută care acum o păzeşte de toate tentaţiile lumii. Ştia bine că de-acum era hotărât: va face un copil, şi-l va creşte în sfântul spirit al pădurenilor, cel care risca acum să se piardă, mutilat de tot felul de importuri zănatice, aduse de creiere ce se corciseră prin ţinuturile pe unde umblaseră. „Sfântul spirit al pădurenilor”, „Spiritul locului”, „Specific al pământului” şi multe astfel de expresii se perindau prin gândurile tinerei femei, erau tainice, şi ţinute sub obroc, pentru că dacă ajungeau în gura lumii, şi-ar fi auzit vorbe de ocară şi toate intenţiile ei ar fi fost răstalmăcite fără milă. Oamenii gândeau altfel acum, şi nimănui nu permiteau să aibă propria sa ierarhie, propriile sale nevoi şi valori. Clara se nascuse însă, într-o ţară în care oamenii doreau să

li se spună cetăţeni, şi credeau că nu au voie să se lepede de datoria faţă de naţiune. Asistase la momente penibile, când români ca maică-sa, doar că abia veniţi şi lipsiţi de experienţă, vorbeau cu dispreţ despre patria natală, şi preamăreau ţara în care ajunseseră. Era un fel de a-şi semna sentinţa, condamnarea pe viaţă, pentru că, se putea vedea după privirile lor, oamenii locului nu înghiţeau atitudinea asta. Patria natală ai voie s-o părăseşti, ai voie să trăieşti unde crezi că-ţi este mai bine, dar iubirea pentru pământul ţării tale o duci în mormânt, ea este cea care-ţi ţine ţărâna pe buze. În Clara se trezise conştiinţa acestei datorii, şi ea era aceea care îi impunea nevoia de a face un copil şi de a-l deprinde dragostea de ţară, de naţiune şi, mai ales, ce-i ăla un ideal. Când ajunsese pe aceste meleaguri, nu vedea decât sălbăticie, viaţă proastă şi lipsa civilizaţiei. Ştia că merită exilul acesta pentru prostia făcută şi încerca să îndure cu demnitate. Mai apoi însă, a început să vadă în spatele aparenţelor, a început să înţeleagă ţesătura, şi-şi dădea seama că de fapt vorbim despre alt fel de forme. Erau adânci formele, vechi, şi nu era de fel vorba de lipsă de civilizaţie, ci despre o altfel de civilizaţie, care nu putea să se supună standardelor, nu putea fi trasă pe acelaşi calapod cu altele. Doar că totul începuse să se destrame pentru că se pierduse din trăinicia credinţei. Cozile de topor lucrau destoinic şi cărau fără contenire mâlul unor meleaguri străine. Cum Dumnezeu se făcea că nimic trainic şi folositor nu ar fi adus?, ci doar gunoaiele azvîlite cît colo, şi care cereau eforturi supraomeneşti să fie curăţate odată ce-au mânjit datina. Pentru asta, trebuiau oameni şi conştiinţe, şi astea nu vin din senin, vin din oameni şi conştiinţe; oameni care nu mai au o viaţă a lor decât într-o mică măsură. Era de acord că e mai bine să nu fii nevoit să te jertfeşti pentru un ţel comun, să ai libertatea de a veghea la sănătatea propriului tău destin, dar bunăstarea vine de la idealul comun şi de la jertfa pe care unele generaţii trebuie s-o facă. Asta e soarta, şi nu-ţi dă de ales dacă a picat păcatul pe generaţia ta, jeleşti în tăcere şi faci mai bine să-ţi aduci jertfa cu zâmbetul pe buze. În jurul ei era o zarvă teribilă, un zumzet fără înţeles, un vacarm stârnit de cuvintele ce ascundeau rânjetul furilor. Se urla din toţi bojocii, fiecare convins fiind că urletul are meritul că ascunde bine, iar când lucrurile vor ieşi la iveală deja o să fie prea târziu şi faptele nu se mai pot întoarce.

De multe ori, zâmbea ea însăşi la gândurile care îi veneau, şi la felul cum le punea în cuvinte. Prea era totul venit dintr-o altă lume, prea era departe de spiritul vremii, dar tocmai asta o încăpăţâna, o întărea în convingerea că trebuie să izbutească în vreun fel să clintească lucrurile spre o altă direcţie. Nu, hotărât lucru, nu tehnologia era cea care distrugea, ci micimea oamenilor care căutau parcă să devină şi mai mici, şi mai lipsiţi de capacitatea de a vedea măcar cu un pas

înaintea lor. Ei erau cei care transformau totul într-un viciu, ţipând în gura mare că li se prăbuşeşte cerul în cap, că se ridică marea, şi că se aprinde pământul. Totul era o minciună fără sfârşit, nimic din toate astea nu se întâmpla, doar că nu-şi mai ajungeau lor înşişi, nu mai suportau să împartă totul cum se cuvine, aşa cum cartea cea veche îndeamnă. Culmea e că se cita cu glas tunător vorbele cărţii, că veneau îndemnuri de pretutindeni, fără ca cineva să asculte sau să mediteze la spusa înţeleptului. Lumea din aceste zile arăta ca Parabola orbilor a lui Pieter Bruegel, un şir lung de fiinţe neputincioase care se prăpădeau ţinându-se unul de altul, căutând să facă întocmai ce şi celălalt face. Ţinutul pădurilor era un loc pe pământ unde civilizaţia putea începe din nou, putea începe altfel, deosebit, iar pe glob erau milioane de locuri aidoma, doar că omenirea se chinuia să le facă să semene întru totul, şi asta era împotriva firii, era un fapt ce va fi plătit din greu de către generaţii ce nimic nu vor şti alta, decât că sunt victime. Ale ce, ale cui şi din ce cauză, nimeni nu va şti, dar ăsta era rezultatul faptului că oamenii ţineau ca totul să fie otova, să nu mai fie nimic deosebit pe planeta lor.

Într-o dimineaţă, când a ajuns la grădină a văzut că e aşteptată de bătrânul cu care vorbise la înmormântarea Bunicului, lângă el era un puşti de vreo şaispreze-şaptesprezece ani, care purta un aer obraznic, semn clar că se cam temea de ce va fi să urmeze. „Săru' mâna, duduie Clara – spuse bătrânul şi se plecă uşor din şale. Ia, am venit şi noi c-o rugăciune la mata. Sunt cam la strâmtoare şi pocinogu' ista de la fiul cel mic mi se trage. M-o lăsat pe cap cu plodul ăsta şi s-a dus să câştige averi prin străinătate. De când tot câştigă el averi îşi făcea un rost cumsecade acasă la noi… Da' unde nu-i cap, vai de picioare… L-am crescut io până acu', cum m-am priceput mai bine, da' io cam venit vremea să…Io, am tot stat, şi-am socotit, şi-am găsit că mata ni-i putea da o mână de ajutor cu prostu' ăsta, care a crescut cât gardu', da' nu ni-i de nici un folos. N-ai vrea mata să-l iei pe lângă dumneata şi să-l pui la muncă, să vadă şi el că nu tot ce zboară se manâncă?" „O, Doamne, bădie, dar eu, mai degrabă te-aş lua pe dumneata, că să mă împiedic de nevolnici m-am cam săturat, să-ţi spun drept. La noi aicea munca-i grea şi migăloasă, şi dacă nu-ţi place la grădină, mai bine stai acasă, că planta-i gingaşă. Zău." „Şi unu ca mine răstoarnă munţii" – râse moşneagul. „Munţii, nu, dar treba şi-o face cumsecade, şi tot se cheamă că avem un câştig. De cât să angajez unul la care trebuie să mai aduc şi-un paznic, şi pe urmă să stau cu ochii pe amândoi, mai bine mă lipsesesc." Bătrânul se întoarse către puştan şi-l privi lung fără să spună nimic, apoi îşi ridică pălăria, îşi trecu de câteva ori mâna prin păr, scuipă într-o latură, şi-şi drese glasul. „ E, iacă, întrebarea e: ce răspund eu duduii? Îmi pun io obrazul pentru tine? Că io,

l-am adus în sat pe părintele, răposatu'?, fie-i ţărâna uşoară, şi n-a fost chip să mă dau de ruşine în faţa lui. Acum ce-i de făcut? Da', mi-i că tu ai să faci vreo nefăcută şi-om da de ruşine." Tânărul tăcea şi se uita într-o parte, bătând mărunt dintr-un picior. Pentru Clara era semn limpede că-n sufletul lui s-a stârnit viforniţă mare. Vorbele bătrânului nu i-au plăcut, se vedea. „Prostul ăsta mi-e nepot şi anul ista are să termine liceul. Ce s-o alege de capul lui e belea mare, că habar n-are de nimic. Să-l ţii acasă nu poţi, că-ţi face pagubă, aşa c-am zis să vină pe lângă mata, duduie Clara." „Să-mi facă mie pagubă." „Auzi, auzi, ce spune despre tine?" – sări bătrânul. Băiatul se înroşise tot şi ar fi trântit o grosolănie cu toată plăcerea. Gândea că ăia doi vorbeau despre el ca despre un neisprăvit, şi nu conta dacă el era sau nu neisprăvit, dar nu se cuvine să vorbească aşa faţă de el, cu atâta tărie.

Până la urmă Clara s-a învoit să-l primească pe băiat la grădină, şi bătrânul a plecat. Puştiul s-a aşezat pe nişte lemne stivuite şi aştepta să i se spună ceva; rumega în el toate vorbele de ocară pe care le auzise şi aduna venin. Gândea el c-o să-l scuipe când i-o veni bine şi o să aibă o ţintă potrivită. Ar fi dorit să i se ivească o ocazie ca să se răzbune şi pe bunică-su, dar şi pe femeia asta care vorbea aşa despre el, deşi nu-l văzuse niciodată, şi habar n-avea de-i prost, sau nu, de-i neisprăvit, sau nu. Stătea pe lemne şi privea pământul dintre genunchi. Nu ridicase capul de când se aşezase pe stivă, doar din când în când, scuipa într-o parte. Aştepta să vină femeia şi să-i spună ceva, să-i dea o poruncă, să-i zică ce-ar trebui să muncească, dar asta părea c-a uitat de el şi-şi vedea de treburi. Până la urmă s-a ridicat singur şi s-a dus la bătrânii care dădeau nişte mraniţă prin ciur. I-a întrebat pe ei ce ar avea el de făcut. Bătrânii păreau că atâta aşteaptă şi l-au băgat în pâine cât ai clipi. Pe urmă, ziua s-a scurs pe nesimţite şi către seară, băiatul se resimţea de la roboteală. Mai muncea el şi acasă, dar nu ca aici, unde trebuia să faci treaba în aşa fel încât să nu încurci şi pe alţii. Bătrânii s-au purtat omeneşte cu el şi patroana n-a mai venit să-l întrebe de sănătate. A doua zi, însă, l-a chemat să facă formele de muncă, l-a descusut de una de alta, după care l-a trimis în grija bătrânilor. Se purta cu el de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic şi niciodată n-ar fi spus vorbele alea grele. Încetul cu încetul, băiatul a început să înţeleagă firea Clarei, iar după o lună de zile era greu să-l urneşti de la grădină. Grădinăritul de la domna Clara era un soi de agricultură despre care el nu auzise mare lucru. Avea să termine un liceu agricol, era în domeniu, dar ceea ce se făcea la grădina asta era cu totul ciudat. Ar fi putut spune că era împotriva firii, pentru că aşa era; doar aşa putea el gândi despre faptul că de trei ori pe zi, gândacii de colorado erau culeşi cu mâna de pe plante, adunaţi în nişte cutiuţe de carton şi

azvârliţi în foc. Nu avea voie să folosească ierbicide şi nici îngrăşămite chimice. Existau şase platforme cu gunoi de grajd peste care se puneau brazde de iarbă şi pământ, şi la fiecare două luni, totul trebuia lopătat şi răsturnat, după care platforma se uda şi tot aşa până treceau doi ani. Abia atunci pământul era folosit şi amestecat cu cel al grădinii. Lui Mihai, ăsta era numele lui, toate astea i se păreau nişte poveşti cu vrăjitoare şi piticoţi. Asta era agricultura din Evul mediu, frăţicule! În câteva rânduri, i-a vorbit Clarei despre tehnologii, soiuri performante, tehnici ale culturilor, toate fiind chestiuni de ultimă oră, agricultura momentului, cu producţii record la hectar, cu legume care rezistau în galantar şi treizeci de zile, rămânând prospete şi cu aceleaşi calităţi organoleptice. Dar, de fiecare dată, femeia a smucit scurt din cap într-o parte ceea ce era semnul ei pentru: „nici nu se discută”. A tot insistat el, şi într-o zi, Clara s-a uitat lung la el, apoi o vreme s-a uitat peste el şi în cele din urmă, l-a luat pe după umeri şi ia spus: „Măi, Mihai, tu, cel mai probabil o să ajungi agronom şi ai toată viaţa înainte să faci producţii record la hectar, să cultivi cele mai productive soiuri, să foloseşti ierbicidele cele mai ierbicide, dar pe mine toate astea nu mă interesează. Noi nu facem aici agricultură industrială, noi facem agricultura pământului. În oraşul ăla mare în care am crescut, timp de optsprezece ani am mâncat cele mai fioroase legume din lumea asta, cu gust de DDT, şi singura calitate că aveau miezul umed. E drept că nu costau mai mult de doi bani, şi se găseau pe toate drumurile. Dar când am venit aici şi-am gustat prima roşie din grădina Bunicului, mi s-a făcut rău. Mi se părea odioasă, atât era de parfumată, cu gustul ei dulce-aromat specific. Mi se părea îngrozitor de tare pulpa ei cărnoasă, cu structura aia zaharosă. Prima dată, n-am putut să mănânc mai mult din jumătate din legumă; m-am săturat. Pe urmă am descoperit castraveţii, ardeii şi tot ce are omul nostru pe lângă casă, şi toate mi s-au părut prima dată de nemâncat. Încetul cu încetul, aromele legumelor, laptele vacii, carnea porcului, a găinii, ouăle păsărilor m-au făcut să descoper că există şi o altă viaţă, despre care nu ştiam nimic, şi care, atunci când o vedeam la televizor mi se părea atât de primitivă, încât toată omenirea ar trebui să facă eforturi s-o distrugă. Aici, în satul tău, măi, dragă Mihai, am descoperit că suntem miliarde de proşti pe lumea asta care nimic nu ştim despre viaţa adevărată, şi de asta ne minţim fără încetare. E tot atât de adevărat că ne mai minţim şi din lăcomie, şi din cauza situaţiei în care am ajuns. Ca să faci agricultura despre care îmi vorbeşti tu, trebuie că cheltui bani, nene. Bani buni, şi banii ăştia trebuie să-i faci cumva, pe urmă trebuie să-i dai înapoi, şi uite aşa se învârte roata morii. Tu să faci cum o să crezi tu că e mai bine, şi cum te va îndemna conştiinţa, dar, pentru Dummnezeu, nu crede proştilor. Fă lucrurile cu minte ta, ca să-ţi

fie prostia limpede şi să-i dai uşor de capăt dacă te răzgândeşti.” Mihai nu avea de gând să se facă agronom, cel puţin, până în ziua aia nici nu se gândise la aşa ceva. Vorbele Clarei însă îi intraseră în tărtăcuţă, se înfipseseră pur şi simplu. Poate şi pentru modul cum vorbea Clara; îi dispăruse în mare parte accentul de străin, dar vorba ei rămăsese uşor tărăgănată, clătinată, cu o muzică aparte, care te făcea s-o asculţi atunci când vorbea, să-i auzi vorbele. În capul lui Mihai au început să se învârtă vorbele alea care desemnau diferenţa din agricultura pe care o învăţa la şcoală, şi agricultura despre care spunea femeia. Pe urmă a mai fost ceva care l-a uimit la grădina Clarei. La fiecare sfârşit de săptămână apăreau cam la douăzeci de familii, care umpleau grădina. Fiecare familie avea treburile ei la care roboteau bărbaţi, femei, copii, mă rog, cu caţel şi purcel. Noaptea dormeau în sat, iar peste zi stăteau în grădină până se întuneca aproape. Seara făceau grătare, deschideau tot felul de sticle, aduse special, cu băuturi rafinate, care erau necontenit lăudate şi apreciate. Şi pălăvrăgeau de-ale lor; de cele mai multe ori, femeile se adunau într-o parte şi sporovăiau despre ce ştiau ele mai bine, iar bărbaţii o dădeau cu fotbalul şi politica, de ţi se făcea părul măciucă. Mihai nu se pricepea nici la una, nici la alta dar, după câteva săptămâni ajunsese la concluzia că nici orăşenii ăia nu sunt mai breji. Clara era toată numai un zâmbet şi de acord cu toată lumea. “Asta e obicei de pe la ea de-acolo, că doar oamenii sunt clienţi, ce dracu’!” – gândea Mihai. Iar când a aflat că, pe lângă faptul că se aprovizionează cu legume din grădină, mai şi plătesc ca să poată munci, băiatului i-a stat mintea. Familiile apăreau vinerea pe la prânz şi, duminică seara plecau spre casă cu portbagajele pline de lădiţe în care legumele erau frumos arajate de către fiecare. Copiii orăşenilor arătau cu toţii arşi de soare şi îşi dădeau aere vorbind despre tot felul de lucrări ce trebuiesc făcute pentru ca legumele să fie cât mai gustoase. Era de tot hazul să vezi plozii aia curăţei, spălăţei, cu degetele subţirele vorbind despre copilit, despre praşit, butăşit, irigat la rădăcină sau cu picătura, Dracii o făceau cu multă seriozitate, se încăiereau şi ţipau unul la altul, strigau după părinţi, cerând confirmări, atunci când ceilalţi nu voiau să le creadă spusele. Ceea ce se întâmpla la grădina Clarei era de toată minunea, şi Mihai s-a trezit că devine dintr-o dată atent la ce se întâmplă cu agricultura. Până în momentul acesta nu-şi bătuse capul cine ştie ce. Era născut la ţară, crescuse printre animale şi plante, era ceva firesc, ceva de la sine înţeles. Apoi la liceu începuse să afle că populaţia globului creşte, că trebuiesc aplicate metode tot mai moderne, că trebuiesc soiuri de mare producţie, pentru ca omenirea să nu se trezească într-o zi că nu are ce pune pe masă. Nu era nimic extraordinar, totul facea parte din viaţa lui. Singurul lucru care trebuia hotărât era dacă rămâne ţăran sau se trage

către oraş şi se apucă de-o altă muncă. Nu-şi bătuse capul până atunci, tot aştepta să se întâmple ceva care să-l lumineze şi pe el. Într-un cuvânt era ca toţi ceilalţi, cu gândul la cum se poate câştiga un ban bun fără să dai în brânci, fără să-ţi asumi responsabilităţi directe din care să ţi se tragă cine ştie ce necazuri. Întotdeauna transforma totul în bani, în banii care i se cuveneau lui, se înţelege; şi cum de cele mai multe ori sumele nu prea meritau efortul, stătea mai mult deoparte şi aştepta. Dacă n-ar fi fost bunică-su, n-ar fi ajuns la grădina asta, dar într-o seara, bătrânul l-a anunţat ce se va întâmpla a doua zi… şi aşa a ajuns să lucreze la Clara. Acuma, însă, lucrurile îşi arătau o altă faţă, şi Mihai a început să privească mai atent în jurul lui. Pentru prima dată s-a gândit mai atent la tehnicile agricole învăţate la şcoală, la producţiile industriale, la soiurile de plante şi la toate diferenţele dintre ceea ce făcea Clara şi ceea ce-i spuneau profesorii lui că trebuie făcut. Treaba era încurcată rău! Era încâlcită ca dracu'! La prima vedere, şi unii şi alţii aveau dreptate, dar lucrurile se loveau ca nuca-n perete. Nimic nu se potrivea dintr-un sistem, cu celălalt. Totul se împotrivea, şi băiatul s-a trezit că începe să se frământe şi că vrea să înţeleagă. S-a dus pe apa sâmbetei liniştea lui; pe de o parte, ceea ce făcea Clara era gospodăros şi cu spirit de economie, dar, pe de altă parte, când te gândeai la amaru' de popor de pe planeta asta, nu-ţi prea venea să crezi că s-ar putea descurca aşa. Mihai ştia că va trebui să opteze cumva, trebuia să aleagă. Dar în momentul acesta nu se putea apropia de nici unul dintre sisteme, nu putea spune că este ceva profund convingător în vreo unul din ele. Aşa că trebuia să bage de seamă la ce se întâmplă în jurul său. De multe ori, neutralitatea asta, detaşarea lui, îl enerva. Ar fi fost mult mai simplu să fie convins de ceva; bun, rău, ar fi fost convingerea lui şi ar fi apărat-o, ar fi slujit s-o vadă cum se conturează tot mai précis şi asta i-ar fi decis soarta. S-ar fi ales ceva de capul lui. Aşa, însă, asculta spusele şi dintr-o parte şi din cealaltă, fără să simtă că este un sâmbure care va încolţi şi-n sufletul lui. Sfârşiturile alea de săptămână, cu orăşenii care veneau bucuroşi la grădină, mereu mai arşi de soare, mai pricepuţi la legumele pe care le cultivau, mereu cu mai multe idei despre cum trebuie făcut ca soiurile să fie protejate, să devină mai atrăgătoare; crescându-şi copii să iubească roadele obţinute cu mâinile lor, mai apropiaţi de ceea ce este nevoie ca pământul să rămână sănătos, chiar dacă ceea ce fac se împotriveşte obişnuinţelor tuturor celorlalţi, ba încurajându-i să gândească altfel, să se împotrivească – sfârşiturile alea de săptămână îi dădeau un sentiment înduioşător, era ca un soi de moliciune a sufletului, doar că odată ce se îndepărta de grădină şi intra în rând cu ceilalţi oameni, totul se spulbera, se risipea ca pleava pusă în bătaia vântului. Nu aşa era lumea, nu aşa se trăia în zilele alea, nu aşa se gândea,

şi băiatul vedea dintr-o dată că grupul acela de oameni sunt nişte smintiţi, care nu mai pot de bine, şi-şi pot permite să trăiască după nişte reguli de tot rahatul. Ce mai, erau nişte ciudaţi, oamenii ăia, şi Clara odată cu ei. Îi era ciudă că nu putea vorbi cu ceilalţi băieţi despre ceea ce se întâmplă la grădina Clarei. Ar fi vrut să mai audă nişte păreri, dar de fiecare dată când încercase, totul alunecase în aceeaşi direcţie: banii Clarei. “Mai dă-o-n măsa, mă! Te cred că-i convine, la banii ei. Ce treabă are ea? Bunică-su i-a dat pământ, mă-sa şi tac-su îi trimit bani, poate să facă şi gaură-n cer, că-i dă mâna. Da’ să te văd pe tine, tu de unde iei bani să faci ce-a făcut ea?” O parte de adevăr era, dar numai o parte. Şi asta-l zăpăcea; despre partea care-i lipsea ar fi vrut să vorbească, partea aia pe care n-o înţelegea. Până atunci avusese o viaţă liniştită; mergea în rând cu lumea, făcea ce făceau şi ăilalţi. E drept că nu prea ştia de ce face, ce face, şi nici încotro e calea, dar se chema că-i totuna cu ai lui. Da’, iaca n-au trecut două luni, şi viaţa lui s-a zăpăcit cu totul. Măcar dacă ar fi văzut că la grădină lucrurile merg rău, şi că patroana aduce bani de-acasă ca să ţină mustăria. Da’ nici vorbă! Afacerea mergea cu spor, clienţi erau, marfa se dădea imediat. Se dusese vestea despre grădina Clarei şi orăşenii veneau să cumpere. Tot ce ce culegea într-o zi, până seara era vândut, ba, de multe ori ar mai fi trebuit. Chestia era că femeia nu voia sub nici un chip să mai cumpere ceva pământ şi să mărească recolta. Ea avea o clientelă stabilă, de care se îngrijea ca de ochii din cap. Pe ceilalţi, care veneau, ba din curiozitate, ba pentru că voiau o marfă mai de soi, îi mulţumea cum se putea. Pentru ea conta însă cei care veneau la grădină şi munceau, şi cei care se abonaseră, cei cărora le ducea marfa acasă. Nu făcuse nici un fel de reclamă, şi nici nu avea de gând. Pur şi simplu, oamenii îşi spuseră unu’ altuia, se aduseseră unul pe altul. Ce-l zăpăcea pe Mihai era faptul că totul părea o poveste care n-are sorţi de izbândă, şi dacă n-ar fi lucrat şi n-ar fi văzut cu ochii lui ce se întâmplă, ar fi spus că-i o născocire. În mod normal, nu aşa se fac afacerile. Nu cu producţia de pe o palmă de pământ îţi faci tu profitul. El învăţase la scoală despre sistemele agriculturii moderne, despre sutele şi miile de hectare care trebuiesc cultivate industrial, despre contracte şi subvenţii, despre lanţurile de magazine şi supermarketuri care-ţi cumpără marfa. Ceea ce se întâmpla la grădina asta nu avea nici o logică: câteva palme de pământ, ce-i drept gospodărite cum trebuie, dar tot câteva palme; nu ierbicide, nu tratamente, nu îngrăşăminte chimice şi preţurile mărfii mai mici decât la orice magazine. Şi totuşi afacerea mergea. E adevărat că era munca multă, dar cu folos. Pentru Mihai, începerea şcolii a însemnat c-a dat de greu. Dimineaţa trebuia să meargă la şcoală, pe urmă erau teme de făcut, dar şi muncă la grădină, unde trebuia să vină în fiecare după amiază. Seara era

rupt şi se gândea cu groază că se scoală de dimineaţă şi-o ia de la capăt. După vreo două săptămâni, n-a mai rezistat, şi-a făcut socoteala că ori cu capul de piatră, ori cu piatra-n cap, tot dracu' ăla e. Că termină sau nu liceul, tot la grădina Clarei va munci, şi tot munca aia o va face, în rând cu moş Todosie, cu moş Aruştei şi cu alţi moşi care-şi duc zilele pe-acolo. Aşa că a hotărât să lege şcoala de gard. N-a spus nimănui, dar la şcoală nu s-a mai dus. Fără să-şi dea seama muncea în grădină după metodele pe care le învăţase la şcoală. Erau scheme standard de organizare care-ţi puteau uşura munca. Aplica ce învăţase, dar mereu atent ca nu cumva să încalce vreo regulă de-a patroanei. Legumele trebuiau să fie cultivate musai după metodele ei. Femeia nu-şi pusese niciodată problema productivităţii în primul rând, scopul ei principal era ca nici o plantă să nu aibă contact cu vreo substanţă chimică; nici în sol, nici în apă şi nici în aer.. Soiurile erau ciudate rău, Mihai nu auzise, şi nu văzuse de vreunul dintre soiurile alea. Toate seminţele din care creşteau răsadurile le aducea ea, şi le ţinea sub cheie, într-o magazine care era bună la toate. O construise din pal, învelit cu polisitiren expandat, tencuit şi văruit. O săptămână nu s-a întâmplat nimic, şi Mihai se obişnuise să stea mai toată ziua la grădină, dar în a opta zi la chemat Clara. S-a dus după ea în magazia unde îşi cărase o masă de lemn veche şi vai de ea. Bunică-su o ţinuse ani de zile în grădină, sub un nuc. De acolo a luat-o, că nimeni nu mai stătea sub nucul bătrân, nu mai avea nici un rost sub ramurile grele ale copacului. O mai dresese, e drept, dar masa era destul de şubredă şi Mihai se gândea că într-o bună zi va prinde picioarele cuiva, masa aia. Au intrat în magazine, şi Clara s-a aşezat pe taburetul vopsit în verde, era de altfel singurul scaun, ceilalţi stăteau cum puteau, de regulă îşi trăgeau vreo ladă, folosită la recoltatul legumelor.

"Ia şi tu o ladă, şi stai jos", i-a zis. Pe urmă, femeia, sprijinită în coate tăcea şi-l privea cu încăpăţânare. Mai întâi, Mihai a aşteptat să vadă ce vrea, pe urmă a început să se foiască, să-şi dreagă glasul, dar patroana tăcea şi se uita la el. Într-un târziu, femeia s-a îndreptat de spate şi i-a spus: "De ce eşti tu prost, măi Mihai?" Prima reacţie a lui Mihai a fost s-o injure şi să plece dracului din magazia aia. A deschis gura, dar şi-a înghiţit vorbele, pentru că-i plăcea la grădină şi n-ar fi vrut s-o rupă chiar aşa. A tăcut, Mihai, şi-a aşteptat să vadă ce urmează. "Când te-a adus bunicu-tău, mi-am zis că n-o să faci tu mulţi purici la grădina mea. Pe urmă ai început să munceşti ca lumea şi te-am văzut îndemânatic. Nici la şcoală n-ai fost tu degeaba, că ceva, ceva ai învăţat. Am fost la liceu şi profesorii mi-au spus că dacă te-ai şi strădui un pic, ar fi ceva de capul tău. Am început să-mi fac planuri cu tine, şi tu legi şcoala de gard, şi arăţi că eşti tot atât de

dobitoc ca ăia de prin prejur. Eu n-am ce face cu dobitoci la mine la grădină. Tu nu vezi că eu lucrez cu nişte moşnegi? Crezi că nu puteam angaja nişte haimanale din astea care taie frunză la câini toată ziua, şi împuşă francu'? Doar că, la grădina asta e treabă delicată, oamenii trebuie să fie cu mintea şi cu sufletul la munca asta, nu la ziua de leafă, şi la avansurile pe care le pot căpăta. Aşa că, eu prefer moşnegii ăştia cu care mă sfătuiesc în toată ziua. Tu n-ai văzut că nici un soi cultivat aici nu e din seminţe selecţionate, sau de la vreun magazin, de la vreo grădină? Tot ce se cultivă în grădina asta a fost căutat în tot ţinutul. M-am dus pe la toate gospodăriile omenilor, m-am interesat de soiuri vechi, cultivate din moşi-strămoşi. În fişetele alea metalice, pe care le ţin încuiate cu lacăte grele nu sunt hârtii, Mihăiţă, frate. E o avere! Sunt pacheţele şi borcănaşe cu seminţe de la soiuri despre care abia dacă mai ştie cineva, soiuri adunate de pe la vreo babă uitată de vreme, de la case pierdute în păduri, unde oamenii se îngrijesc de la an la an să aibă seminţe. Asta cultivăm noi aici, în grădina asta. La început a fost doar ca o toană , dar când am văzut ce diferenţe sunt între legumele mele şi otrăvurile pe care ni le vând ăştia la oraş, am înţeles că aici e o treabă de făcut. Ascultă, ce-ţi zic: nerozia asta se poate sfârşi rău dacă nu avem grijă. Partea proastă e că nici eu şi nici moşnegii mei nu suntem veşnici, într-o zi avem s-o afârşim şi atunci se duce dracului mustăria. Asta nu-i o grădină pentru fitecine, vericule, şi-ţi trebuie ceva glagorie să înţelegi. Tu te uiţi în jurul tău? Dacă te-ai uita, ai vedea că toate se risipesc de-a surda şi prostia se răspândeşte ca molima. Eu, una, nu am stofă de apostol şi nici de martir, aşa că fac cât pot cu puterile mele de muiere, ca să-mi rămână şi ceva timp să trăiesc. Nu pot să ma încaier cu grangurii care pun haita pe tine dacă i-ai supărat cu ceva. Pe mine nu mă cheamă nici Ana Ipătescu, nici Ecaterina Teodoroiu, eu sunt o pripăşită prin ţinutul ăsta, da', bag seamă că am învăţat să-l iubesc mai trainic decât voi ăştia ce-aţi fost sloboziţi de mamele voastre pe sub copacii pădurilor. Eu am o grădină de legume, şi-mi duc traiul de pe urma ei. M-am gândit că o să am un ajutor în tine, văzându-te priceput şi harnic. Da', tu eşti prea prost ca să-mi fii de ajutor. Oricum ar fi, dacă de mâine nu te duci la şcoală, la mine la grădină nu mai ai ce căuta. Asta să-ţi fie clar!" Pe urmă, Clara s-a sculat de pe scaun şi-a plecat, lăsându-l pe Mihai furios, să fiarbă în sucul lui. A stat o vreme, cu coatele pe masă, înjurând în gând fără oprire. Nimeni nu-i vorbise lui aşa. Şi ce drept avea ea, să-i vorbească în halul ăsta. Cel mai ciudă îi era că se simţea vinovat, da' nu înţelegea de ce. Nu înţelesese mare lucru din ce-i spusese Clara, în afară de faptul că era supărată că nu se duce la şcoală. Toate chestiile astea cu grădina, cu legumele, cu seminţele, erau nişte prostii. „Lumea trebuia să meargă înainte şi să facă producţii

mai mari, să vândă mai mult şi să trăiască mai bine. Oamenii aveau nevoie de bani, şi dacă nu câştigau cât trebuie, mai bine nu munceau. S-au dus vremurile când trebuia să munceşti pe de-a moaca. Înainte de-a te apuca de ceva trebuia să te gândeşti bine care sunt câştigurile. Nu-s câştiguri, nu te bagi. Şi el dacă termină liceul, cu ce se alege? Să zicem că se duce la facultate, ce profit are din toate astea? Ani pierduţi. Aşa mai bine câştigă un ban, pleacă undeva afară, şi-şi face un rost. Pe urmă se întoarce şi poate pune pe picioare vreo afacere, ceva. Da', se cheamă că are bani cu care să înceapă o afacere. Aşa face toată lumea, şi cine-i, mă rog, Clara ca să facă ea cum o taie capu'. Oricum ar fi, ei îi convine, că bani are. Nu merge grădina, stă pe banii lu' tac-su şi-ai mă-si... Să nu-i vină lui cu poveşti cu moşi, pe groşi." Mihai nu se putea desprinde de pe lada pe care şedea. Rumega spusele Clarei, dar şi gândurile lui, mai ales gândurile lui. Ar fi vrut să iasă, s-o caute şi să-i spună vreo două, să-i spună, aşa, de la obraz, cam ce crede el despre neroziile pe care i le-a înşirat. Aşa, să spui vrute, şi nevrute, îi dă mâna oricui, da' să te văd cum te descurci de unu singur, atuncea să te văd cât eşti de deştept. Tot scociora cu unghia în lemnul moale al mesei ăleia vechi, şi pe măsură ce trecea timpul se lăsa un fel de moleşeală peste sufletul lui, un fel de lehamite. Până la urmă, s-a sculat şi dus a fost. Nu i-a mai trebuit nici grădină, nici răfuială cu Clara; s-a dus direct acasă şi s-a culcat. A doua zi, s-a sculat în zori, şi-a băgat în buzunar un caiet şi s-a dus la şcolă. Îşi tot zicea că de cât să aibă parte de scene din astea, mai bine termină dracului şi liceul ăsta, ia şi bacalaoreatul, pe urmă va fi un om liber, şi n-o să mai aibă nimeni nimic cu el. În dimineaţa aia avea două ore de tehnologie şi profesorul umplea tabla cu grafice vorbind despre soiuri performante. Doar că lui, ceea ce spunea profesorul îi suna ciudat. Era pentru prima dată când se gândea la spusele profesorului, când parcă socotelile nu ieşeau cum trebuie. Dădea cu virgulă, cum spuneau băieţii, atunci când puneau la îndoială ceva. Nici să-l contrazică nu se putea, că nu ştia prea multe despre soiurile respective, şi viermele ăla de îndoială îşi făcea de cap. Dacă puneai faţă în faţă spusele Clarei cu spusele profesorului, fiecare în parte avea dreptate, dar la olaltă păreau a fi două lumi care nu se pupă de loc. Până în ziua aia ştia un singur lucru, că trebuie să ţină minte ce spune profesorul de tehnologie, să înveţe performanţele fiecărui soi, şi gata. Da', acuma, când socotelile nu mai ieşeau, Mihai se tot întreba pe cine să creadă. Cine are dreptate? Cine e cel care face o agricultură adevărată? Nota în caiet, copia graficele de pe tablă şi cifrele îi spuneau că, la cât de mult popor este în lumea asta trebuie mâncare frate, dar, pe de altă parte şi cum făcea Clara socotelile lucrurile se potriveau. Atunci, el pe cine să creadă, în cine să aibă încredere? Problema

e, că dăduse de dracu', îşi pierduse liniştea şi trebuia să afle neapărat de partea cui este dreptatea. La sfârşitul orelor, s-a dus la biblioteca şcolii şi a luat o carte în care erau prezentate evoluţia unor soiuri performante; de la ce plecaseră ele, şi cum ajunseseră la nivelul de azi. Pe urmă s-a hotărât să ia şi un volum despre agricultura ecologică, dacă tot era expus, acolo pe raft. În autobuz, de curiozitate, le-a răsfoit pe amândouă, şi-a văzut că şi cărţile alea se băteau cap în cap. Ba, problemele erau şi mai şi, că se vorbea de catastrofe, de dezastre, de sfârşitul lumii şi toate alea. Până atunci, el ştia că face un liceu agricol, la sfârşit, dacă vrea dă la agronomie, dacă nu se face fermier. Oleacă de carte ştie, din familie a mai învăţat câte ceva, se chema că va putea să ţină o fermă de câteva hectare, sau mai multe, după cum i-o fi norocul şi ştiinţa. Da', din momentul de faţă, lucrurile luaseră o întorsătură urâtă de tot, pentru că se arăta că agricultura nu mai e ce-a fost, şi că nu se ştie, frăţioare, ce s-o alege până la urmă. Ce cale ar fi de urmat? Ce-i mai bine de făcut. Spiritul lui tânăr nu voia să aleagă o cale de mijloc, nu voia să accepte compromisuri. Adevărul nu putea fi şi într-o parte şi în alta, trebuia să fie un drum pe care să mergi: un singur drum. Doar beţivii merg pe mai multe cărări, îşi zicea Mihai, şi zâmbea ca la o glumă bună.

A ajuns la grădină şi s-a purtat de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, Clara s-a făcut, la rândul ei, că totul e în regulă. Din când în când, mai frunzărea cărţile de la bibliotecă, şi de fiecare dată un val de furie îi întuneca mintea. "Cum dracu' pot fi lucrurile atât de încâlcite, cum se pot bate cap în cap într-un asemenea hal?" Oriunde deschidea cărţile erau grafice, sau fotografii care documentau o metodă sigură şi de nădejde, o metodă a viitorului. Doar că, în cealaltă carte, metoda era făcută praf şi argumente serioase indicau o altă cale sigură, care să salveze omenirea de la foamete. În mintea lui, îndoielile se perindau alergând ca ciulinii bărăganului în bătaia vântoasei de toamnă. E adevărat că el nu văzuse niciodată ciulini, dar îi plăcea imaginea cu şcaieţii ăia uriaşi care se rostogoleau împinşi de valuri groase de praf. Mereu când i se părea că a găsit un răspuns, apărea îndoiala, găsea că dreptatea e de partea cealaltă, ca imediat să-şi spună că nu, lucrurile nu sunt tocmai aşa. Pur şi simplu, Clara îi sucise minţile cu grădina ei şi cu metodele astea de a face legume. Pe măsură ce trecea timpul. Mihai căuta să se lămurească într-un fel, şi citea tot mai mult, căuta pe internet, vorbea cu profesorii. Toată povestea asta îl scotea din minţi, pentru că fiecare ţinea partea unei metode şi nu se îndupleca nicicum. Cei care voiau agricultură industrială, îşi băteau joc de spusele tuturor celorlalţi; pentru ei nu existau decât utilaje de mare capacitate, tratamente fito-sanitare, recolte din soiuri tot mai

performante, îngrăşăminte, lanţuri de supermarketuri şi subvenţii de la stat. Era o agricultură al naibii de scumpă şi care avea nevoie de teren mult şi de multă chimie. Ce făcea Clara era ieftin, dar şi producţiile erau mici, nu te puteai gândi să hrăneşti un oraş, darămite o ţară. Ai fi putut gândi că, agricultura Clarei era pentru oameni cu dare de mână, doar că preţurile ei erau mai mici ca în supermarketuri, ba mai mici ca la piaţă, singurul inconvenient era că trebuia să vii până la grădină ca să iei marfa. Afacerea ei mergea bine; avea clienţi stabili, oameni subţiri, care vorbeau de o altfel de viaţă, de un alt stil de a gândi despre ceea ce este în jurul tău. „La urma, urmei – gândea Mihai – s-ar mai putea înfiinţa astfel de grădini. Oameni cu pământ puţin erau destui, cel mai mult stătea pârloagă; dacă şi-ar fi înfiinţat şi ei grădini pentru o mână de orăşeni, făceau un ban de-o pâine, pământul ar fi fost lucrat cu folos, şi nişte oameni ar fi fost mulţumiţi. Sătenii însă, ridicau din umeri când auzeau de aşa ceva. „ E pământ puţin, maică”, îi spusese o bătrână lui Mihai, când îi vorbise de o astfel de grădină, „ Lasă-l, acolo, că nu cere de mâncare, mai pun un bostan, o fasole. Se cheamă că tot mă aleg cu ceva.”

Fusese o toamnă scurtă şi iarna venise cam uscată cu zăpadă puţină. La grădina, treabă nu prea era, moşnegii se aciuaseră le lângă sobele de-acasă, dar Mihai venea în fiecare zi şi repara tot ce le va trebui în primăvară. Se amăgea că vrea ca totul să fie pregătit, să nu existe motiv de întârziere, dar, de fapt, la grădină îl aduceau frământările sale. Se alesese cu un morman de belele de la discuţiile despre agricultură. Căzuse păcat greu pe el: până la vârsta asta, puţin îi păsase, se obişnuise să accepte să înveţe despre tehnicile de cultivare a diferitelor soiuri, fără să-şi pună întrebări; dacă scria că pui praf de stele, puneai praf de stele, dacă scria să pui căcat, puneai căcat. Toate chestiile alea erau făcute de oameni învăţaţi, şi nu era treaba lui să-şi bată capul. Trebuia doar să le înveţi corect şi să le aplici ca atare, restul venea de la sine. Dar disputele îl furaseră pe nesimţite, căra cărţi de la bibliotecă, stătea ore în şir pe net, tot în speranţa că ceva, ceva îl va lămuri o dată pentru totdeauna. Ce nu-i plăcea, mai ales, era faptul că toţi vorbeau despre catastrofe, despre foamete, despre dezastre. Uneori se simţea prins într-un soi de capcană, se învârtea în cerc şi nu vedea nici o ieşire din situaţia asta. Pe de altă parte, în adâncul sufletului începuse să-i placă, cu toate că îndoiala domina tot ceea ce făcea. N-ar fi recunoscut în ruptul capului, faţă de cineva străin că îşi bate capul cu probleme ce nu sunt ale lui. N-avea chef să se trezească ţinta batjocurilor. Cu siguranţă că nu s-ar fi găsit nici măcar un suflet de om care să fie de partea lui. El trebuia să meargă la şcoală ca să înveţe despre nişte metode, pe care trebuia să le aplice întocmai, dacă voia să aibă rezultate şi să câştige bani. Ce treabă avea el cu istoria

metodelor?, or fi avut şi ele istoria lor, cu siguranţă, dar nu folosea la nimic dacă o ştiai, aşa că putea foarte bine să se lipsească. Toţi colegii lui, aşa făceau, aşa făceau şi unii dintre profesori aşa făceau tehnicienii cu care vorbise, ţăranii care aveau ferme şi care cultivau un soi, sau altul. Se alesese el cu păcatul ăsta al curiozităţii, pe care i-l însămânţase Clara cu vorbele ei alea tărăgănate. Citea tot mai mult şi începuse să încolţească în el ideea de a se duce la facultate, lucru la care nu se gândise niciodată până atunci. Mereu îşi spusese că patru ani la Agronomie e pierdere de vreme. În timpul ăsta poţi să câştigi o groză de bani şi să-ţi faci o situaţie. Acuma, însă era la mijloc între două atitudini şi nu vedea ajutor de nici unde, aşa că singura soluţie era să se ducă la şcoală, poate, poate va găsi o cale să se lămurească. Îl bătea gândul să se ducă la facultate, dar nici dorinţa de a munci şi-a câştiga bani nu-i dădea pace. La Clara nu câştiga rău, dar nu atât cât şi-ar fi dorit. Chestia asta cu banii o auzea de peste tot; nu era om care să nu-şi dea cu părerea şi să nu întrebe mai întâi de bani. El se prinsese în povestea asta cu diferitele tehnici de cultivare şi trecuse problema banilor pe planul doi, ceea ce nu era bine de loc. Ar fi trebuit să se lepede de toate prostiile şi să aibă grija banilor, nu să umble toată ziua după cai verzi. Grija banilor ar fi trebuit să fie pe primul plan, că banii te fac om. În mijlocul tuturor frământărilor astea şi-s dat seama că s-a dus dracului copilăria, şi că viaţa e grea şi încurcată. De cele mai multe ori trebuie să faci nu ce ţi-ar place, trebuie să judeci şi să alegi, să alegi mereu într-un fel sau altul. Ceva trebuie să laşi deoparte, măcar pentru o veme. Mai bine zis, te amăgeşti că pentru o vreme, dar, de fapt, viaţa trece şi vezi că eşti tot mai departe de ceea ai lăsat în urmă. Nu-i plăcea de loc lui Mihai ce se întâmplă; acum câteva luni de zile, venise la grădina asta nepăsător, cu gândul că va câştiga nişte bănuţi în plus, şi uite că nu s-a făcut un an, şi el s-a încurcat rău de tot. Îşi spunea tot timpul că o să arunce toate cărţile, toate hârtiile şi n-o să-şi mai bată capul cu nimic, dar după câteva ore era din nou cu nasul în hârţoage, ori în ecranul monitorului. Parcă era drogat, domnule!; nu se putea lăsa, intra în sevraj. Nu înţelegea de unde atâta înverşunare, pentru că până mai deunăzi nici nu-i păsa, avea gândurile lui şi-şi făcea planuri cum să câştige un ban, că doar asta l-a adus la grădina Clarei. Trebuie că plăteşte pentru vreun păcat de care n-a avut ştiinţă, de s-a ales cu toate ponoasele astea pe capul lui. La şcoală, profesorii băgaseră de seamă că se întâmplă ceva cu el, pentru că începuse să se descurce tot mai bine pe la toate materiile, ca atare îi dădeau mai multă atenţie şi aveau o altă atitudine. Vorbeau despre facultate ca despre ceva de la sine înţeles, ei, cei care cu câtva timp în urmă abia dacă ascultau ce spunea. El, însă, se gândea adeseori la bani. Ar fi vrut să aibă o idee strălucită, o ideea care să aducă bani mulţi.

Se uita în jur, vedea mutrele celor care-şi permiteau să cheltuiască fără măsură, şi nu se putea împiedica să simtă umilinţa. Îl scurma la lingurică diferenţa asta făţişă, de asta ar fi vrut să pună mâna pe o grămada de bani, să scape de grijile pe care şi le făcea zilnic pentru fiecare bancnotă pe care trebuia s-o scoată din buzunar. Se gândea la bani, visa c-o să izbutească el cumva, făcea tot felul de planuri pe care le abandona imediat, dar se afunda tot mai mult în scormonitul după documentul care să-i aducă liniştea. Undeva trebuia să existe ceva scris care să-l lumineze şi să înţeleagă cum ajunge la calea cea adevărată. Nu se putea să funcţioneze, în acelaşi timp, două metode care să se excludă atât de înverşunat, şi, cândva, să nu apară o nefăcută. Ceva nu era bine în toată povestea asta. Nu puteau fi două adevăruri. Cineva, undeva, greşea, şi se încăpăţâna să continue, zăpăcind minţile unei mulţimi de norod. Dacă le puneai faţă în faţă, cele două metode se anulau reciproc fără putinţă de tăgadă. Fiecare avea argumentele sale solide, logice, documentate temeinic, dovedite, scrise în tabele, în grafice, ordonate cum vrei tu, cum ţi-e pe plac. Nu-ţi rămânea decât să te urci într-o căruţă sau alta. Dar exista o problemă care nu-i dădea pace: dacă te-ai urcat, acolo rămâi. Întreaga viaţă mergi pe drumul ales, nu mai e loc de întors; şi ce te faci dacă te-ai suit în căruţa greşită?

Iarna trecea cu ninsori rare, iarnă săracă, fără geruri mari. O iarnă blândă şi zgârcită, soiul îla de iarnă care nu-i plăcea de fel lui Mihai. La grădină mătura fiecare fir de zăpadă şi-o aduna în grămezi, o căra peste suprafeţele în care aveau să pună răsadurile timpurii. Nu-i cerea nimeni treaba asta, o făcea cu instinctual lui de ţăran, şi gândea că dacă ar fi vorba de suprafaţe mai mari nici nu s-ar fi pus vorba să care zăpada ca pe gunoiul de grajd. De la un timp se purta cu grădina asta de parcă ar fi fost a lui, de parcă n-ar fi fost un angajat, un lefegiu. De la cearta aia de pomină cu Clara sentimentele lui Mihai faţă de femeie erau destul de amestecate. Sau cel puţin lui aşa i se păreau, pentru că nu uitase cuvintele grele pe care i le spusese femeia, şi orgoliul său de pădurean îi impunea să fie băţos, să-i arate că n-a uitat, şi că nu i-a trecut, dar în adâncul lui ştia că ea are dreptate, că a făcut ce-a făcut din preţuire. Că nu şi-ar fi bătut capul dacă nu l-ar fi preţuit. Nu vorbeau despre asta, se purtau de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, doar că erau ceva mai rigizi ca înainte. Nu mult, dar se cunoştea că între ei se strecurase ceva, sau cel puţin aşa lăsau să se creadă.

Primăvara venea grăbită, timpurie, cu multe lapoviţe care stricau zilele însorite. Se ridicau norii, aşa, dintr-o dată, vântul se repezea învolburat şi peste noroaiele vechi cădea amestecul de fulgi mari şi de stropi mărunţi şi reci. Pe uliţele satului abia puteai să scoţi bocancii

din nororiul cleios, mergând aplecat să-ţi fereşti ochii de rafalele vântului încărcate de stropii reci. Sătenii nu prea ieşeau din case, stăteau pe lângă sobele încinse şi căutau din când în când la la cer să vadă de n-o trece nebuna de lapoviţă. Era sfârşitul lui februarie şi ar fi trebuit, mai degrabă, să te aştepţi la geruri şi la troiene, dar vremea devenea tot mai caldă şi mugurii plesniseră deja. Firicele verzi se întrezăreau din brunul cenuşiu al lemnului, firicele ce se făceau tot mai largi cu fiecare zi. Era limpede că vor scăpa din iarnă şi oamenii trebăluiau pe lîngă uneletele de plugărit, de săpat, de curăţat via şi pomii. Îşi frecau palmele sătenii şi parcă simţeau cum lutul se face ciuciuleţi şi se scutură din palmele bătătorite.

Pentru Mihai era limpede că primăvara asta o va petrece mai mult la oraş, pregătindu-se de examenele astea păcătoase. Acuma ştia că era condamnat, şi că va trebui să se ducă la Agronomie. Planurile lui de a se apuca de ceva care să-i aducă bani se duseseră pe apa sâmbetei. Timpul tot se va scurge între băncile facultăţii şi grădina Clarei, ca să nu mai vorbim de vremea pierdută pe drumuri, pentru că maşină n-are, şi va trebui să se înghesuie în microbuzele ticsite. Bine măcar că nu mai e ca pe vremuri, c-un singur autobuz pe zi, şi ăla ca vai de mama lui, de nu erai sigur niciodată că poate merge, sau stă pe undeva să fie dres. Se gândea la toate astea, Mihai, dar nu putea spune că era dominat de resemnare, şi că părerile de rău i-ar fi făcut viaţa un chin, ba, dimpotrivă, un strop de bucurie strălucitoare pulsa undeva în adâncul inimii sale şi-i alimenta mândria. Păi, cine era el acum un an? Un puştan cu minţile amorţite, pe care îl împingeau valurile vieţii încolo şi-ncoace cum da Dumnezeu. Putea să se aleagă orice de el, şi asta nu l-ar fi afectat prea tare; era un adolescent în rând cu lumea, asta s-ar fi putut spune despre el. Nu vrerea lui ar fi hotărât vreu lucru, ci voia lumii. Dar, uite că n-a fost să fie aşa şi, de o bună bucată de vreme, a început să se uite în jurul lui, să bage de seamă la alcătuirile care altă dată nu i-ar fi trezit sub nici un chip interesul. Parcă şi pe ceilalţi îi vedea altfel, mai ales colegii şi camarazii de vârsta lui: orbi păreau acum, schilozi împinşi într-o parte sau alta, indiferenţi la ce se întâmplă cu ei, mereu cu mâna întinsă spre vreo sumă de bani. O sumă de bani, şi atât, Apoi altă sumă de bani, şi alta, dar dacă priveai în viaţa lor, ceva care să le aparţină, să fie cu totul al lor n-ai fi găsit. Ceva despre care să spui că nimeni nu mai are. Nu, aşa ceva n-ai fi găsit. Devenise conştient că dacă n-ar fi fost nedumerirea asta care l-a înverşunat să caute a înţelege, ar fi îngroşat rândurile, ar mai fi fost unul dintre „ceilalţi" şi toate curiozităţile, neliniştele, emoţiile, dezamăgirile, nerăbdarea pe care le trăia, despre toate acestea nimic n-ar fi ştiut. Nu se putea vindeca cu totul de dorul banilor, şi acum dorea să găsească un mijloc de a face bani mai mulţi,

dar era limpede că nu ar mai fi dat totul doar pentru asta. Banii sunt buni, şi e tare bine să-i ai, dar întotdeauna lipseşte ceva, mereu trăieşti cu senzaţia că mai lipseşte ceva, şi că banii trebuiesc chibzuiţi, trebuiesc adunaţi cât de mulţi, pentru că niciodată nu ştii ce-ţi va lipsi şi cât va trebui să cheltuieşti ca să ai lucrurul acela. Într-un fel era un soi de eliberare faptul că devenise conştient că nu se mai poate implica deplin în povestea asta cu banii. Un fel. Mai stăruia în el imaginile planurilor pe care şi le făcuse înainte de povestea asta cu agricultura. O poveste fără de sfârşit. Ca şi parabola cu oul sau găina. Cel puţin aşa i se părea acum când orbecăia, încercând să ajungă la un liman, fiindcă, hotărât lucru, un drum trebuia să aleagă. Sigur, cel mai atractiv era de departe cel al agriculturii industriale: bani mulţi, recolte mai sigure şi bogate, utilaje preformante de mare capacitate, tehnologii spectaculoase, toate astea îţi dădeau un soi de mândrie care te gâdila al dracului de plăcut. Şi totuşi...

În jumătate de an viaţa lui Mihai se schimbase al naibii de mult. Înainte era un program la care trebuia să participe, pentru că aşa trebuia; la şcoală trebuia să se ducă, pentru că aşa-i şcoala; pe lângă casă trebuiau făcute nişte treburi pentru că aşa voiau părinţi sau bunicul; la discoteci te duceai pentru că aşa voiau băieţii, mereu cu gândul că te alegi cu vreo fustă. Toate astea se întâmplau, era un fel de dat al firii, iar tu puteai să fii cu gândul la alte poveşti, unele pe care ţi le va aduce viitorul. Sigur aşa va fi, n-ai decât să aştepţi, să-ţi treci vremea cu ce se întâmplă în fiecare zi, fără să-ţi baţi capul. Acuma însă, în fiecare seară, înainte de a se duce la culcare, avea în minte nişte lucruri pe care a doua zi trebuia să le facă neapărat. Nu pentru că altcineva le ordonase într-un program pe care el trebuia să-l respecte, ci pentru că făceau parte dintr-o suită de acţiuni care aveau un scop de el urmărit. Se trezise, fără să ştie, că a început să înveţe ce-i aia responsabilitate, că prinde obiceiul de a-şi ordona gesturile după un scop urmărit. Culmea e că devenise conştient de asta, ceea ce-l umplea de mândrie. Nu mai era un bezmetic, un neica nimeni, care n-are a face cu nimic. Şi mai era un lucru important, de la un timp a început să înţeleagă faptul că, nu alegerea, nu diferenţele dintre cele două concepţii despre agricultură sunt importante, ci libertatea cu care te alegi atunci când înţelegi. Atâta vreme cât se mulţumise să înveţe pe dinafară procedurile şi operaţiunile unei tehnologii sau a alteia a trăit asemeni unui orb. Cineva l-a condus de mână printr-un peisaj pe care nu-l înţelegea. Bănuia că în jurul lui sunt anume forme, că există fel de fel de existenţe, dar nu putea ajunge la ele, pentru că trebuia să respecte calea impusă de procedurile indicate. Din asta se eliberase el; acuma putea să-şi pună mintea să înţeleagă lucrurile din dedesubtul lucrurilor şi asta i se părea de-a dreptul formindabil.

Simţea o bucuria ce se umfla tot mai mult în sufletul lui, şi ar fi vrut să vorbească despre asta, să spună celor din jur că i s-au deschis ochii, că vede de unul singur de-acum şi că nu trebuie să se mai încreadă în proceduri şi atât. Din păcate ştia foarte bine că nu are cui să spună, toţi amicii, cunoştinţele, prietenii sau colegii lui alergau să-şi închidă viaţa în spatele procedurilor. Era un mijloc uşor de a trăi: nu trebuia să-ţi asumi nimic, nu erai răspunzător de nimic; totul era lipsit de efort şi de griji, procedura te scutea de toate modurile de a risca în vreun fel. Vedea cum în jurul lui lumea se ridică tot mai mult din forme prefabricate, acum înţelegea asta. Înţelegea şi începuse să înveţe să deosebească viaţa vie de cea pe care i-o propuneau prefabricatele. Abia acum ştia că trebuie s-o respecte enorm pe Clara, habar n-avea dacă ceea ce face ea e cu adevărat bine, sau dacă promite un viitor mai sigur. Nu asta era important. Clara îi deschisese ochii asupra vieţii care refuză prefabricarea. Femeia asta, alesese un drum într-un teritoriu plin de pericole, de riscuri, un drum unde trebuia să fii atent, mereu cu ochii scoşi, să pricepi cu o clipă mai devreme de unde vine pericolul. În lumea noastră plină de prefabricate, pentru ceea ce făcea ea, pericolul putea însemna orice, orice fleac. Şi, ceea ce i se părea anapoda lui Mihai, era faptul că pericolul venea cel mai adesea din necredinţă. Atât. Din necredinţă, pentru că asta însemna indiferenţă, scepticism, neîncredere, comoditate, şi de cele mai multe ori, pur şi simplu laşitate. Nimeni nu voia ca Clara să nu izbutească, dar fiecăruia îi era indiferent dacă va izbuti sau nu, fiecăruia puţin îi păsa. Orice ai fi încercat să explici, nu stârneai nici o reacţie, nici o impresie. O ridicare din umeri şi veşnica expresia care te bagă în boală; „ Da, mă, da' nu se face aşa." Atât. Restul era muţenie. Măcar dacă, din revoltă, din sarcasm, din cinism s-ar fi vorbit, dacă vorba s-ar fi dus de la unu la altul, ca să se nască în vreun fel o opinie. Dar, nimic din toate astea nu se întâmpla. Totul era o muţeneie care arăta clar lipsa de interes. Prefabricatul era rege, nimic altceva nu conta. Viaţa se jalona cenuşiu între prefabricatele ce păreau atât de lipsite de viaţă. Aceasta era bucuria săltăreaţă a lui Mihai, dar şi nuanţa de tristeţe că e numai a lui, şi că nu are cu cine s-o împărtăşească. Sigur, ar fi putut vorbi cu Clara, poate că ar ajunge, ei doi, să vorbească ceasuri întregi despre ce înseamnă bucuria asta, cu urmări poate să aibă. Dar Clara cunoştea urmările acestei bucurii, trecuse prin ele şi Mihai simţea nevoia să vorbească cu cineva care descoperă ca şi el, care simte proaspăt ce însemnă să ieşi din tirania prefabricatului.

Primăvara a trecut de parcă n-ar fi fost pentru Mihai, care ştia doar două lucruri: şcoala şi grădina Clarei. De când se hotărâse să se ducă la Agronomie îi intrase în cap că nu mai poate lucra ca un ţăran, că trebuie să facă totul cu metodă şi planificare. De multe ori, însă, se cam

încurca în ştiinţă spre amuzamentul bătrânilor, care stăteau pe margine şi aşteptau să se descurce Băietu'. Ei aşa îi spuneau: „Băietu' ăla n-a venit?”; „Da', Băietu' cila o şti?”; „Unde-i, frate?, Băietu' cila?, c-apăi...”; o ţineau aşa cu „Băietu'”, chestia care-l scotea din minţi. Dar nimic nu putea face, că moşii îl pârau bunicului, şi tot el trăgea toate ponoasele. Bunicul lui trecuse de nouzeci de ani, dar era vânos şi cu mintea la locul ei. Când trecea pe uliţă, ziceai că abia a împlinit şaizeci; bătrânul era verde şi aprig, aşa cum fusese toată viaţa. Verde, aprig şi cu ochii pe fiu-său şi pe nepotu-său, grija lui cea mare era să nu fie făcut de râsul satului. Fusese cineva în tinereţe, chiar dacă mereu făcuse lucrurile după cum îl tăiase capul. Aşa făcuse, dar tot timpul scotelile lui se dovediseră corecte. Aşa că era pomenit mereu între fruntaşi, şi grija lui era să nu-l dea tocmai ai lui de ruşine. Când feciorul a vrut să plece în Spania, la muncă, bătrânnul a luat foc. Familia lor avea treizeci de hectare de pământ şi doar braţele lor să le muncească. De asociere nici măcar nu trebuia să pomeneşti în faţa lui. În grajd avea doi cai frumoşi, de fapt cei mai frumoşi din tot ţinutul, cai de povară, grei; avea plug, boroană, semănătoare, prăşitoare, secerătoare, şi la vorbele nepotului, care-i spunea tot timpul că n-o să facă el agricultură cu caii, chiar dacă sunt de soi, Bătrânul scuipa într-o parte şi, “… mamii ei de agricultură, care n-o faci cu proşti. Dar, cu caii, da.” De arat, ara cu tractorul, pentru că-şi scutea animalele de muncă chinuitoare, dar toate celelalte munci, cu caii lui le făcea. Plugul lui îl punea în grădina de pe lângă casă, o jumătate de hectar, şi-n livadă, tot o jumătate de hectar. Toată viaţa lui ieşise din casă, odată cu lumina zilei, şi intrase când răsărea luna. Acum, bătuse bine peste nouzeci de ani şi făcea la fel. Noră-sa încercase să-l convingă să doarmă un ceas la prânz, şi-l tot ademenise, dar Bătrânul scuipa într-o parte şi pleca bombănind despre muierile care şi-au pierdut minţile cu totul, şi, de parcă n-ar fi destul, îşi mai şi bagă nasul unde nu le fierbe oala. Bătrânul nu răbda, trebuia în tot ceasul să ştie el ce se întâplă alor lui. Despre restul lumii, puţin îi păsa. Putea să piară biata lume şi el n-ar fi avut habar, dar cu cei din familia lui era altă poveste. Mihai auzise de nenumărate ori despre vechimea familliei, despre faptul că toţi trăiseră pe aceste meleaguri, nici unul nu se bejenise, nu plecase din sat. Nici pe timpul războaielor nu-şi lăsaseră ei gospodăria să caute adăpost prin refugiu. Băiatul ştia bine de ce i se spun mereu asemenea lucruri, şi-şi dădea seama că povestea asta era ca picătura chinezească: azi aşa, mâine tot aşa, până ce începuse să încolţească în el gândul că, acolo în ţinutul pădurenilor trebuie să îmbătrânească. Ducea luptă aprigă cu gândul ăsta, ca şi cu nevoia aia de bani cât mai mulţi, dar dracu' ştie cum se întâmpla că de fiecare dată mai pierdea o bătălie, şi mereu era mai aproape de

ceea ce voia alţii de la el. Sau cel puţin aşa i se părea lui. Să se ducă la facultate n-a vrut, a vrut să se apuce de făcut bani, dar uite că acum apucase calea spre Agronomie. Să plece din păduri a fost visul lui din copilărie, şi acuma se simţea tot mai legat de grădina Clarei pentru care potrivea tot felul de planuri despre ce-ar mai fi trebuit făcut. Din cauza grădinii ăsteia se apucase de scotocit prin biblioteci şi pe internet. Nu punea mare preţ pe ceea ce găsea pe internet, acolo totul aducea a bârfă. Rar, foarte rar, găsea câte un material mai cumsecade, în care cetăţenul căutase să fie cinstit. În rest tot felul de frustraţi care scriau despre câte în lună şi-n stele, unul mai ciudat decât altul; la urma, urmei, doar prostiile unor pierde vară.

A trecut primăvara cu muncile ei zorite, a trecut şi bacalaoreatul, şi-a depus dosarul la Agronomie, a dat examen şi-a intrat, aşa cum se aşteptase, de altfel. Şi totul s-a scurs cam pe nerăsuflate, parcă fără băgare de seamă. În jurul lui, toate astea erau privite ca un soi de evenimente, dar el nu avusese vreme să dea importanţă, era mereu cu mintea când la şcoală, când la grădină, când la căutările lui din bucoavne, când la grija timpului, care trebuia făcut să ajungă pentru tot, ca atare te sculai mai devreme, te culcai mai târziu. Din ce gândise cu un an înainte, când voia să se mute la oraş, să-şi ia o slujbă bine plătită ca să strângă bani pentru o afacere din care să facă ceva avere, se alesese praful. Acuma era student la o facultate care n-avea mare căutare, jocurile fuseseră făcute în ce mai mare parte, şi cu pământurile şi cu contractele, şi cu subvenţiile, mă rog, oameni iuţi de mână. Cu alte cuvinte, înaintea lui se întindea un viitor ce-i stârnea o mulţime de griji, şi, în mod sigur, din toamnă îl aşteptau zile grele: cu naveta, cu grădina, cu studenţia, şi cu câte va mai pune Dumnezeu în cârca lui peste toate astea.

Era într-o sâmbătă, spre sfârşitul lui iulie, culegea legume pentru mersul în oraş, la clienţii care trebuiau să primească marfa. În general erau bătrâni bolnavi, cărora le venea greu să ajungă la grădină. Clara se îngrijea ca ei să primească marfa proaspătă, să-i bucure legumele lor care miroseau ca-n tinereţe şi le stârneau tot felul de aduceri aminte. Bătrânii se bucurau tare, şi Mihai trebuia să se ţină băţos, pentru că altfel nu mai apuca să-şi facă treaba. Oamenii îl aşezau în bucătărie la cafea, şi la amintiri despre vremurile de altă dată. De cele mai multe ori, o lăsa pe Clara amanet în vreo bucătărie, şi după aceea se întâlneau pe drum, dar nu pentru mult timp, fiindcă o pierdea iar, prilej pentru el să facă glume pe seama ei. Era sâmbătă pe la unsprezece, Clara nu venise încă, şi el culegea legumele după lista de comenzi. Se gândea că industrial, n-ar fi făcut ei chestia asta cu comenzile cât îi hăul. Aşa, însă, cu recolta dintr-o grădină ca a lor, puteau mulţumi nişte clienţi, şi-şi putea asigura un venit sigur. Pe banii aia putea miza, erau bani

care veneau la timp, fără subvenţii, fără bancă, fără guvern. Asta le dădea o libertate anume, limitată e drept, dar era o libertate de care se puteau bucura. Bani de la comenzi veneau, de la oamenii care îşi făceau aprovizionarea la grădină, veneau, de la cei care munceau la sfârşitul săptămânii, veneau. Clara făcuse în aşa fel încât nu trebuia să primească nimic de la oficiali, nu stătea la mâna nimănui. Mihai înţelesese acum, de ce nu vrea Clara să-şi mărească grădina, deşi comenzi ar mai fi avut; totul ţinea de calitatea serviciului, marfa trebuia să fie mereu proaspătă şi clientul trebuia s-o găsească mereu. Nici în ruptul capului nu trebuia să facă cineva drumul de poamnă la grădină, dar nici nu trebuia să aştepte comanda şi ea să nu vină. Femeia ştia că dacă ar fi angajat mai mulţi oameni, ar fi început necazurile. Cel mai important lucru era să-ţi ştii limitele şi să nu te lăcomeşti, iar Clara era o gospodină, prima-ntâi. De-a mirării era de ce nu înţeleseseră sătenii, şi de ce nu se apucaseră şi ei de astfel de grădini?! Clienţi ar fi găsit, iar munca era plătită cum trebuie. Mihai întorcea întrebările astea pe faţă şi pe dos, ghemuit între spalierele de castraveţi, era cu mintea hăăăăt, la ce-ar fi trebuit făcut, la cum putea satul lor să câştige bani buni din grădinile de legume, care ar mai fi dat şi de lucru la alţi oameni. Visa Mihai şi-şi zicea că e femeie deşteaptă, Clara, şi era mândru că-i înţelesese planul, ceea ce se chemă că nici el nu se dă de ruşine. „Măi, da' tu eşti surd rău. Trebuie să te duc la doctor" – auzi vocea Clarei la câţva paşi de el. Mihai a ridicat privirea, speriat chiar de apariţia tăcută a femeii. Era o dimineaţă răcoroasă, cu nori subţiri, albi, văluriţi care se lăsaseră peste păduri, semn că spre seară va ploua. Mihai se grăbea să-şi termine treaba, să nu fie nevoit să înoate în noroaie mai târziu. „Luni să vii dimineaţă, devreme", îi spuse Clara, băiatului. „Păi vin în fiecare dimineaţă devreme. Da – îi răspunse Clara, dar luni să nu întârzii." Subliniase luni. „Luni e important să nu întârzii. Avem treabă în oraş, şi după amiază vin oamenii după comenzi. Sunt destui aşa că nu trebuie să pierdem vremea." Mihai ştia foarte bine că vin oameni luni după amiază. Aşa era în fiecare luni, veneau oameni să-şi facă aprovizionarea pe-o săptămână. Nu prea înţelegea ce vrea Clara de la el. „Bine, şefa" – îi răspunse, şi-şi văzu de culesul lui. Se schimbase mult, Mihai în anul ce trecuse. Clara se gândea că fusese o schimbare rapidă, aproape puteai sesiza diferenţele de la o zi la alta. Pierise adolescentul zănatec şi indolent, pentru care viaţa era dată de la Dumnezeu şi te trăia ea pe tine. Fusese frumos adolescentul acela, Clarei îi plăcuse, chiar dacă avusese ceva de furcă, şi, îi părea rău că tânărul în care se transformase Mihai nu mai era atât de spectaculos. Adeseori îl privea de departe: un tânăr îndemânatic, priceput, plin de gânduri, un personaj care se pregătea să trăiască o viaţă destul de cenuşie, cu

multă muncă şi bucurii puţine. Pe lângă unele dintre bucurii va trece fără să le vadă, fără să le dea atenţie, preocupat mereu de problemele ce deveneau importante pentru el. Da, da, micul ţăran, dădea semne că va deveni o personă responsabilă, neliniştită. Clara era tare mândră de băiatul ei, îl compătimea, pentru că lumea de azi nu era o lume potrivită cu astfel de transformări, dar întrezărea calea pe care va merge şi se bucura pentru că nu era o cale pentru oricine. Spera ca micul ţăran să fie suficient de vânjos şi să nu se piardă pe drum, să nu-l fure ielele, ispitindu-l cu lucruri lumeşti, atrăgătoare, deocheate.

Luni dimineaţă, Mihai veni la grădină devreme, cu gândul s-o surprindă pe Clara, să fie primul, Dar femeia era deja acolo şi pregătea nişte lădiţe cu legume pentru oraş. Au lucrat un timp împreună, tăcut, cu precizie. În definitiv, fiecare îşi cunoştea treaba, ştia ce are de făcut. Apoi, Mihai a încărcat ladiţele în maşină, şi erau gata să pornească spre oraş. Pe drum niciunul n-a scos o vorbă, de parcă amândoi ar fi regretat orele de somn, pe care le-ar fi avut în plus dacă alta ar fi fost ocupaţia lor. În oraş treaba cu lădiţele a mers repede; era dimineaţă, nimeni n-avea chef de vorbă, fiecare cu gândul la treburile zilei. Când totul a fost terminat, Clara a condus până la o firmă de leasing şi Mihai a crezut că a înţeles care e treba lui: va conduce înapoi o maşină pe care Clara avea s-o cumpere. Îşi luase permisul de câteva luni şi conducea din când în când. Clara îl trimitea ba ici, ba colo cu maşina hârbuită de la grădină. S-a învârtit un timp pe culoarele firmei, aşteptând să apară Clara din biroul funcţionarului. Până la urmă, s-a plicitisit să stea pe canapeaua aia neagră şi a ieşit. S-a tot învârtit în preajma maşinii cu care veniseră, neînţelegând de ce l-a adus Clara să piardă vremea. Într-un târziu, aceasta a apărut la volanul unei Duster, a oprit lângă maşina veche şi-a coborât. Mihai se uita încântat la cum arăta maşina cea nouă a şefei. Pentru drumurile din sat, era la fix; garda înaltă o ferea de surprize prin hârtoapele desfundate, sau pline de apă, iar faptul că era o maşină de teren promitea să se poată descurca pe povârnişurile abrupte. Se orientase bine, şefa, avea minte, nu aruncase banii pe cine ştie ce limuzină care să aibă nevoie de asfalt, dar nici pe vreo marcă din aia care ia şi pielea de pe tine numai pentru însemnul de pe capotă. Mihai gândea că o maşina ca asta, probabil se înteţine mai uşor, pentru că piesele se fabrică în ţară. Nu se pricepea foarte bine, nu era toată ziua cu nasul în informaţiile despre maşini, dar i se părea logic ca întreţinerea unei Duster să fie mai uşoară. Clara a oprit lângă el, s-a dat jos, a venit la el şi i-a întins cheile;"Felicitări, Domnule! Asta este maşina pe care o meriţi pentru studenţia ta. E cadou de la mine, şi mi-e ruşine să recunosc – râse ea -, că e unul făcut din interes, la urma, urmei. N-am chef să te ştiu pierzând vremea după cine

ştie ce microbuz care să te aducă în sat. Pierdem timpul şi treabă avem multă. Aşa, n-o să ai motive să-mi spui că ai pierdut maxi-taxi. Leasing-ul este pe firma mea, aşa că până la numerele definitive n-o să ai alte acte pe ea. Tu o să plăteşti asigurarea, că e maşina ta. Când terminăm ratele o trec pe numele tău. S-o stăpâneşti sănătos! Certificatul e în torpedou!” Mihai se uita la Clara, fără să facă vreun gest. Sigur că femeia asta se ţine de glume. Ca ce chestie să-i facă ea cadou o maşină? Clara stătea cu mâna întinsă, şi aştepta ca Mihai să ia cheile, dar acesta parcă înlemnise, nu făcea nici un gest, se uita doar cam dintr-o parte la ea. „Hai, flăcăule, că n-o să stăm toată ziua să ne uităm unul la altul.” A scuturat cheile maşinii în semn de nerăbdare. „Săru’ mâna, s-a auzit vocea spartă a lui Mihai. Vorbiţi serios?” „Nu. Am chef de bancuri de luni dimineaţă... sigur că vorbesc serios, măi băiete. Tare aş vrea să... Hai, că n-am chef de palavre. Ţine-te de mine, că avem de dus nişte comenzi.” Pe urmă Clara, s-a urcat în maşina ei şi a aşteptat să vadă cum se descurcă Mihai. A bâlbâit-o el la început, dar pe urmă a început să-şi intre în mână. Au dus comenzile, şi-n drum spre casă, Mihai a început să realizaze ce i se întâplase. Până la vârsta asta, nu primise niciodată un cadou scump, iar ăsta era un cadou foarte scump, şi-i era frică să nu audă când vor ajunge c-a fost o glumă, şi că maşina este a firmei. N-avea tăria să creadă cu adevărat, că de azi înainte, maşina asta va fi a lui. O conducea mereu cu gândul că e maşina altuia, şi că trebuie să conducă cu grijă să nu se întâmple ceva. Şi mai era ceva: îi răsunau în urechi vobele alea ale şefei, „ Tare aş vrea să...”. Însemnau ceva vorbele astea, aveau un sens pe care nu-l înţelegea, şi sigur că erau legate de cadoul ăsta scump pe care i-l făcuse.

În cealaltă maşină, Clara pufnea din când în când în râs, amintindu-şi faţa lui Mihai când îi întinsese cheile şi-i spusese că tocmai a primit o maşină. Era totuşi un bărbat foarte tânăr, care trecuse printr-o transformare profundă şi neaşteptată, dar semnele copilăriei nu se şterseseră cu totul de pe chipul lui, iar momentul surprizei adusese din adâncul sufletului său curăţenia sentimentelor contradictorii pe care le trăia în acele clipe. Caraghioase, copilăreşti, naive, expresiile feţei dovedeau că mai este cale lungă până la un caracter stăpân pe sine care să se poată controla, dar aici era farmecul, era dovada frăgezimii personalităţii acestui băiat, dovada că nu şi-a pierdut încă sinceritatea copilăroasă a sentimentelor, mai ales a acelor atât de intense ca cele pe care tocmai le trăia. Atitudinea lui Mihai i se întipărise adânc în minte, cu detalii, cu amănunte vii, pilduitoare, şi dorinţa de a avea un copil îi revenise şi mai aprins; un copil pe faţa căruia, cândva în timp, să culeagă ceea ce îi dăduse tânărul acesta într-o dimineaţă de vară.

Astfel de legături născute între doi oameni sapă şanţuri adânci şi strâng legături pentru o viaţă. Pentru ea devenea limpede că Mihai va munci la grădina ei cât va exista aceasta. Sau poate că, tocmai datorită lui, va intra într-o nouă fază. Mai bună, mai rea, Dumnezeu ştie. Se uita din când în când, în oglinda laterală să vadă dacă băiatul vine după ea, îi vedea neclar faţa prin parbrizul în care marginea şoselei se reflecta ca o apă curgătoare şi nu-şi putea împiedica fiorul subţire de teamă pe care il aducea gândul viitorului. Până în momentul acela fusese singură, şi tot ce făcuse avea în adâncuri gândul la şirul lung de strămoşi care vieţuiseră pe aceste meleaguri. Nici vorbă să fie un gând viu, prezent, obsedant; nu era împovărată de senzaţia datoriei, de obligaţii din acelea sforăitoare, despre care vorbeşti mai mult decât simţi. Nu, era ca un soi de duioşie şi dragoste pentru tot ce era în jur şi care cerea să nu fie modificat în aşa fel încât să nu mai poată fi recunoscută. Dacă vreunul dintre morţi ar fi revenit, dorinţa lui era să se poată orienta, să aibă aduceri aminte şi sentimente față de locurile prin care trece. Probabil că dacă nu s-ar fi născut într-o ţară străină, n-ar fi crescut acolo, sentimentele astea i s-ar fi părut ridicole, dar faptul că venise de la mii de kilometrii, din mijlocul unor oameni care o apăsaseră toată copilăria şi adolescenţa cu vorbele lor despre strămoşi, o făcuse mai sensibilă la amintiri. Chiar ideea grădinii îi venise într-o duminică cu sărbătoare mare, când era slujbă în bisericuţa din Poiana cu schit, slujbă ţinută de bunicul ei. Bătrânele satului veniseră cu coşurile de răchită, încărcate de pomeni, cu lumânări aprinse şi ştergare curate. Acolo a văzut Clara o bătrână subţire, subţire, smochinită cu totul, care avea în coş câteva mere mărunte, dar al căror parfum se împrăştia ademenitor în aerul din jur. Atunci s-a gândit pentru prima dată că ar trebui ca cineva să se străduie şi să adune într-un loc toate soiurile pe care oamenii ăştia le trecuseră dintr-o generaţie într-o generaţie. Nu credea să fie o legătură mai trainică între bunici şi nepoţi, decât legumele, fructele, animalele locului. Cineva care să aibă destulă putere şi să reziste ispitei pe care lăcomia o instalase cam peste tot. Clara nu voia să salveze planeta, nici să facă revoluţie în producţia agricolă, sau mai ştiu eu ce gând născut în vreo ideologie de birou. Pentru ea conta doar farmecul acela unic pe care îl aveau mâinile zbârcite ale bătrânei când rostuia merele mici printre prescuri şi colaci. Merele pe care probabil le culesese singură din copacul ce rodea de mai multe generaţii. Pe cele la care nu ajungea le puteai vedea pe la Crăciun atârnând în ramurii desfrunziţi, colorând văzduhul mohorât. Gustul merelor ălora, aroma sucului parfumat, carnea zaharată a fructului erau inconfundabile. De la mărul acela a plecat totul. În duminica aceea a încolţit ideea că ar trebui făcută o grădină care să adune tot ceea ce se cultivase în lungul timpului în ţinutul

acela, şi se mai cultiva ici colo, prin grădinile bătrânilor. Îi spusese părintelui Zamfirache gândurile ei, şi bătrânul preot se bucurase în sine lui, mai mult de faptul că nepoata lui se legă de locurile acelea, că prinde rădăcini. Poate va naşte prunci aici şi va da obolul său pământului din care se ridicase stirpea ei. O ajutase cu jumătatea aia de hectar, cu ceva sfaturi, dar cel mai mult cu aducerea lui Moş Morar, care se îndeletnicise ani buni cu grădinăritul. Primul an a fost un coşmar pentru Clara şi, mai în fiecare seară ar fi vrut să renunţe. Totul părea că se va sfârşi într-un ridicol deplin, totul se va termina de râsul lumii; o femeie care s-a băgat într-un jug pe care nu este în stare să-l tragă. Ar fi trebuit să-şi vadă de treburile ei; să se spele la cur și să-și netezească obrazul cu pomeduri ca să fie în stare de munca pentru care studiase. Acolo la biroul ei din oraș, că pentru asta era pregătită. O orășancă, trebuie să rămână orășancă.

Te-n paști pe măta, de dobitoc!, auzi Serghei în telefon vocea Adinei. Părea furioasă foc, și vocea ei, care se dogise de la țigările fără filtru pe care le fuma înfipte într-o sipcă de cireș - același soi de sipcă pe care o descoperise în tinerețe, și care acum era obiect de lux – hârâia tabacic. Nu se mai găseau sipci ca pe vremuri, dar Adina avea noroc, și o dată pe lună își completa rezerva de la un bătrân lingurar care trăia în coasta orașului. Știa toți meșterii din jur Adina. Toți. Știa cine face oale, cine meșterește linguri și funduri, cine mai are război și mai țese, cine brodează și lucrează-n igliță, cine bate metalul și mai are cuptor de topit. Când i se punea pata, se urca în mașină și-și pierdea ziua scormonind prin casa cuiva și descusându-l de una, de alta. În urma ei rămânea o dâră de scrum și izul dulceag, puturos al țigărilor ieftine. Acum era furioasă și părea amărâtă, așa că Serghei era curios: ce, Dumnezeu s-o fi întâmplat?

- De ce ești furioasă, copilă blândă și gingașă, gânguri Seghei în receptor, abia respirând să nu scape în râs.

- Blândă, pe măta... boule! De gingașă, ce să-ți mai spun, cu curu’ meu cât un marfar din vremea foametei. Doamne, ce n-am putut să sufăr la viața mea au fost proștii, și cu ăștia m-am tot căptușit pe lângă mine... Ce cap sec și fără minte își taie lucrările, dobitocule? Și le face bucăți? Dacă te-ai plictisit de ele nu știai că am o peluză cât o zi de post, și că le-ar fi stat bine pe iarba aia?

- Serghei nu se mai putu abține și scăpă un hohot lung de râs. I se luase o piatră de pe inimă; nimic rău nu se întâmplase, și-o s-o lase să-i frece ridichea, și să-l scarmene. Așa se va răcori; îi va trece paraponu’.

- Iaca am avut o clipă de neatenție. Din nebăgare de seamă s-ntâmplat.
- De cine faci tu mișto, băi, amărâtule!? Ți s-a făcut de-o mardeală? Băi, suleo, io mă sui în mașină, una, două, și rup bastonu' ăsta noduros pe noada ta. Cum te las nițel din mână, ți se urcă la cap. Ăi fi vreo sculă!, măi, oblete amărât. Să nu mă scoți din țâțâni, auzi, ce-ți zic...
- La cât de tare țipi te-aș auzi și fără telefon...
- De ce ai tăiat, bă, lucrările? Răspunde la întrebare. Așa faci tu când te plictisești de lucrări?
- Nu, Adina, buna mea Adina. Nu m-am plictisit de lucrări. Le-am tăiat pentru că în tot timpul ăla cât am fost în păduri mi s-au perindat prin minte toate greșelile pe care le-am făcut de când am intrat în meseria asta și până în ziua de azi. Dar nu asta ar fi fost important, pentru că asta se poate îndura... doar sunt greșelile mele, și dacă nu sunt alea, or să fie altele. Rău era ca lucrările mele începuseră să vorbească pe limba lumii de astăzi. Când le-am făcut eu, păreau că vor rămâne departe de lumea noastră, că se vor duce către lumea lor, către acea lume pentru care eu am gândit să fie hărăzite. Dar n-a fost să fie! N-au rezistat. Vina n-a fost a lor, ci a mea, eu n-am știut să le fac să se țină departe de lumea din jur. Să rămână cu misterul cuvenit. Mă uitam la ele în fiecare dimineață, la întoarcere, și le vedeam cum sunt tot mai vulgare, tot mai aproape de firea lumii. Mi-era rușine, Adina, să văd cum lucrările mele se dau în firea lumii… Erau ca niște muieri care-și pun poalele-n cap; și chiar dacă poalele alea sunt scumpe și din materiale rare, muierile de sub ele sunt ieftine și de doi bani. Sunt niște amărâte de curve, rele de muscă. Atât. Pădurea m-a învățat altă limbă a firii, și curtea aia se va umple de alt fel de vorbe, de altă respirație, de alt parfum. Se vor spune alte povești. Altfel de povești, înțelegi, tu, dragă Adina? Poveștile nu pot fi spuse cu vorbe din ziua de azi. Poveștile au vorbele lor, au tâlcurile lor, au învățătura lor, pe care o țin ascunsă, și la ea ajunge numai cel care este hărăzit. Așa se alege lumea de lume, Adina. Asta am învățat eu în ăia cinci ani cât am stat singur printre copaci și ierburi, și cer, și nori, printre animale și gâze. Noi, de aici de la oraș, gândim că în pădure nimeni nu vorbește, nimeni nu gândește și nu există povești. Vezi, asta gândim noi, pentru că habar n-avem să ascultăm și să vedem, și, ceea ce este cel mai rău, nici nu ne interesează. Aroganța asta e cea care ne pierde. Sunt învățături pe care nu le vom descoperi niciodată. În lumea asta a noastră este o altă lume cu mult mai adâncă și mai înțeleaptă, iar eu am învățat să spun povești din lumea asta. Nu se putea să spun noile povești în fața vechilor povești. Cineva trebuia sacrificat… asta a fost tot.

În receptor se auze un ușor fâșâit, părea că nimeni nu mai e la celălalt capăt.

- Alo!
- Da. “Da”, și atât
- Ce faci, femeie?
- Tac.
- Și de ce taci?
- Pentru că ești prost. Ești cel mai mare prost de care am avut parte în viața mea.
- De ce?
- Păi, aia mă întreb și eu: de ce ? Așa te-a făcut mă-ta, ce să-ți spun. Ești așa de imbecil, încât mă întreb dacă ai să înțelegi vreodată că ai dat de dracu’.
- De ce?
- Ai să mori de foame, amărâtule! Cine, mama dracului o să fie interesat de izmenelile tale filosofico-cretinoide? De ce vorbește copacul 342 din pădurea verde, şi ce-o fi gândind el în crengile alea ale lui. Ăștia or să vină, or să se uite, și-or să plece. Ce-i fute pe ei grija de gândurile tale?; ei vor, acolo, o lucrare cu care să se fălească la vecini. Să se vadă că au bani, și că sunt culți în cap.
- Ce-mi pasă mie de ce vor ei? Au fost cinci ani în care eu am intrat într-o lume... Nu. Am fost lăsat să intru în lumea aia. Am trecut prin încercări tare grele. Nici nu știi tu cât de grele au fost. Pot să spun că am fost un ales. Cinci ani au fost proba mea de inițiere. Și, tu crezi că, după cinci ani trăiți în lumea lumilor, în duhul lumilor, mă mai preocupă vrerea amărâților astora care vor muri mai proști decât s-au născut. Și, mai grav e, nu că vor muri mai proști, ci c-au irosit o viață să devină mai proști. Așa ceva nu rămâne nepedepsit, scumpa mea. Doar că, eu sunt obligat să mă port de parcă n-aș băga de seamă lucrul acesta. Eu trebuie să pun în calea lor uneltele, folosească-le cum vor.
- Și din ce-o să trăiști, suleo? De foame ai să mori.
- Dintr-un motiv trebuie să murim. Toți oamenii mor dintr-un motiv, și dacă ăsta a fost motivul meu... Așa să fie.
- Fir-ai al dracului, nație încăpățânată, a tunat Adina în receptor. Ascultă ce-ți zic acuma. Ascultă bine cu amândouă urechile. Când te-o ajunge ananghia, să știi că aici te așteaptă o strachină caldă, cu ce s-o găsi. E aici, pentru tine tot timpul. Și dacă dă

mama dracului să aflu că n-ai ținut seamă de vorbele mele, sfârșitu' lumii va fi. Să-ți intre bine în tărtăcuța aia care-ți ține loc de cap. Te așeteaptă zile negre, mai negre ca talpa iadului. Ai să fii uitat de toți cu viteza luminii. Să fii mulțumit de-ți vor răspunde la bună ziua. Acuma ești un soi de jivină ciudată, și sunt cu ochii pe tine, așteaptă să vadă ce s-o alege; se fac a fi simpatici, binevoitori. Cum vor apare primele lucrări și reacțiile la ele, gata, s-a isprăvit. Nu mai vinzi, nu mai vorbește lumea de tine: adio, neamule, n-am treabă cu tine. Atunci să te văd, atunci să-mi arăți câte perechi ai... Eu n-am avut atâtea încât să continui, atunci când mi-am dat seama că nu mi-a pus Dumnezeu mâna în cap, și că n-am făcut în scăldătoare. Am avut noroc cu părintele Zamfirache, fie-i țărâna ușoară. Lă bătrânețe, acuma, îmi dau seama că n-aș fi avut curaj să trăiesc în lumea în care te-ai dus tu. Ca înnecatul te-ai dus, ți-ai risipit toate șansele, ai tăiat toate punțile să te mai poți întoarce... Vai de capul tău, de dobitoc amărât. Lumea a luat-o într-o parte și tu în cealaltă. Adio, și n-am cuvinte!... să nu uiți de strachina aia!

Și Adina a închis. Serghei a lăsat încetișor, absent telefonul într-o parte. Era un cuvât care îi suna fără încetare în minte: plămadă. Discuția cu Adina făcea cuvântul ăsta să sune ca o vibrație, ca o tulburare. Gândurile sale nu mai cunoșteau ordinea omenească, nu se mai înșiruiau mulțumite gândurile; se topeau, se dizolvau. Părea că nimica nu mai rămâne din ele, păreau că sunt absorbite de o forță care le atrage, o forță din nicăieri. În sufletul lui Serghei se năștea spaimă mare și bucurie, până la un punct părea că începe să înțeleagă sensul misterios al cuvântului plămadă; iar înțelesul subtil al acestui cuvânt îl lumina de ce încep oamenii să moară mai proști decât se nasc. Să înțeleagă ce se întâmplă cu ordinea care a știut atâta amar de vreme să facă lucrarea firii într-un anume fel, doar în felul acela. Și, iată că, dintr-o dată ordinea s-a stricat, sau poate că doar pare că s-a stricat, și-a schimbat țelul se poate, de asta oamenii trebuie să moară mai proști decât s-au născut. În jurul lor, ordinea se așează altfel, se plămădește. Poate că, ei, oamenii, au făcut ca prea multă vreme, ordinea să țină seamă de ei, și într-o clipă de neatenție a revenit la firea ei cea adevărată unde oamenii trebuie să moară mai proști decât s-au născut, împotriva tuturor celorlalte lucruri care să moară mai evoluate, mai deștepte. În jurul lor, se schimbă miezul Întregului, se plămădește de-acuma; totul se schimbă în plămadă, în

ea se absoarbe materia și devine vibrații, devine unde, care pornesc spre marginile Universului, ca să-l dezmărginească; și pe măsură ce se îndepărtează de puterea uriașă din centrul plămadei, își pierd forța și se transformă din nou în materie. Poți vedea cum valuri uriașe se pornesc unul asupra altuia, se amestecă și se întărește o formă ciudată, ce ține închisă în ea puterea ascunsă a mișcări care poate fi eliberată, care-şi dorește să fie eliberată, pentru că la fiecare nivel la care ajunge, plămada devine o altă plămadă. Devine din ea însăși, și tot ce este în ea poate fi, sau poate să nu mai fie în clipa următoare. Doar plămada rămâne mereu ținută în mizul ei, care a pornit de undeva și tinde să se întoarcă la originea pe care memoria ei n-o știe. Oamenii au fost o vreme speranța ei că vor duce către sufletul acestei origini, dar se pare că nu ei sunt calea, așa că sensul firii lor trebuie inversat, și de asta ei trebuie să moară mai proşti decât s-au născut.

Gândul îl împingea pe Serghei spre felul de a fi pe care-l căpătase în păduri; cea mai mică vibrație devenea parte a conștiinței lui, se depărta de rațiune și atingea nivele ascunse, subtile, impalpabile. Bărbatul rămăsese așezat, și în el sunetele convorbirii porniseră un dans care îi reveleau adâncimea netrebniciei sale. Devenise o entitate ruptă de firea ei colectivă, un fir dintr-o energie care se mai avea doar pe ea. Se dovedise a fi o fire slabă, n-a fost în stare să rămână mișcarea intimă, esențială a formei din care făcea parte. Se desprinsese, și trebuia să plătescă prețul. Fusese atras de farmecul periculos al unor energii ce păreau prietenoase și pline de iubire, dar care, în esența lor, erau ucigașe. Frământa capătul de lemn al cotierei de la fotoliul pe care se așezase și-și spunea că, pe lângă toate alea, s-a condamnat și la tăcere. Pentru că nu poți să ieși în lume și să spui cuvintele pe care i le aduc gândurile în asemenea momente. Nu poți; te vor închide la balamuc, te vor urmări pe stradă cu strigăte de ocară. Astea nu sunt cuvinte din ordinea știută a firi, dacă ajungi la ele trebuie să înțelegi că ai pierdut rânduiala. N-ai decât două căi; ori accepți, și atunci te îngropi în tăcere, nu-ți mai rămâne decât calea făpuirii, rămâne să speri ca lucrarea ta să dăinuiască până când lumea va ajunge – dacă va ajunge! – să înțeleagă că există un sens cuprins în formele acelea, un sens viu, pulsând, vibrând; ori te încăpățânezi să încerci să-i convingi pe oameni de adânca ta înțelepciune, și atunci ești pierdut cu adevărat. Toate frământările te vor sili să lași de la tine, să faci compromisuri, să ți se

pară că e mai bine să uiți una sau alta, ca spusele tale să fie mai limpezi mai pe calapodul gândului ce străbate lumea. Ai să te rupi, astfel din orizontul ce te-a cuprins și ți-a arătat o realitate pe care altcineva n-a fost hărăzit să o vadă. Te va azvârli, și se va închide în urma ta, dar nici în ordinea firii din care ai plecat nu vei mai ajunge. E de la sine înțeles că, nu vei rezista mult prins între cele două puteri, te vor zdrobi ca pe un gândac curios, care a intrat unde nu trebuia. Pulberea se va alege din tine, pulbere fină va fi tot interiorul tău, și te vei ruga neîncetat să fii dat iadului ca să scapi din chinurile pe care te va face să le înduri pulberea aia dintre lumi. Adina, cu firea ei lucidă, înțelesese, și și-a interzis să iasă din hotarele firii. A rămas în alcătuirea acelei ordini ce pare a fi hărăzita omenirii. Nu poți să știi cu adevărat dacă asta e ordinea, sau e o alta, ce derivă din asta, și pe care trebuie s-o cauți cu multă gingășie ca să nu sminteşti ceva din curgerea naturală a lucrurilor.

Cum să ieși în lume cu asemenea gânduri? – își spunea Serghei. Cum să spui oamenilor asemenea enormități, asemenea alcătuiri ce par a fi culmea neroziei. Ei sunt convinși că știu ordinea simplă a lumii, a faptelor care se consumă lângă ei, și care toate poartă un nume și o formă. Te risipești încetul cu încetul, te topești odată cu ele; aceasta fiind ordinea firească a lumii, a ceea ce înțelegi tu și cei de lângă tine că e ordinea lumii. Nici tu, și nici ei nu vor ajunge vreodată să înțeleagă că nu există nimic mai simplu decât ceea ce atinge limita subtilă a conștiinței, de unde începe să se plămădească în forme care se lasă cunoascute cu greu. Nu vor ajunge niciodată să înțeleagă că dacă se desprind din procesul acesta, tot mai mult se lasă prinși într-o ordine aparentă pe care n-o mai stabilesc ei, ci lucrurile ce au ieșit din mintea și din mâinile lor; că ei sunt cei ce au devenit niște obiecte azvârlite de colo, colo; crește un soi de dezordine în spațiul pe care altă dată se bucurau să-l cuprindă în primul rând cu instrumentele conștiinței, îl știau cu simțuri care s-au tocit și doar mai pâlpâie ca mucul unei lumânări ce urmează să-și de obștescul sfârșit. Se sperie de catastrofe omenirea, de cataclisme fioroase, descriu apocaliptice clipe și nu realizează că nimic nu egalează nenorocirea de a muri mai prost decât te-ai născut, și că lor asta li se întâmplă, și că la asta contribuie cu o superbă și inconștientă lipsă de voie.

Serghei știa; nu înțelesese, nu gândise; știa doar că lucrările lui viitoare sunt cu totul inutile din punctul de vedere al unei astfel de atitudini. Ele, lucrările, vor tinde să

ocupe un spațiu al Universului lipsit cu totul de forma științului, așa cum îl definim din interiorul limitelor pe care le aducem tot mai aproape de noi. Lucrările lui vor fi doar niște imagini fără sine, fără înțeles, pentru că înțelesul în lume va ajunge doar la lustrul, la pojghița lucioasă și subțire ce leagă nimicul de alte celea, de toate celea. Cu atât era mai dureros pentru el, faptul că lucrările trebuiau făcute, mai mult, că trebuiau făcute din plinătatea împlinirii celor mai subtile expresii ale fiindului. Să simți că, deși știi destinul, ești obligat să nu te oprești, mai mult să încerci să atingi praguri tot mai rafinate ale desăvârșirii, nu este un lucru tocmai ușor. Și asta trebuia făcut cu forme ale materiei care se presupune că ar avea un destin aparte, că ele sunt sortite să modifice vibrațiile existenței, că ar fi instrumente greu de strunit dar care traduc plutirea de nesimțit a inexistentului. Vezi că, inexistentul nu înseamnă de fel o expresie a morții, pentru că și-n cărțile sfinte se vorbește că totul pornește din inexistent, din neființare. Acolo se află memoria profundă a ceea ce devine.

Da. Nu era un moment tocmai ușor pentru Serghei. Totul se întâmpla în clipa când i se părea că omenirea nu este pregătită pentru astfel de forme. Poate că era nedrept ca el să fie născătorul unor astfel de forme, acum, când lumea e departe de sensuri, de sensurile acelor forme. Doar că, el devenea tot mai obligat să urmeze această cale, urca din el această forță care-l obliga. Se chinuia să amâne, să încerce să treacă peste nevoia asta, să rămână doar cu imaginile din visele lui, iar formele materiale să nu mai ajungă la lumina realității.

Îngrijorarea din vocea Adinei, care-i stăruia încăpățânat, subliniată parcă de metalizarea tehnică a telefonului, îi transmitea că are puține șanse. Destinul lui nu se putea împotrivi, iar el ca alcătuire, ca entitate a acestei materii, cu atât n-ar fi găsit mijloacele de a schimba ceva din această poveste. Așa cum niciodată nu a găsit mijloacele să schimbe ceva din existența lui atunci când lucrurile porneau să se organizeze, obligându-l să urmeze un curs anume. Până în momentul acesta al vieții a avut convingerea că era un om liber, ba, chiar se mândrea cu atitudinea sa și purta aerul seniorial al unui cavaler rătăcitor; un soi de Don Quijote, cu mult mai ridicol și mai supus nebuniei decât acel adevărat Don Quijote. Da, până în momentul acela, când a realizat că de fapt este un prizonier fără speranță, și tot ce disprețuia la cei din jur, ar fi trebuit reevaluat, regândit. Oare, granița aceasta atât de subțire dintre

libertate și prizonierat putea fi pusă în discuție, putea ea să fie analizată, și, mai ales, puteai trage vreo concluzie care să-ți ofere o șansă de a ajunge la un anume acord cu ființele ce se nășteau fără încetare din interiorul tău, și care se ridicau la suprafață alungând celelalte forme ale tale: cele de ieri, de alaltăieri, din clipa trecută? Puteai încerca să le modifici? Se părea că lui nu-i izbutise în nici o clipă din viață, și se mai părea că Adina știa asta, iar vorbele lui o speriaseră destul de tare. Urma ceva ce lui îi scapă, de fapt nu e prea interesat, cum n-a fost niciodată, de firul evenimentelor ce vor veni, dar cei din jur văd, și nu sunt de loc mulțumiți de ce văd, de parcă ei ar fi amestecaţi direct în povestea asta. Prind să se agite oamenii, vorbesc între ei, schimbă păreri, caută soluţii. Brusc au devenit îngrijoraţi în ceea ce-l priveşte. Pe Adina o înţelege, vieţile lor s-au împletit cândva, şi chiar dacă trec perioade lungi de timp fără ca ei să aibă vreo veste unul despre celălalt, sunt conştienţi de firul nevăzut cu care i-a legat ursita. Dar ceilalţi? Ceilalţi sunt doar o adunare de umbre chinezeşti viermuind dincolo de panoul de pânză, sunt voile amestecate ale unor bocitoare care-şi aruncă mereu privirile în jur, cu gândul unui câştig oarecare.

Serghei stătea în fotoliul, era înfundat cu totul în fotoliul acesta pe care-l găsise în talcioc, şi pe care-l reparase cu grijă pentru că era făcut cu dărnicie. Ştia, bătrânul fotoliu, să te cuprindă cu grijă, cu dragoste, alinător, aproape simţeai cum vibrează când trupul tău ostenit îşi face cuib în pernele bogate. Ca o pisică torcea fotoliul acela, şi pentru asta era preferatul său, mai ales în momentele acestea când trebuia să cumpănească atent ce-ar fi de făcut. Brusc îşi aminti zilele viforoase de iarnă când zăcuse pe un maldăr de cetină şi de ierburi, lângă un foc bogat. Fuseseră zile care păreau că vor să hotărască faptul că el este un netrebnic, că norocul său fusese prea lung şi prea îngăduitor. Părea că stârniseră cu bună ştiinţă vifornița cumplită din codrii, o stârniseră cu un scop, cu o ţintă precisă. Se putea foarte bine ca în adânc de suflet să se aprindă, să scânteie din ce în ce mai aprig fiorul spaimei, al deznădejdii. Se putea ca omul să se lase împins de nesăbuinţă, să facă gesturi necugetate, împins fiind de spaima tot mai stăruitoare. Era departe, mult prea departe de semeni care să-i sară în ajutor. Zilele ştiau asta şi aşteptau răbdătoare, îşi treceau una alteia alcătuirea dezlănţuită a viscolului, o întăreau, o hotărau şi mai aprigă. Părea că pe mormanul de cetină şi de ierburi, trupul acela atât de firav nu va fi în stare să se ţină departe de

valurile ce spulberau crengi, bucăţi de stâncă, copaci bătrâni şi mai ales zăpada aspră, cu firele ei uscate, puse să taie, să străpungă, să sfâşie. Nu se putea vorbi despre vreo luptă; cu nimeni nu se lupta viscolul, care creştea cu fiecare oră, tot mai întărâtat, tot mai ieşit din matcă, tot mai hotărât să aducă prăpădul. Şi în toiul lui, zilele aşteptau ca omul dintre ierburi să-şi piardă măsura, să treacă de coama răbdării, să se piardă în firea lui nestatornică. Doar că, nimic nu se întâmplase; Serghei zăcea abia licărind, se ridica aproape fără să ştie, să mai arunce un lemn în foc, să mestece îndelung bucata de carne uscată ce-i ţinea zilele, apoi redevenea nemişcare, indiferent la viscolul tot mai întărâtat. Şase zile, viscolul se întrecuse pe sine; şase zile se scuturase încolo, şi-n-coace, doar, doar o zburătăci vietatea din adăpostul unde nu-l putea atinge. Şase zile se înlocuiseră una pe alta, mereu mai convinse că avea să se termine. Acuş', acuş', avea să se termine. Dar în noaptea a şaptea, vântul a căzut brusc, către zori, a mai nins îmbelşugat vreo câteva ore, dar dimineaţa a venit cu un soare puternic şi rece.

Serghei zâmbi imaginilor acelora, din dimineaţa geroasă, care sclipea peste măsură, troienită, îmbelşugat acoperită de zăpada ce scăpa ici-colo într-un albăstrui delicat. Zâmbea, gândid că acum se răsfaţă tolănit în fotoliul bătrân, dar aceeaşi prigonă va porni împotriva lui. Zilele se vor urni şi vor începe vânătoarea, îl vor hăitui ca şi atunci, lacome, necruţătoare. Pentru ele nu conta cine le este tovarăş, fie el viscolul, fie firea haină a lumii, firea lălâie, jalnică, stupidă. Nu asta conta pentru ele, ci exemplarul de pus la colecţie, vor trece boldul prin el şi-l vor fixa de te miri ce; să zacă acolo ca semn, ca aducere aminte. Câte semne din astea nu au, împrăştiate peste tot, la fiecare ştiu ziua şi ora, minutul când boldul s-a înfipt şi l-a înţepenit, oricât ar fi de viteaz, de arţăgos, de sălbatic din fire, captivul devine un semn şi ultima lui suflare e ca o amintire pe care zilele o degustă de fiecare dată când trec pe lângă el. Ştia Serghei ce vor zilele, nu sfârşitul domol şi cuminte, aproape alinător, ci spasmul care se-ncheie într-o ultimă crispare şi care va rămâne mereu imaginea unei dureri care n-a izbutit să se consume până la sfârşit. Va urma, iar, joaca aceea ticăloasă, perfidă. Nesfârşita aşteptare a greşelii fatale, a pierderii cumpătului, pe urmă goana şi spaima care creşte, groaza că totul se spulberă, că totul se risipeşte, se duce la vale. Nu mai ai nici un reazem, nici un cotlon nu se mai iveşte care să te primească şi să te ocrotească. În urma ta se prăbuşesc zilele, una după alta, hăulind a disperare. În jur,

totul se face ruină. Tu, te sfrijeşti şi-o iei razna cu totul, nu mai sunt repere, nu mai apar nici un fel de semne care să te îndrume. Viaţa ta a plesnit pe la toate cusăturile şi fâlfâie urât şi prevestind a morţiu.

Serghei zâmbea în continuare. Poate fi aşa, dar poate fi şi altfel. Avea el curajul nebun să se măsore din nou cu zilele. Era alt joc, alt fel de reguli, altfel de măsuri; de câştigat va câştiga cel care nu-şi pierde cumpătul, cel care ştie să aducă lehamitea mai aproape, s-o lase pe ea să-şi arate golicinea lipsită de aţâtări, de ispite. Ţinea mâinile într-un fel caraghios, abandonate pe cotierele fotoliului, din când în când arunca o pivire dosului de palmă cu venele proieminente de la eforturile îndelungate. Nu avea cum să crească peste vene carnea ocrotitoare, sau stratul subţire de grăsime, care să ascundă urma albăstruie a vasului de sânge. Nu avea cum, pentru că mâinile lui trebuiau să facă faţă muncii, trebuiau să scormonească prin materie.

I-ar fi plăcut foarte mult să vadă cu claritate, cu limpezime povestea pe care doarea s-o spună. De fapt, nu dorea, ci ea se năştea în fiinţa lui. Da, în fiinţa lui, pentru că nici mintea şi nici inima nu erau cele care să adăpostească vreo spusă. Ar fi fost uşor să fie aşa, ar fi fost simplu; povestea s-ar fi înşirat cumsecade aducând alinare... poate..., sau, poate ar fi lăsat un gol, ar fi simţit cum rămâne fără o parte din sinea lui... Dumnezeu, ştie?! Doar că lucrurile erau cu mult mai complicate, pentru că povestea nici nu exista, dar nici nu voia să recunoască asta. Îi bântuia fiinţa, ca un fior; ba se aduna ici, ba se împrăştia peste tot, şi urla din toţi bojocii că vrea să fie împlinită, să aibă viaţă, şi carne, şi duh. Trecea şi smulgea fără scrupule tot ce prindea din sufletul său, iar atunci când s-ar fi părut că şi-a găsit în sfârşit o formă, că poate fi aruncată afară, se risipea dintr-o dată hăulind prevestitor, o prevestire pe care doar ea o vede şi-o simte, şi şite cu asupra de măsură că astfel poate zdrumica omul sfârşindu-l, lihnindu-l. Mai apoi, când se apropia de materialul în care îşi dorea să fixeze ceaţa asta, negura care se învălătucea prin sufletul său, pândind crispat fragmentele care se iveau pentru a miia parte dintr-o clipită; ei, bine!, materialul acela refuza să primească formele. Începeau alte nazuri, alte conflicte, alte umilinţe pe care trebuia să le suporte. Pe măsură ce înainta în vâltoarea asta, trebuind să facă faţă neputinţelor care-l sfâşiau necruţător, cu singurul gând de a se vedea ajuns la lumină, la liniştea aceea pe care o aduce gândul că se poate întâmpla orice doar să se sfârşească odată. De

fiecare dată, fără excepţie, trebuind să străbată perioada de orbire din final, când aproape că nu mai ştia cu adevărat ce se întâmplă, şi cine pe cine modelează. Perioada când simţea cum se schimbă firea în el, mereu întrebându-se dacă nu cumva povestea pe care a vrut s-o smulgă din fiinţa lui nu s-a încuibat şi mai adânc, şi nu-i mursecă cu lăcomie energiile, transformându-se într-o arătare de toată groaza. După toate astea cum dracu' să-ţi mai pese de dorinţa semenilor tăi? De mofturile lor scornite de felurite nazuri adunate de prin te miri ce izvoare aduse la vedere de presupuneri şi viclenite năzuinţe.

Când materia te ia la refec, când spală pe jos cu sufletul tău, toate mofturile şi izmenelile celor din jur par doar o joacă de copil răzgâiat, pe care poţi s-o înduri fără să-i dai mare atenţie. Poţi s-o priveşti cu îngăduinţă şi să laşi de la tine. Asişti la zbenguiala semenilor, privind totul cu detaşare, dar şi cu spaima adunată din faptul că trăieşti între două stânci care se bat cap în cap, şi-n mijloc eşti tu, niciodată sigur că vei scăpa teafăr. Mulţi, tare mulţi, n-au scăpat. Stâncile cele două i-au schilodit fără milă. Şi, mai apoi, i-au lepădat. Materia într-o parte, cu regulile ei neabătute, şi lumea care e mai schimbătoare şi mai capricioasă decât zborul unei efemeride dornică să zămislească. E nestatornică lumea, şi-i mereu în pofte. Când crezi că ai înţeles şi te repezi să-i faci voia, totul este răstălmăcit, este întors pe dos, abătut, şi face să pară că îndemânarea ta nu-i decât o schimonoseală inutilă. Asta înţelesese Serghei de multă vreme, aşa că acum tot ce urma să facă era să lase materia să-i îngăduie poveştile pe care urma să le adune din fiinţa lui. Erau poveşti clocite în anii lungi pe care îi petrecuse străbătând pădurile, în anii când singurătatea era mângâietoare şi fertilă. Din vremurile acelea ştia că toate poveştile astea trebuie să prindă formă şi să devină mărturii despre ceea ce se petrece în eterul nefiinţării. Eterul pe care, din dorinţa aprigă de a trăi, nu-l băgăm în seamă cum ne modelează şi ne schimbă în fiecare minută. Doamne!, cum ni se pare că ştim să ne facem viaţa, s-o modelăm, aducând-o gata să să ne satisfacă toate capriciile. Şi, bursc, totul se răstălmăceşte şi avem dovada că ea, viaţa, s-a plămădit într-un alături subtil, pe care nu l-am sesizat niciodată, noi avem voie să privim doar la un moment dat, atunci, şi numai dacă înţelegem că devenim tot mai proşti, pe măsură ce ne apropiem de moarte. Pentru asta, se pare, se

naşte câte unul ca el, care înţelege să citească semnele din eterul nefiinţării; şi e de datoria lui de semen, de om să le aşeze în calea celorlalţi.

Da, se pare că nu este scăpare din asta – îşi spuse Serghei şi se ridică din fotoliu ca să-şi facă o cafea.

Angela o privea de ceva timp pe Actriţă cum se chiuia să bage aţa în ac. Femeia stătea ghemuită în scaunul ei rulant şi avea în poale costumul pe care-l pregătea pentru o marionetă nouă. O privea pe partenera care îmbătrânise mult, şi-şi dădea seama că, la rândul ei, trebuie să fie transformată continuu de semnele bătrâneţii adânci.

O rază de soare scăpase pe după draperia trasă şi lumina puternic ochiul drept al Actriţei. Prin lentila groasă a ochelarilor, ochiul se mărise, devenise enorm, exagerat; exagerate erau şi ridurile de sub pleoape, firele genelor se îngroşaseră şi putea vedea umbrele pe care acestea le lăsau pe pielea veştejită, când Actriţa clipea.

Stătea cu mâinile în poale Angela, se sprijinea de spătarul scaunului vechi şi nu se hotăra să-şi soarbă ultima gură de cafea din ceşcuţa albă, cu flori mici violet. Se răcise de mult cafeaua, şi Angela ştia ce gust, ce aromă va avea această ultimă sorbitură. Aroma aceea mult râvnită, aia care era ca o graniţă; dincolo de care trupul ei va trebui să se pună în mişcare, să strângă cele două ceşcuţe, să meargă la bucătărie să le spele. Să audă zgomotul apei care cădea în chiuveta pe care o freca mai apoi, la final, ca să arate albă şi curată, gândea; deşi, cu an ce trecea, emailul se făcea gălbui de la trecerea timpului. Era chiuveta a două femei bătrâne, două femei care se sprijineau una pe alta în drumul lor liniştit către mormânt.

Actriţa lucra la o nouă marionetă, şi-n mintea ei se derula un spectacol ce nu se va mai juca niciodată. Mica trupă se destrămase. Timpul era acela care hotărâse să desfiinţeze adunarea femeilor care trudeau pentru micii spectatori. Femeile îmbătrâniseră tot mai mult, şi puterile lor se istoveau: uitau replicile, nu mai ştiau în ce spectacol sunt, şi totul culminase cu una dintre ele care adormise pe scaun, aşteptând să-i vină rândul. Angela încercase să acopere gafele colegelor ei, să pară că nu bagă de seamă ce se întâmplă. Era tot mai atentă la ce se petrecea în spatele cartoanelor şi pânzelor subţiri care le ascundeau. Era mereu gata să intervină, să

improvizeze ceva care să rezolve situaţia, dar, la rândul ei, era o femeie pe care o măcina bătrâneţea, şi toate astea o istoveau, şi-o făceau să-şi piardă bucuria. Şi peste toate, colac peste pupăză, domina tot mai decisiv sentimentul bătrâneţii neputincioase. Cât timp, sufletul ei nu fusese stăpânit de sentimentul acesta necruţător, cât timp a ştiut să-şi socotească forţele cu suficientă răbdare pentru a înţelege limitele vieţii ei ştiute, a vieţii normale care are obiectivele ei, ţintele ce trebuiesc atinse la fiecare moment, şi n-a fost copleşită de spectrul neputinţei, Angela n-a ţinut cont de vârsta ei. Dar bătrâneţea s-a instalat brusc, şi i-a arătat lucruri ce nu i-au plăcut de fel. În primul rând atitudinea celor care mai aveau ceva timp până la graniţa la care li se va arăta acelaşi lucru. Aveau alt ritm şi insuficientă răbdare pentru a înţelege. Aveau scopuri, pe care uneori şi le fixau singuri, dar de cele mai multe ori acestea veneau din cerinţele altora, sau cel puţin aşa se putea presupune. Erau obligaţii fixate prin protocoale care ei nu i se mai păreau a fi importante, un soi de axiome care nu mai spuneau mare lucru cuiva. Nici măcar nu realiza că altă dată se comportase la fel, că suferise şi trudise să atingă şi ea scopurile acestea ce veneau din relaţiile omeneşti. Trecuse mult timp de când alunecase treptat pe o altă pantă, se depărtase pe nesimţite de felul acesta de a trăi. Pe urmă era sentimentul dur şi rece al însingurării; ceilalţi oameni nu mai aveau timp pentru ea, erau traşi de vâltoarea acţiunilor zilnice, de responsabilităţi, de griji pentru nădejdile lor. Unde, Dumnezeu, să mai aibă loc şi Angela în toate acestea, unde să mai aibă loc omul bătrân? Şi-a dat seama într-o dimineaţă că e obligatoriu să se tragă într-o parte, să lase cale liberă pentru ceilalţi. În sinea ei gândea că ar mai fi în stare să dea o mână de ajutor, să-i facă să evite întâmplări care pe ea o costaseră mult. Pe urmă şi-a spus că-i legea firii ca, la rândul lor, cei mai tineri să se lovească cu capul de pragul de sus. Veşnicul „prag de sus”..., dar lumea arată mereu altfel, iar pragul de jos devine un altfel de prag, pe care tu, acum la sfârşit de drum, nu l-ai văzut niciodată şi te surprinde chiar dacă nu mai e treaba ta, nu mai face parte din gijile tale. Tot mai des îi venea în minte chipul bunicului ei dinspre mamă, brăzdat de riduri grozave, şi cu mustaţa uriaşă, „ca vrabia”, toată albită şi cu vârfurile îngălbenite de la fumul ţigărilor fumate pe ascuns. Bătrânul stătea mereu cu ochii pe cei din jur, şi aştepta răbdător, iar când aceştia se împiedicau în vreun necaz, sau făceau vreo nefăcută, chicotea hâtru, semn că tot

timpul ştiuse că nu e bine, că altcumva trebuie purtată isprava. Ştiuse, dar aşteptase ca omul să dea în greşeală şi să-şi câştige învăţătura. Era regula bătrâneţii lui, o regulă pe care Angela ar fi dat orice s-o evite. Din nefericire băga de seama că stă tot mai evident în calea celor din jur, aşa că s-a retras încetul cu încetul tot mai aproape de Actriţa ce continua să imagineze spectacole şi să meşterească marionete. După ce-o chinuiseră aproape doi ani, ca să pună mâna pe apartamentul ei, verii se spulberaseră; ea a murit pe neaşteptate, şi la scurt timp, bărbatul a vândut tot ce avea prin oraş şi împrejurimi, şi-a dispărut de parcă n-ar fi fost.

La câteva luni, după dispariţia celor doi, într-o dimineaţă, cele două femei stăteau în bucătăria apartamentului. Luaseră micul dejun, băuseră prima cafea a zilei, dar Actriţa nu-şi terminase ţigara şi, din scaunul ei o privea pe Angela cum spală vasele. Aceasta întorcea din când în cînd capul spre tovarăşa ei amuzată de sunetul pe care-l scotea când trăgea din ţigara fără filtru. Ţinea mucul între degetul mare şi arătător, privea gânditoare jarul şi firul subţire de fum care se ridica, apoi îşi ţuguia buzele şi le lipea de restul de ţigară, de degete şi trăgea cu putere scoţând un soi de şuierat moale. Pe urmă deschidea buzele larg, aspira fumul, iar după o scurtă pauză îi dădea drumul pe nas în două şuvoie ce se împrăştiau când se loveau de muşamaua ce ţinea loc de faţă de masă. În sfârşit, Actriţa şi-a dat seama că ţigara ei s-a terminat, că restul rămas nu se mai poate fuma, aşa că a stins mucul în scrumieră, arzându-şi degetele. Pe urmă a ridicat privirea către Angela şi i-a spus; „ Femeie ai dat de dracu’. Te-ai ales c-o oloagă pe tot restul vieţii, pentru că eu din casa asta nu mai plec, nici dacă mă dai afară”. Un timp, Angela n-a răspuns; spăla vasele şi se gândea încercând să înţeleagă ce-o făcuse pe Actriţă să spună vorbele alea. „Te-a luat cu capul, sau ce ai?!” – îi aruncă peste umărul de care îşi freca obrazul. „Nu, cu capul e în ordine, dar vreau să vindem apartamentul meu, să facem nişte bănişori.” „Şi ce facem cu nişte bănişori?” „Îi cheltuim cu bărbaţii, cu unii tineri şi cu scule mari.” „Hă, hă, la vârsta asta, şi la cum arătăm, nu cred că ajung banii de pe apartamentul tău..., poate doar nişte boschetari, nişte alcoolici... Da’, eu nu mi-aş pune nădejdea în sculele ăstora.” „Şi tu ai dreptate. Aşa că o să facem altceva: îi punem într-o bancă pentru zile negre.” Angela spăla vasele şi nu mai ştia ce să spună, nu ştia dacă e bine, sau e rău ca Actriţa să vândă apartamentul, aşa că prefera să-şi vadă de ale ei.

Scena asta se petrecuse acum destui ani. Da, da, trecuseră anii şi cele două femei îşi treceau bătrâneţea într-o rutină mustind de felurite tabieturi, pe care le respectau cu un soi de superstiţie, şi cu un gând temut, pe care încercau să-l ţină ascuns. Se temeau de ce-o să se întâmple când una dintre ele va muri. De ce va fi viaţa celeilalte atunci. Nu au vorbit niciodată despre asta. Actriţa a vândut apartamentul, a pus banii la bancă, şi cu timpul parcă au şi uitat de ei. Trăiau din cele două pensii, fără să ştie dacă sunt mici pensiile, sau sunt mari. Nu-şi puseseră niciodată problema aşa. O dată pe lună în conturile lor intrau nişte sume pe care învăţaseră să le administreze. Nu-şi puneau problema unor economii, nici a unor cheltuieli care să iasă din rutină. O parte din bani se duceau pe materialele de care Actriţa avea nevoie pentru păpuşile ei, pentru că nu înceta să imagineze personaje, spectacole, decoruri. Muncea fără încetare, şi o silea pe Angela să fie tot mai riguroasă şi mai disciplinată în ceea ce priveşte spaţiul apartamentului care ajunsese un soi de muzeu. Era obligată să fie din ce în ce mai ingenioasă în organizarea grupurilor de păpuşi, să fie cât mai expresive, dar să ocupe spaţiu puţin. Ghemuită în scaunul ei cu rotile, Actriţa trudea toată ziua, lucra totul cu acul şi foarfeca, cu aracet, cartoane şi culori de apă. N-a vrut niciodată să cumpere o maşină de cusut, ţinea ca totul să fie cusut cu mâna şi avea o îndemânare de invidiat. Angela umbla prin casă ca o umbră, să nu facă zgomot, s-o lase pe Actriţă să se concentreze la munca ei.

În dimineaţa asta - poate că datorită ochelarilor care măreau atât de grozav fragmentul acela de la colţul ochiului şi-l făceau să arate disproporţionat faţă de restul feţei încât figura bătrânei femei căpătase un aer ridicol, clovneresc -, trupul mărunt al Actriţei lipit de fotoliul vechi, fotuliul preferat al bărbatului ei, îi aduceau în minte momente trăite în tinereţe. Momente când îi plăcea să se piardă în braţele vânjoase ale bărbatului, să-i simtă pielea răcoroasă şi netedă. Nu se uita la el, de cele mai multe ori închidea ochii ca să-l vadă mai bine, aşa cum stătea el gol, cu podobele fleoşcăite şi atârnând relaxate între picioare. Doamne!, cât îi mai iubea partea aia de trup. De fiecare dată când închidea ochii, stând în poziţia asta ghemuită, abandonată, lipindu-se cât mai mult de trupul omului ei, ştia că forma sculei lui devenea teribil de amuzantă. Trebuia să recunoască faptul că arăta jalnic podoaba, acum la finalul trebii. Îşi pierduse aerul falnic, triumfător, nu mai împungea aerul şi nu mai sălta războinic,

dar cu toate acestea trebuia să recunoască, gândul ei era lipit de partea aceea a corpului. Îşi dădea seama, în momentele acelea, că o ştie, şi o râvneşte dincolo de orice detaliu anatomic, iar asta o făcea să fie posesivă peste orice limită. Numai gândul fugar că scula bărbatului ei ar putea intra în altă femeie o umplea de frisoane, de spaime, de gânduri negre. Ştia bine că aşa ceva nu se întâmplă, şi nu se va întâmpla, omul ei era dincolo de toate acestea, dar nu putea opri gândul să treacă şi să-i provoace spaimele, în toate formele şi intensităţile. Se temea fără motiv, şi se condmna pentru asta, dar modul acela atât de intim în care-i cunoştea scula o făcea să simtă până la cel mai mic detaliu cât de adânc ar fi fost pângărită aceasta de atingerea zonelor ce nu se văd ale altei femei. Nimic n-o răvăşea pe Angela, peste senzaţia aceasta de pângărire. Faptul că bărbatul ei s-ar fi culcat cu o altă femeie n-ar fi avut nici un fel de importanţă, dacă nu ar fi fost atingerea aia, contactul ăla năclăit de umorile muierii străine. Putea să se culce cu toate femeile pământului, dar fără atingerea aia, pentru că aia era atingerea sacră din momentele când îl simţea cum urcă în ea, tot mai adânc, tot mai adânc, până-n stomac, până-n rărunchii ei. Iar apoi, dintr-o dată, totul îşi pierdea dimensiunile, forma. Devenea o lipsă de formă, care se umplea de senzaţii inexplicabile, pe care nu le trăia, nu erau o realitate, erau pur şi simplu o altă formă de a fi, dincolo de orice şi de toate. În clipele ale se simţea strivită de intensitatea cu care era împinsă, răvăşită în ceea ce nu se putea defini şi explica. Nu se putea povesti. Pe urmă, pe măsură ce lucrurile se linişteau, şi ea se strecura din nou în realitate, primul lucru pe care îl simţea era organul bărbatului ei care mai pulsa firav în ea; îl simţea cu toată sensibilitatea, ajunsă până la ultima limită, acolo în interiorul ei, în adâncuri, în miezul nevăzutului care devenise brusc atât de generos cu fiinţa ei. Ăsta era motivul cel mai important pentru care nu suporta gândul acelei pângăriri. Zâmbea Angela, zâmbea de multe ori şăgalnic la gândul că ar fi fost de acord ca bărbatul ei s-o înşele, dar scula lui, nu.

Acum, în dimineaţa aceasta, Actriţa i-l adusese în minte pe omul ei, omul ei din tinereţe, cu felul lui de a fi deosebit de al oricărui bărbat din lume, din cosmos, din univers. Foarte vii amintiri, foarte prezente, aşa cum îl văzuse de sute de ori, aşa cum se consumaseră sute de momente, când erau goi cu adevărat. Nu numai trupurile lor erau goale, dar şi sufletele, şi minţile lor se goleau; era o goliciune binevenită,

dumnezeiască. Şi Angelei îi plcea că amintirile ce-i reveneau nu mai aveau sub nici o formă încărcătura carnală, care, la urma, urmei îţi întunecă mintea, te răvăşeşte. Erau ca imaginea oglindită în apele liniştite a unui lac, într-o seară de vară abisal de parfumată. Teribil de vii, dar egal depărtate de tot ceea ce te-ar putea determina să te legi de ceva, să ai vreun simţământ dominant. Oglinda lacului poate reface frumuseţea lumii de pe mal, dar la o oarecare distanţă, şi un pic mai palidă. E doar linişte în imaginea din oglinda lacului, toate tainele, faptele, întâmplările, dramele din lumea malului s-au şters, au rămas doar o posibilitate, au intrat în lumea lui „s-ar fi putut întâmpla". Bărbatul ei n-a înşelat-o niciodată, scula lui a trecut în nefiinţă nepângărită, ea s-a despărţit de tot ce carnea i-a dăruit un şir lung de ani, iar prezenţa Actriţei ghemuită lângă fotoliul impozant, este pentru Angela o mărturie, o mărturie tot mai preţuită pe măsură ce timpul trece şi-o apropie de clipa aceea finală. Clipa în care tot ceea ce a fost devine tot ce e nefiind.

Dimineaţa aluneca încetişor şi Angela parcă prinsese rădăcini privind-o pe Actriţă cum lucrează. Aproape că învăţase pe de rost seria de mişcări pe care aceasta le făcea monoton, egal, fără grabă încât vederea lor te fura pe nesimţite. Era un soi de ritual modul cum Actriţa lingea aţa, o trecea printre buze şi vârful limbii îi rămânea un timp ivit şăgalnic, răsucea mai apoi vârful firului şi-l netezea de câteva ori între arătător şi degetul mare înainte de a se lansa în marea provocare: trecerea prin urechile acului. Era un moment lung şi plin ce concentrare, pentru că firul se încăpăţâna să evite urechile acului, dar femeia nu abandona şi-l dresa încetul cu încetul, apropiindu-l de orificiul minuscul şi potrivindu-l cu răbdare. Când, în sfârşit, aţa trecea până în partea cealaltă ceva se întâmpla cu faţa Actriţei, ceva insesizabil, un soi de iluzie a triumfului, o stafie, un gând; degetele uscate apucau iute capătul de aţă captiv şi-l trăgeau suficient, îl aduceau să fie egal cu celălalt capăt, îl scuturau de câteva ori, îl umezeau cu salivă şi-i făceau un nod minuscul. Totul se petrecea cu o dăruire totală a femeii, ce părea dusă într-o lume în care aţa, acul, pânzele, foarfeca, degetarul sunt elementele vitale, fără de care nimic nu poate exista, fără de care Universul se sfârşeşte fără de rost şi fără împlinire. Angela era în stare s-o privească ore în şir, inundată fiind de bucuria gândului că viaţa ei a fost una plină de noroc, şi că în ea, în viaţa ei totul a venit la timpul cuvenit; nici mai devreme, nici mai târziu. Mare parte

din această viaţă a fost o proastă, din care cauză a plătit cu clipe amare de suferinţă şi deznădejde. Vezi, se pare că tot ceea ce este lângă noi, prea aproape de noi, rămâne cel mai adesea neobservat. Poţi foarte bine să-ţi duci viaţa fără să-ţi treacă prin cap că eşti plin de noroc, că ai lângă tine o comoară, umblând tu tot cu capul pe sus, rotind ochii să-ţi afli marea împlinire. În tinereţe aşa i se întâmplase ei, capul îi era plin de gândurile slujirii pentru semeni, asta i se părea atunci că aduce împlinirea, că recunoaşterea publică, vorbele măgulitoare aduc semnul săvârşirii unui rol de seamă în mecanismul acela capricios care se numeşte îndeobşte societate, un mecanism arogant şi de cele mai multe ori rigid şi orb. Îşi dorea să binemerite, o vorbă, un cuvânt, un gest care să aducă apreciere, sau o undă de mulţumire, ca un soi de rumoare. Trăise pentru astfel de momente, pe care nu le cunoscuse niciodată. Şi pentru că nimic nu se întâmpla, pentru că semenii ei păreau orbi, şi surzi, şi muţi, de fiecare dată era gata să creadă că ea este de vină, şi că munca ei nu este ceea ce trebuie, că nu face ceea ce se cuvine, că nu împlineşte cum ar trebui ceea ce i s-a încredinţat. Abia după ce viaţa ei s-a împletit cu cea a Actriţei a înţeles că toată indiferenţa aceea necruţătoare a lumii din jurul ei era o imensă găunoşenie, era expresia fidelă a uscăciunii, a fiinţelor seci care nu erau în stare nici pe ele să se simtă palpitând, o cât de imperceptibilă boare de viaţă. Nu erau în stare să treacă de scoarţa groasă pe care o aruncaseră peste semnele vitale ale vieţii, în încercarea lor obscenă de a ascunde ceea ce era viu şi pulsa. Erau orbi, surzi şi încrezători în mijloacele lor ce păreau tot mai infailibile, doar că nimic nu rezista tainicei înţelepciuni cu care viaţa spărgea crusta cenuşie şi mizerabilă, aruncând către lumina zilei mugurii ei ce vor deveni noile forme pe care vor trebui să le accepte. Erau siliţi să le accepte. Probabil că cei mai mulţi dintre ei nici măcar nu ştiau cei aia viaţă, ei aveau o existenţă pe care o împărţeau după scheme, o încastrau în tabele, ucigând astfel tot ce le fusese hărăzit. Oameni care de timpuriu se scuturaseră de darurile hărăzite. Nişte uscăciuni. Nişte putregaiuri. Nu puteai să pretinzi acestora să vadă ceva în jur, dar din nefericire, tot sperând că strădania ta va aduce vreun rezultat, ajungeai să trăieşti asemenea lor, cu deosebirea că tu trebuia să plăteşti preţ teribil şi nemeritat pentru fiecare moment de orbire. Şi toate momentele acestea adăugate te făceau să nu înţelegi că ceea ce se întâmplă lângă tine este atât de viu şi de proaspăt. Bărbatul ei

ştiuse foarte bine lecţia asta, şi de aceea niciodată nu încercase s-o scoată din capcana în care se prinsese din adolescenţă. Probabil că nici n-ar fi putut, ar fi fost fatal să încerce s-o lipsească de toate iluziile sale, aşa că marea lui grijă a fost să-i pigmenteze suferinţa, să i-o aline cu felurite cataplasme pe care le inventa anume. Când Actriţa a ajuns să trăiască alături de ea, abia atunci, felul ei de a fi a adus cu sine înţelesuri. Cel puţin în prima perioadă, pentru Angela mirările nu mai conteneau; ajungea să pătrundă sensurile palpitânde ale multora dintre întâmplările vieţii ei. Apăruse la vreme Actriţa, exact la suficient timp de la moarte soţului ei, încât să fi digerat mare parte din şiretenia înţeleaptă a acestuia. Ca dintr-un fagure curseseră înţelesurile, se descăpăciseră pe rând şi-şi alipiseră stropii de miere dulce-amăruie, plină de fragmente de materie străină care ai fi dorit să lipsească, dar care, până la urmă, îi dădeau savoare, şi o făcuseră pe Angela să înţeleagă că nimic într-o viaţă nu este de-a dreptul curat, nu este igenic, nu este după normele sanitare. Stropul acela mărunt de căcat te face să înţelegi deplinătatea ce se împlineşte din toate neajunsurile care se adună unul lângă altul. Şi, pe măsură ce timpul trecea îşi dădea seama că a fost o fiinţă norocoasă, că a avut o viaţă plină de miez, pe care sub nici o formă nu trebuie să judece dacă a meritat-o, sau nu, dacă ar fi trebuit s-o trăiască altfel, sau nu. Important era că n-a lăsat-o să treacă în nefiinţă fără să i se releve, să-i arate, să-i dezvăluie unicitatea ei, care nu se poate şi nu trebuie comparata cu altceva.

La urma urmei, ei i-a fost sortit să adune, unul câte unul, stropii de frumuseţe din chinurile suferite alături de lepădătura aia de Profesor. Pentru el totul se sfârşise în chipul cel mai josnic şi mai meritat cu putinţă. Trupul găsit într-o stare avansată de descopunere în atelierul luxos, în care tot ce era de valoare fusese adunat de prin magazine şi de prin târguri, pentru că toate lucrările lui erau nişte gunoaie. Câţiva dintre foştii lui colegi şi subordonaţi fuseseră numiţi într-o comisie pentru evaluarea lucrărilor Profesorului. Noua conducere a Universităţii voia o evaluare a lucrărilor, voia să pregătească o preluare publică a colecţiei ascunsă atâta amar de vreme. Gândeau că va fi o surpriză de proporţii şi că Univesitatea are mare noroc că Profesorul nu are nici o rudă care să reclame lucrările pe care acesta refuzase să le scoată în public. Atelierul ar trebui transformat într-un fel de model, în care studenţii să înveţe cum să-şi pună amprenta pe spaţiul în care muncesc zi de zi, cum să se

înconjoare de lucruri care să le folosească stimulării imaginaţiei, a nevoii de a deschide uşi spre lumi de poveste. Aşa gândeau, bucuroşi, noii conducători, şi-şi frecau palmele satisfăcuţi de norocul ce le picase din cer. În primă instanţă, membrii comisiei fuseseră teribil de impresionaţi de atmosfera ateliarului, fuseseră copleşiţi de valoarea obiectelor adunate, de modul cu fuseseră armonizate. Alăturarea acestora nu era de loc întâmplătoare, şi se dovedea că fiecare achiziţie fusese făcută cu un gând precis. Un timp s-au învârtit, trecând de la un obiect la altul, apreciindu-le, admirându-le, fără să bage de seamă lucrările acoperite cu pânze, sau aşezate unele peste altele şi sprijinite de pereţi. Se găseau într-un atelier căruia stăpânul îi dedicase o minuţioasă atenţie, se vedea că iubea mult acest spaţiu, că nimic nu a fost întâmplător în atmosefera stimulatoare a locului. Atelierul acesta era o încântare!, era imposibil să nu te muşte invidia, să nu te impresioneze atâta grijă pentru locul şi atmosfera în care să lucrezi. Au discutat aprins despre atelier, despre foloasele pe care l-ar putea aduce Universităţii, despre cum va trebui să fie reevaluată personalitatea acestui om atât de ciudat.

Contactul cu lucrările a fost un şoc ce nu se putea cuprinde în cuvinte. Primelor pânze nu le-au acordat o atenţie deosebită, căutau lucrările Profesorului şi nu nişte exerciţii, nu momentele sale de criză, de furie, de pierdere a cumpătului îi interesa pe ei. Doar că fiecare nouă lucrare privită era un dezastru. Cei trei plasticieni erau din ce în ce mai derutaţi. Se gândeau că undeva trebuie să fie o cheie, totul trebuie să fie o şaradă. Probabil lucrările Profesorului aveau o ordine anume, o evoluţie care să-l lumineze pe privitor. Nu-şi puteau închipui sub nici o formă că încropelile dezordonate şi lipsite de cea mai vagă ispită, ar putea fi lucrările unui om care timp de peste patruzeci de ani fusese unul dintre cele mai reprezentative nume ale unei universităţi vocaţionale. Pur şi simplu ceea ce vedeau ei erau strădaniile unui individ cu totul lipsit de talent şi fără să aibă nici cele mai vagi cunoştinţe despre ortografia unei compoziţii, despre modul în care o poveste poate fi cuprinsă în dimensiunile rigide ale unei suprafeţe. Timp de şapte zile au căutat cele mai bizare modalităţi de a organiza lucrările alea, şi a le scoate din starea de gunoi pe care o degajau fără încetare. Totul a fost însă în zadar, şi după şapte zile s-au dus la Rector şi i-au povestit ce-au găsit în atelierul Profesorului. Au stat de vorbă îndelung, căutând cea

mai onorabilă soluţie pentru a ieşi din situaţia asta. Nu voiau să facă publice concluziile lor, se temeau să vorbească în public despre o asemenea ruşine. Un om ce fusese socotit o somitate era de fapt un impostor ordinar, iar asta poate da idei duşmănoase celor din administraţie. Nu poţi niciodată să prevezi cum va reacţiona mintea unui funcţionar care foloseşte orice ocazie pentru a face carieră. Universitatea va avea de suferit, şi implicit ei vor trebui să plătească preţul. Au făcut un raport în care au înşirat un lung pomelnic despre piedicile administrative care refuză dreptul unei unităţi de învăţîmânt să preia lucrările unei colecţii particulare. Au precizat aliniate şi paragrafe din tot soiul de legi, regulamente şi hotărâri întărind neputinţa Universităţii de a prelua lucrările Profesorului Totul era aruncat cu abilitate în cârca sistemul administrativ, şi n-au suflat un cuvânt despre calitatea lucrărilor, mai ales despre lucrări nu trebuia să se pomenească nimic. Raportul a parcurs drumul ştiut, a fost citit de fiecare dată în litera sa, iar rezoluţiile se dădeau în consecinţă, drept care tot mormanul acela de orori a ajuns într-o magazie sordidă, alături de alte materiale care se foloseau pentru diferite sărbători sau ocazii speciale. Magazionerii au descopedrit foarte repede că ramele şi şasiurile sunt de cea mai bună calitate, o sursă de câştig, un şpriţ dobândit uşor şi fără riscuri, pentru că în listele de inventar erau trecute „lucrări de artă”, şi nu se pomenea nimic despre şasiuri şi rame. Pânzele au fost tăiate, şasiurile şi ramele vândute cu repeziciune la preţuri de nimic unor amatori care, la rândul lor, s-au bucurat de un asemenea chilipir. Pânzele au fost făcute sul, legate cu sfoară, nu înainte ca pe partea pictată să se treacă la vedere, cu o vopsea specială, un număr de inventar, ca ordinea să fie respectată.

Angela aflase toate astea de la fostele sale colege, care nu conteneau să suduie amintirea Profesorului, acum, când tot personalul era dominat de frisoanele reci ale cine ştie cărei nenorociri care poate veni pe neaşteptate din cauza unui nemernic lacom şi fără scrupule. Se treceau în revistă toate abuzurile, se recapitulau deciziile birocratice, se năştea un folclor în care Profesorul era un soi de Căpcăun ce mâncase feciori şi pângărise fecioare. Se mai zvonea în lumea şcolii că Profesorul lăsase nişte conturi cu sume importante, iar administraţia oraşului crease o asociţie dubioasă, cu oameni dubioşi şi banii se scurgeau, se împrăştiau tot mai departe de amintirea ilustrului Nimeni care fusese universitarul. Viaţa nivela terenul, ştergea urmele

trecerii spiritului castrat pe care vanitatea l-a aruncat de colo, colo fără să rămână vreun semn, vreo rădăcină de care să se prindă oarece viu, fie cât de plăpând, de firav, de neimportant.

Angela socotea – cu fiecare noutate pe care o afla despre Profesor – că norocul ei venise în primul rând de la bărbatul ei, şi abia pe urmă de la felul cum fusese ea construită. Dacă omul ăla n-ar fi inventat mereu ceva nou şi plăcut cu care să-i ogoie dramele, cine ştie ce s-ar fi ales de ea, cine ştie pe ce drumuri ar fi apucat-o, dar aşa, venea mereu acasă şi se lăsa pe mâna omului ei. Niciodată nu-l luase prin surprindere, întotdeauna ştiuse să inventeze ceva şi s-o abată de la trăirile ei pline de năduf. Apoi, mulţumea că nu ştiuse niciodată să se mintă. Pe cei din jur îi mai minţea, aşa cum e datina, dar nu fusese niciodată în stare să se mintă pe sine, şi asta îi desena mereu imaginea corectă a stării ei, a adevărului în care se află, fie el plăcut, fie neplăcut. Şi tare bine se mai potrivea cu modul în care bărbatul ei ştia s-o dezmierde. Că era bine, că era rău, diezmierdul o făcea să fugă repede în braţele lui jinduind la bucuria plăcerilor de tot soiul pe care acesta ştia să le scoată din jobenul lui de mare scamator. „Norocoasă muiere am mai fost – gândea, privind la Actriţa care-şi uitase vârful limbii afară de la ultima băgare în ac -, norocoasă ca şi fiinţa aceasta care va trăi într-o lume creată de ea şi cînd o vor băga în mormânt. Probabil că şi gustul pâinii pe care o mestecă, şi gustul cafelei, şi gustul tocanei de cartofi din zilele când suntem strâmtorate sunt din altă lume. Sunt gusturile pe care le vrea ea, şi le mănâncă cu cine vrea ea. Nu le mănâncă nici cu mine, şi nici cu alt om de rând, ci cu cine ştie ce poznită de arătare care se iveşte dintr-un Niciunde care se naşte de fiecare dată pentru ea, şi numai pentru ea. Mare va fi diferenţa dintre moartea ei şi moartea mea. Ea va muri, şi nu va muri în aceeaşi vreme, că se va duce, aşa cum a trăit, printre ai ei. Eu, în schimb, voi rătăci; doar, doar l-oi găsi pe-al meu, să văd dacă are scula la fel de bleagă ca atunci când ştiu io.”

Cu mare părere de rău, Angela se smulse din starea ei de bine, bău ultima gură de cafea şi se ridică de pe scaun. Nu era un scaun foarte comod, dar făcea parte din blazonul familiei; era ce mai rămăsese de la o veche garnitură de nuc pentru sufragerie. O sufragerie ca pe timpuri, cu o masă grea, solidă, un bufet în care să intre toată vesela pentru douăsprezece persoane, cu farfurii, platouri, fructiere, supiere şi

tot ce trebuie unei mese bogate. Angela era cea de a cincea generaţie care ar fi primit toate lucrurile astea. Dar, la ea ajunseseră doar şase scaune. Restul mobilei şi toată vesela şi argintăria ori se împrăştiase în timpul războiul, ori fusese vândut în timpul foametei. Dar ea era mândră de scaunele ei grele şi întunecate, scaune care văzuseră multe la viaţa lor. Doar că, toată istoria se va isprăvi după moartea ei, nimeni nu urma să moştenească piesele de mobilier. Se gândea să le doneze vreunui aşezământ, sau la teatru, dar tot nu se îndura, aşa că amâna mereu ziua aceea. „Vrei vreun dulce!" – o întrebă pe Actriţă, privind fundul ceşti în care zaţul desenase tot felul de crocobauri. „Pe tine te vreau, goală, fierbinte şi cu cuburi de gheaţă pe ţâţe", spuse femeia uşor nazalizat, să pară că vorbeşte un difuzor. „Te-ai stricat la minte?, femeie; dacă vin goală, mi-e că te loveşte apoplexia. Şi pe urmă de unde dracu' să ştiu eu acuma care sunt ţâţele şi care cutele de la osânza de pe cur?" „Pic de imaginaţie n-ai, aşa că du-te la bucătărie şi spală vasele." „Şi cu dulcele cum rămâne?" „Rămâne pe la prânz că n-am timp acuma să-mi ling degetele." „Dac-o mai rămâne, şi nu-l mănânc eu pe tot." Iaca vezi de unde-i osânza de pe cur?! Iaca vezi de ce nu ştii care-ţi sunt ţâţele? „Că tu ştii?!" „Nu ştiu, dar eu nici n-am ştiut vreodată, că n-am prea avut."

Angela chicoti, şi închise uşa bucătăriei să nu se facă curent.

Mirosul l-a încântat pe Mihai. Mirosea teribil a gutui, deşi în mica odăiţă nu se vedea nici o gutuie. Mirosea a gutui din alea bătrâneşti, din alea din care bunică-sa punea la copt, după ce le scobea cotorul şi umplea borta cu miere. Le punea în „rolă", cum îi spunea ea cuptorului de tablă din soba cu plită a bucătăriei. Abia avea răbdare copilul Mihai să se răcorească fructul auriu, care se zbârcise puţin şi prinsese ici-colo nişte cruste castanii. Parfumul se schimbase şi el oleacă, dar gustul uşor astringent, mângâiat de mierea fierbinte era inegalabil. Lui Mihai i se umpluse gura de salivă imediat cum simţise parfumul de gutui din odaia Mamei Osepina. Bătrâna se aşezase lângă soba care părea venită din copilăria lui, din casa bunicilor unde crescuse. O sobă din lut, cu rolă şi plită de fontă, în care ardea un foc molcum. Focul ăla dădea o caldură de invidiat, o căldură pe care nici o sursă de încălzire n-o s-o poată produce, o căldură plină de arome, de savoare, una din alte lumi care se perindaseră, se înlocuiseră una pe alta, şi ajunseseră să se desfiinţeze de parcă nici n-ar fi fost. În

memoria noastră nu a rămas nimic despre asemenea lumi, doar câţiva oameni de pe planetă au adunat ceva informaţii şi le-au catalogat birocratic. Ici, colo, dacă mai aveai noroc, găseai un colţişor ca acesta, copleşitor în simplitatea şi modestia lui degajată de lucruri atât de mărunte, atât de lipsite de aroganţa soluţiilor moderne. Odăiţa asta devenea peste iarnă plină de viaţă, aici se aglomera totul, se îngrămădea, iar restul casei se păstra curată şi rece pentru zilele călduroase de vară. Era greu de crezut că existase o asmenea viaţă, dar şi mai greu era să crezi că mai sunt oameni care acceptă să păstreze modelul acesta vetust, ce pare oarecum sălbatic, pare o agresiune la bunul simţ cel nou creat de toate marafeturile sclipicioase, scumpe sau ieftine, revărsate peste lume de pofta nebună a unor negustori fără hodină. Oricum ar fi, ele te domină cu aroganţa cu care impun anumite reguli. Dacă vrei să ai şi tu astfel de lucruri trebuie mai întâi să îndeplineşti condiţiile pe care le impun: un anume spaţiu, electricitate, gaz, apă curentă, fire, cabluri, antene etc.; şi tu o faci cu bucurie, cu inconştienţă, cu un soi de emoţie la început, adăugând mereu alte şi alte asemenea obiecte, iar mofturile lor se adună, se susţin unul pe altul, dau naştere unei noi lumi care a apărut de nicăieri şi e dominatoare, e fără de cruţare. Dacă ai fi în stare să te priveşti din afară, de undeva din tavan, de pe acoperiş, din cer poate, ai vedea că viaţa pe care o trăieşti nu mai este de mult a ta, ci a devenit captivă mulţimii de drăcii ale tehnicii care fac şi desfac, fără să aibă măcar un strop de elasticitate. Nu, regulile sunt stricte şi tăioase, produsele tehnicii nu au îndurare, trebuie să te supui, sau să nu exişti.

Dar, uite că pentru Mama Osepina, astfel de reguli nu existau, ea era o fiinţă care ridicase în jurul ei o structură de relaţii cu tot ce era viu sau mineral, o relaţie prietenoasă de egalitate, ducând spre nemurirea destinului pe care îl avea fiecare, şi împlinindu-se prin legăturile care se năşteau continuu , vii, omenoase, iubitoare, între tot ceea ce era în jur. Da,da, şi ţărâna ştia să fie omenoasă, şi animalele curţii, copacii bătrâni, gardul ce a început să putrezească pe alocuri, colbul drumeagului păcătos, care de la o vreme se cam îngustează pentru că nu mai are cine să-l calce. Mama Osepina ducea o viaţă plină de prietenii care nu trădau niciodată, mai mult, care te avertizau din vreme asupra unui eveniment sau altul. Casa, ograda, grădina, ogorul, pădurea erau tot atâtea destine ale unei structuri de libertăţi, cu regulile lor ce te

conduceau spre o linişte binefăcătoare, o linişte teribil de dură pentru omul acestui veac. De când intrase în odăiţa mică şi joasă, Mihai a simţit liniştea, nu liniştea reprezentată de lipsa zgomotului, ci liniştea care semnifică tihnă, relaxare, lene. De ce nu?: lenea din oasele tale zdruncinate de ritmul haotic şi fără rost, prostesc; primul lucru pe care l-a simţit a fost liniştea de soiul acesta. Ţoalele de pe jos, ţesute la un război îngust, din fâşiile multicolore ale feluritelor cârpe; pereţii uşor văluriţi, care arătau că dedesubt este un strat gros de lut amestecat cu paie şi cu balega cailor de pe imaş, un lut care se întăreşte şi capătă o consistenţă anume, una ce rezistă timpului cu încrâncenare, dacă stăpânul său iubeşte casa şi-o grijeşte tot anul, dacă stăpâna ştie a fi gospodină şi-i dă câte o mână de lut de fiecare dată când ploaia, grindina sau vreun vifor mai aspru a muşcat din materialul gingaş. Toate ale unei astfel case îţi vorbesc despre faptul că te afli în învelişul oului de şarpe, şi că el are nevoie de toată dragostea celor pe care-i ocroteşte, zi de zi, ces de ceas cât îi vremea de vreme. Atunci timpul nu-şi lasă semnele, nu aduce ruina; trec sute de ani, trec generaţii, unele după altele şi casa este asemeni unei rădăcini, ce nu poate fi smulsă din locul ei de origine, oricâte eforturi s-ar face. Pentru că tot ce e în jur reprezintă originea ei; şi pământul, şi arborii, şi iarba, şi cerul, şi aerul pe care-l respiri. Casa îţi încarcă sângele cu mineralele neştiute pe care numai ea le ştie, şi numai ea poate să le culeagă din te miri ce. Mineralele care te fac să gândeşti şi să simţi într-un anume fel. Probabil de asta, pentru români, casa a fost întotdeauna rădăcina, şi sentimentul de casă este mai durabil decât oricare altul. O casă este un lucru ce impune să gândeşti la un meremet delicat, gingaş, de suflet, nu se poate face oricum şi nici de către oricine, meremetul acesta, are un tipic al său. O casă este ca o bucată de istorie: vie pentru unii, legendă pentru alţii şi uitare pentru cei mai mulţi.

Se gândea la locuinţa lui, Mihai, privind lucruşoarele din jur. O ridicase alături de casa bunicilor, pe care cu ajutorului tatălui său, care-i trimisese suficienţi bani, o restaurase cu migală; era măruntă şi veselă casa bunicilor, sfidând arhitectura noilor materiale din care ridicase el casa cea nouă: termopane, rigips, beton, tablă Lindab, izolaţie de polistiren expandat, tencuială decorativă, centrală termică, fosă septică, apă ridicată din fântână cu un hidrofor sofisticat... şi toate mofturile pe care noua mentalitate le cerea şi care impuneau a anumită atitudine, de fapt un lanţ întreg de

atitudini care derivau una din alta, şi care te transformau într-un captiv al unui sistem pe care minţi parşive îl exploatau până la sânge. Dacă gândeai cu luciditate şi răceală, totul în lumea modernă rezulta din strategii clocite undeva într-un birou, cu proiectanţi şi strategi educaţi să încarce fiecare lucruşor al vieţii cu capacitatea de a crea canale sigure ca să captureze fiecare şfanţ al lumii şi să-l transfere spre interese anume gândite şi riguros subordonate unor voinţi. Culmea era că voinţele acestea, cu timpul, deveneau tot mai abstracte, se pierdea posibilitatea de a fi definite, de a fi limitate cumva la o persoană, la un organism, la o instituţie. Oamenii mai simţeau asuprirea abstractă şi imaginau tot felul de răuvoitori, dar în mod obişnuit totul se reducea la „strategii",la „planificări", la „programe". La o privre superficială ai putea gândi că asişti la o conjuraţie, la un complot, dar totul era cu mult mai periculos, pentru că toate acestea dădeau naştere unui alt firesc, unul care modifică realitatea pe nesimţite, mai bine zis o desfiinţează, în continuu se creează o altă stare a normalităţii, care se desprindea din ce în ce mai radical de ceea ce prinsese el de la bunici, şi ce fusese împins de Clara să deprindă, şi care, până în final ajung să anuleze ceea ce îndeobşte înseamna tradiţia. Oamenii trăiau din ce în ce mai adânc într-o istorie care-şi anula tradiţia înainte de a o naşte. De multe ori îi era ciudă că nu avea forţa Clarei, din care cauză mereu trăia la graniţa dintre cele două lumi, devenind un fel de rezultat al compromisurilor.

Terminase facultatea în plutonul anonimilor, fără să aibă, vizibil, vreo concepţie anume, o filosofie care să-l hotărască ce are de făcut. Pentru ceilalţi părea un soi de nesimţit pe care nimic nu-l atinge, nimic nu-l stârneşte Nu vorbea cu nimeni despre gândurile lui, despre interesul pentru vechile comunităţi, despre soluţiile lor de protejare în momentele de criză. Citind superficial relatările istoricilor s-ar fi părut că, în întreg trecutul, nu existau astfel de preocupări, că totul era la voia întâmplării. Tot mai sigur se impunea ideea că timpurile prezente sunt cele care au adus preocuparea pentru momentele de criză. În teoria modernă se bătea apa-n piuă şi se cânta Osana tuturor sistemelor care propovăduiau că doar globalizarea ar fi soluţia momentelor de criză a omenirii. Sigur că aparenţa te îndeamnă să gândeşti că este mai simplu să gestionezi nişte resurse practic nelimitate, să le dirijezi încoce şi-n-colo. Asta înseamnă în primul rând putere, şi puterea îmbată; apoi înseamnă superficialitate şi

amăgire. În lumea noastră, de oricând, de oriunde, şi în orice timpuri se va trăi, nimic nu este nelimitat, nimic nu înseamnă: „pentru totdeauna”, totul are un parcurs care aduce îmbătrânire şi transformare. E adevărat: nu pot fi calamităţi concomitent pe toată suprafaţa globului, şi pare la mintea cocoşului că dezvoltarea de capacităţi productive care să acopere lipsurile cauzate de criză, ar fi soluţia corectă. E doar o iluzie, şi realitatea începe să arate din ce în ce mai necruţător că, soluţia aceasta este una dintre cele mai proaste, trăgând după ea mai multe ponoase decât beneficii. De fapt, problema planetei nu erau resursele, ci ritmul de refacere al resurselor, iar acest lucru nici măcar nu mai era băgat în seamă. Preocuparea principală a muritorilor este obţinerea de resurse, pentru că asta înseamnă avuţie şi putere; nici un gând spre refacerea resurselor, spre ritmul acela gingaş care asigură armonia dintre ceea ce consumi şi ceea ce se poate reface. Globalizarea încerca să acopere necazurile cu soluţii ce ţineau de modificările structurale ale lumii. Mai pe şleau, oamenii începuseră să se joace din ce în ce mai obraznic de-a Dumnezeu. Li se părea un joc provocator, care va avea un final spectaculos; erau atât de încrezători încât dispăruse şi umbra vreunei îndoieli, iar spiritele de altă orientare, aşa cum era Clara, erau tratate cu aceeaşi dispreţuitoare îngăduinţă ca şi homosexualii, sau fundamentaliştii religioşi. Clara plecase pe drumul ei din cu totul alte motive, puţin îi păsa ei de globalizare şi crize, de viitorul omeniri, sau de ce se va întâmpla cu planeta, ori alte trăsnăi de genul acesta. De cealaltă parte, teoreticienii globalizării nu acordau nici un strop de atenţie acestor mici iniţiative, nici un strop de atenţie. Erau două lumi care nu voiau să aibe ştiinţă una de alta.

El, la rândul lui avea credinţa sa, care-l aşeza între cele două tabere, şi după câteva confruntări tăioase şi sterile, şi cu unii, şi cu alţii, a preferat să-şi ducă gândurile de unul singur şi să încerce să făptuiască doar ceea ce stă în puterile lui, doar pentru măruntele sale bucurii. Restul era o problemă a timpului şi a caracterelor ce vor veni. Mereu, totul a depins de caracterele celor care vin, aşa că Mihai îşi voia numai partea sa de realitate, construită după gândurile lui, după ifosele lui. Ce va fi după el este deja o poveste care nu poate fi controlată; şi la urma, urmei de ce să fi încercat s-o controleze? Cui folosea? Nu se simţea de loc în stare să fie erou, să lupte pentru o cauză, ceva. Dar nici nu avea de gând să trăiască după vreun model care să

nu-i convină. Până la urmă rămăsese un pui de ţăran, nu-şi pierduse legăturile cu ţarina, şi existenţa era o chestiune care se rezolvă în doi, între ei doi. Aşa se întâmplă de când e lumea şi pământul, aşa că i se părea că cel mai comod lucru era să-şi facă viaţa în linişte, în tăcere, după mintea şi puterile lui. Mai ales că era tot mai sigur că văzuse bine, că simţise minciuna care colcăia sub foiţa strălucitoare a lumii celei noi. Îţi lua ochi strălucirea orbitoare, veselă, ce promitea continuu, doar că dedesubt puteziciunea îşi făcea deja simţită duhoarea. Un iz nesănătos se răspândea în atmosferă, era un fel de prevestire că ceva nu e de loc în regulă, că ar trebui să ai grijă la ziua de mâine. Ceva se întâmplase, undeva se smintise ceva, ceva care s-a folosit de lipsa de atenţie, de nebăgarea de seamă.

A continuat să muncească la grădina Clarei, şi pe măsură ce se şcolea, mai afla ceva informaţii care îl duceau către surse din care să verifice o tehnologie sau alta. Începuse să-i placă încăpăţânarea cu care Clara cauta soiurile locale, adunând seminţele şi încropind un soi de bancă, de colecţie. Se putea lesne observa că toate soiurile astea sunt mai rezistente, mai adaptate, iar Clara nu permitea să se folosească tratamentele decât atunci când apăreau semne clare de molimă. Plantele trebuiau să se descurce singure, trebuiau să-şi dezvolte sistemul imunitar şi să se apare. Oamenii trebuiau să oprească pentru seminţe fructele de la plantele care au trecut prin pericol şi au scăpat. E adevărat că uneori ţi se rupea sufletul şi după plantele alea, dar şi după munculiţa ta. Învăţaseră regula cei de la grădină şi nu discutau prea mult despre chestiile astea. Nu era greu de înţeles ce vrea să obţină femeia, trebuia doar să fii de acord, sau nu, cu comportamentul ei. Grupul din jurul grădinii ăsteia ajunsese un soi de sectă, de grupare esoterică. Nu vorbeau cu alţii despre munca lor, nu împărtăşeau nimănui amănunte. Ceea ce se petrecea acolo era o afacere privată, una care ţinea de curăţenia gândului.

Când a văzut comportamentul lui Mihai, Clara l-a lăsat să hotărască din ce în ce mai mult asupra a ceea ce se făcea în grădină. Ea umbla prin sate, stătea de vorbă cu bătrânii, culegea seminţe, sau aducea răsaduri. Pe Mihai îl amuza chestia asta la Clara, pentru că se comporta ca gospodinele de odinioară care-şi treceau una alta soiuri de legume pentru grădinile de lângă case. Când a întrebat-o din ce i se trage pasiunea asta, Clara a râs cu poftă. „De la faptul că atunci când am venit din State, nu

puteam să mănânc legumele bunicii. Gustul mi se părea oribil, mi se părea că sunt tari şi aţoase. Mi-a trebui o vreme ca să mă obişnuiesc cu dulceaţa, cu aroma şi cu textura fructului de la o roşie, sau de la un castravete. Ceapa era prea iute, usturoiul prea mic şi dat dracului. Vinetele erau mărunte şi aţoase, ardeii graşi prea subţiri în carne... Ce să-ţi spun, nimic nu mi se părea cum trebuie. Ca să nu-ţi mai spun că brânza de oaie mi se părea atât de puturoasă, mai ales telemeaua. Care bunicului îi plăcea să fie scoasă din putină şi lăsată câteva zile să se scurgă, să devină sfărâmicioasă. Puţea în jur de-ţi muta nasul, aşa mi se părea mie, pentru că bătrânii nu dădeau semne că ar fi deranjaţi de ceva. O tăia în felii potrivite şi-o punea alături de o roşie proaspăt culeasă şi de o ceapă zdrobită şi presărată cu sare gemă. Mi se părea oribil... Doamne, Dumnezeule!, şi slănina de porc afumată, după care îmi era greaţă trei zile, două feliuţe dacă mâncam. Laptele, nu-ţi mai spun!; nu înţelegeam sub nici o formă cum poate fi băut laptele ăla, cu izul vacii încă viu, şi cu caimacul de un deget. Pe urmă era şi gălbui, cu steluţe; laptele trebuia să fie alb, frate, ştiam eu, nu gălbui. Să nu aibă nici un miros, să nu simţi gustul grăsimii în el. Totul mi se părea grotesc, primitiv, grosolan... Singurul lucru cu care nu m-am obişnuit a fost slănina. Tot mi se face greaţă, dacă lăcomesc. Celelalte însă m-au cucerit cu totul, încetul cu încetul am descoperit aromele, parfumul, gustul sănătos şi proaspăt venit din sol şi din microclimat. Când am văzut cum grădinarii aduc soiuri din Olanda, din Germania, cu tot cu tehnologiile de chimizare, mi-am spus că război nu se poate face cu oamenii, pentru că ei au o afacere şi trebuie să se descurce. Eu, însă, îmi permit să am o grădină cum îmi trece mie prin cap. Aşa că, la mine nu e din patriotism local, nu pentru că e satul bunicului, mă ţin eu de treaba cu grădina, ci pentru că am înţeles că fiecare locuşor de pe pământul ăsta are un chichirez al lui, şi că n-ar trebui să uităm în veci lucrurile astea. Fiecare ar trebui să avem posibilitatea să alegem de unde mâncăm, ce soiuri, ce gust. Uite că, mie îmi place chicirezul locurilor ăstora, m-am deprins cu el, şi – atâta cât am să pot – voi aduna soiurile vechi, şi voi încerca să le trec peste timpurile astea fără Dumnezeu. M-ar bucura să mă ajuţi, mai ales că tu sigur vei înţelege mai bine ca mine cum se petrece treabuşoara asta. Sper că nu te nu duci degeaba la şcoala aia?."

Nu, nu se ducea degeaba. Dar nici nu avea să devină un tehnician din miezul profesiei, unul care să fie uns cu toate alifiile noilor metode. El, mai degrabă, făcea un soi de studiu comparat al agriculturii, pentru că după fiecare curs, căuta să afle care ar fi variantele alternative, dacă sunt şi unde se vorbeşte despre ele. Despre variantele astea nu pomenea nimănui, n-avea chef de înfruntări inutile, se simţea bine în plutonul anonimilor. Studenţi cărora nu li se prea dădeau şanse, treceau şi ei prin şcoală ca să aibă o diplomă. În anul trei s-a însurat cu o fată de la Arhitectură peisageră. Arhitectură peisageră, pe dracu, că nici doi bani nu se dădea pe meseria asta. Cine să aibă nevoie de arhitecţi peisageri? Erau câteva posturi pe la primării, în rest, totul eşua într-un soi de pomicultură făcută cam după ureche, aşa cum se întâmplase şi cu nevasta lui care cică se îngrijea de livada de meri pe care o înfiinţase pe o bucată de teren rămasă de la bunici. Mă rog, spunea ea că are grijă de livadă, pentru că se cam plictisise şi mai trecea pe acolo doar din când în când.

De multe ori, de foarte multe ori, Mihai se gândea cum ar fi dacă nu ar munci la grădina Clarei. Era clar că asta fusese un noroc chior, care-i schimbase făgaşul vieţii. Se uita în jurul lui, şi o seamă de sentimente nelămurite se tot învălmăşeau şi-i potopeau sufletul. Lumea din afara grădinii i părea tot mai mult că devenise o zarvă sterilă, fără de început şi sfârşit, un şir lung de obsesii artificiale care se contaminau una din alta, nimic nu începea că să aibă un parcurs, ca să se finalizeze cumva. Totul pornea, ca să înceapă, şi era abandonat ca să se înceapă altceva. Nici o concluzie, nici un rezultat, nici o formă care să pară a fi o decizie. Totul se făcea cu multă uşurinţă, fără angajamente definitive şi fără regrete. Dimineaţa părea să înceapă o lucrare, care seara era spulberată, iar restul, un nor gros de praf şi pulbere, din care nu se zărea nimic. Ba, nu, banii se zăreau peste tot, şi pentru ei totul putea fi abandonat, sau început, dar şi abandonat şi început în acelaşi timp. Dacă erau bani, celelalte reguli nu mai contau. Asta aducea zarvă multă, o gălăgie agresivă, depresivă, o continuă isterie vânturând obsesiv doar câteva cuvinte dominante, repetate la nesfârşit, cu folos unele, dar mai ales fără folos. Era din ce în ce mai clar că ceea ce era pe pământ în momentul ăsta nu se mai putea numi lume. Lumea, aia adevărată, aia care ştia despre sine cine e şi ce nevoi are dispăruse. În locul ei, îşi făcuse loc soiul ăsta de iarmaroc, de aglomeraţie fără cap şi fără coadă. Capacul întregii halimale era convingere că

singurul lucru care există cu adevărat, singurul adevăr, singura stare a existenţei este „afacerea”. Totul era „afacerea”, în afara afacerii nu mai exista nimic. Totul trebuia să se reducă la afacere. Până şi expulzarea fătului prin gaura tradiţională era o afacere. Întreaga viaţă era redusă, simplificată, sărăcită, despuiată şi înghesuită între limitele strâmte ale „afacerii”. Ce nu încăpea, ce dădea încăpăţânat pe afară, era pur şi simplu azvârlit ca nefolositor. Oamenii umblau târând după ei o trenă lungă şi zdrangănitoare de stări, care altă dată contribuiau la armonia existenţei lor, iar astăzi deveniseră sâcâitoarele inutilităţi de care nu poţi scăpa, de care nu ştii cum să te descotoroseşti, şi te uiţi cu admiraţie la cei care au fost mai abili şi au izbutit să iasă din capcana tuturor acestor neputinţe, acestor zănatice reflexe fără de folos, fără profit. Probabil că, pentru cei mai mulţi, aceasta era cauza agitaţiei dezordonate şi cu totul lipsite de control. Nevoia imperativă de a găsi calea spre miezul „afacerii” domina spiritul şi gândurile, orbea, se instala ca o criză de epilepsie: brutal, dureros, epuizant. De fiecare dată când ajungea în incinta grădinii de legume, Mihai simţea cum atmosfera de aici îl curăţă de tentaţiile – mai ales de tentaţiile – lumii de afară. Bătrânii care trebăluiau cătinel, mereu cu câte o şotie-n minte, orăşenii care ajungeau mânaţi de legătura înfiripată cu plantele grădinii, legătură ce devenea tot mai solidă, evolua într-o totală lipsă de spectacol, discret, intim şi, mai ales, aducea la suprafaţă existenţa unor relaţii delicate între pământ, apă, aerul din jur, şi, la urma urmei, ale multor altora neştiute dar amestecate şi ele. Cu mîinile murdare de bălegar, cu soarele prăjindu-le umerii şi spinarea, cu vântul aruncând colbul în pielea fină a obrazului, orăşenii ăştia trăiau acele ore ale zilei cu o altă intensitate, una care izbutea să şteargă toate reflexele dominante ale unei lumi ce-şi pierduse cu totul rosturile. După ce plecau din spaţiul grădinii, ştiau că se vor întoarce în mecanismul unui soi de caleidoscop sărac, ce nu ştie decât vreo câteva imagini, pe care le roteşte la nesfârşit. O cumplită lipsă de imaginaţie guverna lumea din societatea lor, ce altfel părea atât de bine pusă la punct. Toate regulile artificiale şi tiranice, izbutiseră să ascundă cu totul carnea vie, sângerândă a vieţii, pe care aici la grădină o regăseau întreţinând cu forţă viaţa plantelor şi a întregului climat, fie el văzut, fie nevăzut. Trecuseră orăşenii de faza în care se consideraseră norocoşi să descopere o astfel de lume. Acum trăiau

egal în cele două lumi, împrumutând, când uneia, când alteia elementele subtile ale uneia din părţi.

Tocmai partea asta din viaţa lui, probabil că îl ajuta pe Mihai să se ferească din amestecul dezlânat şi steril al orăcăielilor celor care căutau, căutau mereu, ţipând cât îi ţinea gura, scoţând sunete, cuvinte, vorbe, dar risipindu-se în încleştarea inutilă cu ei înşişi. Izbutea să iasă din calea tentaţiilor, izbutea să-şi simplifice existenţa tot mai adânc, să simtă o plăcere tot mai deplină din a vieţui odată cu ceea ce se dovedea a fi atât de firesc. De multe ori, nevasta sa - care îşi păstrase pofta de a se amesteca în mişcările ameţitoare ale lumii, care ştia forma protocoalelor, ritmul acestora, scopul lor – se răţoia la el, dorind să-l împingă de la spate pe mutălău, să-l scoată din universul lui. Făcea crize, pentru că din cauza lui i se năruiau planuri, îi scăpau printre degete oportunităţi. Un deget nu mişca netotul, fără să fie ţinut din scurt, fără să stai cu ochii pe el. Părea să nu înţeleagă nimic, părea să nu bage de seamă că viaţa se scurge ameţitor şi te lipseşte, te scoate din rândul oamenilor. Altminteri, se scula cu noaptea în cap, pleca la grădină, şi-l uita Dumnezeu printre buruienile alea, sau se înfunda în vreo bibliotecă, sau pierdea ceasuri întregi vorbind vrute şi nevrute cu vreo babă, sau vreun moş pe jumătate senili, care nu izbuteau niciodată să dea o informaţie cumsecade. Cu bărbatul ăsta se măritase ea într-un moment când, probabil i-a luat Dumnezeu minţile. Cu el îşi mânca acuma zilele, tot încercând să-l mişte dracului, să-l aducă în rând cu lumea. Un timp s-a uitat cruciş la Clara, i se părea că, de fapt ea este motivul pentru care stă omul ei atâta vreme în grădină. Nici pomeneală! Că nici femeia asta nu avea toate ţiglele pe casă, era dusă cu sorcova rău de tot. Doi zănateci, care parcă s-au luat la întrecere. Se gândea mereu femeia, la evoluţia colegilor lor care acum aveau în administrare ferme mari, cu recolte serioase, cu utilaje aduse de peste mări şi ţări, cu tehnologii de ultimul răcnet. Se făceau bani nu glumă, din subvenţii, din recoltă; oamenii ştiau unde trebuie să meargă pentru ca banii să vină la timp, ştiau pe cine trebuie să ungă, şi cum. An de an, fermele lor se măreau şi câştigurile erau tot mai importante, se făceau averi, nu glumă. Al ei însă, scărpina pământul într-o grădina de jumătate de hectar, cu amărâte de soiuri adunate de pe la moşnegăraia locului. Şi el, şi americanca aia stăteau cât e ziulica de lungă să scormonească în jurul unor legume care crescuseră pe lângă casele ţăranilor de sute

de ani, şi nimeni nu stătuse atâta de curu' lor. Le răsădeau, le udau, şi le mai prăşeau din când în când. Nici ţăranii n-aveau timp de legumele alea că trebuiau să meargă la câmp, să îngrijiească porumbul şi grâul, să îngrijească floarea, că pâinea de acolo venea. E adevărat că grădina aia mergea bine şi ceva parale se câştigau, dar nu se putea compara cu profitul obţinut de marile ferme. Că era vremea bună, sau că era secetă, fermierul avea partea lui; ori era recolta, ori erau subvenţiile şi despăgubirile. Altfel nu se putea că la fermele alea muncea o groază de lume, şi fiecare trebuia să-şi primească banii pentru munca sa. Trebuiau făcute, an de an, investiţii, trebuiau aduse soiuri noi, tehnologii pe măsură. Recoltele nu erau importante numai în sine, nu doar valoarea lor nominală conta. Conta ceea ce trebuia să meargă la stat, ce trebuia să se adune ca să ţii jocul bursei, să ai cu ce să participi la formarea preţului. Marii fermieri aveau rezervele lor strategice, pe care le scoteau de fiecare dată când se ivea un prilej de câştig bun, pentru că ei nu se mulţumeau doar cu ceea ce recoltau; ei erau cei care făceau un preţ în regiune şi cumpărau de la ăia mici. Cumpărau tot ca să-şi facă rezervele lor. Erau oameni grozavi, erau puternici, nu ca amărâtul de bărbatu-său, în toată ziua cu coşul pe la casele pensionarilor, pe la intelectualii cu ifose... Vai, de steaua lui!

Femeia ştia bine că Mihai e bun meseriaş, ştie meserie, meserie multă şi învăţată temeinic. Se risipea ca prostul, în loc să înfiinţeze o fermă adevărată, puternică, una care să aducă câştiguri, frate. Se ţinea lipcă de ale lui, chestii pe care doar el le ştia, doar în capul lui îşi făcuseră loc, şi oricât se chinuia nu putea să-l urnească din prostiile lui, din care – la urma, urmei – era greu să înţelegi ceva. De fiecare dată când dădea să-l întrebe, să-i ceară explicaţii, Mihai vorbea în dodii şi spunea bancuri, spunea povestioare cu tâlc. De cele mai multe ori se lăsa cu ceartă aprinsă şi bărbatul amuţea cu totul. Se vedea limpede cum îl apucă lehamitea, cum îi piere cheful de vorbă. Pleca agale în treburile lui, lăsând-o în pragul unei crize de isterie. Nu putea spune că o duce rău, că n-are ce-i trebuie, dar nu se putea compara cu bogăţia marilor fermieri, cu puterea acestora, asta nu voia sub nici un chip să înţeleagă Mihai. El avea alte interese, iar ea nu înţelegea ce interes poate fi mai mare decât acela de a fi în rând cu aia de împart averile cu lopata. Îi cunoştea din şcoală, ştia cam câte parale face fiecare, nu erau nişte meseriaşi nemaipomeniţi, mai degrabă erau cu ochii după o

relaţie, un aranjament, un moment de oportunitate. Ceea ce nu mergea de la sine, trebuia ajutat, o vorbă, un ban pus acolo unde trebuie deschide o uşă, mai multe uşi, care pe urmă rămân aşa mult timp, mai ales dacă nu uiţi să strecori un plic din când în când. Pe măsură ce averea creşte, le este tot mai uşor, tot în picioare cad, ba parcă se aleg cu ceva în plus. Amărâţii ca ei, însă, trebuia să se străduiască zi de zi, tot cu frica în sân; pe lângă voia lui Dumnezeu, care putea să lege, sau să dezlege ploile, sau grindina, loviturile puteau veni şi de la autorităţi, şi astea erau ale dracului, pentru că nu te puteai feri de ele. Erau ca destinul, ca voia sorţii. Erau ca dalacul.

Pe Mihai gândurile astea îl năpădiseră din momentul în care se aşezase pe patul Mamei Osepina. Pur şi simplu fusese şocat de cât de tare era patul bătrânei, atunci l-a fulgerat gândul că lumea s-a despărţit iremediabil în două. Vorbim, fără de tăgadă, de două lumii, două civilizaţii, din care una se stinge, se pare fără regret. Patul era neted, primitor, dar cumplit de tare. Nu era scândură goală, era pus ceva desupra, ceva ţesut, nu era nici saltea în adevăratul sens al cuvântului, dar nici tăria lemnului gol. Femeia aia dormea de o viaţă pe un pat care nu ştia ce înseamnă moliciunea, ademenirea confortului, atragerea spre lene, spre pierderea timpului, prelungind hodina. Patul era folosit pentru somn, şi tăria lui trebuia să ţină trupul pregătit pentru efortul din zilele ce vor veni, pentru tot şirul de zile ce se vor perinda până la întâlnirea cu tăria pământului care va astupa o groapă săpată anume pentru un corp indiferent pentru totdeauna. Patul acela trebuie să-ţi aducă aminte mereu, că viaţa este făcută să trăieşti, şi datul unei vieţi trăite înseamnă munca ce nu se opreşte decât atunci când e rândul odihnei. Şi atât. La urmă vine moartea şi orânduieşte totul. Mihai a zâmbit mai mult în sinea lui, când şi-a dat seama că în lumea lor asta nouă, nici să moară oamenii nu se mai pricep. Şi mai grav este că nu mai înţeleg rostul morţii, taina ei, cum se împarte aceasta între cei ce rămân, şi cel care pleacă. Pe cele două lumi le desparte filosofia, le desparte relaţia dintre om şi modul de a fi a unei realităţi, pentru că o realitate nu există doar datorită celor prezente. Te amăgeşti dacă ai convingerea că ceea ce vezi tu în jur rămâne într-o ierarhie continuă, că totul arată la fel în permanenţă. Dar, cel mai mult te păcăleşte aroganţa, ea te face să crezi că tu eşti cel care crează realitatea. De fapt nu eşti decât o altă victimă care-ţi bătătoreşti drumul spre eşafod. Realitatea se modelează subtil, adunând fiecare fir de energie care

pulsează într-o clipită. O face ca să moară împăcată în aceeaşi clipă, ca o efemeridă. Realitatea nu poate rezista, nimic din ce crezi că e al ei, nu este de fapt. Până la urmă, nu este decât quintesenţa instabilităţii, a efemerului, a volatilului. Starea lui „a fi" care trece în „a nu fi" este până la urmă condiţia fundamentală a oricărei realităţi. O adâncă şi profundă relativitate. Totul se nuanţează în funcţie de ceea ce se întâmplă în straturile nevăzute ale fiinţei tale, straturi pe care refuzi să le bagi în seamă, mai ales dacă raţiunea te-a înscris în lanţul unei logici impuse de determinare. Şi faci asta de fiecare dată, până când e prea târziu. O faci, mimând ca prostu' acţiunile celor din jur, mai mult, încerci să mimezi ceea ce ţi se pare că este şi, fără să bagi de seamă, devii un soi de fluture care zboară besmetic pe deasupra unor prea frumose flori care nu există. Nici măcar nu te bagi în seamă, atunci când devii o marionetă pe care o mânuieşte, nu un om, nu un grup, o organizaţie, ci o seamă de tendinţe care refuză să se definească, refuză să ţi se arate. Sunt ca nişte valuri de aer iscate de curenţi nesăbuiţi; te poartă doară de ici, colo, cum le taie capul.

Despre modul de viaţă al Mamei Osepina, se putea spune cu uşurinţă că este rudimentar, că este primitiv, că este sălbatic. Nimic din elementele ce par obligatorii în viaţa modernă nu existau în căsuţa bătrânei. Nu exista televizor, nu exista radio, nu exista telefon, aragaz, apă curentă, ori frigider. Nimic din toate astea nu-şi au loc în gospodăria femeii. Mihai se uita în jur, privind ordinea strictă care domnea, curăţenia strălucitoare, dominată de albul pânzeturilor. O nuanţă curioasă de alb, un pic spre albăstrui; şi totul părea neobişnuit de proaspăt în pofida vechimii. O senzaţie impunătoare de confort venită nu din materiale, nu din tehnologie, ci din tihna locului, din armonia fiecărui amănunt ce se găseşte în spaţiu, pentru că este util, fără să aibă nimic decorativ în sine; doară că fiecare obiect poartă o istorie a sa pe care o povesteşte fără să vrea. Îl priveşti şi vezi urmele acţiunilor, semnele întâmplărilor prin care a trecut. Straturile de vopsea, adunate în timp, urmele unor reparaţii, ca şi cicatricele lăsate de înfruntări hotărâtoare, luciul făcut de mâna celui ce-l foloseşte şi care, ce-l mai probabil, l-a preluat de la un altul; toate sunt propoziţii, sunt fraze care povestesc hâtru, domol. Şi ce-i mai important, hotărăsc diferenţa dintre cele două lumi. Mama Osepina stă cu mâinile zbârcite, împreunate în poala fustei groase, peste care are un şorţ simplu cu pieptarul traversat de o mică dantelă albă, ca un semn de

cochetărie. Fără de ea, tot tabloul acesta n-ar avea nici un înţeles, ea este cheia tuturor obiectelor care s-au adunat, a ordinii ce la ţine alăturate. Ce este primitiv în tabloul acesta? Ce este sălbatic? Ce este rudimentar? Mihai simţea numai diferenţa ce vine din filosofia alimentată de relaţiile dintre om şi soiul de obiecte care fac realitatea. Ce să caute un televizor aici? Când zarva unei lumi fără înţeles şi fără temei s-a topit fără să atingă hotarul pe care Mama Osepina îl poate recunoaşte. Ce să facă un telefon? Adică un aparat care nu are celălalt capăt. Dar un frigider? Ar putea să menţină izul proaspătului, al fragedului, mirosul molatic de grădină? Se prea poate ca soiul obiectelor să te facă să crezi că ai nimerit în realitate, ele să fie acelea care domină totul, domină şi omul, dar şi ordinea întâmplărilor, conţinutul lor. Tu vii din lumea ta cu funcţiile obiectelor întipărite în felul tău de a trăi, şi ţi se pare că realitatea a pierit, dacă ele nu sunt prezente. Doar că, habar n-ai că de fapt ai libertatea deplină să treci dintr-o realitate în alta, pentru că sunt atâtea realităţi. Dumnezeule, nici nu-ţi poţi închipui câte realităţi sunt! Din asta pleacă o anume ştiinţă, o anume cunoaştere, care se schimbă cu uşurinţă atunci când se schimbă şi soiul obiectelor. Se schimbă şi omul atunci; uită şi părăseşte cu uşurinţă, alergând cu grăbire spre noile atracţii ce vin din obiectele abia ivite. Se pare că totul se trage de la ispitire, ispitirea este cea care hotărăşte până la urmă, care supune firea la cazne.

Tânărul bărbat stătea pe patul tare al Mamei Osepina, şi pur şi simplu statul devenise parcă motivul vizitei. Se părea că venise pentru a sta. Bătrîna îşi netezea şorţul pe genunchi, trăgea de marginile acestuia să înlăture cutele pe care le făcea materialul. De-o vreme cei doi oameni tăceau, şi Mihai ştia că venise cu un scop precis. Venise după nişte reţete de conserve. Mama Osepina era renumită pentru conservele ei. Făcea zacuscă, şi vinete în ulei, vărzari fără seamăn, salată de ardei copţi la borcan, gogoşari în oţet. Mihai venise să-i spună femeia reţetele ei, să-l lase să guste din borcanele legate cu celofan şi strânse la gură cu sfoara tare, lăsată la umezit timp de-o noapte, ca apoi, când se usucă să strângă bine la gură borcanului celofanul, şi el umezit înainte. Pentru asta venise, dar parcă cineva îi luase minţile, şi acuma stătea pe patul tare, şi nu s-ar mai fi dat dus. Pe fereastra mică a odăii se vedea şleaul frământat de roţile căruţelor care merseseră la pădure după lemne. Câmpul se arăta dincolo de copacii desfrunziţi, şi omătul se trăsese, pe alocuri pământul se ivea

pătând albul zăpezii. Fusese dezgheţ, februarie dădea să se termine, îşi trăgea sufletul, şi primăvara se canonea să arate că vine vremea ei. Căsuţa era departe de marginea satului, mâncai o pâine până la primele case ale aşezării. Era casă de pădurar, asta fusese omul ei până să-l strângă dumnezeu. După ce a murit bărbatul, Mama Osepina n-a vrut să plece din casa ei, şi la toate îndemnurile copiilor de a veni la oraş, să-şi ducă bătrâneţile la căldură, comod, cu apă caldă şi televizor, bătrâna ridica din sprincene şi ofta:” Ce să fac eu, mamă, la bloc? Ce să caut eu la puşcăria aia, unde totul pute de-ţi ia nasul? Unde să mă duceţi voi din casa mea?” Bătrâna rămăsese şi-şi îngrijea nesmintit gospodăria, aşa cum o lăsase bărbatul, cu vacă, două capre, câteva oiţe, găini şi stupi de albine. Cu grădina de zarzavat şi cu câteva flori, presărate cam la întâmplare, semn că nu erau ele prima grijă a femeii. Creşteau în voia sorţii, buruienoase, cu tulpinile înalte, băţoase. Aşa le găsise când se luase cu bărbatul ei, aşa vor rămâne şi după moartea ei, dacă o mai rămâne ceva după moartea ei în pustietatea asta. Cei din familia bărbatului fuseseră pădurari din tată în fiu, şi casa dăinuia de generaţii, acolo, în poala pădurii. Cine mai ştie cum o fi arătat la început, că fiecare găsea de cuviinţă să-i mai adauge un acaret, să mai adauge o cameră, să-i facă tâmplărie nouă, s-o mai înalţe niţel. Să-i schimbe acoperişul. Să-i mărească grajdul, să mai facă o magazie. Ceva se adăugase cu fiecare nouă generaţie care venise să locuiască aici. Mama Osepina avea nouăsprezece ani când s-a luat cu pădurarul şi a venit să locuiască în casa din poalele pădurii. Au făcut patru copii, care au fost cazna ei toată tinereţea, Casa era departe de sat, şi copii trebuiau duşi la şcoală pe orice vreme. Se sculau cu noaptea în cap şi băteau şleaul ori desfundat, ori înotau prin colbul gros. Dar ea nu s-a lăsat, şi-a dus copii la şcoală zi de zi, an de an. Se prea poate ca ai ei să fi fost copiii care nu au întârziat niciodată, n-au lipsit la nici o oră. Mama Osepina era mai exactă ca ceasornicul Roskopf Patent, care ticăia pe masa din bucătăria micuţă de vreo sută de ani şi nu fusese reparat niciodată. Toate secretele gospodăriei le-a deprins de la soacră-sa, care a mai trăit o vreme după ce-a venit ea gospodina casei, şi care, până-n ultima clipă, a fost la fel de aprigă pentru bunăstarea familiei ca în tinereţe. Casa lor se bucura de belşug, dar vreme de prins muşte nu era. Mama Osepina prinsese un obicei care n-a mai părăsit-o, pe care şi astăzi îl ţine; seara, când se vâră în aşternut şi-o trec fiori prin mădularele ostenite, vede cu ochii

minţii truda zilei şi ce s-a împlinit, ce-i gata, şi ce mai are nevoie de osteneală. Şi parcă o cuprinde o moleşeală care-i furnică toate măruntaiele, o împinge să se cuibărească, să-i fie bine peste noapte. Niciodată, n-au fost pentru Mama Osepina o povară rosturile casei. Munca i-a ţinut firea dârză, şi faptul că întotdeauna se vedea ceva după ea o făcea să se uite în jur cu oarecare fală. Gospodăria ei avea un nume în împrejurimi, şi când se vorbea de casa pădurarului, puteai citi admiraţia şi cinstirea cuvenită. Lasă că nici bărbatul ei nu s-a dat de ruşine, ţinea din scurt şi rosturile casei, dar şi pe cele ale pădurii. A fost om de casă, nu l-a ademenit băutura mai mult decât se cade unui bărbat, sau muierile, şi-a ţinut toată viaţa la belşugul pe care poţi să ţi-l faci cu mâinile tale. Tare bine s-au potrivit în privinţa asta, şi tare-i mai plăcea Mamei Osepina să vorbească cu alte femei despre năravurile omului ei. Pe măsură ce se scurgea timpul şi chiverniseala se cunoştea tot mai bine, nevasta gândea că nu prea are cine să-i stea înainte omului ei, şi de asta strădania ei era să-l dezmierde cu ce e mai bun. Acolo în pustietatea pădurii nu aveai în faţa cui să te arăţi mândru. Toate cele din jur erau mândre, ce să spun? Dar nimeni nu se dă în lături de la o îmbucătură gustoasă, sau de la păhărelul parfumat care-ţi deschide pofta. Mama Osepina prinsese drag de borcanele aliniate în pivniţă, pe rafturile care primeau în fiecare toamnă hârtie nouă, albă, tăiată în colţuri cu foarfeca şi prinsă cu pioneze. Practic, nu se oprea din făcut conserve cât era anul de lung, să fie cămara şi beciul mereu pline, să nu lipsească nimic din ce ai de trebuinţă. Frigider n-a avut niciodată, nu înţelegea rostul lădoiului. Conservele ei stăteau cum trebuie în beciul adânc şi-n cămara răcoroasă. Afumăturile, putineiurile cu brânză, borcanele cu de toate, şirurile de cârnaţi, sau şuncile aveau locurile lor la care ajungea şi cu ochii închişi. Învăţase de crudă, că maică-sa n-o cruţase, pe urmă a avut noroc de soacră, care ştia o groază de secrete despre cum poate fi prelungită viaţa roadelor. La toate astea s-au adăugat micile amănunte pe care i le-a arătat experienţa, an de an. Dar mai ales, i le-a arătat dragostea ei pentru bunăstare, pentru belşug. Practic, şi acum când se apropia de optzeci de ani ţinea cinci case cu conservele ei. E drept, avea noroc de ce-i dădea deopotrivă gospodăria, dar şi pădurea largă. Doar dragoste să ai, şi bucuria de a şti că-n cămara ta este loc. N-a ştiut niciodată ce înseamnă să cumperi dintr-un magazin ceea ce se putea face în casă. Se cheamă că eşti gospodină dacă pe rafturi se adună zi

de zi borcane, sticle, putineiuri în care aşteaptă preparate care să-ţi desfete sufletul şi cerul gurii. Da, da, zi de zi, neîncetat, cât te-a lăsat Dumnezeu pe pământ, trebuie să înveţi cum să-ţi plănuieşti desfătarea. Lumea e făcută să ai de toate în jurul tău, toate pe care le poţi aranja după voinţa ta şi după ştiinţa pe care te-ai străduit s-o capeţi. Desfătarea nu e făcută nici pentru proşti, nici pentru leneşi, nici pentru nepricepuţi. Pentru ăştia e doar ce rămâne şi ce cade de la alţii.

Mihai se uita la bătrâna care bătea la pragul celor optzeci de ani. O privea cum şade liniştită în faţa lui, fără semnele alea atât de caracteristice în lumea din care venea: nelinişti, emoţii, freamăt, gânduri instabile, ce vin şi se topesc, dar toate sunt legate de teama că poate scăpa oportunitatea. Că pe lângă tine poate trece o şansă pe care a doua oară n-o mai prinzi; şi cine ştie ce ce-ţi poate aduce şansa asta? Toată fiinţa este cufundată în neliniştea şi-n dorinţa de a prinde tu, doar tu, ceea ce este mai bun pe lumea asta. Şi toate bunătăţile astea se ivesc în jurul tău, se arată pentru o vreme, de regulă prea scurtă vreme. Ca să ai parte de ele, trebuie să te antrenezi mereu, să ştii să le recunoşti, să ai iuţeala să le apuci. Sunt nenumărate soiurile de bunătăţi, şi sunt mereu altele, şi mereu mai noi, mai ademenitoare.

Mihai uitase de patul tare, de căldură aromată a focului de lemne şi de mirosul de gutuie. O privea tăcut pe femeie, care stătea în faţa lui, cu mâinile ridate în poale, mâinile subţiri şi vânoase, cu unghiile tăiate în colţuri, tăiate în grabă cu o foarfecă prea mare, şi simţea cum vine dinspre ea liniştea omului care ştie că el este stăpânul tuturor lucrurilor din jurul său, ştie că el le face destinul, le aşează calea, ce e musai să ţină cont de nevoile lui, de dorinţele şi de capriciile sale. Nici o fărâmă de nelinişte că ceva o să vină şi o să treacă, o să se prăpădescă alunecând pe lângă el şi anulându-i şansa. Nici vorbă! Totul în lumea Mamei Osepina era dominat de voinţa ei, totul se înlănţuia după tipicuri pe care, an după an experienţa le nuanţase, le aranjase într-o armonie ce ţinea fără de tăgadă de caracterul ei. Caracterul omului avea o contribuţie copleşitoare în lumea în care femeia trăia, pentru că, hachiţile caracterului erau cele care împingea lucrurile într-o parte sau alta.

Venise până sub poalele pădurii, să afle reţete de conserve de la Mama Osepina, care era celebră în ţinut pentru gustul fără egal al conservelor sale. O convinsese pe Clara că trebuie să facă şi astfel de produse, pentru că mai rămâneau legume şi era

păcat să se risipească aiurea. „Treaba ta, îi răspunse Clara. N-ai decât. Eu o să mă ocup de aprobări. Da', vezi de caută şi tu ceva mai de soi. Castraveţi la borcan şi suc de roşii ştie oricine. Nişte delicateţuri aş dori eu să facem la grădină la noi." Din vară se tot învârtea Mihai, întrebând în stânga şi în dreapta, şi aşa ajunsese la Mama Osepina, aici în pustietatea asta unde se prăbuşeşte codrul pe tine. În sinea lui zâmbea, pentru că nimeni n-ar fi dat doi bani pe reţetele unei bătrâne trăind ruptă de lume, dar pe el tocmai astfel de reţete îl interesau, astea se potriveau cu ceea ce fac ei la grădina lor. Acum stătea fermecat în faţa femeii bătrâne şi prin minte i se învârteau tot felul de gânduri, era un carusel în zi de duminică mintea sa, dar lui i-ar fi plăcut să tragă o învăţătură, să şitie ca a învăţat ceva de soi din întâmplarea asta. Doar că bătrâna degaja atât linişte, atâta echilibru, încât nimic din jurul ei nu părea să iasă dintr-un tipic vechi ca şi viaţa pe care o trăise departe de oameni. O bătrână dintr-o lume ce se pierde, aşa cum s-au pierdut atâtea în amarul timpului. Va veni o alta peste ea, se va suprapune, aşa cum se suprapun straturile de vegetaţie care moare pălită de frigul iernii; an de an, an de an. Şi stând aşa, Mihai şi-a dat seama că, cel puţin pentru el, lucrurile au înţeles, aşa cum se întâmplă. Omenirea s-a împărţit în două lumi care se înfruntă şi una o scufundă pe cealaltă, când ar trebui să se completeze una pe cealaltă. Sunt lucruri atât de specifice, de fireşti, atât de în firul realităţii în fiecare din aceste lumi, lucruri care se ivesc cu de la sine putere, aduse de voinţa fiinţării; aceste lucruri ar trebui să devină un soi de semn, un fel de literă de alfabet. Oamenii ar trebui să înveţe că viaţa se face nu excluzând, ci adăugând; e o problemă de alegere şi fiecare destin se face cu elementele care i se potrivesc cel mai bine. Nu trebuie să iei de-a hurta, ci să alegi cu oarecare zgârcenie. Stând pe patul tare, Mihai a înţeles de ce nu-i venea să vorbească cu alţii despre gândurile lui, despre planurile lui. Pur şi simplu nu era problema lor; viaţa lui era un fir subţire care se împletea cu multe, multe altele, şi dacă te uitai de departe ţi se părea că e aidoma celorlalte, doar că nu era. E o problemă pe care în primul rând trebuie s-o înţeleagă el. Mamei Osepina îi fusese simplu, aici departe de oameni, ea nu avusese alternativă, dar unul care trăieşte în vâltoarea unei lumi tot mai zăpăcite e greu să-şi ţină firea, şi să înţeleagă că viaţa este pur şi simplu o problemă personală. Până la urmă avusese noroc de hotărârea bunicului său, care se gândise să-l azvârle în vâltoare, fie ce-o fi; ori dă din

mâini şi scapă, ori se duce la fund, şi asta e. Îşi aducea aminte de copilul pe care-l dusese la grădină bătrânul, copilul care pierise, dar şi persistase în firea lui. Zdrenţe din apucăturile aceluia se mai ridicau uneori la suprafaţă, mai aruncau o picătură de culoare peste firea taciturnă şi molcomă a omului care astăzi trăia în mijlocul semenilor săi, teribil de departe de aceştia.

Se uita cu tot mai multă duioşie la Mama Osepina, care habar n-avea că viaţa ei ar trebui să fie un caz de studiu, că lucrurile din jurul ei sunt un model despre trăinicie şi deespre siguranţă, doar că nimeni n-o să studieze viaţa bătrânei. Chiar şi în memoria lui vor rămâne imagini şterse, mai mult anecdotice, cu un anume iz, un anume specific. Cu siguranţă, nu va avea puterea să ţină piept forţei care vine dinspre realitatea activă, cea care produce în fiece clipă felurite modele care admenesc. Nu poţi să ţii piept ademenirii, îţi trebuie fire tare şi îţi mai trebuie un scop, un ţel, o tensiune eroică, dar toate astea nu prea mai există pe planeta noastră. Despre ele vorbim la trecut, iar exemplele din preznt sunt nişte amărâte de buriceli, numai bune de dat la televizor.

Ar fi rămas s-o slujească pe bătrână, dar nu avea stofa necesară, mai mult ar fi încurcat; ştia în schimb că va face, de azi înainte, dese drumuri la căsuţa pădurarului de sub poalele pădurii.

Serghei tresări violent, uitase cu totul de soneria veche şi butucănoasă, care atârna de peretele holului, abia ţinându-se în nişte fire negre, de la izolaţia din pânză gudronată. Nu umblase niciodată la soneria aia cu doi clopoţei mari şi ruginiţi mai peste tot. La ce să umble? În casa asta fuseseră cu totul vreo patru persoane şi se nimerise ca de fiecare dată să vină însoţiţi de el. Dacă te uitai de afară, puteai să crezi că e o casă părăsită, şi doar florile îngrijite din grădiniţa de la stradă erau un semn că totuşi cineva locuieşti aici. Nu se sinchisi să vadă dacă e cineva, trebăluia în continuare la oala care bolborosea harnic. Se gândi că trebuie să fie curiozitatea copiilor de prin vecini, pentru că un buton ca cel de la soneria lui nu mai exista pe suprafaţa pământului. Gustă fiertura şi plescăi mulţumit de aroma lichidului. Sare era destulă şi nici iuţeala de la ardeiul aruncat ceva mai devreme nu întrecea măsura. Lovi lingura de lemn de câteva ori de marginea oalei şi întoarse capul pentru că,

soneria începu să bolborosească mai întâi, mai apoi ţârâi răguşit şi îndelung. Apoi, după o scurtă pauză, zdrănganea la intervale regulate neîncetat. Serghei se grăbi spre o fereastră care să dea spre poartă, curios să-l vadă pe agitatul vizitator.

Adina îşi pierduse răbdarea şi bătea în lemnul porţii cu bastonul ei noduros. Când Serghei apăru pe după colţul casei, strigă la el cât o ţineau plămânii: „ Haide, suleo, haide odată, că m-am săturat să stau aici ca viţelul la poartă nouă.” Trecu pe lângă el ca o maşină de mare tonaj, însoţită de hohotele de râs ale Sergianei, care căuta să închidă poarta aia cumva. „Unde te duci, apucato, ştii cumva pe unde se intră în casă?, întrebă Serghei. „După câte ţin minte n-ai mai fost niciodată la mine.” „Ce mama dracului să caut la tine? Mie când mi se făcea de bărbaţi, căutam unu mai pe-aproape.” „Da’, acuma ce cauţi?” „Ho, că n-am venit să te violez. Am venit să văd ce porcării tot scoţi tu în curte, că fie-mea zice că-s de tot mirul.” „Uite, ştii ce? – sări Sergiana -, eu te rog să te potoleşti. Ce-s apucăturile astea? Domnule Serghei, n-am zis în viaţa mea aşa ceva.„ Serghei îi făcu cu ochiul Sergianei: „ E cu bilet. Acuma, de când sunt la strâmtoare cu banii, am băgat bilet la vizitatori.” „ Oleu!, cum face el avere! Pune bilete la maidanezi, c-am şi văzut vreo doi în capătul străzii. Sunt avute cotarlele în cartierul ăsta? Pe unde-o iau, măi bogătanule?!” Bineînţeles că, odată ajunşi în camera unde Serghei primea oaspeţii, Adina s-a lăfăit în fotoliul cel mare, cuibărindu-se acătării. Stătea ca o patriciană, spijinită în bastonul gros, şi-şi întorcea privirile urmărindu-l pe Serghei care se apucase să prepare o cafea. Mustăcea Adina, semn că ceva nu e pe placul ei. Mai întâi, Serghei făcuse loc pe o măsuţă fragilă ce părea c-o să prăbuşească acuş, acuş. Pusese pe ea o spirtieră care semăna cu lampa lui Aladin. Sergiana gândea că o fi de pe timpul ăla, sau poate ceva mai dincoace, dar nu mult. Pe urmă cotrobăise într-un dulap şi scosese la iveală un ibric din aramă, scund şi burduhănos, în care se putea face o cafea, cel mult două, da’ zdravene. Adusese o carafă de apă, o carafă înaltă, subţire, graţioasă şi trei ceşti groase dintr-o ceramică lucrată manual, care contrastau violent cu carafa gingaşă. Pusese apa la fiert şi aştepta cuminte ca aceasta să fiarbă. „Auzi, măi, tu, găzdaşule, da’ până-o fierbe apa aia – ceea ce eu nu cred s-apucăm, că viaţa-i scurtă, o băutură mai omenească nu se găseşte în coliba asta?” Serghei chicoti, se ridică de pe scaun şi dispăru. „Măi, mamă, ce dracu’ te-a apucat? Ce ţi-a făcut omul ăsta de te porţi aşa cu el?” „Aia, e, că nu mi-a

făcut. Ceea ce nu e treaba ta. Aici sunt socoteli de oameni bătrâni. Oameni dintr-o altă lume. Nu mai apucaţi voi o asemenea lume. Aşa că stai pe curu' tău şi cască ochii."

Serghei reveni şetrgând de zor o sticlă prăfuită, o aşeză pe măsuţa cu spirtiera şi se apucă să-i cureţe gâtul de smoala întărită de vreme. „E o licoare de vreo treizeci de ani, făcută de un meseriaş bătrân de pe malul Borcei. La vreme copilăriei mele acolo se mai lăfăiau ceva livezi de piersici. Cum treceai grădinile de legume din bălţile Ialomiţei se iveau livezile dese de piersici şi se întindeau până-n buza Dunării. Frumoase livezi! De acolo e licoarea asta, pe care tata a căpătat-o într-o vară când a lucrat sezonier. Era plină balta de sezonieri. A venit acasă cu cinci litri pe care i-a păzit ca pe ochii din cap. Voia să-i desfunde la nunta mea... Da' n-a fost să fie. Aşa c-ai s-o desfunzi tu." Serghei curăţa meticulos dopul sticlei cu lama unui briceag elveţian, unul din ăla care are o sută, şi-o mie de limbi, dintre care foloseşti doar vreo trei. Când a turnat în paharul Adinei s-a ridicat un parfum îmbibat de soare, de iarbă pălită, de nisip colbuit peste care trecuseră ploi şi picioare de om şi de cal. Sergiana a simţit că-i sar ochii din cap când alcoolul pur i-a ajuns pe limbă. Pur şi simplu s-a evaporat aproape instantaneu şi a lăsat în loc o arsură care aluneca pe gâtlej până-n stomac, intra în sânge şi-ţi schimba firea pe loc. Avea ochii în lacrimi, ar fi vrut să i se dea apă, dar nu ştia dacă se cade să ceară aşa ceva. Serghei i-a întins o felie de pepene galben, rece, aromat. Carnea fructului a ogoit arsura care a rămas doar în locul în care lichidul atinsese pentru prima dată papilele. „Maică-sa se uita la ea şi aştepta răbdătoare să vadă cum iese odrasla din asta. „Păi, măi fată, dacă nu te pricepi de ce te bagi la treburi de oameni mari? Asta-i băutură pentru profesionişti. Amărâtu' ăsta de Serghei, ţine astfel de delicatese doar ca să se laude, să se umfle în pene. Lasă sticla asta aici şi tu vezi-ţi de ale tale."

Spirtiera se încălzise şi în jurul ei mirosea discret a alcool ars, din ibricul scund se ridicau aburi firavi, aşa că Serghei scoase dintr-un dulap suspendat desupra măsuţei mici o râşniţă manuală ce arăta că fusese făcută imediat după plecarea lui Columb înspre Indii. Era pătrăţoasă, cu sertar, şi manivela care acţiona valţul ieşea dintr-o mică turelă cu o fantă pe care o acoperea un căpăcel ce putea fi rabatat. Lângă râşniţa arhaică, puse un săculeţ din pânză cu boabe de cafea. „Boabele astea sunt prăjite de mine, după o reţetă orientală ce se păstrează de veacuri. Şi amestecul se face din

soiuri care se găsesc tot mai greu. Un singur armean a mai rămas în oraşul nostru şi mai aduce soiurile astea, şi un sort de hell care se potriveşte cu aroma cafelei. E un secret şi cu hellul... De regulă negustorii din ziua de azi evită să mai propună hell băutorilor de cafea...” „ Băi, când vorbeşti aşa, arăţi ca amărâţii ăia care colecţionează timbre. Cafeau e cafea; e bună dimineaţa, dar nu faci din asta filosofia lu’ peşte.” „Ba, ai să mă ierţi, tu, scorpie amărâtă. Toate momentele astea când îţi pregăteşti o desfătare sunt minunate, şi au folosul lor pentru spirit. În astfel de momente înveţi că nu trebuie să te grăbeşti, că trebuie să alegi cu grijă fiecare ingredient, să-ţi cumpăneşti gesturile şi să dai răgaz sufletului să se răsfeţe. Astea nu sunt momente pe care să le găseşti preambalate la supermarket. Pe astea le modelezi tu şi le laşi să te călăuzească, şi-or s-o facă înţelept. Momentele astea nu sunt ca sportul ăla care-ţi plăcea ţie, cu picioarele desfăcute, ci sunt întotdeauna un soi de iniţiere pe care trebuie s-o cumpăneşti cu atenţie.”

Seghei umplu cu grijă mica turelă a râşniţei şi începu să macine boabele, după ce presără câteva fire de hell peste ele. Când apa a început să fiarbă, a dat ibricul deoparte şi a măsurat grijuliu cantitatea de cafea necesară, mestecând atent ca spuma bolborosindă să nu depăşească marginile vasului. Când lichidul s-a mai liniştit, a pus vasul din nou pe spirtieră mestecând neâncetat. Cafeaua a fiert şi s-a curăţat de caimacul care s-a topit parcă în lichidul brun. Atunci, a pus ibricul de-o parte, l-a acoperit cu un capac mic de sticlă şi a stins spirtiera. „Acuma e musai să spunem rugăciuni şi să facem vrăji. Până ne dă amărâtu’ ăsta un strop de cafea s-a dus dracu’ tot cheful - boscorodi Adina. Noroc că avem cu ce să ne trecem timpul, mai spuse, şi-şi turnă o porţie nouă din ţuica parfumată şi bătrână. Când Serghei s-a hotărât să toarne cafeaua în ceşti, Sergiana simţea că este cuprinsă de emoţie. Ce fel de cafea o fi? Nu auzise de hell, şi nu ştia ce fel de gust va avea cafeaua condimentată astfel. A primit ceaşca din care se mai ridica un firicel de abur parfumat. A sorbit, şi lichidul fiebinte i-a umplut papilele cu un gust delicat şi stăruitor. Nu mai băuse niciodată o astfel de cafea, atât de tare şi de aromată. Era dumnezeiască licoarea amăruie, arăta că merită cu prisosinţă tot ritualul pe care Serghei l-a urmat cu gesturi molatice, leneşe, care dovedeau că bărbatul îl practică nu doar ocazional, nu să impresioneze pe cineva. Ritualul acela era chiar modul cum în casa lui Serghei se pregătea cafeaua, dar şi cel

care urma s-o bea, era o anume filosofie, o filosofie a bunăstării, a modului în care trebuie să arate desfătarea.

„Doamne!, ce bună e” – exclamă Segiana. „Ai să înveţi cât e de bună, dacă ai să continui să-ţi respecţi momentele de desfătare, şi n-ai să te iei după maică-ta care hăpăie fără socoteală şi cu mintea aiurea tot ce are în faţă” – zise Serghei, lărgindu-şi zâmbetul pe toată figura. Astea sunt mărgele pe care trebuie să le prinzi în şiragul vieţii, una câte una, fără grabă, cu delicateţe. De fiecare dată, când una dintre ele îţi va reveni în minte, va aduce cu sine un alai întreg de forme ale plăcerii, tot mai subtile, tot mai inefabile. Formele astea ale plăcerii nu sunt o prostie, ci un soi de barometru care îţi arată cum urcă nobleţea în tine. Să nu-ţi închipui că plăcerea este forma aceea brutală, nerafinată din debutul procesului, forma pe care o caută toate firile primitive. Nici vorbă! Plăcerea vine pe măsură ce firea ta se distilează, se sensibilizează, şi este gata să vibreze la cea mai gingaşă undă. Asta nu există dintr-o dată, e nevoie de conştiinţa ta, care să se îmbibe de stări ne mai întâlnite, în acelaşi timp surprinzătoare şi neobişnuit de comune, ale senzaţiilor. Doar conştiinţa este cea care are acces într-un astfel de nivel al Universului, şi dacă tu te laşi purtat de pornirile ei, şi-i faci voia, te transformi încetul cu încetul şi intri într-o altfel de stare a lumii. Una din care, la final, poţi pleca mult mai uşor şi mai împăcat. Aşa faci lumină în jurul unui timp, al unor clipe, şi poţi să le deosebeşti în particularitatea lor. Îţi arată ce înseamnă intimitate şi ce importantă e ea pentru existenţa unui om. Te învaţă să nu mai trăieşti la comun ca la cantina săracilor, aşa cum te împing sărăciile astea de inovaţii tehnologice. Cu o drăcie din astea, gustul a ceea ce prepari este hotărât de linia tehnologică, nu de dorinţa ta, nu de chemarea ta pentru o anume savoare. Iar tu înghiţi, şi admiţi că-ţi place. Sergiana, eşti o femeie încă tânără, care a ajuns la momentul la care ai mare nevoie de plăcere. Acum se hotărăşte cu câtă nobleţe vei pleca în Zonă. Ştii ce e Zona? Nu, desigur nu ştii. Pentru că oamenii care trăiesc mereu împreună pierd simţul acela de care ai nevoie pentru a şti ce este Zona. Ei, bine, Zona este partea Universului care nu cunoaşte noţiunea de dimensiune. Din această cauză acolo nu poate fi nici Conştiinţă şi nici Raţiune, pentru că totul este ne-fire şi inefabil. Zona este în stăpânirea completă a ne-fiinţării, de acolo porneşte orice element în stare pură, porneşte să înlăture o Nevoie care se iveşte undeva în cuprinsul

Universului. O, Doamne, noi oamenii am vulgarizat îngrozitor noţiunea de Univers, am sărăcit-o dincolo de tot ce se poate imagina. Aşa cum am vulgarizat noţiunea de Viaţă, de A-trăi. Ne-am chinuit până dincolo de orice masură să le înghesuim în definiţii, în formule, în structuri care să nu aibă nici un soi de vibraţie, de armonie. Să ajungă totul un raport contabil, rigid şi sec. Ăsta e semn că ne îndepărtăm de sorginte şi pierdem semnele care ne-ar putea călăuzi către ea. Nimic şi nimeni – în afară de noi – nu poartă vina acestei rătăciri. Ne place să spunem mereu că tehnologia ne schimbă viaţa, ceea ce nu este de loc adevărat. Rolul tehnologiei este acela de a ne adânci viaţa, doar că noi am descoperit cât de uşor se poate patina pe suprafaţa unei realităţi şi am deformat cu totul înţelesurile. Scurmăm ca nişte găini, şi cotcodăcim asemenea lor."

Adina îşi mai turnă un pahar de ţuică, îl dădu peste cap, luă ceaşca de cafea şi-i spuse Sergianei: „Sergiana, fată, te las cu taica popa, să-ţi descânte el. Eu mă duc afară să văd ce-a mai scornit mintea creaţă a deşteptului ăstuia." Soarele stătea în cumpănă, ademenit de dorinţa de a asfinţi, iar umbrele lucrărilor din curte se alungiseră şi se aliniaseră, de parcă cineva le-ar fi tras la sfoară. De sus, de pe treptele casei, Adina putea cuprinde întreaga curte şi o senzaţia ciudată, o senzaţie căreia nu-i putea da un nume o cuprindea lent şi stăruitor. Ce vedea în curte, pe stratul de nisip greblat cu grijă, o înfiora şi-o mânia în acelaşi timp. Toate lucrările alea erau nişte povestiri neînchipuit de simple, toate erau o scriere caligrafică despre ceva ce ştii, ce crezi că nu mai are nevoie de rostire, dar modul cum omul acesta a caligrafiat zicerea te surprinde. E o armonie fără margini între esenţa spusei şi eleganţa precisă a modului de a scrie. Privind o lucrare, oricare dintre lucrări, îţi dai seama că e ca şi cum, respiraţia ta, de care uiţi tot timpul, te iubeşte, sau te trădează, te vinde sau luptă să te prefacă. Nu faptul că eşti om este esenţial, nu faptul că există în tine o nevoie, o sete pe care încerci s-o ogoi cioplind materialul lucrării, ci bucuria şireată a ivirii semnului, felul în care ştie el că de caligrafia lui depinde totul şi se joacă cu voinţa ta. Neînduplecat. Neîndurător.

Furia Adinei a atins un prag adânc, şi în sufletul ei a vibrat scurt un înţeles. A aruncat stropul de cafea ce rămăsese în ceaşcă, a călcat de câteva ori marginea nisipului, stricând ordinea precisă a liniilor, apoi s-a răsucit şi a intrat. „E timpul să

mergem, măi fato, că ne prinde miezul nopţii ascultând poveştile unui nătâng." Sergiana ar mai fi stat, dar tonul vocii maică-si nu-i dădea nici o şansă. Serghei s-a uitat la Adina, zâmbind tot timpul în felul lui şăgalnic. N-a spus nimic Serghei, n-a întrebat nimic. Se vedea doar că nu e de acord cu gândurile tainice ale Adinei, iar pe Sergiana o astfel de comunicare o scotea din sărite, pentru că ea nu avea acces. Pentru ea, lucrările lui Serghei erau preţioase, era magnifice, dar cei doi bătrâni se ciondăneau aprig în felul lor şi pe ea nici n-o băgau în seamă.

Tot drumul până acasă, Adina a bocănit cu capătul bastonului în podeaua maşinii, lucru care o scotea din minţi pe Sergiana, dar a strâns din dinţi şi n-a scos o vorbă. I se albiseră vârfurile degetelor, încleştate pe volan ca să se stăpânescă. Ajunse acasă, Adina a urcat cele câteva trepte ale terasei largi şi s-a aşezat pe şezlongul cârpit şi vai de el. Continua să bocănească cu basatonul; era un soi de ritm, un soi de invocaţie şamanică. Probabil că în mintea ei gândurile aveau un anume traseu, erau îndrumate de sunetele făcute de bastonul noduros. Trebuie că era un proces complicat şi anevoios, iar ceea ce îi aduceau gândurile nu era de fel mulţumitor. Rămânea concentrată şi dusă, Adina. Dusă într-o vâltoare de sentimente ce se amestecau netrebnice, mereu ajungând la un final asemănător care nu dădea pace femeii. Nu era de loc pace în sufletul Adinei, nimic nu ogoia sarabanda de prevestiri şi de alternative neplăcute, aşa că bastonul sălta în continuu. Sergiana i-a făcut ceaiul preferat din mentă, iasomie şi ceai verde, i-a adus sticla cu rom „Havana", şi a lăsat-o în întunericul peluzei peste care foşnetul frunzişului din ravenă rostogolea fel de fel de istorii. A durat mult, se pregătea de culcare Sergiana când s-a auzit strigată de maică-sa. „Mai încet, femeie că trezeşti toţi câinii cartierului." „Stai jos, pe ceva, şi slăbeşte-mă cu câinii cartierului. Nu de ei îmi arde acum." Pe urmă, ropoteala ritmată a bastonlui se lansă într-o sarabandă îndrăcită. Sergiana îşi adusese un scaun şi aştepta răbdătoare „Să mă ia dracu', dar nu cred să fi fost pusă într-o situaţie mai naşparilie ca asta, în toată viaţa mea. Mie mi-a plăcut întotdeauna să fiu călare pe viaţă şi pe bărbat." – o auzi pe maică-sa. „Tu ai văzut lucrările alea ale lui Serghei?" „Da. Sunt foarte frumoase. Sunt impresionante." „Eşti o proastă fără de cusur. Lucrările ale sunt frumoase pe dracu'... sunt fundamentale. Animalul ăsta de Serghei s-a jucat cu viaţa cum a vrut el. A răsucit-o, a stors-o, a zdrumicat-o, a tocat-o mărunt, mărunt. Cum

pisează minerii minereul ca să dea de aur. A fost şi călare pe ea, şi sub ea... dar totdeauna când a mai terminat o aventură de-aia de-a lui, devenea limpede că noi ăştilalţi suntem nişte proşti, şi că trebuie să ne bucurăm tare că suntem aşa. Ar rămâne pământul pustiu, fata mea, dacă am fi toţi ca Serghei. În ce mă priveşte, am înţeles asta de foarte tânără, şi de asta n-a fost el bărbatul meu, chiar dacă eu am fost naşa lui în joaca de-a hâţa-hâţa. Eu i-am făcut botezul, Sergiana, fată, dar omul ăsta a umblat prin viaţă de parcă ar fi fost acoperit de un clopot nevăzut care nu te lăsa să ajungi la el. Un clopot care îi permitea să facă cele mai neînchipuite nebunii şi să iasă teafăr din ele. Numai că de data asta a mers prea departe. Aşa mi-e teamă, c-a mers prea departe. Tot ce a făcut el înainte nu era îndreptat direct împotriva lumii. Cu lumea a păstrat un soi de armistiţiu şi a stat în apa călduţă a unei simpatii indiferente. «Tu cu ale tale, noi cu alte noastre» – spunea lumea. Dar acum, toate lucrările astea sunt de-o sinceritate fără margini, sunt de-o simplitate de neimaginat, sunt de un omenesc fără limite. Şi aşa ceva nu cred că se iartă. E ca o înjurătură grea de mamă. S-a putut aşa ceva o singură dată, pe vreme lui Brâncuşi. Olteanul a fost cel care a descoperit cât de fundamentală este caligrafia şi de asta a ajuns acolo unde a ajuns. Caligrafia este esenţa spiritului ascuns al fiecărui semn dintr-un lucru, şi Brâncuşi a făcut ce-a făcut şi-a ajuns maestrul caligrafiei. Da, dar a făcut asta într-o lume care îşi dorea caligrafie, tânjea după energia ascunsă a caligrafiei, murea să fie fecundată de misterul pe care calilgrafia îl poartă cu ea. Acuma însă, pe lume o doare în cur de caligrafie, o doare în cur de mister. Lumea noastră, fată, are impresia că e suficient să înşiri semne într-o oarecare logică, sau în ceva care să pară că e logic. Ei numesc asta schimbare, când, de fapt, este doar o decădere. Una care trebuie să împlinească un ciclu, să-l închidă. Restul e la cheremul vorbelor. Şi crede-mă că ştiu ce spun, după o viaţă în care am răscolit prin ceasloave, prin scriituri vechi de când lumea şi-am stat la sfat cu cărturari pe care nu-i cunoaşte nimeni, nu-i va cunoaşte nimeni. Moşnegi cu vârstă incertă, oleacă solomonari, dar altminteri atenţi la tot ce trece prin viaţa asta, dar mai ales la legăturile care există cu lumi de nevăzut, de neimaginat. Fiecare semn dintr-o scriere e socotit ca fiind o cheie pentru un anume sipet. De asta în cărţile vechi, atunci când o literă era transformată într-o miniatură, lucrul nu se facea de dragul frumosului. Acolo se găsea cheia care te putea duce la puterile literei. Ţie,

toate astea ţi se par desigur nişte prostii fără margini, nerozii pe care nişte netoţi le vehiculează în singurătatea în care trăiesc. Şi nu numai ţie, ci oricărui om din lumea noastră raţiunea nu-i dă voie să mai creadă în eresuri. S-a înstăpânit peste pământ o cultură a impulsului, care produce o acţiune directă şi precisă. Dar e posibil ca totul în lumea asta să fie cauză şi efect, aşa că semnele despre care-ţi vorbesc au rostul lor, care se consumă într-un spaţiu tare greu de înţeles cu mijloacele raţiunii; acela al conştiinţei, acolo unde se produce cunoaşterea. N-am vorbit cu tine niciodată despre lucrurile astea, n-am vorbit cu nimeni, pentru că n-are rost să-ţi răceşti gura de pomană, povestind despre ceva ce pare desprins din gândirea babei Safta. Acuma, însă sunt tare speriată, pentru că lucrările lui Serghei sunt pline de semne care vin din zona asta, şi sunt al naibii de atent caligrafiate. E mai bun caligraf decât Brâncuşi, dar cu siguranţă lumea are să-l sfâşie, şi-o s-o facă în felul ei: fără milă, fără înţelegere şi fără zarvă. Dacă lumea se dă la tine făcând zarvă, e bine, înseamnă că eşti norocos, dar dacă lumea amuţeşte asta înseamnă pieirea ta. Serghei se pare că ştie bine ce-a făcut, ştie că a călcat un teritoriu în care n-ar fi avut voie să intre. Acolo te duci dacă nu ai de gând să te mai întorci, dacă iubeşti fără limite singurătatea, tăcerea şi taina. Experienţa lui din păduri, dar mai ales revenirea în lumea normală i-a dat curajul ăsta. E ca şi cum ai fi fost omul care ai făcut o excursie în lumea morţilor. Ai fost, te-ai plimbat, ai văzut una alta şi acum, l-a întoarcere, vrei să vorbeşti oamenilor despre ceea ce crezi tu că ar fi fost realitate în călătoria ta. Dar tu n-ai fost în ţara piticilor şi nici nu eşti Guliver. Serghei nu-i Guliver."

Sergiana nu înţelegea nimic din ceea ce se întâmpla cu mama ei. O vedea în întuneric mişcându-se ca o umbră. Vorbea aproape în şoaptă şi uşor răguşit, şi tot ce spunea parcă era venit de la un oracol. Iar chestia asta cu caligrafia era cel mai greu de pătruns. Ce legătură ar fi între caligrafie şi lumea misterioasă a cauzelor unor acţiuni esoterice, înţelese numai de persoane cu o anume sensibilitate? Ce poţi să spui despre semne, care altminteri de când e lumea, lume au tot „însemnat" ce-au „însemnat" şi s-au aşezat în felurite ordini? Oamenii s-au bazat pe ele şi au construit cu ajutorul lor fără oprire lucruri, situaţii, acţiuni, realităţii. De ce, dintr-o dată ar trebui să înţelegem că există şi o altă faţă a acestora? Una, poate mai misterioasă şi mai puternică, din care pleacă tot felul de cauze şi efecte pe care nu le înţelegem şi la

care nu avem acces. Şi de ce caligrafia să fie o artă atât de perversă, care una spune celor mulţi şi alta câtorva care izbutesc să pătrundă dincolo de aparenţe. Unde era logica în toată povestea asta? Maică-sa era de pe altă lume, sau ea era o minte obtuză, ori poate, Adina avea acces la nişte adevăruri de care ea, Sergiana, nu aflase niciodată.

Era confuză, pierduse sensul unor lucruri pe care crezuse întotdeauna că le înţelege şi că au firescul lor în a fi. Niciodată nu gândise existenţa în termenii ăştia. Trăise în Islanda, bântuise, har Domnului!, Anglia în lung şi-n lat. Se îmbătase în pub-uri londoneze, făcuse amor în hoteluri cumsecade, unde patronii ca nişte oameni gospodari se îngrijeau să existe toate fleacurile trebuincioase în scurta vizită pe care nişte cetăţeni o fac în stabilimentul lor. Fuseseră seri când străzile oraşului erau înţesate de lume. Te loveai de tot felul de ciudaţi, vedeai figuri exotice, caractere excentrice. Au fost momente când a avut sentimentul că pământul întreg s-a revărsat pe străzile acelei capitale, şi că defilarea n-o să se mai termine niciodată. Dar, în toate astea exista o ordine, o logică, totul se măsura în dimensiunile omeneşti. Adina vorbea însă despre o altă ordine, despre altfel de dimensiuni, despre alt fel de relaţii pentru care se părea că trebuie să ai alt fel de simţuri. Îşi privea mama lung, se uita la ea, la faţa ei care se odihnea lipită de mâinile încrucişate pe mânerul bastonului. Încetase să mai bată podeaua şi privea cu ochii mijiţi întunericul foşnitor al ravenei. Era departe mama ei, era suspendată în ceva care pentru ea, pentru ea, Sergiana era de neînţeles. Ce fel de lume să fia aia? O lume în care pătrund doar nişte ciudaţi, printre care şi doi oameni apropiaţi ei. Foarte apropiaţi. Şi de ce ar trebui s-o sperie pe Adina sculpturile lui Serghei? Erau nişte lucrări ce dovedeau mâna unui maestru. Puţini ar fi îndrăznit să folosească astfel de tehnici pentru tot ceea ce povestea fiecare lucrare. În primul rând sinceritatea, sinceritatea care venea din interiorul materiei şi care aducea cu ea emoţie şi temeiuri. Nu sinceritatea autorului era singura importantă, ci şi sinceritatea materialui, şi-ţi trebuia pricepere să ajungi la o astfel de sinceritate. Picepere şi curăţenie. Puteai fi ultima otreapă în viaţa de zi cu zi, dacă aveai acea curăţenie inefabilă. Ţie, celui care o privea, nu-ţi păsa că nu poţi defini emoţia, ci doar s-o simţi, era o chestiune a momentului, ştiai asta. Ştiai că fiecare temei îşi va arăta înţelesul odată ce te vei îndepărta de lucrare. Când vei rămâne doar cu imaginea

ei în minte, când va fi o intimă relaţie între simţurile tale şi dorinţa ei de a te lămuri dincolo de raţiune. Dincolo de raţiune. Sergiana fu străbătută de un fior; Serghei muncise ca toate lucrările lui să ducă oamenii dincolo de raţiune. Asta căutase în toate aventurile lui: lumea de dincolo de raţiune. Când toată lumea căuta să se aşeze în limitele neîndurătoare ale raţiunii, Serghei visa acea lume care a trecut pragul şi s-a smuls din orizontul doldora de obşnuitele semne cu care ne povestim între noi măruntele fapte ale acestei existenţe. El îşi dorea să fie primit într-o lume în care totul se schimbă, pentru că iese din ordinea cunoscută şi atât de uşor de povestit. Asta însemna că ştia calea, ştia că există şansa, şi că fiecare om are mijloacele cu care poate ajunge într-o astfel de lume. Se prea poate să existe poteci, drumeaguri înguste, prin care unii oameni fac des călătorii dincolo de graniţele raţiunii. Şi probabil că la asta se referea Adina când vorbea despre misterul caligrafiei. Dar, de ce în piatră, în lemn, în metal? De ce în lut? De ce să nu încerci să lămureşti mai întâi în cuvinte, şi abia mai apoi să... „Eşti o proastă, Sergiana" – îşi spuse, pentru că, exact în momentul acela a înţeles de ce. „Probabil că mulţi ar dori în sinea lor să trecă prin astfel de momente", mai gândi. E un prim pas dintr-o călătorie folositoare celui ce va avea curajul s-o facă. Dar, mai ales, va avea curajul să se lase atins de temeiurile lui Serghei. Ori despre astfel de temeiuri nu se vorbeşte, ele trebuiesc făcute să trăiască, să existe. Aşa s-a întâmplat de când e lumea asta. Au fost oameni cărora nu le-a păsat de altceva decât de forma vie a temeiului.

Stătea la câţiva centimetri de maică-sa, îi auzea respiraţia uşor şuierătoare de la ţigările alea fără filtru. Peste ele, noaptea era fără pic de strălucire. Pur şi simplu era beznă peste peluza largă, peste casă, peste ravena potopită de vegetaţie. Era o atmosferă prielnică pentru singurătatea ocrotitoare, cea care îţi dă curaj să gândeşti mai adânc, să te laşi purtat dincolo de ce îţi spune mereu bunul simţ; acel mult lăudat bun simţ, cel pe care ţi-l cer, ţi-l impun cei din jur. Era o seară plină de surprize pentru Sergiana, şi-şi dădea seama că niciodată n-avusese asemenea trăiri. Spusele Adinei o zdruncinaseră serios. Stătea şi se gândea la tot ceea ce făcuse până la acel moment. Se întreba cum de ajunsese să picteze aşa cum o făcea, pentru că niciodată nu gândise pictura, actul în sine, ca o modalitate de a deschide intrarea într-un orizont nou. În faţa pânzei albe, pentru ea nu exista decât o obsesivă imagine tulbure, un

amestec învălmăşit de sentimente care trebuiau alinate, trebuiau să ia o formă pentru a se linişti cumva. Şi pe urmă venea meseria, cu logica ei rece, cu ezitări, cu hotărâri care păreau greşite dar care-şi impuneau voinţa. Hotărâri care adăugau nişte nelinişti noi peste alea vechi şi care se măcinau vreme îndelungată până să se stingă, să rămână ca o cicatrice aşezată peste multele semne care însemnau viaţa ei: un şirag de întâmplări felurite, pe care, multe dintre el, le provocase cu o oarecare aroganţă, pe care apoi o plătea cu nopţi de nesomn, cu remuşcări, cu regrete. Dar fapta, rămânea faptă, miezul ei rodea şi-o împingea înainte spre o nouă prostie, spre o nouă decizie. Oare de ce, între mamă şi fiică nu au avut loc mai multe discuţii ca cea din seara asta? Cu siguranţă ar fi ajutat-o, ar fi făcut-o să simtă cum apare din nimic o lumină aruncată peste gânduri, şi poţi să vezi până hăt, departe. Avea impresia, Sergiana că peste gândurile ei, vorbele Adinei aruncaseră o asemenea lumină încât acum le vedea de parcă ar fi fost într-un avion şi ar fi zburat deasupra norilor. Peisajul era fermecător şi tulburător în egală măsură. Într-o astfel de viziune, lucrurile nu-şi pierd misterul şi – până la urma urmei – starea aceea de semiinconştineţă în care ea îşi lucra tablourile aducea din profunzimea spiritului ei elemente la care altfel nu ar fi avut acces. Erau momentele când stătea între două realităţi, fără să perceapă niciuna pe de-a-ntregul. Asta înseamnă că ceea ce povestise maică-sa se putea petrece aievea unor oameni care aveau o sensibilitate mai specială, oameni care aveau luciditatea de a percepe lucrurile dintr-o asemenea realitate. Adică dintr-o realitate care li se arăta doar lor în mod concret, pentru ceilalţi nu erau decât nişte emoţii misterioase care te atingeau şi-ţi dădeau nişte friguri. Poate că ele, emoţiile, se topeau în fiinţa ta şi începeau să funcţioneze ca un virus, ca o boală, şi tu fără să ştii, te transformai ca şi cum te-ar fi mâncat lepra. De asta lumea se schimbă mereu, o face atât de din adâncul ei, încât niciodată nu realizează de la ce i se trage. Ea, lumea, crede că din mintea ei, din voinţă, din gândurile pe care se străduie să le umple cu sens vine schimbarea asta. Şi se înşeală lumea asta, pentru că schimbarea a fost hotărâtă cu câteva generaţii înainte, şi-a fost pregătită, pregătită temeinic, fără grabă... Doamne!, dar asta înseamnă că Serghei ştie foarte bine ce face. Poveştile pe care vrea să le spună sunt pline de necredinţă pentru lumea de azi... Cum or să poată atunci lucrările lui Serghei să pătrundă în sufletul celor din lumea noastră? Ele sunt născute hotărât pentru

generaţiile viitoare, pentru spiritul ce va să se împlinească după ce... Serghei ştia asta şi totuşi a muncit fără cruţare ca poveştile lui să ajungă în lume, chiar dacă el îşi cunoaşte limita. N-a făcut nimic ca să întâmpine – cât de puţin – şi plăcerea oamenilor, a celor care le vor privi. Nici un compromis. E ca şi cum ai vrea să dăruieşti un slip de plajă unui eschimos. Şi slipul şi eschimosul sunt folositori, doar întâlnirea e greşită.

Sergiana ştia că discuţia din seara asta îi va aduce o perioadă lungă de frământari, o perioadă în care, încetul cu încetul, se vor schimba în ea lucruri. Totul ar fi să nu prăpădească foloasele. Îi era ciudă că discuţia asta nu se produsese în urmă cu ani, poate că anii ăştia se vor arăta a fi timp pierdut. Sau poate că doar ani în care în ea s-a pregătit ceva. Temeinic s-a pregătit, şi la momentul oportun a venit discuţia care să deschidă uşi şi ferestre, să se facă curent, lucrurile să se învălmăşească, şi apoi să vină o nouă ordine a întâmplatului. Simţea că o muşcă parşiv frustrarea că în tot timpul ăsta fusese lipsită de astfel de discuţii. Nici Serghei, nici Adina, maică-sa, nu vorbeau cu nimeni, nu încercau să convingă, să lumineze. Să fi ajuns, oare, ruptura dintre generaţii atât de departe? Să creadă ei că n-are rost să-ţi baţi gura degeaba? Dar, atunci cum rămâne cu responsabilitatea despre care pomenesc atât de des? Despre responsabilitate vorbesc aproape tot timpul, dar tăinuiesc lucruri despre care ar trebui să vorbească. Ştiau amândoi lucruri, se înţelegeau aproape din priviri, zâmbeau într-un fel anume, care întotdeauna pe ea o enerva, pentru că i se părea că e plin de ironie, zâmbetul ăsta. Un zâmbet fugar, şi atât. Apoi vine o seară când maică-sa vorbeşte îndelung despre legătura dintre un om şi felul cum şi-a făurit soarta. Ar fi putut fi un soi de vedetă, de păpuşă de televiziune, ar fi putut să aibă lucrări mai în toate casele de bogătani, să aibă bani, să aibă glorie. Să-şi zornăie continuu, de dimineaţa până seara, părerile despre una sau alta, despre totul sau nimic. Să fie în mijlocul vâltorii, adulat şi înjurat, dar cu buzunarele pline şi cu fiecare capriciu împlinit. Nimic din toate astea nu s-a întâmplat. Bărbatul a întors spatele şi a ales alte rosturi, s-a îndreptat către alte învăţăminte. Sau, mai bine zis; a ales să păşească atent către învăţăminte. A crezut el că sunt mai folositoare, că ele îţi dau curajul să faci ceea ce pare nebunesc şi fără profit. În fond a făcut ceea ce trebuie să facă un bărbat, un adevărat purtător de... „O!, Doamne iartă-mă, Sergiana, termină cu prostiile că nu mai

eşti la vârsta când să umbli cu gândul la prohab" – îşi zise. Probabil că zărghita de maică-sa stătuse tot timpul cu ochii pe ce face Serghei. Stătuse aşa pe tăcute, adunase totul doar pentru ea. Altă nemernică, şi maică-sa. Măcar dacă ea ar fi deschis gura, ar fi vorbit, ar fi aruncat un strop de lumină. Poate că ar mai fi fost şi alţii care să-şi dorească altceva decât larma fluşturatică pe care o varsă peste lume mulţimea de lătrăi care-şi doresc, mai întâi şi mai întâi, să fie jupâni, şi pe urmă să le poarte omenirea respect. Ăştia sunt cei care caută respectul, care-l râvnesc. Serghei se pare că are respectul înscris în codul său genetic, îl udă sângele-i fierbinte şi-l poartă alături de umilinţa faţă de sine. Atunci la ce bun să caute respect pe la vecini? A învăţat despre felul ăsta de respect, acolo la coada vacii, lua-l-ar dracu' de pui de ţăran! Ţăran a fost, ţăran a rămas. Nu i-a folosit la nimic, nici să umble prin şcoli, nici să se bucure de mărire. Toată viaţa a ştiut una şi bună: că dacă vrei să ai viitor, trebuie să aluneci neîncetat spre origini. Altminteri n-o să-l poţi găsi, pe el, pe viitorul. N-o să poţi avea o imagine despre el. Ar fi putut şi el să fie în rând cu lumea, ar fi pus ban peste ban, ar fi apărut pe la toate televiziunile şi şi-ar fi dat cu părerea despre vrute şi nevrute. Ba, ar fi intrat în politică şi ar fi povestit peste tot despre cum trebuie făcută cultura în ţara lu' Peşte. Dar, el nu, şi-a trăi viaţa anapoda, departe de tot ce e omeneşte. A trăit de unul singur, n-a ţinut cont de nimeni şi nimic. „Ce ai, femeie" – gândi Sergiana, devenind conştientă că gândeşte toate astea din gelozie. Ea n-a fost în stare să meargă până la capăt. Când au început să i se vândă tablourile, când banii au început să vină, s-a trezit că este tot mai preocupată de a nu trece peste nişte limite. A început să înveţe încetul cu încetul cum să-şi păstreze lucrările în zona aia în care se vindeau uşor şi aduceau bani buni. Din când în când, mai aducea câte o schimbare, aşa pentru variaţie, ca să spună lumea că nu s-a plafonat, că n-a mâncat-o maniera. A trăit toată viaţa din harul pe care i l-a dat Dumnezeu, de care l-a început n-a fost conştientă, şi pe urmă l-a păzit ca pe ochii din cap. A alunecat prin viaţa asta ca gâsca prin apă. Nu s-a lipit nimic de ea cu adevărat. Acuma, se apropia de bătrâneţe şi începeau să-i lipsească gesturile pe care ar fi vrut să le facă în anumite momente, dar pe care nu le-a făcut, tot cu gândul la gustul lumii, la plăcerile ei, şi la orgoliu de a rămâne o pictoriţă ale cărei tablouri se vând pe bani grei, Da, trebuia să recunoască: să poţi trăi ca Serghei ai nevoie ca Dumnezeu să-ţi fi dat o pereche de coaie cât alea

de taur. Ba, mai mari! Maică-sa fusese o proastă, ăsta nu e bărbat de lăsat în legea lui. Dar nici de trăit uşor cu el, nu e. „Până la urmă – gândi – viaţa se aşează aşa cum ţi-o aşterni tu. Degeaba tot dai vina pe destin, pe noroc, pe una, pe alta. Tot ce ţi se întâmplă e rodul faptelor şi gândurilor tale. Ce faci astăzi, plăteşti poimâine, şi tot aşa până te duc ăia la groapă în fum gros de tămâie." Sergiana se ridică de pe scaun şi-i spuse maică-si, care se legăna cu bărbia înfiptă în degetele încleştate pe mânerul bastonului: „Eu mă duc să mă culc, că m-ai prostit de tot cu poveştile tale."

Adina nici n-a mişcat, era prinsă cu totul de imaginile învălmăşite ale tinereţii sale care se legănau pe peluza întinsă. Erau atât de vii, de aievea. Unele dintre ele nu se petrecuseră niciodată şi ea ar fi vrut să se petreacă, mai ales, acum, când din mişcarea legănată se ridica o atât de intensă voluptate. O simţea fizic, simţea cum îi place să se lase dominată de senzaţia doldora de vibraţii care o atingeau profund, se înşurubau în carnea ei, şi emoţii dulci se revărsau în valuri măturând corpul dintr-o parte în alta. O!, Doamne, nu mai trăise niciodată aşa ceva. Şi dacă pentru trăirile astea a trebuit să plătească cu regretele şi emoţiile din tinereţe, atunci merită. Merită din plin. Pe măsură ce se abandona, totul pulsa mai viu şi mai intens. Nu erau nici imagini aşa cum le ştie tot omul, imagini din vis, nici gânduri pur şi simplu, ci un amestec care le întărea şi făcea să apară brusc un fragment din ceva ce se întâmplase de mult în viaţa ei, şi care îi dominase mintea un timp. Mintea, sau inima, sau amândouă, apoi se ştersese, acoperite de alte întâmplări ce veniseră, dominaseră totul pentru scurt timp, apoi fuseseră înlocuite de alte întâmplări, şi tot aşa, până la capăt. Ciudat era că Adina se simţea lucidă, raţională, ce i se întâmpla nu era ceea ce se cheamă o reverie; mai degrabă era un şir de rememorări care se învălmăşeau să ajungă la suprafaţa conştiinţei, şi apăreau, şi dispăreau în fragmente. Lăsau în urma lor dâre de emoţii foarte plăcute, şi intense, îi aduceau în prezent amintiri despre oameni de care fusese legată, sau pe care ar fi preferată să-i ştie duşi pe alte meleaguri. Era lumea din adâncul fiinţei ei, cu atât de multe întâmplări fără rost, fără importanţă. Întâmplări care, ţineau, acum la ceas de bătrâneţe, să-i arate câte sunt fără de rost în viaţa omului, şi câte au un grăunte de miez. Ar fi o minune să poţi, în lungul vieţii să cutezi a alege bobul de neghină, probabil de asta, la bătrâneţe îţi sunt date astfel de momente, când rumegi ce-ai înghiţit lacom o viaţă. Rumegi ca să laşi în urma ta o

dâră firavă de înţelesuri cu energia lor cu tot. Nu pentru tine au fost ele sortite, tu doar s-a nimerit să le poţi scoate din nimicul în care zac. Abia de acum încolo vor începe să-şi croiască modelul lor. Aşa se aşează lumea ca lume, iar oamenii proşti se dau de ceasul morţii în dorinţa de a impune unul altuia modele de a fi, convinşi până-n măduva lor de adevărurile ce nu pot avea tăgadă. Neînchipuită prostie!, fără margini, ale unor unelte însufleţite. Păi cum să poată cuprinde lumea răzmeriţa pe care a purtat-o Serghei toată viaţa, răzmeriţă care pare că împotriva semenilor săi e dusă. Doar că Serghei este cu multe prea indiferent la semeni, cu mult prea plecat din această lume. El umblă cu mintea după alte semne, ştie alte lumi şi alte poteci. Multe din ele sunt neumblate, pentru că nimeni nu a avut curajul să se avânte. Mai degrabă se poate spune că Serghei este prietenul omului. Atâta cât este el în stare să fie prieten cu ceva. El este mai degrabă ca ploaia, ca vântul, se abate atunci când îi vine timpul; nu când cineva ar avea nevoie. Cam din acelaşi aluat fusese şi părintele Zamfirache, doar că pe el credinţa profundă în fiul lui Dumnezeu îl modelase altfel. Amândoi oamenii ăştia erau caractere care nu se bagă de seamă în timpul lor, mai ales în timpuri ca cele de astăzi. Despre ei vorbesc cei care se întâmplă să fie prinşi în vreo faptă ce-a fost făcută cândva, odată; care a zăcut aparent inutilă, ca piatra râului, până la sorcul ei. Abia atunci, oamenii fac cunoştinţă cu măreţia. Parşivă jivină, măreţia; pe unii îi ademeneşte, le dă pe la nas, şi-i transformă în nişte netrebnice fantome asupra cărora doar dacă sufli şi se destramă: cu alţii însă, duce luptă înverşunată, îi frământă şi-i modelează, îi toarnă în forme neaşteptate, apoi pare că totul a fost degeaba, până-ntr-o zi...

„Nu e o noapte tocmai frumoasă” – gândi Adina. „Mi-ar fi plăcut să fie o noapte cu lună plină, cu lumina aia alb-albastră. Să mă afund cu gândul în partea întunecată a vâlcelei, la rădăcina arbuştilor din ravenă, şi să ne facem de cap. Eu, şi veveriţele neastâmpărate. Dar, uite că n-a fost să fie...” Mai gândi Adina, ridicându-se încet, şovăitor de pe şezlondul bătrân şi credincios. Îi trebuia întotdeauna un timp, să stea dreaptă, să aştepte ca sângele să-i încălzească muşchii. Apoi să facă un pas mic şi nesigur. Să se echilibreze. Pe urmă, drumul se deschidea în faţa ei şi putea gândi că va ajunge şi de data asta la destinaţie.

Nu se putea spune că a fost o nuntă. Nici o petrecere nu se putea spune că a fost. Mai degrabă un şir de chinuri care păreau să nu se mai termine. Toate neroziile de la Starea Civilă, săvârşite ele, neroziile, de oameni obosiţi, plictisiţi, sastisiţi de rutina asta cu: „Cetăţene Cutare...Cetăţeană Cutare... Acuma poţi să săruţi mireasa” De mii, de zeci de mii de ori. Pe la amiază alt soi de nerozii la biserică, cu bancuri răsuflate şi vechi, cu un popă transpirat, cu gândul aiurea, care cânta toate cele trebuincioase în felul ăla ciudat, cum îl fac toţi popii din lumea asta, de orice religie ar fi.

Ei era şapte cu toţii. Clara cu bărbatul ei, Mihai cu nevasta, şi încă trei prieteni ai lui Milă; un Milă transpirat tot, băţos, nedumerit, dar plin de răbdare şi bunăvoinţă. Pe margini, liota de „profesionişti”, ce nu pot lipsi de la un asemenea eveniment, aşteptând cuminţi o bomboană, un fursec, un pahar. Mă rog, tot ce-o fi, şi-or avea nuntaşii. Ba poate pică şi-un ban, dacă naşul e cu dare de mână şi filotim. Mihai nu era filotim, era doar foarte atent să poată scurta tevatura. Ştia bine că fina lui e gravidă, şi că-i e rău de abia se mai ţine. Clara hotărâse să nu meargă la un restaurant, ştia bine de ce. Milă şi Mihai au bătut palma, cu gândul la beciul Părintelui Zamfirache plin de bunătăţi adunate în lungul vieţii. Le lăsa gura apă să amuşine prin rafturile înţesate de sticle culcate cu grijă. Aşa că s-au urcat în maşini şi-au ţinut-o întins până la casa bătrânească. Clara s-a culcat de cum au ajuns, s-a întins în pat gemând şi cu stomacul în gât. Se gândea la boţul ăla care n-are astâmpăr nici în primele săptămâni de viaţă, şi care-i face viaţa grea şi amară.

În camera mare, cinci bărbaţi şi-o femeie au întins masa, iar Milă primea urări şi era îndemnat să deschidă cadourile primite. Soţia lui Mihai n-a rezistat cine ştie cât între bărbaţii care alunecaseră spre discuţiile politice. I-a şoptit la ureche lui Mihai că ea pleacă, acesta a dat din cap, şi femeia şi-a văzut de treba ei. Afacerea cu politica s-a învârtoşat, fiecare dintre ei ştiind foarte bine ce-ar trebui făcut ca ţara s-o ia în direcţia cea bună. Licorile Părintelui Zamfirache contribuiau serios la aprinderea situaţiei. S-a lăsat o atmosferă cam încordată, pentru că nici unul nu voia să cedeze din ale lui. Alcoolul îi înfierbântase şi le întărise convingerile, discuţia a început să aibă pauze lungi după schimburi aprige de opinii. Totul şchiopăta, şi cei trei prieteni ai lui Milă s-au pregătit de plecdare, Mihai i-a urcat în maşină, i-a urat lui Milă seară bună şi noapte frumoasă în calitate de soţ, şi dus a fost.

Asta a fost nunta Clarei, care era de-acum doamnă şi nevastă, şi borţoasă pe deasupra. Pe Mihai îl umfla râsul gândindu-se la Clara nevastă, spălând chiloţii şi ciorapii unui bărbat care se uită la televizor şi discută politică. Milă era un tip simpatic, doar cam depresiv i se părea lui Mihai. Arhitect de meserie, fusese marea speranţă în facultate şi aşa şi rămăsese. Toţi îi prevedeau un viitor strălucit, o carieră fără cusur, profesorii discutau ce el de la egal la egal, de multe ori se consultau cu el, pentru că avea idei foarte vii şi surprinzătoare. Milă îşi păstrase cumpătul, nu-şi luase lumea în cap, încerca să facă lucrurile cu temei. Cum a terminat, a adunat ceva bani de la părinţi şi şi-a deschis un atelier, dornic să aibă ştampila şi parafa lui. A cheltuit ca biroul să arate ca al unui meseriaş, chiar dacă în el lucrau doar el şi un desenator care ştia Autocadu-ul şi toate programele de arhitectură. Din momentul acela lucrurile au luat-o razna rău de tot, contactul lui Milă cu lumea beneficiarilor a fost teribil de dură. Primul său client, i-a telefonat, l-a întrebat dacă e arhitect cu toate în regulă, şi-au stabilit o întâlnire. În dimineaţa cu pricina, Milă, destul de emoţionat, şi-a pregătit întrevederea ca la carte. Era primul său client, era omul de la care va începe cariera lui. Clientul a apărut cu vreo jumătate de oră întârziere, era un tip de vreo cincizeci de ani, cu gâtul scurt şi gros, tuns cu numărul zero. Purta nişte pantaloni maro lustruiţi de vreme şi de mâinile butucănoase, o cămaşa albă care nu-l ajungea în zona buricului, iar prin despicătura pânzei se vedea abdomenul păros. S-a aşezat şi i-a spus lui Milă că ar vrea şi el să-şi facă o casă, da’ să nu-l coste şi luna de pe cer, că ştie el cam ce fel de caracter au arhitecţii, şi cum cred ei că oamenii sunt plini de bani, şi că, gata, dacă îţi faci o casă stai pe un maldar de arginţi, şi eşti gata să-i arunci pe fereastră. El e un om modest, are o mică afacere cu fier vechi de pe la întreprinderile astea care se desfiinţează. Dar lucrurile nu mai merg ca înainte. Acum câţiva ani, da, se făceau bani frumoşi, dar acuma lucrurile s-au stricat... „Şi cam ce fel de casă aţi vrea?” – a întrebat Milă. „Păi, cum să vă spun, aş vrea o casă cu două etaje şi mansardă. Pentru mine, adică pentru mine şi pentru nevastă-mea, şi fică-mea, că mâine, poimâine se mărită..., să aibă şi ea unde sta... Măcar până-şi face un rost, îşi face şi ea o casă... Că, de, la tinerii din ziua de astăzi e greu. Statul nu mai dă nimic, măcar să-i ajute să-nceapă ceva, doar n-o să stea cu borfele-n drum.” Era o comandă frumoasă. Milă se gândea deja la câteva variante de funcţional care să împace un cuplu bătrân, cu

tabieturile lui, cu unul tânăr, mai dinamic, mai zglobiu. „I-a uitaţi, domnu' arhitect, io am adus aici schiţa casei, Aşa vreau io să arate casa." Omul a scos cu greu din buzunarul pantalonilor o hârtie A4, împăturită de câteva ori. „Mie aşa să mi-o faceţi." A despăturit hârtia, a netezit-o pe marginea planşetei lui Milă, şi i-a întins-o. Pe hârtia aia, cineva desenase cu o mână tremurată şi cu un pix albastru, amprenta la sol a unei construcţii. Milă nu înţelegea nimic. „Am văzut-o io într-o revistă...era şi poza casei... Foarte frumoasă." Tânărul arhitect se uita lung la clientul său, primul său client. Se uita, tăcea şi nu ştia ce să facă; să-l dea afară, sau să-l lămurească cu duhul blândeţii. Dacă-l dădea afară, pierdea din start o comandă frumoasă. Dacă era să continue, va avea mari bătăi de cap. A ales soluţia cea mai proastă. „ Lăsaţi hârtia asta la mine şi ne vedem peste trei zile la aceeaşi ora, aici în birou."

După ce muşteriul a părăsit biroul, Milă a stat un timp cu hârtia aia mototolită în mână şi gândea că tocmai a făcut un drum scurt şi dureros de la speranţă la putirinţă. În cap se învălmăşeau felurite scenarii, unele mai negre, altele ceva mai luminoase şi parcă i se cam stingea cheful de arhitectură, parcă i-ar fi priit mai mult să privească şi să viseze la o astfel de meserie, decât s-o practice. S-a scuturat de gânduri, până la urmă, i-a dat desenatorului hârtia şi l-a rugat s-o ridice într-un program. Desenatorul a luat „opera", i-a dat dimensiuni şi în vreo două ore aveau un proiect de casă gata. Peste trei zile, negustorul a apărut, a văzut schiţele, n-a înţeles nimic, dar vederea de perspectivă i-a plăcut. A urmat o negociere sângeroasă, dar până la urmă au semnat un contract şi omul a plătit un avans. Abia după alete câteva zile, Milă avea să afle că negustorul are un respect fără margini faţă de el şi de banii lui, pentru că îşi băga nasul în toate cele şi cerea modificări după bunul lui plac, urlând mereu că: „el plăteşte". Cam la o lună de la prima întâlnire, negustorul i-a chemat pe Milă şi pe constructor şi le-a cerut să modifice diametrul fierului beton de la fundaţie. „E prea gros, dom'le, şi mă costă şi ochii din cap. Să fie mai subţire că ţine şi-aşa." Milă n-a mai rezistat, s-a umilit din nou la taică-său, a făcut rost de bani şi i-a dat negustorului avansul înapoi. Pe urmă totul părea să fi încremenit, timp de şase luni n-a izburtit să aducă nici o comandă mai de doamne ajută. Îşi ţinea zilele şi-l plătea pe desenator, cu mici proiecte de amenajări interioare. După şase luni, nu s-a mai putut, aşa că s-a angajat la atelierul unuia dintre profesori. Muncea la profesor ca să aibă bani să-şi

ţină propriul atelier. Spera că într-o zi ghinionul se va sparge, că va primi o comandă, una adevărată. Îl spiona mereu pe profesor să vadă, el cum face rost de comenzi, dar nu izbutea să dezlege nimic din ceea ce croşeta bătrânul. Iar timpul se scurgea şi rămânea peste tot „un tânăr arhitect de viitor", unul care tânjea după o comandă pe măsură. De la un timp avea senzaţia că zilele se transformă într-un soi de sârmă ghimpată, care îl înfăşoară şi-i limitează mişcările tot mai strâns, Aceleaşi mici proiecte de amenajări, aceleaşi teme date de profesor, aceleşi presiuni de la contabil că „luna asta trebuiesc plătite...", şi urma o listă de dări. Peste toate astea a trebuit să mai angjeze o secretară, pentru că lipsea mult de la birou şi mai sunau telefoanele, mai venea câte un rătăcit. Salariile astea aveau şi alte angarale, care veneau lună de lună. Milă n-a ştiut niciodată cum e să iei un contract la negru, i se părea mult prea obositor să ai grijile banilor încasaţi fără forme, să ai grijă cum să-i ascunzi, cum să-i învârţi. El era arhitect, nu samsar. Se prăpădeau comenzi din cauza asta, şi era musai să muncească din greu ca lucrurile să nu iasă din firea lor. Erau zile când nu avea nici o leţcaie, când se simţea secătuit, şi de ce nu, nedreptăţit.

Povestea cu Clara îl mai scosese din lagărul în care-l închidea lupta surdă pentru a păstra şansa să primească o comandă, una care să-i bucure sufletul, una care să-i pună jugul meseriei până la ultima limită. Se cunoscuseră la fisc, la coada aia jenantă, unde oamenii stau cu banii pregătiţi să plătească nişte dări pe care nimeni nu le înţelege, şi al căror folos este teribil de misterios. Lui Milă nu-i mai era de loc clar cum se întâmplase, ce se întâmplase. Ştia doar că au început să vorbescă la coada aia. Clara stătea înainte lui şi-i arunca vorbele peste umăr, Milă a început să-i spună ceva, nu mai ţinea minte ce, vreo snoavă, ceva, şi femeia l-a aşteptat să termine treba la ghişeu, au continuat să vorbească pe stradă, după care au intrat într-o cafenea. Pe urmă totul a fost un soi de iureş cu nopţi fierbinţi, cu nerăbdări ale altor partide înfocate. Nu ştiau nici unul să se comporte ca un amant rafinat. Norocul făcuse să descopere această grozavă potrivire şi-o consumau cu lăcomie. Atunci când Clara i-a spus că a rămas gravidă, Milă nici măcar n-a clipit, a chicotit, şi-a zis: "până aici ne-a fost", şi a cerut-o de nevastă. Aşa au ajuns cei doi la nunta asta de pomină cu trei invitaţi şi doi naşi.

Măritişul ăsta a venit destul de târziu pentru Clara, era femeie în toată puterea cuvântului când Milă a cerut-o de nevastă. Erau multe, tare multe lucruri care nu se potriveau cu ritmul în care trăise ea. Nici amanţi nu avusese cine şti ce. După povestea din adolescenţă ajungea destul de greu la nevoia de a împărţi patul cu un bărbat. Mai degrabă nu. De multe ori era cu gândul în altă parte şi doar auzea gâfâielile precipitate ale insului, simţea zvâcnelile scurte semn că totul s-a terminat. Zâmbea, clipea într-un fel care ei i se părea galeş, se ridica şi stătea îndelung în cada fierbinte, biciuită de imaginaţia care scornea tot felul de momente încărcate de plăceri. Cu Milă însă a fost altceva. Dumnezeu ştie cum, dar avea el un dar de a o stârni şi de-a o face să se transforme într-o alcătuire sensibilă, care se cutremura sub atingerile lui. Chiar şi-n starea în care era acum, mereu gata să borască şi sufletul din ea, nu se putea abţine. Din punctul acesta de vedere, totul era cum nu se poate mai bine. Relaţia lor, pe măsură ce se consuma, descoperea tot felul de vicleşuguri şi se menţinea aprinsă şi proaspătă. Dincolo de asta, însă, erau lucruri care pentru Clara nu funcţionau. De multe ori îşi spunea că de vină este imaginaţia ei de femeie care a trăit singură cam prea multă vreme, şi care se adaptează mai greu unei vieţi de cuplu în care bărbatul arată cum se desparte el de femeie, cum e construit altfel. Mereu se îndemna să înţeleagă, să pătrundă în firea acestor diferenţe. Ei, bine, bărbatul este altfel făcut; păi, asta e firea lucrurilor, de asta sunt pe pământ bărbaţi şi femei. De asta te bucuri de zdrăngăneaua dintre picioarele lor. Atunci când te bucuri. Atunci când iei zdrăngăneaua, o iei la pachet cu restul, şi restul ăsta are şi el rostul lui. Înţelegea că multe din problemele lui Milă vin de la meserie, de la amărâta lui de prăvălie care nu izbuteşte să iasă la ape limpezi, şi se tot învârte într-o zonă mocirloasă. Cu fiecare zi care trecea, Clara descoperea cum frustrările de la muncă sapă în firea lui Milă. Când nu era la birou, Milă visa proiecte provocatoare, care să-i pună la încercare toate puterile, să simtă cum trebuie să-şi încoreze şi ultima fărâmă de vlagă, pentru a ajunge la imaginea finală, spectaculoasă, temeinică. Dar când ajungea la birou se lovea din nou de amărâtele lui de comenzi din care îşi câştiga puţinii bani pe care îi împărţea cu colegi şi cu fiscul. Pe de altă parte nici nu voia să arate ca un slăbănog ce nu mai termină cu văicareala. Strângea veninul în el, jucând piesa cu băiatul de

treabă. Dar îi venea din ce în ce mai greu să joace jocul ăsta, când inima îi era din ce în ce mai grea, şi dezgustul se întindea ca o pecingine..

Clara îl vedea cum scrâşneşte, cum strânge din dinţi, dar cum devine tot mai orb, tot mai absent. Burta ei creştea, vărsăturile se potoliseră, dar, ăla micu juca fotbal într-una şi se ţinea de ghiduşii, surprinzând-o cu lovituri şi mişcări din ce în ce mai violente. Aştepta naşterea cu nerăbdare, mai ales pentru a vedea ce-o să facă năzdrăvanul în libertate. Ce-o să mai inventeze?! Nu prea avea timp în starea asta, să fie atentă la Milă, gândurile ei se adunau mereu către ăla micu.

N-a vrut cu nici un chip să se mute la oraş, aşa că Milă trebuia să facă naveta. La început, i s-a părut că-i firesc, e din lumea modernă să locuieşti la ţară şi să lucrezi în oraş. Pe urmă însă, povestea asta cu ajunsul acasă a început să-l obosească, iar porţiunea de drum din sat până la drumul naţional îl scotea din minţi. Făcea adesea, adevărate crize de isterie legate de starea drumului, părea că doar asta ar fi ceea ce-l deranjează. De fapt, pe Milă începuse să-l deranjeze locuitul la ţară, într-o casă care impunea mereu să fii atent la ce este în jurul tău. Cu toate modernizările făcute de Clara în lungul timpului, o casă la ţară, rămâne o casă la ţară, şi trebuie să ai grijă la tot feluri de fleacuri pe care dacă le laşi în voia lor se adună şi te trezeşti dintr-o dată cu ditamai dandanaua. Lui Milă îi era tot mai dor de apartamentul său din oraş, din care nu lipsea nici un element tehnic de ultimul strigăt. De cum intrai pe uşă, totul se făcea prin telecomenzi, şi puteai să laşi timpul să treacă în voie, bucurându-te de inteligenţa aparaturii.

Când a născut, Milă a venit atât de beat, încât i-a atras atenţia Clarei. N-a enervat-o faptul că a venit beat la naşterea fiului său, ci că a venit atât de beat. Asta însemna că s-a întâmplat ceva şi Milă a scăpat controlul. Pe urmă cheastia asta cu beţia a intrat într-un soi de rutină, cu care femeia s-a obişnuit. Milă devenise un bărbat care bea ceva mai mult decât ar fi trebuit, avea momente mai dese când se arăta nemulţumit de anumite lucruri din lumea lor domestică, în care juniorului i se acorda o atenţie pe care o socotea peste măsură.

Îl botezaseră Toma, şi contrar comportamentului din pântecele mamei, era un copil mai degrabă meditativ. Se dovedea un temperament singuratic, nu prea agrea să-şi găsească tovărăşii, în schimb îi plăcea la nebunie să inventeze tot soiul de jocuri

folosind ceea ce găsea la îndemână, hotărând că un lucru trebuie musai să folosească la altceva şi să se cheme alt fel. Se înconjura de obiecte cu care imagina tot felul de scenarii în care acestea să joace roluri departe de scopul lor natural.

Crescuse, fiul Clarei şi al lui Milă, era stăpânul deplin al curţii pe care o ştia în cele mai ascunse cotloane. În toată această perioadă, situaţia celor doi nu se schimbase prea mult, doar că apăruse o evidentă separare şi se accentuase tendinţa lui Milă de a se închide într-o lume controlată din ce în ce mai hotărât de alcool. Erau un cuplu care rezista în virtutea unei obişnuinţe care, undeva în trecut, se născuse dintr-o profundă şi pătimaşă potrivire sexuală. S-a stins viaţa asta sexuală, a dispărut patima, dar obişnuinţa a creat structura de reflexe şi totul curge într-un cenuşiu fără mari speranţe. Din când în când, Clara mai încerca să schimbe atmosfera şi aranja o întâlnire cu oameni interesanţi, lua bilete la teatru, la operă, la filarmonică, se interesa de vreo expoziţie mai deosebită. Milă nu refuza niciodată, dar nimic din ce se petrecea nu era pe placul său. În lumea sa virtuală, toate lucrurile astea erau de mâna a doua, nimic nu putea ajunge la starea care să-l mângâie, să-l ogoaie, să-l îndulcească. Pe măsură ce pierdea obişnuinţa de a comunica, Milă traversa tot soiul de momente în care trecea de la o furie neagră până la resemarea stoică din care aduna o filosofie amară, din ce în ce mai amară. Şi toate astea, le consuma în tăcere, fără să simtă nevoia să se exteriorizeze cumva, să spună cuiva ce-l doare şi ce-l frământă. Era ca un soi de cancer care-i rodea sufletul, dar destul de încet ca acesta să se cicatrizeze şi să se refacă cumva. Doar că, apăreau malformaţii, rezistau în timp coji, cruste dure şi se părea că nu mai există leac pentru aşa ceva.

Toma făcuse cinci ani, mergea la grădinţa din sat şi era un copil îndrăgit, pentru că îşi surprindea educatoarele cu observaţii dintre cele mai năstruşnice. Erau observaţii despre lucruri mici, obişnuite, nu era nimic altceva spectaculos, doar faptul că veneau de la un boţ de copil, şi că aveau un anume miez care trăda că lucrul fusese observat în timp, şi nu era ceva spontan, o izbucnire de moment. Altfel, nu era nimic neobişnuit la Toma, nici o inteligenţă ieşită din comun, nici un caracter deosebit. Era un copil ca toţi ceilalţi, doar că iubea să privească lucrurile şi să le înţealeagă în mersul lor ascuns, iar modul cum vorbea despre observaţiile lui, sinceritatea, mai ales sinceritatea, soiul ei, care nu era nici copilăroasă, nici matură, nici vicleană, ci una

simplă, aproape rudimentară, sinceritatea asta, îl făcea fermecător pentru cei din jur. Clara nici n-a simţit când au trecut aceşti ani, tot împărţindu-se între copil şi grădină, şi dând tot mai puţină atenţie vieţii lui Milă. O obosise rolul de Gică Contra pe care Milă începuse să-l iubească peste măsură. Nimic din ce era în jur nu-i mai putea oferi bucurie lui Milă, totul era duşmănos şi trebuia schimbat. Totul trebuia radical reformat, iar el era cel care ştia cum trebuie făcut – de fapt era singurul, era deţinătorul unor mari secrete care ar putea izbăvi omenirea. Doar că omenirea e oarbă, nu vrea să se lase izbăvită, şi mereu o ia razna.

Nici măcar desele, tot mai desele beţii ale lui Milă n-o mai mişcau pe Clara. În fond era viaţa lui, şi atâta timp cât efectele nu se intersectează cu viaţa ei şi a copilului: facă ce vrea. Milă venea tot mai târziu din oraş, şi de cele mai multe ori era beat. L-a tot rugat să nu se mai urce beat la volan, nu pentru că îşi făcea griji pentru permisul lui, ci pentru că ar fi trebuit să piardă un timp ducându-l şi aducându-l de la atelier. Lui Milă nu-i păsa, îi cunoştea pe poliţiştii de pe traseu şi miza pe asta, dar până la urmă, la un filtru, i-au luat permisul. A continuat să conducă fără permis şi băut, l-au prins din nou şi-a sfârşit condamnat la nouăzeci de zile de puşcărie cu executare. Când a venit din puşcărie, Milă arăta îndârjit, se împietrise în dispreţul lui faţă de tot ce era în jur. Nimic nu mai era important. Nici Tudor nu mai era important; a considerat că fiul lui este de partea cealaltă a baricadei, e cu „ceilalţi”.Continua, probabil, această căsnicie, în virtutea unei obişnuinţe căpătate în cei aproape şase ani care trecuseră. Pleca dimieaţa la atelier, venea seara beat, ciugulea ceva, şi se trântea pe jumătate îmbrăcat într-una dintre camerele casei. O cămăruţă rezultată din adăugirile pe care bunicul Clarei le făcuse casei, un spaţiu micuţ şi întunecos, pe care ceilalţi îl ocoleau de regulă. Pentru Milă, cotlonul acesta era refugiul perfect. De fapt, nici nu avea nevoie de altceva, pentru că acasă, pentru el însemna un pat în care să-şi trântească trupul plin de alcool. Un spaţiu care duhnea de la aburii alcoolului respiraţi de Milă. Practic nu mai vorbea cu nimeni, nu mai vedea pe nimeni, făcea naveta asta regulată, purtându-se ca un orbete. Clara avea grijă de maşini, şi de a ei şi de a lui, pe care tot ea i-o cumpărase la începutul mariajului; tot ce ţinea de partea de întreţinere era în sarcina ei. Milă nu făcea nimic altceva decât să conducă până la atelier şi înapoi. Probabil că ar fi putut face drumul ăsta legat la ochi. Era singurul drum pe

care-l făcea. Renunţase cu totul la ambiţiile tinereţii şi devenise un soi de specialist în tot felul de cârpeli denumite pompos „amenajări interioare”. Acelaşi desenator, ajuns şi un de încredere tovarăş de pahar, rezolva mai toate treburile. Milă doar se uita pe desene, le semna şi le arunca pe planşeta care nu folosea la nimic altceva. Ziua trecea ajutată de ceştile mari de cafea şi de sticlele felurite ce se vânturau prin atelier. Avea noroc de secretara care se îngrijea ca toate relaţiile cu lumea să fie corecte. Trecuse viaţa peste toţi trei, şi parcă îi strânsese, îi unise, îi trăsese pe acelaşi calapod: bărbaţii îşi vedeau de-ale lor sub privirile ocrotitoare ale femeii. Pentru ea, munca asta era o măsură a destinului femeii, dar şi cam tot ce şi-ar fi putut imagina că va putea face în viaţă. „Bărbaţii ei” erau nişte oameni de treabă, munceau cât le era dat să muncească, şi dacă beau un pahar, asta era treba lor, era treabă de bărbaţi. Restul activităţilor erau sarcina ei şi învăţase destoinic să le rezolve. În rest ce s-ar mai putea spune, câştigau binişor, cât să se descurce de la o lună la alta, era o atmosferă plăcută şi relaxată, aşa că femeia era mulţumită că viaţa o adusese într-o asemenea afacere. Avusese noroc.

În toamnă, Toma se ducea la şcolă, şi toată vara aia, ei doi, adică el şi Clara cutreierau oraşul să caute felurite lucruşoare trebuincioase unu „şcoler”. Aşa îi spuse Mihai şi aşa rămăsese. Toma va fi „şcoler”, se va duce la şcoala din sat, dar Clara era hotărâtă să fie atentă, pentru că ştia cât de pricepuţi sunt învăţătorii. În mintea ei încolţea un plan pentru care Toma trebuia să înţeleagă profund ce înseamnă „a învăţa”, şi nu avea încredere în dedicaţia acestor învăţători de la ţară, într-un sat în care visul cel mai aprig era să ajungi la vârsta la care să poţi pleca să lucrezi în străinătate. Cei mai mulţi lucrau în construcţii şi se chemau unii pe alţii. Le era mai uşor să trăiască adunaţi într-un grup, parcă făceau faţă altfel presiunii din locurile pe unde ajungeau. Să găteşti o ciorbă deasă, acrită cu borşul pe care l-ai făcut înainte; să mănânci ciorba înghesuit într-o cameră, alături de ceilalţi, ţinând castronul fierbinte pe genunchi şi suflând mereu în lingură; să nu se audă decât sorbiturile zgomotoase şi repezi, era parcă un fel de a fi mai aproape de casă, te lega parcă de lumea ta, de care nu te puteai lepăda atât de uşor. Cam ăsta era orizontul tinerei generaţii din sat, şi ce i se părea dezgustător Clarei era încurajarea tacită a celor bătrâni. Nu numai că nu se opuneau, dar ştiau cum să încurajeze cu laşitate plecările celor tineri. N-o făceau direct, pe faţă, ci jucând o resemnare vicleană, o neputinţă, dar în străfundurile

acestor vaiete de faţadă se citea bucuria de a primi banii, pe care ei nu-i munceau, dar cu care mai ridicau ceva acareturi, mai cumpărau ceva aparatură, având mereu grijă să se plângă de sărăcie. Tot spectacolul ăsta de doi lei, i se părea Clarei înjositor, şi n-avea de gând să-şi lase fiul prins într-o astfel de mentalitate. Era strănepotul Părntelui Zamfirache şi trebuia să merite asta, trebuia să arate că străbunicul său nu a fost o întâmplare. Mai ales că străbunicul lui aflase un secret al lumii deosebit de important, şi anume simplitatea. Părintele Zamfiache îşi trăise viaţa în adâncul unei simplităţi care a curăţat orice faptă pe care a făcut-o de păcatele ce vin chemate de pofte.

Şi mai era un lucru, pe care Clara voia să-l vadă cum se înfiripă în sufletul fiului ei: rădacinile. Ea trăia lipsită de rădăcini, era un fel de buruiană care putea creşte oriunde, îşi putea modifica metabolismul pentru orice fel de climă, de mediu. Ţara în care se născuse n-a reprezentat niciodată pentru ea locul în care să simtă cum se înfiripă legături trainice. De fapt, cam nimeni din jurul ei nu simţea nevoia unor astfel de legături, nu rădăcinile erau cel mai important lucru. Pentru toţi era important că puteau să adune ceva bani şi, astfel să trăiască imitând modelul locului. Era o mare izbândă, care-i convingea că e bine să ţină doar pentru ei lipsa aceea care-i secătuia în momentele de sinceritate. Să fie o taină pe care s-o ducă în mormânt, doar că se citea pe feţele lor că ascund ceva; nu se puteau controla permanent, iar în momentele de relaxare, apărea ca o pecingine semnul unei dureri fără de sfârşit. Să fie oare ceea ce acei bătrâni din adânca vechime numeau „blestemul geografiei”?; n-ai cum să ştii asta

În ţară, Clara fusese copleşită de viaţa celor doi bătrâni care fuseseră bunicii ei. Nu locurile în sine, nu omenii, nu patria, ci viaţa bunicilor, horbota de gesturi pe care le făceau de dimineaţa de la sculare, până seara când bunica punea genunchii în podea şi şoptea repezit rugăciunea de noapte. Trupul ei uscat, învelit în cămaşa de noapte prea largă acum când formele s-au sfrijit, se mişca greoi şi în frânturi, mereu adunându-şi firele de păr rebele care scăpau din coada împlitită pentru somn. Mult mai târziu, Părintele Zamfirache intra binişor în odaie, încălţat doar în ciorapii groşi de lână pe care-i purta de la o vreme şi iarna şi vara. Privea spatele subţire ale femeii lungite cu faţa la perete şi se grăbea să-şi pună pijamaua vărgată. Urmărise scenele astea de nenumărate ori, pentru că, o vreme, dormise în cameră cu cei doi bătrâni din cauza somnului agitat şi scurtat adesea de coşmaruri. Era o atmosferă nefirească, aici

în camera bătrânilor, fără televizor, fără radio, fără telefoane mobile. De multe ori i se părea că se întâmplă ceva ca-n basme, ca-n poveştile copilăriei, şi că peste noapte cei doi bătrâni se vor face o pereche de împăraţi tineri şi deosebit de frumoşi. Atmosefera asta intrase în Clara şi-o oprise să mai plece. Asta şi nimic altceva. Şi totuşi, asta nu însemna „a avea rădăcini". Chiar dacă nu înţelegea temeinic termenul ăsta, Clara simţea că în spatele cuvintelor există ceva suficient de tainic ca pentru ea să devină de-a dreptul esoteric. Vedea asta în modul de a se comporta al bătrânilor care lucrau la grădină, iar asta o mira foarte tare. Nu înţelegea de ce nu mai vor oamenii ăştia să-şi transmită informaţiile subtile pe care le primiseră la rândul lor de la cei bătrâni. Dintr-o dată porniseră vijelia asta cu trimiterea tinerilor în străinătate. Îi îndemnau pe toate căile, şi nu trebuia făcut un mare efort, pentru că dorul de aventură e mare, mirajul unei bunăstări peste limitele ştiute este o ispită care iartă greu. Ei, bine, ea nu voia toate astea pentru Toma, voia rădăcinile pe care copilul său va putea să le prindă în locurile astea. Nu toată ţara, nu regiunea erau importante pentru Clara, ci locurile acestea care adăpostiseră şirul lung de strămoşi ai neamului său. Ştia că Părintele Zamfirache venise din cealaltă parte a pădurilor, dar era ţinutul pădurenilor şi lumea lor fusese multă vreme de poveste. Se spuseseră multe despre pădureni, se dusese buhul despre spiritul de pădurean. Clara fusese teribil de răscolită într-o seară, acasă la Sergiana, când Adina, aflând că e nepoata Părintelui Zamfirache le spusese povestea restaurării Schitului din Poiană. Pe măsură ce povestea, se aprindea tot mai tare, amintindu-şi truda zănatică, oarecum disperată, prin care trecuse. Vorbea îndelung despre oameni, despre locuri, despre scrieri vechi, despre poveşti din gura bătrânilor. Despre cum adunase bob cu bob, informaţiile despre Schit şi despre motivul construirii lui în mijlocul pădurii. Zugrăvea întâmplări vechi, personaje cunoscute la vremea lor, caractere şi fapte, toate legate de aşezământul micuţ, care împodobea rariştea poenii. Pentru ea, tot ce auzise de la Adina se transformase într-o bogăţie fără seamăn, şi voia să-l facă pe Toma să înţeleagă miezul acestei bogăţii. Voia să-l ducă să vadă locuri, să cunoască oameni, să ţină în mână scrierile vechi care vorbeau despre întâmplări sau legende. Restul ţinea de caracterul lui.

Ştia că mai trebuie să aştepte câţiva ani, nu mulţi, doar câţiva, şi dacă băiatul va dovedi că prinde drag de slovă, Clara era hotărâtă să se arunce în aventura asta. Avea

destule emoţii, aşteptând să vadă primele reacţii ale copilului la disciplina nouă pe care i-o impunea şcoala, cu rigorile ei ce treceau de spiritul jocului de la grădiniţă. Emoţiile se măriseră brusc, pentru că, într-o seară, Milă venise crâncen de beat, Ea n-a mai suportat şi a avut o ieşire nervoasă. Stătea în faţa lui şi-i spunea cam tot ce are pe suflet, şi ce crede despre viaţa în care Milă se afundă zi de zi. Bărbatul tăcea, o privea fix şi se clătina uşor. Din când în când îşi trăgea nasul, trăgea aerul adânc şi expira lung , cu zgomot. Căuta să-şi bage o mână în buzunarul pantalonului, dar nu nimerea, şi degetele răşchirate se împiedicau în stofa hainei. Dintr-o dată, Milă a ridicat mâna şi a lovit-o fulgerător cu dosul palmei. O lovitură scurtă şi neaşteptată care a trimis-o la podea, ameţită. Clara simţea sub obraz, ţesătura moale a preşurilor din capete; era răcoroasă atingerea, dar nu-i putea ostoi ameţeala pe care o simţea. Milă a mai stat un timp scurt nemişcat, apoi s-a răsucit şi a ieşit din odaie. Clara a auzit cum se trânteşte poarta de la drum, apoi s-a făcut linişte. I-a fost greu să se ridice de jos, era ameţită şi obrazul îi pulsa. A stat un timp nemişcată, încercând trudnic să-şi menţină echilibrul. Pe urmă, sprijinindu-se de mobilă a început să se mişte, ştiind cu precizie ce are de făcut. A adus două valize mari, pe care le primise de la fratele său pline cu haine de ultimă modă, apoi o geantă încăpătoare. Spera ca zestrea lui Milă să încapă în toate astea. A început să îndese hainele fără să le împăturească cine ştie ce. Se uita mereu în jur căutând să nu uite prea multe lucruri, chiar dacă majoritatea dintre ele fuseseră cumpărate de ea. Acum erau zestrea lui Milă şi neapărat trebuia să şi le capete.

Cînd, într-un tîrziu, Mila s-a apropiat de poarta casei, a văzut înaintea ei două valize şi peste ele o geantă. A înţeles bine ce înseamnă asta; şi-a trecut genata în bandulieră, a apucat cele două valize şi s-a îndreptat spre staţia de autobuz, chiar dacă, ştia bine, la ora asta nu mai trecea nici o maşină.

Când s-a trezit, a doua zi dimineaţă, Clara a văzut în oglindă vânătaia prelungă de sub ochi, şi globul acestuia sângeriu. A studiat un timp ravagiile făcut de palma bărbatului, şi brusc a început să râdă cu poaftă. Era o femeie singură. După şase ani în care fusese măritată, fără să fie măritată mai mult de vreo zece luni, un an, Clara era din nou singură şi putea să ducă la capăt planurile gândite pentru ea şi pentru pruncul ei. Erau planuri la care ţinea foarte mult, de la asta venea emoţia puternică pe care o

simţea când se gândea că nu trebuiesc făcute multe greşeli. Nu, nu, nu trebuiesc făcute multe greşeli. Cînd venise prima dată în locurile astea, după povestea din State, primise o grădină şi-şi împlinise un vis. Reuşise să-şi împlinească un vis. Acum, după povestea asta cu Milă, a primit o altă grădină pe care va trebui s-o grijească şi să împlinească un alt vis. De aici veneau emoţiile care aveau un soi de aromă care o şi fermeca, dar o şi îngrijora, o tulbura. De aici, şi de la faptul că, în visul ăsta simţea că se înfiripau şi rădăcinile ei. Poate că a fost un noroc faptul că n-a fost în stare să prindă rădăcini în două ţări. Putea privi totul de la o oarecare distanţă, cu o anume răceală. Şi putea strânge legătura cu Toma mai degrabă ca doi tovarăşi, ca doi camarazi, decât ca mamă şi fiu.

După primul an de şcoală, Toma arăta că interesul său pentru carte este în limitele unui copil normal. Avea problemele lui, avea izbânzile lui, dar îşi luase „meseria” în serios spre amuzamentul lui Mihai, care îl întreba mereu când se întâlneau:”Ei, cum merge treaba, meseriaşule?” Mihai nu avea copii, pentru că nevastă-sa se gândea mereu că nu e încă momentul. Ea avea alte planuri şi venirea unui copil ar fi stricat tot ce punea la cale. El nu se amesteca sub nici o formă în daravelile femeii, care nu-l impresionau sub nici o formă. Se cam săturase Mihai de toate planurile pe care le făcea nevastă-sa cu ochii mereu prin vecini să vadă ce noutăţi au mai apărut. I se părea o prostie fără margini să vrei mereu să trăieşti o viaţă care, practic, nu e a ta, pe care o simţi numai la suprafaţa ei, aia pe care ţi-o arată unul sau altul.

În schimb era mereu cu ochii pe puştiul Clarei şi vedea cum începe să se deschidă, şi cum dă semne că înţelege lucruri pe care maturii din jur le credeau prea complicate pentru mintea lui crudă. Şi-i plăcea asta lui Mihai, îi plăcea să-l asculte vorbind, cu un aer părcă absent, despre lucruri pe care el, Mihai, le descoperise cu mult mai târziu, şi lovindu-se cu capul de pragul de sus.

Anii treceau fără ca ceva să se schimbe spectaculos. Singura care parcă alesese o altă cale era Clara, nu se mai dedica atât de crâncen grădinii sale de legume. Toma trecuse pe primul plan şi făcea eforturi, urmărind o ţintă pe care doar ea o ştia. Deocamdată. Mihai avea tot mai acut sentimentul că ei toţi, chiar şi Clara cu preocupăruile ei ce dovedeau un temei, trăiesc o viaţă subţire, un strat de la suprafaţă. Sunt prinşi ca nişte insecte în pojghiţa subţire ca de chihlimbar. Se zabat un timp,

apoi încremenesc aşa, nimic nu-i mai poate readuce la condiţia de dinainte. Cel care priveşte va vedea mereu aceaşi imagine a unei gâze încremenite, o gâză ce pare că acuş-acuş se va mişca, dar în zadar aştepţi. Poate că, el cu grădina, şi Clara cu Toma sunt oarecum în altă postură, dar tot încleiat se simţea Mihai. Şi-ar fi dorit să poată alunga senzţia de năclăială, să risipească izurile de stătut, damfurile menite să te adoarmă, şi care veneau de peste tot. Tare simţea nevoia de aer proaspăt, de apă rece şi curată, chiar dacă primul fior este neplăcut şi te mursecă aprig în toată fiinţa. Era greu de crezut că, aici în pojghiţa lor, va fi vreodată loc pentru asemenea senzaţii. E greu.

Grădina Clarei ajunsese vestită în împrejurimi, şi mulţi orăşeni băteau drumul pentru legumele cultivate aici. Dar şi pentru conservele pe care Mihai le făcea după reţetele culese de el. Cu timpul învăţase să obţină de la legumele grădinii cam tot ce putea fi mai gustos. Muncea cu oameni puţini, care trebuiau musai să simtă şi să gândească la simţul şi la spiritual gospodarului. Fiecare lucruşor, fiecare gest conta, pentru că plantele alea sunt fiinţe vii şi nu mijloace industriale. Devenise un îndârjit adversar al metodelor ce apăreau tot mereu ca ciupercile după ploaie, şi care aduceau pe piaţă legume din ce în ce mai îndepărtate de rostul lor. Erau plante silite să rodească după bunul plac al unuia care-şi dorea bani tot mai mulţi. Ori, Mihai învăţase că agricultorul trebuie să-şi ştie lungul nasului. Primul lucru pe care trebuie să-l înveţe un om care lucrează pământul este simţul măsurii. Trebuie să ai puterea să trăieşti după cât pământ ai şi după câtă roadă îţi dă. Roadă pe care ai gospodărit-o temeinic, dacă vrei să-ţi aducă bunăstare. Ştia o sumedenie de reţete chimice cu care ar fi obţinut cu mult mai mult de la plantele lui. Pe o suprafaţă cât grădina lui ar fi făcut o producţie cu mult mai mare, Dar legumele alea sunt ca nişte otrăvuri care omoară lent şi cu bună ştiinţă. Ştie asta şi cel care le cultivă, şi cel care le cumpără, dar fiecare dă vina pe vremuri şi pe nevoia de hrană şi…pe minciuni frumos ambalate care să justifice lăcomia şi lipsa de măsură. Se schimbase mult Mihai, îl schimbase grădina asta şi atitudinea Clarei. Încerca acum să devină una cu bucata asta de pământ şi să arate cum poate o palmă de ţarină să producă atâtea legume cât nu-ţi poţi imagina, fără să bagi strop de substanţă chimică în sol. Se ştiau metodele astea de mii

de ani, şi oamenii le folosiseră, până când s-au lăsat furaţi de amăgirea banilor. Afurisită şi vicleană amăgire, cu ajutorul căreia totul începea să fie otrăvit.

Pe măsură ce grădina devenea tot mai performantă, şi dădea roade suficiente chiar peste aşteptări, de multe ori, Mihai înţelegea cum omenirea îşi construieşte viitorul adăugând minciună lângă minciună, lucrurile erau deja departe de primele minciuni. Deja apăruseră sisteme ştiinţifice care transformaseră minciunile în termeni ai unor mulţimi, şi cu ajutorul matematicii se obţinuseră mijloace de manevrare a realităţii după caz, după intenţie şi după o planificare riguroasă a câştigului; minciunile susţinute ştiinţific erau preferate cu totul adevărului pentru că puteau fi manevrate cu uşurinţă către râvnitul profit. În numele unor probleme ivite din cu totul alte cauze, cele mai multe determinate de modul cum era manipulată circulaţia banilor, se creeau premise pentru ca normalitatea să capete alte înţelesuri. Şi sigur că era nevoie de alt fel de înţelesuri, pentru că lucrurile deveneau tot mai complicate în anumite straturi, în care banul era singura “marfă” care conta. Cam asta înţelegea el din felul cum se desfăşurau lucrurile în jurul lui. Pe măsură ce înţelegea, că sub spusele unui sau altuia curge un râu tulbure şi urît mirositor, sufletul său se bucura. Simţea adânc bucuria, pe care i-o dăruia faptul că are norocul să trăiască încă într-un loc din lumea aceasta care a scăpat de jugul unui lanţ al jocului perfid în care te poate împinge banul. Grădina lui era un astfel de loc, şi dacă mai erau şi altele; şi trebuie să fie, şi e musai să fie, generaţiile viitoare mai au o şansă ca undeva în viitor să găsească o breşă prin care să ajungă din nou la normalitatea unei lumi aşezate pe simţirea omenescă. El era un simplu grădinar şi nu putea decât să gândească la lucrurile astea, şi să-şi ţină grădina în condiţiile pe care le socotea că sunt ale unei realităţii în deplinul adevăr. Nu se putea băga în povestea asta cu istoria, cu evoluţia, cu dezvoltarea, cu tehnologia, pentru că risca să piardă tot, prins într-un mecanism pe care n-o să-l poată controla. Nu discuta cu nimeni despre lucrurile astea, se bucura doar, văzând cum Clara îl lasă să pună la grădină lucrurile în ordinea pe care i-o dictează lui mintea şi sufletul. Nu era mare lucru, dar se vedea clar că interesul Clarei se legase tot mai mult de Toma, şi se mai vedea făcuse cu uşurinţă transferul acesta, cu încredere, şi c-o oarecare mândrie: Mihai era ucenicul pe care îl crescuse. Acum nu mai avea forţa să se concentreze şi la una şi la cealaltă. Fiul ei devenise teribil de important, se vedea că

vrea ca el să înţeleagă ceva ce ea a descoperit, un temei pe care-l socoteşte al naibii de important. Ei doi, adică el şi Clara, gândea Mihai, sunt nişte oameni tare anapoda şi nu trebuie să se mire că sunt socotiţi ca atare de către cei din jur. Să stai aşa de-a hoarţa în vremuri, nu-i de ici, colea; nici mare sănătate mintală nu dovedeşte. Probabil că, lor aşa le-a fost scris, şi păcatul ar fi că le-a plăcut, au citit cu atenţie ce era scris pentru ei, şi pe drumul ăsta au luat-o ca Neaga. Mihai îi înţelegea bine şi pe oamenii vremii; când nu ţi s-a arătat limpede o cale, n-are rost să bâjbâi şi să te faci voinic fără vooinicie. Mai bine, te bagi în mulţime, o laşi să te apere, pe tine, şi ceea ce izbuteşti să-ţi rostuieşti. Încerci să tragi foloasele aşa cum poţi, ar anapoda să ieşi din front ca păduchele în frunte. Oricum era mare noroc că muncea la o grădină, că astfel putea sta departe de potecile pe care umblă tot felul de voinici. Din când în când, mai apărea câte unul, dar câteva sacoşe burduşite izbuteau să limpezească lucrurile.

Câteodată, se gândea că poate ar trebui să facă ceva pentru gândurile lui, că poate ar trebui să vorbească cu cineva despre asta, poate că ar mai fi şi alţi oameni care să gândească asemănător, şi că nu el ar fi oaia rătăcită ci lumea s-a zăpăcit şi-a luat cărarea care nu trebuie. Era o problemă mai mult de suflet, venită din speranţa că ar aduce ceva lumină în vraiştea asta, în vânzoleala stârnită de capcana banului care ar asigura bunăstarea. El era sigur că nu de la ban vine bunăstarea, pentru că nu faptul că poţi să cumperi tot felul de lucruri înseamnă bunăstare. Poţi avea o groză de bani şi să trăişti prost, să trăieşti mai rău ca-n epoca de piatră, cu toate lucrurile alea pe care le-ai cumărat şi cu care te tot înconjori. Mereu îi venea în minte, imaginea bunicului său, care se prăpădise de ceva vreme, care a trăit amar de vreme fără femeie în casă, cu el pe cap, şi mereu gospodărind bruma de avut ce-avea ca traiul lor să fie îndestulat. Niciodată nu i-ar fi trecut prin cap să aducă în ogradă lucruri lipsite de trebuinţă, dar cele folositoare apăreau aşa ca din niciunde. Viaţa bătrânului probabil că-l influienţase mult fără să ştie, fără să-şi dea seama, de ajunsese să gândească în termenii de azi.

E adevăarat că, de câteva ori încercase să deschidă discuţia pe teme asta cu Clara, dar femeia se arătase de fiecare dată indiferentă. Probabil că mentalitatea americană n-o părăsise cu totul, şi ce nu ţinea de interesul direct al vieţii ei erau teme ce nu meritau pierderea de vreme. Relaţia Clarei cu grădina de legume nu avea nici o

legătură cu modul în care lumea îşi vântura destinul. „Lumea e Lumea, şi Clara-i Clara. Pe mine Clara mă interesează.” Spunea mereu dacă insistai să vorbeşti despre mersul încâlcit al dorinţelor omeneşti. Mihai admira tăria femeii acesteia de a se concentra asupra faptelor ce ţineau de o lume interioară pe care ştia s-o facă să fie mereu proaspătă. Restul, pur şi simplu, nu era băgat în seamă. Se uita peste zarea largă, şi de acolo alegea tot ce-i era trebuincios, tot ce se potrivea cu năzuinţele ce se năşteau undeva în adâncul sufletului ei. Din ce se năşteau năzuinţele astea, cum se năşteau, nimeni nu va şti vreodată, pentru că Clara nu vorbeşte despre ce naşte sufletul ei. Ea preferă să vadă faptele care apar, cu neajunsuri, cu greşeli, cu lipsuri, dar fapta dăruieşte în fiece clipă viaţă, şi te obligă să corectezi ce-ai greşit, să trudeşti ca să elimini neajunsul, să-ţi aduci toate de trebuinţă ca să le pui în locul lipselor. S-ar putea spune că ea moştenise o trăsătură de familie, pentru că şi Părintele Zamfirache tot astfel şi-a orânduit viaţa. Aşa gândea Mihai despre Clara şi era bucuros că femeia îi dă tot mai mult mână liberă, şi că are încredere. Probabil de aici venea şi sentimentul libertăţii care se întărea tot mai mult. Chiar dacă nu-şi putea alunga din minte imaginea gâzelor prinse în stratul de chihlimbar, se întărea simţind că a găsit el o breşă, probabil că sentimentul libertăţii de acolo venea, doar aşa putea să se uite la lumea din jur cu alţi ochi. O lumea ce devenea din ce în ce mai măruntă, mai măruntă. Până într-o zi când n-ai s-o mai poţi vedea cu ochiul liber. Ai să ştii, doar, că acolo este o lume, sau cel puţin ar trebui să fie, dar tu ai socotelile tale care nu te lasă să-ţi baţi capul pre mult.

Clara s-a străduit o bucată de vreme să-şi aducă aminte cât mai multe amănunte din discuţia cu Adina. Aia în care le povestise despre munca ei cu restaurarea Schitului din Poiană. Voia să-şi aducă aminte mai ales oameni, locuri şi înscrisuri despre care pomenise femeia. Voia să vadă, împreună cu Toma, locurile acelea, să stea de vorbă cu oamenii, cei care mai trăiau, să vadă înscrisurile vechi. La fiecare sfârşit de săptămână, sau când Toma era liber, plecau să respecte un program pe care ea îl pritocise; cu răbdare, într-o anumită ordine, cu un anume scop. Încă de la primele călătorii s-a simţit din ce în ce mai atrasă de locuri, de oameni, de întâlniri, dar nu aşa cum fusese Adina atrasă. Cu gândul ăsta plecase, voia să trăiască şi ea sentimentele acelea ale despre care Adina vorbea cu atâta ardoare, credea sincer că o să se poată

pune în locul ei, şi că aşa îl va convinge mai uşor pe Toma să intre şi el în universul acesta. Doar că trecuse timpul peste tot: şi peste aşezări, şi peste oameni. Se schimbaseră locurile, mulţi dintre oameni muriseră, cei care le luaseră locul păreau mai distanţaţi de lucrurile care o interesau pe Clara. Vorbeau despre ele ca despre momente ale istoriei, unele specifice, particulare, unele care s-au întâmplat datorită unor conjuncturi anume. Erau buni specialişti, cunoşteau bine faptele, dar nu erau nici pe departe din categoria acelor despre care Adina povestise. Toma la rândul lui, nu părea să fie impresionat de acele aspecte care o intereseau pe Clara; mai degrabă îl atrăgea o tufă de trandafiri, albul nefiresc al construcţiilor, aerul particular al acstora. Stăteau mult de vorbă despre călătoriile lor, pentru că maică-sa îl provoca mereu, îl descosea; ţintea să-l aducă acolo unde-şi dorea ea cel mai tare, sau cel puţin acolo unde credea că Toma va descoperi ce important este să ştii că în trecut se prelinge o parte din fiinţa ta, altfel dospită, altfel plămădită. Toma, însă, nu ţintea atât de departe, pentru el ceea ce vedea că există, şi este făcut de mâinile altor oameni, care astăzi nu mai sunt – dar pe care Clara i-ar fi putut apuca, sau Sergiana, sau vreo altă prietenă de-a ei -, i se păreau fermecătoare. Se vede că nu avea încă puterea de a se duce mai departe în trecut, iar Clara spera din toate puterile că asta va veni cu timpul. Cupăra toate fleacurile care i se părea importante, care fuseseră amestecate printre mormanele de prostii adunate de prin toată lumea şi de ciudăţeniile oribile ieşite din minţile unor „moderni”. Ieşirile astea deveniseră o obişnuinţă pentru mama şi fiul ei, făceau drumuri tot mai lungi şi Clara începuse să stea de vorbă cu oamenii, să întrebe şi astfel să afle nume şi denumiri care nu mai erau în calea tuturor curioşilor. Încetul cu încetul a realizat că de fapt ea fusese prinsă de farmecul acestor întâlniri, sau de dezamăgirea unora care nu erau de loc ce se aşteptase. Oricum ar fi fost, de fiecare dată când se întorcea dintr-o astfel de călătorie simţea că s-a mai adăugat ceva la zestrea de până atunci. Sentimentele nu erau lămurite, trăirile erau multe prea amestecate că să facă un strop de lumină cu ceea ce se întâmplă, şi totuşi, nevoia de a mai afla încă un detaliu, încă un amănunt, se înteţea. Toma era mult mai detaşat de toate astea, părea într-un fel mai lucid, iar mintea lui de copil desluşea lesne lucruri simple, surpinzătoare care puteau desluşi nişte relaţii care altnminteri păreau atât de greu de explicat. Dureros era să vezi cum vălmăşagul de evenimente devine din ce în

ce mai confuz. În relaţii vechi de sute de ani, de generaţii întregi se amestecau acum tot felul de gesturi venite de pe alte meleaguri, gesturi care nu aveau nici o legătură cu spiritul locului, cu ceea ce însemna vâna unor ţinuturi şi a unor generaţii care se stinseseră.

Devenea tot mai limpede, pentru Clara, că un om are dreptul să aleagă locul unde va trăi toată viaţa, sau o parte din ea, dar oriunde ai ajunge, este peste măsură de important să înveţi respectul faţă de sine, iar asta vine dacă înţelegi să dai frâu liber libertăţii să stabilească ea relaţiile cu obiceiurile locului. Niciodată nu vei putea să ajungi la esenţele acestora, şi nici să mimezi asta nu e lucrul cel mai potrivit. Să-ţi cauţi liniştea pe care libertatea o ţine la îndemână pentru tine, se poate face dacă eşti în stare să respecţi ceea ce este datul altuia, asta se va răsfrânge asupra ta. Până la urmă asta poţi numi echilibru. Grămezile de „făcături" de toate felurile care stăteau la marginea drumului, pe lângă obiectivele turistice, prin pieţe, pe la târguri, arătau clar că, respectul faţă de sine s-a pierdut de mult, şi nu numai prin locurile acestea, ci cam peste tot, pentru că alături erau „făcăturile" venite de cine ştie unde. Clara se uita atent la oamenii care vindeau lucrurile astea şi vedea nuanţa vicleană a negustorului căutând câştigul, rar, foarte rar întâlneau un meşter, iar obiectele lui se deosebeau evident de a celorlalţi, ca şi modestia şi neastâmpărul care-l făcea să robotească continuu, chiar dacă muşterii nu se înghesuiau să-i cumpere produsele. De la astfel de oameni cumpăra Clara tot felul de mici obiecte, pe care, odată ce ajungea acasă le privea ore în şir, căutând să vadă până unde e contribuţia trecutului, şi unde şi-a permis meşterul să-şi pună cheia lui. Stătea cu ele în mână, le învârtea pe toate părţile şi o senzaţie nelămurită s-a născut mai întâi în ea; a durat mult timp, şi s-a întărit senzaţia asta, apoi a venit un fel de tulburare care hrănea un soi de bucurie ascunsă, iar Clara nu mai contenea să-şi pună tot felul de întrebări legate de senzaţiile astea. Iar într-o seară, privind o lingură de lemn cu câteva semne arse cu fierul, o lingură simplă din lemn de tei, a ştiut ce i se întâmplă. A înţeles că totul venea de la libertatea deplină pe care o transmitea obiectul acesta, şi care venea din fiinţa meşterului. Aşa ceva nu putea fi cuprins în amărâtele de obiecte meşterite pentru bani, şi care zăceau cu lunile aşteptând un fraier, un prostănac în stare să cumpere aşa ceva şi să se bucure. Două erau atributele care le făceau ca obiectele ce ieşeau din mâna unui

meşter de ăară să aibă altă valoare: folosul şi libertatea. Folosul venea din viaţa pe care o trăia şi meşterul, şi cumpărătorul; iar libertatea din sufletul omului care ştia că el este stăpânul acelui material, şi nimeni altul nu-i poate citi secretele mai bine ca el. Când îţi vindea ceva, îţi vindea şi provocarea de a înţelege dincolo de formele bunului pe care îl vei stăpâni. Probabil că ăsta era şi motivul pentru care obiectul era ţinut cu grijă şi lăsat moştenire, Provocarea asta era motivul. „Doamne – gândea Clara – câtă sinceritate poate să hrănească un suflet de om, ca să întreţină un astfel de joc."

În seara aceea şi-a dat seama că cea care se transformă este ea, şi că acum, în deplină maturitate, înţelege că ceea ce-a făcut ea cu grădina, şi care negândit a fost, a venit tocmai dintr-o astfel de sinceritate cu care încerca şi ea să se hrănească. Probabil de asta a şi refuzat să se mai întoarcă acasă, şi să trăiască în balta aia de ipocrizie, în care fiecare ştia că ceea ce se vede pe faţa celui de alături, rareori este şi-n sufletul lui. Nu ştia dacă fiul ei va înţelege vreodată importanţa acestei sincerităţi, care e semnul că eşti un um liber şi sigur pe destinul tău, că el, destinl, te mulţumeşte, şi ştii că din el îţi va veni moartea, ca o confirmare că rolul tău pe pământul ăsta a fost dat de limita puterilor tale. Dacă atâtea sunt puterile, să te bucuri de ele, să nu râvneşti mai mult decât poţi ţine. Nu, nu avea cum să ştie dacă Toma nu se va lăsa copleşit de forţa minciunii în care oamenii au ajuns să trăiască. Dar nu minciunea era pericolul cel mai mare, ci plăcerea cu care oamenii se lasă duşi de ea; şi nu faptul că se minţeau între ei, ci că se minţeau pe ei, şi-o făceau cu bună ştiinţă, erau lucizi, ştiau că se mint, dar nu se puteau opri. Era un fel de întrecere: care se minte cel mai total, cel mai performant, care se minte şi se scoate cu totul în afara posibilităţii de a trăi simplu şi liber. Nu ar fi vrut ca Toma să intre în jocul acesta, dar lumea era mai tare ca ea, ştia asta, mai tare şi mai perfidă. Şi mai ştia că totul depinde de lumea din interiorul tău, din fiinţa ta, pentru că acolo se petrec toate; acolo se petrecuseră toate şi-n ceea ce-o priveşte. Aşa a ajuns ca la anii aştia să poată conversa cu spiritul unui meşter căruia i-a cumpărat un produs pe marginea drumului; cu spiritul lui şi a lanţului de strămoşi de la care i-a venit meseria. Ştia bine că despre asta, despre mersul tău prin viaţă, nu tu hotărăşi, chiar dacă îţi place să te minţi, şi să-ţi spui neîncetat că sunt hotărârile tale, că deciziile luate îţi aparţin. Tu doar duci la îndeplinire ceea ce au aşezat acolo

sutele de strămoşi de la care ţi-a venit fiecare celulă a fiinţei. Tu simţi, cu adevărat, doar limitele şi neputinţele.

Nu se luminase de ziuă încă, şi parcă era mai frig decât peste noapte. De-a lungul căii ferate, vântul bătea subţire şi mătura fuioare firave de zăpadă săracă. Îţi ardea obrajii vântul ăsta, şi aducea mirosuri din câmpul întins de dincolo de cele câteva şine ale gării. Ziaristul nu avea curajul să intre nici în sala de aşteptare, şi nici într-unul din cele două baruri. Pur şi simplu, gândul la mirosurile grele şi cumplit de amestecate, mirosuri în care puteai să recunoşti o parte din materiile ce le emanau, îl ţintuiau pe peronul murdar şi spulberat de rafalele vântului tăios. Era un bărbat tânăr, Ziaristul, nu împlinise încă douăzeci şi cinci de ani şi nu putea să-şi stăpânească prea bine fiorul emoţiilor pe care i le provoca această călătorie. E drept că şi călătorise puţin. Începuse să muncească la vreo câteva luni după ce terminase liceul. Fusese un noroc, pentru că, după bacalaoreat era atât de buimac încât nu ştia ce să facă. Era pentru prima dată când se trezise singur în faţa multor opţiuni. Până atunci, totul avusese o ordine firească: terminai grădiniţa, trebuia să intri la şcoală, venea ciclul doi, venea liceul. Totul era de la sine ştiut, tu trebuia doar să respecţi rostul. Acum, însă, puteai să alegi; ce mai, era musai să alegi, iar el nu se simţea în stare să ia o hotărâre. Mereu i se părea că poate face o prostie care să-l coste mult. Aşa că, amâna mereu, şi lunile treceau fără să se întâmple ceva. Până când a primit propunerea cu ziarul. E drept, neaşteptată propunere. În micul lor orăşel, trebuia să ai curaj ca să scoţi un ziar. Erau, cu totul vreo doi pumni de locuitori şi riscai oricând să rămâi cu marfa în chioşcuri. Ce evenimente să stârnească interesul? Ce întâmplări neobişnuite să merite a fi tipărite? Omul care se hotărâse să facă un ziar în mica aşezare, nu era cine ştie ce intelectual, sau visător, era unul care înainte vreme fusese responsabil la o sală de jocuri electronice. Cutiile alea puteau aduce nişte câştiguri frumuşele celui care le gestiona, dacă acesta ştia şmecheriile, şi-şi plătea tributul la timp. Timp de vreo zece ani, omul nostru probabil că adunase ceva, pentru că a avut suficient să facă nişte investiţii în scurta perioadă când profiturile erau uriaşe, dacă ştiai exact ce să negustoreşti. Pe urmă s-a liniştit şi a căutat să-şi transforme banii în bunuri care să aducă profit. Un restaurant, un hotel, un camping, adică tot instituţii care învârt banii

altora, şi de unde poţi să mai şi ciuguleşti ceva pe deasupra. Adică, mai bine spus, pe dedesubt. Făcuse avere frumoasă, şi dacă el se hotărâse să facă un ziar, înseamnă că are ceva în minte, ştie ceva. Redactor şef era un bătrân de aproape optzeci de ani, care, pe timpuri fusese ziarist pe la tot felul de publicaţii deocheate, şi era uns cu toate alifiile. Singura lui grijă stătea în verificarea informaţiei. Ziaristul grebuia să verifice temeinic informaţia. „Mă băieţi – le spunea – dacă găsiţi un căcat în drum, nu vă uitaţi la el ca viţelul la poartă nouă. Luaţi un băţ şi scormoniţi, vedeţi a ce pute. Asta vă poate duce unde trebuie. În nouăzecişinouă de cazuri, acolo duce. Pe voi nu căcatul vă interesează, ci ăla de la făcut, pe ăla trebuie să puneţi ghiara. E clar, până aici?" El era singurul profesionist din redacţia aia, restul erau nişte puşti ca el, care până atunci nu văzuseră un ziar decât la chioşc. A fost o perioadă al naibi de grea, pentru că erau foarte puţini şi trebuiau să umple nişte pagini, şi pe deasupra, mai trebuiau să aducă şi reclamă. Făceau de toate la ziarul ăla, munceau în draci, pentru că bătrânul îi biciua de numa, numa. Chestia urâtă era că redacţia se schimba mereu. Mulţi veneau atraşi de cuvântul „ziarist", li se părea că ziaristul e vreo mare sculă. Când dădeau de greu, fugeau fără să spună un cuvânt, şi rămâneau cu spaţii goale, cu materiale care trebuiau scrise la minut. Pe urmă a plecat şi bătrânul, după o ceartă urâtă cu patronul. S-a trezit cel mai „vechi" din redacţie, şi cu publicaţia pe cap. Patronul a hotărât că el va fi redactorul şef, i-a mai dat ceva la salariu, care era ca vai de el, şi cu asta s-a spălat pe mâini. Tocmai în perioada aia fiţuica lor începuse să se cumpere, şi să adune ceva reclamă. Săptămână de săptămână, vinerea, trebuia să fie musai la chioşc, pentru că erau contracte semnate şi oamenii plătiseră pentru reclamă. Au fost luni bune când practic nu ieşea cu zilele din redacţie, mereu tremurând că n-o să fie gata până joi seara când trebuiau să intre în tipografie. Uneori stătea şi se întreba de ce naiba se lipise el de fiţuica asta; de câştigat, câştiga prost, pentru că nu ştia trucurile; munca era groasă rău, de emoţii ce să mai spună, pentru că toate se spărgeau în capul lui. Mereu trebuia să ţină locul vreo unuia care-o ştersese fără să spună un cuvânt, sătul de astfel de ziaristică. Trecea timpul, şi începea să înţeleagă că nu erau decât o mână de amatori care se porecliseră „ziarişti", că nu asta e de fapt gazetăria. Şi totuşi, şase ani muncise în redacţia aia, de multe ori dormind pe vreun birou, în aşteptarea vreo unui material care trebuia musai să apară. Momentul în care

şi-a dat seama că sunt tare depare de ceea ce ar trebui să fie meseria asta, nu i-a picat bine de loc. A căutat să se convingă totuşi că lucrurile nu stau aşa rău, gazeta se cumpără, ceea ce înseamnă că ei fac o treabă bună, că au învăţat de la bătrân ceea ce trebuia. Dar, parcă cineva i-a deschis ochii, a început să vadă diferenţele dintre foaia lor şi ziarele care veneau din alte oraşe. Erau multe lucruri pe care nu le înţelegea. De ce să faci aşa cum făceau ăia şi să nu faci cum făceau ei? Că există o diferenţă e clar, dar care e rostul diferenţei. A început să întrebe şi s-a ales cu o groază de ironii. A dat telefoane să vorbească cu alţi gazetari mai în vârstă, să-i deschidă oamenii ăia ochii. Tot ce-a căpătat au fost nişte discursuri lungi din care se înţelegea că gazetăria de azi este o porcărie, că tinerii nu vor să înveţe meserie, li se pare că doar ei ştiu totul şi fac numai prostii. De aia se duce de râpă mesereia asta care era atât de frumoasă şi plină de resposabilităţi. Despre ce ar trebui făcut nici un cuvinţel, despre cum s-ar putea îndrepta lucrurile nici o vorbă. Doar amintiri despre timpuri care trecuseră şi care n-or să se mai întoarcă. I-a spus patronului că ar vrea să discute cu el nişte probleme ale ziarului. Sau întâlnit, acesta l-a ascultat dând mereu din cap, semn că înţelege ce-l frământă, iar l-a urmă i-a zis:” Termină, domnule cu prostiile!. Tu trebuie să ai grijă să ai mereu ştiri proaspete de la Primărie şi nişte cururi faine de muieri, pentru pensionari şi pentru labagii ăştia de la liceu. Dacă ai astea, foaia se vinde şi noi aducem reclamă. Dacă aducem reclamă ne luăm salariile. Ai înţeles? Tu chiar crezi că-s mulţi ăia de citesc altceva? Câte degete am eu la o mână, cam ăştia sunt. Iar pe ăia să nu contezi, că-i plină ţara de foi care scriu vrute şi nevrute. Banii pentru gazetă vin de la cei care au nevoie de ştiri de la primărie şi le place să se uite la cururi de muieri. Iar muierilor le place să primească bani pe curu’ lor. Aşa se trăieşte, puştiule. Asta e gazetăria, aşa o facem.”

După discuţia asta, Ziaristul a intrat într-o perioadă de apatie. Mergea la redacţie, îşi făcea treaba, dar nu mai simţea sub nici o formă neastâmpărul ăla plăcut. Făcea totul că aşa trebuia făcut, dar nu se mai străduia să fie sprinten, să găsească ceva mai cu vino-n-coa. Se lămurise de ce făcuse Patronul ziarul acesta, iar lucrurile mergeau cu viteză în direcţia dorită de el. Totul s-a lămurit după ce un puşti din redacţie a dat peste nişte coţcării a unuia care înfiinţase o asociaţie agricolă, pusese mâna pe nişte terenuri, şi peste noapte s-a trezit mare moşier. Şmecher puştiul, pentru că n-a zis

nimic la nimeni, până a pus mâna pe nişte dovezi destul de tari. Atunci a trântit vreo două materiale şi-a pus şi nişte dovezi. Câteva poze. În săptămâna care a urmat, s-a trezit la redacţie cu unul de la asociaţie care voia un contract gras de publicitate. Pe urmă, l-a sunat patronul şi i-a spus că să vadă cum face dar omul trebuie spălat. Trebuiesc nişte materiale care să-l mai albească niţel. A!, şi să mai mărească tirajul cu vreo trei sute de exemplare că omul făcuse abonamente pentru sătenii lui. Ziaristul i-a explicat cum stă treba. „Ştiu, puştiule, dar dacă omul s-a hotărât să cheltuiască nişte bani pentru imaginea lui, noi de ce să nu-i luăm? Aici e o afacere, şi noi trebie să face profit, măi băiete.” După discuţia asta, zilele de la redacţie din gri se făcuseră negre. Nici nu înţelegea de ce se mai duce. Acum pricepuse pe deplin rostul gazetei ăsteia, şi-i ajunsese stomacul în gât. De plecat era uşor, dar parcă nu-i venea să renunţe aşa uşor, şi să se spună despre el că pleacă la prima ploaie. Taică-său, de la o vreme, înţelesese cam în ce ape se scaldă şi mereu când se apropia de el fluiera o romanţă de pe timpuri: „Păsărică mută-ţi cuibul, şi te du.” „Ce-ai, frate? - îi spunea când se răţoia la el să-nceteze – cânt şi eu o melodie din tinereţile mele. Una care a fost la modă. Şi poate c-o să mai revină, doar ştii cum e istoria asta?” Al dracu’, taică-su, nu ţi-ar spune o vorbă, nu ţi-ar da un sfat, n-ar sări c-o mână de ajutor. Mustăceşte, şi inventează tot felul de trăsnăi. Te lasă singur, să te dai cu capul de toţi pereţii. Şi doar îi cunoaşte pe toţi ca pe nişte cai breji. Toţi au trecut pe la el pe la cadastru, că aveau nevoie de o ridicare, de un plan. Şi unde lucrurile erau mai încâlcite îl chemau pe el. Era omul cu care nu prea puteai s-o scoţi la capăt, dar dacă făcea un lucru nu-l mai desfăcea nici dracu’. Nu era nici uşă de biserică, dar nici nu sărea pârleleazul. Avea limitele lui peste care nu trecea nici chip, aşa că era foarte căutat, pentru că dacă el accepta să ia lucrarea, însemna că n-o să ai bătăi de cap, cândva în viitor. Dacă o refuză, mai bine lasă-te păgubaş şi caută alceva. Pe el nu trebuia să contezi c-o să-ţi spună ceva, c-o să-ţi dea vreun idiciu. El ştia doar atât: „Da. O facem.” Sau „Nu”, şi la revedere. Ştia multe bătrânul, dar le ţinea pentru el, aşa că nimeni nu îndrăznea să-i treacă pe dinainte.

Se gândea la toate astea, privind cum fuioare subţiri de zăpadă măturau capetele peronului. Aduceau mai mult mizerii rafalele de vânt, până şi zăpada era vânătă şi nesănătoasă, iar liniile trasate marcau parcă mai evident cojile de seminţe, ambalajele

subţiri, etichetele mototolite. Se gândea şi-şi spunea că e totuşi ceva să rezişti patru ani în atmosfera în care a lucrat el. Ştia bine că la patron ajung sume importante de bani, că i se deschid uşi unde să-şi rezolve afacerile împotmolite. Şi toate astea cu câteva salarii ca vai de ele, care nu veneau niciodată la timp. Norocul lui a fost că s-a cunoscut cu un tip care lucra la cel mai mare ziar din regiune. S-au conoscut întâmplător, la o bere, într-o zi în care omul făcea teren, şi avea nevoie de ceva informaţii despre nişte firme. Totul n-a fost decât un impuls de simpatie, i-a fost el simpatic tipului şi de-asta a intrat în vorbă cu el. Când a auzit că e ziarist prima reacţie a fost să-i spună că sunt colegi de breaslă, dar i-a fost ruşine. Ce fel de ziarist să fii tu în prăpăditul de orăşel, muncind la o publicaţie de genul celei la care lucra el? Mai bine lipsă. Au schimbat numere de telefon şi din când în când se mai sunau. Când tipul avea nevoie de informaţii din zonă, îl suna şi scutea un drum. După un timp i-a spus totuşi că lucrează la o gazetă locală, drept care omul a început să-i ceară materiale scurte cu ştiri din zonă. Se pare că le-a plăcut. Şi uite aşa a dus-o ultimii ani, dar povara începea să atârne tot mai greu. Taică-su nu-i mai cânta melodia cu păsărica, dar scornea tot felul de parabole care de care mai trăznite. Când i-a spus că s-a hotărât să plece, a doua zi, a venit spre seară la redacţie, ceea ce era lucru mare. S-a aşezat pe scaunul din faţa biroului lui de redactor-şef, ţi-a început să-i toarne tot felul de braşoave. Din când în când se oprea şi-l întreba dacă nu sunt bune de un material. Într-un târziu s-a plictisit de jocul ăsta, a băgat mâna în buzunar, a soc portofelul şi a pus pe birou nişte bancote de o sută de lei. Era o sumă frumuşică, după cum putea socoti, aşa, la o primă vedere. „ Asta e un bonus la indemnizaţia ta de instalare. Dar, dacă face mămucuţa dracului, şi nu pleci, viaţă cu mine nu mai ai. Asta să fie clar. Prefer să stai acasă şi să tai frunză la câini decât să ştiu că-i bagi lu' Mirică teancuri de bani în teşcherea. Şi cu asta, mă duc să beau o ţuică, să ma dezinfectez."

A doua zi, şi dat demisia. Mai rămăseseră câteva zile din anul ăla şi s-a gândit să facă Revelionul în oraş. Nu ieşise niciodată în oraş, aşa fără treabă. Voia să vadă şi el cum petrec orăşenii noaptea de revelion; cu trupe, cu cântat în stradă, cu şampanie băută din sticlă pe bulevardele luminate cu tot felul de steluţe şi lumânări făcute din beculeţe diferit colorate. „Trebuie să fie frumos" – îşi spunea. Iaca de aia stătea el la ora asta, când ziua nici nu are de gând să se arate, în mizeria asta de gară. Ar fi băut o

cafea, dar nu avea curajul să intre în vreo unul din cele două baruri. Le ştia de la lumina zilei, şi-şi imagina că iluminate de neonul ăla sărac lucrurile vor arăta monstruos. Ca să nu mai vorbim de muzica ce nu contenea o clipă; probabil că barmaniţă citea pe buze, altfel nu se explică cum de înţelegea ce vrea clientul. Şi ce bună ar fi o cafea, fierbinte şi dulce atât cât trebuie. Din când în când arunca câte un ochi la geanta în care era toată zestrea lui şi de care taică-său făcuse un mişto crunt. „Bă, nici la partaj nu cari atâtea fleacuri.” În cele din urmă a început să-i aducă de prin casă tot felul de lucruri: maşina de tocat carne, pliciul de muşte al maică-şi, un fus pe care-l cumpărase el în tinereţe şi de care nu se despărţise niciodată, o anvelopă de la o roată de rezervă. „Ia-le, măi, nici nu ştii când îţi trebuie.”

Pe măsură ce noaptea îşi schimba culoarea şi arăta că ziua e pe cale să vină, frigul se înteţea şi parcă şi vîntul se asprise. Ziaristul însă aştepta răbdător „trenul cursă de persoane” care-l va duce în oraşul cel adevărat, unde dacă are noroc poate că va izbuti să facă o muncă onorabilă.

Taxiul l-a lăsat în faţa unui bloc în care se afla viitoarea lui locuinţă. Un apartament, pe care tot taică-su i-l închiriase. Nu era departe de centru, şi abia acum începea să înţeleagă sensul cuvântului „ajutor”. Nu vorbea, bătrânul totpograf, dar nici cu mâinile în sân nu stătea atunci când ceva trebuia făcut. A urcat, a lăsat bagajul, şi s-a grăbit să caute redacţia ziarului. Redactorul şef l-a primit, au stat de vorbă vreo douăzeci de minute şi a înţeles că va fi reporter de teren. „Aşa începem toţi, băiete. E munca cea mai nesuferită, dar e o sită pe cinste. Dacă ştii să înveţi ce trebuie să înveţi, o să-ţi punem şi un strop de dulceaţă pe pâine. Iar la cozonac trebuie să ajungi singur. Dacă, nu, vei afla că gazetăria este o meseria care nu are memorie. Îi uită repede pe cei care nu belesc ochii şi nu-şi deschid mintea. Oricum, reporter de teren la administraţa oraşului e un început bun tare. Fii cu ochii pe ei şi ai grijă că mint, aşa cum respiră. O să începi după anul nou, că acum toţi sunt cu mintea la sarmale şi la chiolhanuri. Ţi-am văzut nişte materiale, nu scrii rău, dar eşti cam molatic, cam multe metafore. Lasă-le sărăciei de metafore, omul vrea să ştie cum stă treaba şi pe ce se duc banii lui. De asta cumpără el ziarul. Ne vedem pe doi ianuarie, la şedinţa de redacţie. Ora nouă. Hai, baftă.”

Cînd a ieşit din clădire avea în buzunar o legitimaţie de presă pe care era trecut cu litere groase: reporter. Deja se simţea mai puternic, cartonul ăla îi dădea dreptul să intre în multe locuri şi să stea de vorbă cu mulţi oameni. Avea dreptul să pună întrebări, iar cel întrebat era obligat să răspundă. Asta i se părea că e o chestie nemaipomenită, asta era forţa pe care i-o dădea dreptunghiul ăla de carton. N-o pusese în portofel, o mai strângea încă în mână, voia s-o simtă, să-i pipăie puterea.

A mai umblat un timp prin oraş, pe urmă s-a dus acasă. S-a învârtit prin apartament şi fără să-şi dea seama a fost cuprins de apăsarea singurătăţii. Nu stătuse niciodată singur, departe de casă, de ai lui. Acuma realiza că pereţii locuinţei ăsteia închiriate degajă tot soiul de prevestiri nelămurite, din care mereu revenea o întrebare: „Oare cum o să fie?" Pînă la urmă, s-a culcat, şi-a adormit buştean. A dormit până târziu, spre seară, când l-a trezit o foame cumplită. Era dezorientat, nu se gândise la faptul că i se va face foame cândva. Nu cunoştea împrejurimile şi nu-şi amintea să fi văzut vreun restaurant, aşa că a coborât şi a început să umble pe străzi. L-a surprins cât de brusc s-a schimbat peisajul doar după câteva străzi. Pe măsură ce se apropia de centru, totul se umplea de lumini felurit colorate, de diferitele aranjamente cu lumini curgătoare şi siluete pitoreşti. Trecerea de la penumbra aleilor din preajma blocului la toată risipa de lumini care desenau forme dintre cele mai exotice, l-a impresionat de-a dreptul. În orăşelul lui erau câteva amărâte de ghirlande, aceleaşi în fiecare an, pe când aici... A umblat aşa, prin centrul oraşului, mai bine de-o oră, luptând cu foamea care-l sâcâia tot mai tare. Nu i-a mai ars de restaurant, nu voia să se închidă într-un spaţiu, voia să se bucure încă de senzaţia de opulenţă, de lux, pe care i-o dădeau mulţimea de lumini neastâmpărate, care clipoceau, curgeau, pulsau, se stingeau brusc, ca după un moment să se aprindă într-o altă formă. Văzuse la televizor astfel de imagini filmate, undeva prin ţări străine, şi nu-şi imaginase niciodată că doar la câţiva kilometrii distanţă, există aşa ceva. Până atunci venise foarte rar în oraşul acesta, şi doar pentru câteva ore, pe care le petrecea neatent la ce este în jurul său, tot alergând să-şi rezolve treburile. Nu venise niciodată de plăcere, doar aşa ca să fie şi el într-un oraş mare. Nu, niciodată. De asta se bucura din toată inima de plăcerea pe care o simţea în clipele astea. Când a ajuns într-o piaţetă cu nenumărate chioşcuri din lemn, unde se vindeau tot felul de produse, şi-a umplut

buzunarele cu dulciuri, cu biscuiţi de casă, cu ciocolată făcută manual, cu turtă dulce în diferite forme. L-a pufnit râsul la un moment dat, pentru că s-a văzut, de undeva din afara lui, şi arăta ca un copil care s-a întâlnit pentru prima dată cu tărâmul visurilor lui. Se vedea cum ciuguleşte din toate bunătăţile alea, după care îi lăsase gura apă când le văzuse. E drept că unele i se păreau foarte bune, la altele găsea cusururi, dar nu se putea opri să mănânce cu poftă. N-avea curajul să se îndepărteze de piaţeta aia, pentru că se temea că n-o să se sature şi-o să mai vrea, aşa că voia să ştie că totu-i pe-aproape. Îi plăcea imaginea asta, cu el purtându-se ca un copil pe care l-ai uitat în cămara cu bunătăţi, şi el dă iama prin tot ce-ntâlneşte. Nu-l mai interesa nimic altceva decât spectacolul luminilor şi confeturile pe care le avea prin buzunare. Se învărte, şi se tot învârte pe lângă piaţeta cu chioşcuri, ba pe-o latură, ba pe alta, uitând de timp şi lăsând senzaţia de libertate să crească şi să-i spoarească bucuria. La un moment dat a băgat de seamă că lumea a început să fie tot mai puţină, şi când s-a uita la ceas a tresărit: era în oraş de aproape trei ore. Umblase hai-hui aproape trei ore. El, care nu-şi permisese în toţi anii aceştia nici măcar o oră-două în care să nu fie legat de sărăcia de gazetă la care lucra, să nu încerce să mai scornească ceva ca să arate mai bine, el prăpădise aproape trei ore căscând gura la nişte lunimi şi ronţăind prăjiturele. L-a bucurat asta, şi s-a hotărât să sărbătorească cu o cană de vin fiert.

Când s-a trezit a doua zi, primul gând a fost că n-are nimic de făcut şi c-o să lenevească în pat, dar lenevitul în pat nu era pentru unul ca el. Ştia bine că n-o să mai poată dormi, aşa că s-a dat jos din pat şi gândul său nu era decât la cafeau fierbinte şi aromată pe care şi-o va face îndată ce termină ritualul matinal, cu duş, cu bărberit, cu ferchezuit, cu toate cele. Sub apa fierbinte a duşului au început să-i revină în minte imagini din seara precedentă; fragmente iuţi pe care nu izbutea să le fixeze, nu putea să închege o poveste din frânturile alea care i se perindau prin minte. Dar, cu cât se înmulţeau, şi viteza cu care se derulau creştea, cu atât îl cuprindea senzaţia de libertate deplină. Intrase într-o altfel de viaţă, într-o altfel de lume. Ştia bine că n-o să mai poată fi vorba despre lâncezeala din micul orăşel în care fiecare cetăţean se adăposteşte într-o rutină trainică, trăind ocortit de aceasta toate zilişoarele pe care le are. Aici e vorba despre o altă lumea, „altă făină se macină la moara asta”, îşi spunea şi nu ştia dacă fiorul pe care îl simte e de la apa fierbinte sau de la bucuria de un soi

nou pe care o simţea. Într-un fel era şi recunăscător micului orăşel, pentru că îi dăduse şansa cu publicaţia măruntă la care muncise şase ani, şi care-l scosese în lumea asta. Era o lume în care merita să lupţi pentru fiecare moment de succes, pentru fiecare secundă de izbutită. Nu înţelegea de ce, dar în minte îi veneau mereu imagini cu taigaua sălbatică a Siberiei, o pădure cuprinsă de flăcări şi de spaime. Imaginile le văzuse într-un film vechi, un film în care oamenii se luptau cu flăcările care cuprindeau copacii în mijlocul unei mlaştini perfide şi primejdioase. Pungi de gaz explodau şi vâlvătăi înalte făcea ţinutul un iad. Dar, odată cu spaima, cu teroarea pârjolului şi a mlaştinii care te putea înghiţi, venea şi starea de libertate deplină pe care o instaura confruntarea aceasta aprigă, bărbătească, eroică. Se simţea în stare să ţină piept unei astfel de încleştări. Acum, se simţea în stare să ţină piept unei astfel de încleştări, ştia bine asta. Undeva, în adâncul lui pâlpâia totuşi speranţa că n-o să fie nevoie de o astfel de bătălie crâncenă. Că nu e cazul unei astfel de bătălii. El e doar un ziarist care abia acum a ajuns la a porţile adevăratei meserii. Imaginile catastrofice plus apa fierbinte a duşului îl moleşiseră un pic, aşa că a meşterit repede cafeaua care să-l pună pe picioare. Făcea totul de parcă deîndată va trebui să îndeplinească ceva important, ceva urgent. Doar că pe el îl mai aşteptau trei zile de trândăveală, trei zile pe care habar n-avea cum o să le umple.

Nu s-a întâmplat nimic spectaculos în cele trei zile. N-a căzut nimic din cer, n-a venit nici o Ileană Cosânzeană să-l ademenească; au fost trei zile anoste care au curs plicticos cu tot felul de acţiuni făcute doar ca să facă şi el ceva. În ultima noapte a anului a ieşit în oraş pe la nouă, pentru că nu mai avea răbdare. Voia să vadă ce înseamnă să petreci Revelionul în stradă, ce anume atracţii adună lumea pe străzile oraşului. Era deveme încă, şi străzile erau mai degrabă goale; grupuri răzleţe de tineri se plimbau agale vorbind foarte tare, chiuind şi aruncându-şi glume la care râdeau colorat. Mulţi dintre ei cântau, semn că alcoolul începuse să-şi facă efectul. Dacă te utai în lungul străzii, puteai să vezi până hăt departe astfel de grupuri, răzleţe e drept. Ziaristul se întreba ce-o să fie când se va apropia ora solemnă a trecerii dintre ani. Ora aceea a unui nou început, cea care să vestească, o naştere, o ascensiune spre un final cunoscut, pe care-l aşteptăm an de an. Este ora Vestitorului ce vine să întreţină speranţa, să şteargă momentele de răstrişte, să le facă uitate. Cumpăna asta dintre ani

este un mister sortit să ne cureţe, să ne dea tăria de care avem nevoie. Dar asta nu se putea întâmpla aici, în stradă. Aici lumea venea cu un alt scop, pe care, din nefericire, nu-l ştia cu precizie şi din cauza asta se năşteau toate excesele astea fără rost.

Dintr-o dată, luminile străzii şi-a pierdut farmecul, toate ornamentele alea luminoase păreau izvodite din raţiuni mercantile, lucrate cu toată meschinăria posibilă. Totul se reducea la actul sec al unui comerţ netrebnic, făcut într-un moment cu totul nepotrivit. La el acasă, taică-său ţinea cu îndârjire la solemnitatea sărbătorilor astea: de Crăciun şi de Anul Nou. Pregătirile se făceau în taină, cu mult timp înainte, şi surprizele trebuiau să se ţină lanţ, pentru ca bucuria să nu aibă timp să obosească. Totul era gândit într-o deplină simplitate, nimic nu trebuia să fie epatant, să iasă din firesc, din însufleţita plăcere a lumescului. Îşi făcuse un grup de câţiva prieteni ai tinereţii, şi transformase nebunia asta a lui într-o tradiţie, pe care o arhiva în dosare, cu mărturii adunate în urma iureşului din acele zile. Tot ce se putea aduna: fotografii, note de plată, bonuri, cărţi poştale, telegrame, înscrisuri de moment, mă rog felurite fleacuri puţin voluminoase erau prinse în dosarele petrecerii şi destinate posterităţii. Petrecerile de acasă erau pline de căldură şi spontaneitate, erau tainica lui mândrie când se gîndea la şfârşitul de an, dar taică-său pomenea mereu de petrecerile părinţilor lui care, după el, erau adevăratele petreceri. Ţineau din douăzecişipatru decembrie până pe opt ianuarie, fără întreupere, erau pline de imaginaţie şi dădeau iama prin cămări şi prin pivniţe.

Când a ajuns la piaţeta cu chioşcuri, lângă care se ridicase o scenă, pe care deja instrumentişti de tot soiul începuseră să cânte asurzitor, a găsit-o înţesată de lume interesată mai ales de vinul fiert. A stat destul de mult să privescă lupta surdă care se ducea pentru paharele de plastic cu vinul călâu. I se părea nefiresc să vadă oamenii aceştia veseli zbătându-se pentru un pahar de vin fiert. Toată dezordinea se transformase într-un fel de sport pe care-l practici cu plăcere. Nici un sunet nu se putea auzi venind dinspre mulţimea de trupuri încleştate în lupta oarecum comică, pentru că totul era acoperit de miile de decibeli veniţi din instalaţiile de sunet ale scenei. Avea sentimentul că a coborât într-un acvariu, că, printr-o minune, nu simte apa rece, că plantele au fost călcate în picioare şi doar fiinţele ciudate care vieţuiesc pe fund se mişcă de colo, colo, dezordonat. Toată agitaţia tembelă însămânţase în el

senzaţia de dezamăgire, care creştea cu iuţeală şi-l dezorienta cu totul. Venise să vadă un spectacol exotic: Revelionul în stradă, şi s-a trezit într-o deplină agitaţie dezgustătoare. Putea să vadă cam peste tot reacţii dintre cele mai neaşteptate, ale căror motivaţii veneau din alcool, sau din bruşte porniri animalice, dar nimic nu avea vreo legătură adevărată, adâncă cu evenimentul pentru care veniseră acolo. Străzile se umpleau de lume, şi lângă scena luminată puternic, cu sute de reflectoare se formase un semicerc de participanţi care căscau gura la ceea ce se întâmpla între instalaţiile la care tehnicienii munciseră vreo două zile să le monteze.

Brusc, a făcut stângă-mprejur şi a pornit hotărât spre locuinţa sa. Se săturase de Revelionul în stradă. Pe măsură ce se îndepărta de scena asurzitoare, sunetele venite din instalaţiile electronice erau înlocuite cu ţipete felurite ce se succedau fără încetare. Totul se transformase într-o mascaradă fără sens, nimic nu semăna a sărbătoare, totul era atât de vulgar, atât de lipsit de imaginaţie, atât de artificial, încât, pentru el, devenise dureros de opresivă. Avea noroc, odată ajuns acasă nu va mai auzi nimic din hărmălaia mulţimii acesteia care se comporta ca un animal decapitat.

A intrat în apartament şi şi-a dat seama că nu are mai nimic cu care să facă, măcar să mimeze, că a venit o sărbătoare. Era primul Revelion pe care-l petrecea fără bunătăţile pregătite din timp pentru asemenea ocazie. Era un Revelion cu care plătea anii de răsfăţ din familia sa. Şi totuşi nu simţea sentimentul apăsător de singurătate, dorinţa ardentă de a simţi prezenţa cuiva, de a asculta fleacurile care i se spun, glumele răsuflate, cicălelile mărunte, de care ţi-e atât de dor când eşti singur, dar pe care le urăşti în mod natural. Gândul la munca pe care o va începe peste câteva zile îi umplea spiritul de energiea tonică a unei schimbări făcute înţelept. A avut puterea, şi a ştiut să se rupă de cuibuşorul călduţ, care deja îi înmuia picioarele cu imagini ale viitorului lui sigur, îl înfăşura perfid lanţurile siguranţei de mâine, a vremurilor tot mai comode ce se anunţă că vin. Acum era în ape adânci şi proaspete, trebuia să fie de toate: puternic, viclean, iute, abil, toate astea erau calităţi de care nu se putea lipsi dacă nu vrea să cadă răpus. Toate gândurile, astea care veneau şi dispăreau cu iuţeală, nu-i dădeau pace şi nu-l lăsau să simtă singurătatea. Se ridicaseră ca o imagine aţâţătoare pe care o vezi răsărind din nisipurile unui deşert pe care eşti obligat să-l traversezi. Nu, nu era o Fata Morgana, erau adevărate, ştia bine asta, întotdeauna

ştiuse unde sunt şi cum se ajunge la ele, dar fusese prea crud şi buimac. Şi, pe urmă, undeva trebuia să facă o ucenicie, trebuie să înveţi alfabetul unei meserii dacă vrei să ajungi meşter. Stătea în faţa televizorului, dar nu vedea şi nu auzea nimic, spiritul său era cu totul dus în lumea speranţele pentru care, peste câteva zile va trebui să pună osul la treabă. Cu abnegaţie, cu dăruire, cu entuziasm. Ştia asta, ştiuse de când plecase de-acasă că următoarea perioadă este una de totul sau nimic, iar înapoi nu putea da, pentru că imaginea tatălui său fluierând „Păsărică mută-ţi cuibul, şi te du" îl bântuia fără încetare. A adormit cu câteva clipe înainte de miezul nopţii, şi anul cel nou l-a prins dormid ca un copil care visează la cutia cu acadele. Pe întâi ianuarie n-a ieşit din casă decât să mănânce ceva şi să-şi cumpere o sticlă de vin mai de doamne ajută.

A doua zi, dimineaţă, când a ajuns la redacţie se mira că nu are atâtea emoţii pe cât aşteptase. Mai degrabă simţea un soi de nerăbdare, ca totul să se încheie, să ştie că şi intrarea asta într-o nouă redacţie se terminase. A fost prezentat, s-a discutat macheta şi au plecat cu toţii care încotro. Aşa a început munca lui la cel mai mare ziar al regiunii. Foarte repede totul a început să depindă de o rutină pe care trebuia să ţi-o însuşeşti atent, pentru că datoria lui era să culeagă informaţii, şi nu acele informaţii care se prezentau oficial, ci cele pe care administraţia se străduia să le ascundă, să le ţină sub obroc. Muncea foarte mult, concentrat pe metodele pe care trebuie să le folosească unul ca el. Conferinţele de presă erau doar de ochii lumi, asta a înţeles foarte repede, drept care stătea mai mult pe culoarele instituţiilor, vorbind cu unu şi cu altul, atent la ceea ce-i scăpa omului din neatenţie. Un mic indiciu era necesar, ceva care să-l pună pe urma informaţiei de care avea nevoie. Restul era doar o problemă de tenacitate şi ipocrizie. Un soi de diplomaţie jalnică, prin care să ajungă la sursa principală. Şi-a făcut repede un renume şi a început să fie apreciat de şefi, care-l trimiteau să rezolve cazurile încâlcite, să descoase oficialii şi să ajungă la miezul bubei. I-au trebuit doar câteva lui ca să-şi dea seama că-s multe lucrurile care trebuiesc ferite de privirea oamenilor, de cunoştinţa lor. Era, în acelaşi timp, şi o problemă de mentalitate, aşa se obişnuiseră administratorii, să ţină la sân, doar pentru ei, tot ce ar fi fost important, dar era şi o problemă de interes, pentru că pe acolo se scurgeau banii ăia care nu mai intrau în visteria instituţiei. Ca atare se dădea o luptă

surdă între ei, ziariştii, şi administratori. Cu unii dintre ziarişti se cădea repede la pace, dar erau câţiva îndărătnici care voiau ei neapărat să ştie ce se ascunde în spatele cuvintelor frumoase din conferinţele de presă.

Viaţa lui devenise monotonă şi cumplit de lipsită de evenimente personale. De dimineaţa devreme, până noaptea târziu alerga după informaţiile pe care le vâna şi scria materialele cerute. Nu era zi lăsată de la Dumnezeu să nu vină spre seară în redacţie cu tolba doldora de informaţii importante. Se stabilea ce material trebuie să scrie şi se grăbea spre casă, să-şi facă treaba până la capăt. Sentimentul că devine un ziarist tot mai bun, îl îndemna să insiste asupra atitudinii sale. Nimic altceva nu avea loc în acest iureş, care creştea pe măsură ce aprecierile şefilor se concretizau în prime tot mai consistente. Începuse să câştige bine, şi asta îi dădea un sentiment de superioritate. Venise de câteva luni şi ajunsese să câştige atât cât colegii săi mai vechi nici nu îndrăzneau să viseze. Era plăcut sentimentul să te ştii apreciat şi să vezi formele de respect care devin mereu mai palpabile, mai evidente. La douăzecişicinci de ani, era deja un soi de piua-ntâi în redacţia ziarului. Redactorul şef cel puţin îl îmbărbăta mereu, şi-l încuraja s-o ţină tot aşa. Vorbea mereu de faptul că trebuie să-şi continue studiile, pentru că merită să ocupe posturi importante în redacţia asta, şi de ce nu la alte gazete, mai mari. „Ai stofă de calitate, măi, băiete - îi spunea -, n-o risipi, n-o lăsa să se destrame luat cu gloria de moment. Gloria este pentru proşti, meseria este pentru bărbaţii tari şi adevăraţi."

Către primăvară, devenise deja un tip temut printre administratori, unul pe care trebuie să faci orice să-l ai de partea ta. Încercau tot felul de metode, aluzii transparente către sume de bani, posturi bine plătite, sinecuri la diverse instituţii din oraş, mă rog, toată gama de mijloace pe care le folosiseră şi cu alţii. Doar că el ştia că dacă accepta cel mai mic avantaj venit din partea lor, şi-a pus singur pământ pe gură, şi foarte curând va ajunge un nimeni. Se juca cu ei; juca un fel de puia-gaia, deşi foarte repede fiecare ştia că celălalt trişează şi că trebuie să fie atent.

Prin mai s-a întâmplat un lucru care nu i-a plăcut, nu i-a plăcut de loc. O televiziune centrală a ieşit cu vreo trei emisiuni despre o serie de legături suspecte legate de sume importante cu care se subvenţionau de la guvern nişte lucrări. Informaţie pe care el o adusese în redacţie cu vreo trei săptămâni în urmă. A vrut să

scrie un material dar i s-a spus că n-are rost, chestia nu merită atenţie. La ora când au apărut emisiunile alea, el şi uitase de informaţia cu pricina. Nu i-a plăcut de loc chestia asta, mai ales că în ultima emisiune se făceau nişte aluzii la tăcerea presei din regiune. Întâmplarea asta a făcut să-şi aducă aminte că mai fuseseră informaţii despre care voise să scrie, dar i se spuse că nu e cazul, din diferite motive. La câteva zile a pus mâna pe o altă informaţie legată de subvenţiile împricinate. S-a dus repede şi a cerut spaţiu pentru un material mai mare. I s-a spus să se potolească, să nu scrie despre chestia asta, că nu e cazul. Asta i-a picat şi mai prost. A fost ca şi cum i-ar fi plimbat cineva un cub de gheaţă pe şira spinării. A avut câteva nopţi zbuciumate, în care a întors lucrurile şi pe-o parte şi pe alta. Ştia bine că acţionarii ziarului nu sunt nişte sfinţi, iar povestea asta l-a hotărât să vadă cam ce culoare au aripile unor heruvimi din presă. Povestea oficială a naşterii ziarului era că patru studenţi se hotărâseră să pornesacă cu mijloacele lor modeste o gazetă de o altă factură. Au trudit fără milă să adune banii necesari pentru primele numere, apoi numerele se vindeau tot mai bine, tirajele creşteau, şi aşa au început să apară şi banii mult aşteptaţi. Odată cu banii ăştia a apărut şi pofta, grupul a iniţiat primele afaceri, activitatea s-a diversificat tot mai mult. Secretul lor era în încăpăţânarea cu care ţineau să deţină organe de presă, şi asta i-a dat de gândit Ziaristului. A început să sape ici colo, discret, fără zgomot, iar lucrurile începeau deja să aibă un miros nu tocmai proaspăt. Dar, încă nu era nimic neobişnuit, pentru că mirosul ăsta era specific pentru animalele care vânează banul. Toată lumea afaceriştilor duhnea, de la o poştă duhnea şi era greu să te laşi înşelat de chipurile ce voiau să capete trăsăturile unei călugăriţe care se pregăteşte pentru marea cuminecătură. Se gândea că, oamenii trebuie să facă eforturi zdravene, trebuie un antrenament solid să ajungi la un asemenea chip. Nu se grăbea de loc în ancheta lui, pentru că voia să ajungă în miezul lucrurilor. N-o făcea dintr-o nevoie jurnalistică, sau dintr-o pornire justiţiară. Nici pomeneală, doar că, undeva în străfundurile lui încolţise un sentiment care-l domina, care-l rodea ca un acarian, veştejindu-i iubirea faţă de munca, ce i se păruse înainte atât de importantă. Îi privea pe colegii săi, şi vedea oameni foarte departe de toate frământările lui. Pe nimeni nu interesa ce se întâmplă în spatele ziarului, importante erau zilele de salariu şi micile ciubucuri pe care le putea prinde ici, colo. Aveau familii, îşi cumpăraseră tot felul de

lucruri care consumau şi care aduceau facturi. Grija lor era să nu-şi smintească viaţa, ce făceau patronii nu era treba lor. Ei erau doar nişte angajaţi conştiincioşi, care-şi aduceau materialele la vreme. Pentru treaba asta trebuiau plătiţi la fel. Aşa mergea un ziar care se respectă. Din punctul ăsta de vedere, nu era nimic de zis.

Erau momente în care se smucea din frâul, pe care-l simţea tot mai strâns pe grumaz, un frâu pe care i-l pusese obsesia lui; se smucea nărăvaş şi repeta rar şi apăsat, că n-are nici un motiv să aibă atitudinea asta. E bine plătit, a început să fie respectat, sunt oameni pe care prezenţa lui îi îngrijorează, e bine văzut de şefi; atunci unde e problema? Unde să fie problema? La întrebarea asta nu putea să dea un răspuns cumsecade, şi continua să sape ici, colo, căutând să afle ce culoare au aripile unor heruvimi din presă.

În aer se răspândeau deja mirosurile de primăvară. Palele de vânt aduceau slabe parfumuri pe care de obicei orăşeanul nu le prea simţea. Se îmbinau izurile pădurilor de pe dealuri cu mirosul revăn al brazdelor pe care muncitorii de la spaţii verzi le săpau în lungul trotuarele. Totul era aproape iluzoriu, rafala vântului se împrăştia şi tu nu ştiai cu adevărat dacă ceea ce simţi e aidoma, sau e doar efectul dorinţei. Nu era ca la el, în micul oraş, unde primăvara, parfumurile coclaurilor din jur se răspândeau, acoperind practic oraşul şi stăruiau până când se întărea căldura. Atunci predominante erau praful şi duhorile de la depozitele de gunoaie. Aici, în marele oraş, totul era dominat stăruitor de „parfumul" eşapamentelor: dulceag, artificial, înnecăcios, întărit de nuanţa de distilat pe care combustibilul ars o lasă să se reverse peste mulţimea forfotitoare. Zilele nu se hotărau, dacă să fie mai calde sau să mai lase ceva din amintirea iernii, totul era capricios, şi copacii, care-şi iţiseră mugurii frunzelor, numai ca să te aţâte şi să lase picăturile de apă să atârne de vârfuri, iar lumina acum strălucea, ca peste o secundă să pară că va veni întunericul, cerul care arata, ici, colo petice de un albastru nefiresc, repede ascuns de nori plumburii şi comapacţi. Era o primăvară ciudată, e sigur. O primăvară care contribuia din plin la starea sufletească a Ziaristului care, pe măsură ce aşeza piesele acestui puzzle al lumii în care trăia şi imaginea devenea tot mai certă, simţea prăbuşindu-se tot ce însemnase îndemnul existenţei sale. Se arăta că, ceea ce nu se vede reprezintă de fapt o stare de normalitate, la care trebuie să aibă acces doar câţiva oameni, acei care contribuie

substanţial ca nimic din ceea ce se întâmplă să nu poată fi lesne văzut. Era obligatoriu să plăteşti vamă, să juri credinţă, pentru ca poarta acestei cetăţi să se deschidă. În interiorul ei, oamenii îşi puteau mărturisi adevăratele motivaţii, adevăratele năzuinţi, iar pentru cei de afară se pregăteau minciuni savante şi perfide. Nu aveai altfel de ales, nu era nici o şansă să crezi că ai putea să te sprijin pe visele şi credinţele tale. Ele nu puteau exista, ele nici nu trebuiau să existe, cei din lumea ascunsă îţi împumutau cu largheţe, dacă acceptai să devii unul de-al lor. Adică să respecţi drumul arătat, să faci gesturile ce ţi se comandau şi să trăieşti în cercul desemnat. Asta începea să înţeleagă el, pe măsură ce descoperea legăturile dintre actorii acestei realităţi. Aveau dreptate cei care afirmau că există o lume în interiorul pământului. Asta era lumea pe care o căutau, o lume care se găsea în interiorul mai tuturor, atât de bine camunflată, încât cei din exterior nici nu bănuiau că aproape în fiecare moment se intersectează cu cineva care trăieşte în ea. Tot spectrul ăsta de care se apropia tot mai mult, ba s-ar sputea spune: din care făcea parte, îl ofilea, îi veştejea tăria de a scormoni după informaţii. Începuse să selecteze foarte atent informaţiile pe care le ducea în redacţie. Cele care îi creau impresia c-or să fie folositoare pentru altceva decât pentru gazetă, rămâneau în sertarele lui. În rest, atitudinea sa era aceeaşi, şi chiar dacă radactorul-şef nu mai era atât de prietenos şi nu-l mai chema la discuţii lungi despre instituţiile oraşului, poziţia lui nu se schimbase vizibil.

Era luni dimineaţă şi toată redacţia era somnoroasă şi amorţită. Nimeni n-avea chef de gesturi spectaculoase, ci se îngrijea de cafea, de scotocit după ştiri ce rămăseseră încă nepublicate. Colegii săi se învârteau, de colo, colo, fără să-şi găsească astâmpăr, încercând să se convingă să facă odată ceva ce ar putea fi util. Singurul care părea să fie în formă, era cel mai bătrân dintre ei, care se agita înconjurat de trei fete obraznic de tinere şi-un tinerel imberb şi împiedicat rău. Erau studenţi la jurnalistică şi ceruseră să facă o practică în redacţia unui ziar. Ăsta a fost norocul colegului, pentru că fiind cel mai bătrân fusese desemnat să fie ghid în ale ziaristicii. Mai spre prânz, acesta l-a strigat să meargă la o cafea peste drum de redacţie. Să nu-l lase singur cu atâtea fete frumoase, ca să nu-i iasă vorbe. A acceptat cu gândul în altă parte şi-a fost tare amunzat, pentru că omul nu se oprea din vorbit şi din explicat tehnicile muncii la un cotidian. Voia să fie sfătos, util, voia ca puştii să

plece cu ceva din perioada asta petrecută în redacţie. Îi cerea mereu acordul asupra uneia sau alteia, repetând mereu că, e nou la ziar, dar are talent şi instinct de mare ziarist.

A doua zi, una dintre fete, o brunetă a venit la el cu nişte materiale şi i-a cerut părerea. I-a făcut semn să le lase pe birou, şi le-a citit după ce şi-a terminat materialul. Nu erau nici rele, nici bune, erau nişte materiale destul de anoste şi un pic cam pretenţioase ca stil. I-a spus lucrurile astea, ea a părut că nu înţelege şi-l tot pisa cu întrebări. Până la urmă l-a invitat la o cfea să-i explice ce-ar trebui să aibă materialele ei ca să-i fie pe plac. Au stat la aceeaşi masă ca şi c-o zi înainte; el nu s-a prea omorât cu explicaţiile, chiar dacă fata parea să fie dornică să înveţe şi foarte atentă la tot ce spunea, punând mereu întrebări, cerând detalii. Chestia asta s-a tot repetat vreo săptămână şi s-a încheiat cu o invitaţie la prânz, de data aceasta făută de el. Pe urmă fata s-a întors la grupul ei, şi cîteva zile n-au mai fost cafele peste drum. Într-o seară, Ziaristul a venit în redacţie să facă nişte verificări, pentru că aflase unele lucruri care meritau un strop de atenţie. Cotrobăia prin arhivele unor instituţii, destul de nemulţumit, computerul nu-i dădea ce voia el, şi trebuia să schimbe mereu rutele de căutare. Ştia sigur că undeva se afla şi ceea ce-l interesa pe el, totul era să ai destulă răbdare şi să nu te cuprindă mânia. Când a auzit acel: „Bună seara”, a tresărit destul de serios. „Nu muşc şi nu fac rău la nimeni, să ştii.” „Ce, Doamne iartă-mă cauţi la ora asta în redacţie?, a întrebat-o pe fata brunetă care se oprise lângă el. „Un bărbat cu care să mă duc la masă, fiindcă nu pot intra singură în restaurant.” „OK, dacă ai niţică răbdare, te duc eu într-un loc unde se manâncă bine.” „S-a făcut”, a zis fata şi s-a aşezat ceva mai deoparte. Doar că el nu prea mai avea chef de scotocit prin computer şi a sfârşit prin a renunţa. Au ieşit, şi Ziaristul a condus-o într-un mic restaurant de cartier, unde toată lumea îl cunoştea. Era departe de vânzolelă restaurantul, dar patronul său făcea bani buni, pentru că în localul său nu se găsea nici o reţetă la modă, în schimb mâncai tot felul de bunătăţi de care nici măcar nu ştiuseşi că există, poate doar din auzite, sau de prin carţi. Totul era făcut după reţete foarte vechi, totul se făcea în bucătăria localului, şi totul era foarte proaspăt. Alexandra, pentru că aşa o chema pe fată, a fost entuziasmată, pur şi simplu era fermecată. Nu auzise niciodată despre ghiudem, nu ştia ce-s ăia „patricieni”, habar n-avea despre mămăliga de mei,

nu mâncase niciodată cataif. Mă rog, totul pentru ea era o noutate şi repeta într-una: „Dar de ce nu-şi face reclamă, n-am auzit nicăieri despre un astfel de restaurant.” „Pentru că nu are nevoie de reclamă. Restaurantul ăsta are clienţii lui, şi patronul nu vrea alţii, cei ca tine care ajung întâmplător, sunt bine veniţi, dar bucătarul ştie după zilele săptămânii cam ce clienţi va avea şi ce trebuie să cumpere. Aşa se face că totul e proaspăt.”

A fost o cină lungă, şi nu s-au sfiit să bea două sticle cu un vin al casei care se potrivea de minune cu tot ce mâncau. Pentru Ziarist, era încântătoare acestă cină. De regulă mânca singur, cu gândul aiurea, fără să ştie prea bine nici ce mănâncă şi nici gustul mâncării, dar, în seara aceasta, exclamaţiile femeii, pofta cu care aceasta mânca, îl făceau să fie prezent, să-i urmărească mişcările, să-i caute privirea, voind să ştie cam ce-ar mai dori. Alexandra comenta aproape după fiecare îmbucătură, îi cerea părerea, voia confirmarea lui că nu se înşeală, şi asta-l făcea să fie atent la bucate. Într-un cuvânt era o seară deosebită, o seară care-l făcea să devină conştient de singurătatea şi izolarea în care trăise toate aceste luni. Sentimentul că mănâncă împreună cu cineva, că ascultă, şi că, la rândul lui spune tot felul de fleacuri era atât de uman. Îl aşeza în rândul oamenilor, cel puţin lui aşa i se părea, era o seară plină de normalitate, o seară care-l rupea de gândurile lui mereu concentrate, mereu urmărind să înţeleagă, să aleagă un sens, o cale pe care s-o urmeze, şi care a doua zi, a trei zi, şi toate cele ce vor urma îi vor organiza existenţa. Simţea pur şi simplu cum se spală de oamenirea care era în jurul lui, şi care-l nedumerea, şi-l dezorienta. Fugise dintr-un mic orăşel ca să scape dintr-o capcană construită de interesele unor oameni limitaţi doar la prăpăditele lor porniri de a acapara pârghiile cu care să controleze tot ce se întâmplă. Li se părea lor, acestor oameni, că vor fi mai liberi, mai împliniţi, dacă totul se află sub controlul lor, dacă, din umbră pot aranja evenimentele. Fugise, dorind să ajungă într-un loc unde acest lucru să nu fie posibil, sau măcar să nu fie atât de strâmt totul. Să existe şi un loc pentru unul ca el, neinteresat de altceva decât de o viaţă obişnuită, monotonă să spunem. Nu voia, nici pe departe, să se ştie stăpân peste întâmplări şi evenimente, dar nici să devină un obiect făcând parte dintr-un joc obscur şi cinic, de asta îşi dorea să împiedice ca astfel de tentaţii să devină practici. La început, un timp destul de scurt, s-a îmbătat cu apă rece; i s-a părut că e pe drumul cel

bun, dar acum îi devenea tot mai limpede că lucruruile respectă tiparul din micul lui orăşel, doar că totul este la o scară mai mare, tehnicile sunt ceva mai subtile, rămân ascunse vederii o perioadă mai lungă. Începea să înţeleagă scormonind în interesele heruvimilor din presă, că unul ca el nu are nici o şansă în reţelele misterioase şi încâlcite, care au o dinamică a lor, se mişcă încontinuu alimentate de dorinţele unor indivizi care sunt cu mult mai periculoşi pentru normalitate, decât fostul său patron şi acoliţii lui. Heruvimii din presă îşi lepădaseră aripile şi aurele şi se prinseseră în dansul curvelor, pensionare ale unor bordeluri vechi şi rău famate. Doar, din când în când, ca la paradă, îşi mai scoteau şi aripile şi aureolele să le arate lumii, să le fluture ca să vadă mulţimea că ele există, că nu s-au prăpădit. Aluneca, tot mai înegurat, printre legături periculoase, printre combinaţii urât mirositoare, iar sufletul lui se întărea lent într-o hotărâre pe care încă n-o ştia foarte bine, o decizie care va trebui să fie luată. Dar care va fi aceasta?

Cina asta venise la timp, venise să-l scoată din lumea lui, pe care apoi, avea s-o vadă mai de departe, şi astfel va înţelege mai temeinic mecanismele ei. Când au ieşit din mica cârciumioară - pe al cărui patron, Ziaristul îl invidia pentru că găsise o portiţă spre lumea pe care şi-o dorea el cu atâta ardoare – afară începuse să adie un vânt parfumat de primăvară. De jur împrejurul localului erau case vechi ale oraşului, care scăpaseră ca prin minune, un cartier vechi azvârlit pe panta unui deal, unde casele aveau grădini largi cu pomi feluriţi şi flori de toate soiurile. De acolo venea parfumul, pe care vântul îl culegea parcă dorind să-i tenteze pe ceilalţi orăşeni cu o viaţă mai aproape de firescul ei. Mergeau pe străzile înguste fără să vorbească, masa, vinul, dar mai ales parfumul delicat din adierile ce veneau în valuri erau destule, nu mai erau necesare şi cuvinte. Între ei era o distanţă, cam de un braţ, şi Alexandra mergea uşor legănat, pe chipul ei, lumina cădea jucăuş aflată la cheremul ramurilor ce abia înfrunzeau. Privind-o aşa pe femeie, Ziaristul a ştiut că trebuie neapărat s-o sărute. Ştia că vor urma ocări şi insulte, că Alexandra îl va face cu ou şi cu oţet, dar o clipă ca aceasta merita cu vârf şi îndesat. Drept care, a oprit-o, i-a luat faţa în mâini şi a sărutat-o lung, cu poftă, dar şi cu spaima a ceea ce va urma. Când n-a mai putut respira, s-a desprins şi a făcut un pas înainte într-o încercare fără sens de a se pune la

adăpost. „Da' mult ţi-a mai trebuit, dobitocule – a auzit din spate -, mai era puţin şi te violam, acolo, în biroul ăla meschin şi plin de jeg."

A rămas ca trăsnit, era ceva atât de neaşteptat încât nu era în stare să aibă nici o reacţie; nici una normală, dar nici una ieşită de calapoade. Se întorsese cu faţa spre femeie şi o privea pur şi simplu, tot scremându-se să găsească două cuvinte. Până la urmă i-a luat faţa în palme şi a sărutat-o din nou lung. I-a trecut braţul pe după umeri şi avea de gând să-i mângâie sânii, dar Alexandra s-a desprins hotărâtă: „Să nu pui mâna – i-a zis –, să nu pui mâna, dacă nu eşti gata să te întinzi pe asfaltul de sub picioare." Se pare că era seara când surprizele nu conteneau, Ziaristul a chicotit, a prins femeia de mână şi-a tras-o hotărât. Apartamentul lui era relativ aproape şi acolo se puteau întinde fără să rişte tot felul de răni de la suprafaţa de contact. Restul drumului l-au făcut în tăcere, dar el nu contenea să fie surprins de atitudinea Alexandrei. Pe măsură ce rememora cuvintele ei, descoperea savoarea ce venea dintr-o inteligenţă ascuţită şi necruţătoare, o inteligenţă care ţintea drept în miezul lucrurilor. Atitudinea ei era cu totul ieşită din tiparele obişnuite ale cetăţeanului urbanizat, care încerca mereu să-şi învăluie gândurile în cuvinte-şablon. Se chema că e un om educat şi că trebuie să arate asta. Nu comunicarea era prima lui ţintă, ci imaginea, impresia pe care o va lăsa. Femeia asta, însă, avea în sângele ei seva proaspătă a vieţii, care pulsa cu forţă, care voia să năvălească peste lume fără sfială şi fără dantelării inutile.

Când uşa apartamentului s-a închis, s-a dezlănţuit uraganul şi-a dispărut orice contact cu lumea din jur. Nu mai existau decât ei doi, două fiinţe care se aprindeau în contactul cu cealaltă, şi combustia asta aproape, nu, nu, nu aproape, ci spontană le aţâţa imaginaţia. Se petreceau lucruri de nepovestit, de neimaginat, lucruri care ar fi putut fi numite în fel şi chip, ar fi putut fi trecute în fişe speciale, de către psihologi, de către psihanalişti. O bună parte din noapte a trecut cu două trupuri care se zbenguiau fără oprire, găsind mereu resurse s-o i-a de la capăt. Au sfârşit prin a adormi, într-un târziu, răsturnaţi unul peste altul, două trupuri goale, transpirate de la zbenguiala fără limite a dorinţei de a se simţi unul în altul.

Când a deschis ochii, Ziaristul a văzut că lumina era strălucitoare de la soarele care se ridicase destul de sus. A privit-o pe Alexandra, şi ochii i s-au aprins de la

râsul interior şi de un anume sentiment de duioşie. Îşi amintea tot mai viu orgasmele femeii. În toiul hârjoanei n-a avut el timp de analiza orgasmelor, dar trebuia să recunoască faptul că îi plăceau teribil orgasmele astea, îl inspirau, îl incitau, îi obligau imaginaţia să caute mereu mişcări şi poziţii pentru a le provoca. Mai întâi, o simţea cum începe să tremure, la început abia simţit, dar tremurul se intensifica şi trupul căpăta o rigiditate tot mai pronunţată. Pe urmă corpul înţepenea, pur şi simplu, şi rămânea aşa peste putrerea lui de a înţelege. De multe ori i se făcea frică. Apoi venea un spasm profund care străbătea tot corpul, urma o pauză lungă, urmată de alte câteva spasme care se succedau cu viteză. O nouă pauză, mai scurtă, şi un alt spasm. Şi, în sfârşit, un ultim spasm devastator şi prelung. După care, Alexandra se prăbuşea istovită pentru vreo zece minute, timp în care era pur şi simplu ruptă de lume. Dar când îşi revenea părea mai flămândă ca la început, mai nesăţioasă. Avea privirea absentă, părea concentrată asupra ceva ce se întâmpla în ea, se precipita un pic, dorind să ajungă mai degrabă la un punct pe care-l cunoştea temeinic şi de unde porneau toate trăirile ei. Toate acestea i se păreau lui, şi-i plăcea s-o urmărească în evoluţia de până la ultimul spasm; erau unele gesturi care se repetau, erau altele care apăreau atunci, pe loc, un soi de reflexe pe care instinctul ei le scotea din adâncul fiinţei. Era un spectacol Alexandra făcând dragoste.

S-au despărţi de parcă aveau o relaţie de când lumea, n-au vorbit despre viitoare întâlniri, n-au spus cuvinte aluzive legate de noaptea petrecută în doi. Fiecare a plecat în treba lui, după interesele sale. Cel puţin pentru el a urmat o zi complicată, cu multă alergătură, cu discuţii viclene, cu bacşişuri strecurate unor funcţionari pentru informaţii ţinute sub obroc. După amiază s-a dus în redacţie să-şi scrie materialul de a adoua zi. Cel puţin, aici avea noroc, pentru că scotocind după urmele heruvimilor, ciugulea ici-colo subiecte interesante. Unele dintre ele erau preluate de redactorul-şef, se transformau în anchete, stârneau o mică vâlvătaie care la început, cu câteva luni în urmă, îl inicta, îi mângâia orgoliul, îl făcea să creadă că e un ziarist de soi. Acuma, însă, senzaţiile acelea se veştejiseră, se ofiliseră cu totul, scria materialele cu o anume furie venită din frustrarea că nu poate să umple spaţiul gazetei cu ceea ce afla despre heruvimii din presă, despre combinaţiile cu fel de fel de indivizi pe care nu-i interesau decât circulaţia sumelor de bani, din ce în ce mai mari, din ce în ce mai la

vârful societăţii. Acolo era seva existenţei lor, era ispita, era atracţia irezistibilă a manipulării. Nu-i lucru uşor, şi nici la îndemâna oricui să deprinzi tehnicile de a urmări circulaţia banilor şi să provoci desprinderea unei părţi care să se piardă ca şi cum n-ar fi fost. Pe urmă ea apare de unde te aştepţi mai puţin, te îndestulează, te face să-i simţi puterea. Nu banul în sine, el e doar cel care-ţi astâmpără capriciile; nu, nu banul în sine, ci abilitatea ta de a escamota îţi aţâtă gustul puterii.

Cu cât afla mai multe despre lumea asta, cu atât se simţea stimulat să nu se oprească. Se umplea de scârbă şi admiraţie în acelaşi timp, erau senzaţii şi sentimente contradictorii care-l dominau, îl determinau. Începuse să cunoască din ce în ce mai mulţi dintre astfel de manipulatori, şi toţi, fără excepţie vorbeau pătimaş despre curăţarea societăţii, despre proiecte deosebite, despre nevoi, despre obligaţii şi civism. Cunoşteau cuvinte care putea stârni admiraţia şi încrederea celor care nu ştiau nimic despre viaţa acestor oameni. Se întreba tot mai des cât timp o să mai mintă, scriind despre nişte amărâţi care făceau câte o potlogărie jigărâta, descriindu-i ca fiind mai ceva decât Spânul din poveste? Tot ce se putea spune despre astfel de individzi era că toată viaţa lor vor rămâne în categoria unor prostovani, stângaci şi lipsiţi de imaginaţie. Despre heruvimii din presă ar fi trebuit să scrie el, despre heruvimi şi despre prietenii lor, despre metodele de a folosi legea pentru a face să dispară bani, materiale, utilaje, de a face să dispară orice putea să le folosească. Uneori se trezea noaptea şi, cu ochii în tavanul alb, se gândea la cum evoluase el; acum i se părea că rămăsese pe dinafară, încăpăţânându-se să facă meseria asta şi lăsând la o parte studiile care să-l fi dus într-o altă lume, una din care să nu afle atâtea amănunte despre inteligenţe deformate de lăcomie şi aroganţă. Se simţea totuşi legat de simţământul jurnalismului util care putea arunca un strop de lumină prin ungherele întunecate ale vieţii. Gândea aşa, dar în egală măsură, îşi spunea că este un naiv şi un dobitoc, şi că totul a devenit de fapt o rutină care-l împinge tot mai necruţător spre lumea pe care o dispreţuia. Ce altceva se poate alege de el, decât să calce pe urmele heruvimilor din presă, să devină unul dintre ei, cu prieteni printre oamenii puternici ai zilei. Alminteri ar rămâne un amărât, îmbătrânind veştejit într-o redacţie şi alunecând pe nesimite spre ungherele întunecate, pe care altimteri toţi încercă să le evite. Îşi spunea mai mereu că acum nu face decât să adune puteri pentru a se rupe, dar în

adâncul conştiinţei ştia că se minte. Nu aduna nimic; îi plăceau şi banii care veneau, şi respectul ce i se arăta, şi temerile pe care le ghicea pe la feluriţi subiecţi; doar mutra împietrită a tatălui său nu-i plăcea. Bătrânul se abţinea să spună ceea ce avea în minte, consecvent, nu voia să se amestece, dar ceea ce tăinuia nu era a bună. La început îl vizitase des, beau câte o bere împreună şi sporovăiau, apoi vizitele se răriseră, iar acum se vedeau doar cînd se ducea el acasă. La cină, în faţa maică-si, se purtau cât mai firesc, dar evitau să se privească în ochi. Între ei se aşezase un secret, fiecare ştia despre ce e vorba, doar că nici unul nu avea chef să verse din el, să spargă buboiul, să arunce puroiul afară.

După nopatea arzătoare, Alexandra pur şi simplu dispăruse, nici la redacţie n-a mai venit, n-a dat telefon, n-a lăsat nici un semn în birou. Chiar dacă regreta, Ziaristul îşi spuse că: ”Asta, e! La urma, urmei e alegerea ei. E o femeie liberă, şi voia ei e suverană.” Îi simţea lipsa, sigur că-i simţea lipsa, noaptea aia fusese atât de intensă încât lăsase urme. Iar dispariţia a fost prea bruscă şi prea rapidă, misterioasă; îi era greu să-şi explice ceva. Nu putea fi altceva decât faptul că el fusese un capriciu, pe care ea şi-l satisfăcuse, iar acum, fiind mulţumită, aştepta o nouă ocazie, o nouă oportunitate. Se pare că-i plăceau prospăturile Alexandrei.

Când a auzit soneria, Ziaristul a tresărit speriat, îl speriase sunetul neşteptat al drăciei ăleia. N-o mai auzise până atunci, pentru că nimeni nu sunase la uşa lui de când se mutase. Nu s-a grăbit foarte tare să deschidă, s-a moşmondit, făcându-şi de lucru pe la diferitele încuietori. Până la urmă, uşa s-a deschis şi lumina din hol a căzut pe silueta Alexandrei, flancată de două sacoşe burduşite. „Hai, frate că mi-au rupt mâinile, şi n-am găsit nici un hamal prin jurul blocului.” A luat sacoşele şi-a trecut pe lângă el mergând direct în bucătărie. Ziaristul a moşmondit din nou la încuietorile uşii, încercând să-şi potolească valul de emoţie. Un val de furnicături mici se plimba prin fiinţa lui adâncă şi nu-l putea stăpâni. Încerca să domolească jocul ăsta care făcea cam ce-i trecea prin cap prin tot corpul, respira adânc şi lung, amăgindu-se că va aunge la un liman, că totul se va potoli. Dădea drumul la aer prelung căutând să se relaxeze; îşi plimba mâinile pe tot felul de obiecte doar ca să facă zgomote, să-şi motiveze şederea în hol. Chipurile avea treabă, cică, dar gândul lui era la femeia din bucătărie, la părţile ei intime, la senzaţiile pe care le trăise şi pe care dorea aprins să le

mai trăiască odată, şi încă o dată, şi încă odată. De nenumărate ori. Când a ajuns în bucătărie, Alexandra umpluse masa cu tot felul de pachete, dinspre care veneau mirosuri aţâţătoare. Pusese alături două sticle prăfuite şi cu dopurile acoperite cu smoală. Când a simţit că a intrat, s-a întors către el şi i-a spus: „Dacă nu-i nici un bărbat prin casa asta care să scoată dopurile, sună şi tu la un vecin... Da', ai grijă că sticlele sunt vechi, şi licoarea e scumpă, n-o risipi." Ziaristul se uita la masa care nu fusese niciodată aşa de încărcată, dar era încă dominat de starea excitaţie şi ar fi amânat bucuros totul. Ar fi luat femeia în braţe şi ar fi fugit cu ea în dormitor, pachetele alea puteau să mai aştepte, că nimeni nu are de gând să fugă din apartament, nu în astfel de momente. Alexandra, însă se apucase de gospodărit prin bucătărie. Lui i-a întins hotărât o sticlă, şi a înţeles că trebuie să mai aibă un strop de răbdare. A căutat un cuţit ceva mai mare şi s-a apucat să cureţe smoala de pe gâtul sticlei, când a scos dopul, un parfum suav s-a răspândit în încăpere, un parfum uşor dulce, de fructe bine coapte, culese pe rouă. I-a făcut bine parfumul, pentru că i-a abătut gândul, l-a făcut curios. A adus două pahare şi când a turnat vinul chihlimbariu, uleios, parfumul s-a întărit. Alexandra şi-a înmuiat buzele în pahar şi a închis ochii, rămânând aşa o vreme, ţinând lichidul în gură ca parfumul să urce, să se răspândească în finţa eia. El a înghiţit doar un strop, iar aroma s-a răspândit, s-a topit în sîngele dominat de dorinţă. I-a făcut bine vinul, l-a mai domolit, i-a astâmpărat nerăbdarea. „Şi-acuma, şterge-o de aici, că am de gând să te răsfăţ." Alexandra i-a pus paharul în mână, l-a împins de spate şi a închis uşa bucătăriei, iar el a rămas în hol dezorientat, neştiind ce să facă, cum să-şi umple timpul. Trebuia să suporte povestea asta cu gătitul, când lui îi da ghes nerăbdarea; dar nici nu voia să-i strice plăcerea Alexandrei.

Scenariul acesta începuse să-i placă. La două-trei zile, Alexandra apărea cam la aceeaşi oră, mereu având o surpriză plăcută, iar relaţia lor căpăta o anume rutină. Fiecare ţinea să-şi păstreze o parte din libertatea de dinainte, măcar o parte. Nici unul dintre ei nu cerea celuilalt amănunte despre trecut. Era un lucru dispărut, trecutul ăsta; ei căutau să-şi construiască un prezent care să-i satisfacă.

Pe la începutul lui august, Ziaristul a hotărât să-i facă Alexandrei o cheie, ca ea să poată veni şi pleca după cum avea chef. În apartament apăreau tot mai multe lucruri

ale ei, se împrăştiau peste tot. Şi mirosul locuinţei se schimbase, stăruiau urmele parfumului femeii, aromele de la cosmeticele pe care le folosea. Când era singur, toate astea îi dădeau un sentiment foarte plăcut; avea o femeie, nu mai era un bărbat singur, ci împărţea viaţa cu o femeie; în casa asta era o femeie care-şi permanentiza prezenţa. Era un sentiment care-l îmbărbăta, îi întărea puterea, se simţea mai determinat. Nu ştia prea bine cum trebuie să reacţioneze în faţa acestui tot mai prezent sentiment de resposabilitate. Nu mai era un bărbat singur, nu mai putea decide doar pentru el, trebuia să gândească de două ori. Când redactorul-şef l-a chemat, şi i-a dat ordin să scrie mai multe articole laudative despre anumite firme care aparţineau unui tip controvesat, Ziaristul n-a reacţionat la primul impuls. Aflase multe lucruri despre isprăvile tipului ăstuia, adunase ceva dovezi, că zvonurile nu erau chiar vorbe goale, şi că mai degrabă ar fi trebuit ca ziarul să-l ia în unghii. A vrut să-i spună asta redactorului-şef, dar s-a abţinut, a dat din cap şi şi-a scurtat vizita doar. Când s-a apucat de primul material, pe măsură ce scria, se întărea în el un sentiment confuz, un soi de presimţire, o senzaţie ciudată a unui gest inevitabil. Se contura în mintea lui că e destul de aproape timpul când va avea o reacţie, nu ştia ce soi de reacţie va fi, iar legătura asta cu Alexandra îngreuna lucrurile. Hotărârile nu mai erau atât de simple, nu se mai putea lăsa în voia instinctului, a lui „fie ce-i fi”. Trebuia să cântărească lucrurile, să le pună într-o ordine care să nu-l arunce în bătaia vânturilor. Se împiedica mereu în gândul că nu mai e singur, că efectele nu-l privesc doar pe el. Pe de o parte afla despre heruvimii din presă şi prietenii lor lucruri tot mai dure, lucruri care se legau între ele şi zugrăveau o imagine scandaloasă, pe de alta începea să-i placă tot mai mult viaţa împreună cu Alexandara, care-şi adusese hainele şi se mutase la el. La asta, la viaţa cu Alexandra, se gândise când acceptase să scrie materialele cerute de redactorul-şef. Dintr-o dată, viaţa lui nu mai era simplă, gândea tot mai mult că totul este o chestiune de opţiune. Drumul pe care-l alegi ţine doar de opţiunea ta, de ceea ce-ţi doreşti ce-l mai mult să se întâmple, după aia n-ai de cât să te plângi cât vrei şi să ai grijă la următoare opţiune. Imaginile cu Alexandra goală, umblând prin casă doar cu un şorţ de bucătărie, prin care sânii se iţeau provocator, iar fundul se lăfăia lăsând în urmă puzderie de provocări dintre cele mai indecente, erau o piatră de încercare. Erau o mare piatră de încercare, care se aşeza de-a curmezişul

pornirilor pe care până de curând le găsise fireşti, găsise că-i de datoria lui să le dea curs. Nu încetase să scormonească după urmele lăsate de heruvimii din presă, făcuse din asta un soi de pasiune secretă. Se străduia să fie cât mai discret, să pară că face totul din întâmplare, nimic nu este premeditat, e doar o toană, un capticiu al momentului. Şi, de fiecare dată când descoperea ceva nou, mintea lui se umplea de scenarii. Erau două feluri de scenarii. În unele, el, Ziaristul, se duce la cei în cauză şi are discuţii tăioase, dure discuţii, din care să iasă cu beneficii babane, cu bani, cu posturi, cu relaţii; în celelalte îşi imagina campanii lungi şi documentate în care face dezvăluiri incendiare. Se prăbuşeşete coşmelia în urma campaniilor sale, se duce dracului, i-a foc. Decomadată, însă, nu făcea nimic, strângea ca un hârciog tot ce găsea, punea imagine lângă imagine, ştire lângă ştire ca să ajungă la un întreg. Era greu, pentru că totul era în mişcare; băieţii acţionau cu iuţeală, erau inventivi, deveniseră nişte profesionişti versaţi, vopseau gardul cu îndemânare, şi-n spatele lui îşi ridicau o lume numai pentru ei. Dacă se băga în chestia asta, era foarte probabil că trebuia să uite imaginile cu Alexandra umblând goală prin apartament, trebuia să uite cum e să poţi să-ţi satisfaci micile capricii fără să te gândeşti la cum se goleşte buzunarul, şi la câte va trebui să înduri pentru o toană. Sau, poate că dimpotrivă, ar putea să aibă capricii mai scumpe. Gândurile alergau prin mintea lui şi-l îndemnau hotărâte la tăcere. Tot ce afla, trebuia să fie doar pentru el, cel puţin deocamdată. Şi voia să fie cât mai mult ceea ce află, era nesăţios. Era într-un fel amuzantă imaginea cu el amuşinând urmele unei turme de bivoli, care tropăiau înaintea lui fără să ştie că cineva adună din urmă amănunte periculoase. Se legăna, nehotărât, într-o situaţie ce putea deveni explozivă în fiece moment, şi lucrul care-l bucura foarte mult: puţin îi păsa, acceptase atmosfera de fatalitate a stării ăsteia. La urma urmei orice ar fi să se întâmple se va întâmpla, şi el va trebui să suporte consecinţele, era chestiunea aia cu opţiunea.

Toamna se anunţa lungă şi blândă, erau zile cu mult soare, calde zile, cu ploi scurte spre seară. Alexandra îl silea să iasă în pădurile din jurul oraşului, să cotrobăie după bureţii care inundaseră codrii. Ajungeau acasă cu sacoşele pline şi ea se apuca să facă tot soiul de conserve, de parcă ar fi fost nevastă de când lumea, nevastă cu grija cămării. Relaţia lor devenea tot mai mult una stabilă, de cuplu plin de planuri

burgheze. Ziaristul se gândea cum o să fie când va avea deja burtă, cum o va purta ca pe semnul bunăstării. Trebuia să-şi cumpere o pereche de bretele cât mai arătoase printre care să-i treacă „ghiozdanul”, una care să arate că a devenit un bărbat la casa lui, cu griji şi tendinţe de înavuţire. Materialele pe care i le ceruse redactorul-şef avuseseră un efect important pe statul de plată, drepturile de autor n-au fost rele, n-au fost rele de loc, datorită lor se obişnuise să-i facă Alexandrei tot felul de cadouri care s-o bucure. Nu erau cine ştie valori, cadourile astea, dar se chema că o poartă mereu în gând, că n-o uită deloc. Se străduia ca fiecare lucru cumpărat să aibă o oarecare aluzie la nopţile lor, şi mai ales la orgasmele alea care-i plăceau lui aşa de mult. Totul devenea atât de aşezat, încât uneori îl apucau furiile, îl apuca dorul după viaţa lui de dinainte, atunci când era singur, când nu prea se gândea la el; n-avea timp să se gândească la el pentru că trebuia să alerge dintr-un capăt în altul al oraşului, să culeagă ca o albinuţă ştirile pentru gazetă, să vină cu ele în tolbă la stăpâul stupului, sperând mereu la o recompensă pe măsură. Şi totuşi, undeva în adâncurile lui ceva se frământa fără astâmpăr, era ca un soi de aluat în care se pusese prea multă drojdie şi cauta se dea pe dinafară. Pe deoparte se bucura, fiindcă însemna că nu-şi pierduse tinereţea, dar nu-şi putea împiedica fiorul de spaimă, îngrijorarea pe care i-o aducea aluatul ăsta. Presimţea confuz că s-ar putea să dea totul peste cap, şi de asta căuta să amâne, să potolească îmboldirile. Lupta cu dracul ăla ascuns, să nu-l împingă să facă vreo nefăcută, vreo nerozie. Bucurie mare ar fi fost dacă l-ar fi putut alunga cu totul, să nu mai stea el pitit aşteptând prilejul.

Spre sfârşitul lui noiembrie a izbutit să pună mâna pe un dosar, groscior dosarul, şi-l costase ceva parale. Dar nu se uitase la bani, pentru că dosarul venea dintr-un loc de unde putea afla multe lucruri. Avea balta peşte, peşte mult şi bine hrănit. După două nopţi de stat cu nasul în hârtiile căpătate, Ziaristul a înţeles că trăia într-o ţară în care se născuse o altă ţară. O ţară cu alte principii, cu alte legi, o ţară în care se ţesuse un alt soi de relaţii. Era bine în ţara asta din cuprinsul ţării, era bine pentru că toţi ceilalţi din afară trebuiau să plătească vamă pentru orice făceau, şi bănişorii se adunau. Curgeau banii de la talpa ţării până la cei care visau să ridice din mai nimic o prăvălie cu lucruri făcute de mână, un atelier, o făbricuţă. Toţi oamenii ăştia plăteau vămi grele, şi banii intrau în ţara din cuprinsul ţării. Era greu să-ţi dai seama cum se

face de se întâmplă aşa ceva; banii circulau cu repeziciune, iar cei din ţara asta ştiau să vorbească frumos. Te îndemnau să fii patriot, să fii responsabil, să fii conştiincios, cu alte cuvinte să fii cetăţean. Pe când împrăştiau toate îndemnurile astea, privindu-te în ochi, cu un surâs încurajator, gândul lor era la vama ce li se cuvenea, sau cel puţin aşa credeau ei că li se cuvine. Dosarul ăsta l-a lămurit cum se face de totul se strâmbă, se răsuceşte, cum totul arată altfel decât ar fi trebuit. Trebuia să ai multă putere să-ţi ţii firea, să rămâi cu gândul la mersul firesc al vieţii. Cu alte cuvinte să rămâi în hotarele fiinţei tale şi să ţii seamă că eşti om, cu bucuriile unui om, cu greşelile unui om, cu suferinţa unui om. „Oare cum mai arată suferinţa unui om?”, s-a întrebat, pentru că îi devenise clar că toată suferinţa se transformase, se mutilase, era oloagă, ciungă, era strabică; ochii ei alunecau după altfel de bunuri decât cele omeneşti. Vai de suferinţa noastră cea de toate zilele, devenită cu totul zăludă. Dosarul ăla a fost un pocinog; zile întregi, pe neşteptate, îi veneau în minte fraze din el, şi înţelesuri noi se ridicau din cuvintele alea, înţelesuri care nu aveau legătură cu ceea ce spuneau direct ele, cuvintele, ci cu situaţiile care făcuseră ca ele să fie spuse, cu consecinţele nefireşti care strâmbau lumea. Pe măsură ce se cufunda în materia dosarului, îşi dădea seama că greşise, nu doar în ţară se născuse o altă ţară, în lume se ridicase o altă lume. Iar oamenii acestor timpuri trăiau în mare parte din vama pe care o plăteau chiar ei, către ei, ca şi alţii, ca şi majoritatea aia neştiutoare ce nu mai înţelegea nimic din felul cum se schimonoseşte lumea. „Ce rost are – se întrebă – să mi se pună pata pe o mână de oameni despre care ştiu câte ceva? Cu ce ar schimba asta starea firii? Aşa a fost să fie, aşa a fost să se aşeze timpurile astea.”

Ziaristul a înţeles că, abia acum are o problemă şi că trebuie să cumpănească cu temei în faţa opţiunii ce se arăta, pentru că o opţiune va fi, şi ea trebuie să fie cu minte.

Toată luna decembrie se scurgea cu fulguieli prăpădite, cu cerul mohorât şi cu un frig umed, perfid. Oraşul îşi pusese din nou straiele ale din becuri, iar seara oamenii ieşeau să se plimbe şi să piardă vremea pe la chişcurile care vindeau puzderie de fleacuri, mereu aceleaşi, mereu parcă mai sărăcăcioase şi mai de prost gust. Iacă se apropia anul de când venise în oraşul acesta mare şi, în mod normal, ar fi trebuit să fie mulţumit. Nu i-a mers rău, ba dimpotrivă; nici contului de la bancă nu i-a mers rău,

nici femeia cu care îşi împarte viaţa nu e rea. Merg pe stradă, ea îl ţine de braţ, şi el simte prin hainele groase conturul sânului, pe care-l cunoaşte, îl mângîie, se joacă cu el, şi se bucură când vede că pielea Alexandrei se face ca de găină. Îi ghiceşte frisoanele care o apropie de momentul când nu va mai rezista şi vor începe să se bucure unul de altul. Apartamentul lui se modificase de la venirea fetei, tot felul de lucruri risipite prin camere arătau că viaţa lor e îndestulată, că-şi pot permite capricii; iar ei trăiau gândid mereu la prezent. Nici unul nu pusese întrebări despre trecutul celuilalt, dar nici despre cealaltă viaţă, cea pe care o trăieşti alături de alţii, de colegi, de rude, de şefi. Nici despre viitor nu vorbeau, nu-şi făceau planuri, nu încercau să provoace o alt fel de viaţă. Se bucurau deplin de ceea ce aveau, şi era suficient. Nopţile, mai ales nopţile, erau tot mai bogate, găseau continuu mici gesturi, mici fantezii, erau inventivi fără să-şi propună asta. Iar peste toate, trona imaginea Alexandrei, îmbrăcată doar în şorţul de bucătărie cu pieptarul îngust, care-i făcea sânii şi mai ademenitori. Ziaristul lăsa adesea imaginaţia să plutească peste lumea asta în care îşi aveau locul lor intim, secret, despre care nimeni nu ştie nimic, nimeni nu bănuieşte nimic. Fireşte că fiecare s-ar fi putut gândi la ceea ce ştie toată lumea, ce poate şti din propria viaţă, din propriile lor întâmplări, dar specificul vieţii ce se desfăşura între aceşti patru pereţi nimeni nu-l putea bănui, şi asta era reconfortant, năştea un sentiment de siguranţă. Una peste alta, era un decembrie care ar fi trebuit să ucidă viermele ăla care rodea de zor mintea Ziaristului. Da, da, avea un vierme care rodea neîncetat, şi pe măsură ce ajungea mai adânc, în mintea lui apăreau fraze din dosarul ăla. Viermele răstălmăcea cuvintele, le dădea alte înţelesuri, le lărgea; parcă le întidea sensurile până la subtilităţi la care nu te-ai fi aşteptat.

Au hotărât să facă şi Crăciunul şi revelionul doar ei doi, să nu-şi strice sărbătorile împinşi încolo şi-n-coace de programul făcut de alţii la comandă. Au târguit cu grijă, bătând oraşul în lung şi-n lat, de la marile magazine, până la dughenele de cartier, adunând mofturoşi tot felul de lucruri care să-i bucure, să le încânte sărbătorile. Când copii au început să cutreiere colindâd cu vocile lor subţiri, Ziaristul s-a gândit să-şi sune părinţii, să n-aştepte nebunia de la miezul nopţii când telefoanele vor fi ocupate.

Maică-sa l-a luat în unghii că n-a venit de sărbători acasă, dar tatăl său a chicotit îndelung şi i-a spus printre hohote: „Ai gijă, că dacă nu-i frumoasă, te alegi cu nişte

dupaci după ceafă. În rest, nu te lăcomi, mai lasă şi pe la anul, nu hăpăi totul pe nemestecate... Să nu ţi se aplece.” La urările clasice s-a arătat nerăbdător şi i-a dat-o pe maică-sa care a început să pună tot felul de întrebări tot mai indiscrete. Într-un târziu a auzit vocea tatălui care-şi chema nevasta la ordin. Au mai spus câteva banalităţi, şi ăsta a fost ceremonialul din cel de al doilea an petrecut departe de părinţi.

Zilele care au urmat au fost neobişnuit de calme. Oraşul era pustiu şi nu-i prea atrăgea. Vremea se căznea să înteţească nisoarea, dar, se pare că nu prea o ţineau puterile, şi după un val scurt de fulgi mai de doamne ajută, tot fulguiala anemică amăgea lumea. În casă era cald, mirosea plăcut de le feluritele prăjituri şi fructe, de la băuturile alese cu grijă. Dinspre bucătărie se împrăştiau aromele cărnurilor aflate în cuptor, a sosurilor făcute cu grijă, şi, pentru prima dată, Ziaristul înţelegea de-a binelea ce însemnă ăla un camin, ce înseamnă să-ţi faci o viaţă în doi. Era mereu cu ochii pe Alexandra, mereu gata s-o răstoarne pe unde apuca, să-i asculte protestele de formă, în timp ce-i umblă la podoabe, şi-o înmoaie.

Pe întâi ianuarie, seara au ieşti la o plimbare, sperând să găsească o cană de vin fiert. Fulguiala trecuse cu totul, cerul încerca să se scuture de nori şi doar vântul părea că vrea să se întărească. Poate că a doua zi va fi o zi de iarnă cu soare. Poate. Cine ştie? Strada se umpluse de lume, mulţi tineri gălăgioşi alergau de la o petrecere la alta, se strecurau agili printre ceilalţi, pe care nimic nu-i grăbea. Acum Ziaristului, aceştia i se păreau că sunt o altă lume, el trecuse pragul, făcuse un pas decisiv, era tipul care aparţinea unei femei, avea o viaţă care prevestea responsabilităţi. Un soi de mândrie îl făcea să meargă ceva mai băţos, ceva mai ţanţoş. Ce mai, era un bărbat care alesese calea. Mâna Alexandrei sprijinită pe antebraţul său îi întărea sentimentele şi-i strecura în inimă un fior de bucurie şi de mândrie. Nu era orice femeie, femeia asta de lângă el. Era femeia lui.

N-au stat cine ştie ce în oraş, nici nu prea aveau de ce, totul era monoton şi-ţi crea un sentiment neplăcut de singurătate. Mulţimea asta era formată din oamenii singuri ai oraşului care altceva mai bun nu aveau de făcut, ieşeau să se plimbe, să treacă pe lângă alţi oameni, şi astfel să aibă iluzia căşi alungă singurătatea. Restul serii s-a scurs parcă un pic obosit, trecuseră multe zile de când nu făceau nimic altceva decât să

aştepte ciugulind tot felul de fleacuri, făcând dragoste şi muindu-şi buzele în băuturile pe care Alexandra le alesese cu grijă. Erau totuşi oameni obişnuiţi să alerge cât e ziua de lungă, să-şi bage nasul prin tot felul de locuri; erau nişte oameni curioşi, scormoneau, îi provocau pe alţii, iar zilele astea nu fuseseră de cât doi trândavi tinuţi depare de acţiunile lumii.

Când a deschis ochii, a doua zi, Ziaristul a ştiut clar ce are de făcut. Totul i s-a arătat în minte limpede, fiecare gest, cu rostul lui, dădea imaginea întregului care-i plăcea nespus. S-a ridicat bine dispus din pat, era pus pe şotii spre disperarea Alexandrei, care dimineaţa se urnea greu, anevoie. Abia a avut răbdare să-şi bea cafeaua şi a tulit-o sprinţar spre redacţie.

Se adunaseră cam toţi, fiecare adusese de acasă bunătăţi, le înşiraseră pe mese, pitiseră sticlele prin birouri, ibricele fierbeau de zor, iar oamenii scoteau din dosare materialele scrise din vreme ca să nu strice ziua de doi ianuarie. Au cules de pe fluxurile de ştiri, evenimentele mai desosebite din aceste zile, şi treaba era cam gata pe ziua de azi. Aşa era în fiecare an de doi ianuarie. Ziaristul s-a salutat cu fiecare, au ciocnit un pahar, şi-au urat cele cuvenite, apoi el s-a aşezat la computer şi a tastat de zor preţ de câteva minute. După ce-a tipărit foaia, s-a îndreptat spre biroul redactorului-şef şi i-a întins hîrtia. Când a văzut-o în mâna şefului, sentimentul de libertate a început să-l provoace, era deja nerăbdător şi grăbit. Redactorul-şef a citit textul, i-a aruncat o privire, şi pe urmă l-a mai citit o dată. „Ai înebunit tu, sau m-am prostit eu?” „Nici una, nici alta, şefule, dar zilele astea am înţeles că ziaristica nu e de mine. Nu sunt făcut pentru meseria asta.” „După mintea mea, povestea asta miroase a cerere de mărire a salariului; vii l-a mine cu o demisie, îmi torni gogoşi despre meserie şi aştepţi o mărire de salariu.” „Nici pomeneală! Plec pur şi simplu. Vreau să mă întorc în micul meu oraşel şi să mă gândesc la cum ar fi viaţa departe de toate tâmpeniile lumii în care trăim. Trebuie să găsesc un locuşor care să fie cât mai departe de nerozie. Nu se poate să nu fie aşa ceva, oriunde pe cuprinsul acestei ţări.” „Băiete, asta e mai de grabă o criză de pubertate, dar tu eşti deja ditamai bărbatul care ar trebui să aibă altfel de gânduri. Hai să rupem dracului hârtia asta, să-ţi dau mărirea aia de salariu şi să ne apucăm de treabă. Ce, dracu, mă, eşti în a patra putere din stat, ai şanse mari, şi tu ştii asta, că nu eşti prost, eşti talentat, ai fler, ai nas, ai făcut treabă

bună tot anul ăsta. Ce sunt fasoanele astea de domnişoară nefututută?" „Şefule, pentru meseria asta trebuie să ai ficatul tare, altminteri dai de belea. Ficatul tare, şi spinarea din cauciuc, să te apleci după cum bate vântul. Eu n-am aşa ceva, eu n-am ficatul tare, şi n-am spinarea din cauciuc. Poate că în alte vremuri aş fi fost un bun ziarist, dar în ziua de astăzi, ca să fii un bun ziarist, după cum se arată el în mintea mea, după cum aş vrea să fac eu meseria asta, aş zbura ca o surcea. Dacă ţi-aş aduce vreo două-trei materiale pe care le am în minte, am da de dracu amândoi, iar dumneata ai ani grei de meserie în spate." „Pune-mă la încercare." „O!, doamne iartă-mă, ştii foarte bine că dumneata eşti doar un slujbaş. Că în ultimă instanţă, nu dumneata hotărăşti, ci acţionarii din umbră, iar interesele lor aruncă pete de căcăt şi pe gazeta asta, şi pe toate celelalte. Nu suntem copii, şefule. Las-o aşa cum a căzut. Ai în mână demisia mea, şi ştii ce înseamnă asta? Înseamnă că am dat de iţe încurcate rău, şi care trec prin materia aia care miroase rău, care pute. Ori mă laşi să plec, ori ne calcă trenul pe amândoi. Ori facem jocul unor oameni care n-au nici un Dumnezeu. Să ai un an bun, şefule, şi toţi ăia care vin să fie la fel."

Ziaristul s-a ridicat, şi a ieşit din biroul şefului să ciocnească un pahar cu foştii săi colegi.

Când s-a întors acasă, Alexandra nu se întorsese, a venit târziu, către seară şi ca de obicei avea mâinile ocupate cu sacoşele ce ascundeau bunătăţi de tot felul. N-a lăsat-o să despacheteze, a tras-o în sufragerie şi a împins-o într-un fotoliu. „Acolo să stai, şi să asculţi cu amândouă urechile ce-ţi voi spune." Pe urmă i-a povestit despre ancheta lui, despre heruvimii din presă, despre cercurile care fac bani nemunciţi, despre demisie şi despre ce-şi doreşte să facă. Când a terminat, Alexandra s-a ridicat şi s-a dus la baie, unde a rămas vreo douăzeci de minute. Se auzea apa duşului, iar Ziaristul ştia că trebuie să aibă răbdare. Când a ieşit, femeia era înfăşurată doar în prosop, avea părul ud atârnând greu, contrastând cu albul ştergarului. S-a reaşezat pe locul ei, a strâns prosopul cu amândouă mâinile şi l-a privit ţintă. „ Şi zi aşa, Greuceanu, ne-am luat la trântă cu sistemul." „Nu m-am luat la trântă cu nimeni. Tocmai aia e, că nu m-am luat la trântă cu nimeni. Din nefericire, nu ai cu cine să te iei la trântă. Lumea pe care am descoperit-o e mai ceva ca balaurul din poveste, e ca mercurul: se împrăştie şi se reface la iuţelă, ia toate formele posibile, iar eu sunt un biet om, şi cam leneş pe

deasupra.” „Auzi, Greucene, tu ştii de ce vreau eu să mă fac ziaristă? Să nu te osteneşti cu simţul dreptăţii, cu transparenţa, cu nevoia de justiţie, şi cu alte prostii citite prin cărţi. La bască mă doare pe mine de justiţie şi dreptate, eu sunt o muiere cu gusturi scumpe şi rafinate, dar ţin mult şi la libertatea mea. Nu mi-ar conveni să mă bag în patul unui nepricopsit şi să-i plătesc capriciile mele cu ceea ce au femeile şi-şi doresc bărbaţii. Aia e treabă serioasă, şi-mi place mult, o vreau făcută serios şi cu poftă. Uite de aia o să fiu ziaristă, ca să scormonesc după indivizi care au băgat mâna fără socoteală, iar eu o să-i strâng de coaie şi ei or să-mi facă viaţa plăcută. Mai întâi am vrut să mă fac avocat, dar prea e o lume împuţită şi-ţi freci coatele cu toţi nespălaţii. Doctor să fii e multă muncă şi multă mizerie. Ziaristul are o viaţă aerisită şi poate scutura buzunarele multor tipi care nu şi-au păzit bine spatele. Dau dijmă bucuroşi, pentru că se mai aleg şi cu ceva reclamă pe deasupra. Ziarisul poate să-l ascundă, şi-i mai dă, din când în când, câte o informaţie folositoare, aşa că simbria nu-i scumpă, şi-i şi meritată, până la urmă. Tu ai avut toate astea la picioare, nici prost nu eşti că ţi-am citit nişte articole, eşti doar un neisprăvit care nu înţelege că la vremea asta nu ai timp de fasoane, că viaţa-i scurtă şi când te aştepţi mai puţin, te pun ăştia pe năsălie. Dacă erai întreg la minte am fi avut o viaţă ca-n poveşti, ţara asta e plină de indivizi care n-au decât bani în căpuşorul lor, fac orice, plătesc pe oricine, iar noi – la urma, urmei – nici nu suntem aşa pretenţioşi. Da’ tu nu eşti întreg la minte, ăsta e păcatul tău.”

S-au ciondănit toată seara. Nu se certau, pentru nici unul dintre ei tema nu isca subiecte de ceartă, pentru că, nici unul nu voia să-l convingă pe celălalt de vreun adevăr. Erau doar două drumuri care se despărţeau, fără regrete, fără nostalgii, mulţumiţi de amintirile care le rămâneau. Tîrziu în noapte, Ziaristul a zărit pe biroul unde lucra, dosarul pe care aproape-l ştia pe dinafară. L-a luat, i l-a întins Alexandrei, în timp ce în sinea lui râdea viclean. Era tocmai pe placul femeii, dosarul ăla. „Ai aici material numai bun pentru un început, poate şi pentru oarece continuări, dacă mai faci ceva săpături.” Pe urmă au trecut la lucruri concrete. Alexandrei îi plăcea apartamentul şi zona, aşa că au hotărât să transfere contractul pe numele ei. Ziaristul i-a promis că va vorbi cu redactorul-şef să-i găseasacă un loc în redacţie.

Apoi n-au mai fost multe lucruri de spus.

În noaptea aia s-au iubit încrâncenat, părea că fiecare caută să-l determine astfel pe celălalt să cedeze, să treacă în cealaltă tabără. Chestia asta venea din adâncurile lor, acolo unde ceva tânjea după zilele ce se scurseseră. N-avea forţa de a se transforma într-o dorinţă năzuinţa asta, plutea ca o ceaţă în subconştientul lor, şi-i împingea să fie mai aprigi, mai determinaţi, îi împingea să încerce să-l ducă pe celălalt mai în adâncul plăcerii.

I-au trebuit trei zile Ziaristului să rezolve toate treburile şi să poată pleca liniştit. Între timp vorbise de mai multe ori cu tatăl său la telefon. Bătrânul era încântat de decizia fiului, şi voia să vină mai repede acasă, să povestească. Pe Ziarist îl amuza nerăbdarea tatălui, ştia cum va arăta scena cu povestitul; ei doi, în bucătărie, cu o sticlă de ţuică pe masă, din care bătrânul turna zgârcit în păhăruţe mici de-o sorbitură.

Trenul ajungea către seară, când lumina pierise de mult, iar el hotărâse să meargă pe jos la gară, să plece alene din oraşul cel mare. Avea pe umeri aceeaşi geantă cu care venise, lucrurile adunate în răstimp rămăseseră în apartament. Hotărâse, împreună cu Alexandra. să le lase acolo până va veni c-o maşină să le ia. Nu era foarte frig, era o seară plăcută de iarnă, lumina se făcea tot mai puţină, umbrele lungi ale copacilor, gardurilor, stâlpilor din cartierul prin care trecea contrastau cu galbenul răspândit de becurile străzii. Mirosea mai degrabă a primăvară timpurie, iar Ziaristul se simţea încântat că isprăvise povestea asta cu gazetăria. Şapte ani trecuse dintr-o stare în alta, la început căutând un mai bine, apoi înţelegând că nu se poate împăca cu mai binele ce i se propune. Mereu îşi spunea că e un prost, că dă cu piciorul unor oportunităţi pe care cu siguranţă nu le va mai întâlni; conjuncturile îi fuseseră mereu favorabile, şi ar fi putut să-şi aranjeze viaţa după cerinţa vremilor, dar vezi, era dracul ăla din adâncul lui care-l tot împingea departe de binele ce i se oferea. Săltă geanta, să se aşeze mai bine pe umăr, îşi afundă mâinile în buzunare, şi-şi roti privirea să treverseze strada. Când a ridicat capul, i-a atras atenţia fereastra casei pe lângă care trecea. Era o fereastră largă, aproape cât tot peretele, fără perdele, luminată plăcut, şi-n spatele ei vedea cum o femeie încă tânără vorbea cu un adolescent de vreo şaptesprezece, optusprezece ani. Era o dispută între cei doi, nu una încrâncenată, doar că vorbeau aprins şi căutau să-l convingă pe celălalt.

Ziaristul n-avea de unde să ştie că cei doi erau Clara şi Toma, fiul ei. Se mutaseră de mult timp la oraş. Grădina rămăsese în grija lui Mihai, părinţii ei se prăpădiseră şi fratele ei îi trimitea lunar bani din bunurile pe care le moşteniseră. Pentru Clara nu exista decât Toma, lumea se modelase ca el să fie bucricul pământului, dar nu era vorba despre o dragoste oarbă şi fără discernământ, ci dimpotrivă. Ei doi deveneau parteneri, pe măsură ce Toma creştea şi aducea cu el toate apucăturile noii generaţii. Iar Clara ţinea ca faptele trecutului să oglindească pornirile unor minţi fără experienţă, aşa puteau ajunge la o ordine, la un miez, la un întreg care să nu-i arunce dintr-o latură în cealaltă. Obiceul de a merge des în locuri ascunse, să cunoască oameni pe care nimeni nu-i bagă în seamă, să stea de vorbă cu ei, nu pierise, dar alte forme luase. Îl modelase ceea ce ştiau oamenii ăia, ce spuneau: ori încrâncenaţi şi porniţi; ori cu mintea aiurea după vreun gând care-i bântuia. Pe măsură ce treceau anii, fel de fel de înţelesuri se lăsau desluşite, se lăsau pătrunse până în miezul lor.

În seara aceea discutau despre vernisajul unei expoziţii de sculptură la care fuseseră cu vreo zece zile în urmă. Îi îndemnase Sergiana, care-l cunoştea pe autor, prieten al mamei ei. Vernisajul n-a fost de loc izbutit, lume puţină în sălile mari, pline cu lucrări ciudate. Şi oamenii erau grăbiţi, veneau pe fugă, aproape alergau printre lucrări, le priveau neatenţi, fără poftă. Pentru ei, însă, fiecare formă pe care o descopereau însemna o călătorie într-un tărâm. Nu într-o lume, nu într-un spaţiu, nu într-un univers, ci într-un tărâm. Forma îi lua, îi ducea şi-i lăsa acolo, fiecare să se descurce cum poate. Toma era pur şi simplu zguduit, nu înţelegea cum poate un om, unul care ajunge atât de adânc în ceva care zace în miezul firii, să fie deopotrivă atât de cinic, de dur, de mângâietor, de viclean, dar peste toate astea atât de plin de iubire. Din seara aceea, băiatul nu contenea să vorbească, mereu descoperind că-n lucrările alea, ce păreau atât de simple, erau lucruri care ţi se arată pe măsură ce-ţi trăieşti viaţa, şi care nu te părăsesc, te lasă să te sprijini în momentele de cumpănă. Maică-sa, Clara, îl stârnea, îl provoca de fiecare dată, îl determina să facă mereu o nouă călătorie printre lucruri care sunt şi nu sunt, care apar şi dispar, care te izbesc sau se spulberă ca o boare venită din senin.

Asta n-avea cum să ştie Ziaristul, care s-a desprins cu greu de imaginea oferită de fereastra aceea. Atmosfera din camera largă şi întunecată, dintre cei doi oameni îl

atrăgea ca un strop de miere. Nu ce vedea în spatele ferestrei era rostul atracţiei, ci povestea care ar fi cuprins o lume, dacă aceasta ar fi avut răbdarea şi înţelepciunea să asculte; şi chiar dacă motivele lui tot zăceau, parcă fără speranţă, într-o cută adâncă a cugetului agăţate ca un scaiete - întărindu-i convingerea că a luat hotărârea ce trebuie, la momentul la care trebuie -, ele nu alinau neliniştea faptului că partea grea a existenţei sale abia a început. Să te abaţi dintr-o lume care se strâmbă e lucru anevoios şi care cere tărie, dar să descoperi unde e lumea aceea care să accepte şi modelul tău, să-l cuprindă, e o trudă care cere nepărat o minte lucidă, determinare, un strop de inconştienţă, dar nimic nu este suficient fără un dram de noroc.

Serghei stătea cu spatele la uşa atelierului şi se juca aruncând în aer cheia unui lacăt. Acum câteva zile cumpărase un lacăt mare, greu, şi în dimineaţa aceasta îl pusese pe uşa atelierului. Acum se juca cu cheia lacătului care încuiase toată lumea din spaţiul în care trăise amar de vreme. Mai cântări o vreme cheia, săltând-o scurt în palmă, apoi se uită în jur potrivindu-şi corpul cum îi venea mai bine. Era un spaţiu pe lângă colţul atelierului numai bun pentru gândul lui. Nu se grăbea, aşa că se aranjă să nu greşească şi să rateze. Pe urmă îşi făcu vânt şi aruncă cheia de-a lungul spaţiului până hăt departe peste vreo trei curţi. Cheia nimeri în nişte tufişuri de soc şi Serghei auzi clinchetul metalului lovit de crengile subţiri. Asta a fost tot. În curte mai rămăsese o lucrare de la ultima expoziţie, o lucrare pe care n-a vrut s-o dăruiască. O aşezase în mijlocul porţiunii unde greblase nisipul. Era martorul său, de fiecare dată când ieşea din casă, o privea lung, o lăsa să-i arate pe îndelete amănunte tot mai intime din lumea în care intrase şi care-l transformase atât de profund. Când s-a apucat de aceste ultime lucrări, n-a bănuit niciodată cât de departe va ajunge aventura, cât de viguroasă va fi lumea pe care o va descoperi.

În viaţa tuturor ni se întâmplă, să te opreşti într-o călătorie în vreun loc uitat de lume care să te farmece cu pitorescul lui. Toată viaţa, pe urmă, locul acela îţi revine în minte în momentele tensionate, atunci când tânjeşti după tihnă, după linişte, şi după o anumită ordine căreia să-i simţi confortul. Atunci ai vrea să trăieşti în oaza aceea sălbăticită, să fii ca la începutul lumii. Ştii foarte bine că n-ai rezista nici măcar trei zile, de aia nici nu te vei hotărî vreodată să faci gestul brav de a pleaca spre meleagul

reveriei tale. El e bun doar pentru echilibru, se aşează în talerul celălalt al balanţei şi te scoate din starea care doare, care tulbură. Peste câteva ore nici nu-ţi mai aduci aminte de gândul refugiului, nici de locul unde ai fi vrut să fugi. Ştii bine că eşti un om norocos, să ai o bucăţică de realitate care se opune disperării, aşa cât să te ajute să-ţi poţi relua drumul spre capătul care te aşteaptă răbdător. O vreme treci din nou peste toate, te amesteci în vâltoarea tensionată a întâmplărilor bune şi rele; faci prostii, dar te gândeşti la ele doar în treacăt, îţi spui plat: „asta a fost o prostie”, dar timpul nu te lasă să meditezi mai adânc, te soarbe şi te împinge să faci şi azi aceleaşi gesturi ca ieri, ca şi cele de mâine, ca şi cele din zilele, lunile, anii ce vor urma. De fapt îndeplineşti un ritual care are un număr fix de gesturi, foarte rar, şi doar întâmplarea mai aduce câte o abatere. Din momentul când dimineaţa deschizi ochii, şi până când somnul ţi-i umbreşte, suma de gesturi zilnice se derulează necurmat. Pentru tine, aceasta se numeşte viaţă şi ştii c-o împarţi cu miliarde de oameni. Dacă n-ai avea fărâma aia de realitate pe care ţi-a întins-o întâmplarea, greu ai ieşi din momentele de criză. Gândul că undeva, nici nu mai ştii cu precizie unde, există un spaţiu pe care-l numeşti refugiu şi la care poţi să visezi nestingherit, mai curăţă zgura de pe existenţa ta.

Aidoma altora fusese şi el până când se ridicase din subconştientul lui imaginile noilor lucrări pe care ar urma să le facă. Pentru început n-a fost nimic neobişnuit; toată viaţa lui, subconştientul îi adusese formele ce deveneau cu trudă lucrările care să conţină o parte din el. Nici nu prea dădea atenţie procesului, mai degrabă era tulburat de neliniştea crescândă, de presimţirea că o nouă formă îmboldeşte limitele imaginaţiei sale. Pe urmă, forma i se arăta, îşi spunea povestea şi devenea încetul cu încetul o lucrare. Mereu i se părea că istoria pe care o spune este inventată de el, că toate detaliile, toate amănuntele, nu sunt altceva decât argumentele cu care el vrea să convingă o lume, s-o farmece. De fiecare dată lucrurile se repetau ca şi când ai fi căpătat un obicei prost de care nu mai poţi să te dezbari, sau ca şi când joci o partidă de şah şi deschiderea se repetă cu aceleaşi mutări făcute la iuţeală, fără efort, fără să ai nimic în minte. Mai apoi, ardoarea se potoleşte, ritmul devine tot mai trudnic şi te domină frica să nu se năruie totul, să nu se prăbuşească şi să-ţi lase un gol nesfârşit în suflet.

La aceste din urmă lucrări începutul fusese mai năvalnic ca niciodată. Un iureş fusese. Se simţea ca şi cum ar fi stat sub şuvoaiele unei cascade, apa îl îmbrăca, îl strângea şi-l sufoca, îl silea să se agite, să rupă iureşul căderii torenţiale. Toate senzaţiile acelea de nestăpânit l-au stânjenit, pur şi simplu l-au speriat, pentru că se obişnuise cu o anume rutină, o rutină care devenise prietenoasă până la un punct. Nu ştia ce-a să urmeze, ce-o să se întâmple cu el după toate astea. Frica de ridicol, frica că-şi va pierde simţul măsurii se întărea când adâncul lui domina firea. Erau gesturi pe care le făcea fără să vrea, le condamna dar tot le făcea, regreta, dar nu se putea abţine şi totul părea că îi scapă de sub control. Prima lucrare fusese un coşmar, se oprea din lucru şi bântuia străzile. Spera să-şi revină, spera să iasă de sub dominaţia asta faustiană, spera să scape din chingile materiei care dovedea că vrea să se răzbune. Sau cel puţin aşa i se părea lui: că vrea să se răzbune. Pe urmă, lucrurile se calmaseră, se năşte un nou ritual. O nouă rutină aducea unde de prospeţime în munca de zi cu zi. Privirea de dimineaţă, când intra în atelier şi vedea forma pe care o lăsase de cu seară. Lungile momente de nehotărâre, când se învârtea în jurul lucrării fără să să poată lua o decizie. I se părea că ori unde ar lovi se va produce un dezastru, va fi lovitura care va tăia calea. Din nefericire nu ştia spre ce duce calea aia, şi tocmai asta voia să afle. Spera să-i spună forma ce se năştea. Toată mulţimea de gesturi care urmau mai apoi erau tocmai noua rutină. Pentru unul din afară nimic nu se schimbase, aparent totul se petrecea la fel; cioplit, netezit, şlefuit, şi iar şlefuit, şi iar şlefuit. Asta era toată suprafaţa, numai că ceea ce ascundea suprafaţa se schimbase din temelii şi Serghei înţelegea că pentru prima dată de când face meseria asta, se schimbă din temelii. Se surpa toată alcătuirea aceea care era tocmai el crezând că devine mai abil, mai îndemânatic, mai sigur pe mijloacele sale. Schimbarea aceasta îl împingea îmtr-o nouă lume, adică lumea din care venea forma asta, şi care se plămădise în el de atâta amar de vreme, în lungul tuturor episoadelor pe care le trăise. Nimic nu fusese degeaba, nimic de ceea ce îi fusese dat să trăiască nu fusese întâmplător. Şi mereu îi venea în minte degetul Adinei care-i lovea cu sete bărbăţia. De fiecare dată era altfel degetul, uneori era grosolan şi nemilos, alte ori era şăgalnic, sau gestul în sine devenea plin de un soi de tandreţe de maidan. Ori cum ar fi fost, însă, îl împingea spre un rost pe care atunci n-avea cum să-l ştie. Atunci îl socotise doar un capriciu al

femeii, un capriciu venit din ovarele ei care musteau de dorinţă. Un capriciu care pornise totul, iar acum ajunsese să ştie că fiecare fărâmă de energie venită din forma ce se smulgea din masa opacă pe care o modela se scurgea în el şi-l făcea mai puternic şi mai greu de înţeles de cei din jur, de el însuşi. O parte din el se depărta tot mai mult de condiţia sa umană, se pierdea în alte dimensiuni, îşi câştiga o nouă demnitate care nu se putea împăca cu toate slăbiciunile pe care le dovedea clipă de clipă. Era impetuoasă şi nesătulă această parte, sub nici un chip nu se putea împăca cu ezitările, cu spaimele, cu înclinarea către compromis, către acceptare. O singură cale ştia partea aceasta, iar uneori ajungea atât de departe, încât nici măcar n-o mai zărea, putea s-o socotească pierdută. Pe măsură ce lucrările se adunau, îşi dădea aseama de limitele, de hotarele pe care le stabileşte condiţia lui umană, felul în care a fost el plămădit. Ar fi dorit să se ridice la nivelul cerut de partea aceea necruţătoare care se afundă în adâncul fiindului. Era, însă, doar un povestitor, nu lui îi fusese dat să împlinească ceea ce şi semenii lui aşteptau, şi materia aştepta, şi mâinile lui, şi sângele. Se simţea ca un elev repetent, un elev încăpăţânat, care ştia una şi bună: ştia că este un povestitor. Se ridica în el o revoltă pe care o păstra ascunsă, aştepta să se termine totul şi pe urmă va lua o hotărâre definitivă; o ultimă hotărâre eliberatoare. Trebuia să aibă răbdare, să aibă suficientă rabdare şi destulă putere să se împotrivească modificărilor pe care le simţea cum îl invadează, cum îl reconfigurează de parcă el ar fi materialul ce va lua o formă. Uneori docilitatea îl apăsa, doar că şuvoiul lucrurilor de povestit era teribil de puternic. Se întreba cui foloseşte toată mulţimea asta de istorioare din alte lumi, din alte alcătuiri, din alte sisteme de dimensiuni? Istorioare care îngheaţă, prind o formă ce-şi este suficientă sieşi. Doar că oamenii aşteaptă ceva cu subiect şi predicat uşor de citit. Ei nu vor să facă exerciţii complicate, duse uneori până la limita raţiunii, şi dincolo de ea. Fireşte că era un nerod, toată viaţa fusese un nerod: îi păsase cu mult mai puţin de oameni decât de libertatea formei de a fi cu totul în povestea ei. Tot timpul cât muncise la această lungă serie de lucrări, pe care ştia, pe care le voia ultimile, o făcuse în zbuciumul neostoit al dorinţei de a se elibera în sfârşit de tirania poveştilor cu tâlc pe care lumea în care intrase le îndesa în conştiinţa lui: tot mai multe, tot mai multe. În fiecare seară, înainte du culcare îşi spunea că gata, asta e ultima lucrare, iar dimineaţa se trezea şi

totul era atât de viu în mintea lui încât mergea la atelier ca un automat, ducându-şi povara mai departe.

Acum, însă, totul se sfârşise! Cheia aia azvârlită pusese punct, fusese ultimul gest, un soi de adio cinic. Nu putea spune că i-ar fi adus cine ştie ce bucurie, dar o senzaţie de eliberare tot se ivise. Înainte sa se întindea viaţa, una simplă, obişnuită, fără nimic spectaculos, fără dureri, fără obsesii, fără chinuri, şi, mai ales, fără tiranie. Era dulce senzaţia asta că a învins tirania, că a ştiut s-o păcălească şi să-şi regăsească destinul de mic ţăran care trăise o perioadă lungă cu ochii în zare, fără să aibă nimic special în minte. Doar imaginile obişnuite ale locurilor pe unde îl plimbau vacile mofturoase care alegeau iarba cu grijă.

A intrat în casă şi şi-a făcut o cafea. A prelungit ritualul, rânduind obiectele, făcând gesturile cu o anume lentoare, un soi de dans care să-i dea senzaţia că obiectele plutesc, că el se legănă-n aer odată cu ele. Desigur că toate astea vor face să obţină cea mai bună cafea pe care a făcut-o vreodată, pe care are s-o bea în cea mai deplină libertatea pe care sufletul său a simţit-o vreodată. Totul n-a fost, însă, decât o iluzie; cafeaua n-a ieşit mai bună, iar senzaţia de libertate pe care o râvnea n-a simţit-o mai de loc. Era el, acelaşi el, care bea o cafea, undeva pe la mijlocul dimineţii. Încerca din răsputeri să se stimuleze, asemeni unui copil care vrea să retrăiască un moment de împlinire. Se gândea că senzaţia de libertate deplină pe care şi-o dorea a fost teribil de scurtă, durase doar cât pusese lacătul pe uşa atelierului. Nici când se pregătea să arunce cheia nu mai era aşa cum îşi dorea.

Ziua tecea cu un Serghei care se simţea din ce în ce mai cenuşiu pe dinăuntru. Încerca să inventeze tot soiul de capricii, pe care să şi le îndeplinească, în timp ce gândea că e un joc stupid. A ieşit în oraş, s-a învârtit fără ţintă, a cascat gura pe la tot felul de vitrine, descoperind o lume nouă de care fusese departe, de care rămânea departe, pentru că lucrurile alea pe care le vedea nu-l atrăgeau în mod special. Îşi spunea că trăieşte într-un oraş mare fără folos, tot ce aparţine oraşului nu face parte şi din interesul lui. Zile întregi nu depăşise limita celor câteva străzi care-i asiguaru strictul necesar. Magazine mărunte de cartier cu mulţime de fleacuri bune pentru o gospodărie fără pretenţii prea mari. Din când în când mai făcea o vizită Adinei, bucurându-se de miezul de nucă prăjit, sau ce plimba, cel mai adesea în jurul

bătrânului atelier unde ucenicise. Viaţa unei jivine sălbăticite, captivă cu totul în lumea care se strecurase pe nesimţite şi-i modificase comportamentul. Uneori i se făcea dor de nopţile petrecute prin cârciumi alături de alcoolici capricioşi, cu temperamente instabile, gata oricând să stârnască o harţă din nimic. Dorul venea, apărea pe nepusă masă, şi-l împingea să tânjească pentru scurt timp, până când se impunea dominatoare nevoia de a povesti, de a continua să spună istorii insolite din lumea pe care o descoperea şi-o pierdea, pentru ca peste puţin timp s-o regăsească cu totul schimbată, cu alte farmece, cu alte provocări. Ce Dumnezeu s-o fi întâmplând cu lumea de lângă el?, se întreba adesea. Ce se mai întâmplă cu lumea asta? Erau nişte curiozităţi fireşti, pentru că trăia totuşi într-o lume materială, de a cărei evoluţie fusese legat o vreme. E drept că nu foarte strâns. Din când în când, ajungea şi până la el zvon de zarvă, semne că lumea de-afară se încăiera pe vreun motiv. Gâlceva îl nedumerea pentru că nu avea habar despre temeiul ei, la el ajungea doar larma, dar rosturile, râvna rămâneau departe, ascunse cu totul de spectacolul arzător.

Se gândea la toate astea şi ajunsese să nu mai vadă cu adevărat obiectele aranjate meticulos în vitrine. Iar la un moment dat şi-a văzut chipul reflectat de geamul spaţios. Figura uscată a unui individ pe care l-a prins deja bătrâneţea. Atunci ce pretenţie să mai ai? Cum să te mai pretinzi preocupat de lumea în care trăieşti, când ai păşit peste atâte praguri, când ai lăsat în urmă atâtea lucruri făcute şi nefăcute, lucruri ce-s lumea însăşi? Cum să te mai lămureşti de motivele zarvei? A ridicat privirea, a privit în jur şi-a văzut mulţime de oameni trecând grăbiţi sau alene. Erau atâtea lumi în jurul lui, şi nici una nu conta pentru lumea cea mare. Lumea cea mare era un mister pe care trebuia doar să-l accepţi şi atât.

Atunci l-a lovit dorul, dorul de atelierul lui. Atelierul ăla era ca o carapace. Pusese lacăt pe sângele lui, pe sufletul lui, pe cea mai preţioasă parte din energia lui, de ele voise să fugă. S-a răsucit pe călcâie şi-a pornit spre casă. Se stăpânea şi refuza să se grăbească aşa cum era îndemnul. Mergea agale, căutând să-şi păstreze demnitatea, să nu răspundă sub nici o formă provocării. Căuta să rămână un om care a ieşit în oraş să piardă vremea. Un om liber care a n-a găsit ceva mai bun de făcut decât să caşte gura la vitrinele oraşului. Când a ajuns, s-a apucat să-şi facă o cină aleasă, cina unui om

liber, un om pe care nimic nu-l înghionteşte, nu-l supără. Asta era ceea ce-şi spunea necontenit în minte, pentru că de fapt, sufletul lui se făcea tot mai gri.

Noaptea a fost agitată cu vise multe şi năstruşnice. Se trezea des, încerca să-şi impună o stare de bine, căuta mereu să-şi închipuie că trăieşte singur, într-o căsuţă pirdută în pădure cu câteva animale iubite şi trebăluind neostenit în gospodărie. Adormea, însă, cu gândul aiurea, hoinărind prin tot soiul de imagini, care apăreau şi dispăreau fără noimă. Când s-a trezit dimineaţa ştia sigur că povestea cu lacătul şi închisul atelierului a fost o prostie. Care e rostul lui dacă atelierul stă încuiat? Uşa aia îl separă de ceea ce înseamna viaţa lui, bună, rea cum o fi fost. Nimeni nu l-a pus să opteze pentru drumul ăsta, nimeni nu l-a legat de un material, sau altul, de o formă sau alta. Se frământa buimac prin încăperile casei, se învârtea ca prostul, i se părea că ştie ce vrea, dar nu era deloc aşa. Totul a ţinut până a descoperit un ciot al unei pânze de fierăstrău pentru metale. Zăcea aruncată de cine ştie când într-un sertar unde n-avea ce căuta. Doar că ciotul ăla a pus capăt haosului, iar Serghei a plecat ţintă să taie lacătul pus cu o zi înainte.

Toma îşi privea mama, aşezată la birou şi comparând concentrată două hârtii. Îşi muta privirile de la una la alta căutând să obţină vreo informaţie necesară. Pe Toma nu-l interesau nici cât negru sub unghie hârtiile alea; el privea chipul mamei sale pe care trăsăturile se domoliseră, ovalul feţii altădată prelung, prinsese să se rotunjească şi două riduri adânci se lungiseră la colţurile gurii. Totul devenise mai moale, mai duios. Abia în clipele acelea, Toma a realizat că, de cele mai multe ori îşi priveşte mama fără s-o vadă, de fapt este rodul acelei existenţe comune care face să dispară curiozitatea. Mama lui s-a schimbat, s-a schimbat odată cu el, dar el n-a fost atent decât la schimbările lui. Nu era vorba de egoism, ci de faptul că i se părea în firea lucrurilor ca el să se schimbe. Credea, însă, că mama lui nu mai avea motive pentru aşa ceva. „Timpul – îşi spuse -, timpul nu încetează să ne schimbe, fie că suntem vii, fie că am murit.” Ciudată e firea omului - îi mai trecu prin minte, pentru că semnele de pe chipul maică-si erau marca îmbătrânirii, iar el ar fi trebuit să se simtă înduioşat de astfel de semne; dragostea lui ar fi trebuit să se schimbe, să capete manifestări aparte. Toma însă, îşi privea mama cu aceeleaşi porniri pe care le învăţase de mult.

Nu contau schimbările, nu conta că apăreau semne ale îmbătrânirii, despre asta gândea raţional, ca la o lecţie de biologie, esenţial însă pentru el era sentimentul de camaraderie. Un camard nu îmbătrâneşte, nu se schimbă, nu-şi modifică cu nimic comportamentul, e gata oricând să pună umărul, să sprijine, să gândească de parcă ai fi tu. Când toată lumea îl încolţise, încercând să-i schimbe hotărârea de a se face profesor de limba română, maică-sa l-a susţinut mai mult prin semne; o privire, o ridicare de sprâncene, un zâmbet fugar sau un gest mărunt erau semnele că nu trebuie să-şi piardă cumpătul. Lumea e lume, şi n-o scoţi din ale ei. Acum era student la litere şi nu se gândea la nimic altceva. Nu era nimic promiţător în asta, nu era nimic eroic, nu era nimic care să te ducă cu gândul la glorie, la bani, la recunoaştere. Un profesor este un om simplu pe care societatea nici măcar nu-l bagă în seamă, dacă el nu ţine să facă tot felul de gesturi pornite din vanitate. Când s-a hotărât să se facă profesor de limba română ştia deja toate astea, multe ore vorbise cu maică-sa despre hotărârea sa. Întoseseră povestea pe toate feţele, mai ales pentru că ea, Clara, voia să fie sigură că nu este o toană. Înţelesese că totul a pornit de la călătoriile lor prin ţară, de la discuţiile cu oamenii aceia simpli, de la documentele vechi, de la poveştile cu tâlc; înţelesese asta, dar important era ca băiatul să ştie sigur ce face. Putea foarte bine să se gândească la o carieră de istoric, de filosof, de arheolog, de ce tocmai profesor de limba română? Toma nu era foarte vorbăreţ, măcina în el gândul, asculta ce spun ceilalţi şi prefera să amâne răspunsul, să-l evite printr-o tăcere. Avea un fel al lui de a asculta încât ţi se părea că ai nimerit la fix, că urmează ca băiatul să facă întocmai ce gândeşti tu. Pe unii tăcerile lui Toma îi păcăleau teribil, şi vorbeau, vorbeau într-una, aducând argumente peste argumente, se înflăcărau, încurajaţi de privirile senine, curate, de zâmbetul abia mijit. Iar la final, când aşteptau succesul pledoariei, tânărul ridica din umeri şi spunea sec: „E foarte adevărat, dar eu cred că ştiu ceva ma din adânc, ceva ce nu pot defini încă. Vom vedea...” Atunci, vorbitorul înţelegea că-l are în faţă pe fiul Clarei. Era limpede că stătuse de vorbă cu fiul Clarei.

Maică-sa ştia foarte bine felul ăsta de a fi şi nu strica orzul pe gâşte. Prefera să-l pună pe gânduri, să-l lase să fiarbă în zema lui, până deschidea singur gura. Pe ea n-o interesa de fel ce meserie va face, singurul lucru important era ca el să ştie ce face. Atât! Restul era întru totul problema lui. Atunci când şi-a dat seama că fiul ei a

cumpănit ceea ce face, a lăsat să lucreze firea lucrurilor. De multe ori se surprindea urmărindu-l cum se afundă în tot felul de cărţi despre limba veche, despre formele arhaice, despre evoluţia unor expresii. Mai răsfoia şi ea din când în când vreo carte uitată deschisă. Nimic n-o atrăgea, totul era un vălmăşag de termeni tehnici, ce încercau să explice evoluţia limbii române. Nu găsea nimic ispititor, nu înţelegea ce-l atrăsese spre o astfel de îndeletnicire. La ce Dumnezeu să-i folosească toate strădaniile astea, atunci când va fi în faţa unor copii şi le va descrie diversele părţi de vorbire? Doar că ce nu înţelegea nici ea, era că pe Toma nu-l interesa povestea asta cu predatul limbii române. El iubea limba română, şi punct. Sigur, dacă va trebui să predea cuiva limba română, o va face, va fi capabil, dar nu ăsta era visul lui. Fusese de multe ori în State, la verii lui, vorbea engleza fluent şi doar un uşor accent îl trăda. A fost o perioadă când engleza i se părea o limbă atrăgătoare, poate uşor arogantă şi obsedată de exactitate. Dar, de fiecare dată când se întorcea în ţară, auzind lumea vorbind româneşte avea senzaţia că aude foşnet de păduri necălcate de om. Un fior de sălbăticie venea din adâncul limbii, era mult mister, erau multe umbre fantomatice în limba asta, umbre care apăreau şi dispăreau după bunul lor plac. Te puteai ascunde după fiecare cuvânt, puteai să păstrezi ceva în taină, iar celălalt nu va şti niciodată dacă i-ai dat tot, sau ceva a mai rămas şi pentru tine. Era ceva atât de diferit de limba engleză, de franceză, de italiană, sau de celelalte limbi din preajmă. Binenţeles că tot ce gândea el era subiectiv, şi-i plăcea să fie aşa, se antrena mereu să găsească alte şi alte şiretlicuri cu care să-şi sporească subiectivitatea. De multe ori gândea că a ajuns să se comporte ca limba de care e îndrăgostit. Ştia bine că putea să fie combătut, dar niciodată convins. Ştia că există mulţimi de argumente împotriva a ceea ce crede el despre limba română, putea să se spună că teza sa nu este adevărată, sau corectă, dar asta nu era problema lui. N-avea de gând să facă prozeliţi, nu voia să convingă pe nimeni. Avea o relaţie cu limba asta, era ceva intim, voia să păstreze secretul ăsta. Dacă ar fi încercat să facă publică credinţa lui, totul s-ar fi destrămat, s-ar fi zdrenţuit, ar fi fost făcut fâşii. Ar fi fost foarte posibil să vadă indivizi dubioşi alergând pe străzi şi fluturând fâşii din dragostea lui, ceea ce ar fi fost cu totul împotriva spiritului limbii pe care o îndrăgea. Era o pornire egoistă? Nu era patriotic? Foarte posibil! Şi ce dacă? N-aveau decât să-şi facă propriile credinţe, propriile redute şi să le apere. El

apăra în felul lui, şi atâta tot. Tot ce gasea important, tot ce era cu mult mai mult decât important, era tăria cu care trebuia să întărească sinceritatea pornirilor lui. Până în adâncul miezului trebuia scobit după tăria sincerităţii. Ăsta era tot secretul. Auzea foarte des la cei din jur cum vorbesc despre, cum invocă nevoia de sinceritate. Dar fiecare se gândea la sinceritatea celuilalt. El căuta sinceritatea faţă de sine, pe asta voia s-o păstreze şi s-o înalţe. În rest sunt probleme de-ale vieţii; odată eşti sincer, altă dată nu, totul depinde de oameni şi de atitudinea lor. Şe obişnuise să creadă că multe depind de sinceritatea faţă de tine. Era foarte sensibilă sinceritatea asta, imediat vibra când ajungeau la ea semne rele venite din afară. Nu trebuiau analize sofisticate, nu trebuia să urmăreşti intenţiile sau scopurile. Erau suficiente vibraţiile ca să ştii că trebuie să te ferereşti, că ceva nu este în ordine. Până la urmă era odihnitor, problemele rămâneau la cel nesincer, nu trebuia să-ţi pierzi vremea; te fereai doar şi atâta tot. Şi mai era un lucru important, de fiecare dată mai căpătai o fărâmă de libertate, se punea o distanţă între tine şi ceea ce se întâmplă în lume, iar distanţa asta era o formă a siguranţei, a libertăţii. Şi a comodităţii, de ce să nu recunoaştem. Câtă agitaţie, cât efort şi câtă tensiune cheltui altminteri, mereu în stare de veghe, mereu gata să ridici un sistem de apărare, mereu atent să fii cu un pas înaintea celui de lângă tine; perpetuu vânător de oportunităţi zadarnice care într-un final se dovedesc a nu fi bune la nimic. Îţi ţii zilele cu ele, dar din când în când, te uiţi în urmă şi constaţi că n-ai ajuns prea departe, că nimic esenţial nu s-a aşezat pe urmele tale, că tot iureşul a fost, în fapt, o iluzie.

De aia, când se ducea în satul străbunicului său, îi plăcea cel mai mult la grădină, să-şi treacă vremea cu bătrânii care munceau alături de Mihai. Oamenii ăştia moşteniseră acest soi de sinceritate, era în sângele lor. Mai erau şi-n sat vreo câţiva de care prinsese drag, pentru că-l fascina meta-limbajul care circula între ei, adânc şi misterios. Erau sentimente şi trăiri care circulau pe deasupra stărilor obişnuite, în ele nu încăpeau intenţiile străinilor, erau semnale pline de miez, iar un cunoscător ştia cu precizie dacă străinul cu pricina va fi o victimă, va fi jumulit fără milă, sau va fi lăsat în plata Domnului. La primele contacte, i s-a părut o cruzime ce făceau moşnegii aceia, o fărădelege, dar mai apoi a înţeles că era forma lor de apărare, era modul cum descurajau veneticii. Sinceritatea faţă de sine a moşnegilor părea o formă duplicitară,

alunecoasă, te dumireai cu greu că de fapt, din ea, din felul acela de sinceritate plecau toate acţiunile lor. Era un soi de sinceritate a naibii de încăpăţânată şi de adâncă, stăteau ascunse în ea toate jertfele moşilor şi strămoşilor, şi nu despre cruzime era vorba, ci despre forme abile de apărare. Cum să nu iubeşti o limbă care ştie atât de subtil să întreţină o comunicare războinică, învelită molatic în cuvinte ce par a nu spune mare lucru. Toma încerca mereu să-i stârnească, să scoată din ei tot veninul lor de pişicheri, chiar dacă ştia că ei de mult înţeleseseră că trecuse în rândul lor. „Măi băiete – îi spusese unul într-o zi -, maică-ta s-a aruncat în partea lu' străbunică-tău, părintele Zamfirache, iar tu, bag samă, te-ai aruncat spre partea maică-ti. Bagă de lsamă ca-i lucru dracului! Trebuie să ai vână pentru asemenea caracter. Nu-i lucru uşor." Părea că imaginea străbunicului stăruia în minţile lor, şi asta îi făcea să se îndrăgească reciproc. Într-un fel îi stârnea, şi jocul lor devenea tot mai aprig, pentru că moşnegii erau verzi pe dinăuntru şi nu se lăsau cu una cu două. Mihai era un soi de arbitru, cu firea lui domoală. Se amesteca doar dacă lucrurile se întărâtau şi riscau să scape de sub control. Cu mâna asta de moşnegi, Mihai făcuse ca gradina Clarei să prindă ceva cheag. Se cunoştea că totul intrase pe mâinile unui profesionist care ştia metode şi avea instrumente, avea o educaţie anume. Ce se întâmpla acolo nu mai era doar rodul unei ambiţii, apăruse o anume ordine care se năştea mereu din sine. Curios era că, deşi lucrurile mergeau bine şi timpul dovedea temeinicia faptelor, oamenii tineri nu veneau să lucreze la grădina Clarei, veneau doar cei ce trecuseră de o anume vârstă, cei ce ajunseseră moşnegi.

Toma îi iubea pe moşnegi, îi iubea tare, şi se considera norocos, nu mai erau mulţi în sat, şi pe măsură ce zilele treceau rămâneau tot mai puţini. Vor veni vremi tulburi, se gândea, pentru că generaţiile următoare au o mentalitate care sufocă, un soi de amestec inform, adunat din cele patru zări şi presărat cu ceea ce-şi mai aduceau aminte de prin copilărie. Era un soi de mentalitate jumătate-de-om-călare-pe-jumătate- de-iepure-şchiop; limba se va transforma şi ea, ca atare ce-ar mai putea face el într-un sat, care nu mai e sat, sau mai bine zis este un sat care nu mai are amintiri. Căuta să se bucure de zilele acestea, foarte probabil ultimile zile cu farmec. Era încă atât de tânăr încât nu simţea să existe o presiune a trecutului, nu se adunaseră în spate poveri, şi totuşi legăturile le simţea, simţea că nu vine dintr-un nicăieri. Poate că asta

se datora acelor dese vizite la oameni pe care trecutul îi îmbogăţise sufleteşte peste măsură. Unii dintre ei se dizolvau deja în trecut, se împrăştiau asemeni unei substanţe colorate într-un pahar cu apă. Razele soarelui stârneau irizaţii care porneau de la substanţa aceea, dar nu se datorau ei decât într-o mică măsură. Totul era lumina, iar ei purtau această lumină în suflet şi cu ea creau imagini impresionante, fără ca ele să fi fost întru totul adevărate vreodată. Călătoriile pe care maică-sa le iniţiase ani în şir şi care continuau, au fost exerciţii ce i-au format anumite deprinderi. Probabil aşa s-a iscat şi dragostea pentru limba română.

Casa străbunicilor săi rămăsese un soi de muzeu, veneau rar să stea în ea, câteva zile mai spre toamnă, când din ceardacul întins asistau la spectacolul pădurilor nesfârşite. Ritmul lent al culorilor, adesea înmuiate de scame de pâclă ce se rostogolea agăţată-n copaci, jocul umed al culorilor aducea o tihnă binefăcătoare. Te bucurai de tihna aia, şi chiar dacă, în oraş locuiau într-un cartier liniştit, nimic nu se putea compara cu atmosfera pe care pădurea, aerul, vântul subţire, lumina potolită care părea că se joacă şagalnic, toate astea nu le puteai remarca atât de vii decât din cerdacul bătrânei case. Şi mirosul, O!, Doamne mirosul care venea dintr-un niciunde şi te batjocorea pentru că niciodată nu erai în stare să ghiceşti ce va fi în clipa următoare. Se ţinea de un scai de adiere mirosul pădurilor şi al grădinilor ce-şi ardeau vegetaţia, al pământului mustind pe sub ierburi, al ciupercilor ce încărcau trunchiuri putrezite. Mirosul acesta ce devenea tot mai rar, tot mai greu de găsit, oriunde ai merge. Mereu era alungat de peste tot de aroganţa oamenilor, de vanitatea lor fără rost. Toma, de fiecare dată când venea în casa străbunicilor, înţelegea mai adânc legăturile misterioase dintre toate acestea şi vâna cuvintelor. Aşa se năştea carnea mustoasă a cuvintelor care se făceau limbă şi dovedea că numai în aceste meleaguri ea putea avea formă, aşa cum pe alte meleaguri limba se lega de toate elementele, pe care tu, fiinţă vie, nu le bagi de seamă. Doar că ele te mână pe neştiute, te îmbracă, îţi modelează firea şi gândurile, te face să fii un soi. În State, maică-sa era considerată o fire încăpăţânată şi greu de suferit, pentru că refuzase să se întoarcă acolo unde se putea trăi cu mult mai bine şi mai lesnicios. De fiecare dată, cei de acolo îi vorbeau cu reproş despre faptele maică-si, dar ei nu prinseseră niciodată începuturi de toamnă în satul acesta, nu ştiau nimic despre culoarea sângelui străbunicului preot de ţară şi nici

despre cum domnea spiritul lui peste toate ţinuturile împădurite. Nu s-a ostenit niciodată să-i contrazică, deşi ştia că foarte probabil şi el îşi va sfârşi viaţa pe acele meleaguri hulite. N-avea curaj să vorbească despre asta, pentru că nu avea atâta tărie ca mama Clara. Îi era frică şi să gândească ceva despre asta, ca soarta să nu se întoarcă împotriva lui şi să-l azvârle, să-l lepede printr-un colţ de lume de care nici nu ştiuse. Voia să întărească tot mai mult legăturile lui cu seva limbii pe care o îndrăgise atât de răscolitor, atât de creativ. Nu era o dragoste de savant şi nici de literat, mult timp gândise că trebuie să existe o definiţie şi pentru soiul ăsta de dragoste, trebuie să aibă un nume. Se condamna pentru că nu e în stare să-l găsească, iubeşte aşa ca un sălbatic, e răvăşit, dar nu ştie motivul, temeiul a ceea ce-l răvăşeşte. Se căzneşte să pătrundă în carnea, în sângele, în energiile limbii ăsteia, dar dacă cineva l-ar întreba ce vede?, ce simte?, n-ar şti să spună. Dacă cineva ar vrea să-i fie arătată o cale spre dragostea de limba română, nu el ar fi acela ce i-ar putea deschide ochii. Ar putea vorbi ceasuri întregi despre legăturile dintre cuvinte şi lucruri, şi despre ceea ce se află, subtil, dincolo de cuvinte şi lucruri, dar să arate o cale de urmat n-ar şti să spună măcar o vorbă. Toma ştia că e un ciudat, se bucura că este un ciudat, dar cel mai mult se bucura că nu-i în stare să iubească pentru un motiv, pentru un scop. El iubea limba română şi cu asta basta. Era un mod de a fi, aşa cum şi ţăranul are un mod de a fi al lui, ciobanul la fel. Nici unul nu stă să explice modul său de a fi; dacă ţii neapărat îţi arată ceva, aşa ca o cimilitură, şi gata. Asta a fost tot, restul e de datoria minţii şi inimii tale. Rostul lui e să fie ţăran, sau cioban, cum să tălmăceşti o trebuşoară ca asta? Rostul rostului e să fie, nu există cuvinte care să poată cuprinde povestea asta. Cum, Doamne iartă-mă!, să poţi explica faptul că ţie îţi place să bei o cafea tare şi aromată în ceardacul casei străbunicului? Nu faci asta atât pentru cafea, ci mai degrabă pentru ceea ce se prăvăleşte peste tine din adâncul ţinutului împădurit. Adică un soi de nefire pe care este peste puterile tale s-o alungi, sau s-o struneşti. O nefire, este o nefire, ce-ai vrea mai mult?

Soarele părea că s-a încurcat în vârfurile alunilor din ravenă. Se înroşise bine şi câteva scame de nori alburii păreau să asiste la neputinţa astrului. Frigul începea să se facă simţit, şi Adina privea vârfurile firelor de iarbă care se albeau. Venea bruma,

venea iarna şi va avea treabă multă cu hrănitul animăluţelor din lizieră. Veveriţele se înmulţiseră şi stoluri de păsări mărunte căutau adăpost şi hrană în tufişurile dese. Drumul pe cărarea bătătorită se făcea din ce în ce mai anevoios pentru Adina. Mergea din ce în ce mai greu şi fără bastonul ei noduros, n-ar fi scos-o la capăt. Când o simţeau că vine, animăluţele se agitau în aluniş, sau se iţeau legănându-se pe crengile subţiri. Venea femeia care le aducea felii de mere, de morcovi, nuci sau alune. Făcea asta zilnic şi populaţia lizierei se agita la adăpostul vegetaţiei. Erau şi venetici, care se adunau de prin vecini pentru masa de seară. Cu toţi foşneau, alergau de colo, colo căutând o poziţie mai bună, dar nici unul nu mai avea curajul veveriţoiului ei preferat. Se prăpădise de mult prietenul Adinei, dar moştenitorii lui aşteptau tainul cuvenit, făceau la rândul lor pui, şi lanţul va continua şi când ea va pleca spre meleaguri de neînţeles.

Acum, Adina stătea în cerdacul casei, boncăluia cu bastonul în lemnul terasei, privind peluza largă pe care Serghei o umpluse cu lucrările de la ultimul vernisaj. Venea în fiecare seară la ceasul asfinţitului, atunci când umbrele lungi ale sculpturilor o ajutau şi mai mult să citească poveştile pe care le spunea materia. Serghei adusese lucrările imediat cum a închis expoziţia. N-au vorbit prea mult atunci, n-au vorbit ei, nici după ce a trecut vreme. Serghei părea indiferent, părea să nu-i pese, părea să fi renunţat cu totul la nevoia de a mai povesti, dar ăsta era el, aşa făcuse toată viaţa. Probabil că ăsta era şi motivul pentru care lucrările lui au ajuns aici, pe peluză.

Adina se străduia în fiecare seară să se cureţe de amintirile vernisajului. Fusese o seară absolut mizerabilă; în sala largă erau doar câţiva oameni şi senzaţia de pustiu era întărită de lumina puternică a lămpilor de neon, lumină indiferentă şi rece. Părea că suflă vânt de gheaţă prin săli, iar oamenii se feresc. Ea, Adina suferise necontenit toată seara aceea. Durerea cea mare i-o provocau lucrările din sălile galeriei; lucrări care spuneau poveşti ireale, o spuneau senin, cu adâncă puritate, cu o sinceritatea care făcea materia să dispară. Lucrările lui Serghei nu erau nişte sculpturi, nu era mână de om cea care lucrase acolo. Pur şi simplu spiritul se oprise o clipă, doar ca să-l vezi, ca să-ţi arate că există. Felul ăsta de a emana în jur misterul existenţei, cu seninătate, cu o naivă sinceritate, dar mai ales cu o cuceritoare indiferenţă stârnea în Adina o durere ce nu se putea potoli cu una cu două. Nu faptul că lumea nu venise tocmai la

această ultimă expoziţie a lui Serghei era motivul durerii, ci felul cum înţelegea în momentele acelea sensuri ale vieţii de care n-a fost conştientă niciodată. Era prea târziu! Era mult prea târziu pentru ea. Nu mai putea, nu mai avea timp să refacă relaţia cu ceea ce abia acum înţelegea că e viaţă. S-a încăpăţânat mereu să-şi trăiască viaţa ei, să-şi consume destinul aşa cum l-a înţeles, dar nu s-a ales cu nimic altceva decât cu o existenţă; poate mai puţin vulgară, poate mai puţin terfelită, dar atât de departe de libertate şi de iubire. Ea iubise în felul ei posesiv, bătăios, egoist. Se închidea cu fiecare istorie de iubire, într-o altă odaie întunecată din lungul şir. Închidea uşă după uşă şi se îndepărta inconştientă de spaţiul unde ar fi găsit lumină şi căldură.

În seara aceea au fost momente când abia s-a stăpânit să nu sară în gâtul lui Serghei şi să-l lovească, să-l muşte ca o turbată. Probabil că în tinereţe n-ar fi ezitat, atunci însă n-ar fi înţeles ce înţelege astăzi. Omul ăsta, tot timpul ştiuse, toată viaţa lui a ştiut cum se se apropie de viu, de viul viului. De asta părea mereu că nu-i pasă, că încearcă să trăiască departe de tot şi de toate. Dobitoc egoist! Din când în când îl căuta cu privirea şi-l vedea la fel de indiferent ca şi lucrările lui. Adina nu ştia dacă „indiferent” este cuvântul potrivit, pentru atitudinea lui Serghei şi a lucrărilor lui. Nici nepăsător nu era ceea ce trebuie, se tot chinuia să găsească expresia care să definească cu adevărat atitudinea care se degaja din autor şi din opera lui, când a întâlnit privirea Sergianei şi şi-a dat seama că e pur şi simplu buimăcită. Pe urmă a văzut-o pe Clara cu fiul ei, care se agita tot timpul şi-i şoptea la ureche fel de fel de lucruri. Clara dădea din cap, de fiecare dată dusă pe gânduri, de fiecare dată tot mai departe de vorbele filui ei. În seara aceea a hotărât Adina că Serghei este un ticălos pe care nu vrea să-l mai vadă. Niciodată. Dar când i-a dat telefon să-i spună că vrea să aducă lucrările la ea, s-a comportat de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, şi n-ar fi luat nici o hotărâre. Aşa s-a întâmplat că, într-o viaţă de om, Adina să nu se ţină de cuvânt.

Când ultima lucrare a fost urcată pe soclu, a ştiut că este o femeie bogată. În fiecare seară, la apus, venea să privească bogăţia atât de vie pe care Serghei o surghiunise în curtea ei. Instinctul ei de femeie nu se tocise, ba dimpotrivă, se putea spune că se nuanţase, devenise sensibil la detalii, şi gestul lui Serghei i-a arătat că

ceva se întâmplă cu el. Ar fi vrut să-l provoace, să-l facă să spună ceva, să vorbească numai, restul era treaba ei. Serghei însă a intrat în casă, s-a spălat pe mâini, a mai aruncat o privire peste peluza pe care o mobilase, şi dus a fost. Se izolase în casa aia a lui pe care i-o lăsase Avocatul, făcuse un soi de sihăstrie din ea. De când se întorsese din păduri, muncea zilnic, scotea lucrare după lucrare, iar în restul timpului zăcea nemişcat cu orele. Era un soi de meditaţie pe care o întreţinea transformând tot ce făcea într-un ritual pe care-l rafina continuu. Lumea, cu viermuielile ei vremelnice, se terminase pentru Serghei, habar n-avea ce se întâmplă în jurul lui; nu ştia ce fac semenii lui, ce-i preocupă pe ei, nu ştia încotro se îndreaptă lumea asta, ce ţinte apar şi dispar din mintea oamenilor. Era prizonier definitiv în spaţiul pe care-l descoperise şi unde formele, toate formele însemnau poveşti cu un tâlc anume. Învăţase în timp să privească un întreg, să-i înţeleagă şireteniile, să vadă anatomia din adâncul său. Ştia că trebuie să fie atent la tâlcul ascuns, să-i prindă miezul şi să-l modeleze, să-l lumieze într-atât, încât cineva să înţeleagă cum s-a izvodit. Nu-l interesa câţi vor fi cei care vor înţelege, nu era preocupat să lase niscaiva semne care să marcheze o cale. Tot ce ţinea de universul ăsta, ştia el, îşi alegea mulţimea spre care se îndreaptă. Tot lucruri răbdătoare şi cuminţi, astfel, şi doar astfel, capătau dimensiuni şi drept de a fi. Dimensiunile astea nu se arată dintr-o dată în întregimea lor, e o evoluţie; totul pleacă de la o origine, de la un punct în care fiecare dimensiune se găseşte în totul ei. De acolo i se va da drept de a fi, de acolo, pe îndelete, diferite conştiinţe vor trudi să-i dea formă. Oamenii afirmă cu aroganţă că doar ei au o conştiinţă ce poate da formă, ceea ce este o minciună. Nu este stare în Univers care să nu aibă conştiinţă, altfel n-ar putea să devină; fiecare generaţie nouă ar fi copia fără viaţă a celei de dinaintea ei. Conştiinţa e puţin diferită în Univers de la formă la formă, de asta este şi miezul coeziunii; raţiunea da, raţiunea diferă atât de mult încât face ca tot ce provine din ea să producă mulţimi de captivi.

Serghei nădăjduia ca lucrările lui să întâlnească, în existenţa lor, conştiinţe, devenind astfel vii, independente. Abia atunci, materia va şti să arate că există doar pentru sensul energiilor care se legă una de alta, se cheamă sau se resping, până când materia intervine şi ordonează totul. „Totul” e desigur prea mult spus, pentru că orice formă ar da materia energiei, ea clocoteşte în continuare fără astâmpăr, are

presimţirea altor energii pe care simte nevoia să le găsească. Universul n-a fost şi nu va fi materie, ci doar energie. Spunem noi că este materie, pentru că asta percepem cel mai lesne. Ani de zile, el şi-a pierdut timpul încercând să supună materia, ea i se părea a fi năcazul lui. S-a înşelat aprig. După ce s-a întors din păduri a priceput că materia este docilă, cuminte şi-ar respecta voinţa celui ce vrea s-o prefacă de n-ar fi energia, care se încăpăţânează să devină sensul pe care nu-l ştie. Tu trebuie să ştii sensul, tu trebuie să fie cel care înţelege sensul ce i se potriveşte. Conştiinţa ta e musai să fie înaintea energiei, s-o momească, s-o ademenească. De-acolo din lumea ei, energia nu poate fi păcălită. Mai întâi şi mai întâi, trebuie să te cureţi tu, să te purifici, doar aşa vei putea să laşi sensul să-şi găsească urmele imprimate în materie. Energia va lega urmele, una câte una şi se va naşte o poveste mustind de tâlcuri şi de temeiuri. De cele mai multe ori suntem tentaţi să jertfim totul înţelesului. Noi credem că înţelesul e unic, are o singură formă, şi-atunci înghesuim, boţim şi mutilăm ceea ce se cere a fi sens, pentru a căpăta un înţeles. Aşa credem că cei din jurul nostru vor ajunge dincolo de sens, tocmai în miezul înţelesului pe care l-am tot potrivit. Şi ne va fi foarte greu să pricepem că ne zbatem într-o mizerabilă capcană. Ce folos ar fost dacă înţelegând toate astea, s-ar fi mulţumit să facă pe placul semenilor lui?

Adina nu ştia toate astea, nu ştia cu ce luptă Serghei, ea simţea doar că se întâmplă ceva cu omul acesta pe care-l cunoştea de-o viaţă, care o surprinsese de multe ori, dar care acum părea că s-a desprins cu totul de condiţia firii, a alunecat într-un fel de a fi misterios şi îndepărtat. Simţea ea că acolo unde se află Serghei acuma este deopotrivă primejdie şi descătuşare. Ar fi vrut să-l facă să vorbească, să-i explice şi ei ce se întâmplă; să stea aşa ca doi vechi camarazi, să stea şi să aştepte împreună războaiele presimţite. Iar dincolo de toate astea, ar fi vrut să vorbească de lucrările de pe peluză. Să nu-i explice, să nu-i dezvăluie gânduri despre ele, doar să vorbească amândoi şi ea să aibă posibilitatea să se strecoare mai în adâncul firi din care venea spiritul acelor lucrări. Cuvintele trădează, ştia bine asta, Serghei ar fi fost trădat, iar ea s-ar fi folosit de fiecare trădare pentru a prinde ceva informaţii despre lumea în care alunecase bărbatul. Era o poveste între ei doi, o poveste care începuse de mult tare, într-o seară rece de primăvară şi nu izbutiseră s-o ducă la capat. Nici unul nu avusese voinţă, nu fusese în stare să adune atâtea puteri cât să susţină

povestea asta. Preferaseră s-o lase să se zdrenţuiască, să trecă întâmplări peste ea şi s-o macine. Măcar acum, la bătrâneţe, Adina spera să poată recupera ceva din povestea netrăită, doar că, se pare, Serghei se afla de ceva vreme pe alte tărâmuri cu mult mai depărtate şi mai de neînţeles. Ei îi lăsase doar o peluză plină de emisari, care nu încetau să spună în felul lor poveşti din vieţi pe care Adina nu le înţelegea cum trebuie. Seară de seară, stătea sprijinită în bastonul gros, încerca să desluşească tâlcuri, şi când obosea, când se întorcea în casă, de fiecare dată îşi spunea că o poveste netrăită la timpul ei, este o poveste pierdută. O poveste pe care ai risipit-o din prostia ta, un fel de fără de lege care cere plată. Când va veni, şi ce preţ trebuie plătit, asta nu se ştie, asta se arată numai atunci când îi vine sorocul.

Mai bine de jumătate de an a luptat Sergiana cu maică-sa să o convingă s-o lase să desfiinţeze gardul de la stradă şi să facă alei printre lucrări. Voia ca lumea să aibă posibilitatea să vină şi să privească în voie, să se poată apropia, să intre în mijlocul lucrărilor şi să le simtă spiritul. Până la urmă a învins, a dărâmat gardul, a separt casa de peluză cu ronduri de plante, şi lumea putea să se bucure. Adina n-a crezut nici o clipă în ideea Sergianei. „Bani aruncaţi, şi pierdere de vreme” – gândea, dar de atâta amar de vreme la casa asta nu se făcuse nimic remarcabil, aşa că puţină amenajare nu strică. Muncitorii au foit o vreme printre lucrările lui Serghei, ceea ce o făcea să fie mereu cu inima în gât. Se gândea că vreo unul poate face vreun pocinog; să răstoarne o lucrare, s-o zdrelească, s-o zgărie, sau cine mai ştie ce. Din fericire nu s-a întâmplat nimic. Muncitorii au plecat, aleile au fost pietruite şi Adina putea să vadă iar, în voie, lucrările. Ieşea ca de obicei la apusul soarelui, sprijinită în baston stătea o vreme, atât cât putea să se bucure de lumea aia, pe care mişcarea umbrelor prelungi o făceau şi mai misterioasă. Lumea nu s-a grăbit să vină, câte un rătăcit străbătea grăbit aleile şi dispărea ca dus de vânt. Luni în şir părea că strădania Sergianei a fost fără folos, că va rămâne fără folos. Pe urmă, dintr-o dată au început să vină tot mai mulţi oameni. Nu prea era pe placul Adinei, pentru că nu era nici o bucurie să stea pe terasă şi să vadă lumea aia care se zgâia la ea, socotind-o parcă parte a lumii de piatră de pe peluză. Şi totuşi stătea acolo curioasă, dorind să ştie ce e în capul celor care se zâiesc la luccrările lui Serghei. Vorbeau în şoaptă cu toţii şi nici măcar frânturi din vorbele lor nu ajungeau la ea, asta îi stârnea şi mai mult curiozitatea. A vrut măcar să se

folosească de foiala curioşilor şi i-a dat telefon lui Serghei, povestindu-i despre ideea Sergianei şi de forfota din curtea ei. Dobitocul a tăcut o vreme în telefon, apoi a catadicsit să spună: „Se potolesc ai, n-avea grijă.” Tare ar fi vrut să se ducă la el şi să-i tragă un perdaf ca-n tinereţe, doar că i s-a părut că totul e în zadar. Nimic n-o să obţină cu asta. Amărâtul ăla o să facă o cafea după regulile lui, de-ţi trece pofta până o termină, o s-o privească lung şi-o să spună cine ştie ce nerozie. Adina se necăjea destul că nu e în stare să fie cu adevărat supărată pe Serghei. Îşi impunea, gândea în sinea ei că trebuie să fie supărată pe omul acesta, doar că altele erau senstimentele ei adevărate. Trecuse de mult vremea când ar fi simţit oarece porniri erotice, la vârsta asta stăruia în sufletul ei o bucurie adâncă, întreţinută de conştiinţa prieteniei. Ar fi vrut să-l ştie pe Serghei trăind altfel, înconjurat de oameni credincioşi, de admiratori. De multe ori se gândea că ea este cea care doreşte gloria pentru el, şi chiar o dorea. Poate nu chiar glorie, dar recunoaştere cu siguranţă. Serghei era unul dintre artiştii diferiţi ai vremurilor, viaţa lui fusese o aventură neîntreruptă care avea un singur scop: cunoaşterea. A fost bântuit de nevoia cunoaşterii temeinice, pe care apoi o făcea să se reverse din lucrările lui. Niciodată n-a dorit să arate lumii ce cunoaşte el, ci cunoaşterea ca stare a fost scopul; cunoaşterea care s-a eliberat deplin şi care e capabilă să te facă, de fiecare dată când o atingi, să descoperi alte înţelesuri. Dar asta se pare că era prea mult pentru oamenii grăbiţi să tragă o concluzie şi să alerge mai departe, orbecăind prin feluritele locuri comune trecute – mai bine zis: zvârlite – de la unul la altul. Asta găsise mai ales în ultimile lui lucrări, şi de asta îi plăcea să stea seară de seară, să le privească, să simtă cum miezul lor se modifică şi lasă în lume, tăcut, o substanţă eterică, de fiecare dată de alt soi. Erau momente când ar fi vrut să ţipe la oamenii care se învârteau în jurul lucrărilor, privind insistent materialul, forma, căutând confirmări, doar confirmări ale gândurilor lor, ale informaţiilor multe, puţine. Ei nu priveau o sculptură, ei se holbau la aglomerarea de stări care veneau din ei. O făceau dorind să se încredinţeze că autorul a înţeles ce-şi doresc şi s-a străduit să aducă la lumina zilei astfel de înţelesuri. Măsurau din priviri necruţător să vadă unde e hiba, unde cel ce-a trudit la lucrare n-a înţeles şi astfel ajungeau tot mai departe de ceea ce lucrarea avea cu adevărat important: lucrul acela mărunt, firesc, simplu care i-ar fi înomenit. Voia să ţipe la ei, dar n-a făcut-o niciodată, pentru că nu poţi să acuzi

un orb că nu vede, nici nu-l poţi face să vadă decât în rare cazuri. Se gândea că puţini, tare puţini dintre ei vor avea norocul să-şi smulgă vălul de pe ochi şi de pe suflet. Unii dintre ei – se vedea asta – ţineau cu dinţii să păstreze podoaba aceea. O făceau într-un mod atât de egoist, încât trăiau permanent cu frica momentului în care un altul ar fi ajuns la aceeaşi formă de a fi. Era momentul în care ar fi trebuit să împartă cu cineva ceea ce era al lui, şi numai al lui.

Tristeţea Adinei creştea, atunci când vedea că oameni tineri prindeau să se clatine în ei, pentru că s-ar fi lăsat duşi de cunoaştere, dacă n-ar fi fost cei maturi să-i tragă iute înapoi, să-i pună pe calea bătătorită. Îşi amintea de Toma, fiul Clarei, de agitaţia lui de la vernisaj şi de modul discret cum maică-sa îl îmboldea. Sigur că erau mulţi, mult mai mulţi tineri care ar fi vrut să facă la fel, de n-ar fi fost supravegherea năprasnică a celor maturi. Şi atunci la ce-ar folosi strădania lui Serghei? La ce folosesc gândurile şi observaţiile ei? Nu e un lucru tocmai vesel să vezi lumea aia de surzi, orbi şi muţi, fiecare mândru de beteşuguile sale. Pentru ei erau calităţi care trebuiesc deprinse şi păstrate cu cerbicie, altminteri nu poţi trăi într-o lume în care toţi urlă ca să nu se audă între ei. Până la urmă, poate că ideea Sergianei este de folos; lasă-i să se plimbe printre lucrările alea, să respire aerul pe care ele îl înnobilează, să privească spre orizonturi care nu li se arată, să fie spălaţi de energii care nu înseamnă nimic pentru ei. Să facă toate astea, şi poate că va veni o zi...

Nimicitoare era senzaţia asta de neputinţă. Să priveşti zi de zi cum tot mai mulţi oameni păşesc agale printre sculpturi, doar pentru că devenise o modă, nu e lucru uşor. Peluza ei adăpostea acum două lumi; una misterioasă şi fascinantă, dominată de ecouri şi de vibraţii care nu contenesc să arate că totul este fără sfârşit; iar alta, mulţimea de orbi cenuşii, care se plimbau pe ei, se arătau în toată splendoarea indiferenţei. Voiau să fie văzuţi, se arătau celorlaţi, care nu-i vedeau pentru că aveau grijă să facă la fel. Uite, de asta, ea, Adina, a ales în tinereţe calea pe care a ales-o. Nu avea puterea lui Serghei de a trăi pentru lumea pe care o descoperea cu fiecare pas. Pentru ea era foarte important să comunice cu cineva, să facă gesturi care să se oglindească în existenţa cuiva. De fiecare dată când începea o lucrare de restaurare, devenea încordată, sensibilă şi atentă la reacţiile oamenilor care, e drept nu mai trăiau, dar erau atât de vii. Dacă ei se arătau mulţumiţi, dacă sufletele lor se bucurau, Adina

înţelegea că a găsit cale, că e pe drumul cel bun. Era conştientă că până la urmă era tot o utopie ca şi cea a lui Serghei, doar că avea alt sens, alt semn algebric. Oricum ar fi fost, tot departe de lumea momentului era, tot într-un soi de vis îşi ducea zilele, numai că munca ei era vegheată de o mulţime de norod, care abia acum, când nu mai ajunseseră să înţeleagă felul de a fi al firescului şi se bucurau. Avea bucuria asta a unui neam, o putea păstra numai pentru ea, şi trebuia să fie mereu atentă, să-şi ţină firea, să nu pună de la ea, să nu scornească. Nu era de loc uşor, momelile erau multe, te ademeneau şi putea deveni un soi de goarnă care sună pentru o oştire care nu există. L-a invidiat ani în şir pe părintele Zamfirache, el avea credinţa; fie că erau vii, fie că erau morţi, oamenii se regăseau în aceeaşi credinţă. El asta trebuia să facă; să cureţe şi să împlinească tot timpul trupul credinţei, acolo se întâlneau cu toţii şi ţineau sfat, se binecuvântau. Caraghioşii ceilalţi care doar mimau, nu contau, ei nu erau fiinţe, erau doar nişte ce-uri care nu trebuiau băgate în seamă, fiinţe care nu apucaseră să se nască, nu era treba lui să aleagă grâul de neghină, ăsta era rolul credinţei. Îi dădea mâna, părintelui Zamfirache. Îi dădea mâna.

Desigur, oamenii ei care trecuseră se deosebeau de cei ai lui Serghei, călătoria pe care o făcuseră îi curăţase de multe rele, îi spălase de multe păcate. E sigur că de asta îi găsea Adina mai ademenitori, se cuvenea să facă eforturi pentru dorinţele lor. Voinţa ei trebuia să prelungească în timp mărturii ale unor stări ale spiritului care evoluau continuu, scuturau de pe ele praful adus din lumea pe care o părăsiseră, iar asta îi ajuta să-şi prelungească drumul. Era un mod de a desfide timpul şi de a-i arăta că totuşi nu poate fi stăpânul absolut. Nimic nu poate fi stăpânul absolut, pentru fiece lucru al firii se găseşte o cheie. Iaca ceva ce oamenii lui Serghei nu ştiau, şi n-o ştiau pentru că ei nu apucaseră să moară şi să scuture de pe ei, odată cu colbul existenţei, motivele de orbire. Motivele care-i făceau să trăiască într-o aprigă amăgire. Erau asemeni celui care s-a scufundat într-o apă, atât de adânc încât a ajuns până la buza de jos, ochii mai pot zări suprafaţa lichidului doar până la o palmă. Atât. Şi ceea ce văd îi sperie sau îi încântă, gândurile lor se legă de ceea ce se arată vederii. Câte speranţe poţi avea într-o atari situaţie? Cât curaj poţi să dobândeşti? Nu-i poţi năpăstui şi tu acuzându-i de fel de fel de daravele. Trăiesc atât cât îi lasă palma aia de vedere şi apa care aduce prea repede în dreptul ochilor mereu şi mereu alte lucruri.

Frunze, plante, surcele, scame, felurite nimicuri, lucruri neaşteptate. Când să ai timp să le vezi cu adevărat? Să socoteşti în legătură cu firea lor; or fi bune lucrurile, or fi rele? Abia de le-ai zărit şi-au dispărut, au lăsat grija să nu-ţi intre apa în gură; te poate sufoca. În tine e mai mult spaimă decât orice altceva, o spaimă cu care te obişnuieşti, care devine cauza neatenţiei. Cauza principală. O astfel de viaţă este desigur un chin, ai tot dreptul să te plângi mereu, aşa cum eşti fixat, cum eşti înfipt în în apa asta de rahat, aşa cum stai ca o insectă îmboldită într-un insectar enorm.

Adina îi şi înţelegea, dar era şi scârbită de modul senin în care oamenii aceea îşi acceptau situaţia, fără să facă nimic, fără să răspundă îndemnurilor ce veneau de mai peste tot. Drama lor se desfăşura în faţa ochilor ei, mai aproape ca niciodată, în aceste seri când îi vedea păşind agale şi indiferenţi printre lucrările lui Serghei. Ei erau continuu atenţi la palma aia de realitate din faţa ochilor lor. Nu era vreme să cauţi a înţelege ceva ce vine din alte lumi, din alte meleaguri. Nu aveau cum să înţeleagă că ceea ce socoteau a fi „alte lumi, alte meleaguri" era de fapt lumea lor în întregul lor de care ar fi trebuit să ţină cont, să socotească tot ţinând cont că acolo se hotărăşte destinele lor. În fiecare seară, fără excepţie, Adina se întreba, ce altceva ar fi putut face Serghei pentru lucrările lui, alta decât să le dea viaţă? Întrebarea profundă era dacă avea dreptul să le dea viaţă? Să le împingă în faţa acestei mulţimi care să le mânjească cu neputinţele ei. Căuta răspunsuri la întrebarea asta, şi de fiecare dată i se părea că gândeşte strâmb, fiindcă un destin nu este o plimbare prin paradis. Un destin trebuie să aibă şi bune şi rele, altminteri cum ar putea ele, lucrările, să fie neîncetat umane de fiecare dată când le priveşti? Cum ar putea să se elibereze atât de deplin din slăbiciunile urâcioase ale materiei? Să nege cu atât vehemenţă şi dimensiunile, şi timpul, chiar şi propria lor origine? Să te lase pe tine s-o găseşti, să te bucuri de fiecare dată când ţi se pare că ai găsit-o, şi de fiecare dată să fii uimit că este, de fapt, originea altei lumi. Multe ar fi schimbat lucrările astea în felul de a fi al oamenilor, dacă ei n-ar fi atât de temeinic legaţi de palma lor de realitate văzută aşa de aproape.

Zâmbea Adina, şi-şi spunea că-i dă mâna să se creadă deşteaptă, dar îşi aducea aminte de tinereţe şi de pornirile ei aproape sălbatice. Ce diferenţă era atunci între ea şi oamenii aceştia? Tot o palmă de realitate vedea şi ea, tot asta îi stârnea fiori de nestăpânit care îi muiau oasele şi-o făceau să se repeadă ca un hultan, fără să

privească stânga sau dreapt. Nu, direct la ţinta vizată, indiferent de consecinţe şi de urmări. Că a ajuns la mintea de-acum nu era meritul ei, altcineva hotărâse şi făcuse ca drumul ei prin viaţă să se întretaie cu cel al lui Serghei, al părintelui Zamfirache, cu a altor atâţia oameni care o uimiseră cu puterea lor de a fi pur şi simplu. Pe urmă, toată forţa aia care se desprindea cu gingăşie din fiecare lucrare tot timpul în care se afla pe mâinile ei. Erau momente când o simţea fizic, fără s-o bruscheze, fără s-o domine. Ea exista şi gata. Un fel de vibraţie subtilă care-şi dovedea tăria doar dacă o absorbeai, abia atunci înţelegeai calităţile de nespus, de neconceput. Şi mai cădea un văl de pe firea ta. Se împăca cu greu să vadă că o lume, ce ar fi trebuit să fie un întreg, era ruptă în două realităţi. Realitatea sculpturilor lui Serghei se îndepărta tot mai mult de realitatea oamenilor vii care se plimbau orbi pe aleile înguste. La rândul ei realitatea oamenilor vii nu aveau puterea de a privi lucrările de pe peluza ei. Două realităţi care treceau continuu una prin alta, fără să se atingă. Ea, Adina, martoră fiind, nu putea alege, era nevoită să asiste la spectacolul celor două realităţi în fiecare seară. Doar ea era în stare să aleagă care să fie povestea pe care o va accepta în seara aceea, şi de unde va veni ea: de la oameni?; de la lucrările vii şi stabile?

De la oricare din părţi va veni, un lucru se transforma în certitudine: nimic nu are sfârşit în Universul acesta, nu există un capăt, nu există limită aici, ci doar un şir interminabil de metamorfoze. Alt joc, alte reguli, totul după ce are loc o purificare, o curăţirea a conştiinţei. Nu poţi intra în noul joc cu greutăţile pe care le cari după tine. N-avea grijă!, altele, de alt soi, îţi vor fi menite, or să se depună pe conştiinţa ta până când va veni rândul altui joc, atunci conştiinţa se va scutura, totul va pieri pregătit să intri în noul început. Tu, care nu mai eşti tu, rostogolit de eternitate, tăvălit prin naturi de nebănuit, prin dimensiuni de care n-ai avut idee, şi mereu, mereu curăţat, împrospătat, de neconceput.

Adina bocănea mărunt cu bastonul gros în lemnul terasei şi ierta, ierta cele două realităţi care nu se vedeau între ele. Nu era nici un zor, se putea întâlni oricând într-o eternitate a cărei unică şi specială calitate era că nu există.

Serghei păşea mărunt şi agale spre poarta cimitirului. Împingea cu vârful pantofului fiecare pietricică pe care-i cădeau ochii. Era atât de golit, în

cât joaca asta cu pietricelele aleii se năştea într-o mare, într-o imensă depărtarea a eu-lui lui. Îl ajuta joaca asta, putea astfel să menţină legătura cu realitatea din jurul său, fără să vadă ceva din ea. În afara pietricelelor.

Se făcuseră şapte zile de când se despărţise de Adina. Plecase buna Adina, Adina cea care înţelesese întotdeauna mai mult decât lăsa să se vadă. Înţelegea şi aştepta, avea răbdare, niciodată nu se ştie dacă nu izbuteşti şi singur. E mai bine când izbuteşti singur. Altminteri, vocea ei dogită spunea vorbe aspre, care aveau tâlcul lor. De cele mai multe ori te lăsai păcălit, şi era păcatul tău. Acum plecase, iar Serghei nu se împca cu gândul că nu ştie dacă se vor întâlni acolo. Nu ştia în ce lume plecase, asta îl frământa, de asta despărţirea era mai grea. Înţelesese de mult că Adina ştie despre lumile cele multe de dincolo, nu considerase necesar să vorbească despre asta. Acum se rătăcise, n-avea nici cea mai vagă idee unde plecase Adina şi dacă va mai fi să se întâlnească cumva. Trecuseră şapte zile şi venise să fie câteva momente singur cu ea. Voia să înţeleagă cum trebuie să arate piatra pe care i-o va aşeza la căpătâi. Cum ar fi trebuit să arate piatra Adinei? Piatra unui pietrar. Ei doi erau vechi pietrari, tinereţea lor se ridicase printre aşchiile de piatră. Coroniţe şi ghirlande, porumbei şi ciorchini de liliac bătut, mândria Meşterului, care acopereau lespezile grele. Literele la care trudeau din greu să le sape adânc, de cele mai multe ori să întregească cuvinte neroade, cuvinte de care râdeau urlând trivialităţi suculente. Dar, oare ce cuvinte se potrivesc unor astfel de momente, care dintre ele se potrivesc cel mai bine?

Când o înmormântaseră pe Adina, Serghei fusese impresionat de ordinea cimitirului. Abia aici, lumea se ordona, acceptând o disciplină care cuminţea totul, o disciplină care anunţa ce se petrece dincolo; cum totul se nivelează, cum totul se dizolvă într-o armonie de neconceput. Treceau pe aleea îngustă, cu sicriul Adinei pe umeri şi ochii lui Serghei a căzut pe o bătrână îngenunchiată la un mormânt modest. Era îmbrăcată curat, un pic cochet, cu o fustă din stofă groasă, care-i venea până mai jos de ghenunchi. Jacheta, din acelaşi material, o dezbrăcase, o aşezase împăturit direct pe ţărâna mormântului. Era subţire, bătrâna, slăbuţă, o mână de femeie ca scormonea pământul c-o lopăţică de grădinarit şi planta flori. Avea sub genunchi o pungă de plastic, să nu-şi murdărească fusta. O tot muta, pe măsură ce-şi făcea treaba. Soarele de primăvară târzie îi ardea spatele adus, dar nici un bob de transpiraţie nu

umezea faţa ridată. O bătrână care planta flori la un mormânt aliniat riguros, o bătrână care ţinea regula, respecta disciplina. Şirul lung de morminte aliniate, unele mai bogate, altele mai lipsite, dar toate cu mănunchiuri de flori ce marcau ordinea lumii care se forma mereu acolo dedesubt, o ordine care se prelungea şi aici sus. Mişcările firave ale bătrânei, degetele ei subţiri, uscate pregătind plantele pentru răsădit, l-au zăpăcit pe Serghei. Ce piatră i s-ar cuveni unui pietrar vechi ca să respecte delicateţe acelor degete?

Venise azi, după şapte zile, să-i spună Adinei că încă nu s-a dumirit. Ţărâna mormântului prinsese să se usuce. Bulgării mici făcuseră crustă, era negru şi proaspăt mormântul Adinei, nici o plantă nu creştea din pământul negru, untos. Când a ridicat privirea, mulţimea monumentelor i-a dat o senzaţie de haos, unele mai mari, altele mai mici; avântate unele, tinzând să câştige verticala, se adunau în ele o samă de monumente, se chirceau, se adunau convulsiv, era şi destule lăbărţate, lălâi. Oricum ar fi fost, pe măsură ce veneau spre pământ începeau să respecte disciplina dictată din adâncuri. Se aliniau, se ordonau, se strângeau în jurul aceloraşi dimensiuni. Totul era dominat de o ordine care avea o singură lege, nespusă, neştiută, necruţătoare. Lumea de afară îşi putea permite să-şi facă de cap, îşi putea face voile după dorinţele sinelui său, dar dacă te apropii de pământ forţa ordinii devine tot mai tiranică, sau cel puţin aşa i s-ar părea unui muritor.

Începea să se facă un pic de lumină în mintea lui Serghei, dar nu suficientă să vadă. Abia dacă mijea o geană, atât cât să nutrească o mică speranţă, o iluzie. Avea nevoie de mai mult, şi găsise jocul ăsta cu pietricelele ca să se amăgească, ca să cheme lumina la el. Ieşea din cimitir aruncând pietricele cu vârful pantofului. Străzile nu-i spuneau nimic, nu ştia unde merge şi de ce. Mersul era ocupaţia importantă acum, şi oboseala. Când va obosi destul, se va duce acasă să-şi facă o cafea. Va prelungi ritualul cafelei până la orice limită imaginabilă. Totul va fi mai lent. Şi trăitul va fi mai lent în vremea aceasta de confuzie. Nu putea şti dacă în tot timpul ăsta trăieşte, sau doar se amăgeşte, încearcă să păcălească viaţa cumva. Nici măcar nu înţelegea de ce trebuie să păcălească viaţa. Ce are viaţa cu toate astea? El trebuia doar să afle cum trebuie să arate piatra de la mormântul unui pietrar vechi. Ce dracu' era aşa greu?!

Şi dintr-o dată, forfota străzii l-a îndepărtat de toate gândurile, i s-a impus, pus stăpânire pe el. Mulţimea maşinilor, alergând încolo şi-ncoace, oamenii în căutarea cuiva, a omului de care depinde un interes. Trec pe lângă tine, nu te văd, nu-i interesezi; dacă le atragi atenţia devin arţăgoşi, intră imediat în defensivă. Ce diferenţă între lumea de dincolo de poarta largă a cimitirului şi asta de aici? O lume care se crede vie doar pentru că ştie să-şi definească continuu ceea ce se numesc „probleme". Totul e socotit în „probleme", ele fixează termeni, condiţii, limite, jaloane de care trebuie să te fereşti, printre care să te strecori fără să le atingi. Să fie oare cu adevărat vie, lumea asta? Ce-o fi însemnând viu pentru lumea asta? Ce-o fi însemnând viu pentru lumea în care a plecat Adina? Cum se defineşte un singur termen în două situaţii diferite, în două lumi deosebite? Larmă, neorânduială, forfotă, agitaţie, încordări care de cele mai multe ori nu dau nici un rezultat, şi totul trebuie luat de la capăt, refăcut, cu mai multă atenţie, cu dedicaţie, cu concentrare mai mare, cu mai multă străduinţă. Şi-n final? Care e finalul?, cum arată finalul?, pentru că n-o să fii niciodată sigur că moartea este finalul. Moartea poate fi la fel de bine, o schimbare, ceva care te aruncă într-un „dincolo" unde trebuie să înveţi alte reguli. El, Serghei, învăţase timp de cinci ani alte reguli, le-a deprins şi n-a renunţat mai apoi la ele cu totul. Exista mereu un „paralel", şi exista tentaţia să se lase atras spre ceea ce îl ispitea mai mult. Dar, până la urma urmei, ce poţi numi ispită? Până unde merge cu adevărat o ispită?

Soarele se ridicase către amiază, era un soare de primăvară, pe care l-ai aşteptat câteva luni bune; nu fierbinte ca vara, nu tăios ca iarna. Era un soare prietenos, atât cât să te bucuri de el. Serghei se depărta de cimitir, mergând agale printre semenii lui grăbiţi, agitaţi, furaţi de gânduri. E sigur că, cei mai mulţi dintre ei nici nu l-au văzut, habar n-aveau că au trecut pe lângă un ins care le zâmbea, îi privea senin şi le zâmbea. Ce puteau crede despre un astfel de om? Sigur ştiau că nu-i întreg la minte; în vremurile astea să mergi zâmbind pe stradă, şi să te uiţi ca un viţel, cu ochii umezi, şăgalnici. Era mai degrabă o bătaie de joc, unul care îşi bate joc. Un nebun care ar trebui internat. Jocul începuse să-i placă şi căuta străzi cu oameni mai mulţi, se uita la ei din ce în ce mai direct, avea zâmbetul larg, jovial. Până la urmă era scandalos ce făcea Serghei, nu mai era un copil, un adolescent, era om bătrân şi ar fi trebuit să aibă

mintea la cap. Era de mirare chiar că nimeni nu s-a scandalizat, că nimeni nu a devenit arţăgos şi nu i-a spus vreo două. S-a certat singur, dar nu foarte convins, a încetat însă să mai aibă zâmbetul ăla tâmp pe faţă, şi nici privirea năroadă cu care să-i stârnească pe trecători. Erau diferiţi, şi atât. Până la urmă, ei erau cei care formau lumea şi hotărârile ei, ale lumii, erau importante, de multe ori şi pentru el, chiar dacă nu-i plăcea să recunoască asta, chiar dacă de multe ori făcea împotrivă de-al dracului ce era pielea pe el. Trebuia să fie un trădator, de când e lumea, lume a fost un trădător; unu' care a stat împotrivă şi s-a plâns cuiva. Fiinţă să fi fost, lucru, Dumnezeu, Diavol, stihie, sau doar un semen care are un cin mai înalt, o dregătorie; n-a avut importanţă, era cineva către care trădătorul s-a plâns că lumii nu-i e bine, că altfel trebuiesc făcute lucrurile. De parcă el, trădătorul ştia cum e mai bine, lui doar i se părea că ştie; şi chiar dacă izbutea să schimbe ceva cu plângerile lui, nu după mult timp lumea revenea la ce ştia ea, iar oamenii îşi căutau de-ale lor după un tipic ce venea din vechime. Trădarea nu făcea decât să tulbure apele pentru o vreme, să creeze iluzia că ceva va fi altminteri decât ştiuta natură a firii. O iluzie scurtă, de altfel şi care făcea viaţa şi mai de neînţeles. Asta mai lipsea acum, un netot ca el, care-şi face un capriciu, stârnind trecătorii şi smintindu-i din şleaul lor. În ceea ce-l privea, Serghei ştia că a fost un trădător, a folosit orice prilej ivit şi s-a folosit. Fără jenă, fără ruşine. S-a folosit de orice ocazie să încerce a păcăli lumea, deşi, până la urmă, tot la ea se întorcea. La aerele lui nu renunţa, însă, sub nici un motiv. Era lesne de înţeles că, odată cu timpul, şi lumea s-a depărtat de el. Nu era nimic neobişnuit într-o astfel de poveste. Se vădea că aveau drumuri separate, şi dacă fiecare a ales, n-are decât să se ţină de ale lui, pentru că aşa e firesc, aşa e în firea lucrurilor, atunci când nu se porneşte un război făţiş. Un lucru era limpede, şi asta îl bucura mult pe Serghei; Adina nu simţise trădarea, sau n-o luase aşa, ca pe o trădare, ba s-ar putea spune că dimpotrivă, ar fi vrut să participe şi ea la cauza lui, dar se pare că avea alte socoteli despre care n-a dat, la rândul ei, raport nimănui. Era un fel de pact mutual între ei. S-au ţinut departe unul de altul ca să nu înlesnească bârfele şi bănuielile celorlalţi.

Gândindu-se la povestea asta cu trădarea şi la dimensiunile greu de imaginat ale lumii, Serghei a înţeles că, pe de o parte există forme care configurează mereu firea lumii, dar există şi nevoia reprezentării. Lumea se configurează mereu după evoluţia

formelor, dar nimeni nu-şi poate reprezenta asta în esenţa ei. Între dimensiunile configurării şi cele ale reprezentării există nişte deosebiri flagrante. Deosebirile ne fac să nu înţelegem. Felul în care se configurează lumea e greu de perceput chiar şi pentru ea însăşi.

"Contactul cu ordinea cimitirului m-a smintit cu totul" – îşi spuse Serghei. "Într-o zi atât de frumoasă, de proaspătă să-ţi rostogoleşti prin minte tot soiul de gânduri care te fac să aluneci prin prezent ca şi cum ai merge printr-un muzeu fastuos, noaptea, ţinând o biată lumânare în mână? Ce naiba să vezi? Ce naiba să înţelegi din maiestatea locului? Trădare, configurare, reprezentare, toate astea nu sunt altceva decât forme de a evita să recunoşti că viaţa este ceea ce ai acum şi trebuie să ajungi la nivelul frumuseţii ei. Tu trebuie să ajungi la nivelul frumuseţii ei, nu ea să-şi aducă frumuseţea la nivelul înţelegerii tale." Aşa că, a băgat mâinile în buzunare, a ridicat capul, a privit cu nesaţ în jur şi a respirat adânc. N-a lipsit mult să izbucnească în râs, acolo în mijlocul străzii, printre oameni. Se învârtise, tot timpul ăsta, prin preajma vechiul atelier de pietrărie. Acum stătea în dreptul podului ce traversa pârâul, iar după colţ era străduţa ce ducea la atelier. E drept că lucrurile se schimbaseră destul; apăruseră câteva blocuri de locuinţe cu mai multe etaje, se deschideau alei asfaltate ce duceau la nişte parcări, iar printre blocuri creşteau arbori şi petice de iarbă. Destul de jalnice de altfel. Biete plante oropsite şi apăsate de greutatea betonului. I s-a făcut dor de atelierul pe care nu-l mai văzuse de ani buni, şi dacă tot era aici mai bine să treacă, să mai vadă lezpezile de piatră, crucile albe, blocurile de rocă felurite pe care le tăiau cu greu, folosind un fierăstrău special şi multă apă să răcească pânza. Motorul fierăstrăului era vechi de când lumea, şi păcănea, şi vibra de se scuturau toate cele în jurul lui. Motorul la care Meşterul ţinea ca la ochii din cap, şi-l repara mereu cu dragoste. Doar câţiva meseriaşi bătrâni mai puteau face piese pentru el, le strunjeau, le şlefuiau, apoi i le aduceau Meşterului, cu care se cinsteau pe urmă în cârcima cartierului. Un premiu ar fi meritat Meşterul pentru că ţinea în viaţă maşinăria aia, dar, şi aşa, faptul că motorul mai mergea era un premiu.

L-a văzut de cum a dat colţul. Stătea sprijinit de gardul casei de vis-a-vis de intrarea în atelier şi se juca cu ceva care semăna a fi o jumătate de cărămidă. O arunca dintr-o mână în alta, privind la spectacolul din curtea atelierului. Îl uscase timpul pe

bătrânul meşter, îl stafidise. Unde s-o fi pierdut falnicul bărbat, de cele mai multe ori stânjenit de pornirile lui vânjoase? Serghei s-a oprit ca să-l poată urmări în tihnă pe bătrânul care nu-şi lua ochii de la ce se petrecea în curtea atelierului său. De fel nu-l interesa ce anume îl ţinutise pe bătrân locului, ci doar acesta era obiectul atracţiei. Omul acesta îi dăduse fiori pe şira spinării, aproape zi de zi cât fusese ucenic în pietrărie. Vocea tunătoare, forţa din braţele mai mereu dezgolite dădeau măsura bărbatului care o viaţă de om cioplise piatră. Dar nu din carne, din sânge, din nervi venea această forţă, ci din inima lui care încuiase în adâncurile ei dorinţa de fapte care să se măsoare cu ceva ce doar el ştia. Cu ceva ce păstra ascuns. Nu-i ieşise din minte lui Serghei , lucrarea pentru avocatul alunecos şi şiret. O clipă n-a avut stare Meşterul, o minută; tot timpul cât ei lucrau să împlinească voia clientului, temerile îl măcinau, îi otrăveau zilele. Ditamai bărbatul era carghios să nu-şi poată ascunde emoţiile şi ei, tinerii de atunci, se amuzau uneori chiar pe faţă, fără să se ascundă. De cele mai multe ori Adina dădea tonul, stârninudu-i pe ceilalţi.

În dimineaţa aceasta de primăvară târzie, pe trotuarul unei străzi de oraş, puteai vedea un bătrân uscat, care se juca cu ceva ce semăna a fi o bucată de cărămidă şi privea încordat într-un anume punct. Poate doar înălţimea să mai aducă aminte de ce fusese odinioară bărbatul acesta. Era greu, foarte greu să-ţi împiedici duioşia privindu-l cum aruncă dintr-o mână în alta bucata aia de cărămidă, sau ce-o fi fiind. Serghei se gândea că-i anapoda să te laşi copleşit de duioşie, când ştii ce bărbat a fost Meşterul, şi totuşi e atât de uman, de în firea lucrurilor. Se vedea că bătrânul nu vedea nimic din ceea ce e în jurul lui, nimic altceva decât ceea ce se întâmpla în curtea atelierului vechi. A pornit sapre el, abia când a ştiut că n-o să lase ca duioşia să iasă la suprafaţă, să curme firescul lucrurilor. A pornit agale să mai câştige ceva timp, să fie sigur că totul va fi în ordine când o să ajungă să-i vorbească. Se gândea, în acelaşi timp, că amarnice vremuri am ajuns să trăim, dacă e atât de important să ne ascundem sentimentele de cei dragi, de cei pe care-i respectăm şi-i iubim. Pentru că el îl iubea şi-l respecta din tot sufletul pe pietrarul care contribuise din plin la destinul său.

“Bună ziua, Meştere.” Bătrânul a întros capul spre el şi l-a privit dând senzaţia că nu-l vede. „Ai aflat şi tu?” „Ce să aflu?” „Isprava idiotului de fiu-meu.” Era nedumerit Serghei, nu ştia nimic despre nici o ispravă şi nu ştia ce-ar trebui să

răspundă Meşterului. A întors capul, căutându-şi cuvintele, şi abia atunci a văzut grozăvia din curtea atelierului unde un buldozer demola clădirile unde lucraseră ani buni din tinereţile lor. Se gândea la el şi Adina, dar de ce nu şi la Meşter, şi la ceilalţi lucrători, la colegii Adinei despre care nu mai ştiau nimic, împrăştiaţi prin lume cum erau. „Zece generaţii au trudit în pietrăria asta, zece generaţii au fost folositoarea oamenilor din oraşul ăsta. Şi uite cum se alege praful! Acu', să fie vreo cinci ani, alt ipochimen şi-a bătut joc de munca strămoşilor mei şi strămutat cimitirul ciumaţilor din curtea unei mănăstiri de aici, din coasta oraşului. L-a mutat la mama dracului. Cimitirul ăla a fost cu totul făcut de unul din străbunicii mei. L-a făcut când a venit năpasta peste oraş, şi-a secerat trârgoveţii. Cu zecile au murit atunci, şi străbunul meu a ridicat cruci şi lespezi, i-a grijit pe toţi cu lucrătorii lui. Cimitirul ciumaţilor i se spunea ca lumea să nu uite ultima epidemie de ciumă din locurile astea. De sărbători, mergea lumea şi aprindea lumânări pentru sufletele lor, a răposaţilor. Eu mergem mai des, pentru că acolo era munca străbunului meu şi-n grija mea era să văd dacă se strică, sau se farmă ceva. Acuma l-au strămutat peste deal, la mama dracului şi-n locul lui au ridicat chilii şi acareturi. N-or să mai aibă linişte sufletele ale necăjite. Le-au omorât a doua oară, sălbatecii. Acuma fiu-meu omoară munca familiei, îi rupe rădăcinile ca şi cum ai plivi pălămida." „Dar ce i-a venit să strice atelierul?" „Pofta de bani. Lăcomia. Cât am mai fost în putere, şi-am muncit lângă el, părea să se aşeze pe făgaş. În sinea mea număram cu mândrie: a unsprezecea generaţie de pietrari, şi mă grijeam să-l iau după mine, să-l arăt lumii, să-l cunoască breslaşii. S-a ridicat un nou pietrar în oraş, le spuneam. De-acuma cu el o să lucraţi că mi-e mi-a ajuns de la pieprezece ani. Eu o să frec trotuarele şi-o să-mi beau rachiul tolănit la umbră, că s-a ridicat meseriaş nou. Are cine vă duce la groapă şi cine vă înveli. Are cine mă înveli şi pe mine... Are pe dracu'! Veneticul dărâmă atelierul că s-a mutat în centru şi vinde hârtii. Stă toată ziua cu două fufe, pe care cu greu poţi să le porecleşti muieri. N-am mai văzut aşa ceva la viaţa mea; nu tu ţâţe, nu tu cur. Două prăjini. Parcă-s trase pe-un calapod. Şi de îmbrăcat se îmbracă la fel, ca bărbaţii, doar bluzele sunt ceva mai deosebite, au ceva dantele pe ele. Când intri-s toate numai lapte şi miere şi te tot îmbie cu hârtiile alea ale lor. E greu, pentru un om normal să reziste în coşmelie, că pute a odicolon şi a pomezi. Lor li se pare peste măsură de firesc să duhnească.

Probabil că şi băşinile sunt frecate cu parfum. Stau închişi toată ziua, cu storurile trase de nu-i vede soarele neam. Învârt socoteli şi-ţi vâră sub nas hârtii. N-au decât grija banului; te momesc, te ademenesc, caută mereu să-ţi vândă petice de hârtie frumos colorate. Se cheamă ca au o meserie, după mintea lor, una la modă. Iaca, pentru asta dărâmă el atelierul!" „Şi ce vrea să facă în loc" „Da' ştie-l Talpa Iadului. Oricum, n-avea tu frică, o să ridice ceva care să facă bani, că doar despre asta vorbeşte fără contenire. Mă întreb, de i-o veni chef să călărească vreo una din muierile alea, i-o pune mânere?, că altminteri n-are de ce se ţine: ţâţe nu, carne nu... Sau poate i-o lipi nişte hârtii de-alea, aşa pentru aderenţă. A sfărâmat munca şi bunul renume a zece generaţii de oameni cinstiţi, că munca noastră a fost de mare folos oraşului, aşa să ştii tu." Meşterul era cătrănit foc, ardea sufletu-n el. Privea cum cad clădirile atelierului său, cum se fac pulbere. Curtea largă se acoperise de un nor gros de praf, care se răspândea peste casele vecine, plutea peste apa micului pârâu şi sufoca vegetaţia malurilor. Serghei simţea cum alunecă tinereţea lui, împinsă de materia înecăcioasă a prafului stârnit din zidurile clădirilor joase. Putea spune că în clipele alea devenea un om lipsit de tinereţe. De fiecare dată când venea să vadă atelierul, diferitele obiecte ce rezistaseră în timp făceau să învie momente care se dovedeau a fi bogăţia lui care zăcea ascunsă. Un cui, o piatră, o crăpătură în tencuială, o bucată de piatră uitată de timp, pur şi simplu umbra unui copac, toate musteau de viaţa pe care o trăise, care se depusese în sângele lui. De acolo venea ea atât de fierbinte, de proaspătă. Peste ceva vreme, aici se va ridica o clădire care nu va însemna nimic pentru el şi nici pentru camarazii lui. Rădăcinile s-au rupt şi arborele se va usca, va fi un loc pe care-l va ocoli în toate zilele ce i-au mai rămas de trăit. Meşterul îşi cunoştea trădătorul, Iuda care tăiase rădăcinile câtorva generaţii de pietrari.

„Ce e trist – spuse Meşterul, de parcă i-ar fi ghicit gândurile -, e că ipochimenul nu va fi în stare să plodească, să aducă şi el pe lume un copil, care să-mi dea speranţa că s-ar putea înnoda şirul. Nu, el se va învârti între matracucile alea sterpe, va clădi vrafuri de hârtii din care să facă bani. Nu va avea el timp, şi nici snagă pentru un copil. Măi, Serghei, ca să faci un copil îţi trebuie patimă, şi nu vine ea, patima asta, din senin. Nu, nu, din tine vine. Dacă se prinde un copil, nu e păcat să împungi nici o femeie de pe faţa pământului. Nici una, auzitu-m-ai?!" Meşterul a scuipat într-o parte,

să-şi mai aline durerea, apoi îi arătă lui Serghei bucata de cărămidă: „Vezi semul ăsta? Ştii, tu ce semn e?” „ Da, e crucea masonică”, îi răspunse Serghei. „Aşa, vezi. Toate cărărmizile din clădirile mele purtau crucea asta. Masonii au avut o fabrică, aici aproape de oraş, şi făceau cărămizi după o reţetă numai de ei ştiută. Cărămizi rezistente, sănătoase. Ca să se deoasebească, le puneau semnul ăsta. Jumătate din oraş a fost construit cu astfel de cărămizi, şi-a rezistat vreme lungă. Numai la buldozere n-a rezistat. S-a prăpădit bunul oraş, l-au năpădit labagii d-alde lu’ fiu-meu. Cu minţi netede. Ei n-au înţeles ce binefacere e să te duci pe ceea lume şi să te aşezi în rândul strămoşilor. Au trăit ca netoţii doar pentru lumea asta. Da’, ce înseamnă lumea asta? Ce-nseammnă lumea asta, măi, Serghei?” „Habar n-am, Meştere, că eu n-am prea avut vreme să trăiesc în lumea asta.” „Da. Tu ai fost alt aluat.”

Serghei îşi dădea seama că, Meşterul era destul de speriat. La urma-urmei, la el se rupsese şirul; poate chiar din vina lui, şi va trebui să dea seamă. Oricum ar fi fost: el era vinovat pentru trădare. Zece generaţii de pietrari piereau ca o suflare de vânt, nici o radacină nu mai rămânea să poată hrăni o mlădiţă, să înfiripe o speranţă.

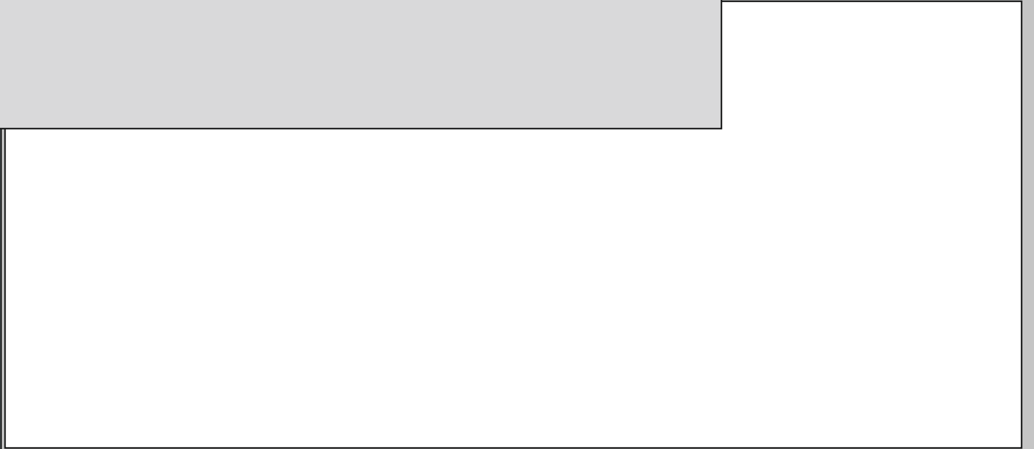
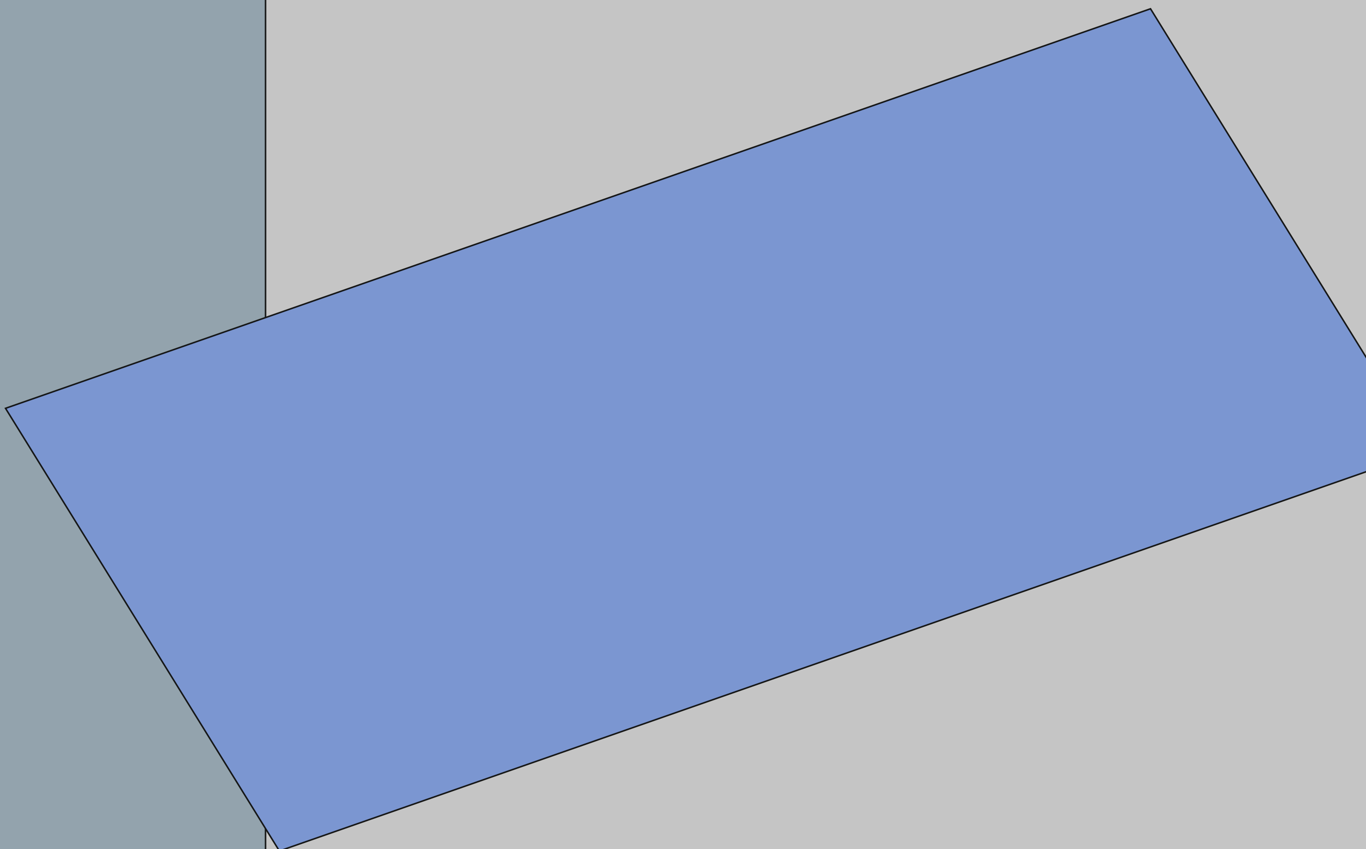
Buldozerul îşi terminase treaba, din clădirile pietrăriei mai rămăsese un maldăr de cărămizi şi de tencuială, Praful se aşeza încet peste curtea care prindea să se albească. Nu prea mai era de stat, nimic nu mai era de văzut. Curtea asta, altă dată plină de materiale şi de lucrări, se făcuse un soi de maidan. Va mai dura câteva zile şi excavatoarele vor scormoni pământul, va creşte o ditamai groapa de fundaţie. Vor ieşi fire din pământ, pe urmă se vor turna betoane. Cine să mai ştie că, de zece generaţii acolo a fost o pietrărie, că au muncit oameni, că au asudat, că piatra era grija lor de zi cu zi. Pietrăria a fost smulsă din rădăcini de altă gândire, a fost aruncată cât-colo în amintirea celor câţiva supraveţuitori. Şi pe urmă? Serghei se gândea că, până la urmă ăsta e mersul lumii. Probabil că se întâmplă zilnic câte o dramă din astea. Probabil că de la Facerea lumii şi până azi sunt fără număr rădăcinile spulse. Se schimbă viaţa, se schimbă lumea; unii se agaţă de vrerea timpului, alţii bocesc în pumni, iar cei mai mulţi habar n-au de ce se întâmplă dincolo de gardul curţii lor. „Aşa-i lumea, Meştere, n-ai ce să-i faci.” „ Lumea?! Care lume, mă? Asta-i, lumeâ, ’n morţii mami ei de lume! Am fost şi eu tână, măi Serghei, şi-am vrut să se schimbe lumea, da’ nu să-mi omor strămoşii. Să-i omor cu totul. Să se aleagă praful. Netotul de fiu-meu nu

bagă de seamă că lui îşi sapă groapa, că după ce dă el ortu' popii, gata, pustiu... Ba, ce spun eu, peste câţiva ani nici el n-o să mai ştie mare lucru... Zece generaţii înseamnă ca la patru sute de ani, mai, băiatule, patru sute de ani şi mai bine. Îţi dai tu seama? Patru sute de ani, şi oameni de ispravă care n-au contenit să trudească cum s-or priceput pentru semenii lor. Crezi că-i puţin? Crezi că nu-i motiv destul să te încerce oleacă de mândrie? Patru sute de ani? Eu nu cred, ţi-o spun drept. Trebuie să ai creierii uscaţi ca ai lui, să nu simţi oleacă de mândrie. N-am fost nici bogaţi, dar nici săraci. Am fost după cum am ştiut să robotim, şi după cum au curs vremurile. Oricum, orişicine ştia că-n costa cimitirului e o pietrărie, mai erau ele şi altele, dar cei mai mulţi aici veneau. Era cea mai veche şi mai de nadejde. Acu' ce-o să mai fie? Or să facă o moară de hârtii: dă banu', ia hârtia, şi tude-o, vere. Şi tu-mi zici mie că asta-i lumea... Morţii mami ei de lume! O să vină vreme când nici la cur n-or să se poată şterge cu hârtiile alea. Şi ce s-o ales? Pietrele noastre stau de sute de ani, şi oamenii vin de se-nchină, şi pomenesc. Se trezeşte o amintire, măi, Serghei, adică, după mintea mea un licăr de viaţă. Fie cât de mărunt, da' se cheamă că e de viaţă. După hârtiile lor se trezeşte un căcat, măi? Morţii mami ei de lume! Io zic că nu mai avem ce face aici! Gata, asta a fost tot. Hai mai bine de-om bea o ţuică." „Meştere, ştii bine că eu nu beau." „Nu fi şi tu prost, măi Serghei. Tu o să bei apă, eu o să beau ţuică, şi lumea va spune că suntem doi oameni de afaceri care pun la cale o ticăloşie."

Meşterul roti bucata de cărămidă pe toate părţile, apoi, aşa fără vreun motiv, trase câteva dungi roşii pe gardul de lângă el. Se mai uită odată la cărămida veche, pe urmă îi dădu drumul la rădăcina gardului şi porni hotărât. Soarele se lăsa spre asfinţit deja şi umbrele începuseră să se lungească. Vârfurile copacilor, cu frunzele împlinite bine, parcă pluteau pe pietrele caldarâmului. Serghei privea umbra Meşterului care se culcase şi ea şi se întindea în urma omului. O privea şi nu se putea hotărî, ce e mai adevărat: umbra sau omul?; o pereche mişcătoare într-un colţ bătrân al oraşului din care începuse deja să muşte nevoile noilor ambiţii. Nu, n-avea dreptate, Meşterul, lumea nu înseamnă nevoia mea, a ta , sau a oricui. Lumea are socotelile ei, tu poţi doar să speri că le-ai înţeles, sau că trădezi aşa cum făcuse el mereu. Se simţea oarecum stânjenit, Serghei; stătea alături de un om care ducea în el o bucată bună de istorie, era conştient şi mândru de asta. Pe când el, el era unul care trădase, găsise cu

cale să-şi caute o lume a lui, aşa se face că se depărtase tot mai mult de rosturile omeneşti. Strada ie se părea tot mai lungă, în lumina care scădea. Soarele dispăruse deja pe sub deluri, dispăruseră şi umbrele, acoperite de lumina care dădea într-un albăstrui- cenuşiu. Se făcuse dintr-o dată albă strada, părea acoperită de făina oaselor care se măcinaseră-n timp.

Pe o astfel de stradă mergeau doi bătrâni să-şi împlinească rostul lor, dar mai înainte făceau un popas ca să bea o ţuică. „Ştii ce, Meştere, m-am răzgândit. O să beau şi eu o ţuică.” „N-ai decât.”

Iași, 2016